

~ помещение жайды босатыў; ~ книжный шкаф китап шкафты босатыў.

ОСВОБОДИТЬСЯ сов. 1. (стать свободным) азат болыў, кутылыў, босаныў; ~тесь ог рабства қуллықтан кутылыў; 2. от кого-чего (избавиться) кутылыў; ~тесь от предрассудков есси үр-әдетлерден кутылыў; 3. (стать незанятым) босаў, место ~лось орын босады.

ОСВОБОЖДАТЬ несов. см. освободить.

ОСВОБОЖДАТЬСЯ несов. см. освободиться.

ОСВОБОЖДЕНИЕ с. 1. (действие) азат болыў, азат етиў, азатлық алыш, куткарылыў, кутылыў, босатыў; ~ от рабства қуллықтан азат болыў; 2. (от работы) босатылыў, босаў, шыгарылыў.

ОСВОЕНИЕ с. езлестириў, менгериў, менгерип алыш; ~ целийных земель тың жерлерди езлестириў; ~ новой техники жана техниканы езлестириў.

ОСВОЙТИ сов. что езлестириў, менгериў, менгерип алыш; ~ новое производство жана өндисти езлестириў; ~ целийные земли тың жерлерди езлестириў.

ОСВОБИТЬСЯ сов. үйрелисиў, үйренисп кетиў, көлигиў, көнлигиў; ~ с обстановкой жағдайта көнлигиў; ~ с новыми людьми жана адамлар менен үйренисиў.

ОСВЯЩЕННЫЙ прил. ҳүрметленген, хүрметленип киятыреан.

ОСЕВЫЙ прил. көшер..., ок...; ~ая линия ок линиясы.

ОСЕДАНИЕ с. 1. (в землю, в воду) шегиў, отырыў; 2. (пыли и т. п.) шегиў, тубине шегиў, басыў, отырыў; 3. (поселение) мәкән басыў, қоныс басыў, қонысласыў, орыныў, отырышы болыш.

ОСЕДАТЬ несов. см. осесть.

ОСЕДЛАТЬ сов. кого-что 1. ертлеў; ~ лошадь атты ертлеў; 2. перен. разг. (подчинить) мойнысындырыў, жүйенлеў.

ОСЕДЛОСТЬ ж. отырыклилық.

ОСЕДЛЫВАТЬ несов. см. оседлать.

ОСЕДЛЫЙ прил. отырыкли; ~ое население отырыкли ел.

ОСЕКАТЬСЯ несов. см. осечься.

ОСЕЛ м. 1. ешек; 2. бран. гешше.

ОСЕЛОК м. қайрак.

ОСЕМЕНЕНИЕ с. биол., с.-х. урықландашыў, түкимландашыў, шағылыстырышыў.

ОСЕМЕНЯТЬ сов. кого-что, биол., с.-х. урықландашыў, түкимландашыў, шағылыстырышыў.

ОСЕМЕНЯТЬ несов. см. осеменить.

ОСЕНИТЬ сов. кого-что 1. сая салыў, сая басыў, қаплаў; улбака ~ла его лицо опыц жүзин күлки қаплады; 2. (внезапно появиться, возникнуть) келиў, тусе кетиў, бирден пайда болыш; меня ~ла блестящая идея менде бир жақсы идея пайда болды; его вдруг ~ло ядина бир нэрсе тусе кетти.

ОСЕННИЙ прил. гүз..., гүзги, гүздеги; ~ие цветы гүзги гүллөр; ~ий дождь гүзги жаўын; ~ее пальто гүз пальто.

ОСЕНЬ ж. гүз, гүзек; ♂ золотая ~ кара гуз.

ОСЕНЬЮ нареч. гүзде, гүзекте.

ОСЕНЯТЬ несов. см. осенить.

ОСЕРЕБРИТЬ сов. кого-что гүмис рен бериү, гүмис ренге бояү, ағартыү.

ОСЕМЬСТЬ сов. 1. шегиў, отырыў; дом ~л жай шекти; 2. (опуститься словом) шегиў, түбине шегиў, басыў, отырыў; несбк ~л на дно қум суудың тубине отырып қалды; пыль ~ла тозаң басты, шаш басты; 3. (поселиться) мәкән басыў, қоныс басыў, қонысласыў, орыныў, отырыкли болыш; ~сть на севере арқа жақта мәкән басыў.

ОСЕТИНСКИЙ прил. осетин..., осетинин; ~ фольклор осетин фольклоры.

ОСЕТИНЫ мн. (ед. осетин м., осетинка ж.) осетинлер, осетин халқы (Арқа-Осетин АССРда ҳэм Туслик-Осетин автономиялық областында жасаушы тайкарлық халық).

ОСЕТР м. бекире.

ОСЕТРИНА ж. бекиренин ети.

ОСЕТРОВЫЙ прил. бекире..., бекиренин; ~ая икән бекиренин уүлдидырыгы.

ОСЕЧКА ж. 1. атылмай қалыш; көшпей қалыш; ружье даало ~у мылтық көшпей қалды; 2. перен. жаңылыс, қәтелесиў, алжасыў, ғабырысыў; дать ~у в чём-л. бир нареде қәтелесиў.

ОСЕЧЬСЯ сов. 1. уст. (об оружии) атылмай қалыш; көшпей қалыш; 2. перен. разг. (запнуться) пәннә жеў, дизден қайтышы.

ОСИЛИВАТЬ несов. см. осилить.

ОСИЛИТЬ сов. 1. кого-что (победить) жений, устем болыш, қолынан келиў; 2. что, разг. болыш, зордан тауысы; ~толстую книгу қалып китапты зордан оқып тауысы.

ОСИНА ж. осина (агаш).

ОСИННИК м. осиналы тогай.

ОСИНОВЫЙ прил. осина...; осинадан исленген; ~ лиственница жапырағы.

ОСИНЫЙ прил. ҳэрренин; ~ое гнездо 1) ҳэрренин уясы; 2) перен. бузықлардың ордасы; ♂ ~ая талия құмырыска бел, қызыла бел.

ОСИПЛЫЙ прил. қарлықкан; ~ голос қарлықкан даүыс.

ОСИПНУТЬ сов. қарлығыў, қарлығыл қалыш.

ОСИРОТЕЛЫЙ прил. 1. жетим қалған; ~е дети жетим қалған балалар; 2. перен. (опустевший, заброшенный) панасыз қалған, ийесиз қалған, таслап кетилген.

ОСИРОТЕТЬ сов. 1. жетим қалыш; 2. перен. (стать безлюдным, пустынным) панасыз қалыш, ийесиз қалыш, таслап кетилий.

ОСКАБЛИВАТЬ несов. см. оскоблить.

ОСКАЛ м. түрик ерин, тис ыржыйыў; ~ зубы тислердин ыржыйыў.

ОСКАЛЫВАТЬ несов. см. оскалить.

ОСКАЛЫВАТЬСЯ несов. см. оскалитьсь.

ОСКАЛІТЬ *сов.* что ыржыйтыў; ~ үбү тисти ыржыйтыў.

ОСКАЛІТЬСЯ *сов.* тисти ыржыйтыў.

ОСКАЛЬПІРОВАТЬ *сов.* кого-что бас-
тын терисип сылып алыш.

ОСКАНДАЛІТЬСЯ *сов.* разг. масқара
болыў, бийабрай болыў, ермек болыў.

ОСКВЕРНЕНІЕ *с.* 1. *рел.* харамлаў,
ипласлаў, патаслаў; 2. (*оскорбление, уни-
жение*) масқаралаў, қорлаў.

ОСКВЕРНИТЕЛЬ *м.* харамлаұшы, па-
таслаұшы, ипласлаұшы.

ОСКВЕРНІЙТ *сов.* кого-что 1. *рел.* ха-
рамлаў, патаслаў, ипласлаў; 2. (*оскор-
блить, унизить*) масқаралаў, қорлаў.

ОСКВЕРНІТЬСЯ *сов.* өзин харамлаў,
эзин патаслаў, өзин ипласлаў.

ОСКВЕРНІЯТЬ *несов.* см. *оскверніть.*

ОСКВЕРНІТЬСЯ *несов.* см. *оскверніть-
ся.*

ОСКОБЛІТЬ *сов.* что, чем қырыў,
қырып тазалаў, қыртысын алыш; ~ доску
тахтаны қырып тазалаў.

ОСКОБЛОК *м.* сынық; ~ снаріда сна-
рядтың сыныры, топ оғының сынығы; ~ стеклә шийше сынығы; ♂ ~ стáрого мýра
ески дуньяның қалдығы.

ОСКОЛЮЧНЫЙ *прил.* сынықлы, осколок-
лы; ~ снарід осколоклы снаряд.

ОСКОМІНА *ж.* тистиң қамасыў.

ОСКОПІТЬ *сов.* кого пишиў, пишириў,
акта етий.

ОСКОПЛІТЬ *несов.* см. *оскопіть.*

ОСКОРБІТЕЛЬ *м.* қорлаұшы, азар бе-
риұши, кемситиұши, ақырет бериұши,
кеүилге тиийұши, намысина тиийұши.

ОСКОРБІТЕЛЬНИЦА *женск.* от *оскор-
бітель.*

ОСКОРБІТЕЛЬНО *нареч.* қорлап, азар
берип, кемситип, ақырет берип, кеүилге
тийип, намысина тиийип.

ОСКОРБІТЕЛЬНОСТЬ *ж.* қорлаұшы-
лық, азар бериүшилик, кемситүшилик,
акырет бериүшилик, кеүилге тиийүшилик,
намысина тиийүшилик.

ОСКОРБІТЕЛЬНЫЙ *прил.* қорлайтын-
ын, азарлы, кеүилге тиийтуын, кемситу-
туын, ақырет беретуын, намысина тиийтуын;
~ тон кемситиұши даұыс; ~ намек кеүилге тиийтуын астарлы сез.

ОСКОРБІТЬ *сов.* кого-что қорлаў, азар
бериў, кеүилге тиийў, ақыретлеў, намы-
сина тиийў, масқаралаў; ♂ ~ действием
урып жиберў, қолын жумысаў; ~ чей-л.
слух айтқан сези биреудиң кулагына
жақпаў.

ОСКОРБІТЬСЯ *сов.* қорланыў, ары
келіў, кеүили қалыў, намысы келиў.

ОСКОРБЛІЕНИЕ *с.* 1. (*действие*) қорлаў,
азар бериў, кеүилге тиийў, ақыретлеў,
намысина тиийў, масқаралаў; ~ действием
урый, қол жумысаў; 2. (*оскорбительный
поступок*) қорлық, азар, сегис, кеүил
қалышылық; я не могу перенести это ~
мен бул қорлықша шыдай алмайман.

ОСКОРБЛІННЫЙ 1. *приц.* от *оскор-
бить*; 2. *прил.* жәбир көрген, жәбирленген,
қорлық көрген, қорланған; иметь ~ вид
тур-туси қорлық көргендей болыў.

ОСКОРБЛЯТЬ *несов.* см. *оскорбить.*

ОСКОРБЛЯТЬСЯ *несов.* см. *оскорбиться.*

ОСКУДЕВАТЬ *несов.* см. *оскудеть.*

ОСКУДЕНИЕ *с.* жарлы түсиў, кэмба-
ғалы шығыў, төмөнлеў, қаллашы шы-
ғыў.

ОСКУДЕТЬ *сов.* жарлы түсиў, кэмба-
ғалы шығыў, төмөнлеў, қаллаш болыў.

ОСЛАРДА *род., вин. п. ед.* от *осёл.*

ОСЛАБЕВАТЬ *несов.* см. *ослабить.*

ОСЛАБЕШТЬ *сов.* 1. ҳәлсизлениў, ҳәл-
сиреў, күши кетиў, қүшсизлениў; ~ть
от потेरи қрбви қансыраганлықтан ҳәл-
сиреў; 2. (*уменьшиться по силе*) пәсейиў,
пәсенсіў, қайтыў; вéтер ~л самал пәсейди;
3. босаңыў, босаў; пояс ~л белбей босады.

ОСЛАБИШТЬ *сов.* 1. кого-что (*сделать
слабым*) ҳәлсизленириў, ҳәлсиз
кемиетиў, қүшсизленириў, қүйатын кеми-
тиў; болезнь ~ла его кесел оны ҳәлси-
ретти; 2. что (*уменьшить силу чего-л.*)
пәсенлетиў, кемиетиў, қүшин кемитиў;
босаңлатыў, босаңластырыў; ~ть внимá-
ние дыққатты пәсенлетиў, дыққатты ке-
мейтиў; ~ть контроль бақлауды босаң-
латыў, қадағалауды босаңластырыў; 3. (*сде-
лать менее напытным*) босатыу, босаң-
ластырыў, босаңлатыў, жаздырыў; ~ть
верёвку жипти босаңлатыў.

ОСЛАБЛÉНИЕ *с.* 1. ҳәлсизлениў, ҳәлси-
реў, күши кетиў, қүшсизлениў; ~ удáра
соқылың ҳәлсизлениў; 2. пәсенлетиў,
кемиетиў, босаңлатыў, босаңастырыў;
~ памяти есте тутыұдын пәсенлеў.

ОСЛАБЛЯТЬ *несов.* см. *ослабить.*

ОСЛАБНУТЬ *сов.* разг. см. *ослабеть.*

ОСЛАВИТЬ *сов.* кого-что, разг. жаман-
лаў, есек таратыў, қараметлеў, жаман
сез таратыў.

ОСЛЕНОҚ *м.* гүрре.

ОСЛЕПИТЕЛЬНО *нареч.* кезді қамас-
тырғандай, кезді шағылыстырып.

ОСЛЕПИТЕЛЬНЫЙ *прил.* 1. (*очень
яркий*) кез қамастыратуын, кез шағы-
лысырлық, кез қамасқандай; ~ый свет
кез қамастыратуын жарық; 2. *перен.*
(*великолепный, поражающий*) ҳайран қа-
ларлық, тан қаларлық, тәсийин қалған-
дай; ~ая красота ҳайран қалғандай гез-
зальық.

ОСЛЕПИТЬ *сов.* кого-что 1. (*лишишь
зрения*) соқыр етий, көзден айрыып;
2. көзди қамастырып, кез шағылыстырып;
~лучом прожекторын жары-
ты менен көзді қамастырып; 3. *перен.*
(*поразить*) ҳайран қалдырып, тан қал-
дырып, тәсийин қалдырып; ~ свой кра-
сотой ез сулыұлығы менен ҳайран қал-
дырып.

ОСЛЕПЛÉНИЕ *с.* 1. (*лишение зрения*)
соқыр етий, көзден айрымып, соқыр
болыў; 2. (*ярким светом и т. п.*) көзді
қамастырып, кез қамасыў, кез шағылыс-
тырып; 3. *перен.* көрмеў, сезбеў, сезбей
қалыў; быть в ~и түсine алмаў, дұрыс
шеше алмаў.

ОСЛЕПЛЯТЬ *несов.* см. *ослепить.*

ОСЛЕПНУТЬ *сов.* соқыр болып қалыў,
гөр болыў, көзден айрылып, көзли бо-

лыў; ~ на одын глаз бир кези соқыр болыў; ◇ ~ от ёности ашыудан көзине қаптолыў.

ОСЛИЗЛЫЙ прил. разг. сырқанақ, жылысқақ, тайғак.

ОСЛИЗНУТЬ сов. разг. сырқанақ болып қалыў, жылысқақ болып қалыў, тайғақ болып қалыў.

ОСЛИНДЫЙ прил. ешек...; ~ые ўши ешектің кулақлары; ◇ ~ое упрямство ешектей қырысыгы.

ОСЛИЦА ж. маша.

ОСЛОЖНЕНИЕ с. 1. (действие) қыынласыў, аўырласыў, шатасыў, шийеленисү; 2. шийеленисүшилик, қыыншылык, тоқышылым, гедерги; политические ~я сиясияны шийеленисүшиликлер; 3. (заболевание) асқыныў, қайталаў, азыгыў, улғайыў; ~е после гриппа грипп кеселинен соң асқынланыў.

ОСЛОЖНИТЬ сов. что қыынластырыў, аўырластырыў, шатастырыў, шийелениститириў; ~ положение жағдайды қыынластырыў.

ОСЛОЖНИТЬСЯ сов. 1. (стать более сложным) қыынласыў, аўырласыў, шатасыў, шийеленисү; положение ~лось жағдай қыынласты; 2. чем асқыныў, улғайыў, азыгыў, грипп ~лся воспалением лёгких өкпеге сүүк тиип грипп асқыны кетти.

ОСЛОЖНЯТЬ несов. см. осложнить.

ОСЛОЖНЯТЬСЯ несов. см. осложниться.

ОСЛУШАНИЕ с. уст. тыңламаў, тил алмаў, қулақ аспаў, қулақ салмаў.

ОСЛУШАТЬСЯ сов. кого-чего, разг. тыңламаў, тил алмаў, қулақ аспаў.

ОСЛЫШАТЬСЯ сов. жаңылыс еситиў, коте еситиў, жаңылыс еситилиў, габырыс еситилиў.

ОСМАТРИВАТЬ несов. см. осмотреть.

ОСМАТРИВАТЬСЯ несов. см. осмотреться.

ОСМЕИВАТЬ несов. см. осмейтъ.

ОСМЕЛЕТЬ сов. батылсыныў, батырсыныў, жүрексиниў, тәүекел етиў.

ОСМЕЛИВАТЬСЯ несов. см. осмелиться.

ОСМЕЛИТЬСЯ сов. жүрексиниў, жүрек етиў, батыныў, батылы барыў; тәүекел етиў; ~ возражать қарсыласыға жүрек етиў.

ОСМЕЙНИЕ с. сырқақ етиў, масқара-лаў, кемситиў, мазақлаў; подвёрнутъ кого-л. ~ю биреиди масқаралаў.

ОСМЕЙТЬ сов. кого-что сырқақ етиў, масқаралаў, масқаралап күлиў, кемситиў, мазақлаў.

ОСМОЛИТЬ сов. что смолалаў, смола жағыў, кара майлаў, қара май жағыў.

ОСМОЛКА ж. смолалаў, смола жағыў, кара майлаў, қара май жағыў.

ОСМОТР м. көзден өткериў, қараў, қарал шығыў, тексериў; ~ картины сууретлерди көзден өткериў; технический ~ техникалық көзден өткериў; медицинский ~ медициналық тексериў.

ОСМОТРЕТЬ сов. кого-что көзден өткериў, қараў, серлеп шығыў, кериў, керип

шығыў; ~ выставку көргизбени қарап шығыў.

ОСМОТРЕТЬСЯ сов. 1. (вокруг) дөгерекке сер салыў, этирапقا қаралыў, жән-жақты серлеў, көз жибериў; 2. перен. (привыкнуть) көз үйренисиў, үйренисиў, конлигиў; ~ в новом городе жаңа қалага үйренисиў.

ОСМОТРИТЕЛЬНО нареч. сақ болып, аңлап, байқап, алды-артып ойланып; по-стуپить ~ алды-артып ойланып ислеў.

ОСМОТРИТЕЛЬНОСТЬ ж. сақлық, алды-артып ойлайтуын, итият; ~ человек сақ адам.

ОСМЫСЛЁНИЕ с. пәмлеў, мәнисин ту-синиў, уғыныў, аңлаў.

ОСМЫСЛЕННО нареч. мәнисине жетип, уғынып, түснинп, аңлап.

ОСМЫСЛЕННОСТЬ ж. манилилик, пәм-лилик, ойлылық, ойланылғанлық; ~ взгляд да көз қарастың ойланылғанлық.

ОСМЫСЛЕННЫЙ 1. прич. от осмыс-лить; 2. прил. (разумный, сознательный) менили, пәмли, ойланылған, ойланып ай-тыған, санаалы; ~ ответ менили жуап.

ОСМЫСЛИВАТЬ несов. см. осмыслить.

ОСМЫСЛИТЬ сов. что мәнисине же-тий, пәмлеў, түснину, уғыныў.

ОСМЫСЛЯТЬ несов. см. осмыслить.

ОСНАСТИТЬ сов. что 1. мор. үскенелеў, үскенелер менен тәмийинлеў; ~ сұндо-кемени үскенелеў; 2. перен. қуралландырыў, қурал-әсбаплар менен тәмийинлеў; ~ народное хозяйство передовой техникой халық хожалығын алдыңғы техника менен қуралландырыў.

ОСНАСТИКА ж. 1. (действие) үскене-леў; закончить ~у судия кемени үскене-леўді питкеріў; 2. (счастье) үскене, керек-жарақ, азбал, әсбап; корабельная ~а корабльдин үскенеси; 3. тех. белекше, керек-жарақлар; ~а металлорежущего станка металл кесетуын станоктың керек-жарақлары.

ОСНАЩАТЬ несов. см. оснастить.

ОСНАЩЕНИЕ с. 1. (действие) қуралландырыў, қурал-әсбаплар менен тәмийинлеў; ~ промышленности новейшей техники сапааттың жоқары техника менен қуралландырыў; 2. собир. (оборудование) үскене, қурал; новое ~ жана үскене.

ОСНАЩЕННОСТЬ ж. үскенеленгенлик, қуралланғанлық.

ОСНАЩЕННЫЙ 1. прич. от оснастить; 2. прил. үскенели, үскенеленген, қуралланған.

ОСНОВА ж. 1. (основа) тийкар, негиз, табан, турпат; деревянная ~а дива-на диванның табан таҳтасы; 2. перен. тийкар, негиз; ~а успеха таблицы тийкары; положить в ~у тийкар етип қойыў; лежать в ~е тийкар болыу; принять за ~у тийкарынан қабыл етиў; 3. мн. основы (главные положения) тийкарлар, негизлер; ~ы марксизма-ленинизма марксизм-ленинизмниң тийкарлары; ~ы физики физиканың негиз

лери; 4. текст. ерис (гезлемениң узынына көткен жиби); 5. грам. түбір сөз; выделить ~у слова сөздин түбірін ажыратып.

ОСНОВАНИЕ с. 1. (действие) тийка-лау, тийкарын қалау, негизлеу, дүзиү, салыу, курыу, курылыу, дүзилиү, жаратыу, жаратылыу; ~е города қаланын тийка-рынын салыныу; 2. (фундамент) түп, негиз, тырақ; дом на каменном ~и тас тырақлы жай; 3. (причина) себеп, тийкар, тийка-рында, дәлил; на законном ~и законлық тийкарда; без всякого ~я ҳеш қандай себепсиз; на ~и чего-л. бир нарасениң тийкарында; на каком ~и? қандай тий-карда; действовать с полным ~ем только тийкар менен ҳәрекет етиү; 4. мат. тийкар, ултан; ~е треугольника үш мүйешликтиң ултанды; 5. хим. тийкар, негиз (кислоталар менен бирликте дуз жасаитуын химиялық қоспа); ◇ разру-шить до ~я түп тамырына дейин қыйра-тыу.

ОСНОВАТЕЛЬ м. тийка-лау, тий-карын салыушы, негизин салыушы, дүзиү-ши.

ОСНОВАТЕЛЬНИЦА женск. от основатель.

ОСНОВАТЕЛЬНО нареч. теренген алып, пукталап, муқыттылар түрде, тыянақлы түрде, әбден; ~ изучить вопрос мәселени әбден тексерий.

ОСНОВАТЕЛЬНОСТЬ ж. 1. (обоснованность) тийка-лылық, негизлилік; 2. (положительность) жақсылылық, унам-лылық; 3. (прочность) беккемлік, муқыттылышы; 4. (серёзность, добросовестность) пукталық, тыянақлылық.

ОСНОВАТЕЛЬНЫЙ прил. 1. (обоснованный, веский) тийка-лы, негизли; ~ый довод тийкарын дәлил, ~ая причина не-гизли себеп; 2. разг. (дельный, положи-тельный) жақсы, унамлы, искер, қолынан ис келетуын; ~ый человек искер адам; 3. (крепкий, прочный) берк, беккем, му-қытты; ~ое сооружение берк курылыс; 4. беккем, тийка-лы, негизли, тыянақлы; ~ые знания тыянақлы билим; 5. разг. (большой по размеру, весу) үлкен, аүыр, салмақлы; ~ый груз салмақлы жүк.

ОСНОВАТЬ сов. 1. что (уредить) тий-карын қалау, дүзиү, ашыу, салыу, курыу; ~музей музей дүзиү; 2. что, на чём (об-основать) тийка-лау, дәлнллеу; ~ свой вы-воды на фактах ~е жуу мақларын факт-лар менен дәлиллеу.

ОСНОВАТЬСЯ сов. жерлесиү, мәкән басып, қоңыс басыу, туракланыу, жай-гасыу; ~ на новом месте жана қоңыса жерлесиү.

ОСНОВНЫЙ прил. 1. тийка-лы, негизги, ең басып; ~ая причина тийка-лы себеп; ~ая цель негизги мақсет; 2. в знач. суи-с. основное тийка-лы ис, басып; неизъя-упускать из виду ~бю тийка-лы исти умытыұға болмайды; ◇ в ~ом улыума, тийкарынан; в ~ом всё сделано тийкарынан алғанда ҳеммеси испленіп болынды.

ОСНОВНЫЙ I прил. текст. ерис, ерис-лик; ~е нити ерчеслик жиплер.

ОСНОВНЫЙ II прил. хим. тийкар, негиз; ~е сөли тийкар дузлар.

ОСНОВОПОЛАГАЮЩИЙ прил. тийкар боларлық, тийкар етип алынған, негиз болатуын; ~е принципы тийкар етип алынған принциплер.

ОСНОВОПОЛЖНИК м. тийка-лы салыушы, негизин қалаушы, негизин салыушы.

ОСНОВЫВАТЬ несов. см. основать.

ОСНОВЫВАТЬСЯ несов. 1. см. осно-ваться; 2. на чём (исходить из чего-л.) тийка-лыны, негизлениү, сүйениү; ~ на фактах фактларга тийка-лыны; ~ на последних достижениях техники техника-ның соцғы жетискенликлерине тийка-лыны.

ОСОБА ж. 1. адам, киси; ~ жёнского пола ҳаял адам; 2. (лицо женского пола) ҳаял; вздорная ~ урысқа ҳаял.

ОСОБЕННО нареч. 1. (не как обычно) айрықша, артықшаш, ерекше, эсиресе, басқаша; было ~ много народу адамлар айрықша көп болды; 2. (более всего) алды менен, эсиресе, боринен бетер; ~ приятно видеть старых друзей ески досларды кериү бәриен бетер кеүилге жагымлы; ◇ не ~ айттарлықтай емес; не ~ давно онша көп бурын емес.

ОСОБЕННОСТЬ ж. айрықшалық, ез-гешелик; ~и характера минездин езге-шеликли; ◇ в ~и эсиресе.

ОСОБЕННЫЙ прил. 1. (не похожий на других) айрықша, езгеше, ерекше, айттарлықтай, айта қалғандай; ничего ~ого айттарлықтай ҳеш пәрсә жоқ; он был какой-то ~ый ол қандайда бир айрықша еди; 2. айрықша, эддегиден тысқары, аса; с ~ым удовольствием аса ҳәүеслик пе-нен.

ОСОБНЯК м. ҳәүли.

ОСОБНЯКОМ нареч. өз алдына, аүлак-ланып, айрым, белек, шетлеп; дер-жаться ~ шетлеп жүриү.

ОСОБО нареч. 1. (отдельно) езгеше, айрықша, белек; 2. (очень) жудә, огода; ~ интересный случай жудә қызық ўақыя.

ОСОБНЫЙ прил. 1. (особенный, необычный) айрықша, ерекше; возникло ~ое затруднение айрықша қыйыншылық пайда болды; 2. (отдельный, независимый от других) айрықша, өз алдына, айрым, белек, басқа; в ~ом помещении айрым жайда; держаться ~ого мнения айрықша пикриде болып.

ОСОБЬ ж. биол. мақлук (өзлигинен өмир сүрийши организм).

ОСОВЁЛЫЙ прил. разг. маўжыраған, есекиреген, манаусыраған; ~ взгляд маўжыраған кез қарас.

ОСОВЁТЬ сов. разг. маўжырау, мана-усырау.

ОСОЗНАВАТЬ несов. см. осознать.

ОСОЗНАНИЕ с. аңлау, уғыныу, туси-ниү, пәмлеү, санаасына жетиү, мойынау; ~ опаности қөйиپти тусиниү.

ОСОЗНАТЬ сов. что аңлау, уғыныу, тусиниү, пәмлеү, санаасына жетиү, мойын-

лау; ~ своё положение өзиниң жағдайын түсіниү.

ОСОКА ж. өлец.

ОСКОВЫЙ прил. өлец..., өлецин.

ОСКОРЬ ж. қара терек.

ОСПА ж. 1. (блезнь) шешек; привить ~у шешекке қарсы шанышыў; 2. разг. (следы болезни или привиски) тыртық, бужыр, қотыр, шанышқаның тартығы.

ОСПАРИВАТЬ несов. 1. см. обдорить; 2. что жарысыў, таласыў, тартысыў; ~ первую премию биринши байрақты алыша таласыў.

ОСПЕНИЙ прил. шешек...; ~ больной шешек шықсан науқас адам.

ОСПИНА ж. шешек бужыр, шешек дағ.

ОСПОПРИВИВАНИЕ с. шешекке қарсы шанышыў.

ОСПОПРИВИВАТЕЛЬНЫЙ прил. шешекке қарсы шанышатуғын, шешекке қарсы емлейтуғын; ~ пункт шешекке қарсы шанышатуғын пункт.

ОСПОРТИТЬ сов. кого-что қарсы шығыў, қарсы пикир айтыў; ~ чөл. миене бирдейдік пикирине қарсы шығыў.

ОСРАМИТЬ сов. кого-что маскарада, уятка қалдырыў, шерменде етиў.

ОСРАМИТЬСЯ сов. масқара болыў, масқараланыў, уятка қалыў, уятлы болыў, шерменде болыў.

ОСТ м. мор. 1. (восток, восточное направление) күн шығыс, шығыс, шығыс бағдар; 2. (восточный ветер) шығыс самалы.

ОСТАВАТЬСЯ несов. см. оставаться; ~ счастливо ~! аман-саў болып, саў-саламат отырып!

ОСТАВИТЬ сов. 1. кого-что (не взять с собой) қалдырып кетиў, таслап кетиў; ~ить детей дома балаларды уйде қалдырып кетиў; ~ить книгу у товарища китапты жолдаста қалдырыў; ~ить вёщи в камере хранения затларды сақлау камерасына қойыў; 2. что, для кого-чего (приберечь) қойыў, сақлад қалдырыў, алыш қойыў; ~ить для друга билет в театр достына театрга билет алыш қойыў; 3. что (сохранить в каком-л. положении) қалдырыў; ~ить приговор в силе хукими күшиде қалдырыў; ~ить вопрос открытым моселени ашық қалдырыў; 4. кого-что (заставить оставаться) қойдырыў, алыш қалыў, қалдырыў; ~ить гостей ночевать қонақларды қондырышыфа алыш қалыў; ~ить на второй год екинши жылы қалдырыў; 5. кого-что (покинуть) таслап кетиў, безиў; ~ить работу исти таслап кетиў; ~ить жену хаялынан безиў; 6. что (прекратить) тоқтатыў, қойыў; ~ьте разговоры сяди тоқтатың; ~ьте, это не выше дела қойныз, буд сизиң исиниз емес; 7. что кешиў, узиў, қойыў; ~ье эти мысли бундай пикирлеринди қой; ~ить надежду умитти узиў; 8. кого-что (без чего) қойыў; қалдырыў; ~ить без денег ақшасыз қойыў; ~ить заявление без отвёта арзаны жууансыз қалдырыў; ~ить в покое тиймей, тыныш қойыў, мазаны алмау; ~ить без внимания дықкатсыз қалдырыў; ~ить в дураках 1) карт. утыў, қалдырыў; 2) ак-

мағын шығарыў, алдап кетиў, пәнт бериў; ~ить позади изде қалдырыў, озыў; камня на камне не ~ить жер менен жексен етиў; ~ить по себе память ози ҳақында естелик қалдырыў; ~ить за собой что-л. өзинде сақлау; ~ить за собой право өзиниң хукуқын сақлап қалыў.

ОСТАВЛЯТЬ несов. см. оставить; ~еть желать лучшего буннан да төүирик болғанды тилемди.

ОСТАЛЬНЫЙ прил. 1. қалған, басқасы; взять ~ые книги қалған китапларды алыш; 2. в знач. сущ. мн. осталыные қалғанлары, басқалары; где ~ые? қалғанлар қайдада; нужно спросить у ~ых қалғанлардан сорау керек; 3. в знач. сущ. с. осталыное қалғаны, қалғанлары. ~бе принесу завтра қалғанларын ертен, эклемен.

ОСТАНДЛИВАТЬ несов. см. остановить.

ОСТАНДЛИВАТЬСЯ несов. см. остановиться; не ~ ни перед какими трудностями хеш қандай қызыншылыктан тайсалмау.

ОСТАНКИ только мн. бейит, сүйек.

ОСТАНОВИТЬ сов. 1. кого-что (прекратить движение) турғызыў, тоқтатыў, иркиў, гидиритиў; ~ поезд поезди турғызыў; ~ прохожего етий баратырган адамды тоқтатыў; ~ часы саатты тоқтатыў; 2. кого-что (одержать, запретить) тыйым салыў, иркиў, тәртипке шақырыў; ~ шалуна тентекке тыйым салыў; 3. что, перен. (сосредоточить) аударыў, бөлиў, сер салыў; ~ внимание на чём-л. бир нәрсеге дықдат аударыў; ~ взгляд на ком-чём-л. нәзер салыў, нәзерин тоқтатыў; ~ свой выбор на чём-л. бир нәрсени унатыў.

ОСТАНОВИТЬСЯ сов. 1. турый, турып қалыў, тоқтаў, тоқталыў, ирклий; поезд ~лся поезд турып қалды; ~ться на перекрёстке көшелердин кесискен жеринде тоқтаў; ~ться на полуслободе сездин ярымында тоқтап қалыў; 2. (поселиться по приезду) ирклий, тусиў, тоқтаў, орналасыў; ~ться в гостинице майманханаға тусиў; 3. на ком-чём (задержаться) тоқтап етий, тоқталыў; ~ться на описание подробностей майда-шүйдесине дейин толық сүретлеп жазығу тоқтап етий; 4. на ком-чём (остановить свой выбор) унатыў, жақтырыў.

ОСТАНДВКА ж. 1. (действие) турғызыў, тоқтаў, ирклий, гидирин; 2. (паузы в речи, в действии) үзилис, ирклис, тоқталыс; 3. тоқтаў орны, тоқтайтуғын жер; трамвайная ~ трамвай тоқтайтуғын жер; ~ только за разрешением ирклис тек рухсатта болыш түр.

ОСТАТОК м. 1. қалдық, қалғаны, қалыпты; ~ бумағи қағаздың қалдығы; ~ времени үақыттың қалғаны; 2. мат. қалдык.

ОСТАТОЧНЫЙ прил. қалған, қалдық; ~е сүммы қалған суммалар.

ОСТАТЬСЯ сов. 1. қалыў; ~ться дома уйде қалыў; он ~лся в деревне ол аўылда

калып қойды; ~тъся ночевать қонып қалыу; 2. (сохраняться, уцелеть) қалыу, сақланып қалыу, это навсегда ~нется в моей памяти был мениң есімде мәңгиге қалады; 3. (сохранять) қалыу, болыу; ~тъся при своём мнении езинин бурынғы пикиринде қалыу; 4. (оказаться, очутиться) қалыу, болып қалыу; ~тъся вдовьё жесир болып қалыу; ◇ ~тъся в дураках 1) карт. утылып, утылып қалыу; 2) ақмагын шығарыу, пөнт жеү, алданып қалыу; ~тъся с носом сымбылып қалыу; ~тъся в стороне шетте қалыу, арасаспау, катнаспау; он в долгую не ~нется ол есесин қайтарады.

ОСТЕКЛЕНЕТЬ сов. катып қалыу, баярайып қалыу (көз җақында).

ОСТЕКЛИТЬ сов. что эйнер салыу, айнага кез салыу; ~ рамы терезелерге эйнер салыу.

ОСТЕКЛЯТЬ несов. см. остеклить.

ОСТЕПЕНИТЬ сов. парасатлы етиу, ақылландырыу, инабатлы етиу, салдамлы етиу.

ОСТЕПЕНИЙТЬСЯ сов. парасатлы болыу, ақылы толысыу, инабатлы болыу, салдамлы болыу; с годами он ~лся жасы үлкейиү менен оның ақылы толысты.

ОСТЕПЕНИЙТЬСЯ несов. см. остеинить.

ОСТЕПЕНИЙТЬСЯ несов. см. остеинить.

ОСТЕРВЕНЕЛЬНЫЙ прил. кутырынган, жиллиси шықкан, көзине қан толған, ашылғанған; ~ враг кутырынған жаў.

ОСТЕРВЕНЕНИЕ с. кутырыныу, жиллиси шығыу, көзине қан толып кетиу, ашылғаныу; прийті ~ в газапланып кутырыныу.

ОСТЕРВЕНЕТЬ сов. кутырыныу, жиллиси шығыу, көзине қан толыу, ашылғаныу.

ОСТЕРВЕНИЙТЬСЯ сов. см. остервенеть.

ОСТЕРЕГАТЬ несов. кого-что, от кого-чего сақландырыу, сак етиу, ескертиу, абайлы болдырыу.

ОСТЕРЕГАТЬСЯ несов. кого-чего сақланыу, сак болыу, ескертилиу, абайлы болыу; ~ простуды аялаудан сақланыу.

ОСТЕРЕЧЬ сов. см. остерегать.

ОСТЕРЕЧЬСЯ сов. см. остерегаться.

ОСТИСТИЙ прил. қылтықлы, қылышықлы; ~е сортай пшеницы бийдайдың масағы қылышықлы сортлары.

ОСТОВ м. тийкарғы тулға, сүйениш тулға; ~ корабля корабльдиң тийкарғы тулғасы.

ОСТЫЧИВОСТЬ ж. мор. аудандамауыштыры, орныклилық.

ОСТЫЧИВЫЙ прил. мор. аудандамайтуғын, орныкли.

ОСТОЛБЕНЕЛЬНЫЙ прил. разг. силейип қалған, мелшийип қатып қалған.

ОСТОЛБЕНЕТЬ сов. разг. силейип қалыу, силейип қатып қалыу, мелшийип қатып қалыу; ~ от изумления таң қалғаныктан силейип қатып қалыу.

ОСТОЛОП м. бран. гешше, күм гелле, ақмас.

ОСТОРЖНИЧАТЬ несов. разг. сақлық етиу, абайлас.

ОСТОРЖНО нареч. 1. (осмотрительно) сақлық пенен, абайлас; действовать ~ сақлық пенен харекет етиу; 2. (бережно) есте-ақырын, ықтыятылық пенен; ~ перевязать рану жараны ықтыятылық пенен таңыу; 3. (сдержанно, нерешительно) есте, еплеп, сәл-пәл; ~ поступать в дверь есикти сәл-пәл қарыу; ◇ ~! (берегисы) абайлас, сақ бол!

ОСТОРЖНОСТЬ ж. 1. (осмотрительность) сақлық, сак болыушылық, абайлылық; проявить ~ сақлық етиу; 2. (бережность) есте-ақырынлық, пукталық, ыктыятылық.

ОСТОРЖНЫЙ прил. 1. (осмотрительный) сак, абайлы; ~ый человек сак адам; ~ый ответ абайлы журап; бұдьте ~ы! сак болызыз!, абайланыз!; 2. (бережный, аккуратный) пукта, ыктыяты, қастерли, абайлы; ~ое обращение с ребёнком балаға абайлас қарау.

ОСТОЧЕРТЕТЬ сов. кому, разг. жалыңтырыу, байзар етиу, безиктириу.

ОСТРАКИЗМ м. сургин, қүүғын; подвёрнут кого-л. ~у биреуди сургинге айдау, биреудиң басына сургин салыу.

ОСТРАСТКА ж. разг. қорқытып қойыу, қорқытуы, жазалау, ескертиу; ◇ для ~и қорқытуы ушын.

ОСТРИГАТЬ несов. см. острить.

ОСТРИГАТЬСЯ несов. см. остриться.

ОСТРИЕ с. 1. (острый конец) уш; ~ иғолки ийнениң ушы; ~ штықа штыктың ушы; 2. (острая режущая сторона) жуз; ~ сабли қылыштың жузи; 3. перен. биз, еткір ушы; ~ критики критиканың еткір ушы.

ОСТРИЙ I несов. что (делать острым) қайрау, жаныу, егейу, еткір етиу; ~ нож пышкети қайрау.

ОСТРИЙ II несов. (говорить острыми) эзил айтыу, басқылау, лаққышылық етиу, илип сейлеу; ~ на чай-л. счёт биреуди басқылау.

ОСТРИЧЬ сов. кого-что алыу (волосы, ногти); қырқыу (шерсть); ~ овцү қой қыркүй.

ОСТРИЧЬСЯ сов. шаш алдырыу.

ОСТРО- қоспа сезлердиң тәмендеги мәнилерди билдиретүүн биринши белеги: 1) «үшли, сопақ, сүйри», мыс.: остроклювый сүйри түмсызлық; 2) «аса, жуда», мыс.: острониекибиный аса жукпалы.

ОСТРОВ м. 1. геогр. атау; 2. шок; среди полей выделялись зелёные островы леса даланың ортасында көгис шок тоғайлықтар айырылып турды.

ОСТРОВЕРХИЙ прил. сопақ төбели, төбеси сопақ; ~ая қрыша жайдың сопақ төбеси.

ОСТРОВИТАЙНИН м. атаулы, атауда жасаушы.

ОСТРОВИТАЙНКА женск. от остривитянин.

ОСТРОВНОЙ прил. атау...; атаудағы; ~ житель атау адамы, атауда жасаушы.

ОСТРОГ м. уст. қамаухана, абақлы, турме.

ОСТРОГА ж. шанышы; бить рыбу ~бай балықты шанышы менен аулау.

ОСТРОГАТЬ несов. см. обстрогасть.

ОСТРОГЛАЗЫЙ прил. разг. 1. (зоркий) ёткир кезли, қырагы, көргиши; 2. (с бойкими глазами) ойнақшыған кезли.

ОСТРОГУБЦЫ только мн. ушлы атауыз, ушлы қыскаш.

ОСТРОЖНИК м. уст. қамақтағы адам.

ОСТРОКОНЁЧНЫЙ прил. ушлы, ёткир ушлы, сүйри тәбели, шошақ тәбели; ~ая шапка шошақ тәбели малақай.

ОСТРОЛИСТ м. бот. ийне жапырақ, сүйир жапырақ (пұтапы шоп).

ОСТРОЛИСТНЫЙ прил. ийне жапырақлы, сүйир жапырақлы.

ОСТРОНОБЫЙ прил. 1. сүйир тұмсық, биз тұмсық, ис мұрын; 2. (о предметах) сүйир бас, сүйир тұмсық; ~е ботінки сүйир бас ботинкалар.

ОСТРОСЛОВ м. ёткир сезли, ёткир тилли, жуўабын, шешен.

ОСТРОСЛОВИЕ с. ёткир сезилик, ёткир сез, ёткир тиллилик, жуўабылық.

ОСТРОСЛОВИТЬ несов. см. острить 11.

ОСТРОБІА ж. дегишип, эзил, басқы, лаққышылық, ёткир сез; удачные ~ы орынды басқы; плоские ~ы қысының дегишип; дешёвые ~ы дұзызы басқы; сыйының ~ми эзилді боратыу.

ОСТРОТА ж. 1. ёткирли; ~ножа пышақтың ёткирлиги; 2. саплық, илгирлик, зийреклик, ёткирлик; ~ слұха қулақтың саплығы, қулақтың илгирлигі; ~ зреңия көздің ёткирлигі; ~ ум ақылдың илгирлигі; 3. (напряжённость) аўырлық, қыынлық; ~ положение жағдайдың аўырлығы.

ОСТРОУГОЛЬНИК м. мат. сүйир мүйешлик.

ОСТРОУГОЛЬНЫЙ прил. сүйир мүйешли; ~ треугольник сүйир мүйешли үш мүйешлик.

ОСТРОУМІЕ с. сезге шеберлик, тапқырлық, шешенлик, ушырып айтүшүлік, зийреклик.

ОСТРОУМНО нареч. таўып, шеберлик пenen, ушырып; ~ отвѣтить ушырып жуяп бериу.

ОСТРОУМНЫЙ прил. сезге шебер, шешен, ушырып айтатуын, ақыллы, зийрек; тапқыр, таўып айттыған; ~ый человѣк сезге шебер адам; ~ое выражение таўып айттыған сез; ~ое решение вопроса меселениң зийреклик пenen шешилий.

ОСТРЫЙ прил. 1. (отточенный) ёткир, ушлы; ~ая брітва ёткир пәки; ~ая игла ушлы ийне; 2. (суживающийся) сүйри, жицишке, сүмпек; ~ый нос лобки қайықтың сүмпек тұмысығы; ~ый юғол сүйри мүйеш; 3. перен. (проницательный) ёткир, кескир, зийрек; ~ое зреңие ёткир кез; ~ый ум зийрек ақыл; 4. (язвительный) ашыны, мұжиме; ~ая шұтка мұжиме эзил; 5. перен. (о вкусе и т. п.) ёткир, ашыны; ~ый запах ашыны ийис; ~ый переп. ашыны бурыш; 6. перен. (сильный) күшли, катты; ~ая боль күшли аўырыу; 7. перен. (напряжённый) шешиүши, кескин, аўыр, қыын, кескир; ~ое положение аўыр жағдай; ◇ у него ~ый язық оның тили ашыны.

ОСТРЯК м. разг. басқышыл, лаққы.

ОСТУДИТЬ сов. что суұтың.

ОСТУЖАТЬ несов. см. остыть.

ОСТУПАТЬСЯ несов. см. оступиться.

ОСТУПИТЬСЯ сов. жаза басыу, сүрнигүй, жазатайым басыу.

ОСТЫВАТЬ несов. см. остыть.

ОСТИНУТЬ сов. см. остыть.

ОСТИЛТЬ сов. 1. (стать холодным) суұты, суұтынүү; чай ~л чай суұты; 2. перен. басылыу, қайтыу, тарқалыу; гнев егб ~л оның ашыуы тарқады.

ОСТЬ ж. 1. (у злаков) қылышы (арпаның, шигинин); 2. (в мехе) қылышы.

ОСУДИТЬ сов. 1. кого-что, юр. (приговорить) судлау, жазаға ҳұким етиү, ҳұким жазасына тартыу, жазаға тартыу; ~ преступника жинаштыны жазаға ҳұким етиү, жинаштыны судлау; 2. что (выразить неодобрение) гиналау, қаралау, айыплау; ~ плохой посту́пок жарамас қылышты гиналау, жаман қылышын айыплау; 3. на что, перен. (обречь) сазыуар етиү, дуушар етиү, таң етиү.

ОСУЖДАТЬ несов. см. осудить.

ОСУЖДЕНИЕ с. 1. юр. жазаға тартыу, жазаға буйырыу, ҳұким жазасына тартыу, жыл кесиү; 2. (порицание) гиналау, гина тағыу, қаралау, айыплау; в его словах звучит ~ оның сезлеринде гиналау сезидели.

ОСУЖДЕННЫЙ 1. прил. от осудить; 2. в знач. сущ. ж. осуждённый и ж. осуждённая судланған, жазаға тартылған, жыл кесилен.

ОСУЖДАТЬСЯ сов. жүдеү, азыу.

ОСУШАТЬ несов. см. осушить.

ОСУШЕНИЕ с. қурғатыу, кептириу; ~ болот батпақлы жерди қурғатыу.

ОСУШИТЕЛЬНЫЙ прил. қурғатыу..., кептириу...; ~е работы қурғатыу жұмыслары.

ОСУШИТЬ сов. что 1. қурғатыу, кептириу; ~ болото батпақлы жерди қурғатыу; 2. разг. (выпить до дна) ишип босатыу, сырқып ишип қойыу, қалдырмай ишип қойыу; ~ стакан стаканды ишип босатыу; ◇ ~ слёзы жубатыу; ~ глаза жылағанды қойыу.

ОСУШКА ж. қурғатыу, кептириу.

ОСУЩЕСТВИМОСТЬ ж. жүзеге асырышылық, иске асырышылық, иске асырылышы.

ОСУЩЕСТВИМЫЙ прил. жүзеге асатуын, әмелге асатуын, иске асатуын, жүзеге асарлық, жүзеге асқандай, иске асырыға болатуын; ~ проект иске асатуын проект.

ОСУЩЕСТВИТЬ сов. что жүзеге асырыу, әмелге асырыу, ис же жүзине асырыу, иске асырыу; ~ свой планы өз планларын ис же жүзине асырыу; ~ что-л. на практике бир нараси практикада жүзеге асырыу.

ОСУЩЕСТВИТЬСЯ сов. жүзеге асырыу, әмелге асырыу, ис же жүзине асырыу, иске асырыу; мечта ~лась эрман ис же жүзине асырылды.

ОСУЩЕСТВЛЕНИЕ с. жүзеге асырыу, әмелге асырыу, эмелге асыру, иске асыру,

иске асырылыў; ~ семилётного плана жети жыллық планның иске асырылыў.

ОСУЩЕСТВЛЯТЬ несов. см. осуществлять.

ОСУЩЕСТВЛЯТЬСЯ несов. см. осуществляться.

ОСЧАСТЛИВИТЬ сов. кого-что бахытлы етиў, бахытқа жеткериў, шад етиў.

ОСЧАСТЛИВЛЯТЬ несов. см. осчастливить.

ОСЫПАНИЕ с. төгиў, төгилиў, қуылыш; ~ хлеба на корни дәннин пакалында писип төгилий.

ОСЫПАТЬ ||ТЬ сов. 1. кого-что, чем хэр жақтан шашыў, устине төгиў; ~ть цветами хар жақтан гул шашыў; 2. кого-что, чем (усеять) қаплаў, басыў, белеў, буркей; небо ~но звездами аспанды жулдыз қаплаған; 3. (лишилось листья, лепестков) төгиў, қуылыш; ~ть поцелуями устине сүйиў, усти-устине сүйе бериў; ~ть упреками гұналай бериў.

ОСЫПАТЬ несов. см. осыпать.

ОСЫПАТЬСЯ сов. 1. тегилиў, қуылыш, туциў, шашылыш; лепестки ~лись гул жапырақлары төгилди; 2. (обвалиться) унырау, унырап түсіў; насыпь ~ласы үйилген топырак унырады.

ОСЫПАТЬСЯ несов. см. осыпаться.

ОСЫПЬ ж. геол. унырама тас.

ОСЬ ж. 1. көшпер, оқ; ~ телеги арбаниң көшпери; перёдняя ~ алдыңы оқ; 2. көшпер (бир денениң дәл ортасынан еткен болжайлы туýыры сызық); ~ вращения алданың көшпери.

ОСЬМИНОГ м. зоол. сегиз аяқ (шырмауық аяқты тәңиз җайыдан).

ОСЯЗАЕМОСТЬ ж. сезиў қабилети, сезиў уқылыштыгы.

ОСЯЗАЕМЫЙ 1. прищ. от осязать; 2. прил. (заметный, ощущимый) сезильтүрғын, билинип турған; ~е результаты сезильтүрғын иштійжелер.

ОСЯЗАНИЕ с. сезиў; органды ~я сезиў органлары.

ОСЯЗАТЕЛЬНЫЙ прил. 1. (служащий для осозания) сезиў...; 2. перен. (видимый, заметный) сезилерлик, билинип турған, көрнекит турған; ~е результаты сезилерлик иштійжелер.

ОСЯЗАТЬ несов. 1. кого-что (воспринимать путем осозания) сезиў, тийип сезиў; 2. перен. (воспринимать) сезиў, билий.

ОТ (ОТО) предлог с род. п. 1. в разн. знач. ~дан, ~ден, ~тан, ~тен, ~нан, ~нен; от начала до конца бастаң аяқ, босынан аяғына шекем; от пальто оторвалась пуговица пальтодан илгер үзилди; избавиться от опасности қаюиптен кутылыў; устраниться от участия қатнашыудан шетлеў; дрожать от страха қорқынштан қалтыраў; от нечего делать бийкарлықтан, ериккеннен; отличаться добром от зла жақсыны жаманнан айрыў; 2. (указывает на временную последовательность) ~дан, ~ден, ~тан, ~тен, ~нан, ~нен...; год от году жылдан жылға, жылма жыл, жыл-жылдан; день от дня күннен күнге, күн-күннен; время от времени ара-тура, время от времени ара-тура,

үақты-үақты; ~ написать от рукой колдан жазыў; от имени кого-либо биреүдин атынан; от всей души шын жүркектен, шын кеүилден.

ОТ- приставка 1. фейил жасауда қолланылып төмөндеги мәнилерди билдиреди: 1) бир нарсениң алысласын, айрылысын, мыс.: отплыть жүзиген кетиў; 2) бир тұтас заттан оның белегин ажыратқанды, мыс.: оттүнгитте таулаг алмы; 3) жуғап ретиндеғи ҳарекетти, мыс.: отблагодарить миннетдар болыў; 4) ҳарекеттиң піткенин, мыс.: отцевстігі құллалып болыў; 5) бир нарседен құтылғанды, мыс.: отлежаться жатып тынысы; 6) «ся» жаңапады менен бир нарседен қашылдыбы, бас тартылдыбы көрсетеди, мыс.: отговориться сез бенен қутылыў; 7) узак ҳарекеттиң нағашесинде сезимлиліктиң жок болыўын, мыс.: отсидеть уйысып қалыў; 2. көлбетмек жасаганда қолланылады ҳәм неден жасалғаның көрсетеди, мыс.: отглагольный фейилден жасалған.

ОТАВА ж. көрпе, гүлте, орықда шыққан жас шеп, майса шеп.

ОТАПЛИВАТЬ несов. что жагыў, қыздырыў, жылтырый, от жагыў; ~ помещение жайды қыздырыў.

ОТАРА ж. бир қора қой, қоралы қойлар.

ОТБАВИТЬ сов. что, чего кемитиў, азайтыў, алып азайтыў.

ОТБАВКА ж. разг. кемитиў, кемейтиў, азайтыў.

ОТБАВЛЯТЬ ||ТЬ несов. см. отбáвить; ~ хоть ~й алып түүсө алмайсан, ушындырышы жок, дым көп.

ОТБЕГАТЬ несов. см. отбежать.

ОТБЕЖАТЬ сов. қашыў, қашып шығып турыў, қашып кетиў, арман жуýырып кетиў; ~ в сторону бир жаққа қашып тұры.

ОТБЕЛИВАНИЕ с. ағартыў, ак етиў; ~ тканей гезлемелерди акта бояу.

ОТБЕЛИВАТЬ несов. см. отбелить.

ОТБЕЛИТЬ сов. что ағартыў, ак етиў; ~ хомст кендир гезлемени ағартыў.

ОТБЕЛКА ж. ағартыў, акта бояу, ак рец бериў; ~ ткань гезлемеге ак рец бериў.

ОТБЕЛОЧНЫЙ прил. ағартатуын, акта бояйтутын.

ОТБЕЛЫЙ прил. ағартыушы, ағартатуын; ~ цех ағартыушы цех.

ОТБИВАТЬ несов. см. отбить.

ОТБИВАТЬСЯ несов. см. отбиться.

ОТБИВКА ж. разг. шылаў, таплаў; ~ косы шалтыры оракты шылаў.

ОТБИВНЫЙ прил. 1. уратуын, согатуын; ~ой молот уратуын баға, уратуын шеккиш; 2. женшилген, женщик; ~ая котлета женшилген котлета.

ОТБИРАТЬ несов. см. отобрать.

ОТБИТЬ сов. 1. что (отразить) қайтарыў, қайтарып таслаў, шегиндириў, серпидириў, қарсылығын сыйдырыў; ~ атаку врага душпаның хужимиң қайтарып таслаў; 2. что кейин қайтарыў, урып қайтарыў; ~ мяч ногой топты аяғы менен тейип кейин қайтарыў; 3. кого-что (отнять с боем)

тартып алыу, қайтып алыу; ~ бород қаланы сауаш пенен қайтып алыу; ~ плённых тутқынларды урысып тартып алыу; 4. что (отломить) сындырыу, жулып алыу, ушырыу, копарыу; ~ рүчку у чайника чайникти тутқасын жулып алыу; 5. кого-что, у кого-чего тартып алыу, айнытып алыу; ~ женихá жигитин тартып алыу; 6. что (ударами, побоями) урып айыртыу, урып зелегитиу; ~ рүккө колды урып айыртыу; 7. что, перен. айырыу, қайтарыу, жок етиу; ~ заңах ийисти жок етиу; ~ охоту к чему-л. бир нарсеге болған ҳәүесликтин жок етиу; 8. что урып дүзетиу, тойтарыу, шылау; ~ көбү шалтыра орақты шылау; 9. что (обозначить ударами) шертиу, тыңдатыу; ~ такт рүкбөй қол менен тыңдатып тактке салыу.

ОТБИТЬСЯ сов. 1. (отразить нападение) үүжимди қайтарыу, топылысты қайтарыу, күтүлүү; ~тесь от врага душпаның үүжимин қайтарыу; 2. (отстать) айрылып қалыу, адасып қалыу, адасып кетиу, баска-лардан қалып қойыу; лошадь ~лась от табунá жылқы үйирден адасып қалды; 3. (отломиться) сынып тусиу, ушып тусиу, қопарылып тусиу, жулынып тусиу; у чашка ~лось дно шөлмектин түби сынып тусти; ♀ ~тесь от рук уйысқа енбей, кулац аспау; ~тесь от дома үйден қол зиүй.

ОТБЛАГОДАРИТЬ сов. кого-что 1. (поблагодарить) раҳмет айттыу, алғыс айттыу; ~ за помошь жәрдеми ушын раҳмет айттыу; 2. (вознаградить за услугу) миннетдар болыу, жақсылықта жақсылық ислеу, сыйлық берип, сыйлау.

ОТБЛЕСК м. жарық, жалтырау, сәүлеленүү, жылтырап көринүү; ~ пламени оттың жарығы.

ОТБОЙ м. отбой (бир истиң я җадийсениң тамам болғанын билдиришши сигнал); бить ~ отбой берип; ♀ ~ю нет от кого-чего-л. тыным талтырмайды.

ОТБОЙКА ж. қопарыу, уныратыу, шаўып тусириу, омырыу; механическая ~ каменного угля тас көмірди механикалық усыны менен омырып тусириу.

ОТБОЙНЫЙ прил. горн. омырып туси-ретуғын, омыратуғын, қопаратуғын; ~ мотоқ тас көмір допаратуғын балға.

ОТБОР м. (действие) таңлау, таңлап алыу, сайлап алыу, ириклиу; ~ книг на выставку көргизбеке китаплар таңлап алыу; ♀ естественный ~ биол. табийтый ириклиниу; искусственный ~ биол. жасалма ириклиниу.

ОТБОРНЫЙ прил. сайланды, сайлап алынған, таңланып алынған, ириклинип алынған; ~ые семеня сайланды түким; ~ые войскá сайланды эскерлер; ♀ ~ая браны бийдең сез.

ОТБРОЧИНЫЙ прил. сайлап алышы, таңлашы, таңлап алышы; ~ая комиссия таңлап алышы комиссия.

ОТБРАСЫВАТЬ несов. см. отбросить.

ОТБРИВАТЬ несов. см. отбрить.

ОТБРИТЬ сов. кого, разг. турпай жууап берип, қатты айттыу, кесип айттыу.

ОТБРОСИТЬ сов. 1. кого-что ылактырып таслау, алып таслау, таслау, зыңбытыу; ~ камень в сторону тасты бир шетке ылактырып таслау; 2. кого-что (заставить отступить) қайтарыу, қайтарып таслау, кейинге қарай қууу, шегиндириу, шегиндирип таслау, серпилдирип таслау; ~ врага душпаны шегиндирип таслау; 3. что, перен. (отвергнуть) ойға алмау, кейилден шыгарыу; ~ сомнения гуманды кейилден шыгарыу; 4. что (луч, свет и т. п.) салыу, тусириу; ~ тень сая салыу.

ОТБРОСЫ мн. (ед. отброс м.) тасланды, қалдық, сыйрырык; яма для ~ов сыйрынды таслалтуғын шукыр.

ОТБУКСИРОВАТЬ сов. что буксируп сүйреу, тиркем тартырып келиу; ~ катерди буксируп сүйретиу.

ОТБУКСИРОВАТЬСЯ сов. буксируени, тиркем тартылыу.

ОТБЫВАНИЕ с. мүддетти етеү, мәйлетти питериу; ~ наказания жазалау мүддетин етеү.

ОТБЫВАТЬ несов. см. отбыть.

ОТБЫТИЕ с. 1. (отъезд) кетиу, жөнеп кетиу; ~ поезда поездың жөнеп кетиүү; 2. мүддетти толтырыу, мәйлетти етеү;

~ ссылки сургинниц мүддетиниц питиүү.

ОТБЫТЬ сов. 1. кетиу, жөнеп кетиу; пароход бўбыл в два часа пароход саат екиде кетти; ~ к меству назначения барыга тийисли жерге жөнеп кетиу; 2. что атқарыу, мүддетти етеү; ~ военную службу эскерий хизметти атқарыу; ~ срок наказания жазаланган мүддетин етеү.

ОТВАГА ж. батырлык, мартлик, ерлик; наградить за ~у мартлиги ушын награда-дау.

ОТВАДИТЬ сов. кого-что, от чего, разг. таслатыу, жоламайтуғын етиу, қойдырыу; ~ от курения шымым шегиүди таслатыу.

ОТВАЖИВАТЬ несов. см. отвадить.

ОТВАЖИВАТЬСЯ несов. см. отважиться.

ОТВАЖИТЬСЯ сов. на что и с неопр. жүрек етиу, батыныу, батырланыу, батырлык етиу; ~ спросить сорауға батыныу.

ОТВАЖНО нареч. мартлерше, мартлик пенен, батырларша, батырлык пенен; ~ сражаться мартлерше урысы.

ОТВАЖНЫЙ прил. март, батыр, дәү жүрек, ер жүрек, жүрекли; ~ поларник ер жүрек полярник; ~ посту́пок мартлик ис.

ОТВАЛ м. 1. (действие) аударыу, аударып таслау, тенкерүү, тенкерип таслау, итерип таслау, бир шетке домалатыу; 2. (часть плуга) пазна; 3. (перевёрнутый пласт земли) отвал, аударылған қаталам (жердиц); ♀ до ~а тойғанша, артық; на-есты до ~а тойғанша жеу, жарылганша жеу.

ОТВАЛИВАТЬ несов. см. отвалить.

ОТВАЛИВАТЬСЯ несов. см. отвалиться.

ОТВАЛИТЬ сов. 1. что аударыу, аударып таслау, тенкерүү, тенкерип таслау, итерип таслау, бир шетке домалатыу; ~ть камень с дороги тасты жолдан бир шетке домалатып таслау; 2. что, разг. сақылык етиу, сыйлап берип, жомартлык етиу; ~ть сто рублей сақылык етии жүз

манат бериү; 3. (отчалить) жөнеп кетиү, журип кетиү; пароход ~л от пристани пароход жағыстан жөнеп кетти.

ОТВАЛИТЬСЯ сов. қопарылып тусиү, қулап тусиү, омырылып тусиү; в углү ~лась штукатүрка мүшештиң сыйбауы қопарылып түсип қалды.

ОТВАЛЫНЫЙ прил. жөнеп кететүгүп, кетер, жөнелип кетер; ~ гүдәк парохода пароходтың жөнелип кетер гудоги, пароходтың кетер гудоги.

ОТВАР м. маңыз, сөл; рісовый ~ қайната гүриштин маңызы.

ОТВАРИВАТЬ несов. см. отварить.

ОТВАРИВАТЬСЯ несов. см. отвариться.

ОТВАРИТЬ сов. что қайнатып алышу, қайнатып писириү, қайнатып; ~ мясо етти қайнатып.

ОТВАРИТЬСЯ сов. қайнап писиү; картофель ~лся картошка қайнап писти.

ОТВАРНІЙ прил. қайнатпа, қайнатылан, пискен, қайнап пискен; ~ая телятина пискен бузай ети.

ОТВЕДАТЬ сов. что, чего, уст. 1. (попробовать) дәмін татып, татып кериү, жеп кериү; ~ пирога беректен татып кериү; 2. перен. (узнать, испытать) бастан кешириү, бастан еткерүү; ~ гөрү қайғыны бастан кешириү.

ОТВЕДЕНИЕ с. 1. ажыратып бериү, белип шыгарыү, белип бериү, айырып шыгарыү; ~ земельных участков жер участоклерин белип бериү; 2. бурый, бурый жибериү, бурый салыү; ~ рұсла рекі дәръяның ағысын бурый.

ОТВЕДЫВАТЬ несов. см. отведать.

ОТВЕЗТИ сов. кого-что 1. келикли алып кетүү, мингизип алып барыү, апарып салыү, апарып қойып, алып барыү; узатып салыү; ~ кого-л. на станцию станцияга алып барып салыү; 2. (увезти, удалить) тиіспен апарып таслау; ~ камни в сторону от дороги тасларда тиіспен жолдан бир шетке апарып таслау.

ОТВЕРГАТЬ несов. см. отвергнуть.

ОТВЕРГНУТЬ сов. кого-что бийкарлау, қабыл алмау, қабылламай таслау; кейин қайтарып, мақулламау; ~ проект проекти бийкарлау, проекти қабылламай таслау; ~ предложение усынысты қабылламай таслау.

ОТВЕРДЕЛНЫЙ прил. қатып қалған, бершимекленген; ~ая землі қатып қалған жер.

ОТВЕРДЕНИЕ с. 1. (действие) қатып, қатып қалып, қатайып, бершимекленіп; 2. (отверделость) қаттылық, қатқанлық, бершимеклик; небольшое ~ кишкене қаттылық.

ОТВЕРДЕЛТЬ сов. қатып, қатып қалып, қатайып, бершимекленіп; опухоль ~ла исик қатайды; цементный раствор ~л элементи еритпе қатып қалды.

ОТВЕРЖЕННЫЙ 1. прич. от отвергнуть; 2. прил. күйліган, жек көринген, катардан шықкан; 3. в знач. сущ. м. отверженный и ж. отверженная жек көриниүши.

ОТВЕРНУТЬ сов. что 1. бурап алышу, бурап шыгарып, таўлап шыгарып, таўлап

жаздырып; ~ гайку гайканы бурап жаздырып, гайканы таўлап шыгарып; 2. (стонуть, загнуть) қайырып; ~ болу пальто пальтоңың етегин қайырып; 3. (в сторону) бурып, шетке бурып, қапталға қаратып; ~ лицо бетин бурып; 4. бурап ашып, таўлап ашып; ~ кран кранды таўлап ашып; 5. разг. (отломать) бурап сындырып, таўлап сындырып; ~ күккө голову күйршақтың басын таўлап сындырып.

ОТВЕРНУТЬСЯ сов. 1. от кого-чегес бурылып, бурылып қарау, қапталға айланып, терис қарау; ~ться от собеседника гүррицесиүшидең бурылып; 2. (отогнуться) бүглилип, қайрылып; край одеяло ~лся одеялдың шети қайрылып; 3. (открыться) таўланып ашылып, буралип ашылып; кран ~лся кран таўланып ашылды, кран ашылды; 4. (отвинтиться) буралип ашынып, таўланып ашынып; гайка ~лась гайка таўланып ашынды.

ОТВЕРСТИЕ с. тесик, саңлақ; заделать ~тесикти питеү.

ОТВЕРТЕТЬ сов. что, разг. 1. (отвинтить) бурып, бурап шыгарып, таўлап алып, таўлап шыгарып; 2. (оторвать) бурап узиү, бурап жулып, таўлап алып.

ОТВЕРТЕТЬСЯ сов. разг. 1. (отвинтиться) таўланып босасып, таўланып түсип қалып, таўланып алынып; 2. от чего и без доп., перен. (уклониться, отделаться) бәне таўып күтүшүп, басты сақлап қалып, қысалап күтүлпеп қалып; емү не удалось ~ ол бәне таўып күтүла алмады.

ОТВЕРТКА ж. ашар.

ОТВЕРТЫВАТЬ несов. см. отвернуть.

ОТВЕРТЫВАТЬСЯ несов. см. отвернуться.

ОТВЕС м. 1. тех. отвес, аспа реже (үшіна тас я темир байланған тикликті билдириүши жип); 2. (вертикальный склон) тик жар, тик жер, тик түсерлик.

ОТВЕСИТЬ сов. что, чего өлшеп бериү, төрзиге өлшеше; ~ килограмм масла бир килограмм майды өлшеп бериү; ~ поклон ийилип солем бериү, тәжим етиү.

ОТВЕСНО нареч. тик, тикке, тиккесине.

ОТВЕСНЫЙ прил. тик, тикке; ~ая скала таудың тик жары, тик жар.

ОТВЕСТИ сов. 1. кого-что алып барып; ~ детёй в детский сад балаларды бақшага алып барып; ~ больного к врачу на юности врача алып барып; 2. кого-что (в сторону) шетке алып шыбып, бир беткей алып барып, басқа жаққа бурып, аүлаққа алып кетиүп; ~ собеседника к окну гүррицесиүши менел терезеге қарай барып; 3. что (изменить направление) бурып, бурып жибериүп, бурып салып; ~ реку дөрьязы бурып жибериүп; 4. кого-что, перен. (отклонить) қабылламай қайтарып, бийкар етиүп, жоққа шыгарып, на мақул табып, на дурысы деп табып, шыгарып таслау; ~ обвинение айыплауды на дурысқа шыгарып; ~ кандидаттуро биреүдиң кандидаттурасын шыгарып таслау; 5. что (предоставить) белип шыгарып, ажыратып бериү, белип бериү, айырып шыгарып; ~ школе участок земли мектепке жер участ-

касын бөлни беріү; $\diamond$ ~ дұшу дебдиуди шығарыў; ~ глаза́ 1) нәзерин басқа жаққа бурыў; 2) (отлечь внимание) биреүдің кейілип басқа жаққа аўдарыў; он не мог глаз ~ ол кезин айырып ала алмады.

ОТВЕТ м. 1. жуўап; получать ~ на письмо хатқа жуўап алыў; дать ~ жуўап беріү; сказать что-л. в ~ жуўапқа бир нарсе айтыў; 2. жуўап; получать правильный ~ на задачу мәселеғе дұрыс жуўап алыў; 3. (ответственность) жуўапкерлик, жуўапкершилк; приводить к ~ у биреүди жуўапкерлике тартыў; быть в ~е за кого-что-л. жуўапкерли болыў.

ОТВЕТВИТЬ сов. что шақап шығарыў, тармақ шығарыў, қолышқ шығарыў; ~ арый жаптан шақап шығарыў, жаптан шалып алыў.

ОТВЕТВИТЬСЯ сов. шақап шығарылыў, тармақланыў, тармақ шығарылыў, тараулыныў, қолышқ шығарылыў.

ОТВЕТВЛÉНИЕ с. 1. (действие) шақап шығарыў, шақапшаланыў, тармақ шығарыў, тармақланыў, тараулыныў; 2. (отросток, боковая ветвь) шақа, путак, кол, колышқ; урқан (арбуза, дыни); 3. тармақ, шақапша; ~ железной дороги темир жолдың тармағы; ~ горного хребта тау қырының тармағы.

ОТВЕТВЛЯТЬ несов. см. ответвить.

ОТВЕТВЛЯТЬСЯ несов. см. ответвиться.

ОТВЕТИТЬ сов. 1. что, чем, на что и без доп. жуўап беріү, жуўап қайтарыў; ~ на вопрос сорауға жуўап беріү; не ~ на приветствие сәлемде жуўап бермеу; ~ улыбкой күлип жуўап беріү; ~ взаимностью өзинкиндей етип жуўап қайтарыў; 2. за что жуўап беріү, жуўапкерли болыў, жуўапкер болыў; ~ за свой постуок өз кылғын ушын жуўап беріү; ~ головой за кого-что-л. басы менен жуўап беріү; $\diamond$ ~ урбик сабакты айтып беріү.

ОТВЕТНЫЙ прил. жуўап; ~ое письмо жуўап хат; ~ая улыбка жуўап ретиндеғи күлкі; $\diamond$ ~ый удар қарсы соққы.

ОТВЕТСТВЕННО нареч. жуўапкерли түрде, жуўапкершилк пenen; заявить вполне ~ толық жуўапкерли түрде айтыў.

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ж. 1. жуўапкерли, жуўапкершилк; взять на себя ~ өз үстине жуўапкершилк алыў; снять с себя ~ өз үстинен жуўапкерликті алып таслау; возложить ~ на кого-л. биреүге жуўапкершилк жүклөу; привлечь к ~и жуўапкершилкке тартыў; 2. (серъёзность) жуўапкерли, жуўаплык; ~ы момента уақыттың жуўапкерлигити.

ОТВЕТСТВЕННЫЙ прил. 1. жуўапкер, жуўаплы; ~ый дежурный жуўапкер дежурный; ~ый редактор жуўаплы редактор; 2. (важный, значительный) жуўапкерли, жуўапкершилк, жуўаплы; ~ая работа жуўаплы жумыс; ~ый период жуўапкерли даоир.

ОТВЕТЧИК м. 1. юр. жуўапкер; 2. разг. (тот, кто несет ответственность) жуўап беріущи, жуўапкер.

ОТВЕТЧИЦА женск. от ответчик.

ОТВЕЧАТЬ несов. 1. см. отвётить; 2. за что (быть ответственным) жуўапкер болыў, жуўаплы болыў; ~ за порученное дело тасырылған иске жуўапкер болыў; 3. кому-чему (соответствовать) ылайық болыў, жуўап берерлик болыў; ~ требованиям талапларға жуўап берерлик болыў; $\diamond$ ~ головой за кого-что-л. басы менен жуўап беріў.

ОТВЕШИВАТЬ несов. см. отвёсить.

ОТВИЛЛИВАТЬ несов. см. отвильнуть.

ОТВИЛЬНУТЬ сов. разг. бәне тауып күтылыў, хийле менен күтылыў, мойын таулык етий, тайсалаклау, күйрек услатпау; ~ от отвёста жуўап қайтарыудан тайсалаклау күтылыў.

ОТВИНТИТЬ сов. что бурап шығарыў, бурап алыў, таулаш алыў, таулаш шығарыў; ~ гайдук гайдуна таулаш шығарыў.

ОТВИНТИТЬСЯ сов. бурап шығарылыў, бурап алыныў, тауланып босасыў, тауланып шығыў, тауланып алыныў; гайдук ~лась гайдук таулашып алынды.

ОТВИНЧИВАТЬ несов. см. отвинтить.

ОТВИНЧИВАТЬСЯ несов. см. отвинтиться.

ОТВИСАТЬ несов. см. отвиснуть.

ОТВИСЛЫЙ прил. разг. салпы, асылып турған, салбыраған, салбырап турған; ~еуы салбыраған мурт.

ОТВИСНУТЬ сов. салбырап турлыў, салбырау, салыныў; щёки ~ли беглери салбырап тур.

ОТВЛЕКАТЬ несов. см. отвлечь.

ОТВЛЕКАТЬСЯ несов. см. отвлечься.

ОТВЛЕЧЕНИЕ с. 1. (действие) алағада етий, дықкаттың басқа аўдарыў, алан қылыў, кеүлии аўдарыў; ~ внимание зейинди басқа жаққа аўдарыў; 2. уст. (отвлечённое понятие, абстракция) отвлечение (абстракция, конкретизация).

ОТВЛЕЧЕННО нареч. улыума, конкрет емес.

ОТВЛЕЧЕНОСТЬ ж. 1. (мышления, рассуждений) улыұмалық; 2. (абстракция) отвлечённость (абстрактылық, конкретизациял); говорить без ~ей конкрет сейлеў.

ОТВЛЕЧЕННЫЙ 1. прич. от отвлечь; 2. прил. улыұма, конкрет емес; ~ые разговоры улыұма сөзлер, иске қатнасысыз сөзлер; $\diamond$ ~ое имя существительное грам. дерексиз атлық; ~ое число мат. дерексиз сан.

ОТВЛЁЧЬ сов. 1. кого-что, от чего, чем алағада етий, дықкаттың басқа іөрсеге бурыў, алан етий, кеүлии аўдарыў; ~чёл. внимание биреүдің дықкаттың басқа жаққа аўдарыў; ~ от работы жумыстан алан етий; 2. что (абстрагировать) ажыратып алып қарау, айырып рэүипте қарау, абстракциялау.

ОТВЛЁЧЬСЯ сов. от чего алағада болыў, кеүилди басқаға бурыў, алан болыў, кеүли басқаға аўдарылыў; ~ от занятий оқыудан алан болыў.

ОТВОД м. 1. бурыў, бурып салыў; ~ реки дөрьяны бурыў; 2. кейинге шегиндириў, қайтарып алыў, алыш кетиў; ~

войск на новые позиции эскерлерди жаңа позицияға алып кетиүү; 3. қарсылық билдириүү, қарсы шыгыу; дать кому-л. ~ биреүге қарсы шыгыу; ф для ~а глаз көзебага.

ОТВОДИТЬ несов. см. отвесті.

ОТВОДНЫЙ прил. бурма, саўма...; ~ канал саўма канал, бурма канал.

ОТВОДОК м. с.-х. інәл, інәш (жамбас шақадан ямаса тамырдан аспиридан).

ОТВОЕВАТЬ сов. 1. кого-что (вернуть в результате войны) урыс пenen алыу, урысын қайтарып алыу; 2. разг. (кончить воевать) урысып болыу, урысты қойыу; 3. что, перен. (добриться чего-л.) түресип алышу.

ОТВОЕВАТЬСЯ сов. разг. урысып болыу, урысты қойыу.

ОТВОЕВЫВАТЬ несов. см. отвоевати 1, 3.

ОТВОЗ м. көлкем алым барыу, тасып жеткизүү (атта, арбада, машинада).

ОТВОЗИТЬ несов. см. отвесті.

ОТВОРАЧИВАТЬ несов. см. отворотить.

ОТВОРАЧИВАТЬСЯ несов. см. отворотиться.

ОТВОРИТЬ сов. что ашыу; ~ дверь есиктә ашыу.

ОТВОРИТЬСЯ сов. ашылыу; дверь ~лась есик ашылды.

ОТВОРОТ м. қайрылған жер, қайрыма; пальто с большими ~ами мол қайрмалы пальто.

ОТВОРОТИТЬ сов. что, разг. 1. аударып таслау, қопарып таслау; ~ камень тасты аударып таслау; 2. (отогнуть) қайрыру, ийиу, бүклөу.

ОТВОРОТИТЬСЯ сов. разг. 1. (отвернуться) бурылуу, терис айланыу, терис карау; 2. (отогнуться) қайрылуу, ийилюу, бүклениү.

ОТВОРЯТЬ несов. см. отворить.

ОТВОРЯТЬСЯ несов. см. отвориться.

ОТВРАТИЛЬНО нареч. жеркениши түрде, иплас, жуда жаман; ~ себى чувствовать езин жуда жаман сезиү.

ОТВРАТИТЕЛЬНЫЙ прил. жеркениши, жеркенерлик, иплас, жуда жаман; ~ая погода жуда жаман ҳаёу райы.

ОТВРАТИТЬ сов. что алдын алышу, балдырмау, қайтарыу, жоқ итиу; ~ несчастье бахытсызылыктыц алдын алышу, бахытсызылыктыц балдырмау.

ОТВРАТНЫЙ прил. разг. см. отвратительный.

ОТВРАЩАТЬ несов. см. отвратить.

ОТВРАЩЕНИЕ с. жеркениүү, жеркениүүшилик, жийрениш; испытывать чўвство ~я жеркениш сезими пайды болышу.

ОТВЫКАТЬ несов. см. отвыкнуть.

ОТВЫКНУТЬ сов. от кого-чего и с неопр. таслау, безиүү, қойыу, ядтан шығарыу, шығысып кетиүү; ~нуть от курения шылым шегнүди таслау, шегиүден шығысып кетиүү; ребёнок ~ от родителей баланыц атанаасы ядна түспейди, бала басқаға баўыр басып кетти.

ОТВЯЗАТЬ сов. кого-что шешиүү, шешип жибериүү, босатып жибериүү; ~ верёвку жипти шешиүү; ~ собаку ийтти босатып жибериүү.

ОТВЯЗАТЬСЯ сов. 1. от чего и без доп. шешилиү, шешилип кетиүү, босаныу, канат ~лся аркан шешилди; 2. от кого-чего, перен. разг. кутылыу, тынышайыу; мы на силу от него ~лись бизлер оннан зорга кутылдык.

ОТВЯЗЫВАТЬ несов. см. отвязать.

ОТВЯЗЫВАТЬСЯ несов. см. отвязаться.

ОТГАДАТЬ сов. кого-что и без доп. табыу, шешиү, билиү, жорыу; ~ загадку жумбақты шешиү; ~ чё-л. намёрене биреүдин нийетин билиү.

ОТГАДКА ж. 1. (действие) табыу, шешиү, билиү, жорыу; 2. (ответ на загадку) шешим, жуяаш, мәни; найди ~у жуяаш табыу.

ОТГАДЧИК м. табышы, билиши, жорыши.

ОТГАДЧИЦА женск. от отгадчик.

ОТГАДЫВАТЬ несов. см. отгадать.

ОТГИБАТЬ несов. см. отогнуть.

ОТГИБАТЬСЯ несов. см. отогнуться.

ОТГЛАГОЛЬНЫЙ прил. грам. фейлиден жасалған; ~ое существительное фейлиден жасалған атлык.

ОТГЛАДИТЬ сов. что утиклеу, утюглеу; ~ швы тигис жүйлерди утюглеу.

ОТГЛАДИТЬСЯ сов. утиклениү, утюглениү; платье хорошо ~лось кейлек жақсылат утюгленди.

ОТГЛАДЖИВАТЬ несов. см. отгладить.

ОТГЛАДЖИВАТЬСЯ несов. см. отгладиться.

ОТГОВАРИВАТЬ несов. см. отговорить.

ОТГОВАРИВАТЬСЯ несов. см. отговориться.

ОТГОВОРИТЬ сов. кого-что, от чего и с неопр. район қайтарыу, азгырыу, айнитыу; ~ кого-л. от поездки биреүдин сапарға шыгыдан айнитыу.

ОТГОВОРИТЬСЯ сов. чем сез бенен кутылыу, бәнелеп кутылыу, бәне тауып бас тартыу, жөлеу табыу, сылтау табыу, бәне табыу; ~ нездоровьем ауырыуды бәнелеп кутылыу.

ОТГОВОРКА ж. бәне, жөлеу, сылтау, жалған себеп; без отговорок бәнесиз, бәне етпей, хеш сылтаусыз; пустая ~ балмайтуғын бәне, келиспейтуғын жөлеу.

ОТГОЛОСКОК м. 1. (эхо, отзвук) жаңырык; 2. перен. тәсир, акыбет, салдар; ~ки событий ўакылардың салдары.

ОТГОЛОН м. 1. айдау, айдал жибериү; ~ скота на зймне пастьбища малды қысы жайлайларына айдау; 2. (пребывание скота на пастбищах) жайлайдағы, өристеги, жайлымдағы (мал жақында).

ОТГОЛОНКА ж. айдау, айдал шығарыу, испеп шығарыу; ~ скипидара скипидар испеп шығарыу.

ОТГОЛОННЫЙ прил. өристеги, жайлайдағы, өрис..., жайлым...; ~ое животноводство өристеги шарашылык; ~ые пастбища өристеги мал жайлайлары.

ОТГОНЯТЬ несов. см. отогнать.

ОТГОРАЖИВАТЬ несов. см. отгородить.

ОТГОРАЖИВАТЬСЯ несов. см. отгородиться.

ОТГОРАТЬ несов. см. отгореть.

ОТГОРЁТЬ сов. жанып питиү, жанып болыў, сөниү, өшиү; закат ~л күннин қызылы ёшти.

ОТГОРОДИТЬ сов. кого-что қоралау, қорашалау, айландырыу, бөлиү; ~ что-л. забром дайдал айландырыу.

ОТГОРОДИТЬСЯ сов. 1. чем қоршаланыу, белиниү, көлөгелениү; ~ шырмой перде менен белиниү, перде менен дөгерегин қоршалау; 2. от кого-чего, перен. (изолироваться, обособиться) өзин шетте тутыу, шетлеу, буйынтыкланыу.

ОТГРЕБАТЬ несов. см. отгрести.

ОТГРЕМЕТЬ сов. прям. и перен. тыныу, басылыу, сынасан болыу, тым-тырыс болыу; гром ~л гүлдириママ тынды; ~ли бой сауашлар сынасан болды.

ОТГРЕСТИ сов. 1. что, чем тырма менен жыйнау; ~ солому граблями тырма менен сабанды жыйнау; 2. (вёслами) есип кетиү; ~ от берега жағадан есип кетиү.

ОТГРУЖАТЬ несов. см. отгрузить.

ОТГРУЗИТЬ сов. 1. что (погрузить и отправить) жүккел жибериү; ~ ўголь комирди жүккел жибериү; 2. (кончить погрузку) жүккел питириү, жүккел болыу.

ОТГРУЗКА ж. жуклеу, жук тийеу, жук артыу.

ОТГРЫЗАТЬ несов. см. отгрызть.

ОТГРЫЗТЬ сов. что тислеп жулып алыу, тис пепен қопарыу, кемирип таслау, кемириү.

ОТГҮЛ ж. дем алыс (ис үақыттыңда ыяят ислегени ушын берилетүгүн бос үақыт); взята ~ дем алыс алыу.

ОТГУЛИВАТЬ несов. см. отгулять 2.

ОТГУЛЯТЬ сов. 1. (кончить гулять) дем алыс болыу, қыдышыспаны питириү, сайран етии болыу; 2. что, разг. дем алыс алыу (артык ислегени ушын дем алыу).

ОТДАВАТЬ несов. 1. см. отдать; 2. чем ийиси келиү, ийиси мүңкиү, бочка ~ёт рыйбай бочкадан балық ийиси келеди; 3. чем, перен. разг. ийиси аңқыу, ийиси шығыу; рассказ ~ёт стариной гүрринен ески заманың ийиси аңқылды; ♀ ~вáть себé отчёт в чём-л. бир нарсени ойланып кериү, өзинше ойлап қарау.

ОТДАВАТЬСЯ несов. см. отдаётся.

ОТДАВИТЬ сов. что басып алыу, басып кетиү, басып жениши, сығып шыгарыу; мне ~ли ногу менен аяғымды басып кетти.

ОТДАВЛИВАТЬ несов. см. отдавить.

ОТДАЙВАТЬ несов. см. отдоить 2.

ОТДАЛЕНИЕ с. 1. (действие) алыслатыу, узаклау, узаклатыу, жырақлау, жырақлатыу; 2. алыс, узак, жырақ, қашық; в ~и послышался выстрел алыста мылтыкты дауысы еситилди; держаться в ~и узакта турыу.

ОТДАЛЕННО нареч. алыс, узак, жырақ, қашық; это даже ~ не похоже на правду был ҳақырқатлыктан дым узак, был ҳақырқатлыктан қашық; ~ напоминать что-л. бир нарсени узагырақтан ядына салныу.

ОТДАЛЕННОСТЬ алыслық, узаклық, жырақлық, қашықлық; ~ от районного центра орайынан узаклық.

ОТДАЛЁННЫЙ 1. прич. от отдалить; 2. прил. (далёкий) алыстафы, алыс, узактағы, узак, жырақтағы, қашық; ~ые райбыны узактағы районлар, узақ районлар; 3. прил. қашық; ~ое родство қашық ағайишилик; 4. прил. перен. қашық, алыс, ебидей, аз-маз, сал-пәл; ~ое сходство сол-пәл укесаслық; 5. прил. бурның, еткен; в ~ые времена откен үақытларда.

ОТДАЛИТЬ сов. кого-что 1. (удалиш) алыслатыу, узакластырыу, узаклатыу, жырақластырыу, қашықластырыу; 2. узакта созы, кейнинге қалдырыу; ~ встрече ушырасылды узакта созыу.

ОТДАЛИТЬСЯ сов. от кого-чего 1. (удалиться) алыслау, узаклау, жырақлау, алыска кетип қалыу, қашықлау; ~ от берега жағадан узакқа кетиү; 2. перен. айрылыу, қол узиү, ажыралыу, өзин шетте тутыу; ~ от старых друзей есси дослардан қол узиү.

ОТДАЛЯТЬ несов. см. отдалить.

ОТДАЛЯТЬСЯ несов. см. отдаётся.

ОТДАРИВАТЬ несов. см. отдарить.

ОТДАРИТЬ сов. кого, разг. сауғара сауға бериү, сыйға сый қайтарыу, сыйға сый менен жууап бериү.

ОТДАТЬ сов. 1. кого-что (возвратить) қайтарып бериү, қайтып бериү, төлеү; ~ книгу китапты қайтарып бериү; ~ долг қарызып бериү; 2. кого-что арнаү, баяышлау, пиди етиү; ~ все силы науке барлық қүшин илимге жумсау; 3. кого, кому, за кого, уст. (выдать замуж) узатыу, бериү; 4. кого-что бериү, тансыруу; ~ книги в переплёт китапларды түплеүге бериү; ~ ребёнка в школу баланы мектепке бериү; ~ зэмлю в аренду жерди майына бериү; 5. кого-что, разг. (продать) сатып жибериү, сатып қойыу; ~ вещь за бесценок затты жуде арзан сатыу; 6. (при выстреле) тебиү; ружьё ~тдalo в плечо мылтық ийинге тепти; 7. что, мор. шешиү, босатыу, көтериү; ~ якорь якорь босатыу; ♀ ~ приказ буйрық бериү; ~ честь воен. честь бериү; ~ должностное тийсли баҳа бериү; ~ последний долг сочығы миннэттарлығын билдириү (маркумга); ~ под суд судка бериү.

ОТДАТЬСЯ сов. 1. кому-чему (покоряться, сдаваться) берилиү, мойыныныу, бас ийиү; 2. чему (посвятить себя) арнау, өзин бағышлау, пиди етиү; ~аться науке өзин илимге бағышлау; 3. перен. шанышыу, аўырыу, ҳәсер етиү; боль ~аласы в спине аўырыудың зардабы жаўырынга ети; 4. кому (о женщинах) берилиү, айтканын ети; ♀ ~хо ~алось в лесу сес тоғайда жаңғырап жууап берди.

ОТДАЧА ж. 1. (действие) қайтарып бериү; 2. (при выстреле) тебиү; ♀ без ~и қайтып бермейтуғын болып.

ОТДВИЖНОЙ прил. жылжымалы илдиригиш.

ОТДЕЖУРИТЬ сов. 1. (кончить дежурить) дежурныйлыкты тамамлау, изубетти етеү, гезекти питириү; 2. что (некоторое время) дежурный болыу, изубетти аткарыу, гезекти аткарыу.

ОТДЕЛ *м.* в разн. знач. бөлім; ~ кадров кадрлар бөлімі; ~ связи байланыс бөлими; гастрономический ~ в магазине дүкәндеги гастрономиялық бөлім; библиографический ~ в журнале журналдың библиографиялық бөлімі; ⚡ районный ~ народного образования районлық халық билимледецириү шақабы.

ОТДЕЛАТЬ *сов.* 1. что (придать законченный вид) испел питириү, питкерип болыў, питкерип болыў, испел қолдан шығарыў, бежериү, тамамлау; ~ дом жайды испел питириү; ~ пъесу пъесаны питкерип; 2. что (украсить) бәзеү, нагыслай; ~ платье вышивкой кейлекти кестелеп нагыслай; 3. кого-что, перен. разг. урысыў, кейиў, тәмбисин беріў (*отругать*); силейтип урыў, силесин қатырып урыў (*избить*).

ОТДЕЛАТЬСЯ *сов.* разг. 1. от кого-чего, чем кутылый, басты кутқарыў; ~ от скучной работы кеүілсиз истан кутылый; ~ обещаниями ўзде беріў менен басты кутқарыў; 2. чем и без доп. кутылый, кутылып кетиў; ~ испугом қорық-қандай болып кутылый; дёшево ~ аңсат кутылый.

ОТДЕЛЕНИЕ *с.* 1. (действие) белиү, ажыратыў, айрыў, бөлиниү, ажыраў, айрылыў; 2. мн. отделения ағып шыққан, бөлинип шыққан; гнобные ~я ағып шыққан ирицлер; 3. (отгороженная часть) бөлеме, өжире; 4. бөлім, шақап; кондитерское ~е магазина магазиниң кондитер бөлімі; районое ~е банка банктың районлық шақабы; хирургическое ~е больницы емлеухананын хирургиялық бөлімі; ~е милиции милицияның бөлімі; 5. воен. отделение; командир ~я отделениенің командири.

ОТДЕЛИТЕЛЬНЫЙ *прил.* айрышы, айыралық, шеклеўши, шеклеп туратуғын; ~ая чертә айрышы белги, шеклеўши сызық.

ОТДЕЛИТЬ *сов.* 1. что, от чего айрышы, айрышы алыў, ажыратыў, бөлип шығарыў; ~ хорошее зерно от плохого жақсы дәнди жаманынан айрышы алыў; ~ мясо от кости ети сүйектен айрышы; 2. кого-что (выделить) ажыратып беріў; ~ часть комнаты для машинистки бөлменец бир бөлигин машинисткаға бөлип беріў; 3. бөлиү, бөлип алыў, белеклеў, ажыратып қойыў; ~ часть участка забором участканаң бир белегин дийүал менен бөлиү.

ОТДЕЛИТЬСЯ *сов.* от кого-чего 1. (отойти) айрышы, айрышып шығыў, бөлиниү, бөлинип шығыў, бөлекленеп кетиў, сыйрышылышу; ~ться от толпы аламаннан бөлинип шығыў; коря легкоб ~ласас от дерева қабық ағаштан аңсат сыйрышылды; 2. (выделиться) бөлекленеп, басқа шығыў; старший сын ~лся улкен бала басқа шығты.

ОТДЕЛКА *ж.* 1. (действие) испел питириү, питкерип болыў, питкерип, испел қолдан шығарыў, бежериү, тамамлау; ~ дома жайды нагыслай; 2. (украшение) пардоz, нагыс, кесте; кружевная ~ шилтер нагыс.

ОТДЕЛОЧНЫЙ *прил.* безайтуғын; пардоz беретуғын, пардоzlайтуғын; ~е работы безе жумыслары.

ОТДЕЛЫВАТЬ *несов.* см. отдельять.

ОТДЕЛЫВАТЬСЯ *несов.* см. отдельаться.

ОТДЕЛЬНО *нареч.* бөлек, айырым, өз алдына, басқа; он живёт ~ от родных ол тууысқанлырынан бөлек турады.

ОТДЕЛЬНОСТЬ *ж.*: в ~и айырым, басқа-басқа, айрымылых, бөлеклик; кажый в ~и хәр ким өз алдына.

ОТДЕЛЬНЫЙ *прил.* 1. (обособленный) өз алдына, айырым, бөлек; ~ая квартира айырым квартира; ~ый ход өз алдына есик; 2. (некоторый) гейпара, базы бир, бөлек, айырым, жекке; ~ые деревья жеккеге ағашлар; ~ы ученик пришл в школу рано гейпара оқыушылар мектепке ерте келди.

ОТДЕЛЯТЬ *несов.* 1. см. отдельить; 2. что, от чего (служить границей) айырып туралы, ажыратып туралы, бөлип туралы; река ~ет поле от рощи дэрья даланы кишкене тогайдан айырады.

ОТДЕЛЯТЬСЯ *несов.* см. отдельиться.

ОТДЕРГИВАТЬ *несов.* см. отдернуть.

ОТДЕРНУТЬ *сов.* что тартып қалып жуулыш алыш; ~ руку қолды тартып алыш; ~ занавеску передни тартып жибериү передни тартып қойыш.

ОТДИРАТЬ *несов.* см. отодрать 1.

ОТДИРАТЬСЯ *несов.* см. отодрасться.

ОТДОЙТИ *сов.* 1. кого (закончить доить) сауып болыў, сауып тамамлау; ~ коровы сыйырларды сауып болыў; 2. что, чего (выдоить немного) азғана сауып алыш; ~ немного молока аз-маз сут сауып алыш.

ОТДОХНУТЬ *сов.* дем алыш, дем алышын, тынышын алыш, тынышы; ~ после работы жумыстан кейин дем алыш; ⚡ душой қайғысыз дем алыш.

ОТДУБАСТИТЬ *сов.* кого-что, прост. урыш, сабаў, силесин қатырыш.

ОТДУВАТЬСЯ *несов.* 1. (тяжело дышать) ҳалықлау, ҳалықладем алыш; 2. перен. разг. (нести ответственность) жуүап беріў, жуүапкер болыў; ~ за всех хөммө ушын жуүап беріў.

ОТДУШИНА *ж.* 1. (отверстие) потик, дем тартатуғын тесик, дүткеш; печиная ~ печтеги дүткеш; 2. разг. перен. шир тартатуғын ермек; найти себе ~у в чём-л. везине шир тарқатарлық ермек табуы.

ОТДУШНИК *м.* см. отдушина 1.

ОТДЫХ *м.* дем алыш, дем алыш, тынышы, тыныс, тыным; право на ~ дем алыш хукукы; дом ~а дем алыш үйи; день ~а дем алыш күни; нуждаться в ~е дем алыша мүтәж болыў; ⚡ без ~а тынысныз, дем алыш.

ОТДЫХАТЬ *несов.* см. отдохнуть.

ОТДЫШАТЬСЯ *сов.* 1. ентиклинип басыу; 2. перен. (прийти в себя) жазылыу, төзир болыў, оналыу.

ОТЕК *м.* исик, қалкыу; ~ ног аяклардың исиги.

ОТЕКАТЬ *несов.* см. отечь.

ОТЕЛ *м.* бузайллау.

ОТЕЛИТЬСЯ *сов.* бузайллау.

ОТЕЛЬ м. мийманхана.

ОТЕПЛÉНИЕ с. қыздырыў, ысытыў, жылтыў.

ОТЕПЛÍТЕЛЬНЫЙ прил. қыздырыўшы, қыздыратуғын, қыздырыўға арналған, жылтатуғын, жылтыўға арналған, ысытатуғын; ~е материалы қыздырыўға арналған материаллар.

ОТЕПЛÍТЬ сов. что қыздырыў, жылтыў, ысытыў; ~ здание жайды жылтыў.

ОТЕПЛÍТЬ несов. см. отеплить.

ОТГЕСАТЬ сов. см. обтесать.

ОТЕЦ м. 1. оке, ата; родной ~ туған екеси; ~ семейства семья басылық; от отца к синю атадан балаға; әүладтан әүладқа; стать отцом ата болыў; 2. мн. отцы (предки) ата-бабалар; 3. (в обращении) аға; ⚡ отцы города қаланың жас уллылары.

ОТЕЧЕСКИ нареч. атадай, әкедей; ~ пожурить атадай кейиў.

ОТЕЧЕСКИЙ прил. ата..., аталақ, әкелек; ~ совет аталақ кеңес, ата нәсийхаты.

ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ прил. ўатан..., ўатандарлық, ўатаның; товары ~ого производства ўатаның товарлары; ~ая промышленность ўатандарлық санаат; Великая Отечественная война Уллы Ўатандарлық урыс.

ОТЕЧЕСТВО с. ўатан; социалистическое ~о социалистлик ўатаи; защита ~а ўатанды қорғаў.

ОТЕЧНОСТЬ ж. исиүшилик, қалқыұшылық; ~ лицә беттиң қалқыұшылығы.

ОТЕЧЬ сов. 1. исиү, қалқыў; ноги отекли аяклар исти; 2. (оплыть — о сочёте) ериў, ерип ағыў.

ОТЖАТЬ I сов. 1. что (выжать) сығыў; ~ бельё кир кийімди сығыў; 2. кого-что, разг. (оттеснить) тықсырыў, қысқыға алыў, қысып шығарыў.

ОТЖАТЬ II сов. что и без доп. (закончить жатву) орып болыў.

ОТЖЕЧЬ сов. что, тех. сүүин тарттырыў; ~ стала полаттың сүүин тарттырыў.

ОТЖИВАТЬ несов. см. отжить.

ОТЖИГ м. тех. отжиг, сүүин тарттырыў.

ОТЖИГАТЬ несов. см. отжечь.

ОТЖИМ м. сығыў; ~ воды из ткани гезлемени сүүин сығыў.

ОТЖИМАТЬ несов. см. отжать I.

ОТЖИНАТЬ несов. см. отжать II.

ОТЖИТЬ сов. 1. что (прожить) қартайыў, өмірдин ушына шығыў; ~ свой век жасарын жасаў; 2. (устареть) генерий, иsteen шығыў, қалыў; ~эт обычай давні отжил бул урп-адет қашашан қалды.

ОТЗАНИМАТЬСЯ сов. разг. оқып болыў, таярланып болыў.

ОТЗВЕНЕТЬ сов. жыңғырлының өшийи, жыңғырлаған сестин басылыуы; звонок ~л қоңыраў сеси басылды.

ОТЗВОНИТЬ сов. қоңырауды қағып болыў.

ОТЗВУК м. 1. (эхо) жаңғырық; 2. (звук, доносящийся издалека) узактан еситилген сес; ~и взрыва партап жарылыудың узактан еситилген сеси; 3. перен. из, тे-

сир, ҳәсер, жаңғырық; ~и прошлого өткен заманың ҳәсери.

ОТЗУЧАТЬ сов. жаңлап басылыў, жаңлап етиў, жаңлап өшиў.

ОТЗЫВ м. 1. (отклик) шақырыққа жуўап, дауысқа жуўап; 2. (мнение, суждение) пикир айтыв, баҳалау; ~ о книге китап туурулар пикир айтыв; ~ о диссертации диссертация ҳаққында баҳалау; 3. воен. жуўап (парольга қайтарылатуғын).

ОТЗЫВ м. қайта шақырып алыў, қайтарып алыў; ~ послы елшини қайтарып шақырып алыў.

ОТЗЫВАТЬ I несов. см. отзывать.

ОТЗЫВАТЬ II несов. чөм, разг. (отдавать, иметь запах, привкус) аңқыў, шығыў, келиў.

ОТЗЫВАТЬСЯ несов. см. отзываться.

ОТЗЫВННЫЙ прил. дип. шақырып алыу...; ~ая грамота шақырып алыў хаты.

ОТЗЫВЧИВОСТЬ ж. мийрманлық, рейимлилар, қауендөр болышылық, бауырманлық, кеүилшеклик.

ОТЗЫВЧИВЫЙ прил. 1. мийрман, рейимли, бауырман, кеүилшек; ~ый товарищ мийрман адам; 2. ықласлы; ~ая аудитория ықласлы тыңлашылар.

ОТИРАТЬ несов. см. оттереть.

ОТИРАТЬСЯ несов. см. оттереться.

ОТКАЗ м. 1. (действие) қарсы жуўап айтыв, қабыл алмаў, макулламаў, бастартыў, ўаз кешиў; получить ~ отказать; 2. тоқтау, турып қалыў, бузылыў; машина работает без ~а машина бузымай ислайди; ⚡ до ~а сыйғаныша, толғанша, аүзы-мурнын шыққанша.

ОТКАЗАТЬ сов. 1. кому-чему, в чём қарсы жуўап беріў, қабыл алмаў, макулламаў, бас тартыў; ~ть в просьбе этиништи қабыл алмаў; 2. кому, в чём қабылламаў, бас тартыў, кешиў; ~ть себе в чём-л. бир нэрседен кешиў, бир нэрседен бас тартыў; 3. кому (уволить) орын бермеў, жумыста қалдырмаў, босатыў, шыгарыў; ему ~ли от места оны жумыстан шыгарды; 4. тех. (перестать действовать) тоқтау, бузылыў; мотор ~л мотор тоқтады, мотор бузылды.

ОТКАЗАТЬСЯ сов. от кого-чего и с неопр. бас тартыў, кешиў, қабылламаў, көнбей; он хочет ~затьсяся от поездки ол сапарға шыныдан бас тартқысы келеди; ~затьсяся выполнить просьбу этиништи орынлаудан бас тартыў; ~затьсяся от чей-л. помоши басқа биреүдиң жөрдемин қабыл етпеў; ~затьсяся от своих слов өзинец созинец кешиў; ~затьсяся от своего намерения өзинец ойынан бас тартыў; ⚡ замок ~затьсяся служить кулып бузылды; не ~жусы шеп көрмеймен; я не ~жусы вьпит чашку чая мен чашка чай ишиуди шеп көрмеймен.

ОТКАЗЫВАТЬ несов. см. отказать; ни в чём себе не ~ хеш нэрседен кешпей, хеш нэрседен бас тартпау.

ОТКАЗЫВАТЬСЯ несов. 1. см. отказаться; 2. мойнына алмаў, бас тартыў;

я ~юсь понимать его слова оның сезин мениң түсингім келмей тур.

ОТКАЛЫВАТЬ I несов. см. отколоть I.
ОТКАЛЫВАТЬ II несов. см. отколо-
лить II.

ОТКАЛЫВАТЬСЯ I несов. см. отко-
литься I.

ОТКАЛЫВАТЬСЯ II несов. см. отко-
литься II.

ОТКАПЫВАТЬ несов. см. откопать.

ОТКАРМЛИВАНИЕ с. см. откорм.

ОТКАРМЛИВАТЬ несов. см. откор-
мить.

ОТКАТ м. 1. (действие) жумалау, жу-
малатыу, думалау, думалатыу, деңгелей,
деңгелетиу, деңгелетип алыш кетиу, дең-
гелетип жылыстырыу, думалатып алыш
барыу, думалатып жылыстырыу; 2. воен.
артқа тебиу, артқа Серпилинү; ~ орудия
после выстрела атқанин соц. топтың артқа
тебиү.

ОТКАТИТЬ сов. что жумалатыу, думалатыу, думалатып алыш барыу, думалатып жылыстырыу, деңгелетиу, деңгелетип алыш кетиу, деңгелетип жылыстырыу; ~ вагоны вагонларды деңгелетип алыш кетиу; ~ бревни бөрепе ағашты думалатып жылыстырыу.

ОТКАТИТЬСЯ сов. 1. деңгеленү, дең-
гелеп кетиу, думаланыу, думалап кетиу;
жумаланыу, жумалап кетиу; колесо ~лось
в сторону легершик деңгелеп кетти; 2. перен. разг. (отступить) шегиниү,
кейинге қашыу; враг ~лся за реку душпан
дәрәйнцы аргы жағына шегинди.

ОТКАТКА ж. тасыу; механическая ~
үглә в шахтах шахталарда көмірди ме-
ханикалық жол менен тасыу.

ОТКАТОЧНЫЙ прил. горн. тасыйтуғын;
~ штрек тасыйтуғын штрек.

ОТКАТЧИК м. тасыұшы; ~ үглә көмір
тасыұшы.

ОТКАТЫВАТЬ несов. см. откатить.

ОТКАТЫВАТЬСЯ несов. см. откатиться.

ОТКАЧАТЬ сов. что 1. (выкачать)
тарттырып шығарыу, насос пenen тартты-
рыу; ~ воду сүуды насос пenen тартты-
рыу; 2. (привести в чувство) есіне кел-
тириу, дем алдырыу; ~ утобленника сүұға
кеткен адамды шайқап есіне келти-
риу.

ОТКАЧИВАТЬ несов. см. откачать.

ОТКАЧКА ж. насос пenen тарттырыу,
насос пenen шығарыу.

ОТКАЧНУТЬ сов. что, разг. қымыл-
датып қойыу, тенселип жибериу, түрттип
қойыу, түрттип бир жаққа ысырып қойыу;
~ стрілкі майтника майтниктиң тилин
ысырып қойыу.

ОТКАЧНУТЬСЯ сов. 1. жылысып кетиу,
ысырылып кетиу, қымылдаап кетиу, тер-
бенип кетиу, тенселип кетиу; майтник
~лся майтник тербелип кетти; 2. перен.
разг. (внезапно отдалиться) айырылып
кетиу, таслаап кетиу.

ОТКАШЛИВАТЬСЯ несов. см. откаш-
ляться.

ОТКАШЛЯТЬСЯ сов. 1. жетелип қа-
қырыныу, қақырыныу; больной ~лся

науқас қақырынды; 2. жөттеллеп алыш; ора-
тор ~лся и начал речь оратор жөттел-
леп алды да сезин баслады.

ОТКИДЫВАТЬ несов. см. откинуть.

ОТКИДЫВАТЬСЯ несов. см. откинуть-
ся.

ОТКИНУТЬ сов. 1. кого-что (отбросить)
ылақтырыу, ылақтырып таслау, зыңғы-
тып жибериу, алыш таслау; ~ камень с
дороги жолдан тасты ылақтырып тас-
лау; 2. кого-что шегиндириу, серпилтиу,
қайтарыу; ~ неприятеля душпаны кейин
шегиндириу; 3. что (вверх, низ) алышу; ~
крышку сундука аршаны қақылғын
ашыу; 4. что (отогнуть) қайтырыу; ~
воротник шубы тонның жағасын қайтырыу.

ОТКИНУТЬСЯ сов. шалқайыу, артқа
сүйениу; ~ на спинку стула стулдың
арқалынына шалқайыу.

ОТКЛАДЫВАТЬ несов. см. отложить.

ОТКЛАДНЯТЬСЯ сов. уст. ийилип хош-
ласыу.

ОТКЛЕИВАТЬ несов. см. отклейть.

ОТКЛЕИВАТЬСЯ несов. см. отклейться.

ОТКЛЕИТЬ сов. что желими қопарыу,
желимин жаздырыу, желими сыйырыу,
жаздырып алышу, қопарып алышу, сыйы-
рып алышу; ~ марку с конверта конверттен
марканы қопарып алышу.

ОТКЛЕИТЬСЯ сов. желими қопарылыу,
желими сыйырылыу, желими жаздырылыу,
алыныу, қопарылыу; марка ~лась марка
қопарынды, марка алынды.

ОТКЛИК м. 1. (ответ на зов) сес бериу,
дауыс бериу, үн, сес, дауыс, жуұап; кто
там? — Отклика не последовало о яктағы
кимсә? — Сес шықпады; 2. перен. (со-
чувствие) дослық сезим, кейил биршилик;
найти ~ кейил биршилик табыу; не встре-
тить ~ дослық сезим ушыратпау; 3. перен.
(оценка) көз қарас, пикир, баҳалау;
сын бериу; ~ на статью мақалаға берил-
ген пикирлер.

ОТКЛИКАТЬСЯ несов. см. отклиknуться.

ОТКЛИКНУТЬСЯ сов. на что 1. сес
бериу, дауыс бериу, жуұап бериу; ~ на
зов шақырықса сес бериу; 2. перен. (от-
нести сочувственно) дослық сезим бил-
дириу, кейил биршилик билдириу; 3. перен.
көз қарасын билдириу, пикир бил-
дириу, баҳалау; ~ на событие ўақыяға
ез көз қарасын билдириу.

ОТКЛОНЕНИЕ с. 1. (в сторону) аүүү,
аўысыу, бурылсыу, аудырыу, қысайыу;
~ стрілки компаса компастың тилиниң
бурылсыу; ~ влево шенке қысайыу;
2. перен. (отказ) қабыл алмау, қабыл
етпеу, мақул таппау, намакул табыу;
~ предложение усынысты қабыл алмау;
3. перен. (отступление) тысқары кетиү-
шилик, шенкен шығышылық; ~ от нормы
нормадан тысқары кетишилик.

ОТКЛОНІТЬ сов. что 1. (в сторону)
аўыстырыу, щетке бурыу, аудырыу, қы-
сайтыу; ~ майтник майтникты аудырыу;
2. перен. (отвергнуть) қабыл алмау, қа-
был етпеу, қайтарыу, намакул табыу,
мақул таппау; ~ ходатайство етиништи
қабыл алмау; ~ предложение усынысты

қабылламай қайтарыў, усынысын қабыл етпей.

ОТКЛОНИТЬСЯ сов. 1. (в сторону) бир жаққа айыў, айысыў, бурылыў, тайыў; стрёлка кóмпаса ~лась компастың тили айысып кетти; 2. перен. шығып кетиў, тыска кетиў; ~ться от темы доклада докладтың темасынан шығып кетиў.

ОТКЛОНЯТЬ несов. см. отклонить.

ОТКЛОНЯТЬСЯ несов. см. отклониться.

ОТКЛЮЧАТЬ несов. см. отключить.

ОТКЛЮЧИТЬ сов. что үзиў, үзип таслаў, үзип қойыў; ~ телефон телефонды үзип қойыў.

ОТКОВАТЬ сов. что 1. (изготовить ковкой) шéккишеп соғыў; 2. (отбить) алыў; ~ подкову тағасын алыў; 3. (кончить ковать) тағалап болыў.

ОТКОВЫВАТЬ несов. см. отковать.

ОТКОВЫРИВАТЬ несов. см. отковырять.

ОТКОВЫРНУТЬ сов. и однокр. от отковыривать.

ОТКОВЫРЯТЬ сов. что шуқылаў, шуқылап көпшилиў, тыранап көпшилиў; ~ шуткатуруқ сыйбауды шуқылап көпшилиў.

ОТКОЗЫРЯТЬ I сов. карт. көзгир менен журиў.

ОТКОЗЫРЯТЬ II сов. кому, воен. разг. ескерше салем бериў.

ОТКОЛАЧИВАТЬ несов. см. отколо- тить 1.

ОТКОЛЕ нареч. уст. қайерден, қайдан.

ОТКОЛОТИТЬ сов. разг. 1. что (отбить) урып қопарыў; ~ крýшку ящика ящыктың қақпағын урып қопарыў; 2. кого-что (побить) тоқпақлаў, дұмбышлеў, сабау.

ОТКОЛОТЬ I сов. что сындырып алыў, омырып алыў; ~ кусóк льда муздың бир белегин сындырып алыў.

ОТКОЛОТЬ II сов. что алып таслаў, айырып алыў, жаздырып алыў, тарқатыў; ~ бантты жаздырыў.

ОТКОЛОТЬСЯ I сов. 1. от чего сынып кетиў, сынып тусиў, қопарылып тусиў, ушып тусиў, қақ белиниў; 2. от кого-чего, перен. (порвать с кем-л.) байланысты үзиў, араны ашыў, белинип кетиў, айра тусиў; ~ от товарищей жолдаслардан айра тусиў.

ОТКОЛОТЬСЯ II сов. (о чём-л. при- колотом) алып тасланыў, айырылып ке- тиў, жаздырылыў, жаздырылып кетиў, шығып кетиў, тарқатылыў.

ОТКОЛУПАТЬ сов. что, прост. шуқылаў, шуқылап қопарыў, қабығын алыў, тыранап геўлеў.

ОТКОЛУПНУТЬ сов. и однокр. см. отколупать.

ОТКОЛУПЫВАТЬ несов. см. отколу- пать.

ОТКОЛЬ нареч. см. откole.

ОТКОМАНДИРОВАТЬ сов. кого-что командировка жибериў, жибериў; ~ в чёл. распоряжение бирейдиң қарауына иске жибериў.

ОТКОМАНДИРОВЫВАТЬ несов. см. откомандировать.

ОТКОПАТЬ сов. кого-что 1. (выкопать) қазып алыў, қазып шығарыў, геўлеп шығарыў; 2. перен. разг. (найти) излеп табыў, геўлестирип табыў; ~ интересную книгу қызық китапты излеп табыў.

ОТКОРМ м. с.-х. бағыў, бағып семиртиў, бақыға қойыў; ~ скота малды бақыға қойыў, малды бағып семиртиў.

ОТКОРМИТЬ сов. кого-что бағып семиртиў, бақыға қойыў; ~ быкә өгизди бағып семиртиў.

ОТКОРМЛЕННЫЙ 1. прич. от откор- мить; 2. прил. бақы, бағылған, семир- ген, семиртилген; ~ скот бақы мал.

ОТКОРМОЧНЫЙ прил. с.-х. мал ба- былатуғын, мал семиртетуғын; ~ пункт мал семиртетуғын пункт.

ОТКОБС м. қыямай, жанбауыр, баўрай; береговой ~ жага жанбауыры; пустить поезд под ~ поезди жанбауыра құлатыў.

ОТКРЕПИТЬ сов. 1. что шешиў, босатып жибериў, жаздырыў; ~ лодку қайыкты шешиў; 2. кого-что (снять с учёта) еспатан шығарыў.

ОТКРЕПИТЬСЯ сов. 1. шешилиў, боса- ныў, жаздырылыў; 2. (сняться с учёта) еспатан шығыў.

ОТКРЕПЛЕНИЕ с. 1. шешиў, босатыў, жаздырыў; 2. (снятие с учёта) еспатан шығарыў, еспатан шығыў.

ОТКРЕПЛЯТЬ несов. см. открепить.

ОТКРЕПЛЯТЬСЯ несов. см. открепиться.

ОТКРОВЕНИЕ с. 1. жадалық; это — ~ для всех был — әдмим ушын жадалық; 2. (откровенность, откровенное признание) сырын айтыву, ҳақыйқатлықты айтыву, расын айтыву, ашық туýрысын айтыву, кейилде сақламаў, мойынлаў.

ОТКРОВЕННИЧАТЬ несов. разг. кей- лингенин айтыву, ойындағысын ашыў, сырын айтыву, сыр сақламаў.

ОТКРОВЕННО нареч. ашық, ашықтан- ашық, сыр сақламастан; ~ говоря ашық айтқанда, анығын айтқанда.

ОТКРОВЕННОСТЬ ж. 1. (искренность) дуýрылық, расгейлик, ҳақ кеўиллилік, ашық кеўиллик; 2. (признание) сырын айтыву, ҳақыйқатлықты айтыву, расын айтыву, ашық туýрысын айтыву, кеўилде сақламаў, мойынлаў.

ОТКРОВЕННЫЙ прил. 1. (искренний) дуýры, расгей, ҳақ кеўил, ашық кеўилли; ~ое признание ҳақ кеўилден мойынлаў; 2. (открытый, явный) ашықтан-ашық, ке- ринин турған, жасырыға болмайтуғын; ~ое презрение жасырыға болмайтуғын жек көриүшилик.

ОТКРОМСАТЬ сов. что, разг. кесип алыў, буршалаў, тилкимлеў.

ОТКРУТИТЬ сов. что 1. (раскручивая, отделяя) таўлап жаздырыў; ~ верёвку жиити таўлап жаздырыў; 2. (отвинтите) бурап ашыў, таўлап ашыў; ~ кран кранды таўлап ашыў; 3. (крутя, оторвать) таўлап жулып алыў.

ОТКРУТИТЬСЯ сов. разг. 1. таўланып жаздырылып; верёвка ~лась жип таўланып жаздырылып; 2. буралып ашылыў, буралып алыныў, таўланып ашылыў; гайка

—лась гайка буралып алынды; 3. **перен.** (*отделаться от чего-л.*) кутылыу, есабын табыу.

ОТКРУЧИВАТЬ несов. см. открутить.
ОТКРУЧИВАТЬСЯ несов. см. открутиться.

ОТКРЫВАТЬ несов. см. открыть.
ОТКРЫВАТЬСЯ несов. см. открыться.
ОТКРЫТИЕ с. 1. (*действие*) ашылыу, ашылышы; 2. баслау, басланыу, табыу; ~ съезда съездин ашылыу; ~ школы мектептиң ашылыу; ~ новых земель жаца жерди табыу; 2. жаңалық, жаңалық ашыу, табыу, ойлан табыу; научное ~ илимий ойлан табыу; географическое ~ географиялық жаңалық; сделать ~ жаңалық ашыу; 3. перен. (*что-л. неожиданное*) жаңалық; это для меня просто ~ был мениң ушын таң қаларлыктай жаңалық.

ОТКРЫТКА жс. открытка.

ОТКРЫТА нареч. ашык, ашыктан-ашык, жасырмаскан, ашык түрдө; действовать ~ ашык ҳарекет етиу; ~ признать ошибку котени ашыктан-ашык мойынлау.

ОТКРЫТЫЙ 1. прич. от открыть; 2. прил. (*раскрытый*) ашык, ашык турған, ашылып турған; ~ая кийга ашык китап; ~ая дверь ашык есик; ~ые глаза ашылып турған жаз; 3. прил. (*доступный для всех*) ашык; жалаңаш, жалаң; с ~ой головой жалаң бас; 4. прил. (*доступный для всех*) ашык; ~ый судебный процесс ашык суд процесси; 5. прил. (*искренний, откровенный*) хак, ашык, расгей, дүйрү; с ~ым сердцем ҳак жүрекли; ~ый нрав ашык минезли; 6. прил. лингв. ашык; ~ый глásный ашык дауысы; ~ый слог ашык бўйи; ⚡ оставлять вопрос ~ым моселени ашык қалдырыу; ~ое голосование ашык дауыс берни; ~ая местность ашык жер; ~ая раина пittиеген жара; ~ая форма туберкулеза екпе аўырыудың ашык формасы; ~ый лоб кең маңлай; ~ое лицо ашык бет; выйти в ~ое море ашык тенизге шыбыу; под ~ым небом далада, қула далада; ~ый фланг воен. коргаусыз қалған тәреп, жалаңаш қалған фланг; ~ое письмо 1) открытика; 2) ашык хат; день ~ых дверей есиклердин дархан ашылатуғын күни; действовать в ~ую ашыктан-ашык ҳарекет этиу.

ОТКРЫТЬ сов. 1. что, в разн. знач. ашыу; ~ чемодан чемоданды ашыу; ~ дверь есикти ашыу; ~ книгу китапты ашыу; ~ школу мектеп ашыу; ~ банку консервов консерв бар банкапы ашыу; ~ краны кранды ашыу; ~ бутылку шийшени ашыу; 2. что, разг. (*пустить*) ашыу, жибериу, берниу; ~ воду сүү ашыу, сүү жиберниу; ~ свет свет берниу; 3. что, перен. айттыу, ашылысыу, билдириу; ~ свой намерения өз нийетлерин ашып айттыу; ~ тайну кому-л. биреүгө сырын ашыу; 4. что (*дать доступ*) киригүге рухсат берниу, жол ашыу, киргизиу, жол берниу, жолды босатыу; ~ вход киригүге рухсат берниу, киригүге жол ашыу; ~ театр театрга киргизиу; 5. кого-что (*обнаружить, выявить*) табыу, ашыу; ~ залежи ўглы

көмир көнин табыу; ~ заговор жасырын тил биректириүди ашыу; ⚡ ~ кредит эк. кредит ашыу; ~ счёт 1) (*о кладчике*) банкке ақша салыу; 2) (*о банке*) банктен счёт бойынша ақша берүү; 3) спорт. бир очко эзинин пайдасына шешшиу; 4) (*добиться первого боевого трофея*) биринши атып түсириу; ~ огонь воен. атыспаны баслау, ок атый; ~ скобки скобка ашыу; ~ глаза кому-л. биреүдиң кезин ашыу.

ОТКРЫТЬСЯ сов. 1. ашылыу; дверь ~лась есик ашылды; 2. (*о ране*) ашылыу; 3. (*показаться*) көринүү, көзге тусти; 4. перед нами ~лся красивый вид алдыныңда сүлүү көринис көзге тусти; 5. кому-чemu (*признаться*) ашылысыу, шешилисип сейлесиу, сырласыу; он во всём ~лся другу ол досты менен ашылысты; 6. (*начать свой существование*) ашылыу, иске кириу; театр ~лся театр ашылды; 6. (*обнаружиться*) ашылыу, билинг қалыу; ~лся заговор тил биректириү ашылды.

ОТКУДА нареч. вопр. и относ. қайдан, қай жерден, қайсы жерден, қаяқтан; ~ он приехал? ол қайдан келди; возращаясь туда, ~ приехал келген жаңыца қайт; қайдан келсөн, сол жаңқа жайы, ~ ви возымись бирден, куттимеген жерден.

ОТКУДА-ЛИБО нареч. см. откуда-нибудь.

ОТКУДА-НИБУДЬ нареч. бир жерден, бир таманинан, қайдан болса да.

ОТКУДА-ТО нареч. бир жақтан, элле қайдан, элле қайерден; ~ доносилась песня элле қайдан қосык еситилиди.

ОТКУП м. 1. ист. откуп (*XIX асирде Россияданы салыктың бир түри*); 2. (*плата, которой откупаются*) өз қунын төлеү, езин-өзи сатып алыу; ⚡ взять на ~ 1) уст. ақшага айрыкша право сатып алыу; 2) (*присвоить право на что-л.*) езине айрыкша право жүклөү.

ОТКУПАТЬ несов. см. откупить.

ОТКУПАТЬСЯ несов. см. откупиться.

ОТКУПИТЬ сов. что, уст. кетере сатып алыу.

ОТКУПИТЬСЯ сов. от кого-чего, уст. ақшага берип кутылыу, басын дүньяга сатып алыу, дүнья менен кутылыу.

ОТКУПНИЙ прил. ист. кетере сатып алыу...; ~ая система торговли сауданын кетере сатып алыу системасы.

ОТКУПОРИВАТЬ несов. см. откупорить.

ОТКУПОРИТЬ сов. что тығынын алыу, аўзын ашыу; ~ бутылку шийшенин аўзын ашыу.

ОТКУПОРКА ж. тығынын алыу, аўзын ашыу.

ОТКУПЩИК м. ист. откупщик, кетере сатып алышы.

ОТКУСИТЬ сов. что, чего 1. тислеп алыу, тислеп сыңдырып алыу, тислеп үзип алыу; ~кусок хлеба бир бөлек нанды тислеп алыу; 2. тех. қыркын алыу; ~конец проволоки сымның ушын қыркын алыу.

ОТКУСЫВАТЬ несов. см. откусить.

ОТКУШАТЬ сов. уст. 1. (окончить еду) жеп болыў; 2. чего и без доп. (поесть, выпить) жеў, ишиў, уртлаў.

ОТЛАГАТЕЛЬСТВО с. кешкитириүшилик, кейнгө силтеүшилик, соңға қалдырышылык; это дёло не тेरпит ~а бул ис кешкитириүди күтпейди.

ОТЛАГАТЬСЯ несов. см. отложитьсь.

ОТЛАКИРОВАТЬ сов. что лак жағып шығыў, лаклап шығыў; ~ мебель мебельге лак жағып шығыў.

ОТЛАМЫВАТЬ несов. см. отломать и отломить.

ОТЛАМЫВАТЬСЯ несов. см. отломаться и отломиться.

ОТЛЕГАТЬ несов. см. отлечь.

ОТЛЕЖАТЬ сов. что құрыстырыў, үйнүү; ~ ногу аяқты құрыстырып алыў.

ОТЛЕЖАТЬСЯ сов. разг. 1. (оправиться, полежав некоторое время) жатып тынышыў, жатып дем алыў; 2. (напр. о фруктах) жатып писиў, турып писиў.

ОТЛЁЖИВАТЬ несов. см. отлежать.

ОТЛЁЖИВАТЬСЯ несов. см. отлежаться.

ОТЛЕПИТЬ сов. что, разг. қопарып алыў, жаздырып алыў, сыйырып алыў.

ОТЛЕПИТЬСЯ сов. разг. қопарылыў, алышыў.

ОТЛЕПЛЯТЬ несов. см. отлепить.

ОТЛЕПЛЯТЬСЯ несов. см. отлепиться.

ОТЛЁТ м. ушып кетиў; ~ на ~е шетте, узатырақта, қыйырда; жить на ~е қыйырда туруу.

ОТЛЕТАТЬ I несов. см. отлететь.

ОТЛЕТАТЬ II сов. 1. (кончит летать) ушыуды питириў, ушыуды тамамлаў; 2. разг. (о лётчике) ушыушы болыў, лётчик болыў (бир қанша бақыт).

ОТЛЕТАТЬСЯ сов. разг. см. отлетать II 1.

ОТЛЕТЕТЬ сов. 1. (улететь) ушып кетиў; птицы ~ли құслар ушып кетти; 2. (летя, удалившись) ушып узақлап кетиў, ушып қашықлап кетиў; ~ть на сто километров от города қаладан жүз километр жерде ушып узақлап кетиў; 3. разг. (отскочить) секирип кетиў, ушып кетиў; мяч ~л далеко топ узаққа секирип кетти; 4. разг. (оторваться) үзилип кетиў, шығып кетиў, жулынып түсіў; от пальто ~ла пұговица пальтоның илгеги үзилип кетти.

ОТЛІЕЧЬ сов. безл. разг. тынышланыў, жай табыў; у мені ~егілі от сердца жүреним жай танты.

ОТЛІЙ м. 1. (действие) тегиў, тегип кеметиў, азайтыў; 2. мор. теңиздин қайтыў; начался ~ тениздин сүү қайта баслады; 3. перен. (спад) қайтыў, посеңлеў, басылыў; приливы и ~ы революционного движение революциялық хөрекеттің тасысы ҳәм қайтыў; 4. (оттенок) дөнбе, түр; чёрный с синим ~ом кек дөнип турған қара.

ОТЛИВАТЬ несов. 1. см. отливть; 2. чем дөниў, түрлениў, құбылыў, кулларыў; ~ золотом алтын рецине дөниў.

ОТЛИВАТЬСЯ несов. см. отливться.

ОТЛИВКА ж. 1. (действие) ағызыў, құйыў; ~ воды из котлована суу сақлаштын сүүдү құйыў; 2. (изделие) қуйма, қуйып исленген зат, құйып жасалған бүйим; чугунная ~ шойын құймасы.

ОТЛИВНОЙ прил. қуйыматуғын, қуылған.

ОТЛИВНЫЙ прил. қайтыш ағатуғын, қайтыў...; ~ое течение қайтыў ағысы.

ОТЛИПАТЬ несов. см. отлипнуть.

ОТЛИПНУТЬ сов. желими кетиў, жаздырылыў, қопарылыў.

ОТЛИТЬ сов. 1. что, чего құйыў, қуйып алыў, қуйып азайтыў, қуйып таслаў, тегип орталай, кемитиў; ~ молокá в чашку сүтти чашкиге құйыў; 2. что ағызыў, құйыў; ~ воду из котлована хөйиздин сүүн ағызыў; 3. что (изготовить литьём) құйыў; ~ статую из бронзы қоладан статуя құйыў; ~ котел казан құйыў.

ОТЛИТЬСЯ сов. 1. (посредством литья) қуйылыў, қуйылып ислениў; 2. во что, перен. қөлилесиў, айланыў, ениў; замысел его ~лся в поэму оның қыялы поэма болып қөлилести.

ОТЛИЧАТЬ несов. см. отличить.

ОТЛИЧАТЬСЯ несов. 1. см. отличиться; 2. от кого-чего, чем парыкланыў, басқаларға үқсамаў, айрылыў, айрықшаланыў, көзге тусиў; ~ сообразительностью ойлап тапқырылығы менен көзге тусиў; ~ друг от друга бир-бiriнен парыкланыў.

ОТЛИЧИЕ с. 1. (различие) парық, айырма, айырмашылық; существенное ~е үлкен парық; 2. айрықшалық; диплом с ~ем айрықшалық дипломы; кончить институт с ~ем институтты айрықшалық баҳа менен питкерүү; ~ знаки ~я дәреже айрыры белгилери, айрыры нышандары; в ~е от... ...дан айырмасы, ...дан парық.

ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЙ прил. айрықша, парық ететуғын, парықиң көрсетуғын, айратуғын, ажыраттуғын; ~ые знаки ажыраттуғын белгилер; ~ая особенность айрықша өзгешелик.

ОТЛИЧИТЬ сов. кого-что 1. от кого-чего (различите) парықиң барыў, парықиң билиў, тапауытын билиў, ажыратыў, айрырыў, айрыбаилиў, таныў; 2. (отметить наградой) белгилсү, сыйылсаулаў, айрырып көрсетиў, айрықшалығын белгилеў.

ОТЛИЧИТЬСЯ сов. көзге түснү, белгили болыў, өзин көрсетиў, ис көрсетиў, жараныў, ернек көрсетиў; ~ в бою сауашта көзге түснү, сауашта өзин көрсетиў.

ОТЛИЧНИК м. 1. айрықша, отличник; ~ учёбы отличник оқыўши; 2. алдағы, алдыңғы; ~и производства өндиристиң алдыңғылары.

ОТЛИЧНИЦА женск. от отличник.

ОТЛИЧНО 1. нареч. айрықша жақсы, жүдэ жақсы; ~ отвёти на экзамене экзамене айрықша жақсы жүзап берниў; 2. частица кеп жақсы, күтә жақсы, яқшы, мақұл; ~, мы егер зде подождём яқшы, бизлер оны усы жерде күтемиз; 3. в знач. сущ. нескл. с. отлично отлично; учиться на ~ отлично бағага оқыў; полу-

чить ~ по русскому языку рус тилинен отлично баҳа алый.

ОТЛИЧНЫЙ прил. 1. айрмалы, паркы бар; ~ый от других басқалардан паркы бар; 2. күтә жаңсы, ең жаңсы, айрықша жаңсы, жүдә жаңсы, алдыңсы, жоқары; ~ый рабочий айрықша жаңсы хыметкер; продукция ~ого качества жоқары сапалы еним.

ОТЛОГИЙ прил. жайпауыт, жанабауыр, жатық, қыямы; ~ берег жайпауыт кенар, жатық жаға.

ОТЛОГО нареч. жайпауыт, жанабауыр, жатық болып, жатық, қыямы; дорбта идет ~ жол жатық болып келеди.

ОТЛОЖЕНИЕ с. 1. (действие) кейинге қалдырыу, кейинге созыу, кейинге суриу; 2. гөл. қатлам, шөгинді; известственные ~я жеке қатламлар; ◇ жировые ~я май қатламлары.

ОТЛОЖИТЬ сов. что 1. (в сторону или отдельно) былай қойыу, айрым қойыу, айрып қойыу, алып қойыу, ажыратыш қойыу; ~ книгу китапты алыш қойыу; 2. (отсрочить) кейинге қалдырыу; кейинге созыу, кейинге суриу; ~ собрание жыналысты кейинге қалдырыу; 3. уст. (выпрячь) туарыу; 4. (на счётах) салыу; 5. разг. (приберечь) сақлаш қойыу, гизнеп алыш қойыу, гизнеу; ~ дёныги на отпуск пулды отпуске сақлаш қойыу; 6. биология; ~ икру уүйлдірық жынау; ◇ ~ что-л. в долгий ющик бир исти кейинге силтеу.

ОТЛОЖИТЬСЯ сов. 1. (осесть в виде слоя) шегиу, қатлам болыу, қатламлануу; 2. перен. қалыу; ~ в памяти есендеге қалыу.

ОТЛОЖНОЙ прил. қайырма; ~ воротник қайырма жаға.

ОТЛОМАТЬ сов. что, от чего сындырып алый, сындырып түсириу, сындырып таслау.

ОТЛОМАТЬСЯ сов. сынны, сыншып қалыу, сыншып түсиу.

ОТЛОМИТЬ сов. что сындырып алый, сындырып түсириу, шетинен сындырып алый; ~ ветку шыбык шаша сындырып алый; ~ кусок хлеба наинан сындырып алый.

ОТЛОМИТЬСЯ сов. сыншып қалыу, сыншып түсиу, сыншып кетиу; ветка ~лась шаша сыншып кетти.

ОТЛУПИТЬ сов. 1. что (снять кору) қабығын аршыу, қабығын шыгарыу; 2. кого-что, прост. (сильно побить) сабау, урый.

ОТЛУЧАТЬ несов. см. отлучить.

ОТЛУЧАТЬСЯ несов. см. отлучиться.

ОТЛУЧЕНИЕ с. уст. безиү, безин шығыу, аласланыу, аласланып қуұлыу; ~ от церкви ширкеуден аласланып қуұлыу.

ОТЛУЧИТЬ сов. кого-что, уст. бездириү, шыгарыу, аласлан қуұユу; ~ от церкви ширкеуден аласлан қуұユу.

ОТЛУЧИТЬСЯ сов. бир жакқа кетиу, кетип қалыу, шығып кетиу; ~ на час бир саатқа шығып кетиу.

ОТЛУЧКА ж. бир жакқа кетиу, кетип қалыу, жоқ болыу, аз үақытқа кетиу;

самовольная ~ өз бетинше кетип қалыу.

ОТЛЫНИВАТЬ несов. от чего, разг. қашыу, жалқаулык етиу, мойынтаулык етиу, ҳайярлык етиу; ~ от работы жумыстан қашыу.

ОТМАЛЧИВАТЬСЯ несов. см. отмолчаться.

ОТМАЛЫВАТЬ несов. см. отмотать.

ОТМАХАТЬ сов. что, разг. 1. (пройти) көп жол журиу, көп жолды басыу; ~ сорок километров қырық километрди басыу; 2. тез шитирин таслау; ~ пять страниц бас бетти оқып таслау.

ОТМАХИВАТЬ несов. см. отмахать.

ОТМАХИВАТЬСЯ несов. см. отмахнуться.

ОТМАХНУТЬСЯ сов. и однокр. от кого-чего 1. (отогнать от себя) өзинен қуұыш таслау, қол сермен қорғаныу; ~ от оси қол сермен қаррарден қорғаныу; 2. перен. разг. бас тартыу, итибарсыз қарау, өхмийет бермеу, қол силтен кетиу, мурин жыныруу; ~ от решения вопроса мәселени шешиүгө өхмийет бермеу.

ОТМАЧИВАТЬ несов. см. отмочить.

ОТМЕЖЕВАНИЕ с. 1. (ограничение, отделение) шегаралау, шегараны белгилеу, оман қойыу, ажыралыу; 2. перен. белиниү, белинин шығыу, ажыралып шығыу, белекленүү, араны ашыу.

ОТМЕЖЕВАТЬ сов. 1. что шегаралау, шегараны белгилеу, оман қойыу, ажыратыу; ~ участок участок шегаралау; 2. кого-что перен. (отделить, обособить) беллиү, беллип шығыу, ажыратып шығыу, белеклеу, араны ашыу.

ОТМЕЖЕВАТЬСЯ сов. от кого-чего белиниү, белинин шығыу, ажыралып шығыу, белекленүү, араны ашыу.

ОТМЕЖЕВЫВАТЬ несов. см. отмежеваться.

ОТМЕЖЕВЫВАТЬСЯ несов. см. отмежеваться.

ОТМЕЛЬ ж. сайызлық, сайыз жер.

ОТМЕНА ж. тоқтатыу, бийкар етиу, бийкар етилиү, жоқ етиу; ~а крепостного права крепостной правоның бийкар етилиүн; ~а решения суда судтың ҳүкиминиң бийкар етилиүн; ◇ в ~у чего-л. бийкар етилгендин оршина.

ОТМЕНИТЬ сов. что тоқтатыу, бийкар етиу, жоқ етиу; ~ приказ буйрыкты бийкар етиу; ~ собрание жыналысты тоқтатыу; ~ приговор ҳүкимди бийкар етиу.

ОТМЕННЫЙ прил. разг. жүдә жаңсы, ең жаңсы; ~ая работа жүдә жаңсы жумыс.

ОТМЕНЯТЬ несов. см. отменить.

ОТМЕРЕТЬ сов. 1. (смерть, засохнуть) өлиү, қурыу, қууралу, солып қалыу; корни ~тмерли тамырлар қуурады; 2. перен. (исчезнуть) жогалыу, жоқ болыу; старые обычаи ~тмерли ески дәстүрлер жоқ болды.

ОТМЕРЗАТЬ несов. см. отморзнуть.

ОТМЕРЗНУТЬ сов. 1. (о растениях) сууық урый; молодые побеги ~ли жас партларды сууық урды; 2. (о частях тела)

суұыққа тоңыў, суұыққа қатыў; пálцы ~ли бармақлар суұыққа тоңып қалды.

ОТМЕРИВАТЬ несов. см. отмेरить.

ОТМЕРИТЬ сов. что өлшеў, өлшеп бериў, өлшеп шығыў, өлшеп белип бериў; ~ пять мéтров полотнá бес метр полотноны өлшеп бериу.

ОТМЕРЯТЬ несов. см. отмेरить.

ОТМЕСТИЙ сов. что 1. сыпрып таслаў, сыпрып жибериў; ~ сор в ýгол шéп-шарды мýйешке сыпрып таслаў; 2. перен. (отвергнуть) бийкарға шығарыў, жоққа шығарыў, пушқа шығарыў, пәтиýасыз етиў; ~ дóводы противника карсы жақтың делилин пушқа шығарыў.

ОТМЕСТИК||А ж. өш, кек, қаслық; сдéлать что-л. в ~у бир нэрсени қаслыққа ислеу.

ОТМЕТАТЬ несов. см. отместий.

ОТМЕТИН||А ж. 1. (знак, метка) тамға, ен, белги; 2. қасқа, тебел; короба с ~ой на лбу мацлай қасқа сыйыр.

ОТМЕТИТЬ сов. 1. кого-что (сделать отметку) белгилеў, белги қойыў, белги салыў, тамға салыў; ~ нýжие мéсто в книге китаптағы керекли жерге белги қойыў; ~ отсутствующих в списке дизимде келмегенлерди белгилеў; 2. что (указать) керсетип етиў, керсетиў, айтып етиў; ~ недостатки в работе истеги кемшиликлерди керсетиў; ~ успéх табысларды керсетип етиў; 3. кого-что (удостоить поощрения, награды) айрып керсетиў, белгилеп етиў, сыйлықлаў; ~ передовиков премией алдыңыларды сыйлықлаў; 4. кого-что (выписать из домовой книги) уй китапшасынан шығарыў.

ОТМЕТИТЬСЯ сов. 1. белгилениў, етиў, жазылыў; ~ в вéдомости ведомостьта белгилениў; 2. (выписаться из домовой книги) уй китапшасынан шығыў.

ОТМЕТК||А ж. 1. (знак) белги, тамға; сdéлать ~у в списке дизимге белги қойыў; 2. (оценка) баҳа; получить хорошую ~у иа экзамене экзаменде жақсы баҳа алыў.

ОТМЕЧАТЬ несов. см. отмётить.

ОТМЕЧАТЬСЯ несов. 1. см. отмётиться; 2. (наблюдаться) пайда болыў, жүзеге келиў; ~ются крúпные успехи в технике техникада үлкен-үлкен жетисkenликлер пайда болды.

ОТМИРÁНИЕ с. 1. (части организма, растения) елиў, курыў, күраў, солыў; ~ стáрых вéток гене путақлардың күураў; 2. перен. (исчезновение) жоқ болыў, жойылыў, қалыў.

ОТМИРАТЬ несов. см. отмереть.

ОТМОБИЛИЗОВАТЬ сов. кого-что мобилизациялап болыў, мобилизацияны тамамлаў; ~ армию армияны мобилизациялап болыў.

ОТМОБИЛИЗБЫВАТЬ несов. см. отмобилизовывать.

ОТМОКАТЬ несов. см. отмокнуть.

ОТМОКНУТЬ сов. жибиў, жибисиў.

ОТМОЛАЧИВАТЬ несов. см. отмолотить.

ОТМОЛОТИТЬ сов. что түйеклеп болыў, түйектi тамамлаў, қырман айдал болыў.

ОТМОЛЧАТЬСЯ сов. разг. қасарысыг үндемеў, үндемей қутылыў, сейлемей туры алыў, жуўап қайтармаў.

ОТМОРАЖИВАТЬ несов. см. отморозить.

ОТМОРОЗИТЬ сов. что суұыққа алдырыў, үситип алыў; ~ щёки бетиниң алмаларын суұыққа алдырыў.

ОТМОТАТЬ сов. что, него жаздырып ораў, шубатылғаннан ораў, орап алыў, келеплеп алыў; ~ клубок шéрсти бир түйдек жүжити орап алыў.

ОТМОЧИТЬ сов. что 1. (отклеить) хéллеп қопарып алыў, хéллеп жаздырып алыў, сүулап жаздырып алыў; ~ пластир мэлхэмди хéллеп жаздырып алыў; 2. (размочить) хéллеў, жибитиў, жумсартыў, сүулай; ~ кóжу терини жибитиў.

ОТМОЧКА ж. хéллеў, жибитиў, жумсартыў, сүулай; ~ кож терилерди жибитиў.

ОТМУЧИТЬСЯ сов. разг. азаптан қутылыў, азаптан арылыў, қýланыўдан сақыт болыў.

ОТМЩЕНИЕ с. өш алыў, ар алыў, кек алыў.

ОТМЫВАТЬ несов. см. отмыть.

ОТМЫВАТЬСЯ несов. см. отмыться.

ОТМЫКАТЬ несов. см. отомкнуть.

ОТМЫКАТЬСЯ несов. см. отомкнуться.

ОТМЫТЬ сов. кого-что жуўып тазалаў, жуўып тазартыў, жуўып алыў, жуўып таслаў, жуўып кетириў, кирин кетириў; ~ рóки колды жуўып тазалаў; ~ грязь кириди жуўып кетириў.

ОТМЫТЬСЯ сов. жуўылып кетиў, жуўып тазартылыў, жуўылып тазаланыў, жуўылып арылыў; чернила не ~лись сяя жуўылып кетпеди.

ОТМЫЧКА ж. ашар, ашқыш.

ОТМЯКАТЬ несов. см. отмикнуть.

ОТМЯКНУТЬ сов. разг. 1. жибиў; кóжи ~ли терилер жибиди; 2. перен. (смягчиться) ашыўы қайтыў, жумсарыў, босаңсыў.

ОТНЕКИВАТЬСЯ несов. разг. «жоқ» деп қутылыў, бас тартыў.

ОТНЕСÉНИЕ с. дéрек деп табыў, тийисли деп еспалай, жатқарыў; ~ докумéита к XIV вéку документти XIV өсирге дéрек деп табы.

ОТНЕСТИ сов. 1. кого-что апарыў, алып барыў, алып барып бериў, алып барып таспрыў, арман қойыў; ~ти книгу в библиотéку китапты китапханаға алып барып бериў; ~ти вéщи от кострa затларды оттак арман қойыў; 2. кого-что (течением, ветром) ықлатып алып кетиў, ағызып алып кетиў; лóдку ~ло течением на середиу реkий ағыс кемени дарыяны ортасына алып кетти; 3. кого-что, к кому-чему, перен. (принять, причислить) дéрек етиў, тийисли деп еспалай, жатқарыў; ~ти рóкопись к XII вéку қол жазбасы XII өсирге жатқарыў; 4. что жатқарыў; ~ти расходы на чéй-л. счёту шығынды биреýдиц есабына жатқарыў; 5. что (перенести) кешинтириў, кейинге қалдырыў, өзгертиў; ~ти часть экзаменов на осень экзаменлердин жарым-жартысын гүзге қалдырыў.

ОТНЕСТИСЬ *сов.* к кому-чemu қараў, кеүйл болиў, зейин салыў; **внимательно** ~ к кому-л. биреүге дыққатлы кеүйл болиў; ~ с недоверием к чым-л. **словам** биреүдиң сезине исенимсизлик пенен қараў.

ОНИМАТЬ *несов.* см. отнять.

ОНИМАТЬСЯ *несов.* см. отняться.

ОНОСИТЕЛЬНО *1. нареч.* салыстырып қаратауда, басқаларға қаратауда, бир қанша, азлы-кепли, бирнеүйіс, ебіндей; мөре было ~ спокойно төциз бир қанша тыныш еди; *2. предлог с род. п.* ҳаққында, жөннинде, түралы; ~ этого нам всё известно было түралы бизге ҳеммеси белгили.

ОНОСИТЕЛЬНОСТЬ *ж.* салыстырмалық; теория ~ и салыстырмалық теориясы.

ОНОСИТЕЛЬНЫЙ *прил.* 1. белгилі дәрежедеги, белгилі қатнастағы салыстырмалы дәрежедеги, салыстырмалы, бир қанша; ~ая гүлбін салыстырма дәрежедеги тереңлик; ~ая температура салыстырмалы температура; ~ый успéх бир қанша жетискеңілік, белгилі дәрежедеги жетискеңілік; 2. *грам.* қатыслық, деренди; ~ые местонимения қатыслық алмасықлары; ~ые приятельственные деренди келбетликлер.

ОНОСИТЬ *несов.* см. отнести.

ОНОСИТЬСЯ *несов.* 1. см. отнести; 2. к кому-чemu (иметь отношение) тийили болыў; ~то к делу не ~бится был нөрсе иске тийили емес; 3. (входить в разряд кого-чего-л.) кириў, жатыў; ~оситься к классу млекопитающих сут емиүшилер классына жатыў; 4. мат. қатнаста болыў; три ~бится к четырём, как шесть к восьми алты сегизге қандай қатнаста болса, үш тертеңе сондай қатнаста болады.

ОНОШЕНИЕ *с.* 1. қатнаста болыў, қараў, кеүйл болиў; бәрежиное ~е к машине машинаға пұкта кеүйл болиў; чүткое ~е ғамхорлық пенен қараў; 2. *мн.* отношения қатнаса, қатнасықлар; байланыслар; ~я междү людьми адамлар арасындағы қатнасықлар; производственные ~я өндирис қатнаса; дипломатические ~я дипломатиялық байланыслар; дру́жеские ~я досылық қатнаса; семейные ~я семьялық қатнаслар; 3. (заимная связь) байланысылық, өз-ара қатнаса; ~е между двумя величинами мат. еки мұндар арасындағы өз-ара қатнаса; 4. (официальная бумага) қатнаса қағаз; ~и кого-л. биреүге ҳаққында; по ~ю к кому-л. биреүге тийили; во всех ~ях барлық жағынан; в этом ~и был жағынан, буд жөннинде.

ОНОШИЕ *нареч.* бүгіннен баслап, ендигендей былай.

ОНОЙДОУ *нареч.* ҳаслан, спра, хеш, дым, пүткілләй; ~ нет пүткілләй жоқ, спра жоқ.

ОТНЯТИЕ *с.* 1. (действие) алыў, тартып алыў, басып алыў, зорлап алыў; 2. *разг. (ампутация)* кесиү, кесип таслаў, кесип алыў.

ОТНЯТЬ *сов.* 1. *кого-что (взять силой)* алыў, тартып алыў, басып алыў, зорлап алыў; ~ кийгу китапты басып алыў; ~ надежду умитин үздіриү; 2. *что (убрать)* алыў; ~ платок от лица орамалды бетинен

алыў; 3. *что, разг. (ампутировать)* кесиү, кесип таслаў, кесип алыў; ~ ногу аяғын кесип таслаў; 4. *что алыў; ~ много времени у кого-л.* биреүдиң кеп ўақытын алыў; 5. *что, мат. (вычесть)* алыў; от двадцати ~ десять жигирмадан онды алыў; ~ ребёнка от груди баланы емшектен шығарыў, баланы суттен шығарыў.

ОТНЯТЬСЯ *сов.* лал болыў, ислемей қалыў, жаны кетип қалыў, байланып қалыў; у него иоги ~ялиться оның аяқлары ислемей қалды; у него язық ~ялиться оның тили лал болды.

ОТО *предлог «от»* *орына колланылады:* 1) еки ҳэм оннан артық дауыссызлардан басланатуғын сеззердин алдында, мыс.: от снá уйқыдан; 2) айрым сөз дизбекленринде, мыс.: день ото днá куннен кунге.

ОТО- *приставка (см. от)* *төмөндеғи жағдайларда «от» приставкасының орына колланылады:* 1) «й» диң алдында, мыс.: отойтік женеў, кетиў; 2) еки ҳэм оннан да кебирик дауыссызлардың алдында, мыс.: отобраты тартып алыў; 3) изинен «ъ» келген дауыссыздың алдынан, мыс.: отолыб төгемен.

ОТОБЕДАТЬ *сов.* 1. (кончить обедать) түслик аўқат жеп болыў; 2. *уст. (пообедать у кого-л.)* түслениү; приходите к нам ~ бизикне түслениүге келициз.

ОТОБРАЖАТЬ *несов.* см. отобразить.

ОТОБРАЖАТЬСЯ *несов.* см. отобразиться.

ОТОБРАЖЕНИЕ *с.* сүүретлеў, сүүретленіў, сүүретлеп көрсетиў, сүүретленип көрсетилиў, сәүлелендириў; вέрное ~ действительности шынлықты дұрыс сүүретлеў.

ОТОБРАЗИТЬ *сов.* кого-что сүүретлеў, сүүретлеп көрсетиў, сәүлелендириў.

ОТОБРАЗИТЬСЯ *сов.* сүүретлениў, сүүретленип көрсетилиў, сәүлелениў.

ОТОБРАТЬ *сов.* 1. *кого-что (взять обратно, отнять)* қайтарып алыў, басып алыў, тартып алыў, зорлап алыў; отбері у него мой книгу ондағы менниң китабымды алып бер; 2. *кого-что (выбрать)* тацлап алыў, сайлап алыў; ~ самые спелые яблоки жудә пискен алмаларды сайлап алыў; 3. *что (собрать путём опроса)* сорап жуап алыў; ~ показания свидетелей гүйалардан сорап жуап алыў.

ОТОВАРИВАНИЕ *с.* товар менен тәмийин стиў, товар бериў, зат бериў.

ОТОВАРИВАТЬ *несов.* см. отоварить.

ОТОВАРИТЬ *сов.* что товар менен тәмийинлеу, товар бериў, зат бериў.

ОТОВСЮДУ *нареч.* барлық жақтан, ҳәр жақтан, ҳаме жерден, түм-тустан.

ОТОГНАТЬ *сов.* 1. *кого-что күүйү, күүйп салыў, күүйп таслаў, күүйп жибериў; ~ мух шыбынларды күүйү;* 2. *кого-что айдау, айдал салыў; ~ овёс на пастбище койларды ериске айдал салыў;* 3. *что, перен.* күүйү, жолатпаў; ~ грустные мысли қайтылы ойларды жолатпаў.

ОТОГНУТЬ *сов.* что 1. (распрямить согнутое, загнутое) жаздырыў, бүгилгенин жаздырыў, қайырылғанын жазыў; ~ угол страницы китаптың бетиниң буршын жаз-

дырыў; 2. (завернуть края чего-л.) қайырыў, бүгип қойыў, түрип қойыў, қайырып қойыў; ~ көвөр гилемди қайырып қойыў.

ОТОГНУТЬСЯ сов. жазылыў, дүзелиў, дуўрыланыў.

ОТОГРЕВАТЬ несов. см. отогреть.

ОТОГРЕВАТЬСЯ несов. см. отогреться.

ОТОГРЕТЬ сов. кого-что қыздырыў, жылытыў, ысытыў; ~ замёрзшие нёги тоңған аяқларын қыздырыў.

ОТОГРЕТЬСЯ сов. қыздырыныў, жылыныў, ысыныў, ысыў.

ОТОДВИГАТЬ несов. см. отодвигнуть.

ОТОДВИГАТЬСЯ несов. см. отодвигнуться.

ОТОДВИНУТЬ сов. 1. кого-что ысырыў, ысырып қойыў, бир жаққа жылыстырыў, ийтериў, бир беткей жылжытып қойыў; ~ лампу лампаны орнына ысырып қойыў; ~ стул в стёроу стулды бир шетке ийтерип қойыў; 2. что, перен. разг. (отсрочить) узайтыў, созыў; ~ срок экзаменов экзаменлердин мүддесин созыў.

ОТОДВИНУТЬСЯ сов. 1. ысырылыў, жылысыў, ийтерилиў; ~тесья к стене диййалға таман жылысыў; 2. перен. разг. созылыў, узайыў; срёки ~лись мүддеслер созылды.

ОТОДРДАТЬ сов. разг. 1. что (оторвать) сыйырып алыў, сылышып алыў, жыртып алыў, қопарыў; ~ обой обойларды сыйырып алыў; 2. кого-что сабаў, тартыў, жулыў; ~ за уши кулагын тартыў.

ОТОДРДАТЬСЯ сов. разг. сыйырылып алыныў, сылышыў, жыртылыў, қопарылыў.

ОТОЖДЕСТВИТЬ сов. кого-что бирдей деп қараў, тәцлестириў, усастьырыў, мегзетиў, барабар деп қараў; ~ два понятия еки үздимды бирдей деп қараў.

ОТОЖДЕСТВЛЁНИЕ с. бирдей деп қараўшылық, тәцлестириўшилик, усастьылық, мегзетиўшилик, барабар деп қараўшылық.

ОТОЖДЕСТВЛЯТЬ несов. см. отождествить.

ОТОЖДЕСТВИТЬ сов. см. отождествить.

ОТОЖДЕСТВЛЁНИЕ с. см. отождествление.

ОТОЖДЕСТВЛЯТЬ несов. см. отождествить.

ОТОЗВАНИЕ с. қайта шақырып алыў, шақыртып алыныў, изинен шақыртыў.

ОТОЗВАТЬ сов. кого-что 1. шақырып алыў; ~ кого-л. в сторону биреуди шетке шақырып алыў; 2. офиц. қайта шақырып алыў, қайта шақырыў, изинен шақыртыў; ~ послы сәлини қайтарып шақырып алыў.

ОТОЗВАТЬСЯ сов. 1. (отклиknуться) жууап беріў, жууап қайтарыў, дауыс беріў, сес беріў; 2. о ком-чём пикир билдириў, баҳа беріў; хорошо ~аться о книге китапта жақсы баҳа беріў; 3. на ком-чём (скажется) тәсир етиў; переутомление ~албась на здорование шаршаў ден саулықка тәсир ети.

ОТОПТИЙ сов. 1. бир шетке шығыў, шетлеп түрү; 2. (отбыть) женеў, женеп кетиў, кетиў, журип кетиў; побезд ~шёл в час дня поезд күндиз саат бирде женеп

кетти; 3. (отступить) шегиниў, кейин түрү, кейин қайтыў, изге кетиў; 4. от чего (отклониться) қайтыў, шетке шығыў, шығып кетиў; ~йті от прежних взглядов бурынғы көз қарасларынан қайтыў; ~йті от темадан шетке шығыў; 5. (отделяться) кепшиш, кепшип айрылыў; оби ~шай от штукатурки обойлар сыбаудан кепшип кетти; 6. (сойти) кетиў, жоқ болыў; пятно ~шад дақ кетти; 7. (прийти в себя) өзине келиў, айырыў, айылыў, жазылыў, өз қаддина келиў; 8. кому-чему (перейти во владение) қол астына етиў, қарауына етиў; 9. уст. (умереть) өлиў; ~йті в прошлое ескерип кетиў, етип умытылып кетти.

ОТОМКНУТЬ сов. что 1. разг. (отпереть) ашыў; 2. (снять, отделить) шығарып алыў, босатып алыў, жаздырып алыў; ~ штык воен. наизаны жаздырып алыў.

ОТОМКНУТЬСЯ сов. разг. ашылыў.

ОТОМСТИЙ сов. кому еш алыў, кек алыў, ар алыў.

ОТОПИТЕЛЬНЫЙ прил. жыльтатуғын, ысытатуғын, от жагыў..., жылытыў...; ~ сезон от жагыў мәүсими.

ОТОПИТЬ сов. см. отапливать.

ОТОПЛЕНИЕ с. 1. (действие) жылытыу, қыздырыу, ысытыу; 2. жылытыу; паровое ~ пүй менен жылытыу; центральное ~ бир орайдан жылытыу; дровяное ~ отын менен жылытыу.

ОТОПЛЯТЬ несов. см. отопить.

отопрү, отопрёш и т. д. буд. вр. от отпереть.

отоппю, отоппёш и т. д. буд. вр. от отпить.

ОТОРАЧИВАТЬ несов. см. оторочить.

ОТБРВАННОСТЬ ж. шетте қалыушылық, қол үзиүшилик, байланысызлық, ажыралып қалыушылық; ~ от масс массадан ажыралып қалыушылық.

ОТБРВАННЫЙ 1. прил. от оторвать; 2. прил. шетте қалған, қол үзген, байланысыз, ажырап қалған.

ОТОРВАТЬСЯ сов. 1. что үзиў, үзип жибериў, үзип алыў, жулып алыў, жыртып алыў, қопарыў; ~ать пүговицу илгекти жулып алыў, сәдепті үзип алыў; 2. кого-что, от кого-чего, перен. алаң қыныу, алагада етиў, баска жаққа аударыў; ~ать кого-л. от работы биреуди жумыстан алаң қылыў, биреуди жумыстан қалдырыў; ~ать глаза от книги көзди китаптан баска жаққа аударыў; 3. кого, перен. (разлучить) айрып, айрып алыў; ~ать детёй от матери балаларды анысынан айрып; ~глаза не ~ёшь көзди ала алмайсан; с руками ~ать жан-тени менен алыў.

ОТОРВАТЬСЯ сов. от кого-чего 1. үзилиў, үзилип түсиў, жулынып түсиў, жулыныў, кепшип түсиў; лист ~лся от ветки жапырак шақадан үзилип түсти; 2. перен. көтерилиў, ушып кетиў; самолёт ~лся от земли самолёт жерден көтерилди; 3. перен. (отвлечься) алаң болыў, алагада болыў; бас көтериў, айрылыў; ~ться от работы жумыстан алаң болыў; я не мог

~ться от книгі мен китаптан басымды көтере алмадым; 4. перен. (потерять связь) белинип қалыў, араны ашыў, байланысты үзиў; ~ться от друзей дослардан белинип қалыў, дослар менен байланысты үзиў; ~ться от масс кепшилик пенен байланысты үзиў.

ОТОРОПЕЛЫЙ прил. разг. сасқан, сасқалақлаган, асықкан, албыраған, албырақлаған, хаұлықкан, асып-сасқан, асығып-үсіккен; ~ вид албыраған түр; ~ взгляд албырақлаган көз қарас.

ОТОРОПЕТЬ сов. разг. сасыў, сасқалақлаў, асығыў, албыраў, албырақлаў, хаұлығыў, асып-сасыў, асығып-үсігіў; ~ от неожиданности күтпегенликten сасқалақлан қалыў.

ОТОРОПЬ ж. разг. сасқанлық, сасқалақлаганлық, асығыслық, албырағанлық, хаұлықканлық.

ОТОРОЧИТЬ сов. что, чем әдиплеу, жиеклеу; ~ пальто мёхом пальтоны тери менен жиеклеу.

ОТОРОЧКА ж. әдип, жиек; меховая ~ тери жиек.

ОТОСЛАТЬ сов. кого-что 1. (отправить) жибериў, женетиў; ~ книгі почтой китапларды поча менен жибериў; ~ детей домой балаларды үйлерине қайтарып жибериў; 2. (направить) силтеў, кенес бериў, жибериў; ~ посетителя в другой отдељ келген адамды басқа бөлімге силтеп жибериў; 3. (предложить справиться) силтеў, силтеп жибериў, көр деп жибериў; ~ читателя к первоисточнику оқыуышын дәслепки нусқага силтеп жибериў.

ОТОСПАТЬСЯ сов. разг. уйқыны қандырып алыў, уйқыны питириў; ~ после дороги жол журип келгеннен кейин уйқыны қандырып алыў.

ОТОЩАТЬ сов. разг. арықлаў, жүдеў, арықлаган қалыў, азып қалыў.

ОТПАДАТЬ несов. см. отпасть.

ОТПАДЕНИЕ с. қопарылып түснү, көпшип тусиў, кулап тусиў, түсип қалыў, үзилип тусиў.

ОТПАИВАТЬ I несов. см. отпойть.

ОТПАИВАТЬ II несов. см. отпайть.

ОТПАИВАТЬСЯ несов. см. отпайться.

ОТПАРИВАТЬ несов. см. отпарить.

ОТПАРИРОВАТЬ сов. что 1. (при фехтования) қағып жибериў, дарытпай қағыў; ~ удар соққыны дарытпай қағып жибериў; 2. перен. (в ответ на враждебный выпад) қайтарып таслаў.

ОТПАРИТЬ сов. что 1. (через влажную тряпку) суўлап утиклей, суўлап утюглей; ~ юбку юбкани суўлап утюглей; 2. (размягчить паром) пуў менен жибитиў, пуўлап жибитиў.

ОТПАРЫВАТЬ несов. см. отпорбить.

ОТПАРЫВАТЬСЯ несов. см. отпорбиться.

ОТПАСТЬ сов. 1. (отделиться, оторваться) қопарылып түснү, көпшип түснү, кулап тусиў, түсип қалыў, үзилип тусиў; штукатурка ~ла сыйбаў қопарылып түсти; 2. перен. (утратить силу) күшин жойтыў, жоққа шытыў, жоқ болыў; обвинение

~ло айыплаў күшин жойытты; ◇ охбата ~ла пәти қайтты.

ОТПАХАТЬ сов. что, разг. сүрип болыў, жер айдаپ болыў.

ОТПАЯТЬСЯ сов. қопарылыў, дәнекерин кетип қалыў, кепсерин ашылыў.

ОТПАЯТЬСЯ сов. қопарылыў, дәнекери кетип қалыў, кепсерин ашылыў; рұчка чайника ~ласа чайнектиң тұтқасы қопарылып қалды.

ОТПЕРЕТЬ сов. что ашыў; ~ комнату белмени ашыў; ~ шкаф шкафты ашыў.

ОТПЕРЕНТЬСЯ сов. 1. ашылыў; дверь ~ләсі есик ашылды; 2. (отказаться, не сознаться) сөзден таныў, қайтыў; ~еться от своих слов өз сөзинен таныў, өз сөзинен таныў.

ОТПЕТЫЙ прил. разг. иси питкен, дүсемтүтүн; ~ человек иси питкен адам.

ОТПЕЧАТАТЬ сов. что 1. басып шығарыў, басыў; ~ весь тираж книги китаптың барлық тиражын басып шығарыў; ~ текст на машинке тексты машинкада басып шығарыў; ~ фотография фотогравилярды басып шығарыў; 2. (оставить след, отпечаток) из қалдырыў, белги салыў; 3. (снять печать) печатын алып таслаў; ~ комнату белменин печатын алып таслап ашыў.

ОТПЕЧАТАТЬСЯ сов. из тусиў, изи қалыў; на пескé ~лись чы-то следы күмда биреудиң аяғынын излери қалыпты.

ОТПЕЧАТОК м. 1. из, тамға, белги, сүүрет; ~ пальцев бармақлардың изи; 2. перен. тасир, хәсер; иаложить на что-л. свой ~ бир нарасе өз тасирин қалдырыў; ~ времена үақыттың тасири.

ОТПЕЧАТАВАТЬ несов. см. отпечатать.

ОТПЕЧАТАВАТЬСЯ несов. см. отпечататься.

ОТПИВАТЬ несов. см. отпить.

ОТПИЛИВАТЬ несов. см. отпилить.

ОТПИЛИТЬ сов. что, чем пышкы менен кесиў, пышкы менен кесип таслаў.

ОТПИРАТЕЛЬСТВО с. таныў, безиў, мойнга алмаушылық, қасарыушылық.

ОТПИРАТЬ несов. см. отпереть.

ОТПИРАТЬСЯ несов. см. отпереться.

ОТПИСАТЬСЯ сов. разг. хат жүзинде куры жуўап жазыў, куры жуўап жазыў.

ОТПИСКА ж. хат жүзинде куры жуўап, куры жуўап жазыў; канцлерская ~ кенсепазлық куры жуўап.

ОТПИСЫВАТЬСЯ несов. см. отписаться.

ОТПИТЬ сов. что, чего уртлаў, азантай ишиў; ~ из стакана стаканнан азантай ишиў, стаканнан уртлаў.

ОТПИХИВАТЬ несов. см. отпихнуть.

ОТПИХИВАТЬСЯ несов. см. отпихнуться.

ОТПИХНУТЬ сов. кого-что, разг. тутип жибериў, тутип қалыў, ийтерип жибериў; ~ лодку от берега қайықты жағадан ийтерип жибериў.

ОТПИХНУТЬСЯ сов. от кого-чего, чем, разг. ийтерип қозғалыў, ийтерилиў, ийтерилип жиберилиў; ~ веслом от берега жағадан ескек пенен ийтерилип жиберилиў.

ОТПЛАТА ж. 1. (действие) төлеў, беріў; 2. (плата) төленетуғын ҳақы.

ОТПЛАТИТЬ сов. кому, чем төлеү, бе-
риү; $\diamond$ ~ тоби же монетой не етсе соны
етиү, еткинин алдына келтириү.

ОТПЛАЧИВАТЬ несов. см. отплатить.

ОТПЛЕВЫВАТЬСЯ несов. разг. 1. ту-
кириүй; 2. перен. (выражая недовольство)
наразылық пенен түкириү.

ОТПЛЫВАТЬ несов. см. отплыть.

ОТПЛЫТИЙЕ с. журип кетиү, жузип
кетиү, женеү, женеп кетиү; пароход готов
к ~ пароход женеп кетиүге таяр.

ОТПЛЫТИЙ сов. 1. от чего жузип алыс-
лаү; ~ты от острова атаудан жузип алыс-
лаү; 2. журип кетиү, жузип кетиү, женеү;
женеп кетиү; пароход ~л днём пароход
куандыз жузип женеп кетти.

ОТПЛЯСЫВАТЬ несов. что и без доп.
кеүйлемени ойнаү, қызып ойнаү, ықласлы
бийлеү.

ОТПОВЕДЬ ж. тәнби, дәкки, катал
жуўап, тойтарыс; стробага ~ катты жуўап.

ОТПОЙ сов. кого 1. (вырастить)
быламық жарма берип есириү, сүсүтә жар-
ма шайы берип бағыу; ~ телёнка бузайды
быламық жарма берип бағыу; 2. разг. (вы-
лечить) ишкисип емлеу; ~ лекарствами
дәри ишкисип емлеу.

ОТПОЛАСКИВАТЬ несов. см. отполо-
скать.

ОТПОЛЗАТЬ несов. см. отползти.

ОТПОЛЗТИ сов. жылысып кетиү, ең-
беклеү, еңбеклеп жылысыү, сүрелип жы-
лысыү, ысырылыү.

ОТПОЛИРОВАТЬ сов. что жып-жыл-
тыр етиү, жылтыратыу; ~ мебель мебельди
жып-жылтыр етиү.

ОТПОЛИРОВЫВАТЬ несов. см. отполи-
ровать.

ОТПОЛОСКАТЬ сов. 1. что шайыү, жу-
үү, шайқау; ~ бельё кирди шайыү; 2. что
и без доп., разг. (кончить полоскать) шайып
болыү, шайып питкерү, жууып болы-
лү.

ОТПОР м. соққы, тойтарыс, дәкки, тәнби;
сокрушительный ~ катты соққы, катты
дәкки; получить ~ соққы алыү, дәкки
жеү; дать ~ тәнбисин бериү.

ОТПОРБОТЬ сов. что, от чего қақыратыү,
сөгит алыү, сөтип алыү, сөтиү; ~ ворот-
ник жәғаны сөтип алыү.

ОТПОРБОЙТИСЯ сов. қақырау, сегилиү,
сегилип кетиү, сегилип қалыү, сетилиү,
сетилип кетиү; карман ~лся қалта сегилип
қалды.

ОТПОТЕВАТЬ несов. см. отпотеть.

ОТПОТЕЙТЬ сов. разг. терлеү, терлей
кетиү, тер басыу; стёкла ~ли әйнекиц
бетин тер басты.

ОТПОЧКОВАНИЕ с. биол. бүршиклеү,
бүршик шыгарыү.

ОТПОЧКОВАТЬСЯ сов. биол. бүршикле-
ниү, бүршик шыгарыү.

ОТПОЧКОВЫВАТЬСЯ несов. см. отпоч-
коваться.

ОТПРАВИТЕЛЬ м. жибериүши, же-
нелтиүши; ~ы грузов жүклерди женелтиү-
ши; адрес ~я жибериүшиниц адреси.

ОТПРАВИТЕЛЬНИЦА женск. от отпа-
ритель.

ОТПРАВИТЬ сов. кого-что жибериү,
женелтиү, салыү; ~ письмо хат жибериү,
хат салыү; ~ книги почтой китапларды
пошли арқалы жибериү; ~ детёй в пионёр-
ский лагерь балаларды пионер лагерине
жибериү; $\diamond$ ~ на тот свет ол дүньяга жибе-
риү.

ОТПРАВИТЬСЯ сов. 1. кетиү, женелиү,
женелип кетиү, шытыү; ~ся гулять қыды-
рыуға шытыу; ~ся в город қалаға кетиү;
2. журиү; поезд ~ся чёрез час поезд бир
сааттан кейин журеди.

ОТПРАВКА жс. жибериү, женелтиү,
журиү, журип кетиү; ~ посылок посылка-
ларды жибериү.

ОТПРАВЛЕНИЕ I с. 1. (действие)
жибериү, женелтиү, журиү, журип кетиү;
~е поезда поезды журиүи, поезды женел-
тиү; ~е письма хатты жибериү; 2. (то, что
отправлено по почте) жиберилигэн затлар;
почтобывые ~я почта арқалы жиберилигэн
затлар.

ОТПРАВЛЕНИЕ II с. уст. (исполнение)
аткарыү, орынлаү; ~е обязанностей министер-
лерин аткарыү; $\diamond$ естественные ~я орга-
низма физиол. организмы табиыйкы хыз-
мет аткарыү.

ОТПРАВЛЯТЬ I несов. см. отправ-
ить.

ОТПРАВЛЯТЬ II несов. что, уст. (испол-
нять) аткарыү, орынлаү; ~ должность се-
кретаря секретардын хыметин аткарыү.

ОТПРАВЛЯТЬСЯ несов. 1. см. отпра-
виться; 2. от кого-чего, перен. (исходить)
сүйениү, тийкарланыү, негизлениү, шытыү;
~ от провёренных данных анықланған
маглыуматлардан шытыү.

ОТПРАВНІЙ прил. 1. басланған, бас-
лантуын, жиберилигэн, шықкан, шыға-
туын, тийкарғы, негизги; ~бій пункт
грюза жүктің жиберилигэн жери; 2. тий-
карғы; ~ая мысль тийкарғы ой.

ОТПРАЗДНОВАТЬ сов. 1. что мереке-
леү, тойлаү, той қылыү, байрамлаү; ~
победу жецисти мерекелеү, жецисти той-
лаү; ~ окончание института институтты
питкерген мүнәсеби менен той қылыү; 2.
разг. (кончить праздновать) тойлап бо-
лыу, байрамлап болыу.

ОТПРАЩИВАТЬСЯ несов. см. отпрос-
иться.

ОТПРОСИТЬСЯ сов. у кого и без доп.
рухсат сорап алыү, рухсат алып кетиү,
сорап кетиү; ~ домой үйге барыуға рух-
сат сорап кетиү.

ОТПРЫГИВАТЬ несов. см. отпрыгнуть.

ОТПРЫГНУТЬ сов. от кого-чего секирип
кетиү, ырғып тусиү, шетке секирип кетиү,
кейин секирип кетиү.

ОТПРЫСК м. 1. (молодой побег расте-
ния) путак, нарт, шака; 2. перен. уст.
(потомок) ёулад, посол, урпак.

ОТПРЯГАТЬ несов. см. отпрыгнуть.

ОТПРЯНУТЬ сов. от кого-чего артқа
секирип тусиү, кейин ырғып тусиү, кейин
секирип тусиү.

ОТПРЯЧЬ сов. кого туурыу; ~ лошадь
атты туурыу.

ОТПУГИВАТЬ несов. см. отпугнуть.

ОТПУГНУТЬ *сов.* кого-что шорштыў, коркытып жибериў, уркитип жибериў.

ОТПУСК *м.* 1. (*действие*) бөлиү, ажыратыў, жумсаў; бериў; бөлип шыгарыў; ~ средства пул бөлип шыгарыў, пул жумсаў; ~ товáров товарлар бериў; 2. отпуск, дем алыс; очередной ~ гезектеги отпуск, гезектеги дем алыс; творческий ~ жумыс ислеў, берилетуғын отпуск; декретный ~ жукли хаяяга берилетуғын отпуск; уйтý в ~ отпускке кетиў; прийтý из ~а отпусктен келиў; 3. *тех.* жумсартыў; ~ стáли полатты жумсартыў.

ОТПУСКАТЬ *несов.* см. *отпустить*.

ОТПУСКНИК *м.* отпуск алышы, отпуске шығышы, отпуск алған адам, дем алышы.

ОТПУСКНИЦА *женск.* от *отпускник*.

ОТПУСКНИЙ *1. прил.* отпуск..., отпустката, дем алыс..., дем алыстағы; ~ бе врёмя отпуск ўакыты; 2. *в знач. сущ. мн.* отпускные дем алыс пұлы, отпуск пұлы; ♦ ~ые цéны на товáры товарлардың сатылатуғын баҳасы.

ОТПУСТИТЬ *сов.* 1. кого-что (*дать уйти, выпустить*) жибериў, рухсат бериў, рухсат етиў; босатып жибериў; ~ детей гүлдить балаларды ойнауга жибериў; ~ на каникулы каникула жибериў; ~ птицу на вóлю кусты босатып жибериў; ~ с работы жумыстан рухсат етиў; 2. что (*выпустить из рук*) жибериў; ~ коиц вéрёвки арканның ушын жибериў; 3. что (*ослабить*) босатыў; ~ ремéнь белбеуди босатыў, қайысты босатыў; 4. что (*продать*) сатыў, сатып бериў, берип жибериў; ~ товáр товар сатып бериў; 5. что (*выдать*) бериў, ажыратыў, бөлип шыгарыў; ~ средства на нарбное образование халық ағартыў исине қережет бөлип шыгарыў; 6. что (*отрастить*) қойыў, есириў; ~ бордóу сақал қойыў; 7. что, разг. (*сказать что-л. неожиданное*) айтып жибериў, айтып салыў; ~ шұтқу әзилди айтып салыў; 8. что, *тех.* жумсартыў; ~ сталь полатты жумсартыў; 9. что, кому, уст. (*простить*) кешириў, айыны кешиў, гұнасын етиў.

ОТРАБАТЬ *несов.* см. *отработать*.

ОТРАБОТАННЫЙ *1. прил.* от отработать; 2. *прил.* испенип питкен, пайдала-ылған; ~ пар пайдаланылған пүү.

ОТРАБОТАТЬ *сов.* 1. что и без доп. (*возместить трудом*) испел бериў, мийнет испел етеў; 2. что (*проработать определённое время*) испел, испел бериў, испел етеў; ~ семь часов жети saat жумыс испел; 3. разг. (*кончить работать*) испел болыў, исти питирىў, жумысты тамамлаў; 4. что, разг. (*окончательно отдаловать*) биротала испел питкериў; ~ пъесу пьесаны биротала испел питкериў.

ОТРАБОТКА *ж.* 1. (*действие*) испел бериў, испел етеў; 2. *мн.* отработки ист. отработка, испел бериў (*крепостной лық право жойылғаннан кейин дийханлардың помещиклерге жүткә испеген жумысы*).

ОТРАБОТОЧНЫЙ *прил.* ист. испел бериў..., испел етеў...; ~ая рéнта испел бериў рентасы.

ОТРАВА *ес.* уұлы зат, зéхэрли зат.

ОТРАВИТЕЛЬ *м.* уұлаушы, зéхэрлеўши. **ОТРАВИТЕЛЬНИЦА** *женск.* от отравитель.

ОТРАВИТЬ *сов.* 1. кого-что уұлаў, уұлап елтириў; ~ крыс балпақ тышқанларды уұлап елтириў; 2. что уұлаў, зéхэрлеў, уұсалыў; ~ воду сұды зéхэрлеў, сұýға уұсалыў; 3. что, перен. (*вредно повлиять*) уұлаў, зéхэрлеў; ~ сознание религией сана-сезимди дин менен уұлаў; 4. что, перен. (*испортить*) бузу́, бузып жибериў; ~ чéм-л. хорошее настроение бир нарсе менен жақсы кейипти бузу́.

ОТРАВИТЬСЯ *сов.* уұланыў, зéхэрлениү. зéхэр ишип өлиў, зéхэрли нэрсе ишиў; ~ консервами консервлер менен уұланыў.

ОТРАВЛÉНИЕ *с.* уұлаў, уұланыў, уұшии, зéхэрлеў, зéхэрлениү.

ОТРАВЛЯТЬ *несов.* см. *отравить*.

ОТРАВЛЯТЬСЯ *несов.* см. *отравиться*.

ОТРАВЛЯЮЩИЙ *1. прич.* от *отравлять*; 2. *прил.* уұлы, уұландырышы, зéхэрлеўши; ~е вещество уұландырышы заттар.

ОТРАДА *ж.* шадлық, куўаныш, суйниш.

ОТРАДНО *нареч.* шадлы, куўанышлы.

ОТРАДНЫЙ *прил.* шадлы, куўанышлы; ~е явление куўанышлы кубылыс.

ОТРАЖАТЕЛЬ *м.* *тех.* сéүле туシリши, нур туシリши.

ОТРАЖАТЕЛЬНЫЙ *прил.* *тех.* сéүле туシリши..., нур туシリтуын.

ОТРАЖАТЬ *несов.* см. *отразить*.

ОТРАЖАТЬСЯ *несов.* см. *отразиться*.

ОТРАЖЕНИЕ *с.* 1. соққы бериў, дэккі бериў, қайтарып қайтарып таслаў, тойтарыў, дарытпау; ~е нападения врага душпаның топылысын қайтарыў; 2. шағылысыў, сéүлелениү, сéүле тусиў; ~е свéта жактының шағылысыў; 3. (*изображение*) керинис, сүрет, пишин, сықып; увидеть своё ~е в зеркале өзиниң сықылын айнада кериў; ~е в водé суðдағы пишин; 4. филос. сéүлелениү, сéүлелендрип керсетиў; ленинская теория ~я ленинлик сéүлелений теориясы.

ОТРАЖЕННЫЙ *1. прич.* от *отразить*; 2. *прил.* сéүлеси шағылысқан, сéүлеси қайтып түскен.

ОТРАЗИТЬ *сов.* 1. кого-что соққы бериў, дэккі бериў, қайтарыў, қайтарып таслаў, тойтарыў, дарытпау; ~ть удáр соққыны дарытпау; ~ть атакы атаканы қайтарыў; 2. что (*свет, звук и т.п.*) шағылысыў, сéүлелениү, сéүле тусиў; 3. кого-что (*воспроизвести изображение*) керсетиў; зéркало ~ло её улýбы айна оның күлімисрекенин керсетти; 4. что (*выразить, показать*) сүретлеў, сүретлеп керсетиў; ~ть действительность ҳақықатлыкты сүретлеў.

ОТРАЗИТЬСЯ *сов.* 1. шағылысыў, сéүлелениү, сéүле тусиў; в водé ~лся лунный свет сúйын бетине айдың сéүлеси тусти; 2. на ком-чём, перен. (*сказаться*) тосир етиў; отдых хорошош ~лся на его здоровье дем алыс оның ден саўлығына жақсы тосир етиў.

ОТРАПОРТОВАТЬ сов. что, о чём и без доп. рапорт бериү; ~ о выполнении плана планның орынланыуы ҳақында рапорт бериү.

ОТРАСЛЕВОЙ прил. тараұлық, тарауға жататын.

ОТРАСЛЬ ж. тарау, тармак, белим; ~ промышленности санааттың тарауы; ~баян ~ знаний билимниң жаңа тарауы.

ОТРАСТАТЬ несов. см. отрасті.

ОТРАСТИ сов. өсірү, узарыү, өсип кетіү.

ОТРАСТИТЬ сов. что өсириү, жибериү, қойыү; ~ борду сақалды өсириү, сақалды жибериү.

ОТРАЩИВАНИЕ с. өсириү, жибериү, қойыү.

ОТРАЩИВАТЬ несов. см. отрастіть.

ОТРЕБЬЕ с. собир. 1. уст. (отбросы) тасланды, қалдық, қалған-күтқан; 2. перен. презр. жолдан шықкан, азғын; фашистское ~ фашист азғынлары.

ОТРЕГУЛИРОВАТЬ сов. что ретлеү, ретке келтириү, женлеү, жөнгө салыү, оңлау; ~ механизм механизмы оңлау.

ОТРЕДАКТИРОВАТЬ сов. что редакторлау, ~ рукопись қолжазбаны редакторлау.

ОТРЕЗ м. 1. (действие) кесиү, кесип алыү; 2. (кусок ткани) кесинди, кескен бир белек; ~ на платье кейлеклик кесинди.

ОТРЕЗАННОСТЬ ж. байланыс жоқлық, байланыс үзилгенлик, узақлық.

ОТРЕЗАТЬ сов. 1. что кесиү, кесип алыү, кесип таслау; ~ кусок хлеба бир белек нанды кесип алыү; 2. что белип бериү, кесип бериү; ~ земельный участок жер кесип бериү; 3. кого-что, кому-чему кесип таслау, кесиү, бөгөү, катнасты үзиү; ~ путь к отступлению кейин шегиниң жолын кесип таслау; 4. разг. (резко отвратить) кесип жууап бериү, турпайы жууап бериү.

ОТРЕЗАТЬ несов. см. отрезать.

ОТРЕЗВЕТЬ сов. есіне келиү, мәслиги тарқау, айырыу.

ОТРЕЗВИТЬ сов. кого 1. есіне келтириү, мәслигин тарқатыу, айықтырыу; ~ пьяного мес кисини есіне келтириү; 2. перен. есіне келтириү, ақылнина келтириү, дұрыс ойға салыү; ~ мечтателя қыяллазды дұрыс ойға салыү.

ОТРЕЗВИТЬСЯ сов. см. отрезвёться.

ОТРЕЗВЛЁНИЕ с. есіне келиү, мәслиги кетіү, мәслиги тарқау, айырыу.

ОТРЕЗВЛЯТЬ несов. см. отрезвить.

ОТРЕЗВЛЯТЬСЯ несов. см. отрезвиться.

ОТРЕЗОК м. 1. (кусок) кесинди, бир белек; ~ шёлка бир белек жипек, бир белек гезлеме; 2. (часть) белек, белик; ~ дороги жолдын бир белиги; ~ времени үақыттын, бир белиги.

ОТРЕЗЫВАТЬ несов. см. отрезать.

ОТРЕКАТЬСЯ несов. см. отречься.

ОТРЕКОМЕНДОВАТЬ сов. кого-что таңыстырыу, танытыу.

ОТРЕКОМЕНДОВАТЬСЯ сов. өзин таныстырыу.

ОТРЕКОМЕНДОВЫВАТЬ несов. см. отрекомендовать.

ОТРЕКОМЕНДОВЫВАТЬСЯ несов. см. отрекомендоваться.

ОТРЕМОНТИРОВАТЬ сов. что ремонт қылыш, ремонтлап шығарыу; ~ тракторы тракторларды ремонтлап шығарыу.

ОТРЕПЕТИРОВАТЬ сов. что репетиция открытий.

ОТРЕПЬЕ с. собир. разг. (лохмотья) жыртық кийим, өрими шықкан кийим, дал-дал болған кийим.

ОТРЕТУШИРОВАТЬ сов. что туш пенен дузетиү; ~ портрет портретти туш пенен дузетиү.

ОТРЕЧЁНИЕ с. безиү, таныү, кешиү, қайтыү.

ОТРЕЧЬСЯ сов. от кого-чего безиү, таныү, кешиү, қайтыү; ~ от своего прежнего мнения өзиниң деслеки пикиринен қайтыү; ◇ ~ от престола такттан безиү, патшалыктан кешиү.

ОТРЕШАТЬСЯ несов. см. отрешиться.

ОТРЕШИТЬСЯ сов. от чего қол үзиү, безиү; он не мог ~ от своей мечты ол өзиниң қыялышан қол үзе алмайды.

ОТРИЦАНИЕ с. 1. (действие) өтирикке шығарыу, бийкарлау, мойынга алмау, мойынламау, таныү; 2. (отрицательный ответ) кери жууап, намақул жууап; 3. грам. болымсыздық қосымтасы.

ОТРИЦАТЕЛЬНО нареч. терис, жаман; отвёти ~ терис жууап берии.

ОТРИЦАТЕЛЬНЫЙ прил. 1. терис, намақул, унамсыз, кери, мойынламау...; получить ~ый ответ терис жууап алыү; 2. перен. темен, жаман; ~ый поступок жарамас ис; ~ая характеристика жаман минезлеме; 3. мат., физ. кери; ~ое число кери сан.

ОТРИЦАТЬ несов. что өтирикке шығарыу, бийкарлау, мойынга алмау, мойынламау, таныү; ~ факты фактларды мойынламау.

ОТРОГ м. тау тармағы; ~и Кавказа Кавказ тауларының тармақлары.

ОТРОДУ нареч. разг. хеш үақытта, хеш қашан, өмир бойы, тууылганнан бери, тууылтады; он ~ не видел ничего подобного ол бундай нэрсени тууылғала көргөн емес.

ОТРОДЬЕ с. туқым, насили, урпақ.

ОТРОДЯСЬ нареч. разг. см. отроду.

ОТРОЙТИ сов. кого ҳәррелерди уя-уя этип белиү.

ОТРОК м. уст. ересек бала, бала жигит, жас еспириим жигит.

ОТРОСТОК м. 1. путақ, қантал шақа; 2. (ответление) тармак; ~ слепой кишкі анат. соқыр ишектин тармағы.

ОТРОЧЕСКИЙ прил. ересекли..., жас еспириимли..., ~е гөдү жас еспириимлиш шақ.

ОТРОЧЕСТВО с. ересеклик, жас еспириимлик.

ОТРУБАТЬ несов. см. отрубить.

ОТРУБИ только мн. кепек.

ОТРУБИТЬ сов. 1. что кесиү, кесип таслау, кесип алыү, кесип түсириү, шаўып таслау, шаўып түсириү; ~ сук путакты

шайып таслау; 2. разг. (ответить резко) кесип айтыу, кескин жу́уп бериү.

ОТРУБНЫЙ прил. ирик, шала кепек; ~ корм шала кепек жем.

ОТРУГАТЬ сов. кого-что, разг. сегиү, сегин таслау, урысыү, урысып таслау, кейиү, кейин таслау.

ОТРЫВ м. узиү, узип жибериү, узип алый, жулып алый, қопарып, жыртып алый; линия ~а жыртып алый сызығы; ♦ учиться без ~а от производства индирис-төм үзбей оқыу; ~ от масс көпшиликтен қол узиү.

ОТРЫВАТЬ I несов. см. оторвать.

ОТРЫВАТЬ II несов. см. открыть.

ОТРЫВАТЬСЯ несов. см. оторваться; ♦ читать не ~ась бас кетермей оқыу.

ОТРЫВИСТО нареч. узин-узин, белип-белип; говорить ~белип-белип сейлеү.

ОТРЫВИСТОСТЬ ж. узик-узиклик, белек-белеклик.

ОТРЫВИСТЫЙ прил. узилип-узилип, узик-узик, белек-белек; ~ голос узик-узик шықкан даүыс.

ОТРЫВНОЙ прил. үзбели, жыртпалы, узип алынатуын, жыртып алынатуын; ~ календарь жыртып алынатуын календарь.

ОТРЫВНОК м. үзинди; напечатать ~ок из романа романың бир үзиндисин басып шыгарыу; ~ки из опер опералардан үзиндилер.

ОТРЫВОЧНОСТЬ ж. узип-жулып алынғанлық, байланыссызлық, толық емеслик; ~ свидетель маглұмматлардың үзип-жулып алынғанлығы.

ОТРЫВОЧНЫЙ прил. узип-жулып алынған, байланыссыз, толық емес; ~е свидетель үзип-жулып алынған мағлұмматтар.

ОТРЫГИВАТЬ несов. см. отрыгнуть.

ОТРЫГНУТЬ сов. что, разг. қайтарыу, қайтарып таслау, қусып таслау.

ОТРЫЖКА ж. кекирик.

ОТРЫТЬ сов. 1. кого-что (откопать, извлечь) казып алый, казып шыгарыу; 2. кого-что, перен. разг. (найти) таўып алый; где ты ~л такоғо чудака? усындаи тамаша адамды қай жақтан таўып алдың?; 3. что, воен. казып алый, казыу; ~ть окоп окоп казып алый.

ОТРЯД м. 1. отряд; партизанский ~ партизанлар отряды; пионерский ~ пионерлер отряды; коммунистическая партия — передовой ~ рабочего класса коммунистик партия — рабочий классын алдыңы қатардағы отряды; 2. зоол. отряд, топар; ~ бабочек губелеклер отряды.

ОТРЯДИТЬ сов. кого-что жибериү; ~ бойцов в разведку жауынгерлерди барлаға жибериү.

ОТРЯДНЫЙ прил. отряд..., отрядтын; ~ сбор отряд жынагы, отряд сборы.

ОТРЯЖАТЬ несов. см. отрядить.

ОТРЯХИВАТЬ несов. см. отряхнуть.

ОТРЯХИВАТЬСЯ несов. см. отряхнуться.

ОТРЯХНУТЬ сов. что силкиү, қафыу; ~ снег с шубы тоңнан қарды қафып тусириү.

ОТРЯХНУТЬСЯ сов. силкиниү, қафыниү. **ОТСАДИТЬ** сов. 1. кого, от кого белек отыргызыу; 2. что белек тигиү, айрым отыргызыу; ~ молодые деревья жас ағашларды белек тигиү.

ОТСАДКА ж. белек егиү, айрым тигиү, ез алдина тигиү; ~ отростков нэшлерди айрым тигиү.

ОТСАЖИВАТЬ несов. см. отсадить.

ОТСАЖИВАТЬСЯ несов. см. отсесть.

ОТСАЛЮТОВАТЬ сов. салют бериү.

ОТСАСЫВАТЬ несов. см. отсосать.

ОТСВЕТ, **ОТСВЕТ** м. шағылысқан соүле, шағылысқан нур; ~ луны айдац шағылысқан соүлеси.

ОТСВЕЧИВАНИЕ с. сәүле шағылысыуы, нур шағылысыуы.

ОТСВЕЧИВАТЬ несов. сәүле шағылысыу, нур шағылысыу.

ОТСЕБЯТИНА ж. разг. ез бетиншелик, езиншелик, өзи коссы.

ОТСЕВ м. 1. елеү, елениү, електен еткизиү, елеп тазаланыү; ~ зерна дөннен елениү; 2. (остатки) қалдық, еленгенен қалған нэрсе, еленген зат; 3. перен. таслау, таслап кетиү; ~ учавшися оқыуышлардың оқыуды таслап кетиү.

ОТСЕВАТЬ несов. см. отсевать 1.

ОТСЕВАТЬСЯ несов. см. отсеваться 1.

ОТСЕВКИ мн. с.-х. електен түскен, еленинен кейин қалған нэрсе, еленди.

ОТСЕВИВАНИЕ с. 1. елеү, електен еткериү, елеп тазалады; 2. перен. шыгарып таслау, шыгарып жибериү.

ОТСЕВИВАТЬ несов. см. отсевять 1, 2.

ОТСЕВИВАТЬСЯ несов. см. отсеваться 1, 2.

ОТСЕК м. отсек (кеме, самолёт ҳәм соран усағандарда айрым жай).

ОТСЕКАТЬ несов. см. отсечь.

ОТСЕЛЕ нареч. уст. усы жерден, усыманнан, усы кәрадан.

ОТСЕЛИТЬ сов. кого, от кого белек жайластыры, белек орналастыры.

ОТСЕЛИТЬСЯ сов. от кого белек жайласыу, белек орналасыу.

ОТСЕЛЬ нареч. см. отсёле.

ОТСЕЛЯТЬ несов. см. отселить.

ОТСЕЛЯТЬСЯ несов. см. отселиться.

ОТСЕСТЬ сов. от кого-чего жылысып отырыу, арманырақ отырыу, ысырылыңырап отырыу.

ОТСЕЧЕНИЕ с. кесип таслау, шайып таслау; ♦ голову даю на ~, что... басымды кесип беремен...

ОТСЕЧЬ сов. 1. что, чем (отрубить) кесип таслау, кесиү; ~ сухую ветку кураган путакты кесип таслау; 2. что, от чего, перен. белип таслау, айрып таслау; ~ пехоту от танков пияда эскерлерди танк-леден айрып таслау.

ОТСЕЯТЬ сов. 1. что (отделить просеиванием) елеү, електен еткериү, елеп тазалады; 2. кого-что, перен. (отобрать) шыгарып таслау, шыгарып жибериү; 3. что и без доп., разг. (закончить себ) егип болы.

ОТСЕЯТЬСЯ сов. 1. елениү, елеп тазаланыү, елеп алышы; ~трубы ~лись от мүкүн үн еленип кепегинен тазаланды; 2. перен. тасланыү, таслап кетиү, шығып

кетиү; слабые ученики ~лись темен оқый-туғын оқыушылар шығып кетти; 3. (окончить сев) егилip питиү, егилip болыу.

ОТСИДЕТЬ сов. что 1. уйысып қалыу, жаны кетиү; ~ ибгу аяқ үйип қалыу; 2. разг. отырып шығыу, отырыу; ~ два часа на вокзале еки saat вокзалда отырып шығыу; 3. разг. (отбыть срок наказания) отырып шығыу, жатып шығыу; ~ год в тюреме тюремада бир жыл отырып шығыу.

ОТСИДЕТЬСЯ сов. разг. 1. (укряться) көрінбей қалыу, отырып аман қалыу; ~ в палатке от дождя шатырда отырып жауыннан аман қалыу; 2. перен. босқа отырыу, отырып үақыт өткізу.

ОТСИЖИВАТЬ несов. см. отсидеть.

ОТСИЖИВАТЬСЯ несов. см. отсидеться.

ОТСКАБЛИВАТЬ несов. см. отскоблить.

ОТСКАБЛИВАТЬСЯ несов. см. отскоблиться.

ОТСКАКИВАТЬ несов. см. отскочить.

ОТСКОБЛИТЬ сов. что қырып таслау; ~ кра́ску болұды қырып таслау.

ОТСКОБЛИТЬСЯ сов. қырып алыныу, қырып кетирилу, қырып түсирилу.

ОТСКОЧИТЬ сов. 1. от кого-чего и без доп. (оторвигнуть) секирип кетиү, секирип тусиү, ырып кетиү, жалт бериү; 2. секирип кетиү, қайтып секириү, тийип секириү; мяч ~л от земли топ жерден қайтып секирип кетти; 3. разг. (оторваться) ушып кетиү, узилип тусиү, узилип қалыу; пұговица ~ла илтект үзилип түсти, седеп узилип қалды.

ОТСКРЕБАТЬ несов. см. отскресты.

ОТСКРЕСТИ сов. что, от чего, разг. қырып алып таслау, қырып кетириү.

ОТСЛАЙВАТЬСЯ несов. см. отслойтися.

ОТСЛОЁНИЕ с. 1. (действие) қабатланыу, қабатласыу, қабат пайда болыу, кат-кат болып айрылыу; 2. (то, что отслоилось) шеккен қабат, қатлам; песчаные ~я кум катламлары.

ОТСЛОЙТИСЯ сов. қабатланыу, қабат пайда болыу; кат-кат болып айрылыу.

ОТСЛБЙКА ж. см. отслоение.

ОТСЛУЖИТЬ сов. 1. хызмет етип келиү; ~ты три года в армии уш жыл армияда хызмет етип келиү; 2. разг. (износиться) тозуу, генериү, жыртылыу; сапоги мне ~ли етиклерим тозуды.

ОТСОВЕТОВАТЬ сов. кому, что и с неопр. ақыл бериү, кенес берип қойдыру, кенес берип көндирү.

ОТСОРТИРОВАТЬ сов. кого-что сортла-рына айрыру, сортлап айрыру, сортларына бөлиү; ~ семенә түкүмларды сортларына айрыру.

ОТСОРТИРОВЫВАТЬ несов. см. отсортировать.

ОТСОСАТЬ сов. 1. что, чего сорыу, сорып таслау; пиявки ~ли много крови сүлүклер көп қан сорып алды; 2. что, тех. тартып шығарып болыу.

ОТСОХНУТЬ сов. 1. кеүип қалыу, күүрап қалыу; ветка ~ла шақа күүрап қалды; 2. разг. семиү, семип қалыу, ләп болып қалыу; рука ~ла қолы семип қалды, қолы ләп болып қалды.

ОТСРОЧИВАТЬ несов. см. отсрочить.

ОТСРОЧИТЬ сов. что 1. үақтын созыу, мәйлетин узайтыу, мүддегин созыу; ~ окончание работ жумыслардың пітиү үақтын узайтыу; 2. (продлить срок) мәйлетеин узайтыу, мүддегин узайтыу; ~ удостоверение гүйалыктын мүддегин узайтыу.

ОТСРОЧКА ж. 1. мәйлетин созыу, мүддегин созыу, кейинге қалдырыу; ~ заседание мажлисти кейинге қалдырыу, мәжлистик кейинге қалдырылыу; 2. (продление срока) мүддегин созыу, мәйлетеин созыу; ~ паспорта паспорттың мүддегин созылыу.

ОТСТАВАНИЕ с. артта қалыушылық, кейинде қалыушылық; ликвидировать ~ артта қалыушылыкты сапластыры.

ОТСТАВАТЬ несов. см. отстать.

ОТСТАВИТЬ сов. 1. что (отодвинуть) жылжытып қойыу, қайта қойыу, ысырып қойыу; ~ стол к стене столды дийўалға ысырып қойыу; ~ ибгу аяғын ысырып қойыу; 2. воен. (команда): ~! қайтадан!

ОТСТАВКА ж. отставка (эскерий хызметтеп биротала шығыу); подать в ~у отставкаға кетиүге сораныу; выйти в ~у отставкаға шығыу; ♂ ~а кабинета хүкиметтиң отставкаға шығыу.

ОТСТАВЛЯТЬ несов. см. отставить 1.

ОТСТАВН прил. отставкадағы, жумыстан биротала боссанған; ~ военный отставкадағы эскерий адам, жумыстан биротала боссанған эскерий адам.

ОТСТАИВАНИЕ I с. қорғау, жақлау; ~ интересов трудящихся мийнеткешлердиң мәнін қорғау.

ОТСТАИВАНИЕ II с. тыныу; этот раствор при ~и даёт осадок был еритинди тынғанда шөгинди береди, был еритинди тынғанда шөгинди пайда болады.

ОТСТАИВАТЬ I несов. см. отстоять I; мы стоим за мир и ~ем дело мира бизлер тынышлық тәрепин демиз хәм тынышлық исин коргаймыз.

ОТСТАИВАТЬ II несов. см. отстоять II 1.

ОТСТАИВАТЬСЯ I несов. см. отстояться.

ОТСТАИВАТЬСЯ II несов. разг. (стоять, укрываясь от чего-л.) жасырынып отырыу, жасырынып турыу.

ОТСАЛОСТЬ ж. артта қалыушылық, кейинде қалыушылық; техническая ~ техникалық жағынан артта қалыушылык.

ОТСАЛЛЫЙ прил. артта қалған; ~ая страна артта қалған мемлекет.

ОТСАТЬ сов. 1. от кого-чего и без доп. артта қалыу, қалып қойыу, кейин қалыу; ~ты от спутников жолдасларынан қалып қойыу, жолдасларынан кейин қалыу; ~ты от своей части эзиниң бөлүминен қалып қойыу; ~ты от поезда поездан қалып қойыу; 2. от кого-чего и без доп., перен. артта қалыу; ~ты в учёбе оқыудан артта қалыу; ~ты от жизни турмыстан артта қалыу; 3. от чего (отделяться) копарылып тусиү; обви ~ли обойлар қопарылып

түсип қалды; 4. (о часах) артта қалыў, кейин қалыў, қалып қойыў; часы ~ли ия пять минут saat бес минут артта қалды; 5. от кого-чего, разг. (перестать надеяться) аўлак журиў, бийзар еткенди тоқтатыў; ~нь от менй мазамды алма!, меннен аўлак жур!

ОТСТАЮЩИЙ I. прич. от отстава́ть; 2. прил. артта қалған; помога́ть ~м ученикам артта қалған оқыышыларга жәрдем бериў; 3. в знач. сущ. ж. отстающи́й артта қалы́шы, кейинде қалы́шы; подтянү́ть ~х артта қалғанларды көмеклесип катарға қосыу.

ОТСТЕГАТЬ сов. кого-что, чем шыбық пenen сабаў, қамшылаў.

ОТСТЕГИВАТЬ несов. см. отстегну́ть.

ОТСТЕГИВАТЬСЯ несов. см. отстегну́ться.

ОТСТЕГНУТЬ сов. что жаздырыў, жаздырып жибериў, шешиў; ~ пуговицу седепти шешиў; ~ воротник жаганы жаздырыў.

ОТСТЕГНУТЬСЯ сов. жаздырылып кетиў; пуговица ~лась седеп жаздырылып кетти.

ОТСТИРАТЬ сов. 1. что жуўып кетириў; ~ пятно дақты жуўып кетириў; 2. что и без доп. (окончить стирку) кир жуўыуды тамамлаў, жуўып болыў.

ОТСТИРАТЬСЯ сов. жуўылыў, жуўып кетирилиў; пятно ~лось дақ жуўып кетирилди.

ОТСТИРЫВАТЬ несов. см. отстира́ть. **ОТСТИРЫВАТЬСЯ** несов. см. отстира́ться.

ОТСТОЙ ж. шекпе, торта.

ОТСТОЯТЬ I сов. кого-что корғаў, жақлаў, сақлап алып қалыў, сақлаў; ~ крепость корғанды корғап қалыў; ~ свой правá өз праволарын корғаў; ~ товáрища жолдастын жақлап алып қалыў.

ОТСТОЯТЬ II сов. что 1. (простоять) тиккесине турыў; ~ на нога́х весь концерт концерттиң ақырына шекем тиккесине турып тыңлаў; 2. разг. (утомить долгим стоянием нгзи) турып шаршаў, ҳарыў.

ОТСТОЯТЬ III несов. от кого-чего турыў, жайғасыў, қашық болыў, қашықлықта турыў, алыс болыў; дерёвня ~йт от стáиции на киломéтре аўыл станциядан бир километр қашықлықта тур, аўыл станциядан бир километр жерде тур.

ОТСТОЯТЬСЯ сов. тыныў; раствор ~лся еритинди турып тынды.

ОТСТРАДАТЬ сов. азапты басынан кешириў, қыйыншилықты басынан өткериў.

ОТСТРАИВАТЬ несов. см. отстроить.

ОТСТРАИВАТЬСЯ несов. см. отстроиться.

ОТСТРАНЕНИЕ с. босатыў, шығарыў, алып таслаў.

ОТСТРАНИТЬ сов. 1. кого-что (отодвинуть) шетлетиў, жылыстырып қойыў, ийтерип таслаў, ийтерип жибериў; ~ чо-л. руку биреүдиң қолын жылыстырып қойыў; 2. кого (уволить) босатыў, шығарыў, алып таслаў; ~ от работы жумыстан босатыў.

ОТСТРАНИТЬСЯ сов. 1. от кого-чего бир шетке шығыў, шетлеў; 2. перен. (уклониться) бас тартып қалыў, шетлеў, шетлеп қалыў; ~ от дел истен шетлеп қалыў.

ОТСТРАНЯТЬ несов. см. отстранить.

ОТСТРАНЯТЬСЯ несов. см. отстраниться.

ОТСТРЕЛИВАТЬСЯ несов. см. отстреляться.

ОТСТРЕЛЯТЬСЯ сов. 1. от кого-чего оқ атып қорғаныў, атысып қарсыласыў, атысып қорғаныў; ~ться от неприятеля душпанан оқ атып қорғаныў; 2. разг. (закончить стрельбу) атып болыў, атып-атып тоқтаў, атысты тамамлаў; батарея ~лась батарея атып-атып тоқтады, батарея атысты тамамлады.

ОТСТРИГАТЬ несов. см. отстричь.

ОТСТРИЧЬ сов. что қырқып таслаў, қырқып алыў.

ОТСТРОГАТЬ сов. что сургилеў.

ОТСТРОБИТЬ сов. что салып питириў, салып болыў; ~ школу мектепти салып питириў.

ОТСТРОБИТЬСЯ сов. I. см. отстроить; 2. (вновь построиться) жақадан салыў, жақадан курыў.

ОТСТУП ж. бос жер, бослық; ~ в начáле абаáца абзацтың басындағы бос жер.

ОТСТУПАТЕЛЬНЫЙ прил. воен. шегинетуғын, шегиниў; ~ая операция шегиниў операциясы.

ОТСТУПАТЬ несов. см. отступить.

ОТСТУПАТЬСЯ несов. см. отступиться.

ОТСТУПИТЬ сов. 1. от кого-чего (отодвинуться назад, отойти) шегиниў, бас тартыў, қайтыў; ~ть на шаг бир адым кейин шегиниў; 2. кейин шегиниў, кейин қайтыў; ~ть с боями урыс пenen кейин шегиниў; враг ~л душпан кейин шегинди; 3. перед кем-чём, перен. қайтыў, тайсалыў, қорқыў; не ~ть перед трудностями қызыншылықтардан тайсалмаў; 4. от чего (изменить чему-л., нарушить что-л.) таныў, танып кетиў, бузыў, бас тартыў; ~ть от своих взглядов өзиниң кез карасларынан бас тартыў; 5. от чего (сделать отступ) бос жер қалдырыў; ~ть от края листа қағаздың бетиниң шетинен бос жер қалдырыў.

ОТСТУПИТЬСЯ сов. от кого-чего, разг.

1. (отказаться) таныў, танып кетиў, бузыў, бас тартыў; ~ться от своих слов өз сезинен таныў, өз сезинен бас тартыў;

2. (перестать общаться) араласпаў, безизиў; другъи от него ~лись дослары оннан безизи кетти.

ОТСТУПЛЕНИЕ с. 1. кейин шегиниў, кейин қайтыў; ~ противника душпаның кейин шегиниў; 2. (отказ) өзин шеттүй, бас тартыў; ~ от устайлойшней традиции аедет болып кеткен дастурдеи бас тартыў; 3. лит. шегиниў; лирическое ~ в поэме поэмадағы лирикалық шегиниў.

ОТСТУПНИК ж. жолдан тайыншы, район қайтышы, пикирден қайтышы.

ОТСТУПНИЦА женск. от отступник

ОТСТУПНИЧЕСКИЙ прил. жолынан тайған, райдан қайтқан, пикирден қайтқан.

ОТСТУПНИЧЕСТВО с. жолдан тайыу-шылық, райдан қайтышылық, пикирден қайтышылық.

ОТСТУПНОЙ прил. 1. уст. бас тартқаны ушын берилетүү; бас тартыуышын усыныған; 2. в знач. сущ. с. отступное разг. бас тартыу ақшасы, бас тартқанлык ақшасы.

ОТСТУПЯ нареч. бос жер қалдырып.

ОТСТУЧАТЬ сов. разг. қағып болыу.

ОТСУДИТЬ сов. кого-что, у кого-чего, разг. судласып алышу.

ОТСУЖИВАТЬ несов. см. отсудить.

ОТСҮТСТВИЕ с. жоклық, жок болыу, болмау; в моё ~ мен жоқта; ~ нұжыхын көрекли китаплардың болмауы.

ОТСҮТСТВОВАТЬ несов. жок болыу, болмау, қатиаспау; он сегідня ~ует ол бүгін жок.

ОТСҮТСТВУЮЩИЙ 1. прич. от отсутствовать; 2. прил. (безразличный) хеш нәрсени билдирилейтуын; ~ взгляд хеш нәрсени билдирилейтуын кез қарас; 3. в знач. сущ. мн. отсутствующие көлмей қалышылар.

ОТСЧЁТ м. санап шығарыу, санап қойыу.

ОТСЧИТАТЬ сов. что 1. (отделить) санап бөлип қойыу, санап шығарыу; ~ сто рублеи жүз сомды санап бөлип қойыу; 2. (сосчитать) санау, санап шығыу; ~ десять шагов от дома жайдан он адым жер санау.

ОТСЧИТАВАТЬ несов. см. отсчитать.

ОТСЫЛАТЬ несов. см. отослать.

ОТСЫЛКА ж. 1. (действие) жибериүү, жепетиүү; 2. (в тексте) көрсетиүү, бағдарлау.

ОТСЫПАТЬ сов. что, чего салып берүү, салып алышу; ~ ведро муки бир шелек ун салып берүү, бир шелек унды салып алышу.

ОТСЫПАТЬ несов. см. отсыпать.

ОТСЫПАТЬСЯ сов. разг. салып алышын, салып берилүү.

ОТСЫПАТЬСЯ I несов. см. отсыпаться.

ОТСЫПАТЬСЯ II несов. см. отоспаться.

ОТСЫПКА ж. салып берүү, салып алышу.

ОТСЫРЕВАТЬ несов. см. отсыреть.

ОТСЫРЕЛЛНЫЙ прил. хөлленген, ығалланған, ығал тийген; ~ая мукә ығалланған ун.

ОТСЫРЕТЬСЯ сов. хөллениүү, хөл болыу, ығалланыүү, ығал тийиүү; соль ~ла дуз ығалланған, дузга ығал тийген.

ОТСЫХАТЬ несов. см. отсюхнуть.

ОТСЮДА нареч. 1. (из этого места) бул маннаң, усы жерден, усы кәрадаң, бул жерден; ~ ужे недалек до города енди бул жерден қала алыш емес; уходите ~! бул маннаң кетиндер!; 2. (следствие этого, по этой причине) усы себептен, усыдаи, буннаң; ~ можно заключить, что... буннаң мынадай жуўмак шығарыуға болады...

ОТТАИВАТЬ несов. см. оттаять.

ОТТАЛКИВАНИЕ с. ийтериүү, ийтерип жибериүү; ийтерилиүү, ийтерилип кетиүү, тиреп ийтериүү.

ОТТАЛКИВАТЬ несов. см. оттолкнуть.

ОТТАЛКИВАТЬСЯ несов. 1. см. оттолкнуться; 2. физ. (об электрических зарядах) кейин қайтыу.

ОТТАЛКИВАЮЩИЙ 1. прич. от отталкивать; 2. прил. (вызывающий отвержение) бездиретуын, жеке көришили, жеркенгендей; ~ вид жек көринишили түр.

ОТТАПЫВАТЬ несов. см. оттоптать.

ОТТАСКАТЬ сов. кого, за что, разг. тартып, ~ за уши кулактан тартыу.

ОТТАСКИВАТЬ несов. см. отташибть.

ОТТАЩИВАТЬ несов. см. отточить. 1. сов. кого-что кетерип апарыу, сүйреп апарып қойыу; ~ ящики в сторону ящиклерди бир шетке апарып қойыу.

ОТТАЯТЬ сов. 1. ериүү, ерип кетиүү, жибип кетиүү, тоңы ериүү; окна ~ли эйнектиң тоңы ериди; 2. что жибитиүү, еритиүү, жумсартыүү; ~ть замороженное мясо музланған гөшти жумсартыүү.

ОТТЕНİТЬ сов. что 1. (наложить тень) сая салыу, көлеңке түсириүү, қарайтыңырау; 2. перен. айрып көрсетиүү, кеби рек тоқталыу; ~ подробности в рассказе гүриице майда-шүйделерине тоқтап етиүү.

ОТТЕНІОК м. 1. түс, рең, түр; различные ~ки красного цвета қызыл түстүн ҳэр қыллы реңлери; 2. перен. парык, езгешелик, қашырым, айырма; ~ки значения слова сез мәнисиниң езгешеликleri; 3. перен. түр, пишин; он говорил с ~ком досады ол ызыланған түрде сейледи.

ОТТЕНІЯТЬ несов. см. оттенить.

ОТТЕПЕЛЬ ж. жыллылық, жылымық.

ОТТЕРЁТЬ сов. 1. что (отчистить) сүрткіп тазалау, ысып тазалау, ысып кетириүү; ~ереть кастрюлю кастрюльди ысып тазалау; ~ереть пятно дакты сүрткіп тазалау; 2. кого-что уйқалау, ысылау; ~ереть отмороженные щёки беттиң сууык алған алмаларын уйқалау; 3. кого-что, разг. (отмыгнить) ысырып, ысырып шетке шығарыу, ысып шығарыу; его ~ерли к стене оны дийуалға ысырды.

ОТТЕРЁТЬСЯ сов. сүрткіп тазаланыу, ысылып тазаланыу, ысылып кетирилиүү; пятно ~ерлось дақ ысылып кетирилди.

ОТТЕСНИТЬ сов. кого-что қысым, ысып шегиндириүү, ысырып таслау, кейин шегиндириүү, қуып таслау; ~ противника на другой берег реки душпанды дәръянын екини жағасына ысып шегиндириүү.

ОТТЕСНИТЬ несов. см. оттеснить.

ОТТИРАТЬ несов. см. оттереть.

ОТТИРАТЬСЯ несов. см. оттереться.

ОТТИСК м. в разн. знач. оттиск; корректурный ~ корректура оттиска; ~ печати печатьтың оттиска; ~ статьи макаланың оттиска; отдельный ~ айрым оттиск.

ОТТИСКИВАТЬ несов. см. оттиснуть.

ОТТИСНУТЬ сов. 1. кого-что (оттеснить) ысырып шетке шығарыу, ысым, ысып шетке шығарыу; ~ кого-л. в стоп-

рону биреүди ысырып шетке шығарыў; 2. что, разг. (надавив, оставить отпечаток) басып алыў, ысып алыў; 3. что, полигр. (сделать оттиск) басыў, оттиск ислеу.

ОТТОГÓ 1. нареч. сонлықтан, сол себепли, сол ушын; он не знáл о собráнии, ~ и не пришёл ол жýйналыс болатуғынын билмеди, сонлықтан келмей қалды; 2. союз себепли, сонлықтан; он не приéхал ~, что не мог от мумкиншилиги болмау се-белди келмеди.

ОТТОЛКНУТЬ сов. 1. кого-что ийтे-рий, ийтерип жибериў; ~ ногбóй стул стулды аяқ пенен ийтерип жибериў; 2. кого, перен. бездириў, жек көрининиши етиў, езинен қашырыў; жеркендидириў; ~ от себé товáрищей жолдаасларын езинен бездирий.

ОТТОЛКНУТЬСЯ сов. от кого-чего 1. ийтерилий, ийтерилип кетиў, тиреп ийтериў; ~ веслóм от берега жағадан ескек пенен тиреп ийтерип кетиў; 2. перен. тийкарланыў, сүйениў; ~ от основного тезиса тийкарғы тезиске сүйениў.

ОТТОМАНКА ж. кен жумсақ диваи.

ОТТОПТАТЬ сов. что, кому, разг. басып кетиў, женишип кетиў, езип кетиў; ~ соседу ногу қоңсызың аяғын басып кетиў.

ОТТОПЫРИВАТЬ несов. см. оттопы-рить.

ОТТОПЫРИВАТЬСЯ несов. см. отто-пириться.

ОТТОПЫРИТЬ сов. что томпайтыў, тор-сытыў, тырсытыў, шошайтыў, алға шы-ғарыў; ~ лóкти шығанақты алға шығарыў.

ОТТОПЫРИТЬСЯ сов. томпайтыў, тор-сытыў, тырсытыў, шошайып турый; кар-маны ~лись қалталар томпайды.

ОТТОРГАТЬ несов. см. оттёргнуть.

ОТТОРГНУТЬ сов. что зорлық пенен алыў, тартып алыў, басып алыў.

ОТТОРЖЕНИЕ с. зорлық пенен алыў, тартып алыў, басып алыў.

ОТТОЧЕННЫЙ 1. приц. от отточить; 2. прил. қайралған, шарланған, еткірленген, ушы шығарылған; ~ый нож қай-ралған пышак; 3. прил. перен. нэзиклен-ген, анық айтылған, ықшамланған; ~ая фраза нэзик айтылған сейлемеше.

ОТТОЧИТЬ сов. что 1. қайрау, қайрап алыў, қайрап қойыў, шарлау, еткірлеў, ушы шығарыў; ~ нож пышакты қайрап алыў; 2. перен. (сделать чётким, выра-зительным) нэзик етиў, еткір тилли етиў, ықшамлы етиў.

ОТТУДА нареч. ол жерден, ол көрадан, ол жақтан, сол маннан, сол көрадан, сол жақтан; ~ ходу два часá ол жақтан еки саатлық жол.

ОТТАГИВАТЬ несов. см. оттянуть.

ОТТАЖКА ж. 1. (действие) тартыў; 2. перен. (намеренное промедление) созыў, кешикириў, созыў, кейинге қалдырыў, узақса созылыў.

ОТТАНУТЬ сов. 1. кого-что (в сто-рону) тартыў, созыў; ~ть канáт вправо арқанды он жаққа тартыў; 2. что, перен. разг. (во времени) кешикириў, созыў,

соза бериў, кейинге қалдырыў, узақса созыў; ~ть выполнение решения каарды орынлауды соза бериў; ~ть время ўақытты кешикириў; 3. что, разг. батыў, темен басыў; рюзак ~л ему плéчи рюзак оның ийнине батты.

ОТУЖИНАТЬ сов. 1. (кончить ужи-нать) кешки тамакты жеп болыў; 2. уст. (поужинать у кого-л.) кешки тамакты жеу.

ОТУМАНИВАТЬ несов. см. отумáнить.

ОТУМАНИВАТЬСЯ несов. см. отумá-виться.

ОТУМАНИТЬ сов. что басын айлан-дырыў, мысын айландырыў, гүмилжитиў, булдыратыў, гүнгиртлеў; ~ рассúдок ақыл-оýын гүмилжитиў.

ОТУМАНИТЬСЯ сов. гүнгиртлениў, гүнгирт тартыў, булдыраў, көринбей; ёё глаза ~лись слезами оның көзлери жаска тонып булдырап кетти.

ОТУПÉЛО нареч. естен айрылып, хеш нэрсеге тусинбестей болып.

ОТУПÉЛЫЙ прил. естен айрылған, мысы ислемейтуғын, хеш нэрсеге тусинбейтуғын; ~ взгляд хеш нэрсеге тусинбей-туғын кез қарас.

ОТУПÉНИЕ с. естен айрылыў, хеш нэрсеге тусинбей, сезиў қәсийетине айры-лыў, мысы ислемеў.

ОТУПÉТЬ сов. естен айрылыў, хеш нэрсеге тусинбей қалыў, сезиў қәсийетине айрылыў.

ОТУТЮЖИВАТЬ несов. см. оттюжить.

ОТУТЮЖИТЬ сов. что үтиклеп алыў, утюглеп алыў; ~ костюм костюмди утюг-леп алыў.

ОТУЧАТЬ несов. см. отучить.

ОТУЧАТЬСЯ несов. см. отучиться.

ОТУЧИТЬ сов. кого-что, от чего и с неопр. бездириў, таслатыў, қойдьрыў, шығарыў; ~ от грубысти турпайытықты қойдьрыў; ~ курить шылым шегиүден бездириў, шылым шегиүди таслатыў.

ОТУЧИТЬСЯ сов. от чего и с неопр. бэзиў, таслаў, қойыў; ~ от дурной привычки жаман эдetten бэзиў, жаман эдetten таслаў.

ОТХÁЖИВАТЬ несов. см. отходить II.

ОТХАРКАТЬ сов. что қақырып таслаў.

ОТХАРКАТЬСЯ сов. қақырыныў, қақырынып түкириниў.

ОТХАРКИВАНИЕ с. қақырыныў, қақырынып түкириү.

ОТХАРКИВАТЬ несов. см. отхárкать и отхárкнуть.

ОТХАРКИВАТЬСЯ несов. см. отхár-каться и отхárкнуться.

ОТХАРКНУТЬ сов. что қақырынып жибериў, қақырып таслаў.

ОТХАРКНУТЬСЯ сов. қақырынып таслаў, қақырынып қойыў.

ОТХВАТИТЬ сов. что 1. разг. (отрубить, отрезать) кесип тусиў, илип кетиў, шаўып тусириў, шаўып алыў; ~ топором палец бармакта балта менен шаўып алыў; 2. прост. (приобрести, достать) таўыў, таўып алыў, сатып алыў.

ОТХВАТИВАТЬ несов. см. отхватить.

ОТХЛЕБНУТЬ сов. что, чего и без доп., разг. симириў, симирип ишип жибериў; ~ из кружки кружкадан симирип ишип жибериў.

ОТХЛЁБЫВАТЬ несов. см. отхлебнуть.

ОТХЛЕСТАТЬ сов. кого-что, разг. қамша урыў, шыбыклаў; ♂ ~ по щекам шекелерине урыў.

ОТХЛЫНУТЬ сов. 1. қайта толқыў, қайта соғыў; вблии ~ли от берега толқылар жағадан қайта толқып кейин соқты; 2. перен. (отступить) шоғырласып кетиў, дүркинлесип кейин қайтыў; толпа ~ла аламан шоғырласып кетти.

ОТХОД I м. 1. (отправление) жеңеу, жеңеп кетиў, кетиў, жүрип кетиў; ~ поезда поездың жүрип кетиў; 2. (отступление) шегиниў, кейин турыў, кейин қайтый, изге кетиў; ~ войск аскерлердин шегиниў; 3. бас тартый, шығып кетиў, тайсалыў; ~ от принятого решения қабылланған қарадан бас тартый; 4. с.-х. шығын; прирост молодняка покрывает ~ шығын болған малдың орны төл саныңың есүни менен толтырылады.

ОТХОД II м. см. отходы.

ОТХОДИТЬ I несов. см. отойти.

ОТХОДИТЬ II сов. кого, разг. бапып жазыў, емlep жазыў; ~ тяжелобольного қатты аўырыў адамды емlep жазыў.

ОТХОДИТЬ III сов. разг. (кончить ходить) жүрип болыў, жүристи тоқтатый.

ОТХОДЧИВОСТЬ ж. тез қайтымылық, қайтымы тезлик, дық сақламайтуғыныл.

ОТХОДЧИВЫЙ прил. қайтымы тез, ашыуы тез қайтатуғын, дық сақламайтуғын; он человéк ~ ашыуы тез қайтатуғын адам.

ОТХОДЫ мн. (ед. отход м.) қалдық, гасланды; ~ нефть нефть қалдықлары.

ОТХОДЖИЙ прил.: ~ промысел ист. мәйсимили талап, дийханлардың қалағасы мәйсимили жумыс етийи.

отца род., вин. п. ед. от отец.

ОТЦВЕ||СТИ сов. 1. гүллеп болыў, гүллеп питиү, гүлин тегиў; яблоня ужे ~ла алма гүлин тегиў болды; 2. перен. солыў, солғынланыў, кемиў.

ОТЦВЕТАТЬ несов. см. отвестить.

ОТЦЕДИТЬ сов. что босатыў, жаздырыў, жаздырып алыш; ~ вагон вагонды жаздырыў; ~ саблю қылышты жаздырып алыш.

ОТЦЕПИ||ТЬСЯ сов. 1. от чего и без доп. жаздырылып кетиў, жаздырылып бөлинип қалыш; вагон ~лся вагон жаздырылып бөлинип қалды; 2. от кого-чего, перен. разг. (перестать надоедать) мазасын алышуды қойыў, пәтенге келтирмей, тынышын алма.

ОТЦЕПЛЯТЬ несов. см. отцепить.

ОТЦЕПЛЯТЬСЯ несов. см. отцепиться.

ОТЦЕПНБИЙ прил. тиркеўден босатыла туғын, тиркеўден босатыға болатуғын.

ОТЦЁПЩИК м. тиркеўден босатышы, тиркеўди жаздырышы.

ОТЦЕУБИЙСТВО с. әкесин өлтириүшилик, атасын өлтириүшилик.

ОТЦЕУБИЙЦА м. и ж. әкесин өлтириүши, атасын өлтириүши.

ОТЦОВ прил. разг. атанин, атанин; наядте ~ы салогы әкесиниң етигин кийиў.

ОТЦОВСКИЙ прил. әке..., әкелик, әкенин, ата..., аталақ, атанин; ~й костюм әкесиниң костюмы; ~й накáz атаниң насыйхаты; ~е чүвства аталақ сезим.

ОТЦОВСТВО с. әкелик, аталақ; призна́ть своё ~ езиниң аталақын мойынлашы.

ОТЧАИВАТЬСЯ несов. см. отчаяться.

ОТЧАЛИВАТЬ несов. см. отчалить.

ОТЧАЛИ||ТЬ сов. жеңеп кетиў, жүрип кетиў, ығып кетиў; лодка ~ла от берега кеме жағадан жеңеп кетти.

ОТЧАСТИ нареч. азлап; бир жағынан; ~ он прав бир жағынан оның дұрыс;

~ он сам виноват азлап оның өзи айыпты.

ОТЧАЯНИЕ с. үмітсизлик, үміт үзиү, үміт үзиүшилик, гүдер үзиү, рухы түсүү; приходить в ~ үмітсизликке түсүү; приходить в ~ үмітсизликке әкелиү; он говорил с ~м в глобусе ол үмітсизлик дауыс пешен сейледи.

ОТЧАЯННО нареч. 1. (яростно) қажарленіп, ежетленип, ашынып, өршелене, қайтпай, тайсалмай; ~ защищаться тайсалмай қорғаныў; 2. разг. жүде, дым; ~ вратъ дым етирики соғыў.

ОТЧАЯННОСТЬ ж. разг. 1. (безвыходность) үмітсизлик, үміт үзиүшилик, гүдер үзиүшилик, рухы түсүүшилик; ~ положение жағдайын үмітсизлиги; 2. (бездарство, удальство) өжетлилік, қайтпаушылық, тайсалмаушылық, өршелениүшилик; он всегда отличался ~ю от барлық үақытта өжетлилік пешен көзге түсетеүни еди.

ОТЧАЯННЫЙ прил. 1. (выражающий отчаяние) үмітсиз, үміт үзген, гүдер үзген, рухы түсген; 2. (безвыходный) аўыр, аса қыйын; ~ое положение аса қыйын жағдай; 3. (бездарственно смелый) өжет, батыл, қайтпайтуғын, тайсалмайтуғын, қайсар; ~ый посту́пок жүде батыл қылық; он человéк ~ый ол жүдэ өжет адам; 4. (яростный, ожесточённый) қажарлы, өжетли, ашыулы, қатты, аябай; ~ое сопротивление аябай қарсыласыу; 5. разг. жүдэ қумар, өлемен; ~ый болельщик қумарланып қараушы.

ОТЧАЯТЬСЯ сов. 1. (прийти в отчаяние) кеули қайтыў, пати қайтыў, рухы түсүү; 2. в чём и с неопр. (потерять надежду на что-л.) үміт үзиү, үмітсизлениү, үмітсизликке ушырау, өкнинү, гүдер үзиү; ~ в успехе сәтлиликтен гүдер үзиү қалыш; 3. на что, разг. (осмелиться, решиться) батырланыу, батылыш, етий.

ОТЧЕГО нареч. 1. вопр. неден, неликтен, не себептен, не ушын; ~ он не пришёл? ол иеликten келмеди?; ол не себептен келмеди?; 2. относ. иеликтен, не ушын; я не знаю, ~ он не пришёл мен оның не-

ликтен келмегенин билмеймен; мен билмеймен, не ушын ол келмей қалды.

ОТЧЕГО-ЛИБО нареч. см. отчего-нибудь.

ОТЧЕГО-НИБУДЬ нареч. бир себептен, бир нәрсе себепли.

ОТЧЕГО-ТО нареч. бир себептен, бир себеп пекен, бир нәрсе ушын.

ОТЧЕКАНИВАТЬ несов. см. отчеканить.

ОТЧЕКАНИВАТЬСЯ несов. см. отчеканиться.

ОТЧЕКАНИТЬ сов. 1. что (изготовить чеканкой) қуын, соғын, соғып шығарып; ~ монету пул соғып шығарып; 2. что и без доп., перен. нақма-нақ айтын, түсінікли етіп айттын, анық етіп айттын; ~ каждое слово хәр бир сезди нақма-нақ етіп айттын.

ОТЧЕКАНИТЬСЯ сов. қуылын, соғылын, соғылып шығарылын.

ОТЧЕРКИВАТЬ несов. см. отчеркнуть.

ОТЧЕРКНУТЬ сов. что, чем белгилеп қойын, сызып қойын, айрып қойын; ~ карандашом нұжное место в книге китаптағы керекли жерди қәлем менен сызып қойын.

ОТЧЕРПНУТЬ сов. что, чего қуынп алдын, батырлып қуынп алдын.

ОТЧЕРПЫВАТЬ несов. см. отчерпнуть.

ОТЧЕСТВО с. атасының аты, әкесинин аты; узнáть имя и ~ учитель мұғаллим-иң өзиниң атын ҳәм әкесиниң атын билип алдын.

ОТЧЁТ м. в разн. знач. есап, есап беріү, отчёт; ~ депутаттағы перед своими избирателями өзиниң сайлаушылары алдында депутаттың есап беріүи; финансовый ~ финанс отчёты; годовой ~ жыллық есап; представить ~ о командировке командировка тууралы есап беріү; взять деньги под ~ есабын беріү шәрти менен ақша алдын; ⚡ отдавасть себé ~ в чём-л. пәмелеп қарау, ойлан қарау; делать что-л., не отдавасть себé ~ пәмелеп көрместең, ойлан көрместен ислеу.

ОТЧЁТЛИВО нареч. анық, айқын; ~ видеть айқын көриү; ~ слышать анық еситүү; ~ произносить каждое слово хәр бир сезди анық етіп айттын.

ОТЧЁТЛИВОСТЬ ж. анықлық, айқынлық; ~ изображение кериниүдің айқынлығы; ~ произношение айтылыудың анықлығы.

ОТЧЁТЛИВЫЙ прил. анық, айқын; түсінікли; ~ое изображение айқын керинис; ~ый шаг анық басылған адым; ~ое произношение айқын етіп айттылған сез; иметь о чём-л. ~ое представление бир нарке қаққында анық түсінігі болыу.

ОТЧЁТНО-ВЫБОРНЫЙ прил. есап беріү-сайлау; ~ое собрание есап беріү-сайлау жыйналысы.

ОТЧЁТНО-ПЕРЕВЫБОРНЫЙ прил. есап беріү-қайта сайлау.

ОТЧЁТНОСТЬ ж. 1. (праведение отчёта) есап беріүшилик, есап беріү; 2. (документация) есаплылық, есапласын документтери; дөнежная ~ ақша есапласын документтери.

ОТЧЕТНЫЙ прил. есаплы, отчётлы; ~ доклад есаплы доклад; ~ период есап берилип отырған дәүир.

ОТЧИЗНА ж. ўатан, туўған ел.

ОТЧИЙ прил. уст. туўған, туўылған; ~ дом туўған ўий.

ОТЧИМ м. егей еке.

ОТЧИСЛЁНИЕ с. 1. (удержание) услап қалып, тутып қалып; 2. мн. отчисления (отчисленные суммы) белгилеп шығарылған сумма, ажыратылған ақша; ~я на жилищное строительство тұрақ жай курылышына ажыратылған ақша; 3. (уволение) шығарып жибериү, жумыстан босатыу; приказ об ~и босатыу қаққындағы бўйрық.

ОТЧИСЛИТЬ сов. 1. что (удержать) пул услап қалып, тутып қалып; ~ десять рублей он сом тутып қалып; 2. кого (уволить) шығарып жибериү, босатыу; ~ студента за непосещаемость занятий студенты сабакқа қатнаспағанлығы ушын шығарып жибериү; ~ в запас воен. запасқа шығарыу, запасқа откизиү.

ОТЧИСЛИТЬСЯ сов. шығыу; ~ из института институттан шығыу.

ОТЧИСЛЯТЬ несов. см. отчислить.

ОТЧИСЛЯТЬСЯ несов. см. отчислиться.

ОТЧИСТИТЬ сов. что тазалау, кетириү; ~ пятни дақты кетириү; ~ котел қазанды тазалау.

ОТЧИСТИТЬСЯ сов. тазаланыу, кетирилиу; пятни ~лось дақ кетирилди; кастрюля ~лась кастрюля тазаланды.

ОТЧИТАТЬ сов. кого, разг. урысын, сегиү, кейиү; ~ шалуя тентекке кейип таслау.

ОТЧИТАТЬСЯ сов. есап беріү, отчёт беріү; ~ перед избирателями сайлаушылардың алдында есап беріү.

ОТЧИТАВАТЬ несов. см. отчитать.

ОТЧИТАВАТЬСЯ несов. см. отчитаться.

ОТЧИЩАТЬ несов. см. отчиститься.

ОТЧИЩАТЬСЯ несов. см. отчиститься.

ОТЧУЖДАТЬ несов. что, юр. алдын, қолынан алдын (мамлекетиң ямаса жемиетлик үйінің биреүшіне беріү).

ОТЧУЖДАТЬСЯ несов. (отделяться, становиться чужим) жатырқаны, алыслай, бетен болыу, жат болыу, қатнаспау, шетлеу.

ОТЧУЖДЕНИЕ с. 1. (отдаление, обособленность) алыслай, бетен болыу, жатырқа, жат болып кетиү, қатнаспау, шетлетиү; взаймное ~ еки жақтың бирдей жатласын; 2. юр. алдын, қолынан алдын; ~ собственности в пользу государства жеке меншикти мәмлекет пайдасына алдын.

ОТЧУЖДЕННОСТЬ ж. жатырқаушылық, жат болып кетиүшилик, жатырқап кетиүшилик, қатнаспаушылық.

ОТЧУЖДЕННЫЙ прил. жатырқаған, жат болып кеткен, жатырқап кеткен, қатнаспай кеткен; ~ взгляд жатырқаған көз қарас.

ОТШАГАТЬ сов. что, разг. жаяу журиү, жаяу журип барыу, жол журиү; мы ~ли

сегодня десять километров бизлер бүгін он километр жаяу журдик.

ОТШАГИВАТЬ несов. см. отшагать.

ОТШАГНУТЬ сов. разг. бир адым атыў; ~ вләво солға қарай бир адым атыў.

ОТШАТНУТЬСЯ сов. от кого-чего 1. жалт беріү, жалт берип қашыў; ~ от раскалённой плиты қыздырылған плитадан жалт берип қашыў; 2. перен. (прекратить общение, отказаться от кого-л.) ажырасып кетіү, қатнаспаү.

ОТШВЫРИВАТЬ несов. см. отшвырнуть.

ОТШВЫРНУТЬ сов. кого-что, разг. ылақтырып таслау, ылақтырып жибериў, зыңбырып жибериў; ~ камень с дороги тасын жолдан ылақтырып таслау.

ОТШЕЛНИК м. 1. уст. (пустынник) дәрүйш, дуньядан безтен, қалендер; 2. перен. жападан жалғыз, көпшиликтеке қатыспаушы; жить ~ом көпшиликтеке қатыспаушы.

ОТШЕЛНИЦА женск. от отшельник.

ОТШЕЛНИЧЕСКИЙ прил. 1. уст. дәрүйшилик, қалендерлик; 2. перен. жападан жалғыз, көпшиликтеке қатыспайтын; весті ~ образ жизни жападан жалғыз жасаў.

ОТШЕЛНИЧЕСТВО с. 1. уст. дәрүйшилик, қалендерлик; 2. перен. жападан жалғызы, көпшиликтеке қатыспай ~жасаўшылык.

ОТИШИБ м.: на ~е бир шетте, аүлақта; жить на ~е бир шетте жасаў.

ОТИШИБАТЬ несов. см. отшибить.

ОТИШИБИТЬ сов. что, разг. 1. (отшибить) урып сындырыў, урып айырыў; 2. (повредить ушибом) урып аүұртыў; ◇ у меня память ~йбо мен умытшақ болып кеттим.

ОТШЛЁПАТЬ сов. кого-что, разг. шаппатлау, шаппат беріү.

ОТШЛИФБАННЫЙ 1. прич. от отшлифовать; 2. прил. тегисленген, теп-тегис этилген, онланған.

ОТШЛИФОВАТЬ сов. что 1. (отделать шлифовкой) тегислеу, оңдау, теп-тегис этиу; 2. перен. (язык, стиль и т. п.) сұлылау, тегислеу.

ОТШЛИФОВАТЬСЯ сов. тегислениу, оңданыу, теп-тегис болыу; гранит хорошо ~лся гранит жақсы тегисленди.

ОТШЛИФОВЫВАТЬ несов. см. отшлифовать.

ОТШЛИФОВЫВАТЬСЯ несов. см. отшлифоваться.

ОТШПИЛИВАТЬ несов. см. отшпилить.

ОТШПИЛИВАТЬСЯ несов. см. отшпилиться.

ОТШПИЛЛИТЬ сов. что, разг. шпильканы суурып алыу, жаздырып айрыру, түйреүиш жазылып кетиү; бант ~лся банттың гүйреши жазылып кетти.

ОТШПИЛИТЬСЯ сов. разг. шпилька суурылыу, жазылып айрылыу, түйреүиш жазылып кетиү; бант ~лся банттың гүйреши жазылып кетти.

ОТШТАМПОВАТЬ сов. что, тех. штампалау, штампы жолы менен таярлап шығаруу.

ОТШТАМПОВЫВАТЬ несов. см. отштамповвать.

ОТШТУКАТУРИВАТЬ несов. см. отштукатурить.

ОТШТУКАТУРИТЬ сов. см. отштукатурить.

ОТШУМЕТЬ сов. 1. басылыу, тыныу, дауысы басылыу, шаўқым басылыу; 2. перен. дүмпиүи басылыу, қойылыу, тынышлапыу; ~ли сражения урыслардың дүмпиүи басылды.

ОТШУТЫЛЬСЯ сов. разг. дәлкеклеу, ойын-дәлкек етиу.

ОТШУЧИВАТЬСЯ несов. см. отшутиться.

ОТЩЕПЕНЕЦ м. саяқ, азғын.

ОТЩЕПИТЬ сов. что жоңқалау, айрыу.

ОТЩЕПЛЯТЬ несов. см. отщепить.

ОТЩИПНУТЬ сов. и однокр. что, чего шымшып алыу, үзип алыу, бурап алыу; ~кусочек хлеба бир шуқым наанды үзип алыу.

ОТЩИПЫВАТЬ несов. см. отщипнуть.

ОТЪ- приставка (см. от²) «е», «ю», «я» даудылыларының алдында «от» приставкасының орнына қолланылады, мыс.: отъесть кемириү, кемирип жеў.

ОТЪЕДАТЬ несов. см. отъесть.

ОТЪЕДАТЬСЯ несов. см. отъесться.

ОТЪЕЗД м. кетиү, журип кетиү, жөнеп кетиү, сапарға шығыу; в день ~а журип кететүгүн күни; неожиданный ~ күтпеген жерден жөнеп кетиү; ◇ быть в ~е ўде жоқ болыу, бир жаққа кетиү.

ОТЪЕЗДИТЬ сов. разг. 1. что (какое-л. время) жолда болыу, жолда жүриү; 2. (кончить ездить) жол жүриүди тамамлау. жол жүриүди қойыу.

ОТЪЕЗЖАТЬ несов. см. отъезжать.

ОТЪЕЗЖАЮЩИЙ 1. прич. от отъезжасть; 2. в знач. сущ. м. отъезжающий и ж. отъезжающая кетиүши, жол журип кетиүши, жөнеп кетиүши.

ОТЪЁМНЫЙ прил. алмалы-салмалы; ~ое дно алмалы-салмалы түп.

ОТЪЁСТЬ сов. что кемириү, кемирип жеў.

ОТЪЁСТЬСЯ сов. семириү, оңалыу.

ОТЪЁХАТЬ сов. от кого-чего кетиү, жөнеп кетиү, алыслап кетиү, узап кетиү; ~ от города қаладан узақлап шығыу.

ОТЪЯВЛЕННЫЙ прил. разг. барып турған, шектен шықкан; ~ негодай барып турған оңбаған.

ОТЫГРАТЬ сов. 1. что (вернуть проигранное) қайтарып утыу, қайтарып утып алыу; ~ свой дёңғыл уттырған ақшасын қайтарып утып алыу; 2. что и без доп., разг. (кончить играть) ойнап болыу, ойнауды тамамлау.

ОТЫГРАТЬСЯ сов. 1. см. отыграть 1; 2. перен. разг. (выйти из затруднительного положения) сылтау тауып күтылыу, хийле менен күтылыу.

ОТЫГРЫВАТЬ несов. см. отыграть 1.

ОТЫГРЫВАТЬСЯ несов. см. отыграться.

ОТЫГРЫШ м. разг. 1. (действие) қайтарып утыу, қайтарып утып алыу; 2. (отыгранные деньги, вещи) утылған зат, утыс пул, утып алған ақша.

ОТЫМЕННЫЙ прил. грам. атауыш сөзлерден жасалған, атауыш сөзлерден болған; ~ый глагол атауыш сөзден жасалған фейил; ~ое наречие атауыш сөзден жасалған рәүиш.

ОТЫСКАТЬ сов. кого-что табыў, излеп табыў, излеп тауып алыў; ~старого приятели ески досты излеп тауып алыў; ~иүккүн кийгү керек китапты излеп тауып алыў.

ОТЫСКАТЬСЯ сов. табылыў; тетрадь ~лась дәптер табылды.

ОТЫСКИВАТЬ несов. см. отыскать.

ОТЫСКИВАТЬСЯ несов. см. отыскаться.

ОТЯГОТИТЬ сов. кого-что, чем 1. аўырлатыў, салмақты етиў; 2. перен. (обременить) аўырманлықты салыў, аўырманлықты жүжлеў, салмақты салыў.

ОТЯГОЩАТЬ несов. см. отяготить.

ОТЯГОЩЕНИЕ с. аўырманлықты салыў, аўырманлықты жүжлеў, салмақты салыў.

ОТЯЖЕЛЕНЬ прил. разг. 1. (стать тяжелым) аўырланыў; 2. (стать неповоротливым) аўыр басыў, аўыр тартыў, журии қыйынласыў; 3. перен. (от усталости, боли и т. п.) зил басыў, аўыр тартыў, аўырланыў; голова ~ла басты зил басты.

ОТЯЖЕЛИТЬ сов. что 1. (сделать более тяжелым) аўырлатыў, аўыр етиў; ~ конструкцию машины машинаның конструкциясын аўырлатыў; 2. перен. (сделать тяжеловесным, слог, стиль и т. п.) аўырластирыў, қыйын етиў.

ОТЯЖЕЛЯТЬ несов. см. отягелить.

ОФИЦЕР м. офицер; ~ связи байланыс офицери; ~ запаса запастағы офицер.

ОФИЦЕРСКИЙ прил. офицер..., офицерлик; ~ое звание офицерлик атақ; ~огонь офицер погонлары; ~ий состав офицерлик состав.

ОФИЦЕРСТВО с. 1. собир. офицерлер; 2. (офицерское звание) офицерлик атақ.

ОФИЦИАЛЬНО нареч. 1. рәсмий түрдө; ~ заявить рәсмий түрде билдириў; 2. перен. (холодно-вежливо) рәсмий, салқын түрдө; разговаривать с кем-л. ~ биреү менен рәсмий түрде сейлесиў.

ОФИЦИАЛЬНОСТЬ ж. рәсмийлик, рәсмий.

ОФИЦИАЛЬНЫЙ прил. 1. рәсмий; ~ое сообщение рәсмий хабар, рәсмий мәдимлеме; ~ое лицо рәсмий адам; ~ый представитель рәсмий ўәкил; ~ое приглашение рәсмий шақырыў; ~ый документ рәсмий документ; 2. перен. (холодно-вежливы) рәсмий, салқын түрдө; ~ый тон рәсмий дауыс.

ОФИЦИАНТ м. официант.

ОФИЦИАНТКА женск. от официант.

ОФИЦИАНТСКИЙ прил. официантлық, официанттық.

ОФИЦИОЗ м. официоз (хүкметтік рәсмий баспа сез).

ОФИЦИОЗНОСТЬ ж. официозлық.

ОФИЦИОЗНЫЙ прил. официоз (хүкметтік пәнен формаль түрде байланысы болмаса да оның көз қарасын алып бара-туын); ~ая газета официоз газета.

ОФОРМИТЕЛЬ м. дүзетиүши, таярлаушы, бәзәүши, орынлаушы; художественный ~ көркемлік бәзәүши.

ОФОРМИТЕЛЬНИЦА женск. от оформитель.

ОФОРМИТЕЛЬСКИЙ прил. таярлаушылық, бәзәүшилик, орынлаушылық; ~ое искусство бәзәү энери.

ОФОРМИТЬ сов. 1. что бәзәү, безеп шығарыў, таярлаў, таярлап болыў; ~стенгазету дийалы газетаны таярлап болыў, дийалы газетасын безеп шығарыў; ~рукопись қол жазбаны таярлап болыў; ~спектакль спектакльди таярлап пите-рий; празднично ~ избирательный участок сайлаў участкасын байрамдағыдай етип бәзәү; 2. что рәсмийлестирий, таярлаў, таярлап болыў; ~договор договорды рәсмийлестирий; 3. кого-что орналастырыў, таярлаў; ~кого-л. на работу биреүди жумысқа орналастырыў.

ОФОРМИТЬСЯ сов. 1. (принять за конченную форму) писип жетиў, қәлип-лесиў; идея ёш не ~лась идея еле қәлип-лесеген; 2. таярлаў, кириў, орнастыў; ~ться на работу жумысқа кириў.

ОФОРМЛЕНИЕ с. 1. бәзәү, таярлаў; ~рукопись қол жазбаны таярлаў; 2. (договор и т. п.) рәсмийлестирий, таярлаў, таярлап болыў; 3. (внешний вид) бәзелиў; нарядное ~ детских книг балалар китапларының көркем етилип бәзелий.

ОФОРМЛЯТЬ несов. см. оформить.

ОФОРМЛЯТЬСЯ несов. см. оформлениться.

ОФОРТ м. иск. офорт (металлдағы нағыстың тури).

ОФСЕТ м. полигр. офсет (баспа формасынан бояй дәслеп резинаға түсирисип, оннан кейин қағазға басылатуғын үсүл).

ОФСЕТНЫЙ прил. полигр. офсет..., офсетлик; ~способ печати басыудың офсетлик үсүлі.

ОФТАЛЬМОЛОГИЯ ж. мед. офтальмология (көз айрылары ҳам оны емлеу қажындарға илім).

ОХА межд. ох!, ах!, үх!, ўаҳ!

ОХАИВАТЬ несов. см. охаять.

ОХАНЬЕ с. разг. ахлаў, үхлеў.

ОХАПКА ж. бир күшак, бир қолтық; ~а дров бир күшак отын; ◊ взять в ~у қолтықа алы.

ОХАРАКТЕРИЗОВАТЬ сов. кого-что характеристика бериү, тәриплөү, миизлеме бериү.

ОХАТАЙ несов. разг. ахлаў, үхлеў.

ОХАТАЙ сов. кого-что, разг. муқалтыу, сайыу, жаманлаў, жаман ат тағы.

ОХВАТ м. 1. (действие) тартыў, қамтыў, қатастырыў; 2. воен. орап алыў, коршап алыў; ~ флангов противника душпан флангларын коршап алыў; 3. (обхват) кулаш, күшак; дуб толщиной в два ~а жууанлығы еки кулаш емен.

ОХВАТИТЬ сов. 1. кого-что (обхватить) қамтыў, күшаклаў, қапсыра күшаклап алыў; ~ть руками ствол дерева ағашты қапсыра күшаклаў; 2. что ораў, курсаўлаў, курсаў соғыў; ~ть бочку обручами бочкага курсаў салыў, бочканы курсаўлаў;

3. что, перен. (обятье, окутать) қоршап алыў, қаплаў; плáмá ~ло здáние жалын жайды туўел қоршап алды; тýма ~ла góрод қаланы қаранғы қоршап алды; 4. кого-что, перен. (овладеть) бөлениү, рухланыў, бийлеў; всех ~ла ráдость ҳэммени куўаныш бийледи; 5. кого-что, чём, разг. тартыў, қамтыў, қатнастырыў; ~ть подпíской на газеты газета жазылыўға тартыў; ~ть молдёжь общéственной работой жасларды жамайетлия жумысқа тартыў; 6. кого-что, воен. орап алыў, қоршап алыў; ~ть прáвый фланг противника душпаниң оң флангысын қоршап алыў; ⚡ ~ть взгляdom кез жуўыртып қараў; ~ть что-л. умом ақыл жетиў.

ОХВАТЫВАТЬ несов. см. охватить.

ОХВОСТЬЕ с. собир. 1. с.-х. ушық, шеп-шар қалдығы; 2. перен. куйрық, қалдық; фашистское ~ фашист куйрығы, фашист қалдыбы.

ОХЛАДЕВАТЬ несов. см. охладеть.

ОХЛАДЕТЬ сов. к кому-чему кеўли тартпаў, суўысыў; ~ к прéжним друзьям есси дослар менен суўысыў.

ОХЛАДИТЕЛЬНЫЙ прил. суўытышы, суўытатуғын, салқынлатуғын; ~е смеси суўытышы араласпалар.

ОХЛАДИТЬ сов. 1. что (остудить) суўытыў, салқынлатыў; ~ кипятóк қайнагаң суýды суўытыў; 2. кого-что, перен. кейлиң суўытыў, басыў, қайтарыў; ~чай-л. пыл биреýдиң йошын суўытыў, биреýдиң пэтин қайтарыў.

ОХЛАДИТЬСЯ сов. суўыныў, салқынлаў.

ОХЛАЖДАТЬ несов. см. охладить.

ОХЛАЖДАТЬСЯ несов. см. охладиться.

ОХЛАЖДЕНИЕ с. 1. суўыў, салқынлаў; ~ воздуха ҳаўаның салқынлаұы; 2. перен. салқын қараў, кеўли суўыў; салқынлық, суўықлық; почúвствовать ~ к чему-л. бир нарсеге салқынлықты сезиў.

ОХЛОПОК м. таралғаннан қалған; ~ шерсти таралғаннан қалған жүн.

ОХМЕЛЕТЬ сов. пьян болыў, мес болыў.

ОХНУТЬ сов. и однокр. разг. ох деў, ах деп жиберінү, үх деў.

ОХОРАШИВАТЬ несов. кого-что, разг. безеў, сәнин келтириў, әшекейлеў, жасандырыў.

ОХОРАШИВАТЬСЯ несов. разг. безениў, әшекейлениў, сәнлениў, жасаныў; ~ перед зéркалом айнага қарап сәнлениў.

ОХÓТА I ж. аң, сонар, аашылық, аңшылық етиў, аўлаў, аў аўлаў; ~ на медвéдя айнү аўлаў; промысловая ~ аңшылық етиў кәсби.

ОХÓТ II ж. (желание, склонность) хәўеслик, құштарлық, қумарлық, инталылық, қалеў, қалеўшилик, тилеў; ~а к мýзыке мýзыкаға хәўеслик; по своей ~е ез ерки менен, езинин қалеўинше; у меня нет ~ы ехать мениң барым келмейди; дéлать что-л. с ~ой бир нарсени құштарланып ислеў; ⚡ ~а тебе с ним спорты! сен оның менен тартысыўға құмарсақ ба!

ОХÓТИТЬСЯ несов. 1. на кого-что, за кем и без доп. аўлаў, аў аўлаў, аң аўлаў,

аңға шығыў; ~ на қабанóв қабан аўлаў; 2. за кем-чем, перен. табыўға құмарланыў, құмарланыў, ҳәўес болыў, құштарланыў; ~ за рéдкой книгой сиýрек ушырасатуғын китапты табыўға құмарланыў.

ОХÓТКИ А ж.: в ~у прост.шын кеўилден, қалеп, әбден құштарланып, құмар етип.

ОХÓТНИК I м. аңшы, аўшы; таёжный ~ тайга аңшысы.

ОХÓТНИК II м. 1. құмар, ынтық, ҳәўес; нашлóсь много ~ов идти в разведку разведка барыўға құмарлар кеп табылды; 2. разг. (любитель) ҳәўес, құмар; ~ до книг китап құмар; 3. (том, кто желает иметь что-л.) қалеўши, құмартышы; на книгу нашлóсь много ~ов китапты қалеўшилер кеп табылды.

ОХÓТНИЦА женск. от охóтник II 2; ~ до нарядов жаңы қийиниүге ҳәўес (хаял, қыз).

ОХÓТНИЧИЙ прил. аң, аңшы, аўшы; ~ье ружъе аң мылтық; ~ья собáка аңшы ийт.

ОХÓТНО нареч. шын кеўил менен, ҳәўес болып, ҳәўес етип, қалеп, жаны менен, үлкен тилек пенен; ~ согласяться қалеп ырза болыў; я ~ приду к вам мен сизге шын кеўил менен келемен.

ОХРА ж. охра (сары я қызыл түстеги минерал бояў).

ОХРАН ||А ж. 1. (действие) сақлаў, қорыў, қорғаў; ~а здáния жайды қорыў; ~а мýра парахатылықты қорғаў; ~а социалистической собственности социалистлик меншикти сақлаў; ~а здоровья трудящихся мýннеткешлердин ден саўлығын сақлаў; ~а материнства и младéнчества ана ҳэмбаланы қорғаў; ~а трудá мийнетти қорғаў; 2. (страж) сақшы, қорықшы, гүзетши, қараўыл; вооружённая ~а куралланған гүзетши; поставить ~у гүзетши қойыў. қараўыл қойыў.

ОХРАНЕНИЕ с. 1. (действие) сақлаў, қорыў, қорғаў; ~ обще́ственного порядка жемайетлик тартиптин қорғаў; 2. воен. қорғаў; сторожевое ~ қорғаў белимшеси.

ОХРАНИТЬ сов. см. охранять.

ОХРАНКА ж. охранка (патша Россиясындағы жасасырын полициялық бақлай органды).

ОХРАННИК м. разг. 1. сақшы, гүзетши, қорықшы; 2. (агент охранки) охранканиң тыңшысы, охранканың агенти.

ОХРАННЫЙ прил. қорғаў, сақшы; ⚡ ~ая грамота қорғаў грамотасы; ~е отделение см. охранка.

ОХРАНЯТЬ несов. кого-что сақлаў, қорыў, қорғаў; ~ границы шегарапы қорғаў; ~ социалистическую собственность социалистлик меншикти қорғаў.

ОХРИПЛЫЙ прил. разг. қарлықкан, қырылдаған; ~ голос қарлықкан даўыс.

ОХРИПНУТЬ сов. қарлығыў, қырылдаў.

ОХРОМЕТЬ сов. разг. ақсан қалыў, ақсаў, салтыў.

ОЦАРАПАТЬ сов. кого-что тырнап алыў, тырнап жаралаў; кóшқа ~ла ребёнка пышық баланы тырнап алды; ~ть рóку қолды тырнап жаралаў.

ОЦАРАПАТЬСЯ сов. жырғызып алышу, жаралап алышу; ~ о гвоздь шагеге жырғызып алышу.

ОЦАРАПЫВАТЬ несов. см. оцарапать.

ОЦАРАПЫВАТЬСЯ несов. см. оцарапаться.

ОЦЕНИВАТЬ несов. см. оценить.

ОЦЕНИТЬ сов. кого-что 1. баҳалау, баҳа бериү, баҳа қойыү, баҳа кесиү; ~ лошадь жылқыға баҳа кесиү, атты баҳалау; 2. перен. қәдирлеү, қәдириң билиү; баҳалау, баҳа бериү; ~ чей-л. поступок биреүдиң қылғыны баҳалау; ~ работник хызметкерди қәдирлеү; ~ по достоинству кого-л. биреүди ылайыклы дәрежесине қарай баҳалау.

ОЦЕНКА ж. 1. (действие) баҳалау, баҳа бериү, баҳа қойыү, баҳа кесиү; ~ имущество мұлкке баҳа кесиү; 2. (мнение, суждение о чём-л.) баҳа; высокая ~ качества продукции өнимин сапасына жоқасы баҳа бериү; 3. (школьная) баҳа.

ОЦЕНОЧНЫЙ прил. баҳаланатуғын, баҳаланған, баҳалайтуғын; ~ая стоймость баҳаланған күны.

ОЦЕНЩИК м. баҳалаушы, баҳа кесиүши. **ОЦЕНЩИЦА** женск. от оценщик.

ОЦЕПЕНЕЛОСТЬ ж. мелшийип қалыуышлық, қатып қалыуышлық, қымылдамай қалыуышлық, аң-таңы шығыуышлық, естен айрылыуышлық.

ОЦЕПЕНЕЛЫЙ прил. мелшийен, қатып қалған, қымылдамай қалған, аң-таңы шыққан, естен айрылған.

ОЦЕПЕНЕНИЕ с. мелшийип қалыу, қымылдамай қалыу, аң-таңы шығыу, естен айрылыу; выйти из состояния ~я если жынап алышылық.

ОЦЕПЕНЕТЬ сов. мелшийип қалыу, қатып қалыу, қымылдамай қалыу, аң-таңы шығыу, естен айрылыу.

ОЦЕПИТЬ сов. кого-что қоршап алышу, қамап алышу; ~ здание жайды қоршап алышу.

ОЦЕПЛЕНИЕ с. 1. (действие) қоршап алышу, қамап алышу; 2. (отряд) қоршаған отряд, қамаған отряд.

ОЦЕПЛЯТЬ несов. см. оцепить.

ОЦИНКОВАННЫЙ 1. прич. от оцинковать; 2. прил. цинклентен, цинк пенен қапланған; ~ое желёзо цинклентен темир.

ОЦИНКОВАТЬ сов. что цинклейу, цинк пенен қаплау; ~ желёзо темирди цинклейу.

ОЦИНКОВКА ж. 1. (действие) цинклейу, цинк пенен қаплау; 2. (слой цинка) цинк қатламы, цинк жалатпасы.

ОЦИНКОВЫВАТЬ несов. см. оцинковать.

ОЧАГ м. 1. (печь) ошак, печь; 2. перен. орда, орай; ~ культуры мәденияттың орайы; ~ войны урыстың ордасы; ♂ домашний ~ез үйи, өз семьясы.

ОЧАРОВАНИЕ с. ежайып, таң қалдырашлық, ҳайран қаларлық; поддаться ~ю таң қаларлық ышқысина түсіү.

ОЧАРБАННЫЙ 1. прич. от очаровать; 2. прил. қалған, ҳайран қалған, ышқы кеткен.

ОЧАРОВАТЕЛЬНО нареч. ежайып, таң қалдырашлық, ҳайран қалдырашлық, өзине тартарлық.

ОЧАРОВАТЕЛЬНОСТЬ ж. әжайылық, таң қаларлық, ҳайран қалдырашлық, өзине тартыуышлық.

ОЧАРОВАТЕЛЬНЫЙ прил. әжайып, таң қалдырашлық, ҳайран қалдыратуғын, қызықтырашлық, өзине тартатуғын; ~ ребёнок әжайып бала; ~ голос таң қалдыратуғын дауыс.

ОЧАРОВАТЬ сов. кого-что таң қалдырыу, ҳайран қалдырыу, қызықтырыу, өзине тартыу; артист ~л публику красотой своего голоса артист дауысын сұлылығы менен жүртты таң қалдыры.

ОЧАРОВЫВАТЬ несов. см. очаровать.

ОЧЕВИДЕЦ м. өз көзи менен көрген, өз көзи менен көриши, басы-қасында болған; рассказ ~ца өз көзи менен көргенниң гүрици.

ОЧЕВИДНО 1. нареч. белгили, анық; 2. безл. в знач. сказ. түснүкли, анық, анық; это совершенно ~ был жүдә анық; 3. в знач. вводн. сл. мүмкин, бәлким, сира, солай болса керек, шамасы; ~, все уже в сбре сира, ҳамме жыйналған болса керек; ~, он не хочет идти в кино шамасы, ол киога барғысы келмейтуғын шығар.

ОЧЕВИДНОСТЬ ж. анықлық, айқынлық, ҳақықаттылық.

ОЧЕВИДНЫЙ прил. анық, айқын, ҳақықат; ~ факт айқын факт.

ОЧЕЛОВЕЧЕНИЕ с. 1. адам турине киргизиүү, адамға үқсатыу, адам сыйнатын бериү, адам сыйнатына келиү; процесс ~я обезъяны маймылдын адам сыйнатына келиү процесс; 2. (наделение свойствами человека) адамның қасиетлерин еидириү, адамның қасиетлерин берүү.

ОЧЕЛОВЕЧИВАНИЕ с. см. очеловечивание.

ОЧЕЛОВЕЧИВАТЬ несов. см. очеловечить.

ОЧЕЛОВЕЧИТЬ сов. 1. кого адам турине киргизиүү, адамға үқсатыу, адам сыйнатын бериү, адам сыйнатына келиү; 2. что (наделить свойствами человека) адамның қасиетлерин еидириү, адамның қасиетлерив берүү.

ОЧЕНЬ нареч. жүдә, дым, күтә, оғада; ~ интересная книга жүдә қызықлы китап; ~ много желаящих пойти на выставку көргизбеге барыуды қолеүшилер оғада көп; ему ~ это не ~ понравилось буд оған онша ыссы емес чай; ~ вам благодарен сизге жүдә ыразыман, сизге жүдә алғыс айтам; ~ нужно ~ это сделать буны ислеу оғада керек.

ОЧЕРЕДНОЙ прил. нәүбеттеги, гезектеги, гезекли; ~ие задачи гезекли ўазый-палар; ~ой номер журнала журнады гезектеги номери; ~ой отпуск гезекли дем алыс.

ОЧЕРЕДЬ ж. 1. очередь, гезек, рет, нәүбет; в порядке ~и гезек бойынша, рет бойынша; соблюдать ~и наубетти сақлау; 2. очередь, гезектеги турған адамлар; большая ~ы үлкен очередь; ~и за билетами билеттик очереди; 3. воен. оқ жауыу; пулемётная ~и пулемёттан оқ жауыу; ♂ живая

~ адамы бар очередь, адамы түүел очередь; постать на ~ гезекке қойыу, очередьке қойыу; стать на ~ гезекте турыу; очередьте турыу; в первую ~ биринши наубетте.

ОЧЕРК *м.* в разн. знач. очерк; краткий ~ русской литературы русской литературы; бытовой ~ турмыстан алыпган очерк; написать ~ очерк жазыу.

ОЧЕРКИСТ *м.* очерклер жазыушы.

ОЧЕРКОВЫЙ прил. очерк...

ОЧЕРНІТЬ *сов.* кого-что қаралау, жала жабыу, жаман атлы етиу.

ОЧЕРНЯТЬ *несов.* см. **очернить**.

ОЧЕРСТВЁЛЫЙ прил. тас бауыр, катал, катты минезли, мийримсиз.

ОЧЕРСТВЁТЬ *сов.* тас бауырлық қылыу, каталлық етиу, каттылық етиу, мийримсизлениу, мийримсизлик қылыу.

ОЧЕРТАНИЕ *Е с.* 1. (контур) сырткы пишин, келбет, көринис, сипат; ~я гортаулардың келбетлери; 2. перен. түр; ~я будущего романа келеси романың түри.

ОЧЕРТІТЬ *сов.* что 1. (обвести чертой) айланырып сыйыу, қыр дегерегин сыйыу; 2. (описать, изобразить) сүрүртеп жазыу, баяналау; ~ить ход событий ўақылардың барысын сүрүртеп жазыу; ~я голову ойламастан, ақыл жууыртпастан.

ОЧЕРЧИВАТЬ *несов.* см. **очертить**.

ОЧЕС *м.* см. **очески**.

ОЧЕСАТЬ *сов.* что түтип тарау; ~ лён зыгарды тутгып тарау.

ОЧЕСКИ *мн.* қалдық, тарапды; ~ лына зыгардың қабығының қалдығы.

ОЧЕСЫВАТЬ *несов.* см. **очесать**.

бчи, очей им., род. п. мн. от бко.

ОЧИНИВАТЬ *несов.* см. **очинить**.

ОЧИНІТЬ *сов.* что ушлай, ушын шыгарыу; ~ карандаш қолемниң ушын шыгарыу.

ОЧИНКА *ж.* ушлай, ушын шыгарыу; ~ караңдашай қолемлердин ушын шыгарыу.

ОЧИНЯТЬ *несов.* см. **очинить**.

ОЧИСТИТЕЛЬНЫЙ прил. тех. тазалашы, тазарткыш, тазартатуғын, тазалайтын.

ОЧИСТИТЬ *сов.* 1. кого-что тазалау, тазартыу; аршыу (*арык*); ~ двор қораны тазалау, шарбақты тазартыу; ~ сапоги от грязи етиклери батпактан тазартыу; 2. что (от примесей) тазалау, тазартыу; ~ воду сууды тазалау; ~ спирт спирти тазартыу; 3. что айрылу, қыршулу, аршыу; ~ картофель картофельди аршыу; ~ рыбьи балыкты қыршулу; 4. что (освободить) босатыу; предложить ~ помещение жайды босат деп усыныс етиу.

ОЧИСТИТЬСЯ *сов.* 1. тазаланыу, тазартылу, тазарыу, арылу, таза болыу; река ~лась ото ляды дэргэя муздан арылды, дэргэя муздан тазарды; 2. (проясниться) ашылыу, тазарыу, жадырау; небо ~лось аспан ашылды.

ОЧИСТИК *ж.* 1. тазалау, тазартыу; аршыу (*арыка*); ~а двор қораны тазалау; ~а семян түкүм тазартыу; 2. (от примесей) тазалау, тазартыу; ~ для ~и совести

соынан пушаймаи жемеү ушын, соынан өкинбей ушын.

ОЧИСТИКИ только мн. қалдық, қабық; картофельные ~ картофель қалдықтары, картошканың қабығы.

ОЧИЩАТЬ *несов.* см. **очистить**.

ОЧИЩАТЬСЯ *несов.* см. **очиститься**.

ОЧИЩЕНИЕ *с.* тазалау, тазартыу, азат етиу, босатыу; ~ полёй от сорняков атызы жабайш шөплерден тазалау.

ОЧИ||Ю только мн. көз эйек; носить ~й көз эйек кийиу; ходить в ~ах көз эйек кийип жүриу.

ОЧИ||Ю с. I. (в играх, спорте) утыс, очко; получить наибольшее количество ~ов ең көп очко алый; 2. разг. (карточная игра) очко, жигирма бир; 3. полигр. очко (*хэрингтиң кескини*); 4. (небольшое отверстие) көз, тесик; ~б нёвода жылымның кези; ~ втереть ~й кому-л. көз бояу, алдау, көз бояушылық ислеу.

ОЧКОВТИРАТЕЛЬ *м.* разг. көз бояушы, алдаушы.

ОЧКОВТИРАТЕЛЬСТВО *с.* разг. көз бояушылық, алдаушылық.

ОЧКОВ||ЫЙ I прил. көз эйекли; ~ая змей көз эйекли жылан.

ОЧКОВ||ЫЙ II прил. спорт. очколық; подведение итогов соревнований по ~ой системе очколық система бойынша жарыс-түрдүндүсүн шығарыу.

ОЧНУТЬСЯ *сов.* 1. (проснуться) көзин ашыу, ояныу; ~ от сна уйқыдан ояныу; 2. (прийти в чувство, в сознание) есип жыныну, езине келиү.

ОЧН||ЫЙ прил.: ~ое обучение иштен оқыу, иштен түсип оқыу; ~ая ставка бетпе-бет қойыу, жүзлестериу.

ОЧУМЕЛЫЙ прил. разг. делбе болған, есириген, есинен айрылған, ақылдан айрылышы, күтырған.

ОЧУМЕТЬ *сов.* разг. делбе болыу, есириу, есинен айрылыу, ақылдан айрылышы, күтырый.

ОЧУТИТЬСЯ *сов.* қәпелимде пайды болыу, абайсызда болып қалыу, барып қалыу, ушырап қалыу, түсип қалыу; ~ в незнакомом месте таныс емес жерге барып қалыу; ~ в недобром положении қолайсыз жағдайға түсип қалыу.

ОШАЛЕЛЫЙ прил. прост. естен танған, ес-акылышын айрылған, еси шығып кеткен, гешшеленген; ~ вид есинен танған түр.

ОШАЛЕ||ТЬ *сов.* прост. естен таныу, ес-акылышын айрылған, еси кетиү, сасқалақлау; он ~ от радости қүйәнғанын ол сасқалақлаш қалды.

ОШАРАШИВАТЬ *несов.* см. **ошарашить**.

ОШАРАШИТЬ *сов.* кого-что, разг.

1. (внезапно сильно ударить) салып қалыу, қойып қалыу; ~ дубиной шокмар менен қойып қалыу; 2. (поразить) албыратыу, састырыу; ~ неожиданным ворбосом күтилмеген сорау менен састырыу.

ОШЕЙНИК *м.* кары.

ОШЕЛОМИТЕЛЬ||ЫЙ прил. таң қалдырашылық, хайран етерлик, аң-таң етер-

лик, састырлық; ~ос извёстие таң қалдырарлық хабар.

ОШЕЛОМІЙ||ТЫ сов. кого-что таң қалдырыў, ҳайран қалдырыў, аң-таң етиў, састырын таслау; нбость ~ла его жана хабар оны ҳайран қалдырыды.

ОШЕЛОМЛЯТЬ несов. см. ошеломить.

ОШЕЛОМЛЯЮЩИЙ 1. прич. от ошеломлять; 2. прил. таң қалдыратуғын, ҳайран қалдыратуғын, аң-таң қылатуғын, састиратуғын; ~ая нбость таң қалдыратуғын жаңалық.

ОШЕЛЬМОВАТЬ сов. кого-что, разг. қорлау, масқараалау, абрайып түсириу, бийабрай етиў, масқарасын шығарыў.

ОШИБАТЬСЯ несов. см. ошибиться.

ОШИБИТЬСЯ сов. в ком-чём и без доп. қателесиў, алжасыў, жаңылысыў, жаңылыў; ~ при подсчёте есаплаганда жаңылысыў; ~ в кбм-либо бир адамды таныў да алжасыў.

ОШІБК||А ж. қоте, жаңылыс; грамматическая ~а грамматикалық қоте; по ~е жаңылысып, алжасып, алжас; я попал сюдя ~ мен бул жерге алжасып келип-пен.

ОШІБЧНОСТЬ ж. қотелик, надурсызық, алжасышылық.

ОШІБЧОН||ИЙ прил. қоте, надурсы; ~ое реінение қоте шешишү.

ОШПАРИВАТЬ несов. см. ошпарить.

ОШПАРИВАТЬСЯ несов. см. ошпариться.

ОШПАРИТЬ сов. кого-что, разг. қайнаган суұға басып алыў, қайнаган суұға салып алыў (облизь кипятком); суұға күйдирип алыў, пүұға күйдирип алыў, сүйкыққа күйдирип алыў (обжечь горячей жидкостью, паром).

ОШПАРИТЬСЯ сов. разг. күйдирип алыў, күйип қалыў.

ОШТРАФОВАТЬ сов. кого-что штраф салыў.

ОШТУКАТУРИВАТЬ несов. см. оштукатурить.

ОШТУКАТУРЫТЬ сов. что штукатуркалау, сыйбау; ~ стёны дийўалды сыйбау.

ОЩЕНІТЬСЯ сов. күшиклей.

ОЩЕТИНІВАТЬ несов. см. ощетинить.

ОЩЕТИНІВАТЬСЯ несов. см. ощетиниться.

ОЩЕТИНІТЬ сов. жүнии үрпейтиў, айбат шегиў.

ОЩІПАТЬ сов. кого-что тутиў, жулыў; ~ күрицу таўыкты жулыў.

ОЩІПЫВАТЬ несов. см. ощиپать.

ОЩУПАТЬ сов. кого-что сыйпалап көриў, қармалап көриў, услап көриў; ~ бұхоль исқити сыйпалап көриў.

ОЩУПЫВАТЬ несов. см. ощупать.

ОЩУПЬ ж.: на ~ сыйпалап, қармалақладап, услап; определить на ~ услап көрип анықладау.

ОЩУПЬЮ нареч. сыйпалап көриў, қармалап көриў, услап көрип; искасть что-л. ~ қармалап излеў.

ОЩУТИМО нареч. сезилерли, анық, көзге түскендей, тәсирли.

ОЩУТИМОСТЬ ж. сезилгендейлик, анықлық, көзге түсерлик, тәсирлилик.

ОЩУТИМЫ||ИЙ прил. сезилгендей, анық, көзге түсерлик, тәсирли; ~е результаты көзге түсерлик иетижелер.

ОЩУТИТЕЛЬНЫ||ИЙ прил. 1. (чувствительный) сезилетуғын, көзге түстетуғын, тәсир ететуғын; ~й холод тәсир ететуғын суұық; 2. перен. (значительный, заметный) көрекли, айтартықтай; ~е успехи айтартықтай табыслар.

ОЩУТИТЬ сов. что 1. (попасть) сезиў; ~ голод ашылықты сезиў; ~ боль айырыуды сезиў; 2. (испытать) сезиў, тәсирлениў; ~ удовлетворение қанаатланғанлықты сезиў.

ОЩУЩАТЬ несов. см. ощутить.

ОЩУЩАТЬСЯ несов. сезилиў, билиниў; недостатка в работе не ~лось жумыста кемшилик сезилмеди.

ОЩУЩЕНИЕ с. 1. (восприятие) сезиў, сезим; 2. (переживание, чувство) сезиў, тәсирлениў; ~ свободы азатлықты сезиў; ~ радости қуянашты сезиў.

ОЯГНІТЬСЯ сов. козылау.

ОЯЛОВЕТЬ сов. қысыр қалыў, қысыр болыў.

П

ПА с. нескл. па (танецта аяқларды белгилі бир жағдайда басыў).

ПАВА ж. мекијен таўыс; ♀ ни ~ ни ворона еки дүньяның өүереси, я ары я бери емес.

ПАВІАН м. павиан (при маймы).

ПАВІЛЬОН м. павильон (1. усти бастырыған сауда сатым орны; 2. көргизбениң жайы; 3. кинога, фотога арналып үскенеленген жай; 4. беседка).

ПАВІЛЬОННЫЙ прил. павильон..., павильонлық.

ПАВЛІН м. таўыс.

ПАВЛІН||ИЙ прил. таўыс..., таўыстың; ~ий хвост таўыстың қуирғы; ♀ ворона в ~ых пёрьях езин жоқары керсеткиси келген адам.

ПАВОДОК м. тасқын, суў тасқыны; весенний ~ бәзәрги суў тасқыны.

ПАВШИ||ИЙ 1. прич. от пасть I; 2. в знач. сүйц. мн. нағыш курбан болғанлар, өлгөндер, жанын пида еткеңлер; ~е в боях за рбдину ўатан ушын курбан болғаплар.

ПАГИНАЦИЯ ж. пагинация (китаптың ямаса қол жазбаның бетлерин номерлеу).

ПАГОДА ж. пагода (үзақ шығыс елларинде буддистлердин мемориал ширкей). **ПАГУБНО** нареч. зиян, зияны, зөлелли, апатлы, бұлғиншилилли; ~ отразиться на ком-л. биреүге зиянлы тәсир етиу.

ПАГУБНОСТЬ ж. зиянлылық, зөлеллик, апатшылық, бұлғиншилил.

ПАГУБНЫЙ прил. зиянлы, зөлелли, апатшылықты, бұлғиншилил; ~е последствия зиянлы нетийжелер.

ПАДАЛЬ ж. олимтик, оликсе.

ПАДАТЬ несов. 1. жығылыу, кулау, тусиу; ~ть навзничь шалқасынан кулау; ~ть с крыйши тамың басынан жығылыу; 2. (идти — об осадках) жаўыу; снег ~ет қар жаўып тур; 3. на кого-что (о свете и т. п.) тузиу; тень ~ет на землю сая жерге туседи; 4. на кого-что, перен. (выпадать на долю) тузиу; все заботы ~ют на мен барлық ауырмашылық маган туседи; выбор ~ет на него таңлап алды оған туседи; 5. (о зубах, волосах, шерсти, перьях) тузиу; 6. (дохнуть — о скоте) қырылыу, өлиу, апатқа ушырау; 7. (уменышатся, сникжатся) тузиу, кемиу, қайтыу, азайыу, пәсейиу, арзанлау, төмөнлеу; цены на рынке ~ют базарда нырык арзанлады; вода в реке ~ет дөрьяның сууы қайтып тур; давление ~ет басым күши темендел киятыр; 8. на что тузиу, туруа келиү; ударение ~ет на первый слог пет биринши бууынга туседи; 9. (приходить в упадок) төмөнлеу, пәсендлеу; ~ ~ть дұхом рухы тузиу, кеүилсизлениу, ийни тузиу; ~ть от усталости қатты шаршау, журигүе ҳоли келмей; ~ть с ног от усталости шаршанлыктан суриниу, ҳалсызыктан сурнигиу; ~ть в обморок талып қалыу, бийхүш болыу.

ПАДЛЮЩИЙ 1. прич. от падат; 2. прил. қуламалы, ағатутын, қулайтуын; ~е звезды астр. ағатутын жулдызлар.

ПАДЕЖ м. грам. сеплеу.

ПАДЕЖ м. илlet, топалац, қырылыу.

ПАДЕЖНЫЙ прил. грам. сеплеу...; ~е окончания сеплеу жалғаўлары.

ПАДЕНИЕ с. 1. жығылыу, кулау, тузиу; ~е с лошади аттан жығылыу; 2. (снижение) тузиу, кемиу, қайтыу, азайыу, пәсейиу, пәсендлеу; ~е воды в реке дөрьянин сүүиниң қайтыуы; ~е цен нырыктың арзанлауы, баҳаның арзанлауы; 3. (реакция и т. п.) кулау, жығылыу, аударылыу; ~е самодержавия самодержавиенец қулауы; 4. (крепости, осаждённого города) бағыныу, кулау, женилиу; 5. (упадок, разложение) бузылыу, азыу, азғынлау; моральное ~е мораллық жақтаң бузылыу; ~уғол ~я физ. тузиу мүйеши.

ПАДИШАХ м. патша.

ПАДИКИЙ прил. елемен, ашкөз, керсе қызы; он ~ок до сладкого ол мазалыға елемен.

паду, падёш и т. д. буд. ер. от пасты I.

ПАДУЧАЯ ж. разг. қояншиқ, талма.

ПАДЧЕРИЦА ж. ётей қызы.

ПАЕВОЙ прил. пай...; ~е взнос пайпулы.

ПАЕК м. паек (белгили бир мүгдарда берилетүгін азық-айқат); месячный ~ бир айлық паек.

ПАЖ м. паж (1. атақлы ҳам белгили дворянларға, көбінесе ҳаялларға хызымет ететүнін бала; 2. патша Россиясында — пажлар корпусының тәрбияланышысы).

ПАЖЕСКИЙ прил.: пажеский көрпүс паж корпусы.

ПАЗ м. 1. (узкая щель) сандак, жарық; законопатить ~ы сандакты питеү; 2. (въемка) ойық, гертие.

ПАЗУХА ж. 1. қойын; положить что-л. за ~у бир затты қойынға тығыу; 2. анат. дене мушелериниң қуысы, бослығы, шукыры; лобная ~а маңлай қуысы; ♂ держать камень за ~ой кек сақлау дық сақлау.

ПАЙ м. пай, улес; вступительный ~ кирис пайы; ♂ на пайх (в складчину) шыгарыспақ етип; устроить вечер на пайх шыгарыспақ етип гештек ислеу.

ПАЙКА ж. дәнекерлеу, қалайлау, кепсерлеу; ~ проводов өткергилдерди дәнекерлеу.

ПАЙЩИК м. пайши.

ПАЙЩИЦА женск. от пайщик.

ПАКГАЗ м. пакгаз, жүкхана, жук склады; железнодорожный ~ темир жол пакгазы.

ПАКЕТ м. пакет (1. кишикене қағаз қалта; 2. ишинде жұмысқа байланысы ҳаты бар конверт); ♂ индивидуальный перевязочный ~ жекке таңыу пакети.

ПАКИСТАНСКИЙ прил. Пакистан..., пакистаның.

ПАКИСТАНЦЫ мн. (ед. пакистанец м., пакистанка ж.) пакистанлылар (Пакистан қалқы).

ПАКЛЯ ж. пакля, тозғак (зығыр ҳам кепнетип, қалдыны).

ПАКОВАТЬ несов. разг. что орау, орап байлау, бууыу.

ПАКОСТИТЬ несов. разг. 1. что (пачкать, грязнить) ыласлау, патаслау, былғау; 2. кому-чему и без доп. жаманлық етиу, жаманлық ойлау.

ПАКОСТИКИ м. разг. бузық, ойқанышы, кара нийет.

ПАКОСТНЫЙ прил. разг. 1. (мерзкий, отвратительный) жарамас, бузық, ойқанышы; 2. (делающий пакости) қара нийетли, иплас, жаманлық етиүши.

ПАКОСТЬ ж. разг. 1. (гадкий поступок) жаманлық, ипласлық, жаман ис; 2. жаман сез; не говорите ~ей оған жаман сөзлерди айтпаңыз.

ПАКТ м. полит. пакт (халық аралық келисім); ~ о ненападении урыспау пакты; ~ о взаимной помощи өз-ара көмеклесиү пакты.

ПАЛ м. обл. 1. (степной или лесной пожар) дала ерти, тогай ерти; 2. (выжженное место) ертген жер.

ПАЛАНКИН м. паланкин (айрым елларде байларды, ақ сүйеклерди көтерип журизгө арналған бастырмалы зәмбер).

ПАЛАНТИН м. палантин (хаяллардың мойнына жасылатуғын шарф).

ПАЛАС м. палас.

ПАЛАТ^{||}А ж. 1. палата (кеселханадағы белле); 2. палата; Верховный Совет ССР состоит из двух палат: Совета Союза и Совета Национальностей ССР Жоқарғы Совети еки палатадан қуралады: Союзлық Совет ҳәм Миллеттер Советиңең; 3. палата; книжная ~а китап палатасы; 4. мн. палаты уст. (форвар) сарай; каменные ~ы тас сарай; ◇ у него умá ~а ол жуда ақыллы, ақылга питип түрған, турысы ақыл.

ПАЛАТАЛИЗАЦИЯ ж. лингв. палатализация, жицишкериү; ~ согласных даұысызылардың палатализацияланыбы.

ПАЛАТАЛЬНОСТЬ ж. лингв. палатальность, жицишкелик.

ПАЛАТАЛЬНЫЙ прил. лингв. палатальны, жицишке; ~е звуки палатальны сеслер.

ПАЛАТ^{||}А ж. 1. палатка, шатыр; разбить ~у шатыр тигиү; 2. (ларек) палатка, кишкеше дүкән; хлебная ~а на палаткасы, пан дүкәни.

ПАЛАТНЫЙ прил. палата...; ~ая сестропалата сестрасы.

ПАЛАТОЧНЫЙ прил. палатка...; палатканан; ~городок палатканан қураған қалаша, палаткалар қалашасы.

ПАЛАЧ м. 1. жаллат; 2. перен. (мучитель) азаплаүши, езиүши.

ПАЛАШ м. семсер.

ПАЛЕВЫЙ прил. қоңыр-сарғыш.

ПАЛЕННЫЙ прил. үтилген, өртеген; ~ая тұша үтпіе.

ПАЛЕОГРАФ м. палеограф (палеография бойынша қыннеге).

ПАЛЕОГРАФИЧЕСКИЙ прил. палеография..., палеографиялық; ~ музей палеография музейи.

ПАЛЕОГРАФИЯ ж. палеография (графика ҳәм ески қол жазбалардың сыртың көриниси түбәралы илим).

ПАЛЕОНТОЛОГ м. палеонтолог (палеонтология бойынша қыннеге).

ПАЛЕОНТОЛОГИЧЕСКИЙ прил. палеонтология..., палеонтологиялық.

ПАЛЕОНТОЛОГИЯ ж. палеонтология (тасқа айланып кеткен ҳайуандар ҳәм есемликтер түбәралы илим).

ПАЛ^{||}ЕЦ м. 1. бармақ; большой ~ең бас бармақ; указательный ~ең сук бармақ; средний ~ең ортан бармақ; безымянный ~ең шүлдир шумек; атызы бармақ; терпинши бармақ; 2. тех. палец, тис; поршневой ~ең поршеньның палени; ◇ знать что-л. как свой пять ~ыцев бес бармагыпдай билиү; смотреть сквозь ~ыцы I) бармақлардың арасынан қарау; 2) (делать вид, что не замечаешь чего-л.) немкурайды қарау, өхмийет бермеү, кейіл бөлмеү, салқын қарау; ~ең о ~ең не ударить хеш нәрсе ислемеү; по ~ыцам пересчитать можно кого-что-л. бармақлар менен санауга болады; ~ыцем не тронуть бийазар болыу, хеш кимге қол тийгизбей; обвести вокруг ~ыца алдау, алдан кетиү; высосать из ~ыца жок жерден цыгарыу.

ПАЛИСАНДНИК м. палисадник (үй қаптайдары кишикене бағ).

ПАЛИСАНДР м. палисадир (тропикерде естетукын қымбат баҳалы ағаштың қатты болеги).

ПАЛИСАНДРОВЫЙ прил. палисадир..., палисадирлы; палисадирдан ислеңген.

ПАЛИТРА ж. 1. палитра (сууретшилердин бояй таҳтайшасы); 2. перен. (совокупность выразительных средств) сууретлеу шеберлиги, сууретлеу үкылышы; богатая сценическая ~ актёра актёрдың саҳнадағы бай сууретлеу шеберлиги.

ПАЛИТ^{||}Б I несов. 1. кого-что (обжигать) уйти, отка тутыу, жалынға тутыу; ~ы гүсі газды уйти; 2. (обжигать жаром, зноем) күйдириү; сблице ~ кун күйдирип баратыр; 3. что и без доп., разг. (жечь, прожигать) ысып кетиү, күйдириү, күйдирип жибериү; утюг ~ утюг ысып кетти.

ПАЛИТ^{||}Б II несов. разг. (стремлять залпами) усти-устине атыү, жийи-жийи атыү, оқ жаудырыү; ~ из пушек топлардан оқ жаудырыү.

ПАЛ^{||}К I несов. разг. (стремлять залпами) усти-устине атыү, жийи-жийи атыү, оқ жаудырыү; ~ из пушек топлардан оқ жаудырыү.

ПАЛЛАДИЙ м. палладий (химиялық элемент).

ПАЛОМНИК м. зыяратшы, ҳажы.

ПАЛОМНИЧЕСТВО с. I. зыяратшылық, ҳажылық; 2. перен. саяхат.

ПАЛОЧК^{||}А ж. 1. уменьш. от палка; барабанные ~и барабан таяқшалары; 2. (бацилла) бацилла, бацилла таяқшасы; туберкулезные ~и туберкулёз бациллалысың таяқшалары; 3. слизьшка; дёти писали ~и балалар слизьша салып үйреиди.

ПАЛОЧНЫЙ прил. таяк...; ~ые удары таяқ пепен урыу сеслери; ◇ ~ая дисциплина урып жөнгө салып тәртиби.

ПАЛТУС м. палтус (балык).

ПАЛУБА ж. палуба (кемениң усти); нижняя ~ төменигі палуба; верхняя ~ жоқары палуба.

ПАЛУБНЫЙ прил. палуба..., палубалық.

ПАЛЫЙ биринши болеги санлық болып келетүүн, бир неше бармақ екенингин аңлататуун қоспа сезлердин екинши болеги, мыс.: трёхпалый үш бармаклы; пятипалый бес бармаклы.

ПАЛЬБА ж. разг. усти-устине атыү, жийи-жийи атыү, оқ жаудырыү; пушечная ~ топтан оқ атыү.

ПАЛЬМА ж. пальма; кокосовая ~ кокос пальмасы; ◇ ~ первенства бириншилик, алдағылық, алдыңғылық.

ПАЛЬМОВНЫЙ прил. пальма...; ~ая ветвь пальма путагы (парахатышылық, белеги болып еспаланады).

ПАЛЬТО с. нескл. пальто.

ПАЛЬТОВЫЙ прил. пальто болатуун, пальтолық; ~ая ткань пальтолық гезлеме.

ПАЛЬЦЕВОЙ прил. бармақ...; ~а сустав бармақ буұны.

ПАЛЬЧАТЫЙ прил. см. пальцеобразный; ~е листья бармақ сықыллы жапырақлар.

ПАЛЬЧИК м. уменьш. от палец 1; ◇ дамские ~и келин бармақ (жузиминиң сорты).

ПАЛЯЩИЙ 1. прил. от палить I; 2. прил. (горячий, обжигающий) шыжгыртып баратаған, жандырып турған, күйдиретуғын; ~е лучи солнца күнниң шыжгыртып турған нурлары.

ПАМПАСЫ только мн. пампаслар (*Түслик Америка шөллери*).

ПАМФЛЕТ м. памфлет (бир адамға, жасамшыке я сиясий ағымға қарсы жазылған откір публицистикалық шыгарма).

ПАМФЛЕТИСТ м. памфлетши.

ПАМФЛЕТНЫЙ прил. памфлет..., памфлетлик; ~ стиль памфлет стили.

ПАМЯТКА ж. 1. ескерткишлер дизими; 2. китапша; ~ садовбода бағман ушын ескерткиш китапша.

ПАМЯТНИК м. 1. естелик; ~ Пушкину Пушкинге естелик; 2. археол. миyrас; 3. (произведения древней письменности) жазба естелик.

ПАМЯТНЫЙ прил. 1. (незабываемый) умытылмас, умытылмайтуғын, ядтан шықпайтуғын, есте қаларлық; ~ое событие умытылмайтуғын ўақыя; ~ые дни умытылмас күндер; 2. ескерткиш; ~ая книжка ескерткиш китапша.

ПАМЯТОВАТЬ несов. о ком-чём, уст. еслине тусириү, ядына тусириү.

ПАМЯТЬ ж. 1. яд, ес; потеря ~и если не таныу, еслин айрылыу; выучить на ~у ядлап алыш; говорить на ~у яддан айтүү; если ~у мне не изменяет егер ядымнан шықпаса; врэзаться в ~у яддан шыкпастай болыш; прийті на ~у еске тусиү, ойға тусиү, ядға келиү; 2. (воспоминание) еске тусириү, еске алыш, ядга алыш; ~о героях қашарманлар ҳақында еске тусириү; 3. (сознание) ес, ес-түс, хүш; больной лежал без ~и аўырыу еси-түсин билмей жатты; ◇ подариТЬ что-л. на ~у естеликке беріү, естелик ушын беріү; оставиТЬ по себе добрую ~у ең жақсы естеликлерди өзинде сақлап қалыш; ең жақсы естеликлерди ойында сақлап қалыш; вечная ~у мәңгиликке умытылмасын; күрінай ~у умытшақлық; любить без ~и, быть без ~и от кого-л. ёден сүйиү, жуда жақсы көриү; по старой ~и ески өдет бойынша.

ПАН м. пан (1. поляк помещики; 2. қарай айтылып формасы); ◇ либо ~ либо пропаál я бар, я жок, ҳаққа тауекел.

ПАН- қоспа сөзлериң өкінши бөлегинде көрсетилген құбылыс әммесине таралатуғынын, барын өз ишине қамтыйтуғынын билдириетуғын бирикни бөлеги, мыс.: пантюркизм пантюркизм; панамериканизм панамериканизм.

ПАНДАМА ж. панама (1. кең ернекли шияпта; 2. жипек гезлеме).

ПАНДАРИЙ м. мед. панариций (бармақтың дөгөреклериниң исиүи).

ПАНАЦЕЯ ж. панацея, барлық жағдайлардан қутқаратуғын нәрсе; ~ от всех зол барлық бөледен қутқаратуғын нәрсе.

ПАНБАРХАТ м. панбархат (мақпайдың бир түрү).

ПАНЕГИРИК м. лит. панегирик, асыра мақтаү.

ПАНЕЛЬ ж. 1. (тротуар) панель; 2. (общивка, окраска под дерево) панель; ~ из орехового дерева ғоз ағашынан испенген панель; 3. панель (темир бетонлы плинта).

ПАНЕЛЬНЫЙ прил. панельли, панельник; ~ое строительство панельли қурылыш.

ПАНИ женск. от пан.

ПАНИБРАТСКИЙ прил. разг. аса жақын қатнасылық, сыйайысыз, түрпайы...; ~ое отношение аса жақын қатнасы.

ПАНИБРАТСТВО с. разг. аса жақын қатнасылық, сыйайысызлық.

ПАНИК ж. сасқалақлау, сасыў, албырау, ҳаўлығыу; не впадать в ~у сасқалақ-ка туспеу.

ПАНИКЕР м. сасқалақка тузиүши, албыраушы, ҳаўлықпа.

ПАНИКЕРСТВО с. сасқалақлауышылық, сасыўышылық, албырауышылық, ҳаўлығыуышылық.

ПАНИКЕРСТВОВАТЬ несов. разг. сасқалақланыу, сасыў, албырау, ҳаўлығыу.

ПАНИКЕРША женск. от паникёр.

ПАНИКОВАТЬ несов. разг. см. паникёрствовать.

ПАНИХИДА ж. церк. аза, жыназа; ◇ гражданская ~ гражданинъ жыназа.

ПАННО с. нескл. пашо (1. жайдың дийдалы, тобесине эшкейленпен салынған сүрет; 2. дийдал ямаса төбениң сүрет, нағыс салыға арналған бөлөгі).

ПАНОРАМА ж. 1. (вид) көришис; 2. (картина) панорама (доңғелек етеп салынған жайдың дийдалына қағылған көлемли улкен сүрет).

ПАНОРАМНЫЙ прил. панорамалы; ~кинотеатр панорамалы кинотеатр.

ПАНСИОН м. уст. пансион (1. сырт елдерде ҳэм революциядан бурынғы Россияда — жабық орта оқыў орны; 2. мийманхананың бир түрү; 3. азық-айқат пенек тәмийин етүй).

ПАНСИОНАТ м. пансионат (мийманхананың бир түрү).

ПАНСИОНЁР м. уст. 1. (учащийся пансиона) пансион оқыушысы; 2. (живущий в пансионе) пансионда турышы.

ПАНСКИЙ прил. пан..., панлық.

ПАНТАЛОНЫ только мн. 1. уст. (брюки) панталон, шалбар; 2. (женские) дизкийим.

ПАНТАЛЫК м. разг.: сбить с ~у кого-либо алжастырыу, басып айландырыу; сбиться с ~у басып айланыу, алжасыу.

ПАНТЕИЗМ м. пантезизм (кудай менен табияттың бир қатарға қояттуғын диний философиялық ағым).

ПАНТЕИСТ м. пантейист (пантейзмниң тәрепдары).

ПАНТЕИСТИЧЕСКИЙ прил. пантейстлик, пантейзмлик.

ПАНТЕОН м. пантеон (1. атақлы адамдардың қабири сақланатын жай; 2. бурын-ғы греклерде ҳәм римлөрде көп санлы құдайларға арналған ибадатхана).

ПАНТЕРА ж. пантера, қаплан.

ПАНТОГРАФ м. пантограф (планлардың, сыйылмалардың ҳәм т. б. копиясын алғыға арналған есбал).

ПАНТОМИМА ж. пантомима (сөзсиз, ым менен ҳәм деңеңиң ҳәрекеттери менен атқарылатын театр ойыны).

ПАНТЫ только мн. пантлар (маралдың ҳәм сүйінниң дәри таярлайдын пайдаланатын шаклары).

ПАНЦИРЬ м. 1. ист. (латы) сауыт; 2. зоол. тас қабыршак, қатты қабық; ~ черепахи тасбаканың тас қабыршагы.

ПАПА I м. (отец) ата, әкес.

ПАПА II м. церк. папа (католик ширкеүнин әсқарғы басқарылышы); ~ рымский Рим папасы.

ПАПАХА ж. телпек, шөгирме, папаха.

ПАПЕРТЬ ж. церк. ширкеүндін кирерлиги.

ПАПИРОСА ж. папирор.

ПАПИРОСНЫЙ прил. папирор...; ~ая фабрика папирор фабрикасы; ~ая бумага папирор қағазы.

ПАПИРУС м. папирус (1. тропикте өситетүгін қамысқа үсеган есімлик; 2. мысырлыларда ҳәм басқада халықтарда ертеде хат өсазың ушын қолданған матеріал).

ПАПКА ж. папка; ~ для бумаг қағаз салатуғын папка.

ПАПОРОТНИК м. папоротник (есімлик).

ПАПСИК прил. церк. папа...

ПАПУАССКИЙ прил. папуас...; ~е язық папуас тиллери.

ПАПУАСЫ мн. (ед. папуас м., папуаска ж.) папуаслар (Жаңа Гвинеяның ҳәм Меланезияның басқа айрым атаїларының түпнекли халқы).

ПАПЬЕ-МАШЕ с. неска. папье-маше (хәр түрли заттар ушын гипс, желім ҳәм пордың араласпасы); игрушки из ~ папье-машеден исленген ойыншылар.

ПАР I м. пүү, пар; превращение жидкости в ~ сүйықлытын пүүға айланыу; ~ костей не ломит ногов. пүү сүйек сындырмас; ◇ на всех ~ах тез, асығыс; задать пару кому-л. урсың, кейиң, қысындырыу; поддаться пару жигерлик көрсетиүү, күш салыу; быть под ~ами 1) (о паровозе, пароходе) жүриүге таяр болып түрүү; 2) (о нетрезвом человеке) ишинкиреп жүриү, масирек болыу; с лёгким паром! бойызың женил болсын!

ПАР II м. с.-х. шудигер, судигер; земля под паром бир жыл егилмей шудигерланған жер; ◇ чистый ~ сүрип қойылған жер.

ПАРЛА ж. 1. (комплект) жуп, қос, пар; ~а чулок жуп шұлық; ~а салғы жуп етик; 2. (предмет, состоящий из двух одинаковых частей) пар, пары менен; ~а брюк шалбар пары; ~а ножниц қайши; 3. жуп, қос; еки дана; ~а быкыр қос егиз; 4. (запряжка) пар, қос ат жеккен, еки ат жегилген арба; ёздить на ~е лошадей қос ат жеккен арбада барыу; 5. жуп, жубай,

тәң, пар; танцующая ~а танец этиүши жубай; супружеская ~а ерли-зайылы; 6. (музейный костюм) костюм, пары; он в новой ~е ол жана костюм кийгеп; 7. в знач. сказ. тәң, тай; он тебе не ~а ол сениң тәциң емес, ол саған ылайық емес; 8. в знач. нареч. пәрами қосақласкан, қосақласып, қосақласқан түрде; идти ~ами қосақласып журиү; ◇ ~а сил физ. тәң, күш; два слога ~а погов. бир-бирине турарлық; ~а пустяков дым аңсат, әхмийстсиз; встать в ~ы тенделесип түрүү.

ПАРАБЕЛЛУМ м. парабеллум (пистолетиш бир түрү).

ПАРАБОЛА ж. мат. парабола (бир точкадан төң тартылған бир түүрү ҳәм бир неше қысық токталы сызық).

ПАРАБОЛИЧЕСКИЙ прил. мат. парабола..., параболалы, параболалык.

ПАРАГРАФ м. 1. параграф (китаптың бир бабының болеги); прочтите второй ~ екинши параграфты оқың; 2. (знак) параграф (белги §).

ПАРАД м. парад; военный ~ эскерий парад; физкультурный ~ физкультуршылар парады, физкультура парады; принимать ~ парад қыбыл етиү; ◇ быть в полном ~е салтанатлы кийиниү, тойга баратуғыштанды болып кийиниү.

ПАРАДИГМА ж. грам. парадигма (бир сөзлердин сеплениң ҳәм бетленің үлгилеринин таблицасы).

ПАРАДНОСТЬ ж. парадылылык, салтапаттылылык.

ПАРАДНЫЙ прил. 1. парад.... салтапаттылы; ~ая форма парад формасы; ~ое платье парад кийими; ~ый вид салтапатты керинис; 2. (показной) көзеге түсетеүниң көзге керинетүгүн; ~ая сторона дёла жумыстың көзге түсетеүни жағы; 3. бас, алды бетки, көшө жактағы, көшеге шығатуғын, көшө бетки; ~ый ход бас есик, көшө жағындағы қапы; 4. в знач. сущ. с. парадное и ж. парадная көшө жактағы есик.

ПАРАДОКС м. парадокс (ұлыұма алынған қәделерге қарсы келетүгүн пикир).

ПАРАДОКСАЛЬНОСТЬ ж. парадокслык.

ПАРАДОКСАЛЬНЫЙ прил. парадоксаль; ~ вывод парадоксаль истийже.

ПАРАЗИТ м. 1. биол. паразит (басқа бир түр организмниң есабынан жасаётүгүн жәнәлік ямаса есімлик); 2. (тунеядец) харам тамақ, жатып ишер.

ПАРАЗИТАРНЫЙ прил. харам тамақ жатып ишетүгүн.

ПАРАЗИТИЗМ м. 1. биол. паразитизм; 2. (тунеядство) харам тамақлык, жатып ишерлік.

ПАРАЗИТИРСВАТЬ несов. 1. биол. паразитлик етиү; 2. (тунеядствование) харам тамақлык етиү, жатып ишерлік етиү.

ПАРАЗИТИЧЕСКИЙ прил. 1. биол. паразит..., паразитлик; 2. харам тамақлык, харам тамақ, жатып ишерлік; вестий ~ образ жызни харам тамақлык пенен түрмис кешириү, жатып ишерлік етип күнелтиү.

ПАРАЗИТНЫЙ прил. биол. паразит...; ~е грибы паразит замаррықлары.

ПАРАЗИТОЛОГ м. паразитолог (*паразитология бойынша қанғасе*).

ПАРАЗИТОЛОГИЯ ж. биол. паразитология (*паразитлер ҳәм паразитизм түйралы илим*).

ПАРАЛИЗАЦИЯ ж. мед. ләң болыў.

ПАРАЛИЗОВАННЫЙ 1. прич. от паразизовать; 2. прил. ләң болған, ләң аұхалына түсип қалған; ~ая рука ләң болған кол; 3. прил. перен. албыраған, ҳәрекеттен қалған, қарсыласа алмайтуғын.

ПАРАЛИЗОВАТЬ сов. и несов. кого-что 1. мед. ләң болыў; у него ~ование правая рука оның оң қолы ләң болған; 2. перен. албырағ, ҳәрекеттен қалдырыў, қарсылық ете алмаў; ~овать силы противника душманың құшларин ҳәрекеттен қалдырыў.

ПАРАЛИЗОВАТЬСЯ сов. и несов. ләң болыў, ләң аұхалына түсип қалыў.

ПАРАЛЫТИК м. мед. ләң.

ПАРАЛИТИЧЕСКИЙ прил. мед. ләң..., ләңли.

ПАРАЛЫЧ м. мед. ләң; его разбиль ~ ол ләң болды.

ПАРАЛЫЧНЫЙ прил. мед. ләң..., ләң болған; ~ больной ләң аўырыўлы кесел.

ПАРАЛЛЕЛЕПИПЕД м. мат. параллелепипед (*қарама-қарсы тәреплери тең бир-бирине параллель болған алты мүшешлик*).

ПАРАЛЛЕЛИЗМ м. 1. мат. параллелизм; ~ плоскостей тегисликлердин параллелизм; 2. перен. (*повторение, дублирование*) уасалық, қайталаушылық, бирдейлик; ~ в работе двух учреждений еки мәкемениң исиндеғи бирдейлик.

ПАРАЛЛЕЛОГРАММ м. мат. параллелограмм (*қарама-қарсы тәреплери параллель ҳәм тең болған терт мүшешлик*).

ПАРАЛЛЕЛЬ ж. 1. мат., геогр. параллель; провести ~ 1) мат. параллель жургизиу; 2) перен. тәңгерий, салыстырыў, еки нәрсениң салыстырыў; 2. перен. (*сравнение, сопоставление*) салыстырыў, тәңлеў, тәңлестириў, тәңгерий.

ПАРАЛЛЕЛЬНОСТЬ ж. 1. мат. параллельлик; 2. перен. параллель, бир қатар болғанлық, бир үақытта болғанлық.

ПАРАЛЛЕЛЬНЫЙ прил. 1. мат. параллель...; ~е линии параллель сзықлар; 2. тең тартылған, тууры тартылған; ~е улицы қатар тууры тартылған көшөлөр; 3. перен. параллель, бир қатар болған, бир үақытта болған; ~е явления қатар болған үақыялар; ~е брусья спорт. параллель бруслар.

ПАРАМЕТР м. параметр (1. математикалық формулаға жататуғын, берилген мәселеде визиниң түрақтылығын сақлау қалатуғын мүндар; 2. физ., тех. бир предметтеги лимасы көринистиң тийкарғы қасиеттерин харектерлейтигуын мүндар).

ПАРАНДЖА ж. перенеже.

ПАРАПЕТ м. парапет, қаптал ағаш, қоршау; ~е моста қөпирдин қаптал ағашы.

ПАРАТИФ м. мед. паратиф (*сүзекке үсаған эсүқпалы кесел*).

ПАРДФИН м. парафин.

ПАРАФИНОВЫЙ прил. парафин..., парафини; парафиннен испленген; ~е свечи парафиннен испленген шамлар.

ПАРАФРАЗ м., ПАРАФРАЗА ж. 1. лит. см. перифраз; 2. муз. парафраза (басқа бир музыкалық темалардан алынған жазылган музыкалық шыгарма).

ПАРАФРАЗИРОВАТЬ сов. и несов. что, лит., муз. парафразалау.

ПАРАШЮТ м. парашют; прыгать с ~ом парашют пекен секириу.

ПАРАШЮТИЗМ м. парашютышлық.

ПАРАШЮТИСТ м. парашютист, парашютчи.

ПАРАШЮТИСТКА женск. от парашютист.

ПАРАШЮТНЫЙ прил. парашют..., парашютлы; ~ый десант парашютлы десант; ~ая вышка парашют минары.

ПАРЕНЬЕ с. пәлпеллеу, қалқып ушыу, қанатын сермемей ушыу; ~ орлай буркитиц қалқып ушыуы; ~ мысли ой жүйрету.

ПАРЕНЬИЙ прил. парашют..., парашютлы; ~ый десант парашютлы десант; ~ая вышка парашют минары.

ПАРЕНЬ м. разг. жас жигит.

ПАРИ с. нескл. бәс, бәсеки; держать ~ бәсекилесиу; выиграть ~ бәсекини утыу; ~ держу ~, что... сез беремен, ез мойшыма аламай, исендиримен.

ПАРИК м. парик (*жасама шаш*).

ПАРИМАХЕР м. шаштерез.

ПАРИМАХЕРСКАЯ ж. шаштерезхана.

ПАРИМАХЕРСКИЙ прил. шаштерез...

ПАРИМАХЕРША женск. разг. от парикмахер.

ПАРИЛКА ж. разг. см. парильня.

ПАРИЛНЫЙ прил. пүүлайтуға арналған, пүүлайтуғын; ~ое отделение пүүлайтуғын белим, пүүлайтуғын белими.

ПАРИЛЬЯНЯ ж. 1. (в бане) пүүхана, пүүланатуғын белме; 2. (помещение, где что-л. парят) пүүлай орны, пүүлай белмеси.

ПАРИРОВАТЬ сов. и несов. что 1. (отразить удар) қорғапыу, қайтарып таслау; 2. перен. жақынлатпау, дәліл тауып қайтарыу, дәккі бериү, тауып жууап бериү; ~ дәвөдө оппонентов оппонентлердин дәлилериңе тауып жууап қайтарыу.

ПАРИТЕТ м. 1. юр. (принцип равенства сторон) паритет, тенлик, тең хукуктык, бирдейлик принципи; 2. ак. паритет (*турлы елдердиң валюталарының алтын есабы менен бир-бирине қатнасы*).

ПАРИТЕТНЫЙ прил. юр. паритет..., тең, тенлик, тең хукуктык, бирдейлик; ~ое представительство тенлик ўәкиллиги; ~ых началах тең хукуктык тийкарында.

ПАРИТЬ I несов. 1. что пүүлайу, пүүфа писириу, демлеп писириу; ~е реңу шалғамы пүүлайу; 2. что пүүфа тутыу; ~е бельё иш кийимди пүүфа тутыу; 3. кого-что (в бане) пүүлайу; 4. безл. ыссы, қапы-

рык, тынық; пёред грозой ~ гүлдирманың алдынан қаптырық болады.

ПАРИТ II несов. что, с.-х. (оставлять под паром) шүдігөрлау, шүдігәрлап қойыу, судиғерлау.

ПАРИТІЙ несов. пәлпеллеу, қалқып ушып, қанатын сермемей ушыу; орёл ~ высокो в небе буркит дөл аспанды қалқып ушып тур; ♂ ~ в облаках қыял етиу, кеүил жүйіртүү.

ПАРИТЬСЯ несов. 1. пүүға писирилиу, демлениу, демлеп писирилиу; бөвчи ~ятся овошлардың демлеп писирилиу; 2. (о белье) пүүға тутыу, пүүға тутылыу; 3. (в бане) пүүланыу, пүүланып жүйшүшүу; 4. перен. разг. (изнемогать от жары) түссыда күйиу, жанып кетиу.

ПАРИЯ м. 1. парни (*тұслик Индияда – жамайеттің тәмемені қаталына жататығын, ҳәр қылышы ҳуқуктардан айырылған адам*); 2. перен. (бесправное, отверженное существо) езилиш, хуқуқсыз.

ПАРК м. в разн. знац. парк; ~ культуры и отдыха мэденият ҳөм дем алый парки; трамвайный ~ трамвай парки; тракторный ~ трактор парки, тракторлар парки; станочиний ~ станоклар парки; разбить ~ парк ушын ағаш тигиү.

ПАРКЕТ м. 1. паркет; настилать ~ паркет төсөү; 2. собир. паркет (*поллаға арналған таҳтайшалар*).

ПАРКЕТНЫЙ прил. паркет..., паркетли, паркетленген; ~ пол паркетленген пол.

ПАРЛАМЕНТ м. парламент.

ПАРЛАМЕНТАРИЗМ м. парламентаризм (*парламент басқарған мамлекеттик система*).

ПАРЛАМЕНТАРИЙ м. парламент ағзысы, парламентарий.

ПАРЛАМЕНТАРНЫЙ прил. парламент..., парламентлик; ~ строй парламентлик күрүлүс.

ПАРЛАМЕНТЕР м. парламентёр (*дүшпән менен ғәллесіүгө жиберилген адам*).

ПАРЛАМЕНТСКИЙ прил. парламент..., парламентлик; ~ие выборы парламентлик сайлаулар; ~ая фракция парламент фракциясы.

ПАРНИК м. парник (*қыста гүлдерди, жемислерди, овоштарды есирүү ушын арналған усти гәнек пенен баstryрылды жай*).

ПАРНИКОВЫЙ прил. парник..., парните есken; ~е огурцы парните есken қыялар.

ПАРНИШКА м. разг. бала жигит, жигитше.

ПАРНОЙ прил. 1. жаңа саўған (*о молоке*); таза, тоңдырылмаған (*о мясе*); 2. (тёплый, душный) пүүлы, ысытылған, жылды; ~ воздух жылды хаю.

ПАРНЫЙ прил. 1. жуп, қос, пар; ~ый ботинок жуп ботинка; ~ые органды қос мүшелер; 2. қос ат жегилген, еки ат жегилген; ~ый әкипаж қос ат жегилген әкипаж; 3. спорт. екеу болып, жуп болып; ~ая грёбля еки адам болып ескек есиү; 4. (*расположенный парами*) қос, жуп; ~ые листья бот. қос жапырақлар.

ПАРО қоспа сөзлердин пүүдүң ҳаракети менен байланысты, пүүға тишили деген манилерди аңлататуғын бириши болеги, мыс.: парообразование пүү жасалыу, пүүға айланыу.

ПАРОВИК м. 1. (паровой котёл) пүү қазаны; 2. прост. см. паровоз.

ПАРОВОЗ м. паровоз.

ПАРОВОЗНЫЙ прил. паровоз...; ~ое депо паровоз депосы.

ПАРОВОЗОРЕМОНТНЫЙ прил. паровоз ремонтлау; ~ завод паровоз ремонтлау заводы.

ПАРОВОЗОСТРОЕНИЕ с. паровозостроение (*транспорт машина құрылсысының тарауды*).

ПАРОВОЗОСТРОЙТЕЛЬНЫЙ прил. паровоз ислеп шығарыуши, паровоз соғып шығарылуши.

ПАРОВОЙ I прил. 1. пүү..., пүүлы; ~ое отопление пүү менен жылтыру; ~ый двигатель пүү двигатели; 2. (приготовленный на пару) пүүланған, пүүға писирилген; ~ые котлеты пүүға писирилген котлеттер.

ПАРОВОЙ II прил. с.-х. шүдігөрланған, судиғөрланған, сүрилген; ~е боле шүдігөрланған атыз.

ПАРОГЕНЕРАТОР м. пүү генераторы.

ПАРОДИЙНОСТЬ ж. пародиялық.

ПАРОДИЙНЫЙ прил. пародия..., пародиялы; ~ое произведение пародиялық шыгарма.

ПАРОДИРОВАТЬ сов. и несов. кого-что 1. лит. пародия жазыу; 2. перен. (представить в смешном виде) күлкүли көрсетиүү, маскера етип жазыу.

ПАРДИДИЯ ж. 1. пародия; литературные ~и литературалық пародиялар; 2. перен. пародия, елкилеу.

ПАРОКОННЫЙ прил. еки ат жеккен, кос ат жеккен.

ПАРОКСИЗМ м. 1. мед. (внезапное обострение болезни) пароксизм, қояншық, тустанақ; 2. перен. пароксизм, кетерилүү (*биден ашыны келиү, кетерилип кетүү*).

ПАРДЫЛ м. пароль (*өз адамы екенин билүү ушын қолланылатуғын жасаырын сез, шартты белгі*).

ПАРОМ м. паром (*дөръядан өткериүгө арналған асты жалпақ кеме*).

ПАРДЫНЫЙ прил. паром..., паромлы; ~ая перерыва паромлы еткел, паромлы жағыс.

ПАРОМЩИК м. паромшы, паромщик.

ПАРООБРАЗНЫЙ прил. пүү төризли, пүүға усаған, пүү сыйылды; ~ое состояние вещества заттың пүүга айланғандағы қалып.

ПАРООБРАЗОВАНИЕ с. пүү жасалыу, пүүға айланыу.

ПАРОПРОВОД м. паропровод (*пүү өткериүгө труба*).

ПАРОРАСПРЕДЕЛИТЕЛЬ м. пүү тарратыш.

ПАРОСИЛОВОЙ прил. пүү күши.

ПАРОХОД м. пароход; пассажирский ~ пассажирлик пароход; ехать на ~е пароход пенен жүриү.

ПАРОХОДНЫЙ прил. пароход...; ~ое сообщение пароход катнасы.

ПАРОХОДСТВО с. пароходшылық; речибе ~ дәрдя пароходшылығы.

ПАРОЧКА ж. уменьш. от пары 5.

ПАРТ- қысқартылған қоспа сезлердин «партия» деген мәнисин беретүүбын биринчи белгеги, мыс.: партшкбла партия мектеби.

ПАРТ||А ж. партия; сесть за ~у партиада отрырый.

ПАРТАКТИВ м. (партийный актив) партактив (партия активи).

ПАРТБИЛЕТ м. (партийный билет) партбилет (партия билети).

ПАРТБЮРÖ с. (партийное бюро) партбюро (партия бюросы).

ПАРТВЗНОСЫ мн. (партийные взносы) партвзнос (партия взносы).

ПАРТВЗЫСКАНИЕ с. (партийное взыскание) партиялық жаза.

ПАРТГРУПОРГ м. партидагылар группасының басшысы.

ПАРТГРУППА жс. (партийная группа) партидагылар группасы, партидагылар топары.

ПАРТЕР м. театр. партер; сидеть в ~е партерде отрырый.

ПАРТИЕЦ м. партиец (коммунистлик партияның ағзасы).

ПАРТИЗАН м. партизан.

ПАРТИЗАНИТЬ несов. партизаншылық этиу.

ПАРТИЗАНКА женск. от партизан.

ПАРТИЗАНСКИЙ прил. 1. партизан..., партизанлар..., партизанлық; ~ий отряд партизанлар отряды; 2. перен. партизанларша; ~е методы руководства басшылықты партизанларша усылы.

ПАРТИЗАНСТВО с. партизаншылық.

ПАРТИЗАНЩИНА жс. партизанщина (үйимластраганлық, тәртисцизлик).

ПАРТИЙНОСТЬ жс. 1. (принадлежность к партии) партиялық, партияға жататуышылық; 2. партиялық, партиялық баттар; ~а литературы едебияттың партиялығы.

ПАРТИЙНЫЙ прил. 1. партия..., партиялық; ~ая организация партия шөлкеми; ~ое поручение партиялық тапсырма; ~ое руководство партиялық басшылық; ~ый съезд партия съезди; 2. в знач. сущ. м. партийный и ж. партийная партиялық, партияды бар, партия ағзасы.

ПАРТИТУРА жс. муз. партитура (көп дағыслы музыкалық шығарманың барлық партияларның жынысында ҳам сол партиялардың ноталары жынылган китап).

ПАРТИЯ жс. 1. партия; Коммунистическая ~я Советского Союза Советлер Союзының Коммунистлик партиясы; 2. (группа, отряд) топ, топар, партия; геологическая изыскательская ~я геологиялық барлау жүргизүшилер топары; 3. (количество чего-л.) партия, белгили мұндар; ~я обуви аяқ кийимдердин болғили мұндары; 4. муз. партия, белим, белек; скрипичная ~я скрипкалық белим; 5. (в игре) бир кол, бир партия; сыграть

~ю в шахматы бир партия шахмат ойнау; составить ~ю (в карты и т. п.) гезектеги ойнышыларды дүзиү, ойнышылар катарын толықтырыу; 6. уст. (о женитьбе или замужестве) уйленишилик, турмыс-ка шыгыушылық.

ПАРТКАБИНЁТ м. (партийный кабинет) парткабинет (партия кабинети).

ПАРТКОМ м. (партийный комитет) партком (партия комитети).

ПАРТКОНФЕРЕНЦИЯ ж. (партийная конференция) партконференция (партия конференциясы).

ПАРТНЁР м. 1. партнёр, серик; 2. разг. (компаньон) серик.

ПАРТНЕРША женск. от партнёр.

ПАРТОБР м. (партийный организатор) парторг (партиялық шөлкемлестириүши, партия үйимластырышысы).

ПАРТОРГАНИЗАЦИЯ ж. (партийная организация) партия шөлкеми.

ПАРТПРОСВЕЩЕНИЕ с. (партийное просвещение) партия билимледириүи.

ПАРТСОБРАНИЕ с. (партийное собрание) партия жыйналысы.

ПАРТСЪЕЗД м. (партийный съезд) партсъезд (партия съезды).

ПАРТШКОЛА ж. (партийная школа) партия мектеби.

ПАРУС м. желком; идти под парусами желком менен журиүү; ◇ на всех парусах жуде тез, шақдан.

ПАРУСИНА ж. парусина (көндирден тоқылан гөзлеме).

ПАРУСИНОВЫЙ прил. парусина...; парусинадан исленген.

ПАРУСНИК м. желкомлы кеме.

ПАРУСНЫЙ прил. желком..., желкомлы; ~ая лодка желкомлы қайық; ~ый спорт желкомлы қайық спорты.

ПАРФЮМЕР м. 1. парфюмер; 2. уст. (торговец парфюмерией) парфюмерши, парфюмерия сатыши.

ПАРФЮМЕРИЯ ж. 1. собир. парфюмерия; 2. (производство) парфюмерия, парфюмерия өндүрүсі.

ПАРФЮМЕРНЫЙ прил. парфюмерия...; ~ магазин парфюмерия магазини.

ПАРЧА жс. парша, қамқа.

ПАРЧОВЫЙ прил. парша..., қамқа...; паршадан тигилген, паршадан исленген; қамқадан тигилген, қамқадан исленген.

ПАРША жс. мед. таз, кәл (у людей); қотыр (у животных).

ПАРШИВЕТЬ несов. разг. таз болыү, кәл болыү (о людях); қотыр болыү (о животных).

ПАРШИВЫЙ прил. 1. (больной паршией) таз, кәл (о человеке); қотыр (о животном); 2. перен. прост. (плохой, дрянной) жаман, пас; көргөнсиз (о человеке).

ПАС I межд. 1. карт. шүйик; 2. в знач. сказ. разг. түсінбейү, жок; в таких делах ~ бундай ислерге мен жоқлан.

ПАС II м. пас (спорт ойынларында өз тәрепдарына топтың берилүү); точный ~ дүйрү пас.

ПАСЕКА жс. пал ҳэррелеринин уясы.

ПАСЕЧНИК м. палышы.

ПАСЕЧНЫЙ прил. палшылық...; ~ое хоziйство палшылық хожалығы.

ПАСКВИЛЬ м. пасквиль (*отирикке тийкарланып жазылған шығарма*).

ПАСЛЁН м. паслён (*өсмілік*).

ПАСМУРНО безл. в знач. сказ. 1. түнерген, булт қаплаған, гиреүгі тартқан; на ўице ~ даланы гиреүгі тартқан; 2. перен. кеүилсиз, ашыұлы, қабағы үйилip, түнерип, гүптикеіленип; на душé было ~ кекіркете гүптикеілі;

настроение кеүилсиз кейіп.

ПАСМУРНОЙ прил. 1. түнерген, бултлы, булт қаплаған, булт қаплаған; ~ая погода бултлы хауа райы; 2. перен. (*мрачный, невесёлый*) кеүилсиз, ашыұлы, қабағы үйилген, түнерген, гүптикеілі;

~ое настроение кеүилсиз кейіп.

ПАСОВАТЬ I несов. 1. карт. шүйик болыу, утылыу; 2. перед кем-чем и без доп., перен. қорқыу, бас ийиу, дизе бүгіү; ~ перед трудностями қыйышылықтардан қорқып дизе бүгіү.

ПАСОВАТЬ II несов. спорт. пас беріу.

ПАСОВАТЬСЯ несов. спорт. бир-біріне топ беріу, топ берисіу.

ПАСПАРТУ с. неска. паспарту (*сүрет, гравюра ушын картоннан исленген рамка*).

ПАСПОРТ м. паспорт (1. ким екенин билдіретуғын ғұялалық; 2. регистрациялау гүйдесінің).

ПАСПОРТИЗАЦИЯ ж. паспортластырыу, паспортлаңдырыу; ~ населенія халықты паспортластырыу.

ПАСПОРТИСТ м. паспортист (*паспорт жағындағы адам*).

ПАСПОРТИСТКА женск. от паспортист.

ПАСПОРТНЫЙ прил. паспорт...; ~ый стол паспорт столы; ~ая система паспорт системасы.

ПАССАЖ м. пассаж (1. үсти жабық сауда орны; 2. музыка шығармасының бир бөлімі).

ПАССАЖИР м. пассажир, жолаушы; зал для ~ов пассажирлер ушын зал.

ПАССАЖИРКА женск. от пассажир.

ПАССАЖИРСКИЙ прил. пассажир..., пассажирлик; ~ пбезд пассажир поезды.

ПАССАТ м. пассат (*құрғақ тропик самалы*).

ПАССИВ м. пассив 1. (*бухг. қархананың барлық қарызының жылыныдысы*); 2. грам. белгисиз дәре же.

ПАССИВНОСТЬ ж. пассивлик, немқурайдылық, кеүилсизлик, ҳарекетсизлик, жигерсизлик, интасызылық; проявить ~ кеүилсизлик көрсетіүү, немқурайдылық көрсетіүү.

ПАССИВНЫЙ прил. 1. (*бездейственный*) немқурайды, кеүилсиз, ҳарекетсиз, жигерсиз, интасыз; 2. бухг. пассивлик; 3. грам. пассив, пассивлик; ~ая конструкция пассивлик конструкция; ◇ ~ое избирательное право пассив сайлау хукукы.

ПАССЫ мн. (ед. пасс м.) паслар (*гипноз шының қолының ҳарекеттери*).

ПАСТА ж. паста; зубиá ~ тис тазалайтын паста.

ПАСТЫЩЕ с. өрис, жайлай; горюче ~ таулы жердеги жайлай.

ПАСТЕЛЬ ж. жиыв. пастель (1. сүрет салатуғын түрли реци эсумсақ қолеммелер; 2. сол қолеммелер менен салынған сүрет).

ПАСТЕЛЬНЫЙ прил. жиыв. пастель...; пастель менен салынған; ~ рисунок пастель менен салынған сүрет.

ПАСТЕРИЗАЦИЯ ж. пастеризация (*қыздырып арқалы азық-ақыттарды заныны микроблардан қорғау*); ~ молокá сутти пастеризациялау.

ПАСТЕРИЗОВАННЫЙ 1. прич. от пастеризовать; 2. прил. (*прошедший пастеризацию*) пастеризацияланған.

ПАСТЕРИЗОВАТЬ сов. и несов. что пастеризациялау; ~ молокó сутти пастеризациялау.

ПАСТИ несов. кого-что бағыу, жайыу; ~ стадо короб бир пада сыйырды базыу.

ПАСТИЛА ж. пастила (*қант пенен мийцениң арапласасы*).

ПАСТИСЬ несов. отлау, жайылыу.

ПАСТОР м. пастор (*протестант руханий*).

ПАСТУХ м. шопан, падашы.

ПАСТУШЕСКИЙ, **ПАСТУШИЙ** прил. шопан..., падашы..., шопаның, падашының; ~ рожок шопан сырнайы.

ПАСТУШКА женск. от пастух.

ПАСТЬ I сов. 1. уст. (*упаста*) жығылыу, қулау; 2. опат болыу, набыт болыу, қазы болыу, қайтыс болыу, қурбан болыу, пиди болыу; ~ в бой урыста қурбан болыу; 3. (*быть побеждённым*) жекилиу, бериллиу, бағыныу, қулау; город пал қала берилди, қала бағынды; 4. қулау; правительство пало ҳұқимет құлады; 5. (*в общественном мнении*) айройдан айралыу, айробы түсіу; ◇ ~ жертвой қурбан болыу, жапын беріу; ~ дұхом рүхү түсіу.

ПАСТЬ II ж. аўыз (*хайғаннаның*); ~ льва арысланнан аўызы; раскрить ~ аўзын ашыу.

ПАСТЬБА ж. бағыу, жайыу, еріслетіүү.

ПАСХА ж. рел. 1. пасха (*христиандардың я еврейлердин диний байрамы*); 2. (*кушанье*) пасха (*христиан байрамы күнине арнап иримшиктен исленген тамақ*); творожная, ~ иримшиктен исленген пасха.

ПАСХАЛЬНЫЙ прил. рел. пасха..., пасхальық; ~е дин пасха күнлери.

ПАСЫНКОВАТЬ сов. и несов. что, с-х терис путакты жулып таслау.

ПАСЫНОК м. 1. өгей бала; 2. с-х (боковой побег растения) терис путак.

ПАТ I м. пат (*шахмат ойының жагдайы*).

ПАТ II м. (*род мармелада*) пат (*мийдед исленетуғын мармеладтың түри*).

ПАТЕНТ м. патент (1. ойлан таптаған ҳам аиқан жаңаңын тастыбықтайтуғын документ; 2. үст. сауда етиүгे құқық беретуғын ғұялалық).

ПАТЕНТНЫЙ прил. патент...; ~ сбор патент жыбымы.

ПАТЕНТБАННЫЙ 1. прич. от патентоваться; 2. прил. патентленген; ~ое средство патентленген дәри-дәрмәк.

ПАТЕНТОВАТЬ сов. и несов. что патентлеү; ~ изобретение ойлап тапқан затты патентлеү.

ПАТЕТИЧЕСКИЙ, ПАТЕТИЧНЫЙ прил. көтериңки, көп тәсирли; ~ тон речи сөздин тасирлы болып айтылыу.

ПАТЕФОН м. патефон.

ПАТЕФОННЫЙ прил. патефон..., патефонның; ~е иғолки патефон ийшелери.

ПАТОГЕНЕЗ м. мед. патогенез (аўырыұдың, асқынлағ процесси ҳәм усы процессти изертлейтуғын патологияның, бөллими).

ПАТОГЕННЫЙ прил. аўырыұ пайда ететуғын; ~е бактерии аўырыұ пайда ететуғын бактериялар.

ПАТОКА ж. патока (қойың созылмалы мазалы зам).

ПАТОЛОГ м. патолог (патология бойынша қынисе врач).

ПАТОЛОГИЧЕСКИЙ прил. 1. мед. патологиялық; ~ая анатомия патологиялық анатомия; 2. перен. (болезненно-ненормальный, уродливый) нормадан тыскары кеткен; ~ое явление нормадан тыскары кеткен күбәлес.

ПАТОЛОГИЯ ж. 1. мед. патология (организмдеги аўырыұ процесслерин, изертлейтуғын илим); 2. перен. (ненормальность, уродство) нормадан тыс кетиүшилик.

ПАТОЧНЫЙ прил. патока..., патокалы.

ПАТРИАРХ м. патриарх (1. православный ширкейинде руханилық атақ ҳәм сол атагы бар адам; 2. уруйышлық жәмийетиниң басысы).

ПАТРИАРХАЛЬНОСТЬ ж. гөнелик, ескилик; ~е нравов үрдедлердиң ескилиги.

ПАТРИАРХАЛЬНЫЙ прил. 1. патриархал, патриархаллық; ~ий строй патриархаллық дүзилис; 2. (верный старым традициям) гөне, ески; ~е взгляды гөне көз қараслар.

ПАТРИАРХАТ м. патриархат (уруйышлық жәмийетиниң бир формасы болып, урындың басында патриарх түрүй).

ПАТРИАРШИЙ прил. церк. патриарх..., патриархлық, патриархтың.

ПАТРИОТ м. патриот.

ПАТРИОТИЗМ м. патриотизм, ўатан сүйиүшилик.

ПАТРИОТИЧЕСКИЙ прил. патриотлық, патриотизмлик, ўатан сүйиүшилики; ~е чүвства патриотлық сезимлер; ~ий посту́пок патриоттык ис.

ПАТРИОТИЧНЫЙ прил. см. патриотический.

ПАТРИОТКА женск. от патриот.

ПАТРИЙ м. ист. патриций (әйлемги Римде аристократ).

ПАТРОН I м. 1. (хозяин, глава предприятия) патрон, хожайып; 2. (непосредственный начальник) тиккелей начальник; 3. ист. патрон (әйлемги Римде вожиниң қағандарының жарлы ҳәм толық хүкүмсөз гранатандарды алған адам).

ПАТРОН II м. 1. патрон, оқ, оқланған писен; боевые ~ы урыс патроны; 2. тех. патрон (станоктағы көмекши құрал); 3. эл. патрон.

ПАТРОНАЖ ж. патронаж (аўырыўлардың жас балаларды үйлеринде емлеў шыны шөлкемескен түрге көрсетилетуғын медициналық хызмет).

ПАТРОНАЖНЫЙ прил. патронаж..., патронажлық; ~ая сестра патронаж сестра.

ПАТРОНКА жс. жиіеклеу үлгиси.

ПАТРОННИК м. воен. оқ жатар.

ПАТРОННЫЙ прил. оқ..., оқлы; ~ая гильза оқ писени; ~ый завбд оқ шығаратуғын завод.

ПАТРОНТАШ м. жатар.

ПАТРУЛЬРОВАНИЕ с. патрульлық етиү, қараўыллау, бақлау, гузетиү.

ПАТРУЛЬРОВАТЬ несов. кого-что и без доп. патрульлеу, қараўыллау, бақлау, гузетиү.

ПАТРУЛЬ м. воен. патруль (аз сандагы қуралланған отряд ескерій кеме, самолёт).

ПАТРУЛЬНЫЙ прил. воен. патруль..., патрульлық; ~ая служба патрульлық хызмет.

ПАУЗА ж. 1. (в речи) паузы, иркилис; 2. муз. пауза (ритм жағынан тартипленген иркилис).

ПАҮК м. өрмекши.

ПАУКООБРАЗНЫЙ прил. өрмекши сықыллы, өрмекшиге қусағап.

ПАУПЕРИЗМ м. пауперизм (капиталистик елларде мийнеткеш массасының жәмийеттікта жасауы).

ПАУТИН ж. 1. өрмекшиниң ауы, өрмекшиниң усы; 2. перен. тор, ау; опутать ~ой лжи өтирикти өрмекшидей тоқыу.

ПАФОС м. пафос, рух кетериүшилик, иош, гайрат, жалын; ~ созидательного труда деретиүшилик мийнеттиң иошы; говорить с ~ом жалылы сейлеү.

ПАХ м. анат. шат.

ПАХАННЫЙ прил. сүрилген; ~ое побле сүрилген атыз.

ПАХАРЬ м. жер сүриүши, жер айдаүши, көс айдаүши.

ПАХАТТЬ несов. что шудигэрлау, судигэрлау, сүриү, айдаү; ~ть побле под паратызы шудигэрлау; ◇ мы ~ли ирон. биз де ислегебиз.

ПАХАУТЬ несов. 1. чем и без доп. ийиси шығыу, аңқыу, сасыу; 2. безл. чем, перен. ийисишиғыу, сезилиу; ~ет ссобой бул нареден жәнжелдиң ийиси шығып түр; ~ет порохом урыс қәүпі сезилип түр.

ПАХАУТЬ сов. чем и без доп. есиү, уриү; ~ло свежестью таза ҳауа ести.

ПАХОВЫЙ прил. анат. шат...

ПАХОТА ж. 1. айдаү, сүриү; 2. (вспаханное поле) сүрилген жер, айдалған жер.

ПАХОТНЫЙ прил. айдалатуғын, сүрилетуғын; ~ая земля сүрилетеуғын жер.

ПАХТАНЬЕ с. 1. (действие) атлау, айран атлау, атлап май алышу; 2. (сыворотка) айран.

ПАХТАТЬ несов. что атлау, айран атлау, атлап май алый.

ПАХУЧЕСТЬ ж. ийис, ийислилик.

ПАХУЧИЙ прил. ийисли, ийиси бар; ~ая трава ийисли шөп.

ПАЦИЕНТ м. пациент (докторға қаралыши үшін адам).

ПАЦИЕНТКА женск. от пациент.

ПАЦИФИЗМ м. полит. пацифизм (хәр түрли урысларға, соның ишинде миллиазаттық ұмт революциялық урысларға да қарсы шығатуғын бүрсузазиялық ағым).

ПАЦИФИСТ м. полит. пацифист (пацифизмниң тәрепдері).

ПАЦИФИСТСКИЙ прил. пацифист..., пацифистлик; ~е настроение пацифистлик кейнілер.

ПАЧЕ нареч. уст.: тем ~ оннан бетер, соның ушында; ~ чаяния күтпеген жерден, тосынан, бирден, абайсыздан.

ПАЧКА ж. 1. бир топ, бир буудақ, бир құты, бир петте; ~ печенья бир құты печенье; ~ пісем бир буудақ хат; 2. театр. пачка (балериналардың сақнада күйетуғын күйими — жұқа гезлемеден тигилген бир неше юбкалар); 3. в знач. нареч. пачкам (группами, партиями) пачкалан, тошарлан.

ПАЧКАТЬ несов. кого-что ыласлау, патааслау; ~ руки қолды ыласлау; ~ полпойы патааслау.

ПАЧКАТЬСЯ несов. 1. (грязниться) ыласланыу, патаасланыу, былғаныу, былғасыу; 2. перен. разг. жағымсыз ис пепен шуғылланыу, жарамас иске араласыу, жарамаскесе қолын урыу.

ПАЧКОТНЯ ж. разг. олақ исленген, патаас исленген, былғасық; это **не рисунок**, а ~ буд сүүрет емес, былғасық той.

ПАЧКУН м. разг. олақ, былғастырышы (кебинесе жазыу, сүүрет түүралы).

ПАЧКҮНЬЯ женск. от пачкүн.

ПАША м. паша.

ПАШНЯ ж. сүрилген жер, айдалған жер, пашу, пашеш и т. д. наст. вр. от пахать.

ПАЮСНЫЙ прил.: ~ая икрай қара уүйләркү.

ПАЯЛЬНИК м. дәнекерлегиши, дәнекерлик, қалайылауыш.

ПАЯЛЬНЫЙ прил. дәнекерлеүши, қалайы; ~ая лампа дәнекерлеүши лампа.

ПАЯЛЬЩИК м. дәнекерши, қалайышы.

ПАЯСНИЧАТЬ несов. разг. масқара пазлық стиү, ыржаклау, қылжыналау.

ПАЯТЬ несов. что дәнекерлеү, қалайылау; ~ чайник чайники дәнекерлеү.

ПАЯЦ м. прям. и перен. масқаралаз.

ПЕВЕЦ м. 1. қосықша, айтүүши; оперный ~ опера қосықшы; 2. перен. (поэт) шайар.

ПЕВИЦА женск. от певец 1.

ЛЕВУН м. разг. қосықша, хош ҳауаз.

ПЕВҮНЬЯ женск. от певун.

ПЕВУЧЕСТЬ ж. хош ҳауазлық, жағымлылық; ~ стих қосықтың кулаққа жағымлылыбы.

ПЕВУЧИЙ прил. хош ҳауаз, жағымлы; ~ голос хош ҳауаз дауыс; ~ стих жағымлы қосық.

ПЕВЧЕСКИЙ прил. қосық айтатуғын; ~ая капелла қосық айтатуғын капелла.

ПЕВЧИЙ прил. 1. (о птицах) сайратыш, сайратуғын; ~е птицы сайратыш күслар; 2. в знач. сущ. м. пёвчий айтқыш (ширкеү ҳорының айттышысы).

ПЕГИЙ прил. ала, шубар.

ПЕД қоспа сөзлердиң мәниси бойынша «педагогикалық» сөзине сайкес келетуғын биринши болеги, мыс.: педагогиктүт педагогикалық институт.

ПЕДАГОГ м. педагог, мұғаллим, оқытышы.

ПЕДАГОГИКА ж. педагогика (оқытың ұмт тәрбиялай усылы түүралы илим).

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ прил. педагогика..., педагогикалық; ~ институт педагогикалық институт; ~ совет педагогикалық совет; ~ талант педагогикалық талант.

ПЕДАГОГИЧНОСТЬ ж. педагоглық, педагогикаға ылайықты.

ПЕДАГОГИЧНЫЙ прил. педагоглық, педагогикаға ылайық; ~ посту́пок педагогикаға ылайықты ис.

ПЕДАЛЬ ж. педаль (машиналарда ұмт саз құраларында аяқ пешен басылатуғын рычаг); ~ велосипеда велосипедтиң педали.

ПЕДАНТ м. педант, тақыуа (об учёном); кыйқым (формалист).

ПЕДАНТИЧЕСКИЙ прил. см. педантичный.

ПЕДАНТИЧНОСТЬ ж. педантлық, тақыуалық.

ПЕДЕРАСТ м. педераст, балапараст.

ПЕДЕРАСТИЯ ж. педерастия, балапаразлық.

ПЕДИАТР м. педиатр (балалар айрымы бойынша қаннеге врач).

ПЕДИАТРИЧЕСКИЙ прил. педиатрлық.

ПЕДИАТРИЯ ж. мед. педиатрия (бала кеселлерин изертлейтүгүн илим).

ПЕДИНСТИТУТ м. (педагогический институт) пединститут (педагогикалық институт).

ПЕДСОВЕТ м. (педагогический совет) педагогикалық совет.

ПЕДТЕХНИКУМ м. (педагогический техникум) педтехникум (педагогикалық техникум).

ПЕДУЧИЛИШЕ с. (педагогическое училище) педучилище (педагогикалық училище).

ПЕЙЗАЖ м. 1. (вид) пейзаж, табият көриниси; горный ~ тау пейзажы; 2. жив. пейзаж (табият көриниси салынған сүүрет).

ПЕЙЗАЖИСТ м. пейзажи.

ПЕКАРНЫЙ прил. наанбайлық, наан жабатуғын; ~ая печь наан жабатуғын печь.

ПЕКАРНЯ ж. наанбайхана.

ПЕҚАРЫ м. наанбай, наанбайши.

ПЕКЛЕВАННЫЙ прил. майда тартылған, майда елепеген; ~ хлеб майда ушпан жабылған наан.

ПЕКЛЮ с. разг. 1. (сильный зной, жар) алтап, шыктырып турған орын; 2. перен.

қайнаған жер, қызғап жер; побыва́ть в сáмом ~е бóя урыстың ең қызғап жеринде болу́.

пекý, печёшь и. т. д. наст. вр. от печь I.
ПЕЛЕНА́ ж. переде, қатлам; ~ тумáна

думан передеси.

ПЕЛЕНАТЬ несов. кого-что бөлеү, кундақлау; ~ ребёнка баланы кундақлау.

ПЕЛЕНГ м. пеленг (компастың тилинин бағдары менен көринген зат я еситилген сес арасындағы мұғеши).

ПЕЛЕНГАТОР м. пеленгатор (пеленгидей куралы).

ПЕЛЕНГАЦИЯ ж. пеленгация (пеленг пепен анықтайды).

ПЕЛЕНГОВАТЬ сов. и несов. что пеленгилеу (бир карсениң жайласқан орнын пеленг жолы менен анықтайды).

ПЕЛЕНГАЖА ж. жөргек, жайлық; ♀ с ~ок жас ўақтынан, балалық шағынан; выйти из ~ок жетилисіү, үлкейіү, ер жетиү.

ПЕЛЕРИНА ж. пелерина (сыртқы киймнің үстінен жамылатуғын келте шапана).

ПЕЛИКАН м. бир қазан.

ПЕЛЬМЕНИ мн. (ед. пельмéнъ м.) пельменылер; сибирские ~ Сибирь пельмениleri.

ПЕМЗА ж. пемза (хәр турлы затларды жылтыратыў ушин қолланылатуғын иши тесик-тесик тас).

ПЕНА ж. в разн. знач. кебик; морская ~а теңіз кебиги; мýльная ~а сабынның кебиги; на тубáх у него выступила ~а оның еріндерінен кебик шығып турды; покрытый ~ой (о лошади) ақ кебиги шыққан, сабындағы сабылған, қатты терлеген; ♀ с ~ой у рта аүзы көнирип, күмарланып, жуде қызғын түрдe.

ПЕНАЛ м. пенал, қолем сауыт, қолем куты.

ПЕНИЕ с. 1. косық айтыу; хоровое ~е хор косығы; учиться ~ю косық айтыға уйрениү; 2. (тици) сайрау; ~е соловья бұлдындық сайрауы.

ПЕНИСТИЙ прил. кебикли, көпирген; ~е волны кебикли толқынлар.

ПЕНИТЬ несов. что кебиклеу, кепиритиү.

ПЕНИТЬСЯ несов. кебиклениү, кепириү, кепиришү.

ПЕНКА I ж. кебик, қаймақ; молоко с ~ами қаймақлы сүт; ♀ снимать ~и маңлайы терлемей, тиймли жерин ийлесеу, мийнет етпей рахэт көриү.

ПЕНКА II ж. см. пеноочка.

ПЕНКА III ж. пенка (минерал).

ПЕННЫЙ прил. кебикли, көпирген, кебиклени түрган.

ПЕНОПЛАСТ м. пенопласт (көп санлы жол сзызылары бар пластмасса).

ПЕНОПЛАСТОВЫЙ прил. пенопластан исленген.

ПЕНОЧКА ж. сары шымынық.

ПЕНСИОНЕР м. пенсионер, пенсияшы, пенсия алыушы.

ПЕНСИОНЕРКА женск. от пенсионёр.

ПЕНСИОННЫЙ прил. пенсия..., пенсиялық; ~ая книжка пенсия китапшасы;

~ое обеспечение пенсия менен тәмийин этий.

ПЕНСИЯ ж. пенсия; персональная ~я жекке пенсия; быть на ~и пенсия алыштурыў.

ПЕНСИЕ с. нескл. пенсие (көз әйнектин, байсыз тури).

ПЕНЬ м. түбір, түбіршік, томар, дүңке; ♀ чéрез ~ колбоду шала-шула, азырып-албырап; стойт как ~ кескен геллекеи болып тур.

ПЕНЬКА ж. кендир.

ПЕНЬКОВЫЙ прил. кендир...; кендирден исленген; ~ канат кендир арқан.

ПЕŃЯ ж. пеня, есим (қарызы ~а ўақтында төлемегени ушин салынатуғын шраф).

ПЕŃЯТЬ несов. на кого-что, разг. айылау, гұналау, жаманлау; ♀ ~ай на себя өзиң, айыплы, өзиңен кер.

ПЕПЕЛ ЕЛ м. күл; ♀ обратить в ~ел күл талқан стиү; поднять из ~ла қыран қалған жағдайдан қайта тиклеу.

ПЕПЕЛИЩЕ с. 1. (пожарщик) ортентен жер, жапып болған жер; 2. перен. (отчий дом) ~а үй, туғын жер, ата журт, ата мәқен; вернуться на своё ~а үйине қайтып келиү.

ПЕПЕЛЬНИЦА ж. күл сауыт.

ПЕПЕЛЬНЫЙ прил. 1. күл...; 2. (о цвете) күл реңли, күл сықыллы.

ПЕПСИН м. физиол. пепсин (асқазанның тамақты сиңдириү ушин ислеп шығарған сүйкілігі).

ПЕРВЕЙШИЙ прил. 1. (самый важный) ең әхмийетли, ең бириңші; ~е задачи ең әхмийетли ўазыйпалар; 2. (самый лучший) ең жақсы.

ПЕРВЕНЕЦ м. 1. (первый ребёнок) тұптыш бала, бириңши бала; 2. перен. тунгыш, ең бириңші зат.

ПЕРВЕНСТВО с. бириңшилик; завоевать ~ бириңшилики алыу.

ПЕРВЕНСТВОВАТЬ несов. бириңши болыу, бас болыу, алда болыу.

ПЕРВЕНСТВУЮЩИЙ 1. прич. от пе́рвенствовать; 2. прил. бириңшилик, алдағылық; занимать ~ее положение бириңшилиги алыу.

ПЕРВЫЧНОСТЬ ж. бириңшилик; ~ материни, вторичность сознания филос. материяның бириңшилиги, санапың екинишилиги.

ПЕРВЫЧНЫЙ прил. в разн. знач. басланғыш, бириңши, дәслепки; ~ая пárтогrаница басланғыш - партия шөлкеми; ~ый слой земли геол. жердин бириңши қатламы; ~ая обработка металла металлды дәслепки ислеү.

ПЕРВО- коспа сөзлердин «бириңши, бириңшилик» деген мәнини беретуғын белеги, мыс.: первостененный бириңши дәрекели.

ПЕРВОБЫТНОСТЬ ж. бурынғы турысыдағылық, дәслепки түріндегилик.

ПЕРВОБЫТНОБЫЧИННЫЙ прил.: ~строй алғашқы-общиналықстрой.

ПЕРВОБЫТНЫЙ прил. 1. эйнемги, дәслепки, алғашқы; ~ый человек ең эйнемги адам; 2. (нетронутый, невозде-

ланнýй) бурынғы турысындағы, дәслепки түріндеги; 3. (устарелый, примитивный) юқты жеткен, ғөнерген, истен қалған; ~ая тéхника ғөнерген техника, истен қалған техника.

ПЕРВОЗДАННЫЙ прил. ҳәммеден бурын дереген, бурыннан бери жасап киятырған.

ПЕРВОЙСТОЧНИК м. тұп нұсқа, бир заттың негизін; изучать марксизм-ленинизм по ~ам марксизм-ленинизмди тұп нұсқасы бойынша үйрениү.

ПЕРВОКЛАССНИК м. биришінің класс оқыушысы, биришінің класста оқыушы

(ер баға).

ПЕРВОКЛАССНИЦА женск. от первоклассник.

ПЕРВОКЛАССНЫЙ прил. биришінің дәрежели, жуде жақсы, ең сапалы; ~ая тéхника биришінің дәрежели техника.

ПЕРВОКУРСНИК м. биришінің курс студенті.

ПЕРВОКУРСНИЦА женск. от первокурсник.

ПЕРВОМАЙ м. Биришінің май.

ПЕРВОМАЙСКИЙ прил. Биришінің май...; ~ая демонстрация Биришінің май демонстрациясы.

ПЕРВО-НАПЕРВО нареч. прост. ең алды бурын, ең бастаң, әүел бастаң.

ПЕРВОНАЧАЛЬНО нареч. ең бастаң, әүелден.

ПЕРВОНАЧАЛЬНЫЙ прил. 1. (начальный, исходный) ең бастағы, дәслепки; ~ый проект дәслепки проект; 2. (являющийся первым этапом) әүелгін, ең бириші, дәслепки; ~ое обучение ең биришінің үйрениү; ~ое накопление капитала капиталдың ең дәслепки топланыуы; 3. (элементарный) анықты, басланғыш; ~ые свидетельства по грамматике грамматика бойынша басланғыш мәғлұмалар; ♦ ~ые числа мат. басланғыш саплар.

ПЕРВОСНОВА ж. негиз, тийкар; материя— ~ всего существующего филос. материя — барлық нәрсениң тұп тийкары.

ПЕРВООТКРЫВАТЕЛЬ м. биришінің анықты, биришінің табыұшы.

ПЕРВООЧЕРЁДНЫЙ, ПЕРВООЧЕРЕДНЫЙ прил. биришінің нәубеттегі, биришінің реттегі; первоочередные задачи биришінің нәубеттегі ұязылшылар.

ПЕРВОПЕЧАТНИК м. ист. биришінің китап басыұшы.

ПЕРВОПЕЧАТНЫЙ прил. ең биришінің басылған, ең дәслеп басылып шықкан; ~е кийіті ең дәслеп басылған китаплар.

ПЕРВОПРИЧИНА ж. негизги себеп, тийкаргы себеп, бас себеп.

ПЕРВОПУТОК м., **ПЕРВОПУТЬЕ** с. разг. қар жауғаннан соңғы таза жол.

ПЕРВОРАЗРЯДНИК м. биришінің дәрежели спортсмен, биришінің разрядлы спортшы.

ПЕРВОРАЗРЯДНИЦА женск. от перворазрядник.

ПЕРВОРАЗРЯДНЫЙ прил. биришінің дәрежели, биришінің разрядлы; ~ кинотеатр биришінің дәрежели кинотеатр.

ПЕРВОСОРТНЫЙ прил. биришінің сортлы,

сапалы, жақсы; ~ товар биришінің сортлы товар.

ПЕРВОСТЕПЕННЫЙ прил. биришінің дәрежели, ең зор; дёло ~ой важности биришінің дәрежели әхмийети бар ис.

ПЕРВОЦВЕТ м. бот. ерте гүл, ерте гүллөүші (1. сән осимлиги; 2. алды бурын гүллөйтүгін бағдар осимликлеринң аты).

ПЕРВЫЙ 1. числа. биришінің дәслепки, әдепи; ~ый класс биришінің класс; ~ый том биришінің том; с ~ого раза биришінің реттеген-ақ; ~ое выступление на сцене сақнага дәслепки мәртебе шығыу; в ~ых числах авгууста авгуустың дәслепки күнлөрінде; 2. прил. биришінің, жақсы, алдыңғы; ~ый ученик биришінің оқыушы; 4. прил. бурын болмаған, бурын ислеп шығылмаған, биришінің; ~ое в мире социалистическое государство дүньяда биришінің социалистлик мемлекет; 5. прил. басқалардан алда, биришінің, ең баслы, ең әхмийетли; ~ая красавица биришінің сұлыу; шахматист ~ой категории биришінің категориялы шахматист; 6. прил. бас, тийкары, биришінің; ~ые скрипки в оркестре оркестрдеги бас скрипкалар; 7. в знач. сущ. с. первое (первое бледо) биришінің; ♦ половина ~ого он еки ярым; ~ым дёлём сән алды менен, ең әдеп, ең әүел, ең дәслеп, баринен бурын; ~ый блин көмөм ис барабара жөнлеседи; при ~ой возможности биришінің мүмкіншілігінде; с ~ого взгляда бир көрғенен, бир қараганнан; не ~ой мәлдесті жасы қайытқан.

ПЕРГА ж. перга (пал қаррелеринің жылынан, бирақ палға айланбаған гүл тозаң-құлары).

ПЕРГАМЕНТ м. пергамент (1. ист. эйтемги қол жазба; 2. майды ҳәм сүйді өткермейтүгін қараз).

ПЕРГАМЕНТНЫЙ прил. 1. пергамент...; ~ая бумага пергамент қафасы; 2. пергамент тәризли, сарғыш тартқан; ~ый цвет лица беттиң сарғыш тартқан реци.

ПЕРЕ- приставка 1) бир заттан атлап, жүзип этиү ҳәрекетин билдиреди, мыс.: переплыть жүзип этиү; 2) ҳәрекеттің қайталанатуғынын билдиреди, мыс.: переделать қайтадан ислеү, жаңадан ислеү; 3) ҳәрекеттеги басымлықты, артықылықты билдиреди, мыс.: пересолить дұзды басым етиү. дұзды артық салыў; 4) ҳәрекеттің барыне таралғанын билдиреди, мыс.: пересобрать кейистириү; 5) екіге болингенді, кесилгенди аңлатады, мыс.: перерубить екіге болиү, балта менен кесиү; 6) үақыт аралығының ҳәрекет пенен толтырылғанлығын билдиреди, мыс.: перезимовать қысты өткізу; переночевать қоның кетиү; 7) «-ся» қосымтасы тиркелсе ҳәрекеттің өз ара болғанын билдиреди, мыс.: переговариваться гөллесиү, сөйлесиү.

ПЕРЕАДРЕСОВАТЬ сов. что таза адреске жибериү.

ПЕРЕАДРЕСОВКА ж. таза адреске жибериү.

ПЕРЕАДРЕСОВЫВАТЬ несов. см. пересовывать.

ПЕРЕАТТЕСТОВАТЬ сов. кого-что аттестациядан өткериүү, қәнителигин тексерип көриү, билимни анықлау.

ПЕРЕАТТЕСТОВЫВАТЬ несов. см. перестововать.

ПЕРЕБАЗИРОВАТЬ сов. что таза орынга көшириүү, таза базага орналастыруү; ~ заводъ заводты таза орынга көшириүү.

ПЕРЕБАЗИРОВАТЬСЯ сов. таза орынга көширилиүү, таза базага орналасыү.

ПЕРЕБАРЩИВАТЬ несов. см. переборщить.

ПЕРЕБЕГАТЬ несов. см. перебежать.

ПЕРЕБЕЖАТЬ сов. 1. что, через что жууырып етий, кесип етий; ~ чéрез дорóгу жолдан кесип етий; 2. (перейти на сторону противника) етий, етип кетиү, сатылый, берилүү, қашып етий.

ПЕРЕБЕЖЖИК ж. 1. жууырып баска орынга етий; ~ делать ~ и жууырып баска орынга етий; 2. (переход на сторону противника) етий, етип кетиү, сатылый, берилүү, қашып етий.

ПЕРЕБЕЖЧИК м. қашын, сатын.

ПЕРЕБЕЛИВАТЬ несов. см. перебесить.

ПЕРЕБЕЛИТЬ сов. что қайта ҳәклеү; ~ потолб төбени қайта ҳәклеү.

ПЕРЕБЕСИЙТИСЯ сов. 1. кутырыү, кутырып кетиү, жипи тутыү, собаки ~лись нийтлер кутырып кетти; 2. разг. (остепеняться) басылыү, ақылна келиү.

ПЕРЕБИВАТЬ несов. см. перебить.

ПЕРЕБИВАТЬСЯ несов. см. перебиться.

ПЕРЕБИНТОВАТЬ сов. кого-что 1. (заново) бинт пенен қайта таңыү; 2. (забинтовать) ҳомме жерип бинт пенен таңыү.

ПЕРЕБИНТОВЫВАТЬ несов. см. перебинтовать.

ПЕРЕБИРАТЬ несов. 1. см. перебрать; 2. что бармақларын гезекме-гезек басыү, биринчи-изинен бирин басыү; ~ стрўны гитары гитараның тарларын биринчи-изинен бирин басыү.

ПЕРЕБИРАТЬСЯ несов. см. перебраться.

ПЕРЕБИТЬ сов. 1. кого-что (убить многих) өлтириүү, қырыү, қырып таслаү, қырратыү, қырып жойыү; ~ волкөв қасырларды қырып таслаү; 2. что (разбить) қырратыү, сындырыү, бүлдириү; ~ посуду ыдысларды қырратыү; 3. кого-что (превратить) бөлиү, сез қосыү, гәпке араласыү, қанталдан қосылыү; ~ рассказчика гуррияни беришүшини сезин бөлиү.

ПЕРЕБИЙТИСЯ сов. 1. қыралыү, сыныү, бүлдирилүү; вся посуда ~лась барлык ыдыслар қыралды; 2. разг. (с трудом прожить), зорга күн кериү.

ПЕРЕБОЙИ м. 1. узилис, узилис соғыү; ~и сердца жүректиң узилис соғыү; 2. (задержка, приостановка) узилис, ирклилис, иркиниш, гидриг; ~и в торговле сайдадағы узилислер.

ПЕРЕБОЛЕЙТИ I сов. чем и без доп. 1. (перенести много болезней) көп аўырылардан айырыүү, түрли кеселлерди басынан өткериүү; 2. (перенести болезнь) шыдам

бернүү, жазылып кетиүү; ребёнок ~л көрьобала қызылша менен аўырып жазылды; 3. перен. басынан өткериүү, басынан кешириүү.

ПЕРЕБОЛЁТЬ II сов. (испытать сильную боль) қатты аўырып көриү.

ПЕРЕБОР м. 1. (излишек) артық алыш, көп алыш; 2. бармақ пенен басып шертиүү, изли-изинен басып шертиүү; ~ струнтарларды изли-изинен басып шертиүү.

ПЕРЕБОРКА ж. 1. (сортировка) таңлап алыш, таңлап шығыү, сайлап алыш; ~ овощларды сайлап алыш; 2. полигр. тазадан терүү, қайта териү (харитти); 3. (перегородка) дийдал.

ПЕРЕБОРОНИТЬ сов. что қайта малалау, тазадан мала басыу.

ПЕРЕБОРОНОВАТЬ сов. см. переборонить.

ПЕРЕБОРТЬ сов. 1. кого-что (победить многих) бәрин жениүү, жығыүү, басым келиүү; 2. что (преодолеть, превозмочь) жениүү, иркилмей етий, шыдам бериү; ~ страх коркышты жениүү.

ПЕРЕБОРЩИТЬ сов. разг. шинен тыскыры кетиүү, шектен шығыү.

ПЕРЕБРАНИВАТЬСЯ несов. с кем и без доп. разг. кейисиүү, сөгисиүү, бажылдасты.

ПЕРЕБРАНКА ж. разг. кейис, сөгис, бажылды.

ПЕРЕБРАСЫВАТЬ несов. см. перебрасывать и перебросить.

ПЕРЕБРАСЫВАТЬСЯ несов. см. переброситься.

ПЕРЕБРАТЬ сов. 1. что (рассортовать) таңлап алыш, таңлап шығыү, сайлап алыш; ~ картóфель картофельди сайлап алыш; 2. кого-что, перен. (вспомнить) яйца салыү, если тусириү; 3. что бузып қайтадан кураү, бузып қайтадан жынау; ~ пельси пельси бузып қайтадан кураү; 4. что, чего (взять лишиш) артық алыш, көп алыш; ~ товáров сверх нормы товарларды нормадан тыс алыш; 5. что, полигр. тазадан терүү, қайта териү (харитти).

ПЕРЕБРАТЬСЯ сов. разг. 1. (через что-л.) етий, аржақка етий; ~ чéрез реку дарьини аржакына етий, дарьядан етий; 2. (переселиться) кешиүү; ~ на новую квартиру жаца квартирана кешиүү.

ПЕРЕБРОДИТЬ сов. 1. (стать крепким) күштүү, быжүү, ашып кетиүү; пýво ~ло пиво күштеп кетти; 2. ашып кетиүү, быжып кетиүү; тёсто ~ло қамыр ашып кетти.

ПЕРЕБРОСАТЬ сов. что ылақтырыү, ыңбылтырыү, шыңбылтырыү.

ПЕРЕБРОСИТЬ сов. 1. кого-что, через кого-что устинен асырып өткизиүү. устинен асырып ылақтырыү, ылақтырып таслаү, зыңбылтып жибериүү, шыңбылтып жибериүү; 2. что салыү, күрүү, согыү; ~ мост чéрез реку дарьяга көпир салыү; 3. кого-что (переместить) жибериүү, көшириүү; ~ войскá на правый фланг эскерлерди он флангга көшириүү.

ПЕРЕБРОСИТЬСЯ сов. 1. (распространяться) тарау, жайылыү, етий; оғоны ~лса на соседний дом өрт қонсы жайға.

етти; 2. чөм, разг. (перекинуться) ылақтырысыў, тасласыў; ~ ться мячом топты тасласыў; 3. чөм, перен. сөз алышыў, сөз алышып қалыў; ~ ться несколькоими словами бир еки айыз сөз алышып қалыў.

ПЕРЕБРОСКА ж. жибериў, көшириў (бир жерден екинши жерге).

ПЕРЕБУДИТЬ сов. кого оятыў, оятып шығыў; ~ всех в дәмә үйдегилдердиң ҳәммеси оятып шығыў.

ПЕРЕБЫВАЙТИ сов. 1. (побывать в разное время где-л.) барып шығыў, болып кетиў, келип-кетип түрүй; у него ~ли все друзьи оның үйинде досларының ҳәммеси болып кетти; 2. (побывать вследу) кеп жерде болыў, кеп жерге барыў.

ПЕРЕВАЛІ м. 1. (действие) етиў, асырылыў, асырылып түсіў; 2. шыгарлық, асыў; горный ~ таудың шыгарлығы.

ПЕРЕВАЛИВАТЬ несов. см. перевалить.

ПЕРЕВАЛИВАТЬСЯ несов. 1. см. перевалиться; 2. (при ходьбе) тенселип жүриў, аудаңлап журиў.

ПЕРЕВАЛИТИ сов. 1. что, разг. (переместить при перегрузке) жүкслөў, қайта жүкслөў; 2. что, через что (перейти через горный хребет) етиў, асырылып түсіў; 3. безл. разг. айыў (о времени); етиў, асыў, асып кетиў (о возрасте); ~ло ~ полночь түн жарысынан ауды; емў ~ло за сөрек оның жасы қырқтан асты.

ПЕРЕВАЛИТЬСЯ сов. через что асып түсіў, аударылыў.

ПЕРЕВАЛКА ж. жуклеў, қайта жуклеў; ~ гүрӯз из вагонов в машины жуклерди вагоннан машинага жуклеў.

ПЕРЕВАРИВАТЬ несов. см. переварить; ♦ не ~ кого-л. биреүди жақтырмай, жүдэжек көриў; не ~ лжи етирикти жек көриў.

ПЕРЕВАРИВАТЬСЯ несов. см. перевариться.

ПЕРЕВАРИТЬ сов. что 1. (заново) қайта қайнатыў, қайта писириў; ~ засахарившееся варенье қантқа айланған мураббаны қайта қайнатыў; 2. (проварить больше, чем нужно) езип қайнатыў, әбден писириў; ~ мясо гөшти әбден писириў; 3. (о желеудке) сиңдириў; 4. перен. (стерпеть) шыдаў, шыдам бериў, көнниў.

ПЕРЕВАРИТИСЯ сов. 1. езилип қайнатыў, әбден писиў; ~воши ~лись овошлар езилип писти, овошлар әбден писти; 2. (при пищеварении) сиңиў.

ПЕРЕВЕЗИТЬ сов. 1. кого-что әкелиў, тасыў, тасып алыў; ~ весь хлопок барлық пахтаки тасып алыў; 2. кого-что, через что еткериў; ~ пүтников чөрөз реку жолаушыларды дөрьядан еткериў.

ПЕРЕВЕРНУТЬ сов. 1. кого-что төңкериў, аударыў; ~ бочку вверх дном бочканы төңкериў; 2. что (перелистывать) аударыў; ~ страницу бетин аударыў; 3. что, разг. (перелицевать) аударып тигиў; 4. что, перен. разг. (резко изменить) насырга шабыў, шебине түсириў, аударып-пакка дүшпар етиў.

ПЕРЕВЕРНУТИСЯ сов. аударылыў, аударылып кетиў, аударылып қалыў,

аударылып түсіў, төңкерилиў, төңкерилип қалыў; котел ~лся қазан аударылып кетти; ~ ться на другой бок екинши жамбасына аударылып түсіў.

ПЕРЕВЕРСТАТЬ сов. что, полигр. қайта вёрсткалаў, тазадан вёрстка ислеў.

ПЕРЕВЁРСТКА ж. полигр. қайта вёрсткалаў, тазадан вёрстка ислеў.

ПЕРЕВЁРСТЫВАТЬ несов. см. переверстать.

ПЕРЕВЕРТЕТЬ сов. что, разг. 1. (испортить крутия) артық бурап бузып қойыў; 2. (навинтить заново) қайта бураў, қайта таўлаў; ~ болт болтты қайта таўлаў.

ПЕРЕВЁРСТЫВАТЬ I несов. см. переверстнуть.

ПЕРЕВЁРСТЫВАТЬ II несов. см. переверстеть.

ПЕРЕВЁРСТЫВАТЬСЯ несов. см. переверстнуться.

ПЕРЕВЁС м. 1. (действие) қайта елшеў; 2. (излишек в весе) артық салмақ, артық аўырлық; 3. перен. аўырлық, артықмашлық, басымлық, үстемлик; чысленик ~сан жағынан басым болыў; ~ на нашей стороне басымлык бизиң тәрепимизде; взять ~ в чём-л. бир нараседе басым болыў.

ПЕРЕВЁСИТИ сов. 1. что (на другое место) қайтадан илдириў, басқа орынга қыстырыў; 2. кого-что (взвесить заново) қайта елшеў; 3. кого-что (презойти в весе) айыр келиў, басым келиў; 4. что и без доп., перен. (получить перевес) басым болыў, басым келиў, үстем болыў; наше мнение ~ло бизиң пикиримиз басым келди.

ПЕРЕВЁСИТЬСЯ сов. через что и без доп. асылыў, асылып турый; ~ чөрөз борт лодки қайытын ергенин асылып турый.

ПЕРЕВЕСТИ сов. 1. кого-что жибериў, көшириў, аўыстырыў, еткериў; ~ учреждение в другое здание мәкемени басқа жайға көшириў; ~ поезд на запасный путь поезды запас жолға көшириў, поезды айысық жолға еткериў; ~ ученика в следующий класс оқыушыны келеси классқа еткериў; 2. кого-что, через что еткериў, жетелсөй, еткерип салыў; ~ слепого чөрөз үлицу соқырды көнедеп жетелеп еткериў; 3. кого-что (назначить) еткериў; ~ на другую работу басқа жумысқа еткериў; 4. что (передвинуть) жылыстырыў, жылжытыў, ысырыў, қозғаў; ~ стрелку часов сааттың тилюп жылыстырыў; 5. что (послать) жибериў, салыў; ~ дөйги по телеграфу арқалы ақша жиберпү; 6. что (на другой язык) аударыў; ~ с русского языка на карақалпакский рус тилинен карақалпактага аударыў; 7. что (выразить в других знаках, величинах) айландырыў; ~ фунты в килограммы қадақты килограмма айланышыр; ~ метры в сантиметры метрии сантиметре айланышыр; 8. что (свести изображение) көшириў; 9. кого-что, разг. (истребить, уничтожить) жок етиў, қырып таслаў; ~ мышай тышқанларды жок етиў; 10. что, разг. (израсходовать попусту) пайдасыз жумсаў, бийпараў жумсаў, бийпүуда жумсаў; ♦ ~ дух дем алыў.

ПЕРЕВЕСТИСЬ сов. 1. (в другой город и т. п.) жибериүү, көширилиү, етиү; ~ на работу в Сибирь Сибирде жумыс ислеүгө етиү; 2. разг. (исчезнуть, уничтожиться) жоқ болыү, таусылыү.

ПЕРЕВЕШАТЬ сов. разг. 1. что (повесить всё, многое) асып шығыү, илип қойыү; ~ все бельё ишки кийимледерди барлығын илип қойыү; 2. что (взвесить всё, многое) қайта өлшеп; ~ всю моку ҳамме уиды қайта өлшеп шығыү; 3. кого (казнить многих) дарға асыү, асып өлтириү.

ПЕРЕВЕШИВАТЬ несов. см. перевесить, перевешать.

ПЕРЕВЕШИВАТЬСЯ несов. см. перевеситься.

ПЕРЕВИВАТЬ несов. см. перевить.

ПЕРЕВИВАТЬСЯ несов. см. перевиться.

ПЕРЕВИДАТЬ сов. кого-что, разг. көп нарсени көриү, басылан көшириү; много о ~ на своём веку ол өз емиринин ишинде көп нарсени көрген.

ПЕРЕВИРАТЬ несов. см. переврать.

ПЕРЕВИТЬ сов. 1. что (свист заново) қайтадан есиү, жаңадан шырайратыү; 2. что, с чем (перелети) қайтадан ериү.

ПЕРЕВИТЬСЯ сов. шырмалыү, оралыү.

ПЕРЕВОД м. 1. жибериү, көшириү, еткериү; ~ из одного города в другой бир қаладаң екини қалаға жибериү; ~ по службе хыметтей бойынша жибериү; ~ в старший класс жоқары класска еткериү, жоқары класска көшириү; 2. (дневное отправление) перевод, ақша салыү, ақша жибериү, жиберилиген ақша; получить ~ на двести рублей еки жуз сомлық перевод алыш; 3. (с одного языка на другой) аударма; 4. (в другую систему измерения и т. п.) айландырыү; 5. разг. (бесполезная трата) пайдасыз жумсау, бийпара жумсау, бийпүүда жумсау; ~ дөнег ақшасы бийпүүда жумсау.

ПЕРЕВОДИТЬ несов. см. перевести; ◇ не ~ дахания дем алмстан, тынбай.

ПЕРЕВОДИТЬСЯ несов. см. перевестись.

ПЕРЕВОДНЫЙ, **ПЕРЕВОДНИЙ** прил. 1. (служащий для перевода денег) ақша жиберетүүн; ~бный бланк ақша жиберетүүн бланк; 2. аударылган, аударма; ~одна литература аударма едебият; ◇ ~одные картинки көширилип салынған сүүретлер.

ПЕРЕВОДЧЕСКИЙ прил. аудармалық, аударышылық, аударма; ~ое искусство аударышылық шеберлиги.

ПЕРЕВОДЧИК м. аударышы; дилмаш (устный); ~ с немецкого языка немец тилинен аударышы; работать ~ом аударышы болып ислеү.

ПЕРЕВОДЧИЦА женск. от переводчик.

ПЕРЕВОЗ м. 1. (действие) ақелиү, тасыү, тасып алыш; ~ вещей затларды тасыу, еткериү, ақелиү; 2. (через реку) таслау; 3. (место переправы) жагыс.

ПЕРЕВОЗИТЬ I несов. см. перевезти.

ПЕРЕВОЗИТЬ II сов. кого, разг. (всех, многих) аз-аздан еткериип турыү, аз-аздан тасып туриү, барлығын тасып болыү.

ПЕРЕВОЗКА ж. см. перевоз 1, 2; железнодорожная ~ грузов жүктөрди темир жол менен тасыү.

ПЕРЕВОЗНЫЙ прил. әкелетүүн, тасыйтуүн; ~ пункт жүк тасыйтуүн пункт.

ПЕРЕВОЗЧНЫЙ прил. жүк тасыйтуүн, жүк апаратуүн; ~е средства жүк тасыйтуүн көликлер.

ПЕРЕВОЗЧИК м. жүк еткериүши, жүк тасышы.

ПЕРЕВОЛНОВАТЬ сов. кого-что, разг. катты тынышсызландырыү, мазасын кетириү, капаландырыү, ренжитиү.

ПЕРЕВОЛНОВАТЬСЯ сов. разг. катты тынышсызланыү, мазасы кетиү, капалаңыү, ренжиү.

ПЕРЕВООРУЖАТЬ несов. см. перевооружить.

ПЕРЕВООРУЖАТЬСЯ несов. см. перевооружиться.

ПЕРЕВООРУЖЕНИЕ с. 1. воен. қайта куралландырыү, қайта куралланыү; ~ армии армияны қайта куралландырыү; 2. перен. қайта үскенелеү, қайта куралландырыү; техническое ~ народного хозяйства халық хожалығын техникалық жаңынан қайта кураландырыү.

ПЕРЕВООРУЖИТЬ сов. 1. кого-что, воен. қайта куралландырыү; 2. что, перен. қайта үскенелеү, қайта куралланырыү.

ПЕРЕВООРУЖИТЬСЯ сов. 1. воен. қайта куралланыү; 2. перен. қайта үскенелениү, қайта куралланыү.

ПЕРЕВОПЛОТИТЬ сов. кого-что қайта сүүретлеү, жаңа түрге түсириү, қайта түрлениү.

ПЕРЕВОПЛОЩАТЬ несов. см. перевоплотить.

ПЕРЕВОПЛОЩАТЬСЯ несов. см. перевоплотиться.

ПЕРЕВОПЛОЩЕНИЕ с. қайта сүүретлениү, жаңа түрге түсиү, қайта түрлениү.

ПЕРЕВОРАЧИВАТЬ несов. см. перевернуть.

ПЕРЕВОРАЧИВАТЬСЯ несов. см. перевернуться.

ПЕРЕВОРОТ м. 1. кескин өзгерис, бурылыс; ~ в науке илимде кескин өзгерис; 2. төңкөрс, аударыспақ; государственный ~ мәмлекетлик аударыспақ.

ПЕРЕВОРОШИТЬ сов. что, разг. 1. (перетряхнуть) қайта қағыү, аударып қағыү, силкиү; ~ сено пишени аударып қағыү; 2. (привести в беспорядок) бүлдириү, былғастырыү, бүлдирип таслау, былғастырып таслау.

ПЕРЕВОСПИТАНИЕ с. қайта тәрбиялау.

ПЕРЕВОСПИТАТЬ сов. кого қайта тәрбиялау.

ПЕРЕВОСПИТАТЬСЯ сов. қайта тәрбияланыү.

ПЕРЕВОСПИТЬВАТЬ несов. см. перевоспитать.

ПЕРЕВОСПИТЬВАТЬСЯ несов. см. перевоспитаться.

ПЕРЕВРÁТЬ сов. что, разг. өтирик айтый, жалғаш сейлеў.

ПЕРЕВЫБИРАТЬ несов. см. перевыбрать.

ПЕРЕВЫБОРНЫЙ прил. қайта сайлаў; ~ос собрание қайта сайлаў жыналасы.

ПЕРЕВЫБОРЫ только мн. қайта сайлаў; ~месткома жергилекли комитетти қайта сайлаў.

ПЕРЕВЫБРАТЬ сов. кого-что қайта сайлаў.

ПЕРЕВЫПЛНЁНИЕ с. асырып орынлаў, асырып орынланыў, артық орынлаў, артық орынланыў; ~ годового плана жыллык планның артық орынланыў; ~ нормыработы испел шыгарыў нормасын артық орынлаў.

ПЕРЕВЫПЛНІТЬ сов. что асырып орынлаў, артық орынлаў; ~ производственный план ендірис планды артық орынлаў.

ПЕРЕВЫПЛНЯТЬ несов. см. перевыполнить.

ПЕРЕВЫЮЧИВАТЬ несов. см. перевыючить.

ПЕРЕВЫЮЧИТЬ сов. кого-что қайта жүклей, қайта артыў.

ПЕРЕВЯЗАТЬ сов. 1. кого-что (наложить повязку) байлаў, таңыў, ораў, орап байлаў; ~ пәлең бармағын орап байлаў; 2. что (обвязать кругом) сыртынан байлаў, таңыў, тысынан таңыў; ~ пакёт верёвкой пакетти жип пинен таңыў; 3. что (заново завязать) қайта байлаў, қайта таңыў, қайта түйиў; ~ ўзел түйинди қайта түйиў; 4. что (заново связать) қайтадан ериў, тазадан тоқыў, қайта тоқыў, қайтадан тоқыў; ~ чулок шулықты қайта тоқыў.

ПЕРЕВЯЗАТЬСЯ сов. разг. байланыў, таңылыш, оралыш; ~ верёвкой арқан менен байланыш.

ПЕРЕВЯЗКА ж. 1. байлаў, таңыў, ораў; ~ рәненых жарадарларды таңыў; 2. (чулок и т. п.) қайтадан ериў, тазадан тоқыў, қайтадан тоқыў, қайтадан тоқыў.

ПЕРЕВЯЗОЧНЫЙ прил. байлайтуғын, жара таңатуғын, орайтуғын; ~й пункт жара таңатуғын пункт; ~е материалы жара таңатуғын материаллар.

ПЕРЕВЯЗЫВАТЬ несов. см. перевязать.

ПЕРЕВЯЗЫВАТЬСЯ несов. см. перевязаться.

ПЕРЕВЯЗЬ ж. таңғы; рука на ~ и таңғы менен байланған қол.

ПЕРЕВЯЗЛО с. с.-х. сабан бау.

ПЕРЕГАР м. разг. қүйик ийис.

ПЕРЕГИ м. 1. (действие) ийиў, майыстырыў, қайыстырыў, бүгниў, бүклөў; 2. (линия сгиба) ийилген жер, бүгилген жер; 3. перен. (крайность) аса кетиў, аса кетиўшиликлер, шектен шығыў; ~ы в руководстве басшылықтары аса кетиўшиликлер.

ПЕРЕГИБАТЬ несов. см. перегнуть.

ПЕРЕГИБАТЬСЯ несов. см. перегнуться.

ПЕРЕГЛАДИТЬ сов. что 1. (выгладить заново) қайтадан утиклеў, қайтадан утюглеў; 2. утиклеп шығыў, үтик басыў, утюглеп шығыў, утюглеп басыў; ~ всё бельё иш кийимлердиң ҳәммесин утиклеп шығыў.

ПЕРЕГЛАДИВАТЬ несов. см. перегладить.

ПЕРЕГЛЯДЕТЬ сов. что, разг. қалдырымай қарап шығыў, бөрин көреп шығыў; он ~л все книги ол ҳәмме китапларды қарап шығыў.

ПЕРЕГЛЯДЫВАТЬСЯ несов. см. переглянуться.

ПЕРЕГЛЯНУТЬСЯ сов. с кем қарасыў, бир-бирине қараў, бир-бирине қарап қойыў.

ПЕРЕГЛЯИВАТЬ несов. см. перегнойить.

ПЕРЕГНАТЬ сов. 1. кого-что (передить) озыў, озып кетиў, басыл етиў, алдына түснүў; 2. кого-что айдаў, айдал салыў, қуўып салыў; ~ скот с одного пастбища на другое майды бир жайлайдан басқа жайлайга айдаў; 3. что (подвергнуть перегонке) айрыў, қайнатып айрыў, қыздырып айрыў, шыгарыў; ~ нефть нефтьи айрыў, нефтьи қайнатып айрыў.

ПЕРЕГНІВАТЬ несов. см. перегнить.

ПЕРЕГНІТЬ сов. шириў, ширип кетиў.

ПЕРЕГНОЙТЬ сов. что ширитиў.

ПЕРЕГНІЙ м. ширинди, зүрәтли тонырак.

ПЕРЕГНҮТЬ сов. 1. что (согнуть) ийиў, майыстырыў, қайыстырыў, бүгниў, бүклөў; ~ лист бумаги бир тахта қағазды бүклөў; 2. перен. разг. аса кетиў, шектен шығыў; ◇ ~ палку аса кетиў, шектен тыс илаж, шара қолланыў.

ПЕРЕГНҮТТЬСЯ сов. 1. ийилиў, ийилнп кетиў, майыстырылыў, қайыстырылыў, бүгнилиў, бүклениў; лист ~лся бир тахта қағаз бүклени; 2. (сильно наклониться) еңкейиў, ийилиў.

ПЕРЕГОВАРИВАТЬ несов. см. переговорить.

ПЕРЕГОВАРИВАТЬСЯ несов. с кем сөйлесиў, өз-ара гәллесиў, әңгимелесиў, ғүрринлесиў; ~ с соседом қоңы менен өз-ара гәллесиў.

ПЕРЕГОВОРЫТЬ сов. 1. с кем и без доп. сөйлесиў, гәллесиў, әңгимелесиў, ғүрринлесиў; ~ть по телефону телефон арқалы сөйлесиў; 2. о чём и без доп. сөйлесип болыў, сезин тамамлаў; онай давніо ужé ~ли сбо всём олар қашшан-ақ ҳәмме нәрсе ҳаққында сөйлесип болды; 3. кого, разг. қатты сөйлеў, бақырып сөйлеў, басқаларга сез бермеў; егер не ~шь оны сөйлеп жеңе алмайсац.

ПЕРЕГОВОРНЫЙ прил. сөйлесиў..., гәллесиў...; ~ пункт сөйлесиў пункты.

ПЕРЕГОВОРЫ только мн. сөйлесиў, пикир алысыў, сейлеснүлер; весті мýрные ~ парахатшылық туýралы сөйлесиўлер жүргизиў.

ПЕРЕГОН м. 1. (скота) айдаў, айдал салыў, қуўып салыў; 2. ж.-д. (участок пути) аралық, перегон.

ПЕРЕГОНКА ж. 1. айдау, айдап алып барыу; ~ скота малларды айдау; 2. айрыу, қайтаптып айрышыу, қыздырып айрышыу, шыгарыу; ~ нефти нефти айрышыу.

ПЕРЕГОННЫЙ прил. 1. айдайтуын, айдап алып баратуын; 2. айрылыган, қайнатып айрылыган, тазаланған, ажыратылыган; ~ завод тазалау заводы.

ПЕРЕГОНЯТЬ несов. см. перегнать.

ПЕРЕГОРАЖИВАТЬ несов. см. перегородить.

ПЕРЕГОРАДИТЬСЯ несов. см. перегородиться.

ПЕРЕГОРАТЬ несов. см. перегореть.

ПЕРЕГОРЕЛЫЙ прил. разг. күйген, күйин кеткен, жанып кеткен.

ПЕРЕГОРЕТЬ сов. 1. күйиу, күйип кетиу, жанып кетиу; лампочка ~ла лампочка күйин кетти; 2. (сгнити, сопрети) ширип, ширип кетиу, қызыу; нағыз ~ла дәрис ширип кетти.

ПЕРЕГОРОДИТЬ сов. что бөлиү, беклеү, питеү; ~ комнату өхирени бөлиү; ~ рёкү плотиной дөрьяны плотина менен беклеу.

ПЕРЕГОРОДИТЬСЯ сов. разг. бөлиниү, беклениү, бөлеклениү.

ПЕРЕГОРБДА ж. дийүал, бөлгөн дийүал, бөлмө шымылдық.

ПЕРЕГРЁВ м. артық қызыу, көп қызыу, қызып кетиу; ~ двигателың двигательдин қызып кетиу.

ПЕРЕГРЕВАНИЕ с. артық қызыу, көп қызыу, қызып кетиу.

ПЕРЕГРЕВАТЬ несов. см. перегреть.

ПЕРЕГРЕВАТЬСЯ несов. см. перегреться.

ПЕРЕГРЕТЫЙ 1. прич. от перегреть; 2. прил. тех. артық қыздырылған, көп қыздырылған, қатты қыздырылған; ~ пар артық қыздырылған пүү.

ПЕРЕГРЁТЬ сов. что артық қыздырышыу, көп қыздырышыу, көп ысытыу; ~ молоко сүтти көп ысытып жибериу; ~ моторды көп қыздырышыу.

ПЕРЕГРЁТЬСЯ сов. 1. артық қыздырылышыу, көп қыздырылышыу, көп ысытылышыу; утюг ~леся утюг көп қыздырылды; 2. (на солнце) қыздырылышыу, ысыу, тапланышу, артықмаш ысып кетиу.

ПЕРЕГРУЖАТЬ несов. см. перегрузить.

ПЕРЕГРУЖАТЬСЯ несов. см. перегрузиться.

ПЕРЕГРУЖЕННОСТЬ, ПЕРЕГРУЖЕНОСТЬ жс. см. перегруженка 2, 3.

ПЕРЕГРУЗОЙТЕ сов. 1. что (с одного места на другое) қайта тиіеү, қайта жүктеү, басқа жерге тасый; 2. что (сверх мерди) артық жүк салыу, аүүр жүктеү, артық жүктеү, көп тиіеү; 3. кого, перен. (работой) жумысты көп тапсырыу, көп жумыс тапсырыу; 4. что, перен. толтырыу; ~ отчёл лишними подробностями есан бериди көп майдашүйделер менен толтырыу.

ПЕРЕГРУЗИТЬСЯ сов. 1. (с одного транспортного средства на другое) қайта тиіелүү, қайта жүклениү (басқа көликтек); 2. (чрезмерно) артық жүклениү, аүүр

жүклениү, көп тиіелүү; 3. перен. (работой) көп жумыс тапсырылыш.

ПЕРЕГРУЗКА ж. 1. (действие) қайта тиіеү, қайта жүклөү; көп жумыс буйырыу; 2. артық жүк, аүүр жүк, көп жүк; большая ~ судна кемепин аүүр жүклениү; 3. перен. артық ис, көп жумыс.

ПЕРЕГРУЗОЧНЫЙ прил. қайта тиіелетуын, қайта жүклепетуын, қайта тиіеү..., қайта жүклөү...

ПЕРЕГРУППИРОВАТЬ сов. кого-что қайтадан топлау, жаңадан группалау, тазадан топлау.

ПЕРЕГРУППИРОВАТЬСЯ сов. қайтадан топланыу, жаңадан группаланыу, тазадан топланыу.

ПЕРЕГРУППИРОВКА ж. қайта топлау, жаңа группалау, тазадан топарларға бөлиү; ~ войск эскерлерди қайтадан топарларға бөлиү.

ПЕРЕГРУППИРОВЫВАТЬ несов. см. перегруппировать.

ПЕРЕГРУППИРОВЫВАТЬСЯ несов. см. перегруппироваться.

ПЕРЕГРЫЗАТЬ несов. см. перегрызть.

ПЕРЕГРЫЗТЬ сов. 1. что кемирип таслау, гайзау, тислеп үзиу, тислеп қызыу; 2. кого (загрызть многих) тислеп өлтириу, барин гайзап таслау.

ПЕРЕГРЫЗТЬСЯ сов. 1. (о животных) шайнасыу, тислесиу; 2. перен. разг. (переругаться) сөгисиу, кейинсү, боқласыу.

ПЕРЕД (передо, предо) предлог с твор. п. 1. (переди, напротив кого-чего-л.) алдында; ~ домом жайдың алдында; 2. (за некоторое время до чего-л.) алдындаға ғана, алдында, жаңа ғана, бурын; он приехал ~ наими ол алдыныңда ғана келди; мыть руки ~ едой аүқат ишер алдында қол жууыу; 3. (по отношению к кому-чему-либо) алдында; я ~ вами виневат мен сизиң алдыңызда айылыман; 4. (по сравнению с кем-чем-л.) алдында, қаранды; что это за картина ~ той? онаң алдыңдағы қандай сүүрет?; Ⓛ извиняться ~ кем-либо бирдейен кеширим сорау; ~ судом суд алдында.

ПЕРЕД м. алды, алдыңғы бети, алдыңғы жағы; ~ платья кейлектиң алды.

ПЕРЕДАВАТЬ несов. см. передать.

ПЕРЕДАВАТЬСЯ несов. см. передаться.

ПЕРЕДАВАТЬ сов. кого-что жениши, басып кетиу, езиу.

ПЕРЕДАТОЧНЫЙ прил. 1. (предназначенный для передачи) еткеретуын; ~ механизм еткеретуын механизм; 2. (удостоверяющий передачу чего-л.) тапсырыу; ~ акт тапсырылыш.

ПЕРЕДАТЧИК м. 1. (тот, кто передает что-л.) алып барыушы, алып барып берилши, тапсырышы, жеткериши; 2. радио передатчик; коротковолновый ~ қысқа толыкылы передатчик.

ПЕРЕДАТЬ сов. 1. кого-что берилүү, тапсырыу, жеткериүү; ~ землю крестьянам жерди дийханларға берилүү; ~ записку хатты тапсырыу; ~ что-л. из рук в руки колдан қолга берилүү; 2. что (сказать, сообщить) айттыу, хабар етиу, мәлим етиу,

бидириү; ~ привéт сөлем айтыү; ~ вáжную новость әхмийетли жаңалықты хабарлаү; 3. что бериү, еситтириү; ~ концéрт по радио радиодан концерт бериү; 4. что (изложи́ть, сформулировать) айтып бериү (устно); баян етиү (письменно); вéрно ~ мысль автора автордын пикерин дұрыс айттып бериү; ~ своими словами из сэзи менен айттып бериү; 5. что, перен. (свойства, качества) қалдaryу; үйретиү, тасириин тийгизиү; ~ дётиам любовь к труду балаларды мийнетти сүйиүшиликке үйретиү; 6. что (зара́зить) жұктырыу; ~ грипп жұктырыу; 7. что (переслать, направить) бериү, жибериү, еткериү; ~ дёло в суд исти судда жибериү; 8. что (дать лиши́нного) артық бериү, зият бериү; ~ пять рублей при покупке сатып аларда бес сомды артық бериү.

ПЕРЕДАТЬСЯ сов. кому-чemu 1. (сообщаться) тасир етиү, берилиү, етиү; мне ~алось его волнение оның тынышсызланғаны маған да тасир ети; 2. (о болезни) жүгүй.

ПЕРЕДАЧА ж. 1. бериү, тапсырыу; ~а приказа буйрық бериү; ~а опыта тәжирийбе бериү, тәжирийбе үйретиү; 2. (сообщение) айтыү, хабар етиү, мәлім етиү, билдириү; 3. еситтириү; прогрámма сегéдняшних передач бүгинги еситтирийлердин программы; 4. (больному и т. п.) базарлық; принести ~у в больницу кеселханаға базарлық әкелин бериү; 5. тех. передача (машинаниң бириккін болегиңен екинши болегине ҳәрекет жеткериши механизм).

ПЕРЕДВИГАТЬ несов. см. передвйнуть.
ПЕРЕДВИГАТЬСЯ несов. 1. см. передвйнуться; 2. (ходить, ездить и т. п.) журуй, минип жүриү, қозғалыу, жылжыу; с трудом ~ зордан жүрүн; ~ на машине машинаға минип жүриү.

ПЕРЕДВИЖЕНИЕ с. 1. жылсысыу, ысырлыу, қозғалыс, қозғалыу, ҳәрекетке келиү, орын өзгертиү; ~е войск ескерлердин ҳәрекетке келиүн; 2. перен. созыу, узайтыү; ~ срёдства ~я жүриү қураллары, қатнас көліклери.

ПЕРЕДВИЖКА ж. 1. (действие) жылстырып қойыу, орын өзгертиү; пропагандисти ~у мебельдердин орын өзгертилип қойын; 2. көшпес, көшпели; библиотека-~а көшпели китапхана; 3. (киноустановка) передвижка.

ПЕРЕДВИЖНИК м. передвижник (Россия XIX ғасирдің екинши ярымында көшпели көргишибелерге қатнастышы реалист-сујеттиши).

ПЕРЕДВИЖНОЙ прил. көшпели; ~ая выставка көшпели көргизбез.

ПЕРЕДВИНУТЬ сов. 1. кого-что жылстырып, ысырып қойыу, ысырыу, қозғау, жылжып қойыу, ҳәрекетке келтириү, орын өзгертиү; ~ стол столды ысырып қойыу; ~ часовую стрелку сааттың тилин жылстырыу; ~ войска к границе ескерлерди шегара жылстырыу; 2. что, перен. разг. созыу, узайтыу; ~ скобки мәүлдетин созыу.

ПЕРЕДВИНУТЬСЯ сов. жылсысыу, ысырлыу, қозғалыу, ығысыу.

ПЕРЕДЕЛ I м. қайта бөлисиү, қайта бөлиү, қайта үлесиү; ~ мира жер жүзин қайта бөлиү; ~ земли жерди қайта бөлисиү.

ПЕРЕДЕЛ II м. тех. (переплавка) қайта ислеү, қайта қуйыу, қайта еритиү (металлы).

ПЕРЕДЕЛАТЬ сов. 1. кого-что қайта ислеү, қайта дүзетиү, қайта күрүү, жаңадан ислеү; ~ свой характер езиниң минезин қайта күрүү; 2. что, разг. ислеү, птириү, ислеп таслау, питкерип таслау; ~ много дел көп ислерди питкерип таслау.

ПЕРЕДЕЛИТЬ сов. что қайта бөлиү, қайта бөлистириү, қайта үлесиү.

ПЕРЕДЕЛКА ж. қайта ислеү, қайта дүзетиү, қайта күрүү, жаңадан ислеү; ~а проекта проекта қайта дүзиү; отдать костюм в ~у костюмди қайта тигиүге бериү; Ⓛ попасть в ~у қыйын аўхалта тусиү; побывать в ~е қыйын аўхалда бастан кешириү.

ПЕРЕДЕЛЫВАТЬ несов. см. переделать 1.

ПЕРЕДЕРГИВАТЬ несов. см. передернуть.

ПЕРЕДЕРГИВАТЬСЯ несов. см. передернуться.

ПЕРЕДЕРЖАТЬ сов. что артық услау, көп сақлау, узақ басып турыу; ~ снимок в проявителе сүүретти проявительде көп сақлау.

ПЕРЕДЕРЖИВАТЬ несов. см. передержать.

ПЕРЕДЕРНУТЬ сов. 1. что силкиү, қафыу; ~ть вóжжи жылауыш қафыу; 2. кого-что, безл. түршигүү, қалтырау; его ~ло от отвращения ол жек кергенликтен түршигип қоя берди; 3. что и без доп. (в карточной игре) хийе етиү; 4. что, перен. (исказить) бурмалау, шатастырыу, былгастырыу; ~ть факты фактлерди бурмалау.

ПЕРЕДЕРНУТЬСЯ сов. разг. түршигип қоя бериү, қалтырау.

ПЕРЕДИСЛОКАЦИЯ ж. воен. қайта жайластырыу, басқаша ориаластырыу.

ПЕРЕДНЕЯЗЫЧНЫЙ прил. лингв. тил алды; ~с соглашные тил алды дауыссызлар.

ПЕРЕДНИЙ прил. алдыңы, алдағы, баставы; ~ее колесо алдыңғы деңгелек, алдыңғы дегершик; на ~ем плáне бастағы планда, алдыңғы планда; Ⓛ ~ий край сауаш болып атырған жердин алдыңғы бети.

ПЕРЕДНИК м. алжапқыш, кирлік.

ПЕРЕДНЯЯ ж. дәлиз, кирерлик, алдыңғы өжире.

ПЕРЕДО предлог с твор. п. см. перед.

ПЕРЕДОВЕРИТЬ сов. что ~а үзайып пасын басқата исенин тапсырыу.

ПЕРЕДОВЕРЯТЬ несов. см. передовс-

рить.

ПЕРЕДОВЫЙ м. ылғаллы, алдыңғы;

~икі производство өндірис ылғаллылары,

өндірістің алдыңғылары; ~икі колхозных полей колхоз атызларының ылғаллылары.

ПЕРЕДОВИЦА ж разг бас мақала
ПЕРЕДОВОЙ прил 1. в разн знач алдыңғы, алдағы, ~бй отряд алдыңғы отряд, ~ой человек алдыңғы адам, ~бй человечество алдыңғы адамзат, 2. в знач сущ ж передовая, мн передовые воен алдыңғы позиция, 3. в знач сущ ж передовай бас мақала

ПЕРЕДОК ж 1. (экипажа, повозки) ал тахта, 2. мн передки еген передоклар (топ тиркейтуғын қос дөңгелекли арба)

ПЕРЕДОХНУТЬ сов қырылыу, қырылып питиу, өлиү, өлип болыу

ПЕРЕДОХНУТЬ сов разг азырақ дем алмы

ПЕРЕДРАЗНИВАТЬ несов см передразнить.

ПЕРЕДРАЗНИТЬ сов кого-что мазаклау, басқылау, ерегистриру, анылландыру, өшіктіриү

ПЕРЕДРАТЬСЯ сов разг төбелесиү, ез ара төбелесиу, жұлдызы

ПЕРЕДРОГНУТЬ сов разг қатты қалтырау, әбден тоңыу

ПЕРЕДРЯГА ж разг дәрдесер, дәрдесерли ис, попасть в ~у дәрдесерге түснү

ПЕРЕДУМАТЬ сов 1. что и без доп (изменить решение) айны, қайтанаңан қайты, пикирин өзгертиү, қайта ойланыу; я ~л и не пойд в кино мен қайта ойландым, еди киноға бармайман, 2. что, чего (обдумать многое) барлығын ойлау, көп ойлау, көп оиласын, қайта-қайта сийланыу

ПЕРЕДУМЫВАТЬ несов см передумать 1

ПЕРЕДУШИТЬ сов кого буўып өлтириү, бууындырып өлтириү, тамақлада кетиу

ПЕРЕДЫХАТЬ несов см передохнуть.

ПЕРЕДЫША ж тыным, азгана дем алдыс, не дать ни минуты ~и бир минутта тыным бермеү, получить ~у азгана дем алды

ПЕРЕЕДАТЬ несов см переесть.

ПЕРЕЕЗД ж 1. етиу, кесип етиү, ~через реку дарьядан етиү, 2. көшиү, кесип барыу, ~ на новую квартиру жаңа квартирага көшиу, 3. (место) жолдың кесисе, кесип еткен жер

ПЕРЕЕЗЖАТЬ несов см переехать.

ПЕРЕЕРСТЬ сов 1. чего и без доп (свесть лишишего) артық жеў, көп жеў, гүпти болыу; 2. что жеп кетиү, қыйып қойыу, ширитиү, ржавчина ~ла прёволоку сымды тат жеп қойды

ПЕРЕЕХАТЬ сов 1. что, через что етиу, кесип етиү, ~ реку дарьядан етиү, дарьяны кесип етиү, 2. (переселиться) көшиү, кесип кетиү, ~ на новую квартиру жаңа квартирага көшиү, 3. кого-что, разг (забавить) басып кегиү, бастырыу

ПЕРЕЖАРИВАТЬ несов см пережарить.

ПЕРЕЖАРИВАТЬСЯ несов см пережариться.

ПЕРЕЖАРИТЬ сов что 1. көп қуұрып жибериү, қүйдирин жибериү, ~ мясо төшти көп қуұрып жибериү, 2. разг (изжарить все, многое) ҳәммесин қуұы-

рыу, бәрин қуұрыыу, 3. (поджарить) қууырыу, ~ лук с морковью пыяды гешир менен қуұры

ПЕРЕЖАРИТЬСЯ сов көп қуұрылыы, қүнип кетиу, қуұрылықтырау, ◊ ~ на солице күнге күйин

ПЕРЕЖДАТЬ сов что и без. доп. күтиү, қарау, сабыр етиу, ~ дождь жаўын тыншаша күтиу

ПЕРЕЖЕВАТЬ сов что шайнау, ~ пышу аүқатты шайнау

ПЕРЕЖЕВЫВАТЬ несов 1. см перевевать; 2. что, перен езиү, мыжыү, айтү, ~ всем известные истини ҳәммеге мәлім қақыйаттықты айтты, ◊ ~ жағачку 1) (о животных) гүйис қайтарып шайнау, қайта гүйесеп шайнау, 2) (нудно повторять) қайталай бериү, езбелеү, мыжый берлү

ПЕРЕЖЕНИТЬ сов. кого, разг ҳәммесин үйлендириу

ПЕРЕЖЕНИТЬСЯ сов разг үйленнип болыу, үйленип питиү

ПЕРЕЖЕЧЬ сов что 1. (испортить нагреванием) қүйдирин жибериү, көп писирү, көп өртөү, ~ кирпич гербиши күйдирин жибериү, 2. (топливо, электроэнергия) артық жумсау, көп жумсау; 3. (огнем, кислотой) кесиү, қүйдирин үзүү.

ПЕРЕЖИВАНИЕ с 1. (действие) бастаң кешириү, қайғыланыу, қапаланыу, 2. мн переживания бастаң кешириүлер, қайғылар, қапалыклар, тогдя у чең было много всяких ~й ол үақылтары оның ҳәр түрли қапалыклары көп болды

ПЕРЕЖИВАТЬ несов 1. см пережить 2, 3, 2. что и без доп (испытывать волнение, беспокойство) қысыныспаға қалыу, тынышызыланыу

ПЕРЕЖИГАТЬ несов см пережечь.

ПЕРЕЖИДАТЬ несов см переждатъ.

ПЕРЕЖИГОЕ с разг бастаң өткенлер, турмыста ушырасқанлар

ПЕРЕЖИЙОК ж қалдық; ~ки стального екисеңи қалдыры

ПЕРЕЖИЙТ сов 1. что жасау, өмир сүриү, ақырына деин жасау, жизнь ~ — не поле перейти посл өмир сүриү — ағыздан жүрүп етиү емес, 2. что (испытать) бастаң кешириү, бастаң өткериү; ~ сильные огорчения қатты қапалыларды бастаң өткериү, 3. кого-что (прожить дальше) көп жасау, артық жасау.

ПЕРЕЖОГ ж (перерасход топлива) артық жағыў, көп жағыў, ~ углй қөмириди артық жағыў

ПЕРЕЗАБЫТЬ сов кого-что, разг умытыу, ядган шыарыу, умытып кетиү

ПЕРЕЗАКЛАД ж үст аманатқа қанта салыу

ПЕРЕЗАКЛАДЫВАТЬ несов см перезаложить.

ПЕРЕЗАКЛЮЧАТЬ несов см перезаключить.

ПЕРЕЗАКЛЮЧИТЬ сов что қайта дүзи, қайта жасау, ~ договор келисімдин қайта дүзи

ПЕРЕЗАЛОЖИТЬ сов что аманатқа қайта салыу

ПЕРЕЗАРЯДИТЬ сов. что қайта оқлау, тазадан оқлау; ~ винтобку мылтықты қайта оқлау.

ПЕРЕЗАРЯЖАТЬ несов. см. перезарядить.

ПЕРЕЗАНИВАТЬ несов. см. перезвонить 1.

ПЕРЕЗВАНИВАТЬСЯ несов. телефон арқалы сейлесиү.

ПЕРЕЗВОН м. қоңырау сеслері, даңыры.

ПЕРЕЗВОНИТЬ сов. 1. (позвонить снова) қайта қоңырау қағыу; 2. (позвонить многим) телефон арқалы сейлесиү.

ПЕРЕЗИМОВАТЬ сов. қыслау, қысты еткізу, қыслап шығыу, қыстан шығыу.

ПЕРЕЗИМОВЫВАТЬ несов. см. перезимовать.

ПЕРЕЗНАКОМИТЬ сов. кого-что, с кем-чем, разг. таныстырып шығыу, ҳәммеси менен таныстырыу.

ПЕРЕЗНАКОМИТЬСЯ сов. с кем-чем, разг. танысып шығыу, ҳәммеси менен танысыу.

ПЕРЕЗРЁВАТЬ несов. см. перезреть.

ПЕРЕЗРЁЛЫЙ прил. жудә писсен, көп писип кеткен, аса писип кеткен.

ПЕРЕЗРЁТЬ сов. жудә писиү, көп писип кетиү, аса писиү; помидоры ~ли помидорлар жудә писип кетти.

ПЕРЕЗЯБНУТЬ сов. разг. аялау, тоңыу, қалтырау, суүйққа тоңыу.

ПЕРЕИГРАТЬ сов. 1. что (заново) қайга ойнау; 2. что (всё, многое) бәрии ойнау, көбисин ойнап шығыу.

ПЕРЕИГРЫВАТЬ несов. см. переиграть.

ПЕРЕИЗБИРАТЬ несов. см. переизбрать.

ПЕРЕИЗБРАНИЕ с. қайта сайлау, таза сайлау.

ПЕРЕИЗБРАТЬ сов. кого-что қайта сайлау, таза сайлау.

ПЕРЕИЗДАВАТЬ несов. см. переиздаться.

ПЕРЕИЗДАНИЕ с. 1. (действие) қайта басылыу, қайтадан басылыу; ~ классиков классиклердиң қайта басылыуы; 2. (книга) қайта басылған китап.

ПЕРЕИЗДАТЬ сов. что қайта басыу, қайта бастырыу; ~ учёбник оқыу куралын қайта басып шыгарыу.

ПЕРЕИМЕНОВАНИЕ с. атын өзгертип қойыу, тазадан ат қойыу, қайтадан ат беріу, басқа ат қойыу; ~ гөрөда қалага тазадан ат беріу.

ПЕРЕИМЕНОВАТЬ сов. кого-что, в кого, во что атын өзгертип қойыу, қайтадан ат беріу, басқа ат қойыу.

ПЕРЕИМЕНОВАТЬСЯ сов. в кого, во что аты өзгертип қойылыу, қайтадан ат берилүү, басқа ат қойылыу.

ПЕРЕИМЕНОВЫВАТЬ несов. см. переименовать.

ПЕРЕИМЕНОВЫВАТЬСЯ несов. см. переименоваться.

ПЕРЕЙМЧИВОСТЬ ж. разг. уқыпшылық, зейинлилік, түсінімпазлық.

ПЕРЕЙМЧИВЫЙ прил. разг. уқыпшыл, зейинли, түсімпаз.

ПЕРЕИНАЧИВАТЬ несов. см. переиначить.

ПЕРЕИНАЧИТЬ сов. что, разг. өзинше өзгертиү, басқаша ислеү.

ПЕРЕЙТИ сов. 1. өтиү, кесип өтиү, кешип өтиү, етип кетиү, көшиү (из одного помещения в другое); ~ чөрөз дорого жолды кесип өтиү; ~ реку вброд дәръяны кешип өтиү; ~ в другую комнату басқа болмеге көшиү; ~ на другую работу басқа жумысқа етип кетиү; ~ на наступление хужимге өтиү, тонылысқа көшиү; ~ к новой теме таза темага өтиү; ~ на хөзрасчёт хожалықлық есапқа өтиү, хөзрасчётка көшиү; ~ на второй курс екини курска өтиү; ~ на сторону противника душпаның терепицие этип кетиү; ~ границы 1) шегарадан өтиү; 2) перен. шектен тыс кетиү, хәделен асыү; 2. во что (превратиться) айланып кетиү; степь перешла в пустыню дала шөлгө айланды.

ПЕРЕКАЛ м. тех. шеннен тыскары таплау, көп таплау.

ПЕРЕКАЛИВАТЬ несов. см. перекалить.

ПЕРЕКАЛИВАТЬСЯ несов. см. перекалиться.

ПЕРЕКАЛИТЬ сов. что 1. тех. шеннен тыскары таплау, көп таплау; 2. (слишком нагреты) көп қыздырыу, артық қыздырыу.

ПЕРЕКАЛИТЬСЯ сов. 1. тех. шеннен тыскары тапланыу, көп тапланыу; сталь ~лась полат көп тапланды; 2. разг. көп қызып кетиү, артықшаш қызып кетиү; плитá ~лась плита артықшаш қызып кетти; углó ~лся угол көп қызып кетти.

ПЕРЕКАЛЫВАТЬ несов. см. перекалоть I.

ПЕРЕКАПЫВАТЬ несов. см. перекопать.

ПЕРЕКАРМЛИВАТЬ несов. см. перекормить.

ПЕРЕКАТ м. сыйыз жер (дәръяда).

ПЕРЕКАТЫ-ПОЛЕ с. бот. қаңбақ.

ПЕРЕКАТИТЬ сов. что домалатыу, жумалатыу, думалатып аларыу, думалатып тустируу.

ПЕРЕКАТИТЬСЯ сов. через что домалай, жумалау, домаланыу, домаланып кетиү.

ПЕРЕКАТИВАТЬ несов. см. перекатить.

ПЕРЕКАТИВАТЬСЯ несов. 1. см. перекатиться; 2. (далеко разноситься) узакқа таралыу, алысқа жайылыу (сес түүралы).

ПЕРЕКАЧАТЬ сов. что, во что күйүү, қотарыу, насос арқалы тарттырыу, насос бенен күйүү.

ПЕРЕКАЧИВАТЬ несов. см. перекачать.

ПЕРЕКАЧКА ж. қүйүү, қотарыу, насос арқалы тарттырыу, насос бенен қүйүү.

ПЕРЕКАШИВАТЬ I несов. см. перекосить I.

ПЕРЕКАШИВАТЬ II несов. см. перекосить II.

ПЕРЕКАШИВАТЬСЯ несов. см. перекоситься.

ПЕРЕКВАЛИФИКАЦИЯ ж. қайта квалификациялау, қайта қәнігелестириү, басқа қәнігелекке үйретиү.

ПЕРЕКВАЛИФИЦИРОВАТЬ сов. и несов. кого-что қайта квалификациялау, қайта қәнігелестириү, басқа қәнігелекке үйре-тиү.

ПЕРЕКВАЛИФИЦИРОВАТЬСЯ *сов. и несов.* қайта квалификацияланыу, қайта қонигелесиү, баска қөнгеликке үйрениү; ~ на тобкаря токарлыққа қайта қәнигелесиү.

ПЕРЕКИДАТЬ *сов.* что ылактырып барлығын жыйнау.

ПЕРЕКИДИНДІЙ *прил.* алмалы-салмалы, асырмалы; ~ мост алмалы-салмалы кепир.

ПЕРЕКІДЫВАТЬ *несов.* см. перекидать и перекинуть.

ПЕРЕКІДЫВАТЬСЯ *несов.* см. перекинуться.

ПЕРЕКІНУТЬ *сов.* 1. что, через что (перебросить) таслау, ылактырыу, атыу, аржагына таслау, аржагына ылактырыу, аржагына атыу; 2. что (перевернуть) аударыу, төңкериу; 3. кого-что (кинуть дальше) арманырақ ылактырыу, асырып ылактырыу; 4. что (устроить, проложить) жайыу, тессеу, еткел қылышу; 5. кого-что (передвести, назначить) еткериу, орнын өзгертиу.

ПЕРЕКІНУТЬСЯ *сов.* 1. (перескочить) секириү, секирип өтиү, тез өтиү, жайылыу; 2. (быть проложенным) жайылыу, тесселү, еткел болыу; 3. разг. (перейти на сторону противника) өтиү, етип кетиү; 4. (кинуть друг другу) бир-бирине ылактырыу.

ПЕРЕКІСАТЬ *несов.* см. перекиснуть.

ПЕРЕКІСНУТЬ *сов.* жұдә ашыу, күтә ашыу кетиү.

ПЕРЕКІСЬ *ж. хим.* тотығыу, қышқылланыу; ~ водорода водородтың қышқылланыу.

ПЕРЕКЛАДИНА *ж.* 1. кесе ағаш, арғыт; 2. (гимнастический снаряд) перекладина, турник.

ПЕРЕКЛАДНЫЕ *мн. уст.:* ёхаты на ~х алмастырып тұрылатын ат жегилген арбаға минип жүриү.

ПЕРЕКЛАДЫВАТЬ *несов.* см. переложить.

ПЕРЕКЛЁИВАТЬ *несов.* см. переклеить.

ПЕРЕКЛЁИТЬ *сов.* что 1. (заново) қайта желимлеу, қайта жабыстырыу; 2. (всё, многое) көп желимлеу, артық желимлеу.

ПЕРЕКЛЁЙКА *ж.* қайтадан желимлеу, қайта жабыстырыу; ~ обсов обой қағазларды қайтадан желимлеу.

ПЕРЕКЛЕЙМИТЬ *сов.* кого-что 1. (заново) қайта таңбалау, тазадан белги салыу; 2. (всё, многое, всех, многих) ҳәммесин таңбалау, берін белгилеп шығыу; ~ детали детальдардың ҳәммесин таңбалау.

ПЕРЕКЛІКАТЬСЯ *несов.* 1. с кем даұысласыу, даұыс берисиү, сес берисиү, шақырысыу; ~ в лесу тогайда даұыс берисиү; 2. с чем, перен. үнлесиү, үқас келиү.

ПЕРЕКЛІКНУТЬСЯ *сов.* см. перекликаться 1.

ПЕРЕКЛІЧКА *ж.* 1. атпа-ат шақырыу, бирме-бир барлау, түүеллеу; ~ делать ~у атпа-ат шақырыу жүргизиү; 2. даұысласыу, шақырысыу, сөзге шақырыу, хабарласыу, әңгимелесиү, сөйлесиү; ~а городов қалалардың бир-бирин сөзге шақырыу.

ПЕРЕКЛЮЧАТЕЛЬ *м.* переключатель, тутастырыш.

ПЕРЕКЛЮЧАТЬ *несов.* см. переключить.

ПЕРЕКЛЮЧАТЬСЯ *несов.* см. переключаться.

ПЕРЕКЛЮЧЕНИЕ *с.* 1. *тех.* токтың басқа жаққа жиберилүү, токтың басқа сымға жиберилүү; 2. (на иной вид работы) көширилиү, еткерилиү, ыңғайланыу; 3. *перен.* аударыу, бағдарлау, өзгертиу; ~ винмания дыккәтың аударылыу.

ПЕРЕКЛЮЧИТЬ *сов.* что 1. *тех.* токтың басқа жаққа жиберилүү, басқа сымға жибериү; 2. көшириү, еткериү, ыңғайлау; ~ завод на производство тракторов заводы тракторлар шығарыу гәндириү, заводы тракторлар шығарыу ушын ыңғайлау; 3. *перен.* мысли, интересы, разговор аударыу, бағдарлау.

ПЕРЕКЛЮЧИТЬСЯ *сов.* 1. *тех.* токтың басқа жаққа жиберилүү, ток басқа сымға жиберилүү; 2. көшириү, көширилиү, еткерилиү, ыңғайлаласыу; ~ться на другую работу басқа иске көшириү, басқа иске көширилиү; 3. *перен.* аударыу, бағдарлау, өзгертиу; разговор ~ся на другую тему ғүрриц басқа темаға еткерилиди.

ПЕРЕКОВАТЬ *сов.* 1. кого-что (заново) қайта нәллеу, тазадан нәл қатыу; 2. кого-что (всех, многих) ҳәммесин нәллеп шығыу, ҳәммесин тағалап шығыу, берін нәллеу; 3. что, *перен.* (перевоспитать) қайта төрбиялау, дүзетиу.

ПЕРЕКОВЕРКАТЬ *сов.* что, разг. бузыу, бузы айтты.

ПЕРЕКОВЕРКИВАТЬ *несов.* см. перековать.

ПЕРЕКОБКА *ж.* 1. қайта нәллеп шығыу, қайта тагалау, тазадан нәллеу; ~ лошадь аттарды қайта тағалау; 2. (металлических изделий) қайта ислеу, қайта соғыу; 3. *перен.* қайта төрбиялау, дүзетиу; ~ характера минезді дүзетиу.

ПЕРЕКОБЫВАТЬ *несов.* см. перековать.

ПЕРЕКОЛАЧИВАТЬ *несов.* см. переколотить.

ПЕРЕКОЛОТИТЬ *сов.* что 1. (на другое место) басқаша етип қатыу, өзгертип қатыу, басқа жерге қатыу; 2. (разбить всё, многое) берін сындырып шығыу, гул опат етип.

ПЕРЕКОЛБТЬ I *сов.* что (приколоть иначе) басқаша шашыу, қайтадан түйреу; ~ бантты қайтадан түйреу.

ПЕРЕКОЛБТЬ II *сов.* что (расколоть) жарып таслау, айрыу, усақлау; ~ все дровы барлық отынды айрып таслау.

ПЕРЕКОМПОСТИРОВАТЬ *сов.* что қайтадан компостерлеу, және бир рет компостер етиү; ~ билеты билетлерди қайта компостерлеу.

ПЕРЕКОНСТРУИРОВАТЬ *сов. и несов.* что конструкциясын қайта дүзиү; басқаша конструкциялау.

ПЕРЕКОПАТЬ *сов.* что 1. (заново) қайтадан қазыу, тазадан қазыу; 2. (всё, многое) ҳәммесин қазып шығыу, берін қазып таслау; 3. (попрек чего-л.) кесесине қазыу; ~ дорожу жолды кесесине қазыу.

ПЕРЕКОПТИТЬ сов. что 1. (заново) қайтадан ысқа тутыў, және бир рет ыслықландырыў; 2. (передержать на оғнے) отқа көбірек тутыў, көбірек ысқа тутыў, көбірек ыслықландырыў; ~ бокор сан етти көбірек ысқа тутыў; 3. (всё, многое) ҳәммесин қақпашлай, ыслықландырыў.

ПЕРЕКОРМ м. көбірек жеў, артық аүқатланыў.

ПЕРЕКОРМИТЬ сов. кого көбірек жеў, артық аүқатланыў, артық жегизиў; көбірек емизиў (ребёнка).

ПЕРЕКОРОБИТЬ сов. 1. что қыйсайтыў, иймейтиң; доску ~ло от сырости тахта ызгардан қыйсайып кетти; 2. кого-что, перен. түрин бузыў, түсін өзгертиў; мен я ~ло от его грубости оның турпайылығынан мениң турим бузылып кетти.

ПЕРЕКОРОБИТЬСЯ сов. разг. қыйсайтыў, иймейиў.

ПЕРЕКОС м. қыйсықлық, ауықлық, ғажық; ~ дверной рамы қапы рамасының ауықлығы.

ПЕРЕКОСИТЬ I сов. 1. что (скосить целиком) орып питириў, орып таслаў; 2. кого-что, перен. (уничтожить, погубить) қырыў, өлтириў; болезнь ~ла поддеревни аүйрыў аүйлдыш ярымын қырып кетти.

ПЕРЕКОСИТЬ II сов. 1. что (искривить) қыйсайтыў, қыйсайыў, ауыў, ғажытыў; раму ~ло раманы қыйсайтып; 2. кого-что, чаще безл. түри қашыў, түри бузылыў; его ~ло от боли ауырғанға шыдамай оның түри бузылып кетти.

ПЕРЕКОСИТЬСЯ сов. 1. қыйсайыў; дверь ~лась қапы қыйсайтып; 2. разг. түри туси қашыў, түри бузылыў; его лицо ~лось от боли ауырый жанына батқанлықтан оның түри бузылып кетти.

ПЕРЕКОЧЕВАТЬ сов. 1. (переменить коевые) көшип қоныў, орын өзгертиў, қоныс өзгертиў; 2. перен. разг. көшиў; ~ на новую квартиру таза квартирага көшиў.

ПЕРЕКОЧЁВКА ж. көшип қоныў, орын өзгертиў, қоныс өзгертиў; көшиў; ~ на лётные пастбища жазғы жайлайға көшип қоныў.

ПЕРЕКОЧЁВЫВАТЬ несов. см. перекочевать.

ПЕРЕКОШЕННЫЙ 1. прич. от перекосить II; 2. прил. қыйсық, қыйсайған, ауық, ғажыған; ~ая дверь ғажыған қапы; 3. прил. қыйсайған, түри туси кеткен, туси бузылған; ~ые губы қыйсайған еринлер.

ПЕРЕКРАИВАТЬ несов. см. перекройть.

ПЕРЕКРАСИТЬ сов. что 1. (заново) қайтадан бояй, тазадан рец беріу; 2. (всё, многое) ҳәммесин бояп шығыу.

ПЕРЕКРАСИТЬСЯ сов. 1. (принять другой цвет, оттенок) басқа реңге боялды, басқа түрге сиңү; 2. перен. разг. кез бояй-шылық етиў, жегилени.

ПЕРЕКРАХМАЛИВАТЬ несов. см. перекрахмалить.

ПЕРЕКРАХМАЛИТЬ сов. что, разг. 1. (накрахмалить слишком сильно) шенен шықыры крахмаллаў, көп крахмаллап жи-

бериў; 2. (всё, многое) ҳәммесин крахмаллаў, бастан аяғына дейин крахмаллаў; 3. (заново) қайта крахмаллаў.

ПЕРЕКРАШИВАТЬ несов. см. перекрасить.

ПЕРЕКРЕСТИТЬ сов. 1. кого-что, рел. (изобразить знак креста над кем-л.) шоқындырыў; 2. кого, разг. (окрестить — при переходе в другую веру) шоқындырыў; 3. что, разг. (расположить крест-накрест) атанақлаў, айқастырыў.

ПЕРЕКРЕСТИТЬСЯ сов. 1. (изобразить над собой знак креста) шоқындыў; 2. разг. (окреститься — при переходе в другую веру) шоқындыў; 3. разг. (скреститься) атанақлаў, айқастырыў.

ПЕРЕКРЕСТИЛЫЙ прил. ҳәр жақтан, жен-жақтан, түм-тустан; ~ый допрос жан-жақтан берилген сораў; ~ый отын воен. еки жақтан айқастырып оқ атыў, түм-тустан атыў; ◇ ~ое опыление ботгүл тозацларының бир-бирине шаңланыў.

ПЕРЕКРЕСТОК м. жол кесиспеси, көше кесиспеси.

ПЕРЕКРЕЩИВАТЬ несов. см. перекрестить.

ПЕРЕКРЕЩИТЬСЯ несов. см. перекреститься.

ПЕРЕКРИЧАТЬ сов. кого-что қатты бақырый, басқадан қатты сөйлеў, бақырып сөйлеў.

ПЕРЕКРОЙТЬ сов. что 1. (скроить заново) қайта пишиў, жақадан пишиў; 2. (всё, многое) барлығын қайтадан пишиў, көбисин қайта пишиў; 3. перен. (переделать) қайта ислеў, өзгертиў; ~ пъесу пъесаны қайта ислеў.

ПЕРЕКРУТИТЬ сов. что, разг. 1. (слишком закрутить) қатты таўлаў, қатты шыйратыў, көбірек таўлаў; 2. (скрутить заново) қайтадан таўлаў, қайтадан шыйратыў; 3. (переплести с чем-л.) қосып таўлаў, бирге шыйратыў.

ПЕРЕКРУТИТЬСЯ сов. разг. қатты таўланыў, көп таўланып үзилиў.

ПЕРЕКРУЧИВАТЬ несов. см. перекрутить.

ПЕРЕКРУЧИТЬСЯ несов. см. перекрутиться.

ПЕРЕКРЫВАТЬ несов. см. перекрыть.

ПЕРЕКРЫТИЕ с. 1. (покрытие заново) қайтадан бастырыў; ~ крьши жайдың тебесин қайта жабыў; 2. байлаў, бөгөў; ~ рұса рекі деръяның аңғарын бөгөў, деръяның аңғарын байлаў; 3. перен. (рекорда, нормы) асырыў, арттырыў, басып етиў, асып етиў, озып етиў; 4. (опора крыши) ийтартаның тиреў ағашы.

ПЕРЕКРЫТЬ сов. 1. что (покрыть заново) қайтадан бастырыў; ~ сарый бастырыманы қайтадан бастырыў; 2. кого-что, перен. (превозмити) асырыў, арттырыў, асып етиў, озып етиў, басып етиў; ~ прёжний рекорд бурынғы рекордтан асып түсиў; 3. что (закрыть) байлаў, бөгөў; ~ рұса рекі деръяның аңғарын бөгөў, деръяның аңғарын байлаў.

ПЕРЕКУВЫРКИВАТЬ несов. см. перекувырнуть.

ПЕРЕКУВЫРКИВАТЬСЯ несов. см. перекувырнуться.

ПЕРЕКУВЫРНУТЬ сов. кого-что, разг. тоңқалак астырыў, аударып таслаў, төңкеририп жибериў.

ПЕРЕКУВЫРНУТЬСЯ сов. разг. тоңқалак асыў, аударылып түсіў, төңкерилеп кетиў.

ПЕРЕКУПАТЬ I несов. см. перекупить.

ПЕРЕКУПАТЬ II сов. кого, разг. 1. (передержать в воде) кебирек шомылдырыў; ~ ребёнка баланы кебирек шомылдырыў; 2. (всех, многих) хәммесин шомылдырыў; ~ всех детёй балалардың хәммесин шомылдырыў.

ПЕРЕКУПАТЬСЯ сов. разг. көп шомылыш жибериў.

ПЕРЕКУПИТЬ сов. что 1. (перебить покупку у кого-л.) артып берип алыш, қымбатырақ берип алыш, асырып берип; 2. (всё, многое) көп етип сатып алыш.

НЕРЕКҮПЩИК м. алыш сатар.

ПЕРЕКҮПЩИЦА женск. от перекүпщик.

ПЕРЕКҮР м. разг. азғана дем алыш.

ПЕРЕКҮРИВАТЬ несов. см. перекурийт.

ПЕРЕКҮРИЙТ сов. 1. (выкурить слишком много) темекини көп тартыў; 2. что (всё, многое) темекиниң көп түрли шегип көриў, ҳәр түрли темеки шегиў; 3. разг. (покурить, сделав перерыв) дем алыш етип алыш (темеки тартып ушиш).

ПЕРЕКУСАТЬ сов. кого-что тислеп алыш, қауып алыш, қауып шығыў, талау.

ПЕРЕКУСАТЬСЯ сов. тислесиў, таласу; собаки ~ лиси ийтлер таласты.

ПЕРЕКУСИТЬ сов. 1. что тислеп қыйыў, тислеп үзиў; ~ ніткү сабакы тислеп қыйыў; 2. что и без доп., разг. (немного поесть) жүрек жалғаў, азырақ тамақланып алыш; ~ на скобру руку тез жүрек жалғап алыш.

ПЕРЕКУСЫВАТЬ несов. см. перекусить.

ПЕРЕЛАГАТЬ несов. см. переложить 2, 6.

ПЕРЕЛАМЫВАТЬ несов. см. переломать и переломить.

ПЕРЕЛАМЫВАТЬСЯ несов. см. переломаться и переломиться.

ПЕРЕЛЕЖАТЬ сов. разг. 1. кебирек жатыў; ~ на солице құяста кебирек жатыў; 2. (испортился от долгого хранения) көп түрүп зяд болыш.

ПЕРЕЛЕЗАТЬ несов. см. перелезть.

ПЕРЕЛЕЗТЬ сов. через что асырылып түсиў, қарғып түсиў, өрмелеп түсиў; ~ через забор дийўлдан асырылып түсиў.

ПЕРЕЛЕСОК м. кишине тоғай, кишине тоғайлық, шоқ тоғайлық.

ПЕРЕЛЕТ м. 1. ушып кетиў, ушып келиў, ушып етиў; ~ птиц құслардың ушып кетиў; ~ через Северный полюс Арка полюстен ушып етиў; 2. (при стрельбе) асып кетиў, асып түсиў, етип кетиў; ишпанадан арман кетиў.

ПЕРЕЛЕТАТЬ несов. см. перелететь.

ПЕРЕЛЕТЕТЬ сов. 1. (на другое место) ушып кетиў, ушып барыў; 2. через что

устинен ушып етип кетиў, устинен асып ушып етиў; 3. (далше, чем нужно) асып кетиў, асып түсиў, етип кетиў.

ПЕРЕЛЕТНЫЙ прил. ушып келиүши, ушып кетиүши, ушып қайтыүши, ушып етиүши; ~е птицы ушып келиүши куслар, ушып қайтыүши куслар.

ПЕРЕЛЁЧЬ сов. басқа орынға жатыў (на другое место); басқаша жатыў (лечь иначе).

ПЕРЕЛІВ м. дениў, кулпырыў (красок, цвета); ҳәр түрге дениў (звуков); ~ы перламутра мәрүорттиң ҳәр түрге дениў; ~ы в пенини соловый бүлбидлин ҳәр түрге дениў сайрауы.

ПЕРЕЛИВАНИЕ с. 1. қуйыў, актарыў, котарыў; 2. мед. жибериў; ~ кроби раненому жарадарға қан жибериў.

ПЕРЕЛИВАТЬ несов. 1. см. перелить; 2. см. переливаться 2; ~ всеми цветами радуги радуганың түрли реңлерине дениў; ◇ ~ из пустого в порожнее птицасыз сей-леў.

ПЕРЕЛИВАТЬСЯ несов. 1. см. перелиться; 2. дениў, кубылыў (о красках, цвете); ҳәр түрге дениў (о звуках).

ПЕРЕЛИВЧАТЫЙ прил. дөнген, кубылмалы (о красках, цвете); ҳәр түрли наамага дөнген (о звуках).

ПЕРЕЛИНОВАТЬ сов. что 1. (заново) қайтадан сыйыў, тазадан сыйыў; 2. (всё, многое) хәммесин сыйып шығыў.

ПЕРЕЛИНОВЫВАТЬ несов. см. перелиновать.

ПЕРЕЛИСТАТЬ сов. что 1. (страницы) аударыў, аударып шығыў, ашыў, актарыў. бетпе-бет ашыў; ~ словарь сөзликти бетпе-бет ашыў; 2. (бегло просмотреть) тез көзден еткерип шығыў.

ПЕРЕЛИСТЫВАТЬ несов. см. перелистывать.

ПЕРЕЛИТЬ сов. 1. что, из чего қуйыў, актарыў, котарыў; ~ молокоб из чашки в стакан сүтти чашкадан стаканға қуйыў; 2. что, мед. жибериў; 3. что (наливать больше, чем нужно) асырып қуйыў, асырып жибериў, шенен тыскары қуйыў; ~ чөрэз край бетинен асырып қуйыў; 4. что (отливать заново) тазадан қуйыў, қайта қуйыў; ~ стакану статуяны қайта қуйыў.

ПЕРЕЛИТЬСЯ сов. 1. (из одного сосуда в другой) қуйылыў, төгилиў; 2. (через край) асып төгилиў, асып кетиў, сыймай төгилиў.

ПЕРЕЛИЦЕВАТЬ сов. что аударып тигиў; ~ пальто пальтоны аударып тигиў.

ПЕРЕЛИЦОВАННЫЙ 1. прил. от перелицевать; 2. прил. аударылып тигилген костюм.

ПЕРЕЛИЦОВКА ж. аударып тигиў.

ПЕРЕЛИЦОВЫВАТЬ несов. см. перелицевать.

ПЕРЕЛОВИТЬ сов. кого-что тутыў, услап болыш; ~ всю рыбу в пруду хәйиздеги барлық балықты услап болыш.

ПЕРЕЛОЖЕНИЕ с. 1. муз., лит. бейимлеў, ыңгайлаў, қолайлаў; опера в ~и для глюса и фортепьяно дауыс ҳәм фортепья-

но ушын жазылған опера; 2. уст. (письменный пересказ) жазба баян.

ПЕРЕЛОЖИТЬ сов. 1. что (в другое место) қойыў, алып салыў; ~ книги со стола в шкаф китапларды столдан шкафқа салыў; 2. что, на кого-что, перен. жүклеў, аударыў, жабыў; ~ свой обязанности на кого-либо ез үазыпбаларын басқаға жүклеў; ~ свою вину на другого ез айыбын басқаға жабыў; 3. что, чем арасына қойыў; ~ посуду соломой ыдыслардың арасына сабан қойыў; 4. что (сложить, уложить заново) қайта салыў, қайта қойыў; ~ вёщи в чедмадие затларды чемоданга қайта салыў; 5. чего артық салыў, кеп салыў; ~ соли в суп сорпага дузды артық салыў; 6. что, муз., лит. ыңғайлаў, қолайлаў, бейимлеў, басқаша баян стиў; ~ стихий на музыку қосыкты музыка салыў.

ПЕРЕЛОМ м. 1. (действие) қақ бөлиниў, ортасынан сыныў, шорта сыныў; 2. (место) сынган жер; 3. мед. сынық, сыныў, мертилиў, майрылыў; закрытый ~ иштен сыныў; 4. перен. (резкое изменение) бурылые, өзгерис; нравственный ~ минез-кулук өзгериси; ~ в ходе болезни аузырыұдьың барысындағы өзгерис; в погоде произошёл резкий ~ хауа райында үлкен өзгерис болды.

ПЕРЕЛОМАТЬ сов. что бәрин сындырып таслаў, сындырып алыў, ҳәммесин сындырып болыў, бәрин қыратыў.

ПЕРЕЛОМАТЬСЯ сов. разг. бәри сыннып болыў, ҳәммеси сыннып болыў, қыратылып болыў.

ПЕРЕЛОМИТЬ сов. 1. что (сломать кадво) қақ бөлиў, ортасынан сындырыў, шорта сындырыў; 2. кого, перен. өзгертиў, дүзстиў; ~ свой характер өз минезин өзгерти.

ПЕРЕЛОМИТЬСЯ сов. 1. (надвое) қақ бөлиниў, ортасынан сындырыў, шорта сындырыў; 2. перен. разг. (о характере, привычках и т. п.) өзгертиў, дүзелиў.

ПЕРЕЛОМНЫЙ прил. өзгерис..., өзгерисли, өзгермели; ~ период өзгерис деюри; ~ взраст өзгермели жас.

ПЕРЕМАЗАТЬ сов. кого-что, чем, разг. былғап таслаў, ыласлаў, патаслаў, майлаў.

ПЕРЕМАЗАТЬСЯ сов. разг. былғаныў, ыласланыў, патасланыў, майлланыў.

ПЕРЕМАЗЫВАТЬ несов. см. перемазать.

ПЕРЕМАЗЫВАТЬСЯ несов. см. перемазаться.

ПЕРЕМАЛЫВАТЬ несов. см. перемолоть.

ПЕРЕМАЛЫВАТЬСЯ несов. см. перемолоться.

ПЕРЕМАНИВАТЬ несов. см. переманить.

ПЕРЕМАНИТЬ сов. кого-что, чем, разг. қызықтырып өз тәрепине тартыў, өз жағына алыў.

ПЕРЕМАТЫВАТЬ несов. см. перемотать.

ПЕРЕМАХИВАТЬ несов. см. перемахнуть.

ПЕРЕМАХНУТЬ сов. что, через что, разг. секирип түсіў, ырғып түсіў, қарғып етиў; ~ через забор дийтуалдың үстинен ырғып етиў.

ПЕРЕМАЧИВАТЬ несов. см. перемочить.

ПЕРЕМЕЖАТЬ несов. что, чем, с чем ретлестириў, гезеклестириў; ~ работу с отыхом жумыс пешен дем алысты ретлестириу.

ПЕРЕМЕЖАТЬСЯ несов. чем, с чем ретлесиў, гезеклесиў; снег ~лся с градом қар менен буршақ араласып жауды.

ПЕРЕМЕЖАЮЩИЙСЯ 1. прич. от перемежаться; 2. прил. бир тутып бир қоятуғын, ўакты-щакты болатуғын, гезеклесстуғын, тутпалы; ~аяся лихорадка бир тутып бир қоятуғын ысытпа кесели.

ПЕРЕМЕЖЕВАТЬ сов. что қайтадан елшөй, қайтадан белгилеў; ~ зэмлю жерди қайтадан елшеў.

ПЕРЕМЕЖЕВЫВАТЬ несов. см. перемежевать.

ПЕРЕМЕНА ж. 1. (действие) өзгерис, өзгерилүү; ~ погоды хауаның өзгерилүү; ~ климата климаттың өзгерилүү; с ним произошла большая ~ ол қатты өзгерип кетти; 2. разг. (комплект белья, платья) бир комплект иш кийим, бир қатар көйлек; 3. школ. тәнелис; большая ~ үлкен тәнелис.

ПЕРЕМЕНЯТЬ сов. кого-что, в разн. знач. өзгертиў, алмастырыў, ауыстырыў; ~ костюм костюмы алмастырыў; ~ прически шашты өзгертип қойыў; ~ лошадей атларды өзгертиў; ~ разговор әңгимени басқа жаққа бурыў.

ПЕРЕМЕНЯТЬСЯ сов. 1. (изменяться) өзгерилүү, өзериү; ветер ~лся самал өзгерди; жизнь ~лась турмыс өзгерди, өмир өзгерди; он ~лся в лицо оныш туси өзгерип кетти; 2. к кому-чему (изменить свое отношение) көз карасын өзгертиў.

ПЕРЕМЕННЫЙ прил. в разн. знач. өзгермели, өзгерип туратуғын, айнымалы; ~ый ветер өзгерип туратуғын самал; ~ая величиня мат. өзгермели мұгдар; ~ый ток физ. өзгермели ток; ~ый капитал эк. өзгермели капитал.

ПЕРЕМЕНЧИВОСТЬ ж. разг. өзериүшилик, айнығышлық, айнымалылық.

ПЕРЕМЕНЧИВЫЙ прил. разг. өзгермели, айнығыш, айнымалы; ~ая погода өзгерип туратуғын хауа райы; ~ый характер өзгермели минез.

ПЕРЕМЕНЯТЬ несов. разг. см. переменить.

ПЕРЕМЕНЯТЬСЯ несов. разг. см. переменяться.

ПЕРЕМЕРЗАТЬ несов. см. перемерзнуть.

ПЕРЕМЕРЗНУТЬ сов. разг. 1. (озябнуть) жуде сууыққа катыў, жүде тоңыў; я ~ в добре мен жонда жүде тоңдым; 2. (погибнуть от мороза) тоңып елиў, сууық урып кетиў; все цветы ~ли барлық гүлдерди сууық урып кетти.

ПЕРЕМЕРИВАТЬ несов. см. перемерить.

ПЕРЕМЕРИТЬ сов. что 1. (измерить заново) қайта елшеў, жақадан елшеў; 2. (примерить всё, многое) бәрин елшеў, ҳәммесин елшеў, елшеп шыгыў, кийип көриў; ~ все платья ҳәмме кейлеклерди кийип көриў.

ПЕРЕМЕСИТЬ сов. что ийлеў, қарыў, араластрыў; ~ глынусаз ылайды араластрыў.

ПЕРЕМЕСТИТЬ сов. кого-что көширип қойыў, жылыстырыў, көширип орналастрыў, орнын алмастырыў; ~ мебель мебельдиң турган жерин өзгертий.

ПЕРЕМЕСТИТЬСЯ сов. көширилиў, жылсыў, кешин орналасыў, орын алмастырылыў.

ПЕРЕМЁТ м. керме қармақ.

ПЕРЕМЕТАТЬ I сов. что 1. (заново) қайтадан жыйнай, қайтадан жыйыў, гүдилеў, уйиў; ~ стог гүдини қайтадан жыйыў; 2. (всё, многое) бәрин жыйнаў, хәммесин уйиў, бәрин гүдилеп шығыў, ҳәммесин уйип шығыў, бәрин жыйнап шығыў.

ПЕРЕМЕТАТЬ II сов. что 1. (сметать заново) қайтадан сырый шығыў, қайта кеклеў; ~ блузку блузканы қайта кеклеў; 2. (сметать всё, многое) ҳәммесин көккелеп шығыў, бәрин кеклеў; ~ все шыбы барлық жүйлерин көккелеп шығыў; 3. (обметать заново) қайтадан жийеклеў; 4. (обметать всё, многое) барлығын қайта жийеклеў, көбисин қайта жийеклеў.

ПЕРЕМЁТИТЬ сов. кого-что белгилеў, бетги салыў.

ПЕРЕМЕТНУТЬСЯ сов. разг. сатылыў, биреудиң тәрепине етий; ~ на стбону врага душпан тәрепине етий.

ПЕРЕМЁТНЫЙ прил. тайлы, тенделемели, еки жағы тен; ~ая сүмка қоржын; ◇ сумá ~ая түрақсыз адам.

ПЕРЕМЁТЫВАТЬ I несов. см. переметать I.

ПЕРЕМЁТЫВАТЬ II несов. см. переметать II.

ПЕРЕМЁТЫВАТЬСЯ несов. см. переметнуться.

ПЕРЕМЕЧАТЬ несов. см. перемётить.

ПЕРЕМЕШАТЬ сов. что 1. (смешать вместе) араластрыў, ийлеў, қарыў; ~ цемент с песком цементти қум менен араластрыў; 2. араластрыў, кесеў, қаўластырыў; ~ ўғы в печке печетги көмидри кесеў; 3. (перепутать) былгастрыў, алжастрыў; ~ все бумағи қағазлардың ҳәммесин былгастрып жибериў.

ПЕРЕМЕШАТЬСЯ сов. разг. 1. (смешаться) араласыў, былгасыў; мұқа ~ласы с крупой ун жарма менен араласты; 2. перен. (перепутаться) былгасылыў, алжасылыў; в голове у меня всё ~лось мениң басымда ҳәммеси былгасып кетти.

ПЕРЕМЁШИВАТЬ I несов. см. перемессить.

ПЕРЕМЁШИВАТЬ II несов. см. перемешать.

ПЕРЕМЁШИВАТЬСЯ несов. см. перемешаться.

ПЕРЕМЕЩАТЬ несов. см. переместить.

ПЕРЕМЕЩАТЬСЯ несов. см. переместиться.

ПЕРЕМЕЩЕНИЕ с. 1. аўысыў; ~ пластов земной коры жер қабатларының аўысыўы; 2. өзгертий, жибериў; ~ по службе хызмет орын бойынша өзгертий.

ПЕРЕМЕЩЕННЫЙ прич. от переместить; ◇ ~е лица аўысып кеткен адамлар

(Екиниши жер жузилик урыс дәүириндеги Германияга зорлық пenen алыш кеткен, соңынан ҳәр түрли елларден табылған адамлар).

ПЕРЕМИГНУТЬСЯ несов. см. перемигнуться.

ПЕРЕМИГНУТЬСЯ сов. с кем, разг. көз қысысыў.

ПЕРЕМИНАТЬСЯ несов. разг. салмағын салыў, салмағын салып түрүй; ~ с ноги на ногу салмағын гә бил аягына, гә ол аягын салып түрүй.

ПЕРЕМИРИЕ с. үақытыша питим, жарасыу; заключить ~ үақытыша питим жасау.

ПЕРЕМОНДЖАТЬ несов. см. перемибожить.

ПЕРЕМОНДЖИТЬ сов. что, мат. көбейтий.

ПЕРЕМОГАТЬ несов. что, разг. шыдаў, шыдам бериў, бас бермей; ~ боль аўырыға шыдам бериў.

ПЕРЕМОКАТЬ несов. см. перемокнуть.

ПЕРЕМОКНУТЬ сов. разг. сүү етип кетиү, жаураў, жауын етий; все вёчи ~ли барлық затлардан сүү етип кетти.

ПЕРЕМОЛ м. с.-х. тартыў, ун етип тартыў; пустить зернö в ~ дөнди ун етип тартыры.

ПЕРЕМОЛАЧИВАТЬ несов. см. перемолотить.

ПЕРЕМОЛВИТЬ сов. гүрриңлесиў, сейлесиў, гәплесиў; нә с кем слбва ~ разг. бир аўыз сейлесиңгэ адам жоқ.

ПЕРЕМОЛВИТЬСЯ сов. чем, разг. гүрриңлесиў, сейлесиў, гәплесиў; ~ не сколькими словами с соседом қоңсы менен бир-ски аўыз гәплесип қалыў.

ПЕРЕМОЛОТИТЬ сов. что 1. (всё, многое) ҳәммесин айдал болыў, түйеклеп болыў; ~ всё зернö дәннин ҳәммесин айдал болыў; 2. (заново) қайтадан айдаў, қайта түйеклеў.

ПЕРЕМОЛОТЬ сов. что 1. (всё, многое) ҳәммесин тартыў, барин ун етий; 2. (заново) қайта тартыў.

ПЕРЕМОЛОТЬСЯ сов. тартылыў, упталыў; ◇ ~еется — мұқа будет погов. унталана-унтала ун болар (соотв. ер тарықнай ер жеттесе).

ПЕРЕМОРИТЬ сов. кого қырыў, сапетиў, өлтирип болыў.

ПЕРЕМОТАТЬ сов. что 1. (заново) қайтадан ораў, тазадаң ораў; 2. (на что-л.) басқа нәрсеге ораў.

ПЕРЕМОЧИТЬ сов. что 1. (всё, многое) ҳәммесин суўлаў, бәрин суўлап шығыў; 2. (слишком долго продержать в воде) шенген тыскары суўлаў, кеп суўлаў, артық хөллеў; ~ лён зығырды кеп суўлаў.

ПЕРЕМОЧЬ сов. см. перемогать.

ПЕРЕМОЧЬСЯ сов. см. перемогаться.

ПЕРЕМОУДРИТЬ сов. разг. данасыны, ақыллысыны.

ПЕРЕМОУЧИТЬСЯ сов. разг. қатты азапланы, көп қыйланыў.

ПЕРЕМЫВАТЬ несов. см. перемыть; ◇ ~косточки кому-л. биреуди сыртынан жаманлаў, биреудиң кулагын шынлатыў.

ПЕРЕМЫТЬ сов. *кого-что* 1. (заново) қайтадан жуўыў, тазадан шайыў; ~ пол полды қайтадан жуўыў; 2. (всё, многое, всех, многих) ҳәммесин жуўып шығыў, жуўышырып шығыў; борин шайып шығыў.

ПЕРЕМЫЧКА ж. 1. (перехват) перемычка, косыщ, устатқыш; 2. (водонепроницающее заграждение) бөйт, бөгет; 3. тех. (окна, двери) шарқырауы.

ПЕРЕМЯТЬ сов. что бөрин мыжымырлап таслаў, басқылап таслаў.

ПЕРЕМЯТЬСЯ сов. ёбден мыжымырланаў, көп мыжыланыў, көп басқыланыў.

ПЕРЕНАПРЯГАТЬ несов. см. перенапрячь.

ПЕРЕНАПРЯГАТЬСЯ несов. см. перенапрячься.

ПЕРЕНАПРЯЖЕНИЕ с. 1. шеннен тыс күш салыў, зорығып шаршаў, көп гайрат салыў, жүдәме тырысыў; нервное ~ нервтың зорығып шаршаў; 2. эл. электр тоғының күшенийи.

ПЕРЕНАПРЯЧЬ сов. что шеннен тыс күш салыў, зорығып шаршаў, көп гайрат салыў, жүдәме тырысыў; ~ силы барлық гайратын салыў.

ПЕРЕНАПРЯЧЬСЯ: сов. шеннен тыс күш салыныў, зорығып шаршаў, көп гайрат салыў, жүдәме тырысыў.

ПЕРЕНАСЕЛÉНИЕ с. халықтың жүде тырызығы, халықтың аса көплиги.

ПЕРЕНАСЕЛЕННОСТЬ ж. халықтың көплиги, халықтың аса көплиги, халықтың аса тырызығы; ~ дәмә жайдағы халықтың аса көплиги.

ПЕРЕНАСЕЛЕННЫЙ 1. прич. от перенаселить; 2. прил. халқы жүде көп, халқы аса көп, халқы тырыз; ~ район халқы жүде көп район.

ПЕРЕНАСЕЛЙТЬ сов. что халықты жүде тырыз отырызыў, халықты аса көп жайастырыў.

ПЕРЕНАСЕЛЯТЬ несов. см. перенаселить.

ПЕРЕНАСЫТИТЬ сов. что, чем шеннен тыс салыў, жүдә көп салып жибериў, жүдә көп көсиў; ~ раствор солью еритидиге дұзды жүде көп салып жибериў.

ПЕРЕНАСЫЩАТЬ несов. см. перенасытить.

ПЕРЕНАСЫЩЕННЫЙ 1. прич. от перенасытить; 2. прил. жүде көп қосылған, аса қандырылған; ~ раствор аса қандырылған еритиди.

ПЕРЕНЕСТИ сов. 1. *кого-что* тасыў, өткезиў, қәшириў; алып барыў, апарыў, апарып қойыў (*туда*); көтерип экелиў, көтерип алып келиў (*сюда*); ~ дом на другой участок жайды басқа жерге қәшириў; ~ ребёнка чөрэс дорожь баланы жолдан көтерип өткезиў; ~ стол к окну столды терезеге жақынатып қойыў; 2. *что (отложит)* қалдырыў, қәшириў, созыў; ~ собрание жыйналысты қалдырыў; 3. *что* өткериў, өткезиў; ~ один слог на другую строку бир буынды екинши жолға өткериў; 4. *что, перен.* басынан қәшириў, басынан өткезиў, басынан өткериў; ~ тяжёлу болезнь аүүр кеселди басынан

өткериў; ~ гөре қайғыны басынан қешириў.

ПЕРЕНЕСТИСЬ сов. басқа жерде болыў, басқа жакта болыў; мысленно ~ куды-либо қыялы басқа бир жакта болыў.

ПЕРЕНИМАТЬ несов. см. перенять.

ПЕРЕНОС м. 1. (действие) тасыў, өткизиў, қәшириў; алып барыў, апарып қойыў (*туда*); көтерип экелиў, көтерип алып келиў (*сюда*); 2. өткермелесү; пра́вила ~а слов сөзлерди өткермелөу қәделери; 3. (знак) өткериў белгиси, өткермелөу белгиси.

ПЕРЕНОСИТЬ I несов. см. перенести; ◇ *не ~ сить* кого-л. жақтырау, көре алмау, жек көриў; я егө *не ~шү* мен оны көре алмайман.

ПЕРЕНОСИТЬ II сов. *кого-что* тасыў, тасып апарыў; ~ вёщи в вагби заттарды вагона тасыў.

ПЕРЕНОСИТЬСЯ несов. см. перенестись.

ПЕРЕНОСИЦА ж. кеңсирик.

ПЕРЕНОСКА ж. разг. тасыў, өткезиў, қөцириў, апарыў; ~ мебели мебельди басқа орынга апарыў.

ПЕРЕНОСНЫЙ прил. 1. қөширилетуын, қөшипе, қозгалмалы, алып жүретуын, қөширмели; ~ая лампа көшпе шыра, қөширмели лампа; 2. (иносказательный) аүыспалы, өткермели; ~ое значение слова сөздик өткермели мәниси; в ~ом смысле аүыспалы мәнисинде.

ПЕРЕНОСЧИК м. таратыўши, жүктөрүши; комар — ~ малярий шыбын — оыстыра кеселин таратыўши.

ПЕРЕНОСЬЕ с. см. переносица.

ПЕРЕНОЧЕВАТЬ сов. қоныў, қонып кетиў, ақшамласыў, жатып кетиў.

ПЕРЕНУМЕРОВАТЬ сов. что қайта номрлеў, ҳәммесин номерлеп шығыў.

ПЕРЕНУМЕРОВЫВАТЬ несов. см. перенумеровать.

ПЕРЕНЯТЬ сов. что үйрениў, үйренип алыў, үлти алыў; ~ полезный опыт пайдалы төжирийбени үйрениў; ~ метод работы новаторов новаторлардың жумыс усылын үйренип алыў.

ПЕРЕОБОРУДОВАНИЕ с. қайтадан үскенелеў, тазадан үскенелеў.

ПЕРЕОБОРУДОВАТЬ сов. и несов. что қайта үскенелеў, тазадан үскенелеў.

ПЕРЕОБУВАНИЕ с. аяқ кийимди қайта кийиў, аяқ кийимди алмастырып кийиў.

ПЕРЕОБУВАТЬ несов. см. переобуть.

ПЕРЕОБУВАТЬСЯ несов. см. переобутся.

ПЕРЕОБУТЬ сов. 1. *кого аяқ кийимди қайта кийгизиў, аяқ кийимди алмастырып кийгизиў; ~ ребёнка баланы аяқ кийимин қайта кийгизиў; 2. что басқа аяқ кийим кийиў; ~ сапоги басқа стик кийиў.*

ПЕРЕОБУТЬСЯ сов. во что и без доп. қайта кийиў, басынан кийиў (аяқ кийимди).

ПЕРЕОБУЧАТЬ несов. см. переобучить.

ПЕРЕОБУЧАТЬСЯ несов. см. переобучиться.

ПЕРЕОБУЧИТЬ сов. *кого-что* қайта оқытыў, қайта үйретиў.

ПЕРЕОБУЧИТЬСЯ *сов.* қайта оқыў, қайтадан үйрениў.

ПЕРЕОДЕВАНИЕ *с.* 1. (*кого-л.*) қайта кийиниў, қайта кийиндириў, басқа кийим кийгизиў; 2. (*чего-л.*) өзгертип кийиў, басқасын кийиў, аўмастырып кийиў.

ПЕРЕОДЕВАТЬ *несов.* см. *переодеть.*

ПЕРЕОДЕВАТЬСЯ *несов.* см. *переодеться.*

ПЕРЕОДЁТЫЙ 1. *прич.* от *переодеть*; 2. *прил.* басқа болып кийинген, кийимин өзгертип кийинген.

ПЕРЕОДЁТЬ *сов.* 1. *кого-что*, во что қайта кийиндириў, кийимин аўмастырыў, басқа кийим кийгизиў, басқа кийим кийдириў; ~ ребёнка балага басқа кийим кийгизиў; 2. *что* өзгертип кийиў, аўмастырып кийиў, басқасын кийиў; ~ платье басқа кейлек кийиў, кейлек аўмастырып кийиў.

ПЕРЕОДЁТЬСЯ *сов.* 1. *во что* басқасын кийиниў, басқа кийим кийиў; ~ в другое платье басқа кейлек кийиў; 2. *кем* басқаша кийиниў, өзгертип кийиниў, басқа киси болып кийиниў.

ПЕРЕОСВИДЕТЕЛЬСТВОВАНИЕ *с.* көзден қайта өткериў, қайта гүйландырыў; врачебное ~ врачлардың көзден қайта өткериў.

ПЕРЕОСВИДЕТЕЛЬСТВОВАТЬ *сов.* и *несов.* *кого* көзден қайта өткериў, қайта гүйландырыңы.

ПЕРЕОСВИДЕТЕЛЬСТВОВАТЬСЯ *сов.* и *несов.* көзден қайтадан өтиў, қайтадан гүйланын.

ПЕРЕОСМЫСЛЁНИЕ *с.* қайта ойланыў, қайта ойланып кериў; ~ фактов фактларды қайта ойланып кериў.

ПЕРЕОСМЫСЛИВАТЬ *несов.* см. *переосмыслить.*

ПЕРЕОСМЫСЛИТЬ *сов.* *что* қайта ойланыў, қайта ойланып кериў; ~ исторические события тарихий үақыяларды қайта ойланып кериў.

ПЕРЕОХЛАДИТЬ *сов.* *что* шенген тыс-қары суұтын, жуде салқынлатын.

ПЕРЕОХЛАДИТЬСЯ *сов.* шенген тыс-қары суұтын, жуде салқынланын.

ПЕРЕОХЛАЖДАТЬ *несов.* см. *переохладить.*

ПЕРЕОХЛАЖДАТЬСЯ *несов.* см. *переохладиться.*

ПЕРЕОХЛАЖДЕНИЕ *с.* 1. *физ.* жуде суұтын, аса суұтын, шенген тыс суұтын; 2. (*слишком сильное охлаждение*) шенген тысқары суұтын, жуде салқынлашын.

ПЕРЕОЦЕНЫВАТЬ *несов.* см. *пересенить.*

ПЕРЕОЦЕНИТЬ *сов.* 1. *что* (*заново*) қайта баҳалау, таза баҳа қойыў, жақадан нырық қойыў; 2. *кого-что* артық баҳалау, аса баҳалау; ~ свой способности өз уқылышын аса баҳалау, өзиниң уқыбын артық баҳалау.

ПЕРЕОЦЕНКА *ж.* 1. (*действие*) қайта баҳалау, таза баҳа қойыў, тазадан нырық кесиў; ~ товаров товарларды қайта баҳалау; 2. (*преувеличенная оценка*) артық

баҳалау, аса баҳалау; ~ сил противника душпаниң күшин артық баҳалау.

ПЕРЕПАДАТЬ *несов.* 1. см. *перепасть*; 2. *разг.* анда-санда жаўыу; изредка ~ ют дождь жаўын анда-санда жаўады.

ПЕРЕПАИВАТЬ I *несов.* см. *перепойт.*

ПЕРЕПАИВАТЬ II *несов.* см. *перспайт.*

ПЕРЕПАЛКА *ж.* *разг.* 1. см. *перестрелка*; 2. см. *перебранка.*

ПЕРЕПАЛОТЬ *несов.* см. *переполоть.*

ПЕРЕПАРИВАТЬ *несов.* см. *перепарить.*

ПЕРЕПАРИВАТЬСЯ *несов.* см. *перепариться.*

ПЕРЕПАРИТЬ *сов.* *что* 1. *абден* пүүлап жибериў, көп пүүлап зая етиў; ~ свёклу ләбләбини *абден* пүүлап жибериў; 2. (*всё, многое*) хәммесин пүүлау, барлығын пүүлау.

ПЕРЕПАРИТЬСЯ *сов.* 1. *абден* пүүланыў, көп пүүланып зая болыў; 2. (*в бане*) пүүга тусиў.

ПЕРЕПАРХИВАТЬ *несов.* см. *перепорхнуть.*

ПЕРЕПАРЫВАТЬ *несов.* см. *перепороть I.*

ПЕРЕПАСТЬ *сов.* *безд.* кому, *разг.* (*достатся*) пайна тийиў.

ПЕРЕПАХАТЬ *сов.* *что* 1. (*заново*) қайта сүриў, қайтадан айдау; 2. (*закончить вспашку*) бәрин сүриў, хәммесин сүриў.

ПЕРЕПАХИВАТЬ *несов.* см. *перепахать.*

ПЕРЕПАЧКАТЬ *сов.* *кого-что*, чём, в чём *абден* ыласлау, бәрин патаслау, хәммесин ыласлаш таслау, бәрин былғаш таслау.

ПЕРЕПАЧКАТЬСЯ *сов.* чём, в чём и без доп. *абден* ыласланыў, *абден* патасланыў, жуде былғаныў.

ПЕРЕПАШКА *ж.* қайта сүриў, қайтадан айдау.

ПЕРЕПАЯТЬ *сов.* *что* 1. (*заново*) қайта қалайлау, қайта донекерлеу; 2. (*всё, многое*) хәммесин қалайлау, бәрин дөнекерлеу.

ПЕРЕПЕВ *м.* қайталау, қайталаныў, тәкрапралау; ~ы старого ескиниң қайтала-нылары.

ПЕРЕПЕВАТЬ *несов.* *что, разг.* 1. см. *перепёт;* 2. (*повторять известное*) қайта-лау, тәкрапралау.

ПЕРЕПЕКАТЬ *несов.* см. *перепечь.*

ПЕРЕПЕКАТЬСЯ *несов.* см. *перепечься.*

ПЕРЕПЕЛ *м.* бөдене.

ПЕРЕПЕЛЕНАТЬ *сов.* *кого* қайтадан орау, қайтадан кундақлау; ~ ребёнка баланы қайтадан орау.

ПЕРЕПЕЛЁНЫВАТЬ *несов.* см. *перепелеть.*

ПЕРЕПЕЛИНЫЙ *прил.* бөдене, бөдене-ниң; ~ая охота бөдене аўлау; ~ое гнездо бөденениң уасы.

ПЕРЕПЁЛКА *ж.* мәкиен бөдене.

ПЕРЕПЕЛЯТНИК *м.* (*ястреб*) кырғыз.

ПЕРЕПЕРЧИВАТЬ *несов.* см. *перепер-чить.*

ПЕРЕПЕРЧИТЬ *сов.* *что* аса бурышлау, көп бурышлап жибериў.

ПЕРЕПЁТЬ *сов.* 1. *что* (*всё, многое*) көп айттын, хәммесин айттып шығыў; 2. *кого* (*одержать верх в пении*) қосықта озып шығыў, қосықта жесип шығыў.

ПЕРЕПЕЧАТАТЬ сов. что 1. (тиографским способом) қайта басыу, қайта бастырыу; 2. разг. (на пишущей машинке) қайтадан бастырыу.

ПЕРЕПЕЧАТКА ж. 1. (тиографским способом) қайта бастырыу, қайта басылыу; 2. (на пишущей машинке) қайтадан бастырыу.

ПЕРЕПЕЧАТЫВАТЬ несов. см. перепечатать.

ПЕРЕПЕЧЬ сов. что 1. (сделать жёстким, сухим) ёбден писириү, оты көп болыу, күйип кетиү; 2. (всё, многое) ҳәммесин писириү.

ПЕРЕПЕЧЬСЯ сов. ёбден писип кетиү, оты көп болыу, күйип кетиү; хлеб ~сся нан ёбден писип кетипти.

ПЕРЕПИВАТЬ несов. см. перепить.

ПЕРЕПИВАТЬСЯ несов. см. перепиться.

ПЕРЕПИЛИВАТЬ несов. см. перепилийт.

ПЕРЕПИЛИЙТ сов. что 1. кесиү, жарғы менен кесиү; ~ бревнō берене ағашты жарғы менен кесиү; 2. (всё, многое) ҳәммесин кесип шығыу, бәрін пышы менен кесиү; ~ все дрова отының ҳәммесин кесип шығыу.

ПЕРЕПИСАТЬ сов. 1. что (заново) қайтадан жазыу, көширип жазыу; қайта басыу (на машинке); ~ набело таза етип көширип жазыу; 2. что, с чего (списать) көширип алышу; 3. кого-что (внести в список) дизимге жазыу, дизимге алышу; ~ присутствующих катнасышылардың дизимин алышу.

ПЕРЕПИСКА ж. 1. қайта жазыу, көширип жазыу; қайта басыу (на машинке); 2. (обмен письмами) хат жазысыу, хат алышыу; весті ~у с другом досты менен хат жазысы турыу; 3. собир. (письма) жазысқан хатлар; ~а Чехова Чеховтың жазысқан хатлары.

ПЕРЕПИСЧИК м. көширип жазыушы, көшириши.

ПЕРЕПИСЧИЦА женск. от переписчик.

ПЕРЕПИСЫВАТЬ несов. см. переписать.

ПЕРЕПИСЫВАТЬСЯ несов. с кем хат алышыу; хат жазысыу; мы с ним часто ~емся близлер оның менен жийи-жийи хат алышып турамыз.

ПЕРЕПИСЬ ж. жазыу, есап алышу; хатлау (скота); ~ население халықтың есабын алышу.

ПЕРЕПИТЬ сов. разг. 1. чего и без доп. (выпить слишком много) көп ишиү, шеннен тыс ишиү; 2. кого басқадан көп ишиү, биреүден артық ишиү.

ПЕРЕПИТЬСЯ сов. разг. көп ишиү, артық ишиү, көп ишип мәс болыу.

ПЕРЕПЛАВИТЬ I сов. что қайта еритиү, тазадан еритиү; ~ две тонны руды еки тона руданы қайта еритиү.

ПЕРЕПЛАВИТЬ II сов. кого-что (по воде) ағызыу, ығызыу; ~ лес ағаш ығызыу.

ПЕРЕПЛАВИТЬСЯ сов. қайта еритилиү, тазадан еритилиү.

ПЕРЕПЛАВКА ж. қайта еритиү, тазадан еритиү; ~ металлов металлардың қайтадан еритилиү.

ПЕРЕПЛАВЛЯТЬ I несов. см. переплавить I.

ПЕРЕПЛАВЛЯТЬ II несов. см. переплавить II.

ПЕРЕПЛАВЛЯТЬСЯ несов. см. переплавиться.

ПЕРЕПЛАНИРОВАТЬ сов. что қайта планластырыу, өзгертип планластырыу; ~ улицы көшпелерди қайта планластырыу.

ПЕРЕПЛАНИРОВКА ж. қайта планластырыу, өзгертип планластырыу; ~ города қалалы қайта планластырыу.

ПЕРЕПЛАНИРОВЫВАТЬ несов. см. перепланировать.

ПЕРЕПЛАТА ж. 1. (действие) артық төлеү, көп төлеү; 2. (переплаченная сумма) артық маши, үстеме төлеү.

ПЕРЕПЛАТИТЬ сов. что, за что и без доп. артық төлеү, көп төлеү; ~ за покупку сатып алынған затқа артық төлеү.

ПЕРЕПЛАЧИВАТЬ несов. см. переплатить.

ПЕРЕПЛЕСТИ сов. что 1. (книгу) түплеү, муқабалау; 2. (прутья, нити и т. п.) ериү, тоқыу; 3. (перевить чём-л.) қосып ериү, ериү; 4. (заново заплести) қайтадан ериү, тазадан ериү; ~ көсү бурымын қайтадан ериү.

ПЕРЕПЛЕСТИСЬ сов. 1. (сплестишь, перепутаться) шырмалыу, ерилиү, оралыу; растения ~лісь между собой өсимликлер бир-бирине шырмалып есекен; 2. перен. араласып кетиү, етлесип кетиү; события ~лісь үақыялар бир-бирине араласып кетти.

ПЕРЕПЛЁТ м. 1. (действие) түплеү, муқабалау; отдать книгу в ~ китапты түплеүте берүү; 2. (крышка книги) муқаба, китаптың қабы; 3. есик ағаш (дверной); айна ағаш (оконный); ◇ попасть в ~ қызын аұхалға ушырау.

ПЕРЕПЛЕТАТЬ несов. см. переплести.

ПЕРЕПЛЕТАТЬСЯ несов. см. переплетисть.

ПЕРЕПЛЕТЕНИЕ с. 1. (действие) ерилиү, тоқылыу; 2. текст. (расположение нитей в ткани) тоқыс; 3. шырмасыу, араласыу, етлесиү; сложное ~ жылок листа жапырак арқаушаларының бир-бири менен шырмасыуы; 4. перен. араласыу, етлесиү; ~ обстоятельств жағдайларды шатасыу.

ПЕРЕПЛЁТНЫЙ прил. 1. муқабалайтын, қаплайтуын, түплик, муқабалық; ~ая бумаға муқабалық қағаз; 2. в знач. сущ. ж. переплетная түплеүхана.

ПЕРЕПЛЁТЧИК м. түплеүши, муқабалашы.

ПЕРЕПЛЁТЧИЦА женск. от переплётчик.

ПЕРЕПЛЫВАТЬ несов. см. переплыть.

ПЕРЕПЛЫТЬ сов. что, через что и без доп. жүзип этиү, жүзип шығыу; ~ рέку дарьядан жүзип этиү.

ПЕРЕПОДГОТАВЛИВАТЬ несов. см. переподготовить.

ПЕРЕПОДГОТАВЛИВАТЬСЯ несов. см. переподготовиться.

ПЕРЕПОДГОТОВИТЬ сов. кого-что қайта таярау, билимин көтериү, билимин арттырыу; ~ педагогов педагогларды қайта таярау.

ПЕРЕПОДГОТОВИТЬСЯ сов. қайта таярланылыу, билими кетерилиү, билими артырылыу.

ПЕРЕПОДГОТОВКА ж. қайта таярлау, билимин кетериү, билимин арттырыү; курсы по ~е учителей мұғаллимлердиң билимин кетериү курслары.

ПЕРЕПОЙТИ сов. кого 1. (опоить) сүүдү көп ишириү, аса қандырыү; ~ лошадь атты аса қандырыү; 2. разг. (всех, многих) ҳәммесин мәс етиү, ишмилкти көп бериү.

ПЕРЕПОЙИ м.: с ~я, с ~ю прост. арақты көп ишип.

ПЕРЕПОЛАСКИВАТЬ несов. см. переполоскать.

ПЕРЕПОЛЗАТЬ несов. см. переползти.

ПЕРЕПОЛЗТИ сов. что, через что еңбеклеп жүриү; еңбеклен келиү (сюда); еңбеклеп барыў (туда).

ПЕРЕПОЛНЕНИЕ с. жүдә толып кетиү, артық толыў; ~ водохранилища суу сақлағыштың жүдә толып кетиү.

ПЕРЕПОЛНЕННЫЙ прил. толы; лыққа толған; ~ клуб лыққа толған клуб.

ПЕРЕПОЛНИТЬ сов. 1. что жүдә толтырыў, артық толтырыў; лыққа толтырыў (людьми); 2. кого-что, перен. толтырыў.

ПЕРЕПОЛНИТЬСЯ сов. чем 1. толыў, толтырылыў, жүдә толтырылыў; лыққа толыў (людьми); 2. перен. толыў; мәй сәрдце ~лось радостью мениң кеүлім күйанышқа толып кетти; ◇ чаша моего терпения ~лась мениң шыдайтуғын жерим қалмады.

ПЕРЕПОЛНЯТЬ несов. см. переполнить.

ПЕРЕПОЛНЯТЬСЯ несов. см. переполняться.

ПЕРЕПОЛОСКАТЬ сов. что 1. (заново) қайта шайыў; 2. (всё, многое) ҳәммесин қайта шайыў.

ПЕРЕПОЛОБТЬ сов. что 1. (заново) қайта отаў; ~ грайду қарықты қайта отаў; 2. (всё, многое) ҳәммесин отаў, бәрин отап шығыў.

ПЕРЕПОЛОХ м. топалаң, шаўқым, астан-кестен, зәрресин ушырыў; произвести ~ топалаң салыў; вызвать ~ астан-кестенин келтириў.

ПЕРЕПОЛОШИТЬ сов. кого-что, чем, разг. топалаң салыў, шаўқым салыў, астан-кестен етиў, зәрресин ушырыў; ~ спящих уйылдан атқанлардың зәрресин ушырыў.

ПЕРЕПОНКА ж. переде, торсылдақ; барабанная ~нат. құлтақ передеси, қулактың передеси.

ПЕРЕПОНЧАТЫЙ прил. переде..., передели, торсылдақ..., торсылдақлы.

ПЕРЕПОРӨТІ I сов. что ҳәммесин сөгиў, барлығын сөтиў; ~ все платья кейлестиниң барлығын сөтиў.

ПЕРЕПОРӨТІ II сов. кого ҳәммесин урыў, ҳәммесин сабап шығыў.

ПЕРЕПОРТИТИ сов. кого-что эбден заялау, жүдә бүлдириү; ◇ ~ много крошки кому-л. тынышын алыў, жаклас иске дуушар етиў.

ПЕРЕПОРТИТЬСЯ сов. разг. эбден заяланыў, жүдә бүлдирилиў; яблоки ~лись алмалар жүдә заяланды.

ПЕРЕПОРУЧАТЬ несов. см. перепоручить.

ПЕРЕПОРУЧИТЬ сов. кого-что, кому басқа адамға тапсырыў, қайта тапсырыў, екини бирейтеге тапсырыў.

ПЕРЕПОРХНУТЬ сов. на что, через что и без доп. ушып қоныў; ~ с одного места на другое бир орыннан екини орынга ушып қонып жүриў.

ПЕРЕПОЯСАТЬ сов. кого-что 1. (опоясать) белин бууыў; 2. (заново) белди қайта бууыў.

ПЕРЕПОЯСАТЬСЯ сов. чем и без доп. 1. (опоясаться) бел бууыныў, бууыныў; 2. (заново) қайта бууыныў.

ПЕРЕПОЯСЫВАТЬ несов. см. перепоясать.

ПЕРЕПОЯСЫВАТЬСЯ несов. см. перепоясаться.

ПЕРЕПРАВА ж. 1. етиў; началась ~ через реку даръядан етиў басланды; 2. (место) еткел, жағыс, ететуғын жер.

ПЕРЕПРАВИТЬ сов. 1. кого-что откериү; ~ через реку даръядан откериү; ~ отряд чрез линию фронта отряды фронта линиясынан откериү; 2. что (переслать) жибериў; ~ письмо адресату хатты ийесине жибериў; 3. что, разг. (исправить) дүзетиў, жөнлеў, оңлаў; ~ статью мақаланы дүзетиў, мақаланы жөнлеў.

ПЕРЕПРАВИТЬСЯ сов. етиў; ~ через реку даръядан етиў.

ПЕРЕПРАВКА ж. разг. 1. (перевозка) етиў, откериү; 2. (пересылка) жибериў; ~ вещей затларды жибериў.

ПЕРЕПРАВЛЯТЬ несов. см. переправить.

ПЕРЕПРАВЛЯТЬСЯ несов. см. переправиться.

ПЕРЕПРАВОЧНЫЙ прил. откериетуғын, откериүте керекли; ~е средства откериүте керекли қурал-сайманлар.

ПЕРЕПРЕВАТЬ несов. см. перепреть.

ПЕРЕПРЕЛЫЙ прил. разг. көгерген, қызып кеткен, порсыған; ~е зернө қызып кеткен дән.

ПЕРЕПРЕТЬ сов. 1. (сгнить) көгерип кетиў, қызып кетиў, ширинү, порсыў; солбома ~ла сабан қызып кетти, сабан шириди; 2. разг. (перевариться) эбден писиў, езилиў; мясо ~лоғо әбден қайнап писти.

ПЕРЕПРОБОВАТЬ сов. что ҳәммесин татып көриў, бәрин сынап көриў; ~ все күшанья тамақлардың ҳәммесин татып көриў.

ПЕРЕПРОДАВАТЬ несов. см. перепродать.

ПЕРЕПРОДАЖА ж. алып сатарлық, алып сатыў, қайта сатыў; ~ вещей затларды алып сатыў.

ПЕРЕПРОДАВСТВО с. ж. артық испел шығарыў, артық өндирүй.

ПЕРЕПРУДИТЬ сов. что, разг. бөгеп таслау, байлау, байлап таслау; ~ реку даръяны байлап таслау.

ПЕРЕПРУЖИВАТЬ несов. см. перепрупить.

ПЕРЕПРЫГИВАТЬ несов. см. *перепрыгнуть*.

ПЕРЕПРЫГНУТЬ сов. что, через что секирип етий, ырғып етий, секирип түсий; ~ чөрөз ров ордан секирип етий.

ПЕРЕПРЯГАТЬ несов. см. *перепрячь*.

ПЕРЕПРЯТАТЬ сов. кого-что, разг.

1. (заново) қайта жасырыў, қайта тығыў; 2. (всё, многое) ҳәммесин жасырыў, барин тығып таслау.

ПЕРЕПРЯТЫВАТЬ несов. см. *перепрятать*.

ПЕРЕПРЯЧЬ сов. кого-что қайта қосыў, қайта жегиў.

ПЕРЕПҮГ м. разг. қатты қорқыў, жүдө қорқыў, үрейи ушыў, зэрреси ушыў, жүргеги жарылыў; с ~у, от ~а қорқа-нынан, сасқанынан.

ПЕРЕПУГАННЫЙ 1. прич. от *перепугать*; 2. прил. қатты қорқын, жүдө қорқын, үрейи ушқан, зэрреси ушқан, жүргеги жарылған; ~ое лицо қорқыныш қаплаган бет.

ПЕРЕПУГАТЬ сов. кого-что қатты қорқытыў, жүдө қорқытыў, үрейин ушырыў, зэрресин алыў, зэрресин ушырыў, жүргегин жарыў.

ПЕРЕПУГАТЬСЯ сов. кого-чего и без доп. қатты қорқыў, жүдө қорқыў, үрейи ушыў, зэрреси ушыў, жүргеги жарылыў.

ПЕРЕПУТАННЫЙ 1. прич. от *перепутать*; 2. прил. шатыстырылған, шийеленикен; ~е ніткі шатыстырылған сабак-лар.

ПЕРЕПУТАТЬ сов. 1. что (*спутать*) шатыстырыў, шийелентиў; ~ ніткі сабак-ларды шатыстырыў; 2. что (*перемешать*) былғастырыў, араластырыў; ~ вёщи затларды алжастырыў; 3. кого-что, разг. алжастырыў, шатыстырыў, былғастырыў; ~ адреса адреслерди алжастырыў.

ПЕРЕПУТАТЬСЯ сов. 1. (*спутаться*) шатысыў, шийелениў; ніткі ~лись сабак-лар шийеленин қалды; 2. (*перемешаться*) былғасыў, араласыў; вёщи ~лись в чемодане чемодандары затлар былғасып кетти; 3. разг. алжасыў, шатасыў, былғасыў; у меня в голове всё ~лось мениң басымда ҳәммеси былғасып кетти.

ПЕРЕПУТЬВАТЬ несов. см. *перепутать*.

ПЕРЕПУТЬВАТЬСЯ несов. см. *перепутаться*.

ПЕРЕПҮТЬЕ с. дәрбент, жоллардың кесисек жери; ♦ на ~ түрли қыялда, түрли ойда.

ПЕРЕРАБАТЫВАТЬ несов. см. *переработать*.

ПЕРЕРАБАТЫВАТЬСЯ несов. см. *переработаться*.

ПЕРЕРАБОТАТЬ сов. 1. что (*подвергнуть обработке*) ислеп шыгарыў, өндериў; ~ хлопок в пряжу пахтадан жип ийрип шыгарыў; 2. что (*об органических процессах*) сицириў; ~ пішү аўқатты сицириў; 3. что (*переделать*) қайта ислеў, қайта дүзетиў, онлау; ~ статью мақаланы қайта ислеп шығыў; 4. что и без доп., разг. артық ислеў; ~ два часы еки saat артық ислеў.

ПЕРЕРАБОТАТЬСЯ сов. сициў, сицирилиў; пішү ~лась аўқат сици.

ПЕРЕРАБОТКА ж. 1. ислеп шығыў, ислеп шыгарыў, өндериў; ~а сырый шийки затты ислеп шыгарыў; 2. (*переделка*) қайта ислеў, қайта дүзетиў, қайтадан дүзетилүү, онлау; ~а рүкописи қол жазбашыц қайтадан дүзетилиүү; 3. (*работа сверх нормы*) артық ис, нормадан тыс жумыс; уплатить за ~у нормадан тыс жумыс ушын төлеү.

ПЕРЕРАСПРЕДЕЛЁНИЕ с. қайта бөлиү. қайта бөлистириў, басқаша бөлиү; ~ доходом доходларды қайта бөлистириў.

ПЕРЕРАСПРЕДЕЛИТЬ сов. кого-что қайта бөлиү, қайта бөлистириў, басқаша бөлиү.

ПЕРЕРАСПРЕДЕЛИТЬСЯ несов. см. *перераспределить*.

ПЕРЕРАСТАНИЕ с. өсиў, есип кетиў, жетисип кетиў; ~ буржуазно-демократической революции в социалистическую буржуазия-демократиялық революцияның социалистлик революцияға есип жетисиў.

ПЕРЕРАСТАТЬ несов. см. *перерастать*.

ПЕРЕРАСТАЙ сов. 1. кого-что есип етий, есип кетиў, есип жетилиў, бойшаң болыў, узын болыў, узынырак болыў; сын ~б отца баласы экесинен де узынырак болды; 2. кого-что, разг. (*обогнать в разити*) есиў, еркенлеу, алга илгерилеу; 3. во что, разг. (*превратиться*) айланыу, айланып кетиў, есип кетиў; *волнение на море* ~осло в штурм төциздеги толқынланыу дүбелей дауылға айланып кетти; 4. (*стать старше*) жасы етий, асып кетиў; для дётского сада ребёнок ~бас балалар бакшасына баратуғын жастан етип кетти.

ПЕРЕРАСХОД м. 1. артық жумсаў, артық шығын етий, артық қарыж етий; ~ электронэргии электр күүтүн артық жумсаў; 2. артық қарыж, артық шығыш; ~ против сметада көрсетилгенен артық қарыж.

ПЕРЕРАСХОДОВАТЬ сов. и несов. что артық жумсаў, артық шығын етий, артық қарыж етий; ~ кредиты кредитлерди артық қарыж етий; ~ электронэргию электр күүтүн артық жумсаў.

ПЕРЕРАСХОДЫ м. қайта есаллау, есалласыў, басқаша есаллау; произвести ~ қайта есалласыў, қайта есан жургизүй.

ПЕРЕРВАТЬ сов. 1. что (*разорвать*) узиў, жулыў, үзип жибериў, жулып таслау; ~а верёвку жипти узиў; 2. кого-что, уст., разг. бөлиү, сезин бөлиү, сезин кесиў; я вас ~у на минутку мен сезизизди бир минутка бөлейин; 3. что, разг. (*разъединить*) белип таслау; телефонный разговор ~али телефон менен сезилесиуди белип таслады.

ПЕРЕРВАТЬСЯ сов. 1. (*разорваться*) узилиў, жулыныў; верёвка ~алясъ жип узилип кетти; 2. уст. разг. бөлинүү, сези бөлинүү; разговор ~ался эңгиме бөлинин қалды.

ПЕРЕРЕГИСТРАЦИЯ ж. қайта регистрациялау, қайта регистрациядан өткө-

риў, қайта есапқа алыў; ~ книг китапларды қайта есапқа алыў.

ПЕРЕРЕГИСТРИРОВАТЬ сов. и несов. кого-что қайта регистрациялаў, қайта регистрациядан еткериў, қайта есапқа алыў.

ПЕРЕРЕГИСТРИРОВАТЬСЯ сов. и несов. қайта регистрацияланыў, қайта есапқа алыныў.

ПЕРЕРЕЗА||ТЬ сов. 1. что кесиў, кесип жибериў, қыйып таслау; ~ ть верёвку жипти кесип жибериў; 2. кого-что (зарезать) сойыў, сойып таслау, ҳәммесип баўызлап таслау; ~ ть всех кур барлық таўықларды сойып таслау; 3. что кому-чemu (преградить) кесип таслау, бөгөп таслау; ~ ть путь неприятелю душпаниң жолын кесип таслау; 4. что, перен. (избороздить) кесип етиў; овраги ~ли равнину жыралар тегисликти кесип еткен; егб лоб ~ли глубокие морщины оның маңлайын терең жыйрықтар кесип етип тур.

ПЕРЕРЕЗАТЬ несов. см. перерезать 1, 3, 4.

ПЕРЕРЕЗА||ТЬСЯ сов. кесилиў, қыйылыў; прөволока легко ~лась сым ацрат кесилетүн болды.

ПЕРЕРЕЗАТЬСЯ несов. см. перерезаться.

ПЕРЕРЕШАТЬ I несов. см. перерешить.

ПЕРЕРЕШАТЬ II сов. что барлығын шешиў, кебисин шешиў, барлығын шығарыў, кебисин шығарыў; ~ все задачи барлық мәселелерди шығарыў.

ПЕРЕРЕШИТЬ сов. 1. что (решить по-другому) басқаша шығарыў, басқаша етип шығарыў, басқаша шешиў; ~ задачу мәселени басқаша шешиў; 2. что и с неопр. (принять другое решение) басқаша жүйемак шығарыў, бурынгысынан басқаша етип шешиў.

ПЕРЕРЖАВЕТЬ сов. 1. (сильно заржаветь) тот басыў, тотланыў; 2. (сломаться) тот басып сыныў, тотланып қыйылыў.

ПЕРЕРИСОВАТЬ сов. что 1. (рисовать) өзиндеги етип салыў, өзиндеги етип түсириў; 2. (заково) сүүретти қайта салыў, сүүретти жақадан салыў; 3. (всё, многое) ҳәммесинин сүүретин салып шығыў.

ПЕРЕРИСОВЫВАТЬ несов. см. перерисовать.

ПЕРЕРОДИТЬ сов. кого-что (преобразить) түп тамырынан өзгертиў, қайта дөре-тиў.

ПЕРЕРОДИЙ||ТЬСЯ сов. 1. (преобразиться) түп тамырынан өзгерилүү, қайта дөрелиў; ирәвстенне ~ться минези жаңынан түп тамырынан өзгерилүү; 2. (выродиться) азыў, дәслепки сапасын өзгертиў, дәслепки сапасын жойытуу; ~лась бийдай дәслепки сапасын өзгерти, бийдай дәслепки сапасын жойыты.

ПЕРЕРОЖДАТЬ несов. см. переродить.

ПЕРЕРОЖДАТЬСЯ несов. см. переродиться.

ПЕРЕРОЖДЕНЕЦ м. перерожденец (идеялық, сиясий, моральлық жақтан қайта взгерген, алдыңғы көз қарасларға сатынылық еткен адам).

ПЕРЕРОЖДЁНИЕ с. 1. түп тамырынан өзгериў, қайта дөреў; идейное ~ идея жағынан түп тамырынан өзгериў; 2. (вырождение) азыў, дәслепки сапасын өзгертиў, дәслепки сапасын жойытуу; ~ пшеницы бийдайдың дәслепки сапасының өзгериүү.

ПЕРЕРОЖДЁНЧЕСКИЙ прил. перерожденец..., перерожденчестволық.

ПЕРЕРОЖДЁНЧЕСТВО с. перерожденчество (революциялық көз қарасын өзгертиүшилик, бурынны унамлы көз қарасын жойытканлық).

ПЕРЕРОСТОҚ м. жасы аскан, жасы еткен, ересек; ученик-~ ересек оқуышы.

ПЕРЕРУБАТЬ несов. см. перерубить.

ПЕРЕРУБИТЬ сов. 1. что (надвое) шабыў, шабып таслау, қақ бөлиў; 2. что, разг. (все, многое) ҳәммесин шабыў; 3. кого-что (изрубить шашкой, саблей) шабыў, кесиў.

ПЕРЕРУГАТЬ сов. кого-что, разг. кейиў, сөгиў, урысыў.

ПЕРЕРУГАТЬСЯ сов. с кем и без доп., разг. ҳәмме менен кейисиў, барлығы менен урысыў.

ПЕРЕРҮГИВАТЬСЯ несов. с кем, разг. кейисип турныў, урысып турныў.

ПЕРЕРЫВ м. 1. (действие) тоқтаў, иркилиў, тоқтап қалыў, иркилип туртыў; ~ производственного процесса өндирис процессиниң тоқтап қалыў; 2. разг. (место разрыва) узик, кесик; 3. тәнепис, дем алыс, дем алыў; обедненный ~ түслениү ўақыт, түслик ўақыт.

ПЕРЕРЫВАТЬ I несов. см. перервать.

ПЕРЕРЫВАТЬ II несов. см. перерывать.

ПЕРЕРЫВАТЬСЯ несов. см. перерваться.

ПЕРЕРЫТЬ сов. что 1. ҳәммесин казып шығыў, борин казыў; ~ всё поле барлық атызды казып шығыў; 2. кесесине казып шығыў, кесесине аўдарыў; ~ дорогоу канайвой жолдың кесесине салма казыў; 3. разг. (в поисках чего-л.) актарыў, аўдарыў, тенкериў, ҳәмме жерди қарап шығыў; ~ все ўщики в столе стодлың барлық ящиклерин қарап шығыў.

ПЕРЕРЯДИТЬ сов. кого-что, во что, разг. басқа кийим кийиў, қайта кийиндириў.

ПЕРЕРЯДИТЬСЯ сов. в кого, во что, разг. басқа кийим кийиниў, қайта кийиниў; ~ в женское платье ҳаял кийимине кийиниў.

ПЕРЕРЯЖАТЬ несов. см. перерядить.

ПЕРЕРЯЖАТЬСЯ несов. см. перерядиться.

ПЕРЕСАДИТЬ сов. 1. кого (на другое место) басқа жерге отыргызыў, басқа жерге кондырыў, көширип отыргызыў, көширип тигиў; 2. что (растение) көширип отыргызыў, көтерип тигиў, көтерип егиў; 3. что, мед. басқа жерге жамаў, басқа жерге жапсырыў; ~ роговицу глаза көз пересин кесип басқа жерге жапсырыў.

ПЕРЕСАДКА ж. 1. көширип отыргызыў, көтерип тигиў, көтирип егиў; ~ а растений өсмимлеклерди көтерип тигиў; 2. мед. басқа жерге жамаў, басқа жерге жапсырыў; ~ а тәкәй тканьларды басқа жерге жапсырыў; 3. (в пути) пересадка, түсип аўмас-

тырып миниү; ёхать без ~ и пересадкасыз барыў.

ПЕРЕСАЖИВАТЬ несов. см. пересадить.

ПЕРЕСАЖИВАТЬСЯ несов. см. пересесть.

ПЕРЕСАЛИВАТЬ несов. см. пересолить.

ПЕРЕСДАВАТЬ несов. см. пересдать.

ПЕРЕСДАТЬ сов. что, разг. 1. қайта бөлиү, тазадан үлестириү, қайта таратыү; ~ карты соқтана қайтадан үлестириү; 2. қайта тапсырыү, тазадан тапсырыү; ~ экзамен по математике математикадан экзаменди қайта тапсырыү.

ПЕРЕСДАЧА ж. разг. 1. карт. қайта бөлиү, тазадан үлестириү, қайта таратыү; 2. қайта тапсырыү, тазадан тапсырыү; ~ экзамена экзаменди қайта тапсырыү.

ПЕРЕСЕВ м. қайта егис.

ПЕРЕСЕВАТЬ несов. см. пересёять.

ПЕРЕСЕДЛАТЬ сов. кого 1. (заново) қайта ертлеү; 2. (всех, многих) ҳәммесин ертлеү, берин ертлеп шыгыў.

ПЕРЕСЕДЛЫВАТЬ несов. см. переседлать.

ПЕРЕСЕИВАТЬ несов. см. пересёять.

ПЕРЕСЕК несов. см. пересечь.

ПЕРЕСЕКАТЬСЯ несов. см. пересечься.

ПЕРЕСЕЛЁНЕЦ м. көширилген адам, көшип келген адам.

ПЕРЕСЕЛЁНИЕ с. көшириү, көшиү; ~ в Сибирь Сибирге көшириү; ~ на нöвую квартиру таза квартирага көшириү.

ПЕРЕСЕЛЁНКА женск. от переселёнец.

ПЕРЕСЕЛЁНЧЕСКИЙ прил. таза орынға көширилген, жаңа жерге көширилген.

ПЕРЕСЕЛИТЬ сов. кого-что көшириү, көшип орналастырыү.

ПЕРЕСЕЛИТЬСЯ сов. көшиү, көшип кетиү, көшип келиү, көшип барыү; ~ на Север Арқага көшип барыү; ~ на нöвую квартиру таза квартирага көшиү.

ПЕРЕСЕЛЯТЬ несов. см. переселить.

ПЕРЕСЕЛЯТЬСЯ несов. см. переселиться.

ПЕРЕСЁТЬ сов. 1. бир жерден екинши жерге отырыү, басқа жерге отырыү, орнын езгертиү, орнын алмастырыү; ~ поближе к окнү әйнекке жақын отырыү; 2. (сделать пересадку) пересадка етиү, екиншиге миниү; ~ на другой поезд бир поездан екинши поездга миниү.

ПЕРЕСЕЧЕНИЕ с. 1. кесисиү, кесип етиү, қыйып етиү; тóчка ~ я кесип өткен тоқкасы; 2. кесискен жер, кесип өткен жер; ~е дорбóг жоллардың кесискен жери.

ПЕРЕСЕЧЕННОСТЬ ж. ойлы-қырлылық, гедир-бұдырлылық; ~ мёстности жердің ойлы-қырлылығы.

ПЕРЕСЕЧЕННЫЙ 1. прич. от пересечь; 2. прил. ойлы-қырлы, гедир-бұдыр; ~ая мёстность ойлы-қырлы жер.

ПЕРЕСЕЧЬ сов. что 1. кесип етиү, устиен етиү, қыйып етиү; лесная тропинка ~екләдор дорога тогайдагы соқпақ жолды кесип етиү; 2. кесип етиү, устиен журиү; железнная дорога ~еёт нашу область темир жол бизин областымыздың устиен кесип етиди; 3. кому-чему, перен. (преградить путь, дорогу) беклей, кесиү.

ПЕРЕСЕЧЬСЯ сов. кесисиү, кесип етиү, қыйып етиү; линии ~еклісі сызықтар бир-бирин кесип етти.

ПЕРЕСЕТЬ сов. что 1. (посеять заново) қайта егиү; 2. (просеять заново) қайта елеү.

ПЕРЕСИДЕТЬ сов. 1. (пробыть дольше, чем следует) көп отырыү, артық отырыү; 2. кого, разг. (просидеть дольше другого) басқадан артық отырыү.

ПЕРЕСИЖИВАТЬ несов. см. пересидеть.

ПЕРЕСИЛИВАТЬ несов. см. пересилить.

ПЕРЕСИЛИТЬ сов. 1. кого-что (побороть, победить) жениү, басым келиү; ~ противника в борьбе гүресте карсы тарептен басым келиү; 2. что, разг. (преодолеть, превозмочь) шыдаү, шыдам бериү, жениү; ~ страх қорқынышты жениү; ~ боль аўырыфа шыдаү, аўырыуды жениү.

ПЕРЕСИНИВАТЬ несов. см. пересинить.

ПЕРЕСИНИТЬ сов. что 1. (заново) көккө қайта бояү; 2. (больше, чем нужно) көк бояүды көп салыў.

ПЕРЕСКАЗ м. 1. сейлеп бериү, айтып бериү; баян етиү; ~ прочитанного оқығаны қайта айтып бериү; 2. (изложение) қысқаша айтып бериү, қысқаша жазып бериү, баянлама жазыү; написать ~ қысқаша баянлама жазыү.

ПЕРЕСКАЗАТЬ сов. 1. что (изложить своим словами) сейлеп бериү, айтып бериү; 2. что, чего (рассказать) айтып бериү, айтып шығыү, баян етиү; ~азать все нöости жаңалықлардың барлығын айтып шығыү; всегó не ~ажешь бәрин айтып шыға алмайсан.

ПЕРЕСКАЗЫВАТЬ несов. см. пересказывать.

ПЕРЕСКАКИВАТЬ несов. см. перескакивать.

ПЕРЕСКОЧИТЬ сов. 1. что, через что ыргып етиү, атлап етиү, секирип етиү; ~ канаву салмадан секирип етиү; 2. разг. атлап етиү, көшип кетиү; ~ с однiby темы на другóго бир темадан екинши темага атлап етиү.

ПЕРЕСЛАСТИТЬ сов. что, разг. әбден мазалы ети .

ПЕРЕСЛАТЬ сов. что жибериү, салыү; ~ посылку по почте посыланы почта арқалы жибериү.

ПЕРЕСЛАЩИВАТЬ несов. см. пересласть.

ПЕРЕСМАТРИВАТЬ несов. см. пересмотреть.

ПЕРЕСМЕИВАТЬСЯ несов. с кем, разг. күлисиү, жынысласыү, өз-ара күлисиү.

ПЕРЕСМЕШНИК ж. разг. күйакы, лаққы, күлдиргіш.

ПЕРЕСМЕШНИЦА женск. от пересмешник.

ПЕРЕСМОТР м. қайта қарап шығыү, қайта тексерүү; ~ судебного решения суд хүкимин қайта тексерүү.

ПЕРЕСМОТРЕТЬ сов. что 1. (осмотреть заново) қайта қарау, көзден қайта өткериү; ~ все книги на полке текшерин үстидеги китаплардың ҳәммесин қарап шығыү; 2.

(рассмотреть, обсудить заново) қайта қарау, қайта қарал шығыу, қайта текстриү; ~ заявление аразын қайта қарау; ~ проектти қайта қарау.

ПЕРЕСНИМАТЬ несов. см. переснять.

ПЕРЕСНИМАТЬСЯ несов. см. переняться.

ПЕРЕСНЯТЬ сов. 1. кого-что, кино, фото сүүретке қайта түсириү; 2. что қайта түсириү; ~ план участка участковых планов қайта түсириү; 3. что копиясын қайта алышу, нускасын алышу, таза нускасын алышу; ~ копию дипломы копиясын қайта алышу.

ПЕРЕСНЯТЬСЯ сов. разг. сүүретке қайта түсиү.

ПЕРЕСОЛ м. дузы басымлық, дузы артыклиқ; недосол на столе, а ~ на спине посл. дузы из ас ишилер, дузы көп атегилер.

ПЕРЕСОЛЁНЫЙ прил. разг. дузы аиши, дузы көп салынған; ~ суп дузы көп салынған сорпа, дузы аиши сорпа.

ПЕРЕСОЛИТЬ сов. 1. что (положить слишком много соли) дузды басым салышу, дузды артық салышу; 2. что (засолить всё, многое) ҳаммесин дузлау, барлығын дузлау, барин дузлау; ~ все огурцы қыярлардың барлығын дузлау; 3. перен. разг. (перейти границу в чём-л.) аса кетиү, жудэ тырысыү.

ПЕРЕСОРТИРОВАТЬ сов. что 1. (заново) қайтадан сортлау, тағы бир рет сортлау; 2. (всё, многое) ҳаммесин қайта сортлау, барин сортлап шығыу.

ПЕРЕСОРТИРОВКА ж. қайтадан сортлау, тағы бир рет сортлау.

ПЕРЕСОРТИРОВЫВАТЬ несов. см. пересортировать.

ПЕРЕСОХНУТЬ сов. в разн. знач. кеүип қалыу, қуұрап қалыу, жудә қуұрап кетиү; белье ~ло иш кийим кеүип қалды; ручей ~булак кеүип кетти; у меня в горле ~ло менин тамагын кеүип кетти.

ПЕРЕСПАТЬ сов. разг. 1. (проспать слишком долго) уйықлап қалыу, жудә көп уйықлау; 2. (переночевать) ақшамласыу, қоңыр қалыу.

ПЕРЕСПЕВАТЬ несов. см. переспеть.

ПЕРЕСПЕЛЫЙ прил. әбден писип кеткен, жудә пискен, уйылжып пискен; ~ виноград уйылжып пискен жүзим.

ПЕРЕСПЕТЬ сов. әбден писиү, жудә писиү, уйылжып писиү; клубника ~ла клубника жемиси уйылжып писти.

ПЕРЕСПОРИТЬ несов. см. переспорить.

ПЕРЕСПОРИТЬСЯ кого-что айтысып жене; егер не ~шь оны айтысып жеңе алмайса.

ПЕРЕСПРАШИВАТЬ несов. см. переспросить.

ПЕРЕСПРОСИТЬ сов. 1. кого (спросить еще раз) қайтадан сорау, қайта сорау; 2. кого-что, разг. (опросить всех, многих) ҳаммесинен сорау, беринен сорау, барлығынан сораап шығыу.

ПЕРЕССОРИТЬ сов. кого, с кем, разг. жәнжеллестириү, урыстырыү, кейистириү.

ПЕРЕССОРИТЬСЯ сов. с кем и без доп.. разг. жәнжеллесиү, кейисиү, сез алышы.

ПЕРЕСТАВАТЬ несов. см. перестать.

ПЕРЕСТАВИТЬ сов. 1. кого-что басқа орынга қойыу, қайта орналастыруу, қайта қойыу; ~ мебель в комнате бөлмедеги мебельди қайта орналастыруу; 2. алмастырып қойыу, орын өзгертип қойып шығыу; ~ слова в предложении гәлтеги сөзлөрдин орын өзгертип қойып шығыу.

ПЕРЕСТАВЛЯТЬ несов. см. переставить; ◇ ёле ноби ~ аяғын зордан көтерип басыу.

ПЕРЕСТАИВАТЬ несов. см. перестоять.

ПЕРЕСТАНАВЛИВАТЬ несов. см. переставлять.

ПЕРЕСТАНОВКА ж. 1. басқа орынта қойыу, қайта орналастыруу, қайта қойыу; ~ мебели мебельдерди қайта орналастыруу; 2. орын алмастырыу, орын өзгертиү; ~ слов в предложении гәлтеги сөзлөрдин орын өзгертиү.

ПЕРЕСТАРАТЬСЯ сов. разг. жөнсиз тырысыү, орынсыз ғайрат салышу, аса тырысыү, артықмаш ғайрат салышу, зор салышу.

ПЕРЕСТАТЬ сов. 1. (прекратить делать что-л.) тоқтатыу, тыныу, қойыу; ~ты говорить сөзді тоқтатыу; ~ни баловатьсь! ойнаганыңды кой!, еркелейиңди тоқтат!; 2. (прекратиться) тоқтау, тыныу, иркилиу, қойыу; дождь ~л жауын тоқтады.

ПЕРЕСТЕГАТЬ сов. что 1. (заново) қайта сырый; 2. (всё, многое) ҳаммесин сырып шығыу, барин сырый.

ПЕРЕСТЕГИВАТЬ I несов. см. перестегать.

ПЕРЕСТЕГИВАТЬ II несов. см. перестегнуть.

ПЕРЕСТЕГНУТЬ сов. что қайтадан тағыу, қайта илдирнү; ~ пуговицу сәдепти қайта тағыу.

ПЕРЕСТЕЛЁЛИТЬ сов. прост. см. перестать.

ПЕРЕСТИЛАТЬ несов. см. перестлать.

ПЕРЕСТИЛКА ж. қайтадан төсөү, қайта салышу; ~ полб өздөн қайтадан салышу.

ПЕРЕСТИРАТЬ сов. что 1. (заново) қайтадан жууыу; 2. (всё, многое) ҳаммесин жууыу, барин жууып шығыу.

ПЕРЕСТИРЫВАТЬ несов. см. перестирать.

ПЕРЕСТЛАТЬ сов. что 1. (постлать заново, по-иному) қайтадан төсөү, басқаша етип салышу, қайта салышу; ~ постель төсекти қайта төсөү; 2. (настлать заново) қайтадан төсөү, қайта салышу; ~ пол өздөн қайтадан салышу.

ПЕРЕСТОЯТЬ сов. 1. что, разг. (переждать) иркилиу, көп турыу, көп күтиу; ~ты бүрү в портү порта дауылдың тоқтауын көп күтип турыу; 2. (простоять слишком долго) артық турыу, көп турып зая болышу; рожь ~ла кара байдай көп турып зия болған.

ПЕРЕСТОЯТЬСЯ сов. разг. см. перестоять 2.

ПЕРЕСТРАДАТЬ сов. что и без доп. көп азап шегиү, көп қыйланыў, жәбирликти басынан өткериў; много ~ көп жәбирликти басынан өткериў.

ПЕРЕСТРАИВАТЬ несов. см. перестройка.

ПЕРЕСТРАИВАТЬСЯ несов. см. перестройка.

ПЕРЕСТРАХОВАТЬ сов. кого-что 1. (заново) қайтадан қамсыздандырылыў; 2. (всё, многое) ҳәммесин қамсыздандырыў, көбесин қамсыздандырыў.

ПЕРЕСТРАХОВАТЬСЯ сов. 1. (заново) қайта қамсыздандырыў, тазадан қамсыздандырыў; 2. перен. өз басын сақлаў, өз басын қорғаў.

ПЕРЕСТРАХОВКА ж. 1. (действие) қайтадан қамсыздандырыў, тазадан қамсыздандырыў; 2. перен. өз басын сақлаў, өз басын қорғаў.

ПЕРЕСТРАХОВЩИК м. өз басын сақлаушы, өз басын қорғаушы, өз мәпин ойлаушы.

ПЕРЕСТРАХОВЩИЦА женск. от страховщик.

ПЕРЕСТРАХОВЫВАТЬ несов. см. перестраховать.

ПЕРЕСТРАХОВЫВАТЬСЯ несов. см. перестраховаться.

ПЕРЕСТРЁЛИВАТЬСЯ несов. атысыў, оқ жаудырысыў.

ПЕРЕСТРЁЛКА ж. атыспа, атыспак, оқ жаудырыспак.

ПЕРЕСТРЕЛЯТЬ сов. 1. кого-что (застрелить всех, многих) ҳәммесин атыў, барин қыйратыў; 2. (израсходовать стрельбой) ҳәммесин атып болыў, барин атыў; ~ все патроны барлық патронларын атып болыў.

ПЕРЕСТРОЙТЬ сов. 1. что (построить по-иному) басқаша құрыў, қайта құрыў, өзгертиў, өзгертип құрыў, қайта салыў; 2. что, перен. (изменить, переделать) қайта құрыў, басқаша ислеў, басқаша дүзиў, шөлкемлестириў; ~ работу исти басқаша құрыў; 3. что, перен. қайта дүзиў, басқаша дүзиў; ~ фразу гәнти басқаша құршыў; 4. кого-что (расположить в строю по-иному) басқаша дүзиў; ~ колоннаны қайта дүзиў; 5. что (настроить по-иному) қайта дүзеў, қайта дүзетиў; ~ гитару гитараны қайта дүзеў; 6. что, радио басқа толқынға қойыў, өзгертиў; ~ приёмник на короткие волны приёмники тұсқа толқынға қойыў.

ПЕРЕСТРОИТЬСЯ сов. 1. (реорганизоваться) қайта дүзилиў, басқаша құрылыў; 2. (идеологически) өз исиниң бағдарын өзгертиў, өзиниң көз қарасын өзгертиў; 3. воен. басқаша дүзилиў; рота быстро ~лась рота тез басқаша дүзилди.

ПЕРЕСТРОЙКА ж. 1. қайта салыў, қайта құрьлыс, басқаша құрыў; ~ здания жайды қайта салыў; 2. (реорганизация) қайта құрыў, басқаша ислеў, басқаша дүзиў, басқаша шөлкемлестириў, қайта дүзиў; ~ работы жұмысты басқаша шөлкемлести-

риў; 3. (идеологическая) өз исиниң бағдарын қайта өзгертиў, өзиниң көз қарасын өзгертиў.

ПЕРЕСТУҚ м. тақылды, тоқылды, дүкилди; ~ колес дегершиклердин дүкилди.

ПЕРЕСТУҚИВАНИЕ с. 1. (действие) қайтап хабарласыў, қагыў, шертиў; 2. (условная система стуков) тақылдатыў, тақылдатып белги беріў.

ПЕРЕСТУҚИВАТЬСЯ несов. с кем и без доп. тақылдатып хабарласыў.

ПЕРЕСТУПАТЬ несов. 1. см. переступить; 2. (идти, двигаться) адым атыў, аяқ басыў; он еле ~л ногами от зорга аяқларын басты; ◇ ~тъ с ногой на ногу салмағын аяғына гезеклеп салыў.

ПЕРЕСТУПИТЬ сов. 1. что, через что (перешагнуть) атлаў, атлап етиў; ~ погрой босагадан атлап етиў; 2. что, перен. шагыў, етиў; ~ границы прилиния зепелик шегинен шагып кетиў.

ПЕРЕСҮДЫ мн. разг. сырттан ғәп етиў, сырттан сез етиў.

ПЕРЕСУШИВАТЬ несов. см. пересушить.

ПЕРЕСУШИВАТЬСЯ несов. см. пересушиться.

ПЕРЕСУШИТЬ сов. что 1. (заново) қайта жайыў, қайтадан кептириў, қайта сорықтырыў; 2. (слишком) артықмаш кептириў, қуұратыў; 3. (всё, многое) ҳәммесин кептириў, кебисин кептириў.

ПЕРЕСУШИТЬСЯ сов. 1. (стать слишком сухим) жүдә кебиў, дым кеүип кетиў, шеннен тысқары кебиў, қақланыў; 2. кеүип питиў, кептирилип болыў; всё белье ~лось барлық иш кийимлер кеүип кетти.

ПЕРЕСЧЁТ м. қайта есап, қайта санаў; ~ дөнег ақшаларды қайта санаў.

ПЕРЕСЧИТАТЬ сов. кого-что 1. (всех) есаплаў, санаў, есаплады шығыў, санаң шығыў; ~ присутствующих катнассышыларды есаплаў, барлық катнассышыларды санаў; 2. (заново) қайта есаплаў, қайта санаў; ~ дөнгиги ақшаны қайта санаў; ◇ ~ кости, ~ рёбра кому-л. бирейдүи урыў, бирейдүи сабаў.

ПЕРЕСЧИТЬВАТЬ несов. см. пересчитать.

ПЕРЕСЫМКА ж. 1. қайта түсириў, қайта салыў; ~ кинофильма кинофильмди қайта түсириў; 2. қайта түсириў, қайта салыў; ~ плана участка участканың планын қайта түсириў.

ПЕРЕСЫЛАТЬ несов. см. переслать.

ПЕРЕСЫЛКА ж. жибериў, салыў; ~ а книг китапларды жибериў; плата за ~ у жибергени ушын ақша төлеў.

ПЕРЕСЫЛОЧНЫЙ прил. жибериў..., салыў...; ~е операции жибериў жұмыслары.

ПЕРЕСЫЛЬНЫЙ прил. жибериў..., салыў...; ~ пункт жибериў пункты; 2. в знач. сущ. м. пересыльный и ж. пересыльная уст. жиберилиші, апаралыўши.

ПЕРЕСЫПАНИЕ с. 1. (из чего, во что) тегиў, аударыў; 2. (обсыпание) себиў, себелей.

ПЕРЕСЫПАТЬ сов. что 1. из чего, во что төгүй, аударыў; ~ шиеницу в другой мешок бийдайды басқа қалтага аударыў; 2. чем (обсыпать) себиңү, сеүип таслаў; ~ шубу нафталином постынға нафталин сеүип таслаў.

ПЕРЕСЫПАТЬ I несов. см. пересыпать; ~ речь шутками гәпке ойын-күлкі сезерди араластырыў.

ПЕРЕСЫПАТЬ II несов. см. переспать.

ПЕРЕСЫХАНИЕ с. күрүй, тартылыу, кебиү; ~ рек дөръяның сууының күрүйү.

ПЕРЕСЫХАТЬ несов. см. пересыхнуть.

ПЕРЕТАПЛИВАТЬ I несов. см. перетопить I.

ПЕРЕТАПЛИВАТЬ II несов. см. перетопить II.

ПЕРЕТАПЛИВАТЬСЯ несов. см. перетопиться.

ПЕРЕТАСКАТЬ сов. что, разг. 1. ҳәммесин тасыў, тасып питириў; ~ брёвна в сарай беренелерди сарайга тасып болыў; 2. (украсть всё, многое) урлаў, қымтаў.

ПЕРЕТАСКИВАТЬ несов. см. перетаскать и перетащить.

ПЕРЕТАСОВАТЬ сов. 1. что (карты) қайта шабыў, қайта араластырыў; 2. кого-что, перен. разг. орынларын өзгертиў, орынларын алмастырыў.

ПЕРЕТАСОВКА ж. 1. (карт) қайта шабыў, қайта араластырыў; 2. перен. разг. орынларын өзгертиў, орынларын алмастырыў.

ПЕРЕТАСОВЫВАТЬ несов. см. перетасовать.

ПЕРЕТАЩИТЬ сов. 1. кого-что, через что апарыў, апарып қойыў, киргизиў; ~ шкаф в другую комнату шкафты басқа белмеге апарып қойыў; 2. кого-что, перен. разг. (переманить) тартыў, өткериў.

ПЕРЕТЕРЁТЬ сов. что 1. (разорвать трение) ысқылат үзиў, ысып үзиў, ысып жыртыў; 2. (растереть) түрпилеп майдалаў, унтақлаў, түйиў; 3. (вытереть всё, многое) ҳәммесин сыйырыў, бәрин ысып сүртиў; ~ окна өйнектиң бәрин ысып сүртиў.

ПЕРЕТЕРЁТЬСЯ сов. ысқыланып үзилиў, ысылып үзилиў, ысылып жыртылыў; верёвка ~ ёрласып жип ысылып үзилип жети.

ПЕРЕТЕРПЁТЬ сов. что, разг. қорлық кериў, азап шегиў, жәбирлениў, бастан кешириў.

ПЕРЕТИРАТЬ несов. см. перетереть.

ПЕРЕТИРАТЬСЯ несов. см. перетереться.

ПЕРЕТОЛКИ только мн. разг. өсек сезлер, мылжың гәплер; толки и ~ мылжың ғоп-әғимелер.

ПЕРЕТОЛКОВАТЬ сов. разг. 1. что (истолковать неверно) басқаша түсиниў, өзинше түсиниў, мәнисин өзгертиў; ~ по-своему өзинше түсиниў; 2. с кем-чем, о ком-чём сейлесиў, гәллесиў, ғүрицлесиў; нам с тобой нүжио о многом ~ бизлер екеумиз көп нәрселер жөнинде сейлесиў-миз керек.

ПЕРЕТОЛҚЫВАТЬ несов. см. перетолковать 1.

ПЕРЕТОЛОЧЬ сов. что 1. (всё, многое) ҳәммесин езиў, бәрин майдалаў, бәрин унтаў; 2. (заново) қайтадан езиў, тағы бир рет майдалаў.

ПЕРЕТОПИТЬ I сов. что 1. (истопить) ҳәммесин жағыў, қайтадан жағыў; ~ все печи печлердиң ҳәммесин жағыў; 2. (заново) және бир рет еритиў.

ПЕРЕТОПИТЬ II сов. что 1. еритиў, күйдириў; ~ сало мал майын күйдириў; 2. (заново) қайта еритиў, қайта күйдириў.

ПЕРЕТОПИТЬ III сов. кого-что (утопить) ҳәммесин сууға батырып өлтириў, бәрин мантықтырып өлтириў.

ПЕРЕТОПИТЬСЯ сов. ериў, күйдирилиў; масло хорошо ~лось май жақсы күйдирилиши.

ПЕРЕТРАВИТЬ сов. кого 1. уйланған жем менен қырыў; ~ крыс аламан тышқандарды уйланған жем менен қырыў; 2. охот. көп услаў, көп аўлаў, эдеўир алыў; ~ множество волков қасырларды көп аўлаў.

ПЕРЕТРЕВОЖИТЬ сов. кого-что, разг. тынышсызландырыў, мазасын алышу; үркитиў (животных и насекомых); ~ть пчёл в улье уядагы пал ҳэррелерди тынышсызландырыў.

ПЕРЕТРЕНИРОВАТЬ оз. кого-что, спорт. аса машкулланып зыян табыў, көп машкулланып зыян етиў (ден саўлыққа).

ПЕРЕТРЕНИРОВКА ж. спорт. аса машкулланып зыянланыў, көп машкулланып зыян етиў (ден саўлыққа).

ПЕРЕТРЕСКАТЬСЯ сов. разг. көп жеринен жарылыў, хәр жеринен шытнаў.

ПЕРЕТРОГАТЬ сов. кого-что, разг. ҳәммесия услап кериў, бәрин қолы менен түртип кериў.

ПЕРЕТРУДИТЬ сов. что көп ислеў, көп ислегенликten шаршаў.

ПЕРЕТРУЖДАТЬ несов. см. перетрудить.

ПЕРЕТРУСИТЬ сов. разг. қатты қоркыў, жана қалмаў, зэрреси ушыў.

ПЕРЕТРУСИТЬ сов. что, разг. силкиў, қағыў; ~ сено пишени қағыў.

ПЕРЕТРУСАТЬ несов. см. перетрясти.

ПЕРЕТРЯСТИ сов. что 1. ҳәммесин қағыў, бәрин силкиў; ~ всю одёждзу кийимлердиң бәрин қағыў; 2. (в поисках чего-л.) излеў, бәрин қарап шығыў, ақтарып қыдырыў.

ПЕРЕТРЯХИВАТЬ несов. см. перетряхнуть.

ПЕРЕТРЯХНУТЬ сов. что қағыў, силкиў; ~ подушку кепшикти қағыў.

ПЕРЕТЯГИВАТЬ несов. см. перетянуть.

ПЕРЕТЯГИВАТЬСЯ несов. см. перетянуться.

ПЕРЕТЯЖКА ж. 1. (натягивание заново) қайта тартыў, қайта қатырыў; 2. полигр. көшириў.

ПЕРЕТЯНУТЫЙ 1. *прич. от перетянуть*; 2. *прил. (того стянутый в талии)* тартып байланған, қысып байланған.

ПЕРЕТЯНУТЬ *сов. 1. кого-что тартып әкелиү, тартып шығарыү, сүйреп шығарыү; ~ лодку к берегу қайыкты тартып жағаға шығарыү; 2. кого-что, перен. (переманить) тартыу, өткериү; ~ кого-л. на свою строю биреуди ез тарепине тартыу; 3. что қатты тартыу, беккем қатырыу, қысып байлау, тартып байлау; ~ талию поясом белди белбей менен қысып байлау; 4. что, полигр. көшириү; 5. что (заново натянут) қайта тартыу, қайта қатырыу; ~ ремней у лыж лыжаның бауларын қайта тартыу; 6. кого-что и без доп. (превозити в весе) айыр келиү, басым келиү.*

ПЕРЕТЯНУТЬСЯ *сов. қатты қысып бууныү, жүдэ тартып байланыу; ~ поясом белбейди тартып бууныү.*

ПЕРЕУБЕДИЙТИ *сов. кого исендириү, инандырыү, түсндириү, қайта исендириү, қайта түсндириү; его ие ~шь оны исендире алмайсан.*

ПЕРЕУБЕЖДАТЬ *несов. см. переубедить.*

ПЕРЕУЛОК *м. переулок, келте кеше, қыска кеше, кишкаңе көше.*

ПЕРЕУПРЯМИТЬ *сов. кого, разг. өжетлик стиү, өжетликті басқадан өткериү.*

ПЕРЕУСЁРДСТВОВАТЬ *сов. в чём, разг. аса тырысыү, жөнсиз тырысыү, артықмаштайрат салыү, орынсыз файрат салыү, зор салыү; ~ в похвалых мақтауға артықмаштайрат салыү, мақтауға зор салыү.*

ПЕРЕУСТРАИВАТЬ *несов. см. переустроить.*

ПЕРЕУСТРОИТЬ *сов. что қайта курый, қайта салыү, қайта орналастырыу, баскаша курый.*

ПЕРЕУСТРОЙСТВО *с. қайта курый, қайта дүзиү; ~ квартиры квартираның қайта курлылыу.*

ПЕРЕУТОМИТЬ *сов. кого-что, чем қатты шаршатыу, жүдэ жалыктырыу, дәрманын күртүү.*

ПЕРЕУТОМИТЬСЯ *сов. қатты шаршашу, жүдэ жалығыү, дәрманы курый.*

ПЕРЕУТОМЛЕННИЕ *с. қатты шаршашышлық, жүдэ жалығышлық, дәрманы курышлық.*

ПЕРЕУТОМЛЕННЫЙ 1. *прич. от перевотомить; 2. прил. жүдэ шаршаган, жүдэ жалықан; ~ вид жүдэ шаршаган түр.*

ПЕРЕУТОМЛЯТЬ *несов. см. перевотомить.*

ПЕРЕУТОМЛЯТЬСЯ *несов. см. перевотомиться.*

ПЕРЕУЧЕСТЬ *сов. что қайта еспалау, қайта санау; ~ оставшийся төвәр қалған товарларды қайтадан еспалау.*

ПЕРЕУЧЕТ *м. қайта еспап, қайта санау, қайта еспап алыу; ~ төвәров в магазине дукандары товарларды қайта еспап алыу.*

ПЕРЕУЧИВАТЬ *несов. см. переучить.*

ПЕРЕУЧИВАТЬСЯ *несов. см. переучитьсья.*

ПЕРЕУЧИТЬСЯ *несов. см. переучесть.*

ПЕРЕУЧИТЬ *сов. 1. кого (обучить заново) қайтадан үйретиү, қайтадан оқы-*

тыу; 2. что қайта оқыу, тазадан үйрениү; ~ стихотворение қосыкты тазадан үйрениү; 3. кого (обучить всех, многих) ҳәммесин оқытып шығыу, бәрин оқытыу.

ПЕРЕУЧИТЬСЯ *сов. на кого-что қайтадан оқыу, тазадан үйрениү, басқа енер үйрениү; ~ на төкаря қайтадан оқып токарлыкты үйрениү.*

ПЕРЕФОРМИРОВАТЬ *сов. кого-что, воен. тазадан дүзиү, қайтадан дүзиү, қайта уйымластырыу, басқаша курыу; ~ дивизии дивизияны қайта дүзиү.*

ПЕРЕФОРМИРОВАТЬСЯ *сов. воен. тазадан дүзиү, қайтадан дүзиү, қайта уйымласыу, басқаша курылышу; полк ~лся полк қайтадан дүзилди.*

ПЕРЕФОРМИРОВКА *ж. воен. тазадан дүзиү, қайта дүзиү, қайта уйымласыу; ~ частей эскерий бөлимелерди қайта дүзиү.*

ПЕРЕФОРМИРОВЫВАТЬ *несов. см. реформировать.*

ПЕРЕФОРМИРОВЫВАТЬСЯ *несов. см. реформироваться.*

ПЕРЕФРАЗИРОВАТЬ *сов. и несов. кого-что басқаша айттыу, өзгертицкиреп айттыу, өзинше баян стиү.*

ПЕРЕФРАЗИРОВКА *ж. 1. (действие) басқаша айттыу, өзгертип айттыу, өзинше баяни стиү; 2. (перефразированные слова, фразы) басқаша айттылыу, өзгертилип айттылыу.*

ПЕРЕХВАЛИВАТЬ *несов. см. перехвалить.*

ПЕРЕХВАЛИТЬ *сов. кого-что асыра мақтау, көп марапатлау.*

ПЕРЕХВАТ *м. разг. 1. (действие) тутып алыу, услап алыу; 2. (место) тутатуғын жер, тоқтататуғын жер, услайтуғын жер.*

ПЕРЕХВАТАТЬ *сов. кого-что барлығын тутыу, барлығын усладу.*

ПЕРЕХВАТИТЬ *сов. 1. кого-что тутып алыу, услап алыу, жолда усладу; ~ть письмо хатты жолда тутып алыу; мие удаљось ~ть его по дороже мен оны жолда тутып алдым; 2. что (захватить) колга түсириү, басып алыу; ~ть коммуникации противника душпаниң катнау жолларын басып алыу; 3. что (перевязать попрёк) бууыу, таңыу, байлау; 4. что, чего, разг. (наскоро перекусить) тез жеу, бурап таңыу; 5. что, чего, перен. разг. (взять в долг) қарып алышы; ~ть дөнег до зарплаты айлық алганша пул қарып алышу; 6. в чём и без доп., перен. разг. (переустроствовать) асығыу, шыдамсызланыу; ◇ ~ть чей-л. взгляд биреудиң көз карасына дұсласыу, биреудиң нәзәрни тоқтатыу, биреудиң нәзәрин усладу; от радости у иегө ~ло дыхание қуанғанлықтан оның деми тысылды.*

ПЕРЕХВАТЫВАТЬ *несов. см. перехватить.*

ПЕРЕХВОРАТИТЬ *сов. разг. 1. (о всех, многих) бийтапланыу, кеселлеинү, наўқасланыу, айырыу; все дёти ~ли гриппом балалардың ҳәммеси грипп пеин айырып шықты; 2. чем (многими болезнями) көп кеселди басынан өткериү.*

ПЕРЕХИТРИТЬ сов. кого-что алдау, сумлығын асырыу, хийлекерлигин асырыу; ~ врага душпанинан сумлықты асырыу.

ПЕРЕХОД м. 1. (действие) етиү, асып түсүү, көшиү; ~ чөрөз гөрөнүштөрдөн асып түсүү; ~ на другую работу баскага жумысқа етиү; ~ войск в наступление эскерлердин хужимге етиү; ~ от социализма к коммунизму социализм мен коммунизмге етиү; ~ на чю-л. сторону биреудиң төрөпнине етиү; ~ количества в качестве санның сапаға етиү; ~ на хоррасчэт хожалық есабына етиү; 2. (место) етегутын жер, асып түсүтүгүн жер; 3. (расстояние) бир күнлик жол; остано́йтися в двух ~ах от города қаладан ски күнлик жерде тоңтау; 4. (постепенное изменение) кем-кемесен етиү, айналыуы, взгромотиү; ~ предгорной равнины в степь тау естеги тегислигиниң далала айналыуы.

ПЕРЕХОДИТЬ несов. см. перейти.

ПЕРЕХОДНЫЙ прил. см. переходный.

ПЕРЕХОДНЫЙ прил. 1. (служащий для перехода) етиү, етегутын; ~ тоннель етиү тоннели; 2. атлау..., етиү...; ~е экзамены етиү экзаменилер; 3. (промежуточный) етиү..., көшиү...; ~й период етиү дәүири; ~й возраст бөлахатқа жеткен дәүири, балалыктан етиү дәүири; ◇ ~й глагол грам. аүыспалы фейил.

ПЕРЕХОДЯЩИЙ 1. прич. от переходить; 2. прил. (вручаемый победителю) көшпели; ~е красивое знамя көшпели қызыл байрақ; ~ий кубок көшпели кубок; 3. прил. фин. аүыспалы, етпели, ендиги жылга етегутын; ~ие сүммы ендиги жылға қалатуын сүммалар.

ПЁР ЕЦ м. бурыш (есимлик ҳәм собығы); ◇ задать ~цу кому-л. биреүгө қатты кейиү, биреүди ет жемеседе сорпа ишкендей етиү.

ПЕРЕЦАРАПАТЬ сов. кого-что тырнап таслау.

ПЕРЕЦАРАПАТЬСЯ сов. 1. (исцарапать друг друга) бир-бирин тырнау, тырнасыу; 2. (исцарапать себе что-л.) өзин-өзи тырнатып алыу, өзин-өзи жырдырып алыу.

ПЕРЕЦЕДИТЬ сов. что 1. (заново) қайта сүзиү; 2. (всё, многое) ҳәммесин сүзиү, ҳәммесин аударыу.

ПЕРЕЦЕЖИВАТЬ несов. см. переходить.

ПЕРЕЦЕЛОВАТЬ сов. кого-что ҳәммесин сүйин шығыу, бәрин сүйиү.

ПЕРЕЦЕЛОВАТЬСЯ сов. сүйисиү.

ПЕРЕЧЕКАНИВАТЬ несов. см. перечеканивать.

ПЕРЕЧЕКАНИТЬ сов. что 1. (заново) қайта күйүү, қайта соғыү, баскаша етип күйүү; 2. (всё, многое) ҳәммесин қайта күйүү.

ПЕРЕЧЕКАНКА ж. қайта күйүү, қайта соғыү, баскаша етип күйүү; ~ старой монеты есси тәсгени қайта күйүү.

ПЕРЕЧЕНЬ м. есап, дизим, сан; ~ книг китаплардың дизими.

ПЕРЕЧЁРКИВАТЬ несов. см. перечеркнуть.

ПЕРЕЧЕРКНУТЬ сов. что сызыу, сызып таслау; ~ страницу бир бетті сызып таслау.

ПЕРЕЧЕРНІТЬ сов. что, разг. әбден қайратып жибериү, жүдә қаралау.

ПЕРЕЧЕРТИТЬ сов. что 1. (заново) қайта сүзиү; 2. (снять копию) көширип сүзиү; 3. разг. (всё, многое) ҳәммесин сүзиү, бәрин сүзиш шығыу.

ПЕРЕЧЁРЧИВАТЬ несов. см. перечеркнуть.

ПЕРЕЧЕСАТЬ сов. 1. кого-что (заново) қайтадан тарау, тарау, қасыу; 2. кого (всех, многих) ҳәммесин биримлеп тарау; 3. что бәрин тараап шығыу; ~ всю шерсть жұннин бәрин тараап шығыу.

ПЕРЕЧЕСАТЬСЯ сов. қайтадан қасыу, тазадан тарау, баскаша етип тарау.

ПЕРЕЧЕСТЬ I сов. см. пересчитать.

ПЕРЕЧЕСТЬ II сов. см. перечитать; ~ письмо несколько раз хатты бир нешерет оқыу.

ПЕРЕЧЕСЫВАТЬ несов. см. перечесать.

ПЕРЕЧЕСЫВАТЬСЯ несов. см. перечесаться.

ПЕРЕЧИНИВАТЬ несов. см. перечинить.

ПЕРЕЧИНІТЬ сов. что, разг. 1. (заново) ҳәммесинин ушын шығарыу; 2. (всё, многое) ҳәммесин жамау, бәрин оңлап шығыу; ~ все мешки ҳәмме қалталарды жамап шығыу.

ПЕРЕЧИСЛЁНИЕ с. 1. санау, есаплау; поименное ~ участников соревнования жарыска катнасышыларды атма-ат санаап шығыу; 2. фин. өткериү; ~ дөнег ақшаны өткериү; 3. фин. (перечисленная сумма) перечисление, өткерилиген сумма.

ПЕРЕЧИСЛИТЬ сов. 1. кого-что санау, есаплау; ~ присутствующих катнасышыларды санаап шығыу; 2. кого-что (назначить, перевести) белгилеү, өткериү; ~ в запас запаска өткериү; 3. что, фин. өткериү; ~ дөнгүн на текущий счёт ағымдагы счётка ақша өткериү.

ПЕРЕЧИСЛЯТЬ несов. см. перечислить.

ПЕРЕЧИСТИТЬ сов. что 1. (всё, многое) бәрин тазалап шығыу, ҳәммесин сүптерип шығыу, сүртип шығыу; 2. (заново) қайтадан тазалау, екинши рет сүртиу.

ПЕРЕЧИТАТЬ сов. кого-что 1. (заново) қайтадан оқып шығыу, жаңадан оқып шығыу; я еш раз ~л письмо мен хатты жеңе бир рет оқып шыктым; 2. (всё, многое) ҳәммесин оқып шығыу, бәрин оқып шығыу, көп оқыу; ~ть все журналы барлық журнallарды оқып шығыу.

ПЕРЕЧИТАВАТЬ несов. см. перечитать.

ПЕРЕЧИЧИТЬ несов. кому, разг. қарсы айтыу, сез қайтарыу.

ПЕРЕЧИЩАТЬ несов. см. перечистить.

ПЕРЕЧНИЦА ж. бурыш ыдыс.

ПЕРЕЧУВСТВОВАТЬ сов. что и без доп. көп нәрсени басынан көшириү.

ПЕРЕШАГИВАТЬ несов. см. перешагнуть.

ПЕРЕШАГНУТЬ сов. 1. что, через кого-что атлап етиү; ~ чёрез порог босағадан

атлап етиү; 2. что, через что, перен. асып кетиү, асып етиү.

ПЕРЕШЕЕК м. геогр. қыснақ, мойның. **ПЕРЕШЕПТЫВАТЬСЯ** несов. с кем сыйырласыў, сыйырлап сейлесиў, гүбирлешиў.

ПЕРЕШИБАТЬ несов. см. перешибить.

ПЕРЕШИБИТЬ сов. что, разг. урып сыйырлыў, урып тусириў, қатып сыйырлыў.

ПЕРЕШИВАТЬ несов. см. перешить.

ПЕРЕШИВКА ж. қайта тигис, сегип ти-ти.

ПЕРЕШИТЬ сов. 1. что қайтадан тигиў, сегип тигиў; ~ пальто пальтоны қайта тигиў; 2. что, из чего сөтеп қайтадан тигиў, тысын аударып тигиў; из старого пальто ~ күркүт гөне пальтоны қайтадан сөтеп сырмак тигиў.

ПЕРЕШЛИФОВАТЬ сов. что 1. (заново) қайта жалтыратыў, қайта ысыў; 2. (всё, многое) ҳаммесин жалтыратып шығыў.

ПЕРЕШЛИФБЫВАТЬ несов. см. перешлифовать.

ПЕРЕШНУРОВАТЬ сов. что қайтадан байлаў, бауып қайтадан откериў.

ПЕРЕШНУРÓВЫВАТЬ несов. см. перешнуровать.

ПЕРЕШТОПАТЬ сов. что 1. (всё, многое) ҳаммесин жамаў, бәрни торлап жамаў; ~ все чулкى шұлымалардың ҳаммесин торлап жамап шығыў; 2. (заново) қайtадан жамаў, қайта торлап шығыў.

ПЕРЕШТОПЫВАТЬ несов. см. перештопать.

ПЕРЕЩЕГОЛЯТЬ сов. кого, в чём, разг. сонлений, асемлений, жүдэ кербазланыў.

ПЕРЕЭҚЗАМЕНОВАТЬ сов. кого, разг. 1. (подвергнуть перекзаменовке) қайтадан экзамен алыш, қайта сынау, қайтадан имтихан алыш; 2. (всех, многох) ҳаммесиң экзамен алыш, бәрни сынаи еткериў.

ПЕРЕЭҚЗАМЕНОВАТЬСЯ сов. қайта экзаменнен етиү, қайта экзаменди тансырыў, қайта сынақтан етиү, қайта имтихан тансырыў.

ПЕРЕЭҚЗАМЕНОВКА ж. қайта экзамен, қайтадан экзамен тансырыў, қайта сынақ, қайта имтихан.

ПЕРЕЭҚЗАМЕНОВЫВАТЬ несов. см. перезаменовать.

ПЕРЕЭҚЗАМЕНОВЫВАТЬСЯ несов. см. перезаменоваться.

ПЕРИ ж. миф. пери.

ПЕРИГЕЙ м. астр. перигей (Ли орбитасының Жерге жасағын тошқасы).

ПЕРИЛА только мн. қоршаў, сүйениш, қанталық; деревянные ~ басқыштың қантал ағашы.

ПЕРИМЕТР м. мат. периметр (геометриялық фигураның ҳамме тареллериниң узынлығының қосындысы); ~ треугольника үш мүшешликтиң периметри.

ПЕРИМЕТРИЧЕСКИЙ прил. периметр..., периметрик.

ПЕРИНА ж. кепирен, қус төсек, пәртөсек.

ПЕРИОД м. 1. ўақыт, дәүир, мезгил,

заман; в течение короткого ~а қысқа ўақыттың ишинде; ~ цветения хлопчатника пахтаның гүллесү дәүири; 2. геол. заман; ледниковый ~ муз заманы; меловой ~ пор заманы; 3. мат. периодлық белшек; 4. грам. гәп қурылсының бир тури.

ПЕРИОДИЗАЦИЯ ж. дәүирлерге бөлиү.

ПЕРИОДИКА ж. собир. мезгилли шығып турған газета-журналлар; научная ~ мезгилли шығып турған илимий газета-журналлар.

ПЕРИОДИЧЕСКИЙ прил. 1. белгили ўақытта, ўақты-ўақты; 2. (о печатных изданиях) күнделекли, белгили ўақытта шығып туратуғын; ~ая печать күнделекли баспа сез (газета ҳам журналлар); 3. периодлық; ~ая система элементов хим. элементлердің периодлық системасы; ~ая дробь мат. периодлық белшек.

ПЕРИОДИЧНОСТЬ ж. периодлық, ўақты-ўақты болышылық, қайталанып турғышылық; ~ выхода газеты газетаның шығының қайталанып турғышылығы.

ПЕРИОДИЧНЫЙ прил. см. периодический 1.

ПЕРИПЕТИЙ мн. (ед. перипетия ж.) күтилмеген ҳәдийсе, тосаттан болған өзгерис.

ПЕРИСКОП м. перископ (сүү асты кемесинен көриүгө арналған оптикалық қурагал).

ПЕРИСТАЛЬТИКА ж. физиол. перистальтика (өңештиң, ишектиң жыйырылуы).

ПЕРИСТЫЙ прил. 1. зоол. (покрытый перьями) перли, пер қацлаган; 2. (похожий на перья) перге үксаган, пер сыйқы; ~е листья перге үксаган жапырақлар; ◊ ~е облака ала бултлар.

ПЕРИТОНИЙ м. мед. перитонит (иштиң тырысымы, аязлауы).

ПЕРИФЕРИЙНЫЙ прил. периферия..., перифериялық, пайтахтан қашық, орайдан узактагы.

ПЕРИФЕРИЧЕСКИЙ прил. анат. перифериялық, сырттагы, усти бетинги, жүзеди; ~ая нервная система перифериялық нерв системасы, сырттагы нерв система.

ПЕРИФЕРИЯ ж. 1. периферия, пайтахтан қашық, орайдан узак, жабан; работать на ~и пайтахтан узакта ислеү; 2. периферия, сырт бети, устинги бети, жуз бети; нервная ~ая нерв перифериясы, нервтың жуз бети.

ПЕРИФРАЗ м., **ПЕРИФРАЗА** ж. лит. перифраза (бир сездин мәнисин бир қаншы көркемирик ҳам көзетишиктер берүү, мыс.: «арыслан»ды «хайванлардың патшы» деп).

ПЕРИФРАЗИРОВАТЬ сов. и несов. что басқа сез бенен айтыў, өзгертеп айтыў; ~ пословицу нақылды басқа сез бенен айтыў.

ПЕРКУССИЯ ж. мед. перкуссия, түртий, шертий.

ПЕРКҮТИРОВАТЬ сов. и несов. кого, мед. түртип көриў, шертип көриў.

ПЕРЛ м. 1. уст. (жемчужина) инжи, маржан; 2. перен. ҳасыл сөздің ұлғиси, сөздің маржаны; пёрыл остроумия тапқырлықтың маржаны, шебер сөздің маржаны.

ПЕРЛАМУТР м. перламутр.

ПЕРЛАМУТРОВЫЙ прил. 1. перламутровый; 2. (о цвете) перламутровый, күлпүс дәнген, ақшыл.

ПЕРЛОВКА ж. разг. арпа жарма, түйилген арпа.

ПЕРЛОВЫЙ прил. арпа жарма, түйилген арпа; ~ая крупая арпа жармасы.

ПЕРЛОН м. перлон (синтетикалық жасалма талшық ямаса оннан тоқылған гезлеме).

ПЕРЛЮСТРАЦИЯ ж. перлюстрация, басқаның хатын ашып оқыў (тексеріў мақсетінде).

ПЕРЛЮСТРИРОВАТЬ сов. и несов. что перлюстрациялау, басқаның хатын ашып оқыў; ~ письма хатты перлюстрациялау, басқаның хатын ашып оқыў.

ПЕРМАНЕНТ м. перманент (белгиленген ұйымдаштық шекем шашты бұйралау).

ПЕРМАНЕНТНОСТЬ ж. перманентлик, үзлиksизлик.

ПЕРМАНЕНТНЫЙ прил. перманентли, үзлиksиз; ~ое развитие перманентли раýажланыў, үзлиksиз раýажланыў.

ПЕРНАТЫЙ прил. 1. қанатлы, перли; 2. в знач. сущ. мн. пернатые құсла

ПЕРНО с. 1. пәр; куріное ~б тауық пәри; 2. (для письма) перо, ушлық; рұчка с ~ом перволы ручка; 3. перен. (писательская манера) қәлем; у него бстрое ~б оның қәлеми өткір, оның сөзі өткір; 4. (плавник рыбы) қалаш; 5. (зелень лука, чеснока) жапырақ (пиязың я сарымсаңтың); 6. тех. (лопата) пәркиттиң жалпақ жери, ескектиң жалпақ жери; ~б рулъиң жалпақ жери; ~вёчное ~б мәңгиллик перо; владеть ~бм әдебий шеберлиги артыў, әдебий үқыбы артыў; ни пұха ни ~а исин оң болсын, аў қанлы болсын; одийм росчерком ~а бирден-ак, қәлем менен бир түртпіп; взяться за ~б жаза баслау.

ПЕРОЧИННЫЙ прил.: ~ нож кишкене шаққы.

ПЕРПЕНДИКУЛЯР м. перпендикуляр, тик сзыық.

ПЕРПЕНДИКУЛЯРНЫЙ прил. перпендикуляр..., перпендикулярық, тик сзыықлы.

ПЕРРОН м. перрон (вокзалдағы пассажир платформасы).

ПЕРРОННЫЙ прил. перрон...

ПЕРСИДСКИЙ прил. парс...; ~ язык парс тили, парси.

ПЕРСИК м. шабдал (*агаш ҳәм мийүе*).

ПЕРСИКОВЫЙ прил. шабдал...

ПЕРСОН ||а ж. персона, киси, адам; вайкана~а эхмийетли адам; обед на десять персон он адамлақ түсси аүқат; ~а грата дип. персона грата; собственной~ой ирон. кара басы.

ПЕРСОНАЖ м. лит. персонаж, қатнасыұшы; отрицательный ~ үнамсыз персонаж.

ПЕРСОНАЛ м. собир. персонал, хызметкерлер; медицинский ~ медицина персоналы.

ПЕРСОНАЛЬНО нареч. айрым, жекке.

ПЕРСОНАЛЬНЫЙ прил. арнаұлы, жекке; ~ое приглашение арнаұлы шақырыу; ~ая пенсия арнаұлы пенсия; ~ое део арнаұлы ис, жекке ис; ~ый пенсионер персоналлық пенсия алышы.

ПЕРСПЕКТИВА ж. 1. жив. перспектива; законы ~ы перспектива заңлары; 2. (вид, панorama, даль) көрінис; узактық; из окна открывалась прекрасная ~а эйектен әжайып көрінис жайнады; 3. мн. перспективы перен. перспектива, көлешек, үмит; ~ы на урожай егиншиң көлешеги; ◇ в ~е көлешекте, алдағы ўақытта.

ПЕРСПЕКТИВНЫЙ прил. 1. (отражающий перспективу) перспективаль; ~ое изображение перспективы сүүрет; 2. көлешектеги, алдағы ўақыттағы, перспективалық; ~ый план развития народного хозяйства халық хожалығының көлешектеги раýажланыў планы; 3. (имеющие перспективы) перспективы бар, көлешеги бар; ~ая работа перспективы бар жумыс.

ПЕРСТ м. уст. бармақ, саусақ; ◇ один как ~ жападан жалғыз.

ПЕРСТЕНЬ м. жузик.

ПЕРСЫ мн. (ед. перс м.) персийника ж.) парслар (*Иранның тийкаргы халқы*).

ПЕРТУРБАЦИЯ ж. 1. (внезапное нарушение чего-л.) күтилмеген өзгерис; 2. астр. пертурбация (астан денесиниң басқа денелердің тартыбы күшиниң тасири менен жоғын өзгертийи).

ПЕРФЕКТ м. грам. перфект (фейилдиң еткен мәхәли).

ПЕРФОРATOR м. перфоратор (1. қағазды, кинолентын тесетүүн қурал; 2. горн. тай жынысларын бураўлайтүүғын құрал).

ПЕРФОРATORНЫЙ прил. перфораторлы; ~ молотбқ перфораторлы шеккиш.

ПЕРФОРАЦИОННЫЙ прил. перфорация..., тесиүши.

ПЕРФОРАЦИЯ ж. 1. (действие) перфорациялау, тесиү, ойыў; 2. мед. перфорация, перфорацияланыў, тесилиү, ойылыў; ~ желудка ас қазаның перфорацияланыў, ас қазаның тесилиү; 3. кино тесиклер.

ПЕРФОРИРОВАТЬ сов. и несов. что 1. мед. перфорация этиү, перфорациялау; 2. горн. бураўлап тесиү; 3. кино кеп тесиклер тесиү, қатар тесикле есиү.

ПЕРХОТЬ ж. қайызғақ.

ПЕРЧАТКА ж. қолғап; вязанье ~и тоқыланған қолғап; боксёрские ~и боксёрлер қолғабы.

ПЕРЧАТОЧНЫЙ прил. қолғап..., қолғапшылық; ~ое производство қолғап өндіриسى.

ПЕРЧИТЬ несов. что бурышшау, бурыш салыў; ~ майсо гешти бурышшау.

ПЕРШИЙ несов. безл. қышыў, қымыршыў; у меня в горле ~ мениң тамагым қышып тур.

ПЕС м. 1. ийт. көпек, тәбет; 2. перен. Презр. ийт, көпек.

ПЕСЕНКА ж. уменьш. от **песня**; $\diamond$ егө ~ спёта оның бақыты тайды, оның болары болды.

ПЕСЕННИК м. 1. (сборник песен) намалар жыйнагы; 2. (исполнитель) қосыкшы, бақсы; 3. (автор) нама жазыушы композитор, қосыктың сезин жазыушы.

ПЕСЕННЫЙ прил. қосык..., қосыклық; ~ стиль қосык стили.

ПЕСЁЦ м. песец (поляр түлкиси ҳәм оның териси); голубой ~ көк песец.

ПЕСИЙ прил. разг. ийт..., көпек..., төбет...

ПЕСКАРЬ м. пескарь (балык).

ПЕСНЯ ж. 1. уст. см. **песня** I; 2. лит. (глава поэмы) бап.

ПЕСНЯ ж. 1. қосык; народная ~ яхалық қосығы; застоблия ~ язытыспа қосығы; 2. см. песня 2; $\diamond$ старая ~ язы ески жыр, ҳаммаге белгилі нәрсе; тиаути однү и ту же ~ю бир нәрсени қайта-қайта айта бериү.

ПЕСЮК м. 1. кум, шеге; золотоибсный ~бк алтынлы кум, алтынлы шеге; 2. мн. пески кум, шеге; зыбучие ~кы ысылдаган күмләр; 3. разг. (сахарный) кум шекер; $\diamond$ золотой ~бк алтын кум; ~бк сыплется жудо қартайған, тоған (адам ҳақында); строить на ~кे тынақсыз нәрсеге тийкараныңу, тынақсыз нәрсеге сүйенү.

ПЕСЧИНЫЙ прил. 1. кум, шеге; ~ые часы кум saat; 2. (о цвете) кум рецли; 3. кул. жұмсақ (құргақ қамырдан исленген); ~ое печёные жұмсақ печенье.

ПЕССИМИЗМ м. пессимизм, умитсизлик, өмірден түңилиші адам.

ПЕССИМИСТИЧЕСКИЙ прил. пессимистлик, умитсиз, өмірден түңилиші адам.

ПЕССИМИСТИЧНЫЙ прил. пессимистлик, умитсиз, өмірден түңилгеи; ~взгляд на что-л. умитсиз көз қарас, өмірден түңилген көз қарас.

ПЕССИМИСТИЧНОСТЬ ж. пессимистлик, умитсизлик, өмірден түңилишілік.

ПЕССИМИСТИЧНЫЙ прил. см. **пессимистический**.

ПЕССИМИСТКА женск. от **пессимист**.

ПЕСТИК м. бот. пестик, аналық.

ПЕСТОВАТЬ несов. кого-что, уст. элпешлеу, төрбиялау, ғамхорлық стиү.

ПЕСТРЕТЬ I несов. 1. (виднеться — о пестром) шубарланып көриниүү; в траве ~ли цветы шептиң арасында гүлләр шубарланып көринди; 2. (быть пестрым) шубарланыү, түрлениү; луга ~ют цветаты отлы майданлар гүлләр менен шубарланып тур.

ПЕСТРЕТЬ II несов. (попадаться на глаза) көзге түсиүү, жайнап турый; всюду ~ли плакаты тум-туста плакатлар жайнап көринип турды.

ПЕСТРИТЬ III несов. 1. что (делать пестрым) шубар етиүү, шубарландыруү, түрленириү; 2. безл. қамасыүү; в глазах ~ от разноцветных огней түрли-турли рецли отлардан көзлер қамасады; 3. чём, перен. (изобиловать) толыү, жайнау, быжнау; письмо ~ ошибками хаттың иши толған көте.

ПЕСТРОТА ж. шубарлық, түрли-түслик, түрли рецлилік.

ПЕСТРЫЙ прил. 1. шубар, түрли рецли, түрли-түсли; ~ый ковёр түрли рецли гилем; ~ая ткань түрли рецли гезлеме; 2. перен. (неоднородный) түрли, ҳәр түрли; ~ый состау слушателей тыңлауышлардың ҳәр түрли составы.

ПЕСЦОВЫЙ прил. песец...; песецтен тигилген, песецтен исленген.

ПЕСЧАНИК м. кум тас.

ПЕСЧАННЫЙ прил. кумлы; ~ая почва кумлы топырак; ~ое дио кумлы туп.

ПЕСЧИНКА ж. кум бүртеги.

ПЕТЕЛЬНЫЙ прил. сәдеп жай..., сәдеп жайлы, илгек жайлы; ~ крючок сәдеп жай торлайтуғын тебен.

ПЕТИТ м. полигр. петит (типография шрифты).

ПЕТИЦИЯ ж. петиция, көпшилил арзасы; подать ~ю петиция бериү.

ПЕТЛЯЦА ж. 1. (петля на верхней одежде) сәдеп жай, илгек жай; 2. (нашивка) белги.

ПЕТЛЯ ж. 1. илмек, гүрмек; завязать ~лю гүрмек шалыу, илмек етип байлау; 2. перен. (веселица) дар; 3. (на одежде) сәдеп жай, илгек жай; обметать ~ли илгек жай ашыу; 4. топса; дверь соскочила с ~ель капы топсадан шығып кетти; 5. (привязанный) түйин, илмек; 6. ав. петля, гүрмелип ушыу; мертвава ~ля тикке гүрмелип ушыу; $\diamond$ хоть в ~лю лезь жуде ҳәм қыйын жағдай, өзиңди ~зин асып елсендө; иадёт ~лю иа шёу кому-л. биреуди қыйын жағдайға қалдырыу, аүрманлық салыу.

ПЕТЛЯТЬ несов. разг. ийрек-ийрек етип жүриү, айланып жүриү.

ПЕТРОГРАФ м. петрограф (петрография бойниша қәнігеге).

ПЕТРОГРАФИЧЕСКИЙ прил. геол. петрография..., петрографиялық.

ПЕТРОГРАФИЯ ж. петрография (геологияның тай жынысларын, тасларды изертлейтүгүн белими).

ПЕТРУШКА ж. петрушка (аүқатқа салынатын көк шош).

ПЕТУНИЯ, ПЕТУНЬЯ ж. бот. петунья (баг есімлік).

ПЕТУХ м. 1. кораз; 2. перен. разг. (забияка) тентек, жәнжелшил; $\diamond$ пустить ~уха наманы бузып жибериү; пустить красного ~уха от бериү, ертөү; просидеть до ~ухоб таң атқанша отырып; встать с ~ухам тауык шақырганнан-ақ турый, тауык пенен бирге турый.

ПЕТУШИЙ прил. кораз...

ПЕТУШИНЫЙ прил. 1. кораз..., кораздың; ~е шпоры кораздың тепкирлери; ~й бой кораз урысы; 2. перен. (запальчивый) кораз, тентек, урысқақ; ~й характер кораз минез; $\diamond$ ~й голос кораз дауыслы.

ПЕТУШИТЬСЯ несов. разг. Ҳакиренлеу; что ты ~шься? сен неге ҳакиренлеисен?

ПЕТЬ несов. 1. что и без доп. айтыү; ~песню қосык айтыү; ~ басом жууан дауыс пенен қосык айтыү; он хорошо поёт ол жақсы айтады; кто поёт сегодня Онегина? бүгүн Онегин болып ким айтады? 2. (о опти-

цах) сайрау, шақырыў; ♦ ~ дифирамбы мақтауын жеткериў, асыра мақтаў.

ПЕХОТА ж. пехота, пияда әскер, жаяу әскер.

ПЕХОТИНЕЦ м. пияда әскердиң жаўынгери, жаяу әскердиң жаўынгери.

ПЕХОТНЫЙ прил. пехота..., пияда әскер..., жаяу әскер...; ~е части пияда әскер белімлері.

ПЕЧАЛИТЬ несов. кого-что қапа етиў, қайғыға салыў, қайғыландырыў, иренжи-тиў, уйайым шектериў.

ПЕЧАЛИТЬСЯ несов. қапаланыў, қайғыға салыныў, қайғыланыў, иренжиў, уйайымланыў.

ПЕЧАЛЫ ж. қапа, қапалық, қайғы, уйайым, мұц; ♦ не мой это ~ь мениң жұмысым емес (соотв. элементи суу алғанда үйрекке бир пул); тебё-то кака ~ь? саған не қайғы?; вот не было ~и! усыннан басқа уйайым жоқ еди!

ПЕЧАЛЬНО 1. нареч. қапалы, қайғылы, уйайымлы, мұцлы; ~ улыбнұться қайғылы күлмисиреў; 2. в знач. сказ. қыйын, аўыр, қайғылы, қапалы; ~, но это так қыйын, бирақ усыннайдай.

ПЕЧАЛЬНЫЙ прил. 1. (скорбный, уны-лый) қапалы, қайғылы, уйайымлы, мұцлы; ~ое настроение кейілсизлик; ~ая песня қайғылы қосық, мұцлы қосық; ~ый взгляд қайғылы көз қарас, уйайымлы көз қарас; 2. (достойный сожаления) өкінерлік, өкинишили; ~ый слұчай өкіниши үақыя; ♦ оставит по себе ~ую память өзи тууралы жамам атақ қалдырып кетінү.

ПЕЧАТАНИЕ с. басып, басып шығарыў; ~ книг китапларды басып шығарыў.

ПЕЧАТАТЬ несов. 1. кого-что басыў, басып шығарыў; ~ книги китапларды басып шығарыў; 2. кого-что (публиковать в печати) бастырып шығарыў, басып шығарыў; 3. что басып шығарыў; ~ фотографии сүүретлерди басып шығарыў; 4. что (на пишущей машинке) басыў.

ПЕЧАТАТЬСЯ несов. басылыў, басылып шығыў; ~ в газете газетада басылып шығыў.

ПЕЧАТКА ж. 1. кишкене мөр, таңба, белги; кольцо с ~ой кишкене дәңгелек мөр; 2. бөлек; ~а мыла сабынның бир бөлек, бир бөлек сабын.

ПЕЧАТНИК м. баспа исиниң хызметкери.

ПЕЧАТНО нареч. баспа сез бетинде, баспа түрде; ~ заявить о чём-л. бир наре ҳақында баспа сез бетинде жарыялаў.

ПЕЧАТНЫЙ прил. 1. баспа...; ~ый цех баспа цехи; ~ый станок баспа станоги; 2. (отпечатанный, напечатанный) басылған, басып шығарылған; ~ые бланки басылған бланклар; 3. (опубликованный) басылған, басып шығарылған; 4. баспа; писать ~ыми бўквами баспа ҳәриплер менен жазыў; ♦ ~ый лист полигр. баспа табак; ~ое слово басылған сез.

ПЕЧАТЬ ж. 1. печать, мөр; сургучная ~ сургуч мөри, сургучли мөр; удостоверить подпись ~ю қойылған қолды мөр менен тастыйқлау; 2. полигр. баспа;

находиться в ~и баспада болыў; книга вышла из ~и китап баспадан шыкты; 3. (издательское и типографское дело) баспа сез; работники ~и баспа сез хызметкерлері; 4. полигр. баспа, баспа ҳәрип; цветная ~ы реци баспа; глубокая ~ы терең баспа; 5. (пресса) баспа сез; периодическая ~ы құндылекли баспа сез; свобода ~и баспа сез еркінлигі; 6. перен. (след, отпечаток чего-л.) тәсир, белги; ~ы времени заманың тәсирі.

ПЕЧЕНИЕ с. жабыў, қатырыў, писириў.

ПЕЧЕНКА ж. баўыр; жареная ~ куўырылған баўыр.

ПЕЧЕНЫЙ прил. пискен, писирилген, отқа көміл писирилген; ~ая картошка отқа көміл писирилген картошка.

ПЕЧЕНЬ ж. анат. баўыр.

ПЕЧЕНЬЕ с. печенье.

ПЕЧКА ж. өжире печи; ♦ танцевать от ~и бир үйренген жерден баслаў.

ПЕЧНИК м. печь салыушы, печьши, печь устасы.

ПЕЧНОЙ прил. печь; ~ая труба печь моржа; ~бе отопление печь жагып қыздырыў.

ПЕЧУРКА ж. разг. кишкене печь.

ПЕЧЬ I несов. 1. что жабыў, қатырыў, писириў; ~ь хлеб нан жабыў; 2. кого-что и без дол. (обдевает зноем) лаплаў, етиў, қызырыў; солнце ~ёт голову күн басқа етип баратыр; ♦ как блинны ~ь бир нарсени тез ҳәм кеп мұғдарда таярлаў.

ПЕЧЬ II ж. печь; изразцовая ~ь ширша печь; русская ~ь рус печи; ♦ дөменина ~ь домна печи; мартеновская ~ь мартен печи; лежать на ~й ҳеш нарсе ислемеў, ис жақ-наслық етий.

ПЕЧЬСЯ I несов. жабылыў, қатырылыў, писирилиў; хлеб печётся нан жабылып атты.

ПЕЧЬСЯ II несов. о ком-чём (заботиться) тамын жеў, мәпин ойлаў, күйип-писиў; ~ о детях балалардың ғамын жеў.

ПЕШЕХОД м. пияда, жаяу; дорожка для ~ов пиядалар ушын жол.

ПЕШЕХОДНЫЙ прил. пияда, жаяу жүретүгүн; ~ая дорожка аяқ соқлак.

ПЕШЕЧКОМ нареч. разг. пиядалап, пияда, жаяулап; придётся вам пройтись ~ сизге пияда кетиүгө туура келип тур.

ПЕШИЙ прил. 1. пияда, жаяу; ~ее передвижение пияда жүриў, жаяу барыў; 2. в знач. сущ. м. пёший пияда; ~ий конюму не товарищ погов. пияда атлыға жолдас емес, пияда атлыға жарыса алмас.

ПЕШКА ж. 1. шахм. пияда, пешка; 2. перен. разг. (ничтожный человек) тири жан адам.

ПЕШКОМ нареч. пияда, жаяу; ходить ~ пияда жүриў.

ПЕШОЧКОМ нареч. см. пешечком.

ПЕЩЕРА ж. үңгир, күйес; ~ ход үңгир еткел; 2. (доисторический) үңгирде жасаған; ~ человек үңгирде жасаған адам.

ПИ с. нескл. мат. пи (иңбердиң узынлығының диаметрге төңлигү).

ПИАЛА ж. пиала.

ПИАНИНО с. нескл. пианино; играть на ~ пианинода ойнау, пианино шертиү.

ПИАНИССИМО нареч. муз. пианиссимо (жуде пазен).

ПИАНИСТ м. пианист, пианиноши.

ПИАНИСТКА женск. от пианист.

ПИАНО нареч. муз. пиано (асте сес).

ПИАСТР м. пиастр (*Турцияда, Египетте ҳәм басқа елларде пулдың аты*).

ПИВНАЯ жс. пивохана.

ПИВНОЙ прил. пиво...; ~ая пёна пиво кебиги.

ПИВО с. пиво.

ПИВОВАР м. пиво қайнатыұшы, пиво ислейши, пивоши.

ПИВОВАРЕНИЕ с. пиво қайнатыў.

ПИВОВАРЕННЫЙ прил. пиво, пиво испеп шыгаратыбын; ~ завбд пиво завод.

ПИГАЛИЦА жс. 1. пигалица (кус); 2. перен. разг. тапалтас, шарға, мыртық.

ПИГМЕЙ м. 1. пигмей (Африкадагы келте бойлы қаюмлердиң ўәкіли); 2. перен. пакыр, бийшара адам, жарамас.

ПИГМЕНТ м. пигмент (есімлік ҳәм ҳайдалар организміндегі тканьларға рең берішін зат).

ПИГМЕНТАЦИЯ жс. пигментация, пигментацияланыў (тири организмдердин тканьларында рең берішін заттардың пайды болызы); ~ глаза көздид пигментацияланыў.

ПИГМЕНТНЫЙ прил. пигмент..., пигментли; ~е клетки пигментли клеткалар.

ПИДЖАК м. пиджак, пенжек, бәшпент; двубортный ~ еки жағы қаусырмалы пенжек.

ПИДЖАЧНЫЙ прил. пиджак..., пенжек..., пенжекли, бәшпент...; ~ая пара пенжек-шалбар.

ПИЖАМА жс. пижама.

ПИЖАМНЫЙ прил. пижама..., пижаманың; ~е бройлы пижаманың шалбары.

ПИЖОН м. разг. шыррый.

ПИК м. шың, төбе; ⚡ часы ~ истиң ең қызған ўақты, ҳәрекеттің қызған ўақты.

ПИКЛА ж. (оружие) наиза; ⚡ в ~у кому-либо жорта, нақастан, биле тұра.

ПИКАНТНОСТЬ жс. 1. (острота, пряность) туршлылық, ашқылтымлық; 2. перен. жагымлылық, қызықлық, өзине тар-татуынылық.

ПИКАНТНЫЙ прил. 1. (острый, пряный) туршлы, ашқылтым; 2. перен. жагымлы, қызық, өзине тартатуын; ~ая внешность өзине тартатуын сыртқы көринис.

ПИКАП м. пикап (киши жүк машинасың бир түри).

ПИКЕ I с. нескл. (ткань) пике.

ПИКЕ II с. нескл. см. пикование.

ПИКЕЙНЫЙ прил. пике...; пикеден исленген, пикеден тигилген; ~ая рубашка пикеден тигилген кейлек.

ПИКЕТ I м. (сторожевой отряд) пикет, сақып; забастовочный ~ ис таслаушылар пикети; выставить ~ сақып қойыу, пикет қойыу.

ПИКЕТ II м. пикет (1. геод. жер олиегенде қағып көтептүүн номерли қазық;

2. ж.-д. километрдиң оннан бирине төң төмір жол олишең).

ПИКЕТИРОВАНИЕ с. сақлау, карауылау, қорғау.

ПИКЕТИРОВАТЬ несов. что сақшылық етиү, қарауыллау, қорғау.

ПИКЕТЧИК м. пикетчи, сақша.

ПИКИ мн. (ед. пика жс.) карт. гарға.

ПИКИРОВАНИЕ с. ав. төмен таслау, тик таслау.

ПИКИРОВАНИЕ с. с.-х. көтерип тигиү, көтерип отырғызыу; ~ сеянцев нәлшелерди көтерип тигиү.

ПИКИРОВАТЬ сов. и несов. ав. аспаннан тик таслау.

ПИКИРОВАТЬ сов. и несов. что, с.-х. көтерип тигиү, көтерип отырғызыу (нәлшелерди).

ПИКИРОВАТЬСЯ несов. с кем и без доп., разг. шағып сейлесиү, тийгизип сөз айтты.

ПИКИРОВКА I жс. с.-х. көтерип тигиү, көтерип отырғызыу.

ПИКИРОВКА II ж. разг. (обмен колко-стями) шағып сейлеү, тийгизип сейлеү.

ПИКИРУЮЩИЙ I. прич. от пикиро-вать; 2. прил. ав. тик таслаушы, төмөн таслаушы; ~ бомбардирбөштік тик таслап ушыушы.

ПИКНИК м. пикник (қаланың сыртында дем алмы).

ПИКНУТЬ сов. разг. сес шығарыу, аүзын ашыу, үн шығарыу, оқланыу, қарсы сей-лейжақ болыу; он и ~ не смéет ол аүзында аша алмайды.

ПИКОВЫЙ прил. карт. гарға...; ~ая дама гартаңың гүлдестеси; ⚡ ~ое положе-ние қыбын жағдай.

ПИКТОГРАММА ж. лингв. пиктограмма (қандайда бир ҳәрекеттің, үақыяның ҳәм т. б. сүүрети салынған әйлемги жазыу формасы).

ПИКТОГРАФИЧЕСКИЙ прил. лингв. пиктографиялы; ~ое письмо пиктография-лы хат.

ПИКТОГРАФИЯ ж. лингв. пиктография (пиктограмма менен жазылған әйлемги үақыттагы сүүрет хат).

ПИЛА жс. жары, пышқы; механическая ~ механикалық жарғы.

ПИЛА-РЫБА жс. пышқы балық.

ПИЛЕННЫЙ прил. кесилген, қырқылған, гербиш; ~ лес кесилген ағаш; ⚡ ~ сáхар гербиш қант, машин қант.

ПИЛИКАНЬЕ с. шертиү, дырылдатыу, шертлиү, дырылдау.

ПИЛИКАТЬ несов. на чём и без доп., разг. шертиү, дырылдатыу; ~ иа скрипке скрипке шертиү.

ПИЛИТЬ несов. 1. что и без доп. кесиү, қырқыү, пышқылау, жарылышу; ~ дровá отын кесиү; 2. кого-что, перен. разг. (изводить попрёками) мазасын алышу, дыңғылрау.

ПИЛИТЬСЯ несов. кесилиү, қырқылыү, пышқыланыү, жарылыү; твёрдое дерево пилится с трудом қатты ағаш қыйыншылық пинен кесиледи.

ПИЛКА I жс. кесиү, қырқыү, пышқылау, жарыү; ~ и кóлка дров отынды кесиү ҳәм айрыу.

ПИЛКА II ж. 1. (маленькая пила) қол пышқы; 2. егейш; ~ для ногтей тырнак егейши.

ПИЛОМАТЕРИАЛЫ мн. (ед. пилюматериал м.) кесилген ағашлар, қырқылған материаллар.

ПИЛОРАМА ж. пилорама (электр қуяты менен ислейтуғын ағаш жаратуғын үскене).

ПИЛОТ м. пилот, ушқыш, лётчик.

ПИЛОТАЖ м. ав. пилотаж, самолёт ушырыұ өнери; высший ~ самолёт айдаудың белекті өнери.

ПИЛОТИРОВАНИЕ с. ав. ушыў аппаратын басқарыў, самолёт ушырыў, планёр ушырыў; тәхника ~ я ушыў аппаратын басқарыў техникасы.

ПИЛОТИРОВАТЬ несов. что, ав. ушыў аппаратын басқарыў, самолёт ушырыў, планёр ушырыў.

ПИЛОТКА ж. пилотка (әскерий баскетбол).

ПИЛЬ межд. охот. қуу, бас (аңды қууыў ушын ийтке берилген бүйрек).

ПИЛЬЩИК м. жарғышы, пышқышы.

ПИЛЮЛЯ I ж. пилюля, домалақ дәри; ~ от кашля домалақ жөткірик дәри; ♦ проглотить ~ю аүыр сез еситин ҳәм оған үндемеу; позолотить ~ю жағымсыз еткен исин жүйүп-шайыу.

ПИЛЯСТР м., **ПИЛЯСТРА** ж. архит. пиластр (бир тарел дайылда түрған төрт мүйешіші тирепберди).

ПИМБЫ мн. (ед. пим м.) 1. (меховые сапоги) тери етик; 2. обл. (валенки) байпақ.

ПИНАТЬ несов. кого-что, разг. ийтериү, тебиү.

ПИНАТЬСЯ несов. разг. 1. см. пинать; 2. (пинать друг друга) ийтерисиү, тебишиү.

ПИНГВИН м. пингвин (антарктикалық құс).

ПИНГ-ПОНГ м. спорт. пинг-понг (стол усти тенниси).

ПИНЕТКИ мн. (ед. пинётка ж.) пинетки (өзин бүйіләп жүре алмаған балаларға арналған аяқ кийимлер).

ПИНДОК м. разг. тебиү, ийтериү.

ПИНЦЕТ м. пинцет, қысқыш.

ПИОН м. пион (декоратив өсімдік).

ПИОНЁР I м. пионер (1. биринши көшіп барған адам; 2. перен. биринши өзгерис киргизиші, биринши жағалық, киргизиші).

ПИОНЁР II м. пионер; Дворец ~ов Пионерлер сарайы.

ПИОНЕРВОЖАТАЯ женск. от пионер-вожатый.

ПИОНЕРВОЖАТЫЙ м. пионервожатый.

ПИОНЁРКА женск. от пионер II.

ПИОНЁРСКИЙ прил. пионер..., пионердин, пионерлер...; ~ лагерь пионер лагері; ~ отряд пионер отряды; ~ сбор пионерлер сборои.

ПИПЕТКА ж. пипетка, дәри тамызышы.

ПИР м. той, зияпат; ♦ ~ на весь мир, ~ горбой данцы жер жарған той; в чужом ~у похмелье погов. биреү ушын сезге қалып.

ПИРАМИДА ж. пирамида (1. мат. геометриялық фигура; 2. ист. әйдемги Египетте патшаның қәбириниң үстине салынған үлкен тас минар; 3. бир-бираңын үстине тақлат жыйналған затлардың топары; 4. спорт. гимнастикалық фигура).

ПИРАМИДАЛЫНЫЙ прил. пирамида сыйыл; ~ тополь пирамида сыйыл ақ тереек.

ПИРАТ м. пират, теңиз баспашисы, теңиз қарақшысы.

ПИРАТСКИЙ прил. пиратлық, теңиз қарақшысының, теңиз баспашисының; ~ое сүдін теңиз қарақшысының кесмеси.

ПИРАТСТВО с. пиратшылық, теңиз қарақшылық, теңиз баспашилығы.

ПИРОВАТЬ несов. тойлау, той етиү, зияпат етиү.

ПИРБІГ м. берек, пирог.

ПИРОГА ж. пирога (*агаштан ойын исленген Океания халықтарының қайыбы*).

ПИРОЖНОЕ с. пирожное, пирожна.

ПИРОЖНЫЙ прил. пирог, пирожок исленетуғын; ~ое тесто пирог исленетуғын қамыр.

ПИРОГИЙБ м. пирожок, кишене берек; ~кі с капустой капусталы пирожоклер.

ПИРОКСИЛИН м. пироксилин (*жарылышы күшли зат*).

ПИРОКСИЛИНОВЫЙ прил. пироксилин..., пироксилини; ~ая шашка пироксилин шашкасы.

ПИРОМЕТР м. пиromетр (*жоқарғы температуралын ешкіндеу үшін*).

ПИРОТЕХНИК м. пиротехник (*пиротехника бойынша қыниге*).

ПИРОТЕХНИКА ж. пиротехника (*жанғыш ҳәм жарылыш затларды таярлау техникасы*).

ПИРОТЕХНИЧЕСКИЙ прил. пиротехника..., пиротехникилық.

ПИРС м. мор. пирс (*кемелер тоқтау үшін исленген арнаулы жер*).

ПИРУШКА ж. разг. мейлис, кишене той, отырыспа.

ПИРШЕСТВО с. үлкен мейлис, үлкен той, үлкен отырыспа.

ПИСАҚА м. разг. жазыўшысымақ.

ПИСАНИЕ с. 1. жазыў; ~ под диктобку бирдейдің айттыўы менен жазыў; 2. ирон. шылдай, жазыў, жазба, шыгармасымақ; я получай ваше ~ мен сизин жазбайдызы алдың; ♦ Священное ~ церк. Генерген Ҳәм жана ўәсиятлар жазылған китап.

ПИСАНИНА ж. разг. шылдай, жазыў, жазба, шыгармасымақ.

ПИСАНЫЙ прил.: ~ая красавица айдай сұлыў (хаял, қыз); носиться с чем-л. как с ~ой төрбөй разг. бийдәрек жууырып-жортын жүриү.

ПИСАРЬ м. хатшы; военный ~ эскерий хатшы.

ПИСАТЕЛЛЬ м. жазыўшы; Союз советских ~ей Совет жазыўшылар Союзы.

ПИСАТЕЛЬНИЦА женск. от писатель.

ПИСАТЕЛЬСКИЙ прил. жазыўшылық; ~ талант жазыўшылық талант, жазыўшылық үқып.

ПИСАТЬ несов. 1. что и без доп. жазыў; ~ть мёлко майды жазыў; он мне давно не ~л ол маған көтпен бери жазған жоқ; ~ть письмо хат жазыў; ~ть отчёт отчёт жазыў; ~ть на машинке машинкада басыў; машинкада жазыў; это перо не пишет бул перо жазбайды; 2. (сообщать о чём-л.) билдириў, жазып билдириў; 3. (сочинять) жазып шығарыў, басып шығарыў; 4. что, чем и без доп. (рисовать) салыў, сүүрет салыў; ~ть портрэт портрет салыў; ~ть акварелью акварель менен салыў; ◇ пиши пропало! гүдерди үзе бер!; жоқ болды дей бер!; вайлами по воде писано погов. бул күрэ гәп, не болары белгисиз.

ПИСАТЬСЯ несов. жазылыў.

ПИСЕЦ м. 1. ист. писец (әйдемги Рустам жазбаны көширип жазыўши); 2. уст. хатшы, хаткер.

ПИСК м. шүйкилди, шыйқылды, шырылды.

ПИСКЛЙВЫЙ прил. 1. (о звуках, голосе) шүйкилдеген, шырылдаған; жицишке;

2. жылауық; ~ ребёнок жылауық бала.

ПИСКЛЙВЫЙ прил. разг. см. писклый.

ПИСКНУТЬ сов. и однокр. разг. шүйк етиў, шыйық етиў, шыйқылдаў, шырылдаў; глё-то ~ла мышь бир жерде тышқан шыйқылдады.

ПИСКОТНЯ ж. разг. шүйкилди, шыйқылды, шырылды.

ПИСТОЛЕТ м. пистолет; автоматический ~ автомат пистолет.

ПИСТОЛЁТНЫЙ прил. пистолет..., пистолетчи; ~ выстрел пистолеттиң дауысы.

ПИСТОН м. 1. (в патроне) жам; 2. муз. пистон, қақпақ (уплел шерттетугын музика эсбалларының клапаны).

ПИСЧЕБУМАЖНЫЙ прил. жазыў қағаз..., жазыў қағаз шығарыў, жазыў...; ~ое производство жазыў қағаз ендисири; ~ые принадлежности жазыў эсбаллары.

ПИСЧИЙ прил. жазыў...; ~ая бумага жазыў қағазы

ПИСЬМЕННА только мн. ески жазыўлар, гөне жазыўлар, ҳәриплер; египетские ~ Египеттин ески жазыўлары.

ПИСЬМЕННОСТЬ ж. жазыў, жазыў белгилери; арабская ~ араб жазыўлары.

ПИСЬМО с. 1. (умение писать) жазыў, жазыў өнери; искусство ~а известно с древних времён жазыў өнери әйдемги үақыттан бери белгили; 2. (система графических знаков) жазыў, жазыў белгилери; арабское ~а араб жазыў; 3. хат; заказные ~а заказной хат; цениное ~а бахалы хат.

ПИСЬМОВОДИТЕЛЬ м. уст. ис жүргизиши хаткер

ПИСЬМОНБЕСЕЦ м. хат тасыўши, хат таратыўши

ПИТАНИЕ с. 1. аўқатланыў, тамақланыў, азықланыў; искусственно ~ жасалма түрде аўқатландырыў; 2. (пища) аўқат, тамақ, азық; диетическое ~ диеталик аўқат; 3. (снабжение чём-л.) пайдаланыў, тәмийинлениў; ~ электроэнергияй электр күйатынан пайдаланыў; ◇ общество ~ жәмийетлик аўқатланыў.

ПИТАТЕЛЬНОСТЬ ж. жуғымлылық; ~молокा сүттиң жуғымлылығы.

ПИТАТЕЛЬНЫЙ прил. 1. азық болатуын, аўқат болатуын, жуғымлы, жеүге жарамлы, тамақ болатуын; ~ые вещества жуғымлы заттар; 2. (сывтный) тоқ, жуғымлы; ~ая піща тоқ аўқат; ◇ ~ая среда 1) биол. есиў ҳәм көбейиў средасы; 2) (для развития, упрочения чего-л.) рајажлапыў жағдайы.

ПИТАТЬ несов. 1. кого-что (кормить) аўқатланырыў, азықланырыў, тамақланырыў; 2. что, физиол. азықланырыў; 3. что (снабжать чём-л.) тамийинлеў, тәмийин стиў, пайдаланырыў; ~ колхозы электроэнергияй колхозларды электр энергиясы менен тәмийин етиў; ◇ ~ надежду үмт үзебеў; ~ доверие исенимли болыу; ~ ненависть жек кериў.

ПИТАТЬСЯ несов. 1. аўқатланыў, тамақланыў; хорошо ~ться жақсы аўқатланыў; ~ться в столовой асханада аўқатланыў; 2. физиол. азықланыў; 3. (пользоваться чём-л.) пайдаланыў, тәмийинлениў; колхоз ~ется энергиией от своей электростанции сының күйатынан тәмийинленеди.

ПИТОМЕЦ м. тәрбияланыўши; ~цы университета университеттиң тәрбияланыўшилары.

ПИТОМИЦА женск. от питомец.

ПИТОМНИК м. питомник; лесной ~ тогай питомники.

ПИТЬ несов. 1. что и без доп. ишиў; ~ чай ишиў; ~ лекарство дери ишиў; мне хочется ~ мен шөллөп турман; 2. (употреблять спиртные напитки) ишиў, арак ишиў; он сильно пьёт ол көп и shedи; 3. за кого-что ишиў; ~ за здоровье кого-л. биреудиң саулығы ушын ишиў; ◇ как ~ дать гумансыз, сөзсиз, шексиз.

ПИТЬЁ с. 1. ишиў; эта вода непригодна для ~а был суу ишиўге жарамайды; 2. (напиток) ишиклик; очень вкусное ~е жұде мазалы ишиклик.

ПИТЬЕВЫЙ прил. ишиўге жаралтуын, ишиўге болатуын; ~ая вода ишиўге болатуын суу; ~ая сода ишиўге болатуын сода.

ПИХАТЬ несов. кого-что, разг. 1. (толкать) ийтериў, түртиў; 2. (торопливо засосывать) жасырыў, қымтаў, буйытықлаў, тысыў.

ПИХАТЬСЯ несов. разг. ийтериў, ийтермелей.

ПИХНУТЬ сов. и однокр. кого-что, разг. ийтерип жибериў.

ПИХТА ж. пихта (тиженекли ағаш).

ПИХТОВЫЙ прил. пихта..., пихтадан исленген.

ПИЧКАТЬ несов. кого-что, разг. зорлап жеғизиў, зорлап ишкисиў.

пишү, пишешь и т. д. наст. вр. от писать.

ПИШУЩИЙ 1. прич. от писать; 2. прил. жазыў...; ~ая машинка жазыў машинкасы.

ПИЩА ж. 1. аўқат, азық-аўқат, тамақ, ас; лёгкая ~а жецил тамақ; растительная

~а өсімлік аўқат; 2. *перен.* азық; духобъяна ~а рухый азық; ◇ давасть ~у чему-л. бир нәрсениң басланыұнына, таралыұнына себелкөр болыу; дать ~у разговорам өсек таратыға себел таўып беріу.

ПИЩАТЬ несов. 1. (*издавать писк*) сыңыу, шырылдау, шүйкилдеу; 2. что и без доп., разг. (*говорить или петь тонким голосом*) сыңып айтты, сыңып сөйлеу.

ПИЩЕВАРЕНІЕ с. физиол. аўқат сицириү, ас сицириү, тамақ сицириү; расстройство ~я ас қазаның бузылыу.

ПИЩЕВАРИТЕЛЬНЫЙ прил. физиол. аукат сицириү..., ас сициретуғын, тамақ сициретуғын; ~ процесс аўқат сицириү процесси.

ПИЩЕВОД м. *анат.* өңеш.

ПИЩЕВОДНЫЙ прил. *анат.* өңеш..., өңештиң.

ПИЩЕВОЙ прил. аўқат..., азық-аўқат...; ~ая промышленность азық-аўқат санааты.

ПИЯВКА ж. сүлиқ; ставить ~и сүлиқ салыу.

ПЛЯВАНІЕ с. 1. жүзиу, жүзип жүриү; ~ крольем кроль усылы менен жүзиу; 2. кемеде жүзиу, жүзиу сапары; круго-светное ~ дуньяны айланып жүзиу; отпра-виться в ~ жүзиу сапарына шыныу.

ПЛАВАТЕЛЬНЫЙ прил. жүзиу...; жү-зетуғын; ~ый бассейн жүзиу бассейни; ~ая перепонка жүзиу передеси.

ПЛАВАТЬ несов. 1. жүзиу, жүзип жу-риү; он хорошо ~ет ол жақсы жүзеди; 2. қалқыу; дёрево ~ет в воде ағаш сууда қалқыды; 3. (*служить на судне*) кемеде хыметті етиү; 4. *перен.* разг. жақсы бил-меү, жаңылысыү; ~ть на экзамене экзамененде жақсы билмеү; ◇ мәлко ~ть билмеү, ебетесис болыу.

ПЛАВАЙЛЫННЫЙ прил. еритиүши, бал-қытыйши; ~ая печь еритиүши печь.

ПЛАВАЙЛЫНЯ ж. еритиүхана, балқы-тыўхана.

ПЛАВАЙЛЫЩИК м. еритиүши, балқы-тыўши.

ПЛАВИТЬ несов. что еритиү, балқытү; ~ металл металл еритиү.

ПЛАВИТЬСЯ несов. ериу, балқыу.

ПЛАВКА ж. 1. (*действие* еритиү, бал-қытү; ~ металла металл еритиү); 2. ери-тииди; полу́чена первая ~ чугун шойын-ның дәслеки еритиндиеси алынды.

ПЛАВКИ только мн. плавки (*сүйға шо-мылганда кийетүгін қысқа діз кийім*).

ПЛАВКИЙ прил. еригиш, балқытү; ~ металл еригиш металл.

ПЛАВКОСТЬ ж. еригишлик, балқытүшік; ~ металла металлдың еригиш-лигі.

ПЛАВЛЁНИЕ с. еритиү, ериү, балқыу; тóчка ~ я ериү точкасы.

ПЛАВНИ только мн. дәръяның баса-ты, сүй алма, жайылым.

ПЛАВНИК м. қалаш; ~икі рыбы ба-лыктың қалашлары.

ПЛАВНИКОВЫЙ прил. қалаш..., қа-лашлы.

ПЛАВНОСТЬ ж. бир тегислилик, асық-

паўшылық, салмақлылық; ~ речи сөздик бир тегислилиги; ~ движение жүристик салмақлылық.

ПЛАВНЫЙ прил. бир тегис, асықпайтуғын, салмақлы, салланған; ~ая походка салмақлы жүрис, салланған жүрис; ~ая речь бир тегис сөз; ◇ ~ые согласные лингв. созылышы дауыссыз сеслер.

ПЛАВУНЕЦ м. зоол. сүй қоңыз.

ПЛАВУЧЕСТЬ ж. ығып жүретуғынлық, жүзип жүретуғынлық, батпайтуғынлық, қалықпалаулық.

ПЛАВУЧИЙ прил. ығып жүретуғын, жүзип жүретуғын, батпайтуғын, қалықпалаулық; ~ мост қалықпалау көпір; ~ док жүзип жүретуғын док.

ПЛАГИАТ м. плагиат (бираудың шығармасын ез атына откеріп ҳэм автордың атын көрсетпей пайдаланып).

ПЛАГИАТОР м. плагиатор (plagiat ислевиши адам).

ПЛАГИАТОРСКИЙ прил. плагиатор...

ПЛАГИАТОРСТВО с. плагиаторлық.

ПЛАЗМА ж. биол. плазма (қанның сүйк бөлегі).

ПЛАЗМАТИЧЕСКИЙ прил. биол. плаз-малық.

ПЛАЗМОДИЙ м. биол. плазмодий (безгек ауырышын қоздырышы этийай организм).

ПЛАКАЛЬЩИЦА ж. уст. жоқлау айттышы хаял.

ПЛАКАТ м. плакат.

ПЛАКАТНЫЙ прил. плакат...; ~ рису-ник плакат сүрети.

ПЛАКАТЬ несов. 1. жылау, еңреу, өксүү, сыңсыу; горько ~ть қатты қылданып өксүү; ~ть от радости қуёнғаннан жылау; 2. о ком-чём, *перен.* (сожалеть) қылданыу, жаны ашыу; ◇ досадно, хоть плачь жыла-гандай екини; ~ли дөнежки жылап кеткен ақша.

ПЛАКАТЬСЯ несов. кому, на кого-что и без доп. зарланыу, өкиниу, жыламсыра-ныу; ~ на свою судьбу ез тағдирине өкиниу, қайыл болмау.

ПЛАКСА м. и ж. разг. жылауык.

ПЛАКСИВОСТЬ ж. жылауыклық.

ПЛАКСИВЫЙ прил. 1. жылауык; ~ ре-бёнок жылауык бала; 2. жыламсыраган; ~ голос жыламсыраган дауыс.

ПЛАКУЧИЙ прил.: ~ая ыва бот. лейли шаш тал.

ПЛАМЕНЕТЬ несов. поэт. жалынлау, қызырлы; закат ~ет батыс қызырады.

ПЛАМЕННОСТЬ ж. жалынлылық, қызы-нылылық; ~ речи сөздик жалынлылықи.

ПЛАМЕННЫЙ прил. 1. жалынлы, қызынлылы, қызырадан; ~ закат күннің қызырып батыуы; 2. *перен.* (страстный) жалынлы, жигерли, қызынлы; ~ революционер жи-герли революционер; ~ привёт жалынлы салем.

ПЛАМЯ с. в разн. знач. жалын; ~ костра оттың жалыны; ~ гнёва ашыудың жалыны.

ПЛАН м. 1. в разн. знач. план; ~ города қаланың планы; ~ доклада докладтың планы; пятилетний ~ бес жыллық план; производственный ~ ендирислик план; выполнить ~ планды орынлау; 2. (*распо-*

ложение в перспективе) көринис; перёдний ~ картыны сүрреттиң алдыңғы көриниси; дать кадр крупным планом кадры улкен етіп көрсетің; 3. перен. (аспеккт) көз қарас, нәзәр; вопрос обсуждался в теоретическом плане мәселе теориялық нәзәрде додаланды; ◇ на первом плане биринши гезекте, ең алды менен; на последнем плане ең изинде, ең сонында, соңы планда.

ПЛАНЁР м. планёр (моторсиз ушатуғын аппарат).

ПЛАНЕРИЗМ м. планеризм (планёр спорты).

ПЛАНЁРНЫЙ прил. планёр..., планёрлық; ~ спорт планёр спорты.

ПЛАНЁТА жс. планета (1. құяс дөгегегин айланып жүретуғын аспан денеси; 2. Жер).

ПЛАНЕТАРИЙ м. планетарий (1. планеталардың ҳарекетин көрсететуғын есбап; 2. планеталардың ҳарекетин көрсететуғын жай).

ПЛАНЁТНЫЙ прил. планета...; ~ая система планета системы.

ПЛАНИМЕТРИЧЕСКИЙ прил. планиметрик.

ПЛАНИМЕТРИЯ жс. планиметрия (геометрияның бир бөлімі).

ПЛАНРОВАНИЕ I с. планлау, планластырыу, план дүзиу; ~ народного хозяйства халық хожалығын планластырыу; ~ производства ёндиристиң планын дүзиу; ~ города қаланы планластырыу.

ПЛАНРОВАНИЕ II с. ав. кем-кемнен төменлеу, кем-кемнен пәсеплеу, сарқыу; ~ самолёта самолёттың кем-кемнен төменлеуі.

ПЛАНРОВАТЬ I несов. что 1. планлау, планластырыу, план дүзиу; ~овать промышленность санааты планластырыу; 2. планын алдыу, планластырыу, планлау, планын сзызыу; ~овать здание жайдың планын сзызыу; ~овать участок под строительство құрылышқа арналған жерди планластырыу; 3. с неопр. (намечать) уйғарыу, планластырыу; я ~ую поехать летом в Москву мен жазда Москваға барыуды уйғарып отырман.

ПЛАНРОВАТЬ II несов. ав. кем-кемнен төменлеу, кем-кемнен пәсеплеу, сарқыу.

ПЛАНРОВКА жс. планлау, планластырыу, план дүзиу, планын сзызыу; ~ города қаланың планын дүзиу.

ПЛАНРОВЩИК м. планластырышы, план дүзиуши, план сзызышы.

ПЛАНКА жс. планка, жуқа таҳтайша.

ПЛАНКТОН м. биол. планктон (*тәңіз ҳам дарыяларда жасайтуғын ағыстың күши менен ығып жүргізуши жәнликлер ҳам осимлик организмлері*).

ПЛАННОВИК м. плановик, планластырышы.

ПЛАННОВОСТЬ ж. планлылық; ~ социалистического хозяйства социалистик хожалықтың планлылығы.

ПЛАННЫЙ прил. планлы; ~ый отдел планластырыу бөліми; ~ое хозяйство планлы хожалық.

ПЛНОМОМЕРНО нареч. планлы, системалы.

ПЛНОМОМЕРНОСТЬ жс. планлылық; ~ развития социалистического хозяйства социалистик хожалықтың рауажланыуының планлылығы.

ПЛНОМОМЕРНЫЙ прил. план бойынша апарылатуғын; ~е занятия план бойынша апарылатуғын оқыўлар.

ПЛАНТАТОР м. плантатор (плантиацияның шееси).

ПЛАНТАТОРСКИЙ прил. плантаторлық.

ПЛАНТАЦИОННЫЙ прил. плантационлық, плантациядан енген; ~е работы плантациилық жумыслар.

ПЛАНТАЦИЯ жс. 1. эк. плантация (колониальлық елларде ири капиталистик жер хожалығы); 2. с.-х. плантация (айрықша тарбияны талап ететуғын мәдений егиген майдан); чайная ~ чай плантациясы.

ПЛАНШЕТ м. планшет (1. геод. бетине чертеж қағаз жағынан таҳтайша; 2. сырты жылтыр қағаз бенен қапланған, карта салып жүргізе арналған жұқа бынғары сумка).

ПЛАСТ м. қатлам, қабат, қат; ~ почвы топырақ қатлами; ~ снега қардың қабаты; ўғольный ~ көмир қатлами; ◇ лежать ~ом, лежать как ~ козгалмай жатыу, супал жатыу.

ПЛАСТАТЬ несов. что қат-қат етіп кесіүй.

ПЛАСТИК м. пластик (пластикалық, массаның аты).

ПЛАСТИКА жс. пластика (1. скульптура сөйлік энергия; 2. театр. денени бир қалыптастыруғын зат қосылған саз ылай).

ПЛАСТИКАТ м. пластинкат (пластикалық, массаның бир түрі).

ПЛАСТИЛИН м. пластилин (шишиң қатпайтынуғын зат қосылған саз ылай).

ПЛАСТИЛИНОВЫЙ прил. пластилиниен исленген.

ПЛАСТИНА жс. пластина; желёзная ~ темир пластина.

ПЛАСТИНКА жс. 1. уменьш. от пластина; цинковая ~а цинк пластинасы; 2. пластина; долгогрязающая ~а узак айттылатуғын пластина; напёр ~у пластина айттырыу; 3. фото пластина.

ПЛАСТИНЧАТЫЙ прил. қабат-қабат, қат-қат, пластина сияқты; ◇ ~е грибы қабатты замаррылар.

ПЛАСТИЧЕСКИЙ прил. в разн. знач. пластикалық; ~ие движение пластикалық ҳарекеттер; ~ая операция мед. пластикалық операция; ~ая масса пластикалық масса.

ПЛАСТИЧНОСТЬ ж. сәнлилил, сулыулық; ~ движений ҳарекеттиң сәнлилиги; ~ статуи тұлтансын сулыулығы.

ПЛАСТИЧНЫЙ прил. сәнли, сулыу; ~ тәнен сәнли таңец.

ПЛАСТМАССА жс. (пластикальская масса) пластмасса; изделия из ~ы пластмассадан исленген заттар.

ПЛАСТМАССОВЫЙ прил. пластмасса...; пластмассадан исленген.

ПЛАСТОВАТЬ несов. см. пластать.

ПЛАСТОВОЙ прил. қат-қат, қабат-қабат, қатлам-қатлам; ~ ўғоль қатлам-қатлам көмір.

ПЛАСТЫРЬ м. пластырь (1. мед. жарага тарматығын қойып жабысқаң дары; 2. мор. кеменін тесигиниң ғақытша тығыны).

ПЛАТА ж. 1. (действие) төлеу; 2. (вознаграждение за труд) ҳақы, зáработная ~ мийнет ҳақы; 3. қун, ҳақы; кирей; квартирая ~ жай кирей, квартире тұрыў ҳақысы; ~ за проезд жол кирей; 4. перен. (воздаяние) сыйлық, ҳұрмет.

ПЛАТАН м. чинар.

ПЛАТАНОВЫЙ прил. чинар...; чинардан исленген; ~ая рóща чинар тогайшасы.

ПЛАТЕЖ м. 1. (действие) төлеу; 2. (сумма) төлем, төленген ақша; крúпные ~ежи или төлеулер; ♦ послать наложенным ~ежом төлем алатуғын етип жибериү.

ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТЬ ж. фин. төлеу мүмкіншилиги, төлеу үқыпшылығы.

ПЛАТЕЖЕСПОСОБНЫЙ прил. төлеуге мүмкіншилиги бар, төлеүге үқыпшы; ~ покупатель төлеу мүмкіншилиги бар алышы; ♦ ~ спрос эк. алышының төлеу мүмкіншилиги.

ПЛАТЕЖНЫЙ прил. төлеу...; ~ая ведомость төлеу ведомости; ~ое обязательство төлеу миннелемеси.

ПЛАТЕЛЬЩИК прил. кейлеклик, кейлекке арналған; ~ая ткань кейлеклик гезлеме.

ПЛАТЕЛЬЩИЦА м. төлеүши, өтеүши; ~алғоғын салық төлеүши.

ПЛАТИНА ж. платина (қымбат баҳалы ақ металл).

ПЛАТИНОВЫЙ прил. платина..., платиналы; платинадан исленген; ~ая руда платина рудасы; ~ые изделия платинадан исленген заттар.

ПЛАТИТЬ несов. 1. что, чем, за кого-что и без доп. төлеу; ~ за квартиру квартирантың кирейин төлеу; ~ наилчными ақшасын нақ төлеу; 2. что и без доп. (выполняя обязательства) төлеу, қутылый, беріу, өтеу; ~ долгى қарызларды төлеу; ~ в рассрочку белгилүү үақытка дейин төлем болыу; ♦ ~ услугой за услугу еткен зийнетине қарай хызмет етиү; ~ той же монетой ислегенин алдына келтириү.

ПЛАТИТЬСЯ несов. см. поплатиться.

ПЛАТНЫЙ прил. 1. (предоставляемый за плату) ақшалы, пуллы, ҳақылы; ~ый проезд ақшалы минниң жүриү; ~ый вход пул төлөп кириү; 2. (оплачиваемый) ҳақылы, айлықты, ақшалы; ~ый работник айлықты хызметкер; ~ая работа ақшалы жұмыс.

ПЛАТО с. неска. геогр. үстүрт.

ПЛАТОК м. шаршы, жаўлық, орамал, орайпек; пуховый ~ түбіт шаршы; шёлковый ~ жипек орамал; носовой ~ қол шаршы.

ПЛАТОНИЧЕСКИЙ прил. 1. сезимсиз, курғак; ~ая любовь сезимсиз сүйнүшилик; 2. (не преследующий практических целей) мақсетсиз; ~ий интерес мақсетсиз қызығышылық.

ПЛАТФОРМА ж. платформа (1. ж.-ф. поездға жүккелүү ҳэм отырып ушын майдан-

ша; 2. киши станция; 3. ж.-д. үстін ашық вагон; 4. перен. бир партияның ямаса групапының өз мәни ушын ҳәрекет етиў программасы).

ПЛАТЬЕ с. 1. собир. кийим; вéрхнее ~ сиртқы кийим; магазин готового ~я тиғиүли кийим магазини; 2. (женская одежда) кейлек; лéтнее ~е жаз кейлек.

ПЛАТЯННЫЙ прил. кийим..., кийимге арналған; ~ый шкаф кийим шкаф; ~ая щётка кийим щёткасы.

ПЛАУН м. бот. плаун (споралы всимлик).

ПЛАФОН м. 1. архит., иск. плафон (жайылған нағысланған ишки төбеси); 2. (абажур) плафон, қалпақ.

ПЛАФОННЫЙ прил. архит., иск. плафон...; ~ая жýвопись ишки тебеге сүүрет салыў енери, ишки тебеге нағыс салыў енери.

ПЛАХА ж. 1. (обрубок дерева) доғалақ ағаш, кесинди ағаш; 2. ист. плаха (бурынгы заманда олимгэ буйырылған адамның басын шабарда оның басының астына қоятуғын таҳта).

ПЛАЦ м. воен. плац (парад ҳэм сапта жүрийди үйрекнүүгө арналған майдан).

ПЛАЦДАРМ м. воен. плацдарм (ескерий операциялар таяланатуғын ҳам жүргизилетуғын жер).

ПЛАЦЕНТА ж. анат. баланың жолдасы (у человека); шүү (у животных).

ПЛАЦКАРТА ж. ж.-д. плацкарта (поездын вагоннадағы арнаулы орынды ийелей үшін берилген билет).

ПЛАЦКАРТНЫЙ прил. ж.-д. плацкарталы; ~ вагон плацкарталы вагон.

ПЛАЧ м. 1. жылау; громкий ~ қатты жылау; 2. (старинная обрядовая песня) сыңсыу; жоклау.

ПЛАЧЕВНЫЙ прил. 1. (скорбный, жалобный) қайтылы, аянышлы, налышлы; 2. перен. жоқ дерлік, темен; ~ результат темен нәтийже.

ПЛАЧУЩИЙ 1. прич. от плáкать; 2. прил. (о звуках, тоне голоса) жыламсыраган, сыңсыган.

ПЛАШКА ж. плашка (майдалап кесилген жалпақ ағаш).

ПЛАШКОУТ м. мор. плашкоут (жалпақ туپли жүк кемеси).

ПЛАШМЯ нареч. ет бетинен, бет алды менен; упáсть ~ ет бетинен жығылы.

ПЛАЩ м. плащ; дождевой ~ жамғырақ кийетуғын плаш.

ПЛАШ-ПАЛАТКА ж. плащ-палатка (жаңын откермейтуғын жекеңиз плащ).

ПЛЕБЕЙ м. плебей (1. эйемги Римде төмениң қатламның ўқиши; 2. буржуазия ҳэм дворянлардың созинде мийнеткешден келип шыққан адам дегенді билдиреди).

ПЛЕБЕЙСКА женск. от плебей.

ПЛЕБЕЙСКИЙ прил. 1. плебей..., плебейлик; 2. уст. (грубый, вульгарный) адыр, турпай, ерси.

ПЛЕБИСЦИЙ м. полит. плебисцит (улыұма халықтың даүыс беріүі).

ПЛЕВА ж. анат. перде; дёвственная ~ қызылық пердеси; лёгочная ~ өкпе пердеси.

ПЛЕВАТЕЛЬНИЦА ж плевательница (түкирик таслайтуғын ыдыс)

ПЛЕВАТЬ несов 1. түкириу, 2. на кого-что, перен прост ескермеу, санаснау, бурылып та қарамау, кеүил бөлмөү, емү ~ на все ол бәрине де кеүил бөлмейди, ◇ ~ в потолок үақытты бос откериу

ПЛЕВАТЬСЯ несов разг см **плевать** 1.

ПЛЕВЕЛ м бот, хары шөп

ПЛЕВОК м түкирик, қақырык

ПЛЕВРА ж. анат екпе пердеси, плевра

ПЛЕВРЫТ м мед плеврит (екпе пердесин, исиний)

ПЛЕД м плед (жылдеги попекленген жұннан тоқыланған жапқыш)

ПЛЕКСИГЛАС м плексиглас (жылтыр пластикалық масса).

ПЛЕМЕННОЙ прил 1. ист тайпа, тайпалық, қоюмлик, ~ быт тайпа турмысы, 2. (погодистый, чистокровный) қасыл туым, туқым; ~ скот туқым мал

ПЛЕМЯ я с 1. ист тайпа, қоюм; тюркские племена түрк қоюмлери; 2. ист (народ, национальность) халық, милlet, 3. ист (семья, род) урпақ, урық, 4. (поколение) өулад, ◇ на племя с -х туқым алыу ушын, без роду, без ~ени тууғантүйсіксіз, шығысы белгисиз

ПЛЕМЯНИК м жиінен (сын сестры), ини (сын брата)

ПЛЕМЯНИЦА ж жиінен кызы (дочь сестры), қарындас (дочь брата)

ПЛЕН м 1. тутқын, бенде, взять в ~ тутқынға алыу, попасть в ~ тутқынға түсиу, 2. перен тутқын, қоршау, быть в ~ү предрассудков ески түсиниклердин қоршауында болып

ПЛЕНАРНЫЙ прил пленарлы, пленарлық, ~ое заседание пленарлық мәжилис

ПЛЕНИТЕЛЬНОСТЬ ж өзине тартыўшылық, сулыўлық, гөззаллық, тәсир етиушилик

ПЛЕНИТЕЛЬНЫЙ прил өзине тартыўшы, сулыў, гөззал, тәсир етиши, ~ голос тәсир етиши дауыс

ПЛЕНИТЬ сов кого-что 1. ист (взять в плен) тутқынға алыу, 2. перен (очаровать) тәсир етиши, өзине тартыўшы, мухаббатқа бөлөү; ~ красотой сулыўлығы менен өзине тартыў

ПЛЕНИТЬСЯ сов кем-чем тәсирлениү, мухаббатқа белениү; ~ чөй-л красотой бирейдің сулыўлығына тәсирлени

ПЛЕНКА ж 1. жуқа перде, рана затянулась ~ой жараның бети жуқа перде менен қапланды, 2. (тонкий слой) қабық, қаймақ, ~а лыда муз қаймақ, 3. фото, кино пленка; проявить ~у пленка, записать сүрретти шығарыу, 4. пленка, записать речь на ~у сөзді пленкаға жазып алыу.

ПЛЕННИК м тутқын, бенде, тутқынга түсken адам

ПЛЕННИЦА женск от **пленик**.

ПЛЕННЫЙ прил. 1. тутқын, бенде, тутқынға түсken; ~й бойн тутқын ескер; 2. в знач сүз м плённый и ж плённая тутқын, бенде, захватить много ~х тутқынды көп алыу.

ПЛЕНОЧНЫЙ прил плёнкалы; ~ фотоаппарат плёнкалы фотоаппарат.

ПЛЕНУМ м пленум, ~ ЦК КПСС КПСС Ораильк Комитетиниң пленумы

ПЛЕНЯТЬ несов см **пленить**.

ПЛЕНЯТЬСЯ несов. см **плениться**.

ПЛЕС м 1. (участок реки) плес (дарьяның көмек жүргөтүгүн жолсының үзүн жасагасының бир-бирине уқсас участкалары), 2. (широкое водное пространство) жайлым суу, жайлым

ПЛЕСЕННЫЙ прил көгерип кеткен.

ПЛЕСЕНЬ ж 1. көгерип; покрыться ~у көгерип кетиу; 2. перен. зыянлылық, унасызылық

ПЛЕСК м. шапылды, шынылды; ~воли толқынлардың шалпылдысы

ПЛЕСКАТЬ несов 1. шалпылдау, шылпылдау, урыў, соғыў; волны плещут о берег толқынлар жағаға урады; 2. на кого-что, чем серпүү, шашыў, ~водой в лицо бетине суу серпүү, 3. что төгүү, ~на пол полу төгүү, 4. перен (реять — о парусах, флагах) желбираеу, шайқалыу

ПЛЕСКАТЬСЯ несов 1. шалпылдау, шылпылдау, урыў, соғыў; вода плещется о берег суу жағаға урады; 2. шалпылдау, самбырлау, в реке плещется рыба дарьяды балық самбырлайды, 3. (плескать друг на друга) себисич, серписиу, шашысыу; 4. перен желбираеу, шайқалыу; на домах плещутся флаги жайлардың гебесинде жалаудар желбираиди

ПЛЕСНЕВЕТЬ несов көгерип кетиу, көгерип кетиу

ПЛЕСНЕВОЙ прил көгерип кеткен; ~ые грибы көгерип

ПЛЕСНУТЬ сов и однокр 1. см **плескать** 1, 2, 3, 2. что, чего төгип жибериу; ~воды в кружку сууды шөлмекке төгип жибериу

ПЛЕСТИЙ несов что 1. өриү, тоқыў, бууыў, ~сеть аў тоқыў; ~кружевая шилтер тоқыу, ~көсү бурым өриү, 2 перен разг от тастау; ~интригу арасына от тастау; 3. что и без доп (выдумывать, наговаривать) ойнан шығарыу, есек сез аитиүү; ◇ ~чушь келиситетен нәрсени айтты

ПЛЕСТИСЬ несов разг зорға жүрүү, сүйретилип жүриу; еле ~ зордан аяғын басыу, ◇ ~ в хвосте арытга қалыу, ең изинде жүриу

ПЛЕТЕНИЕ с 1. (действие) өриү, тоқыў, ~корзин корзина тоқыў; 2. (плетеное изделие) тоқыланган зат, өрилген зат.

ПЛЕТЕНЫЙ прил өрилген, тоқылған, ~ый стул өрилген стул; ~ая корзина тоқылан корзина

ПЛЕТЕНЬ м тоқыма шарбак, шыбыктан тоқылған кора

ПЛЕТКА ж қысқа қамшы, кишкене қамшы

ПЛЕТЬ ж 1. (кнут) қамшы, өрмө қамшы; 2. пақал, қалтал шақа, сабак, урқан (арбуза, дыни)

ПЛЕЧЕВОЙ прил анат ийин; ~сустар ийин бууыны

ПЛЕЧИКО с 1. уменыш -лак от плечо 1; 2. (бретелька) ийинлик, ийин бау, аспа,

3. мн. плéчики разг. (вешалка) кийим қыстырыш.

ПЛЕЧИСТЫЙ прил. жауырыны, ийинли; ~ мужчина жауырылы адам.

ПЛЕЧІБ с. 1. ийин, жауырын; несті что-л. на ~е бир нәрсени ийнине салын апарыў; на ~б! (команда) ийнинге ал!; правое ~б вперед! (команда) он ийин алт!; 2. (часть одежды) ийин; 3. анат. (часть руки) ийин; 4. тех. (часть рычага) ийин; ♦ пожимать ~ами хайран болыў; ~ом к ~у 1) (рядом) бир қатарда, ийнлесип; 2) (вместе) бирге; с плач долой ысыртып салдың-кутылдың бил; с ~а 1) (частоты) керилеп; 2) разг. (не раздумывая) ойланастан, ойланбай, бирдес; с чужого ~а киси кийими, өзине арналмаған; не по ~у қолынан келмейтуын, күши жетпейтуын; мне эта работа не по ~у был жумым мениң қолымнан келмейди; как гора с плеч свалилась ийнимнен батпан жук түскендей болды; вынести на своих ~ах ауырманлыкты өзи көтериў; иметь голову на ~ах түсine билиў, ақылы жетиў, басы ислеў; иметь за ~ами иие болыў; иметь за ~ами большоый опыт үлкен тәжирىбеге иие болыў.

ПЛЕШИВЕТЬ несов. шашы түсе баслау, жылтыр бас бола баслау.

ПЛЕШИВЫЙ прил. шашыз, жылтыр бас.

ПЛЕШИНА ж. см. пласть.

ПЛЕШЬ ж. 1. (на голове) шашыз жер, шашы түскен жер; 2. (место с вылезшей шерстью) тықыр, тықыр жер.

ПЛЕЯДА ж. плеяда, дәүирлес; ~ поэтов дәүирлес шайырлар.

ПЛИ мажд. ат! (атыў командасы).

ПЛІНТУС м. плитус (пол менен дий-үалың арасын жабатуын енсиз таҳта).

ПЛИССЕ с. нескл. 1. (мелкие складки) плиссе, бурме, жол бурме; 2. в знач. неизм. прил. плиссе, жол бурме; юбка ~ жол бурме юбка, бурмели юбка.

ПЛИССИРОВАНИЙ 1. прич. от плиссировать; 2. прил. бурмеленген, жол бурме етилген; ~ая юбка бурмели юбка.

ПЛИССИРОВАТЬ несов. что бурмелей, жол бурме етип үтиклей.

ПЛИССИРОВКА ж. 1. (действие) бурмелей, жол бурме етип үтиклей; 2. см. плиссе 1.

ПЛИТА ж. 1. плита, тахта, тас; мраморная ~ мрамор плитасы; могильная ~ қәбэр тас; 2. (печь) плита; газовая ~ газ плитасы.

ПЛИТКА ж. 1. уменыш. от плитá 1; керамическая ~ керамикалық плитка; 2. уменыш. от плитá 2; электрическая ~ электр плиткасы; 3. плитка; ~ шоколад плитка керинисли шоколад; ♦ ~ чай гербиш чай, тахта чай.

ПЛОВ м. палау.

ПЛОВЕЦ м. жүзгиш, жүзиүши.

ПЛОВЧИХА женск. от пловец.

ПЛОД м. 1. мийүе, жемис; съедобные ~ы жеүге болатуын мийүелер; 2. (зародыш) ҳәмле, иштеги бала; 3. перен. настайже, жемис; ~ы размышлений ойлаудың настайже желери; ♦ запретный ~ қадаған етилген зат, тыбын салынған настай.

ПЛОДИТЬ несов. 1. кого-что (размножать, разводить) есириў (растения); ершитиў, көбейтиў (животных); 2. кого (производить многочисленное потомство) тууыў, есип-енниў; ~ детёй бала тууыў, көп бала тууыў; 3. кого-что, перен. (порождать) деретиў, пайда етиў, шығарыў.

ПЛОДИТЬСЯ несов. 1. (размножаться) тууыў, есип-енниў; 2. перен. (появляться в большом количестве) дөрөү, пайда болыў, шығыў.

ПЛОДНЫЙ прил. 1. биол. (плодоносный) туыым, туыымлы; ~ое яйцо туыым мәйек; 2. (способный давать плоды) мийүе беретуын; ~ая яблоня мийүе беретуын алма ағапы.

ПЛОДО- коспа сөздердин «мийүе» сөзиниң мәнисине сәйкес келетуын биринши белеги, мыс.: плодообразование мийүе пайда этий.

ПЛОДОВИТОСТЬ ж. 1. (способность плодиться); мийүелилик, жемислилик (фруктовых деревьев); есип-енгишилик, туғышлык (людей, животных); 2. перен. дөреткиш, жемисли; ~ писатель дөреткиш жазыүү.

ПЛОДОВОДСТВО с. мийүелилик, жемислилик; развитие ~а мийүеликтиң рауажалануу.

ПЛОДОВОДЧЕСКИЙ прил. мийүешлилик, жемислилик; ~ совхоз мийүешлилик совхозы.

ПЛОДОВЫЙ прил. мийүе..., мийүе беретуын; мийүеден исленген; ~е деревья мийүе ағашлары.

ПЛОДСНОЖКА ж. бот. мийүе сабақ.

ПЛОДОНОСИТЬ несов. мийүе бериў, жемис бериў.

ПЛОДОНОСНОСТЬ ж. мийүелилик, мийүе бергишилик, жемислилик, жемис бергишилик.

ПЛОДОНОСНЫЙ прил. мийүели, мийүе бергиш, жемисли, жемис бергиш.

ПЛОДОНОШЕНИЕ с. мийүе бериў, жемис бериў.

ПЛОДООВОЩНЫЙ прил. мийүе-овощ; ~ магазин мийүе-овощ магазини.

ПЛОДОПИТОМНИК м. с.-х. мийүе питомники.

ПЛОДОРОДИЕ с. ҳасылдарлық, өнимлилик; ~ почвы топырақтың ҳасылдарлы.

ПЛОДОРОДНОСТЬ ж. ҳасылдарлылық, өнимлилик.

ПЛОДОРОДНЫЙ прил. ҳасылдарлы, өнимли; ~ая почва ҳасылдарлы жер.

ПЛОДОСБОР м. мийүе жыйыў, жемис жыйнау.

ПЛОДОСУШИЛКА ж. мийүе кептириш машина.

ПЛОДОСУШИЛЬНЯ ж. мийүе кептирий жайы.

ПЛОДОТВОРНОСТЬ ж. жемислилк, нәтижеллилк, өнимлилк, пайдалылық.

ПЛОДОТВОРНЫЙ прил. жемисли, нәтижели, өнимли, пайдалы; ~ труд нәтижели мийнет.

ПЛОДОХРАНИЩЕ с. мийүехана, мийүе сақлагыш жай.

ПЛОМБА ж. пломба (1. ашыңға рухсат етілген шекем бир затқа қыстырып қойылатуғын қорғасын печать, тамға; 2. тиистиң ойығын пітейтуғын зат).

ПЛОМБИРОВАНИЕ с. 1. пломбалау, пломба қыстырыу; ~ вагонов с грузом жүк түйелген вагонларға пломба қыстырыу; 2. (зубов) пломбалау, пломба салыу, пломба қойыу.

ПЛОМБИРОВАННЫЙ 1. прич. от пломбировать; 2. прил. пломбаланған, пломба салынған; ~е зұбы пломба салынған тислер.

ПЛОМБИРОВАТЬ несов. что 1. пломбалау, пломба қыстырыу; ~ товары товарларға пломба қыстырыу; 2. (зубы) пломбалау, пломба салыу, пломба қойыу.

ПЛОМБИРОВКА ж. см. пломбирование.

ПЛОСКИЙ прил. 1. тегис, жазық, жалпақ; ~ая крыша тамның тегис тебеси; 2. сыйыз; ~ий ящик сайыз ящик; 3. перен. түрлай, пәннәсиз, дүссыз; ~ая шүтка пәннәсиз дегишип; ◇ ~ая стопа мед. жалпақ табан, жазық табан, түйе табан; ~ая печать полигр. жалпақ басатуғын баспа, тегис басатуғын баспа.

ПЛОСКОГОРЬЕ с. геогр. үстүрт, қыр.

ПЛОСКОГРУДЫЙ прил. жалпақ ғеудели.

ПЛОСКОГУБЦЫ только мн. жалпақ атауыз, жалпақ қысқаш.

ПЛОСКОДОНКА ж. разг. түби жалпақ қайык.

ПЛОСКОДОННЫЙ прил. түби жалпақ; ~ая ләдка түби жалпақ қайык.

ПЛОСКОПЕЧАТНЫЙ прил. жалпақ басатуғын, тегис басатуғын; ~ая машына тегис басатуғын машина.

ПЛОСКОСТИЙ прил. жазықлық, тегислик; ~ые измерения тегислик өлшешулер.

ПЛОСКОСТОПИЕ с. мед. жалпақ табан, жазық табан, түйе табан (аяқтың кесели); срадасть ~м түйе табаннан жәбирлеңүй.

ПЛОСКОСТЬ ж. 1. (поверхность чего-л.) тегислик, жазықлық; 2. мат. тегислик, жазықлық; 3. перен. көз қарас, жол; рассмотреть вопрос в разных ~ых мәселени түрлише жол менен қарау; 4. қанат; ~и самолёта самолёттың қанатлары; ◇ катиться по наклонной ~и кем-кемнен бузылыу.

ПЛОТ ж. сал.

ПЛОТВА ж. плотва, шабақ (балык).

ПЛОТИНА ж. плотина, бегет, бәнт, тарна.

ПЛОТНИК ж. ағаш уста.

ПЛОТНИЦКИЙ прил. ағаш устасы, ағаш устасының...; ~ инструмент ағаш устасының кураллары.

ПЛОТНИЧАТЬ несов. ағаш усташылык етиў.

ПЛОТНИЧЕСКИЙ прил. ағаш устасы..., ағаш устасының..., ағаш усташылык...; ~ое мастерство ағаш усташылық шеберлиги.

ПЛОТНИЧЕСТВО с. ағаш усташылық; заниматься ~м ағаш усташылығы менен шуғыланыу.

ПЛОТНИЧИЙ прил. ағаш устасының...; ~и инструменты ағаш устасының кураллары.

ПЛОТНИЧНЫЙ прил. ағаш усташылық...; ~е работы ағаш усташылық жұмыслары.

ПЛОТНО нареч. 1. берк, беккем, тығызлаң, қатты; ~ утрамбовать грунт топырақты тығызлаң тоқпақлау; 2. (в плотную) тақап; поставить шкаф ~ к стене шкафты дийүалта тақап қойыу; 3. (на глухо) беккем, беккем етип; ~ закрыть дверь қапны беккем етип қауырыу; 4. разг. (сильно) тойып; я ~ поёл мен тойып жедим.

ПЛОТНОСТЬ ж. 1. тығызлық, берклик, беккемлик; ~ ткани гезлемениң тығызлығы; 2. физ. тығызлық; ◇ ~ население халықтың тығызлығы; ~ оғия воен. оқтың жийилігі.

ПЛОТНЫЙ прил. 1. берк, тығыз, беккем, қатты; ~ая ткань тығыз гезлеме; ~ая бумага беккем қағаз; 2. физ. тығыз, берк, беккем; ~ое вещество тығыз зат; 3. разг. (коренастый) мықыл, жүйән, дұғыжым, толық денени; ~ый мужчина дұғыжым киси; 4. разг. (сильный, обильный) жұмыллы, күшли, тойымлы; ~ый обед тойымлы туслик ағұмат; ◇ ~ый оғонь воен. жийи атылған оқтар.

ПЛОТОВЩИК ж. салшы, сал қураушы.

ПЛОТОГОН ж. ағаш ығызышы.

ПЛОТОЯДНЫЙ прил. 1. (хищный) ет жеши, гөш жеүши, жыртқыш; ~ зверь ет жеши хайұан, жыртқыш хайұан; 2. перен. ышқысы кеткен; ~ взгляд, ышқысы кеткен көз қарас.

ПЛОТЬ ж. уст. дене, беден; ◇ ~ от ~и тыбыз байланыслы; войти в ~ и кровь суйегине ҳәм қанына сиций.

ПЛОХО 1. нареч. жаман, пәс, тәмен, жарамас, мәниссиз; ~ себя чувствовать өзин тәмен сезиү; ~ поступить с кем-л. биреүге жаманлық ислеү; 2. безл. в знач. сказ. жаман, жарамас, мәниссиз; емү ~ оның мәниси қашып тур; 3. в знач. сущ. с. несқл. пллох (отметка) жаман; ◇ из рук вон ~ жуда жаман, адам шыдамастай; ~ лежит урлауға қайым екен; бінчыты ~ емидиц акыбети жаман болыу.

ПЛОХОЙ прил. 1. жаман, пәс, тәмен, жарамас, мәниссиз; ~ый табай жаман темеки; ~бе поведение пес минез; ~ая погода жаман хауа райы; 2. жаман, тәмен; ~ие отношения тәмен қатнасыклар, жаман қатнасыклар; 3. (неопытный, неискусный) үқыпсыз; ~ый организатор үқыпсыз шөлкемлестирниш; ~ый писатель үқыпсыз

жазы́ушы; 4. только кратк. ф. в знач. сказ. төмөн; больни́й очень ~ наукас жүде төмөн; 5. в знач. сущ. с. плохое жаман жағы; я о нём знаю только ~бе мен оны тек жаман жағынан билемен; ◇ на него надежда ~ая оннац умит жоқ, оннац дәме жоқ; с ним шұтки плобхи оның менен ойнау қоюп.

ПЛОШАДТЬ несов. разг. жаңылсышы, қателесиү; гапыл қалып; смотри, ие ~й! абайла, гапыл қалма!

ПЛОШКА жс. 1. прост. (тарелка, блюдо-це) жалпақ тарелка; 2. (для освещения) шыра, пиликли шыра.

ПЛОЩАДКА жс. в разн. знач. майданша; строительная ~ қурылым майданшасы; спортивная ~ спорт майданшасы; посадочная ~ ав. қоныш майданшасы; передняя ~ трамвай трамвайдың алдыңғы майданшасы; орудийная ~ воен. том майданшасы; детская ~ балалар майданшасы; лестничная ~ баскыш арасында майданша.

ПЛОЩАДН||БЙ прил. уят, бийәдел; ~ая браны бийәдел сез, уят сез.

ПЛОЩАДЬ жс. 1. майдан; Красная ~ Қызыл майдан; привокзальная ~ вокзал қапталындағы майдан; 2. майдан, көлем; посевная ~ егис майданы, егисликтің көлемі; ~, занятая хлопчательником пахта егилген майдан; 3. мат. көлем, майдан; ~ круга шенбердиң көлемі; ~ треугольника үш мүйепликтің майданы; 4. орын, көлем, майдан; жилая ~ турақ жай майданы.

ПЛУГ м. плуг; тракторный ~ трактор плуг; кбинный ~ ат плуг.

ПЛУТ м. 1. (обманщик) алдаушы, өтирикши, жалатай; 2. (хитрец) хийлекер, мәккәр, сүм, сырқыя, жәдигей.

ПЛУТАТЬ несов. разг. адасыў, қаңғыў, ылагыў; ~ по лесу тоғайды адасып жүриў.

ПЛУТНИ мн. разг. хийлекершилик, мәккәрлик, сумлық, сырқыя, жәдигейшилик

ПЛУТОВАТЫЙ прил. хийлекерлеў, мәккәрлаў, сумлаў, сумлықлы, сырқыялаў, жәдигей; ~ взгляд хийлекерлеў кез қарас.

ПЛУТОВАТЬ несов. разг.. алдаў, хийлекерлик етиў, мәккәрлик етиў, сумлық етиў, сырқыялық етиў, жәдигейшилик етиў; ~ в игре ойында хийлекерлик етиў.

ПЛУТОВКА женск. от плут.

ПЛУТОВСК||БЙ прил. 1. (мошеннический) алдаў, алдаулық, өтирикшилик, жалаташылық, ~ (ағасында, хитрец) хийлекерлеў, мәккәрлик, сумлықлы, сырқыялық, жәдигейшилик.

ПЛУТОКОР м. плутократ (өз байлығынан пайдаланып ұқыметтеге тасирин тийгизишүүс үстем классың әзкили).

ПЛУТОКРАТИЧЕСКИЙ прил. плутократтың.

ПЛУТОКРАТИЯ жс. плутократия (1. халықтың толық тәсизлиги тийкарында мамлекеттің өз бай топарлар басқарып отырган сиясий дүэзим; 2. собир. плутократлар).

ПЛУТОБНЫЙ м. плутоний (химиялық элемент).

ПЛЫВУЙ м. суулы ылай, уйық.

ПЛЫВУЧ||ИЙ прил. ығышы, араласып ығышы; ~ая глина ығышы ылай, араласып ығышы уйық.

ПЛЫТЬ несов. 1. жүзиў; ~ть на спине шалқасына жатып жүзиў; ~ть по течению 1) (о судне, лодке и т. п.) ыққа журиў, ығыў; 2) (о человеке) жүзиў; 3) (о предмете) қалқып ығыў; 4) перен. естен жылжыў; ~ть против течения 1) (о судне, лодке и т. п.) ерге журиў; 2) (о человеке) ерге жүзиў; 3) перен. қарсы ҳәрекет етиў; ~ть по реке дөрөяда жүзиў; 2. жүзиў, ығыў, журиў, жүзип журиў, жүзип кетиў; ~ть на пароходе пароходта жүзиў; ~ть под парусами желқом арқалы жүзиў; 3. перен. қалқыў, ығыў; луня ~вёт по небу аспанда ай ығады; ◇ орёл ~вёт в вышине диц аспанда бүркит қалқып ушады; всё плыло у него перед глазами оның кез алдынан хамме нарсе етип атты.

ПЛЮГАЙЫЙ прил. разг. мүрдеше, сымбатсыз, сыйылсыз.

ПЛЮНУТЬ сов. и однокр. см. плевать; ◇ раз ~ тез испел болыў, сол заматта болыў, қыйналмай испел таслау.

ПЛЮС м. 1. мат. қосыў, қосыў белгиси; 2. неслк. қосыў; два ~ три бүдеть пять екиге үнти қоссаң бес болады; 3. перен. разг. пайдалы жағы, жетиссенлик жағы; в этом есть свой ~ы бунда пайдалы жақлары да бар.

ПЛЮСКА жс. анат. май табан.

ПЛЮХАТЬСЯ несов. см. плюхнуться.

ПЛЮХНУТЬСЯ сов. разг. 1. (шлённуться) шали етип қулаў; ~ в грязь батпаққа шали етип қулаў; 2. (грозно, неловко сесть) сылқ етип отырыў; ~ на стул сылқ етип стулға отырыў.

ПЛЮШ м. гыжым.

ПЛЮШЕВЫЙ прил. гыжым; гыжымнан исленгеп.

ПЛЮШКА жс. плюшка (май, сүт қосылып исленген булка).

ПЛЮЩ м. шырмауық.

ПЛЮЩИТЬ несов. что, тех. урып жуқартыу, женишүү; ~ желёзо темирди урып жуқартыу.

плюб, плюёшь и т. д. наст. вр. от плевать.

плюб, плюёшься и т. д. наст. вр. от плеваться.

ПЛЯЖ м. пляж (сууға шомылатуғын жеңү); пляжный ~ күннөк пляж.

ПЛЯЖНЫЙ прил. пляжлик; ~ костюм пляжлик костюм.

ПЛЯС м. разг. аяқ ойын ойнау, бийлеў; пустыться в ~ бийлей баслау.

ПЛЯСАТЬ несов. что и без доп. аяқ ойын ойнау, бийлеў; он любит ~ ол бийлеуди жақсы көреди; ◇ ~ под чю-л. дүдку би-

реүдиң айытқаны менен журиү, биреүдиң жырын жырлаү.

ПЛЯСКИ жс. аяқ ойын, бий; каракалпакская ~а қарақалпақ аяқ ойыны; ансамбль пёсни и ~и қосық ҳэм аяқ ойын аисамбили.

ПЛИСОВЫЙ прил. 1. аяқ ойын..., бий...; ~ мотив аяқ ойын намасы, бий намасы; 2. в знач. сущ. жс. плисовая аяқ ойын сазы, бий сазы, бийлесү намасы.

ПЛИСУИ ж. разг. аяқ ойынши, бийши.

ПЛИСУИН женск. от плисовый.

ПНЕВМАТИКА жс. пневматика (қызылған жаға менен ҳарекет етишши механизмдердиң жылынысы).

ПНЕВМАТИЧЕСКИЙ прил. пневматикалық (хајаның басым күши менен ҳарекет ететүүгүн); ~ насос пневматикалық насос.

ПНЕВМОНИЙ жс. мед. пневмония, өкпе кесели.

ПНУТЬ сов. кого-что, чем, прост. тейип жибериү.

пня, пню и т. д. род., дат. п. ед. и т. д. от пень.

ПО предлог 1. с дат. п. (на поверхности, в доле) менен, пешен, бенен; -га, -ге, -қа, -ке; -дан, -ден, -тан, -тен, -нан, -нен; идти по дороже жол менен журуү; спускаться по лестнице баскын пешен түсиү; лазить по горам тауларга шыгыү; хлопнуть по плечу ийинин қарыү; 2. с дат. п. (в направлении) қарай, менен, қууып; плыть по течению ыққа қарай жүзүү; идти по следу зайца қоянның изин қууып барыү; 3. с дат. п. (в кого-л., во что-л., по кому-чему-л.) қарап, қарай; -ды, -ди, -ты, -ти; стрелять по противнику душпанга қарай оқ атыү; удар по мячу топты урыү; 4. с дат. п. (в пределах чего-л.) -га, -ге, -қа, -ке, -на, -не; бойынша; радостная весть пронеслась по всему селу кууанышлы хабар аўылдың барлыгына жайылды; приказ по армии армии бойынша буйрык; 5. с дат. п. (согласно чему-л., в соответствии с чем-л.) бойынша; -ша, -ше; работать по плану план бойынша ислеү; по моему мнению мениң пикиримше, мениң ойымша; 6. с дат. п. (на основании чего-л.) жасынан; -нан, -нен; старший по возрасту жас жагынан улкен; узнайт по голосу дауысынан таныү; 7. с дат. п. (следствие чего-л.) себепли; -лыктан, -ликтен, -лысып, -лесип; по болезни ауырганы себепли, ауырганлыктан; по ошибке қателесип, алжасып; 8. с дат. п. (при обозначении времени) -да, -де, -та, -те, -латып, -летип; гуяйт по утрам ҳәр күни азанда дем алыш журиү; заниматься по ночам тундатип жумыс ислеү; тунде жумыс ислеү; 9. с дат. п. (в области, в сфере) бойынша, жагынан; товарищ по работе жумыс жагынан жолдас; он специалист по физике ол физика бойынша қенинг; чемпион по шахматам шахмат бойынша чемпион; 10. с дат. п. (по кому-чему-л.) -ды, -ди, -ты, -ти; -сын, -сып, -ын, -ин; скучать по детьям балаларын сағыныү; тоска по добрум уйин сағыныү; 11. с дат. и вин. п. (при обозначении коли-

чество) -дан, -ден, -тан, -тен, -нан, -нен; но одному бир-бирден; по три уш-уштен; дать детям по яблоку балаларга бир-бир алмадан бериү; 12. с дат. п. (посредством) арқалы, менен; отправить по почте почта менен жибериү; сообщить по радио радио арқалы хабарлаү; 13. с вин. п. (вплоть до) дейин, шекем; войти в веду по пояс белбуюарга дейин сууға кириү; 14. с вин. п., уст. (за чем-л.) -га, -ге, -қа, -ке; идти по воду сууға барыү; 15. с предл. п. (после кого-чего-л.) -нан, -нен, соң, кейин; по истечению срока муддете питкеннен соң, по окончанию работы жумыс питкеннен кейин; 16. с дат. п. (для чего-л.) бойынша; кружок по изучению русского языка русилин үйрениү бойынша кружок; ♂ по весне бәхәрге қарай; я к вам по дёлу мен сизге исим тусяп келдим; жениться по любви сүйин үйлениү, қалеп үйлениү; по доброй воле өз еркинше; это ему не по вкусу буны ол хош кермейди; по зову родины ўатаның шакырыбы бойынша; по мере того, как... қарай; по выбору сайлац; все не по нем хәммеси оган жақпайды; по коням! воен. атланың!; родственники по отцу экеси тәрепиниң тууысқанлары; ему было не по себе ол үлкен ашыу устинде еди.

ПО- приставка 1. фейиллерди жасаганда қолланылады ҳэм төмөндеги мәннелерди билдиреди: 1) қандай да бир сапага иш болғанын, мыс.: подешеветь арзаны; покраснеть қызыары; 2) ҳарекеттиң ақырына дейин болғанын, мыс.: посéять егиү; 3) ҳарекеттиң бир рет болғанын, мыс.: попросить бир рет сораү; 4) ҳарекеттиң бир үанша үақыттың ишинде болғанын, мыс.: поговорить о времени; пописать жазықырау; 5) ҳарекеттиң басланыңын, мыс.: побежать жууырп кетиү; 6) ҳарекеттиң көп объектлерге таралыңын, мыс.: попрятать жасыры; 2. көлбеттик жасаганда төмөндеги мәннелерди билдиреди: 1) бир үақыдан соңғы үақытты, мыс.: порефборменный реформадан соңғы; 2) затың қатнасын, мыс.: помесячный айма-ай; 3. көлбеттиктиң ҳэм рәүшиштиң салыстырмалы дәреҗесин жасаганда сапасын, көлемин, жасын ҳәм т. б. көрсөтеди, мыс.: получше жасырақ; помоложе жасырақ.

ПОБАГРОВЕТЬ сов. қызыарыү, қызырып кетиү, қызыгылт тартыү; ~ от гиёва ашылданындан қызырып кетиү.

ПОБАИВАТЬСЯ несов. кого-чего или с непр.-разг. коркыңырау; айбыныңырау, сессенициреү.

ПОБАЛАГУРИТЬ сов. с кем и без доп., разг. ойнаү, қалжылау.

ПОБАЛДИВАТЬСЯ несов. разг. анда-санда науқасланыү, ауырынқырау; голова ~ет бас ауырыңырайды.

ПОБАЛОВАТЬ сов. кого, разг. еркелетиү, еркелетип койыү.

ПОБАЛОВАТЬСЯ сов. разг. 1. (некоторое время) бираз еркелеү, бираз еркешилек етил алышу, бираз тентекшилик етиү; 2. чем (позволить себе что-л. для удовольствия) ҳәзлик етиү, ермек етиү.

ПОБАСЁНКА ж. разг. күлдирги әңгиме, (забавный рассказ); өтирик нәрсе (выдумка, небылица).

ПОБЕГ I м. (бегство) қашыў, қашынылық; ~ из плёна тутқыннаан қашыў.

ПОБЕГ II м. (росток) наrt, жас патақ, жас шақа; яблоня дала ~и алма ағашы наrt шығарды.

ПОБЕГАТЬ сов. жуўырыў, жуўырып ойнау, шаўыў.

ПОБЕГУШИ только мн.: быть у кого-либо на ~ах разг. 1) қол бала болыў, бирейдиш шабарманы болыў; 2) перен. бирейдиш айтқанышан шыга алмау.

ПОБЕДА ж. жеңис, жеңип шығыў, жеңиў, табыс; одержать ~у жеңип шығыў; вернуться с ~ой жеңис пenen қайтып келиў; спортивная ~а спортлық табыс; ~а социализма в СССР СССРда социализмниң жеңиси; производственные ~ы ендирислик табыслар.

ПОБЕДИТЕЛЬ м. жеңиўши, жеңип шығыши; ~ в социалистическом соревновании социалистлик жарыста жеңип шығыши; ~ спортивных состязаний спорт жарысларының жеңиўшиси.

ПОБЕДИТЕЛЬница женск. от победитель.

ПОБЕДИТЬ сов. 1. кого-что, в чём жеңиў, жеңип шығыў, табысқа ерисиў; ~ врага душпанды жеңиў; ~ в борьбе гуресте жеңип шығыў; 2. что, перен. жеңиў; ~ болезнь аўырыуды жеңиў; ~ засуху курғақшылықты жеңиў.

ПОБЕДНЫЙ прил. жеңис..., табыс...; ~ая пёсня жеңис қосығы; до ~ого конца жеңип шықанша.

ПОБЕДОНСКИЙ прил. 1. жеңисли, жеңимпаз; ~ая война жеңисли урыс; 2. перен. устремли; менмен; говорить с ~ым видом меннепли түрде гәплесиў.

ПОБЕЖАЛОСТЬ ж. хим., тех. реци эзгеришислик, туси эзгеришислик (металдан қыздырылан үақытта); ~а сталь по-латын рециниң эзгеришислиги.

ПОБЕЖАТЬ сов. 1. жуўырыў, жуўырып кетиў, шабыў; все ~ли вперед ҳәмме алға қарап жуўырып кетти; 2. (обратиться в бегство) қашыў, қаша баслау; 3. перен. ағыу, аға баслау, сарылдан ағыу, зымырап ағыу; с гор ~ли ручий таўдан жылгашалар зымырап аға баслады.

ПОБЕЖДАТЬ несов. см. победить.

ПОБЕЖДЕННЫЙ I. прич. от победить; 2. прил. жеңилген.

ПОБЕЛЕТЬ сов. ағарыў, ағарып кетиў; бозарыў, туси қашыў (о лице).

ПОБЕЛИТЬ сов. что ҳәклей, әқлау; ~ стены дийшалларды әқлау.

ПОБЕЛКА ж. ҳәклей, әқлау; ~ комнаты белмени әқлау.

ПОБЕРЕЖЬЕ с. жаға, жиіек, жагыс; морское ~ течиз жагасы.

ПОБЕРЕЧЬЕ сов. кого-что 1. (сохранить) саклау, саклақ қойыу; ~беч чужие веши кисиниң затларын саклау; 2. саклау, пукта тутыу; ~еги своё здоровье өз ден саулығынды сакла.

ПОБЕРЕЧЬСЯ сов. сакланыў, қорғаныў.

ПОБЕСЕДОВАТЬ сов. с кем и без доп. гүрринесиў, әңгимелесиў, пикир алысыў.

ПОБЕСПОКОЙТИ сов. кого-что тынышын алыў, мазасын қашырыў, тынышын кетириў; разрешите вас ~ сизиц тынышызыды алыға рухат етициз.

ПОБЕСПОКОЙТИСЯ сов. шыдамсызланыў, тынышсызланыў.

ПОБИВАТЬ несов. см. побить 2, 3.

ПОБИРАТЬСЯ несов. разг. тиленү, қайры сорау, ҳақлау.

ПОБИТЬ сов. 1. кого-что (избить) урыў, урын таслау, таяқлау, қашылау, сабап таслау; 2. кого-что (в бою) соққы берүү; 3. кого-что озыў, жеңиў; он всех ~л в соревновании жарыста ол ҳәммедин озыў шыкты; 4. что (разбить) сындырыў, қыйратыў, қыйратып таслау, пашақ-пашақ етиў, егиў, ғулопат етиў, бүлдирип кетиў; ~ть посуду ыдысларды қыйратыў, ыдысты сындырып таслау; ◇ ~ть рекорд бурынгы рекордтан асырыў; посёвны ~ло градом егиндерди буршак жаўып бүлдирип кетти; ~ть морбозым сүүйк урыў.

ПОБИТЬСЯ сов. 1. өзилиў, қыйрау, сыйныў; яблоки ~лись от плохой упаковки алмалар жаман етип салынғанлыктан өзилип кетипти; 2. разг. сыйндырылыш, қыйратыныў, қыйратып таслашыу, пашақ-пашақ болыў, ғулопат болыў, бүлдирилиу; посуда ~лась ыдыс ғулопат болды; ◇ ~ться об заклад уст. бәсекилесиў.

ПОБЛАГОДАРИТЬ сов. кого-что алғыс айттыў, миннэтدارлық билдириў, раҳмет айттыў; ~ за гостеприимство миймандослығы ушын алғыс айттыў.

ПОБЛАЖЖА ж. разг. еркине жибериў, бос тутыў; даваат кому-л. ~у бирейди еркине жибериў, бирейди бос тутыў.

ПОБЛЕДНЕТЬ сов. 1. туси қашыў, ағарыў, бозарыў; он ~л от боли аўырыў батқанлыктан оның туси қашып кетти; 2. перен. пас кериниу (басқа бир затың қараганда).

ПОБЛЁКЛЫ прил. солыған, солып қалған; ~е цветы солыған гүллэр.

ПОБЛЁКНУТЬ сов. солыў, солып қалыў.

ПОБЛЁСКИВАТЬ, **ПОБЛЁСКИВАТЬ** несов. жаркырау, жаркырап көриниу, анда-санды жаркырап түрүү; вдай ~чо-то ~ло алысыракта бир нәрсе жаркырап керинди.

ПОБЛЖЕ нареч. жақынластып, берманырақ, жақынластып, берман.

ПОБЛЗОСТИ нареч. жақын жерде, алыс емес, жақынларакта; ~ от города қаладан жақын жерде.

ПОБОИ только мн. урыў, сабау; следи ~ев урганиның дақлары; переносить ~и урығы шыдау, сабауға шыдау.

ПОБОИЩЕ с. 1. уст. (сражение) урыс, сауаш, соғыс, қырғын; Ледовое ~ ист. Муз сауашы, Муз қырғыны; 2. разг. (брока) төбелес, қырампыш, қызыл муш.

ПОБОЛЕТЬ I сов. разг. аўырыў, аўырып жатыў, наўқасланыў, сырқауланыў; он ~л, ~ли и умер ол аўырды, аўырып жатты да қайтыс болды.

ПОБОЛЕТЬ II сов. аўырныў, бираз аўырып журиў; ушиб ~л, но скро прошёл

көгерген жер бираз аўырды, бирақ тез жазылып кетти.

ПОБОЛТАТЬ I *сов.* 1. что (размешать, взболтать) былғау, араластырыу, шайкау; 2. чем солтенлетиу; ~ ногами аяқларын солтенлетиу.

ПОБОЛТАТЬ II *сов. разг.* мылжың эңгиме құрыу, пәтипасыз сейлеу; ~ с приятелем дос пенен мылжың эңгиме құрыу.

ПО-БОЛЬШЕВИСТСКИ нареч. большевиклерше.

ПОБОРНИК м. жақлаушы, тәрепдар;

~ мәра наражатшылықтың тәрепдары.

ПОБОРНИЦА женск. от поборник.

ПОБОРО||ТЬ *сов.* 1. кого-что жығыу, жециү; борец ~л своего противника палюан өзи менен гүреспек шыққанды жықты; 2. кого-что (победить в бою) жециү, жецип шығыу; 3. что, перен. (преодолеть) жециү, басыу, бийлеу, меңгерүү; ~ть в себе чуство страха өзиндеги коркынышы сезимди басыу; ~ть свою застенчивость өзиниң тартынша қалыпты жециү; ◇ ~ть себя өзиндеги бир сезимди жециү, өзиндеги бир тилемки орынлауға ерисиү.

ПОБОРОТЬСЯ *сов.* 1. гүресиү, айқасыу; 2. перен. қарсыласыу, гүреспүү.

ПОБОРЫ мн. (ед. побор м.) уст. салтырт, салық, аўыр салық.

ПОБОЧНЫЙ прил. 1. (второстепенный) қосымша, екини дарежели; ~ вопрос қосымшиңа саўал; 2. (получаемый попутно) қосымша; ~ продукт производства юнионисткин қосымша өнимлери; 3. (рождённый вне брака) некесиз туўылған; ~ сын некесиз туўылған бала.

ПОБОЯ||ТЬСЯ *сов.* кого-чего и с неопр. коркын, коркыңқырау, сескениү, айбынүү; он ~лся сказать правду ол дұрысын айтүүга қоркыңқырады.

ПОБРАНИТЬ *сов.* кого-что кейип тастау, урсыү, сегиү.

ПОБРАНИТЬСЯ *сов.* с кем и без доп., разг. кейисиү, урсыү, сегиниү.

ПОБРАТАТЬСЯ *сов.* с кем-чем туўысқандай болыу, ағалы-инили болыу.

ПОБРАТИМ м. туўысқан, аға-инили (урп-адет бойына).

ПОБРАТИМСТВО с. туўысқаншылық, ағалы-инилик (зайыемги славян урп-адетлеринде дослықты туўысқанлық қатнаштардың дәреесине тәнеү дәстүри).

ПО-БРДСКИ нареч. туўысқанларша, туўысқанлық пенен, туўысқандай.

ПОБРЕЗГА||ТЬ *сов.* кем-чем и без доп., разг. жеркениү, тиксиниү; ◇ не ~йт! жеркенбез!

ПОБРЕЗГОВАТЬ *сов.* см. побреэгать.

ПОБРЕСТИ *сов.* жай журиү, жылжыү.

ПОБРИТЬ *сов.* кого-что қырыу, қырып алыу.

ПОБРИТЬСЯ *сов.* қырыныу, қырынып алыу.

ПОБРОДИТЬ I *сов.* гезип журиү, тентиреү, мақсетсиз қыдырыу; ~ по лёсу тогай-ды гезип журиү.

ПОБРОДИ||ТЬ II *сов.* ашыу, көпирү, быхылдау, биршыу; вино достаочно ~ло шарап жетерликтей ашыты.

ПОБРОСАТЬ *сов. разг.* 1. что (как попало) ылақтырыу, тастау, шыңғытыу; 2. кого-что (оставить без надзора) қарамау, қараусыз қалдырыу, қарамай кетиү, тастап кетиү.

ПОБРЫЗГАТЬ *сов.* кого-что, на кого-что, чем и без доп. буркиү, шашыу, шапыратыу, себиү.

ПОБРЫЗГАТЬСЯ *сов.* чем буркилиү, шашылыу, шашыратылыу, себилиү.

ПОБРЯКИВАТЬ *несов.* чем и без доп., разг. салдырау, сыңғырау.

ПОБРЯКУША жс. разг. 1. (безделушка) сыңғыраулық ойынышык, жыңғырлаулық ойынышык; 2. (игрушка) майда-шүйде ойыныш.

ПОБУДИТЕЛЬНЫЙ прил. мәжбурлеүши, мәжбур етиүши, қозғаушы; ~ая причина мәжбүр етиүши себен; ◇ ~ый залог грам. өзлик дәреже.

ПОБУДИТЬ I *сов.* кого (разбудить всех, многих) оятыу, оятып шығыу.

ПОБУДИ||ТЬ II *сов.* кого, к чему или с неопр. мәжбурлеү, мәжбур етиү; обстоятельства ~ли мен яхаты жағдайлар мени кетиүге мәжбурледи.

ПОБУДКА жс. воен. оятыу сигналы, турсызыу сигналы; утренняя ~ азанғы оятыу сигналы.

ПОБУЖДАТЬ *несов.* см. побудить II.

ПОБУЖДЕНИЕ с. талап, тилек, ииет; по собственному ~ю из тилеги бойына.

ПОБУРЁТЬ *сов.* қоңырланыу, гүреп тартыу.

ПОБЫВА||ТЬ *сов.* 1. болыу, барыу; в этом году он ~л в Киргизии ол усы жылы Қыргызстанда болды; завтра я у вас ~ю мен ертең сизикинде боламан; 2. (принять участие) қатнасыу; ~ть в боях урысларға қатнасыу.

ПОБЫВКА жс. болып кетиү, болып кайтыу; приехать домой на ~у үйине үақытша қонаққа келиү.

ПОБЫТЬ *сов.* болыу; он побыл у нас два дня ол бизде еки күн болды.

ПОВАДИ||ТЬСЯ *сов.* с неопр., разг. 1. дәмигиү, эдтелениү; ребята ~лись ласть в огород балалар огородка тусиүге дәмикти; 2. эдтелениү, үрдислениү; үйренип кетиү; он ~лся ходить к нам ол бизикине келиүге эдтеленип кетти.

ПОВАДКА жс. разг. дәмигиүшилик, эдет.

ПОВАЛИ||ТЬ I *сов.* кого-что кулатыу, жығыу, аударыу; ветер ~л дёрево самал ағашты кулатты.

ПОВАЛИ||ТЬ II *сов.* разг. 1. гүүлеп келиү, жығын болып келиү; народ ~л на площадь халық жығын болып майданға келди; 2. (начать идти) буркырау, борау, жауыу, күйүү; снег ~л хлопьями қар пэт-телең күйди.

ПОВАЛИТЬСЯ *сов.* қулау, сүрнегиү, жығылыу, аударылыу.

ПОВАЛН||Й прил. ғалаба, көпшилилк, бастан-аяқ; ~ое увлечение ғалаба қызығышылық.

ПОВАЛЯТЬ *сов.* что аўнатыў, жайныў, домалатыў, думалатыў (*напр. котлеты*); ~ по полу полга аўнатыў.

ПОВАЛЯТЬСЯ *сов.* 1. разг. (*полежасть в постели*) мази жатыў; 2. (*с боку на бок*) аўдарылып аўнап жатыў; тусиў; ~ на траве шептиц үстинде аўнап жатыў.

ПОВАР *м.* аспаз, аспазлык.

ПОВАРЕННЫЙ *прил.* аспаз...; ~ая книга аспаз китабы; ◇ ~ая соль ас дузы.

ПОВАРЁНОК *м.* кишкене аспаз.

ПОВАРЁШКА *ж.* шемиш, ожаў қасық.

ПОВАРИТЬ *сов.* кого-что писириў, қайнатыў.

ПОВАРИТЬСЯ *сов.* писирилиў, қайнатыў.

ПОВАРИХА *женск.* от побар.

ПОВАРСКОЙ *прил.* аспаз..., аспазлык; ~е искуство аспазлык өнер.

ПО-ВАШЕМУ *нареч.* 1. (*о мнении*) сизище, сизин пикирилизше; как ~ лúчше сдёлать? сизище қалал ислеген жақсырак болар еди?; 2. (*о желании*) сизище, сизин тилегицизше, сизин айтқаныцыз-ақ; будь ~ сизин айтқаныцыз-ақ болсын.

ПОВЁДАТЬ *сов.* что, о чём, уст. айттыў, эңгиме етиў, гүрриц етиў, айттып бериў, айттып қойыў; ~ тайну кому-л. бирейге сырды айттып қойыў.

ПОВЕДЕНИЕ *с.* минез-құлық, қылық, қасиет, жүрис-турсы, аяқ басыў; дурнóе ~е жаман қасиет, жаман қылық; прáвила ~я учащихся в школе оқыўшылардың мектепте жүрис-турсы қаделери.

ПОВЁДАТЬ *несов.* см. повёдать.

ПОВЕЗТИ *сов.* 1. кого-что алтып барыў, апарыў, әкетиў; 2. кому-чему, безл. он тусиў, ансат тусиў; ему ~лб оған он түсти.

ПОВЕЛЕВАТЬ *несов.* 1. кем-чем (*управлять*) басқарыў, меңгеріў; 2. кому и с неопр. (*приказывать*) буйрыў, хұким етиў; так мне ~ет долг ўазыйпам маған усылай буйрыады.

ПОВЕЛÉНИЕ *с.* уст. буйрық, хұким.

ПОВЕЛИТЕЛЬ *м.* эмир, ҳәkim, ҳұкимдар, буйрышы, буйрық беріүши.

ПОВЕЛИТЕЛЬНИЦА *женск.* от повéльтель.

ПОВЕЛИТЕЛЬНЫЙ *прил.* эмирлик, буйрышы, ҳәkimlik, ҳұким етиші, ҳұkимшилик, буйрық беріүши; говорить ~ым тóном ҳұкимшилик даўыс пеңен сейлеў; ◇ ~ое наклонение грам. буйрық мейил, буйрық фейил.

ПОВЕНЧАТЬ *сов.* кого, с кем неке қыйыў.

ПОВЕНЧАТЬСЯ *сов.* с кем и без доп. неке қыйдырыў.

ПОВЕРГАТЬ *несов.* см. повéргнуть.

ПОВЕРГНУТЬ *сов.* кого-что 1. уст. (*свалить, опрокинуть*) құлатыў, жығыў, аўдарыў; 2. во что тусириў; эта весть ~ла ей в отчаяние бул хабар оны қайғыға тусири.

ПОВЕРЕННЫЙ 1. *прич.* от повéрить; 2. в знач. сущ. *м.* повéренный исенилген; ~ в делах дип. исте исенилген; 3. в знач. сущ. *м.* повéренный и *ж.* повéренная (*наперсник, наперсница*) сырлас, мұнлас, жан дос; ◇ присяжный ~ уст. ақлаўши.

ПОВЕРИТЬ *сов.* 1. кому-чему исениў, инаныў; ~ на слово сөзге исениў; 2. кому-чему, что (*доверить*) исениў, инаныў, исенип айттыў; ~ тайну дру́гу сырды доска исенип айттыў.

ПОВЕРКА *ж.* 1. (*роверка*) сынаў, тексеріў, барлаў; ~а времени ўақытты барлаў; 2. (*перекличка*) барлаў, тууэллеў; ◇ на ~у негизинде де, ҳақықатында да.

ПОВЕРНУТЬ *сов.* 1. кого-что айландырыў, таулаў, бурыў, бурып жибериў; ~ кран кранды таулаў; ~ рисунок к свету сүүрети жақтыға айландырыў; 2. кого-что (*изменить направление*) бурыў; ~ направо онға бурыў; ~ назад кейин бурыў; 3. что, перен. бурып жибериў, өзгертиў; ~ разговр гәпти өзгертиў.

ПОВЕРНУТЬСЯ *сов.* 1. айланыў, айланып қараў, бурылыў, аўдарылып тусиў; ~ться направо онға айланыў; ~ться на другой бок скинши жамбасына аўдарылып тусиў; 2. перен. өзгерип, басқаша болыў; дёло ~лось совсэм ииаче, чем мы предполагали ис билдерди шамалаўымыздандым басқаша болып кетти.

ПОВЕРОЧНЫЙ *прил.* сынаў..., барлаў..., тексерип..., тексерип көриў...; ~е испытания тексерип көриў сынақлары.

ПОВЁРТЫВАТЬ *несов.* см. повéрнуть.

ПОВЁРТЫВАТЬСЯ *несов.* см. повéрнуться.

ПОВЁРХ *предлог с род. п.* сыртынан, устинен, жоқарысынан; ~ рубашки кейлектиң сыртынан; смотреть ~ очков кез әйнектің устинен қараў.

ПОВЁРХНОСТНО *нареч.* устиртин, шала, сайыз; судить о чём-л. ~ бир нэрсе тууралы устиртин пикир айттыў.

ПОВЁРХНОСТЬ *ж.* устиртинлик, шалалық, сайызлық; ~ знаний билиминин устиртинлиги.

ПОВЁРХНОСТНЫЙ *прил.* 1. (*на поверхности, у поверхности*) жоқары, устинги, бетиндеғи, жұзиндеғи, сыртындағы; ~ый слой почвы топырақтың устинги кабаты; ~ая рана сыртық жара; 2. перен. устиртин, шала, сайыз; ~ые знания шала билим, устиртин билим.

ПОВЁРХНОСТЬ *ж.* 1. уст, бет, сырт, жұз, жоқары; ~ землі жердиң усти; глáдкая ~ водой суудың тегис бети; 2. мат. уст, бет; ~ вращения айланыў бети.

ПОВЕРХУ *нареч.* разг. 1. (*сверху*) устинде, жоқарыда; 2. перен. (*поверхность*) устиртин, шала, сайыз.

ПОВЕРЬЕ *с.* ырым; старинное ~ гене ырым.

ПОВЕРЯТЬ *несов.* см. повéрить 2.

ПОВЕСА *м.* разг. тентек, саяқ, қақай, бийпара.

ПОВЕСЕЛЁТЬ *сов.* кеўил кетериў, шадланыў, кулий.

ПОВЕСЕЛІТЬ *сов.* кого-что, чем кеўлии кетериў, шадландырыў, күлдириў; ~ друзей досларының кеўилин кетериў.

ПОВЕСЕЛІТЬСЯ *сов.* кеўил кетериў, шадланыў, кеўиллениў; вдóволь ~ обдев шадланыў.

ПО-ВЕСЁННЕМУ нареч. бәхәрдегидей, бәхәр сыйыл; солнце грёет ~ күн бәхәрдегидей қыздырады.

ПОВЕСТИТЬ сов. 1. что илий, илип қойыу, илдириү, қыстырыу; ~ пальто на вешалку пальтоны кийим илдиригүшке қыстырыу; 2. кого асыу, асып тастау, дарға асыу; ◇ ~ нос муңайыу, қана болыу (соотв. салысы сүйға кетиү).

ПОВЕСИТЬСЯ сов. асылып елиү.

ПОВЕСТВОВАНИЕ с. 1. (действие) баянлау, баян етиү, айтып бериү; 2. (рассказ) эңгиме, гүрриц.

ПОВЕСТВОВАТЕЛЬНЫЙ прил. гүрриц..., эңгиме...; ~ый стиль баянлау стили, айттып берүү стили; ◇ ~ое предложение грам. хабар гәп.

ПОВЕСТВОВАТЬ несов. о чём баянлау, баян етиү, айттып бериү, эңгиме етиү, гүрриц берүү.

ПОВЕСТИ сов. 1. кого-что алыш келиү, апарыу, акечиү, алыш барыу, ертип барыу, баслап барыу, жетелеп барыу; ~ гости в сад қонақты бағқа алыш барыу; ~ войск в бой эскерлерди сауашка баслап барыу; 2. что етиү, козгау; ~ разговор гүрриц етиү; 3. чем (движение, шевельнуть) қымылдатыу, козгау, қағыу; ~ плечом ийин қымылдатыу; ~ бровью қасын қағыу.

ПОВЕСТИТЬСЬ сов. разг. 1. с кем (начать дружить) досласыу, дос бола баслау; с кем ~дёшься, от того и наберёшься посл. ким менен дос болсац, соган уқсарсан (соотв. ешктиц тәспи атка урады); 2. (войти в обычай) эдетке айланыу, эдет болыу; **уж так ~лбсъ усынды** эдет болып кеткен.

ПОВЕСТИКА ж. 1. (извещение) шақырыу қағаз, повестка; 2. (перечень вопросов) төртпі; ~а дня күн тәртиби; включить в ~у дня күн тәртибине киргизиү.

ПОВЕСТЬ ж. лит. повесть.

ПОВЕТРИЕ с. 1. (эпидемия) оба кесели, тез таралғыш; моровье ~ тез таралғыш жуқпалы кессел; 2. перен. таралган эдет.

ПОВЕШЕНИЕ с. асыу, асып тастау, дарға асыу; смертная казнь чёрез ~ дарға асып өлтириү.

ПОВЕЩЕННЫЙ 1. прич. от повесить; 2. в знач. сущ. м. повешенный асып өлтирилген адам.

ПОВЕЯТЬ сов. 1. если; ~л тёплый ветерок жыллы самал есть; ~ло прохладой салқын самал есть; 2. чем, перен. ядға түсириү, еслин түсириү, тузыу, устау; на меня ~ло деяствием қәпелимде балалық даурим еслине түсти.

ПОВЗДОРЫТЬ сов. с кем, разг. кейисиү, тентекшилик етиү, ерегисиү.

ПОВЗРОСЛЁТЬ сов. ер жетиү, үлкейиү, бой жетиү.

ПОВИВАЛЬНЫЙ прил. уст. киндин кесегүни; ~ая бабка киндин шеше.

ПОВИДАТЬ сов. кого-что, разг. кериү, жолыгуу, ушырасыу, досласыу.

ПОВИДАТЬСЯ сов. с кем и без доп., разг. керисиү, жолыгысыу, ушырасыу, досласыу; ~ с друзьями дослары менен керисиү.

ПО-ВИДИМОМУ вводн. сл. итимал, мүмкин, шамасы, керек, сиро, түрине қараңда; весна, ~, будущий раний бәхәр ерте келиү итимал; ~, он не хотел зайти к вам шамасы, ол сизикине келип кеткиси келмеген.

ПОВИДЛО с. повидло (*ширели таңы*).

ПОВИЛИКА ж. харам шөп, мерез шөп.

ПОВИНИТЬСЯ сов. в чём, уст. гунар болыу, айылы болыу, айылы мойынлау.

ПОВИННОСТЬ ж. министр, юзайпа; воинская ~ эскерий юзайпа.

ПОВИННЫЙ прил. гүнакэр, гуналы, айылы, айылкер, в этом он ~ен был женинде ол айылы; ◇ явиться с ~ной айылы мойынлап келиү.

ПОВИНОВАТЬСЯ сов. и несов., кому-чему бағыныу, бойсыныу, тыңлау, бас ииү.

ПОВИНОВЕНИЕ с. багынышылык, бойсыныу, тыңлау, бас ииү; держать в ~и бағындырып қойыу; выйти из ~я бойсынудан шығысыву, тыңлауды қойыу.

ПОВИСАТЬ несов. см. повиснуть.

ПОВИСЁТЬ сов. асылып турлыу, илинип турлыу, салбырап турлыу.

ПОВИСНУТЬ сов. асылыу, илиниу, салбырау; ребёнок ~ на шее у матери бала анысының мойнынан асылып турды; ~нуть в воздухе 1) (замереть) тоқтап қалыу, козғалмстан тоқтап қалыу; 2) перен. орынланбай қалыу, аяқланбай қалыу.

ПОВИТАХА ж. прост. киндин шеше.

ПОВЛАЖНЁТЬ сов. ыгалланыу, жоллеңиу, ызгарланыу.

ПОВЛЕЧЬ сов. 1. кого-что, уст. (повести, потащить) алыш барыу, сүйреп кетиү; 2. что (вызвать как последствие) экелиү, экслип согыу, дуушар стиү.

ПОВЛИЯТЬ сов. на кого-что тәсир этиү.

ПОВОД I м. (мн. поводья) жүүен, жылау, дизгин; вестий лошадь в поводу атты жылаудын устап жетеклеу; натянуть поводья жылауды тартыу; ◇ быть на поводу у кого-л. биреудиң жетекшиде болыу, биреүгө гәрэзли болыу.

ПОВОД II м. (мн. поводы) себеп, боне, сылтау; без всяского ~а хеш себепсиз; по всякому ~у себеп тапса, сәл нәрсеге; по ~у чего-л. бир нәрсени бәнелеп, бир нәрсени себеп етип; это был ~ для отказа был бас тартыу ушын сылтау болды; дать ~ сылтау болыу, себеп болыу.

ПОВОДИТЬ I сов. 1. кого-что гездириү, жетеклеу, жетеклеп жүриү; 2. чем, по чему жүргизиү; ~ укажкой по карте көрсеткиш таякты картаның бетинен жүргизиү.

ПОВОДИТЬ II несов. см. повести 3.

ПОВОДИК м. қарғы бау; водить собаку на ~кé ийитти қарғы бауынан устап алыш жүриү.

ПОВОДЫРЬ м. соқыр жетелесүни.

ПОВОЗИТЬСЯ сов. 1. с кем-чем и без доп. ойнау; 2. с кем-чем, разг. машатланыу, көп машкул болыу; ~ над задачей мәселе устинде көп машкул болыу.

ПОВОЗКА ж. арба.

ПОВОЛНОВАТЬСЯ сов. қысының, тынышы кетүй, сабырсызланың.

ПОВОЛІК||А жс.: глаза с ~ой сүзик қара кез.

ПОВОЛОЧЬ сов. кого-что, разг. сүйрөу.

ПОВОРАЧИВАТЬ несов. см. повернуть.

ПОВОРАЧИВАТЬСЯ несов. см. повер-

нуться.

ПОВОРОЖИТЬ сов. уст. разг. пал ашыў.

ПОВОРОТ м. 1. бурылыў, айланыў;

бурылыс, айланба; ~ винт буранданың

айланыұы; 2. (место) айланба, айланған

жер, бурылған жер; на ~е дорғи жолдын

айланбасында; 3. перен. (перелом) өзгерис

бет бурыу, бурылыў, айыў; ~ дёла в нашую

пользу ис бизниң пайдамызға өзгерди.

ПОВОРОТИТЬ сов. прост. см. повер-

нуть.

• **ПОВОРОТИТЬСЯ** сов. прост. см. повер-

нуться.

ПОВОРОТЛИВОСТЬ жс. 1. разг. (подвиж-
ность) шаққанлық, шалтлық; 2. тех., мор.
бурылышлық; ~ кораблік кемениң бурыл-
ышылығы.

ПОВОРОТЛИВЫЙ прил. разг. 1. (по-
движной) шаққаң, шалт; 2. (ловкий, распо-
ротный) ийкемли, ебетейли, зийрек, өткір.

ПОВОРОТНЫЙ прил. 1. (служащий для
поворота) айланыратуғын, бурутутуғын, бу-
рыу; ~ круг жс.-д. айланыратуғын дәңгелек;
2. перен. (переломный) өзгерис, буры-
лыс, бет бурылыс; ~ пункт в развитии
чего-л. бир заттың рауажланыұының өзге-
рис орны.

ПОВОРЧАТЬ сов. тоққылдай беріу.

ПОВРЕДИТЬ сов. 1. кому-чему (прине-
сти вред) бузыў, зыян бериў, зыян келти-
риў, кесент тийгизиў, зәлел келтириў;
2. что бузыў, бүлдириў, сындырыў, зыян
келтириў, зәлел келтириў; ~ руку қолга
зыян келтириў.

ПОВРЕЖДАТЬ несов. см. повредить. 2.

ПОВРЕЖДЕНИЕ с. 1. (действие) бузы-
лыў, зыян келиў, зәлел келиў; ~ телефон-
ной сећи телефон тармағының бузылыұы;
2. (изъян, поломка) бузылғаны, бузығы.

ПОВРЕМЕНІЙ сов. с чем и без доп.,
разг сабыр етий, күтиў, асықпаў; ~ сөттөз-
дом жөнеп кетіүге сабыр етий.

ПОВРЕМЕННІЙ прил. 1. (не сделанный)
күнли, ўақытлы; ~ая рабба күнли ис,
ұақытлы жумыс; 2. (периодический) бел-
гилли ўақытта, ўақты-ұақты, анда-санда,
араптура.

ПОВСЕДНЕВНО нареч. күнде, күнделік-
ли, хәр күни, күн сайны.

ПОВСЕДНЕВНЫЙ прил. күнделіккі,
күн сайнғы, хәр күнги; ~е занятия
күнделіккі ис; ~е задачи күнделіккі
үзыйпалаар.

ПОВСЕМЕСТНО нареч. жалпы, барлық
жерде, ҳәмме жерде; это ~ известно был
барлық жерде белгилі.

ПОВСЕМЕСТНЫЙ прил. жалпы, жалпы-
ламай, барлық жердеги, ҳәмме жердеги;
~ое явление жалпы жағдай, ҳәмме жердеги
жагдай.

ПОВСТАНЕЦ м. кетерилисши, кетери-
лиске қатнасышы, қозғалащы.

ПОВСТАНЧЕСКИЙ прил. кетерилис-
ши..., қозғалащы...; ~е отряды кетери-
лишилер отрядлары.

ПОВСТРЕЧАТЬ сов. кого-что, разг. ушы-
растырыў, дусластырыў, гезлестириў.

ПОВСТРЕЧАТЬСЯ сов. с кем-чем, разг.
ушырасыў, дусласыў, гезлесиў; ~ на улице
көшөде ушырасыў.

ПОВСЮДУ нареч. жалпы, барлық жерде,
хәмме жерде.

ПОВТОРЁНИЕ с. қайталау, тәккәрләу;
~е пройденного материала етилген мате-
риалды тәккәрләу; ~е боләнни аўырыудың
қайталаныұы; избегать ~й қайталаудан
қашы.

ПОВТОРИТЕЛЬНЫЙ прил. қайталау...,
тәккәрләу...; ~е упражнения тәккәрләу
шынығулары.

ПОВТОРИТЬ сов. что 1. қайталау, тәк-
кәрләу; ~ просьбу сораныұын тәккәрләу,
және сораныұу; 2. қайта ислеў, қайталау,
тазадан ислеў; ~ ошыбку қөтени қайталау;
3. (возобновить в памяти) ядға түсіриў,
есине түсіриў, қайталау; ~ грамматиче-
ские правила грамматикалық қағыйдалар-
ды қайталау.

ПОВТОРИТЬ прил. қайталаныұу, тәк-
кәрләнаныұу; это больше не ~ся был ен-
дигиден былай қайталаңбайды; 2. бир пик-
кирди қайталау; ~ся в докладе докладта
бир пиккирди қайталау.

ПОВТОРНЫЙ прил. қайталаңған, тәк-
кәрләнған, екленши; ~ая просьба қайта-
ланған тилем.

ПОВТОРЯТЬ несов. см. повторить.

ПОВТОРЯТЬСЯ несов. см. повторяться.

ПОВЫСИТЬ сов. 1. что (поднять) жоқа-
ры кетериү, жоқарылатыў; ~ уровень во-
ды суудың табын жоқарылатыў; 2. что
(усилить, увеличить) арттырыў, кетериү,
көбейтүй, есириў; ~ производительность
труд айнин арттырыў; ~ урожай
зерновых дән егислериниң зурәттін кете-
риү; 3. что (улучшить, усовершенство-
вать) арттырыў, жақсылау, жоқары кете-
риү; ~ качество продукции өнімниң сапа-
сын арттырыў; 4. кого в чём ҳұрметке ийе
етиў, абройын кетериү; ~ кого-л. в общест-
венном мнении жомиетлик пикирде би-
реудиң абройын кетериү; 5. кого (по служ-
бе) кетериү, жоқарылатыў; ◇ ~ голос дауы-
сын кетериү, дауысын жекирниң.

ПОВЫСИТЬСЯ сов. 1. (подняться) ке-
терилиү: температура днём ~лась темпера-
тура күндиз кетерилиди; уровень воды
значительно ~лся сүү әдеўирақ кетерилиди;
2. (усилиться, увеличиться) арттыў, кетери-
лий, көбейтүй; требование ~лись талаптар
артты; 3. (улучшиться) арттыў, жақсыла-
тыў, жоқары кетерилиў; успеваемость уч-
ащихся ~лась оқыушылардың үлгеріүи
жақсыланды; 4. в чём ҳұрметке ийе болыў,
абройы арттыў; ~ться в общественном мн-
ении жомиетлик пикирде абройы арттыў.

ПОВЫШАТЬ несов. см. повысить.

ПОВЫШАТЬСЯ несов. см. повыситься.

ПОВЫШЕНИЕ с. 1. кетерилиү; ~ уровень
воды в реке дөржаның сууының кетери-
лиү; ~ температуры температуралың ке-

терилий; ~ жынненного уровня түрмис дәрежесиниң жоқары көтерилий; 2. артыў, көтерилий, көбейиў; ~ производительности труда мийнет өниминиң артыў; ~ зарплаты айлықтың көбейиў; 3. (улучшение, усовершенствование) арттырылый, жақсыланыў, жоқары көтерилий; ~ квалификация қонигеликти жоқары көтериў, қонигеликти артырыў; ~ качества продукций өниминиң сапасын артырыў; 4. (по службе) көтерилий, жоқарылау.

ПОВЫШЕННЫЙ 1. прич. от повысить; 2. прил. көтерилген, арткан, артықшаш; ~ая температура көтерилген температура; ~ый интерес артықшаш қызыгышылық; 3. прил. катты, жоқары, бәлент; говорить ~ым тóном жоқары дауыс пенен сейлеу.

ПОВЯЗАТЬ сов. кого-что, чем баулау, бууыу, таңыу, тартыу; ~ голову басын байлау; ~ гáлстук галстук тағы.

ПОВЯЗАТЬСЯ сов. чем тартыу; ~ платком шарши тартыу.

ПОВЯЗКИ А ж. таңғы, байлауыш; наружная ~а жеңиң сыртынан тағылатуғын байлауыш; гýпсовая ~а гипс таңғысы; наложить ~у на рану жараның устине таңғы салыу.

ПОВЯЗЫВАТЬ несов. см. повязать.

ПОВЯЗЫВАТЬСЯ несов. см. повязаться.

ПОГАДАТЬ сов. пал ашыу, пал салыу.

ПОГАННИТЬ несов. что, разг. 1. (загрязнять) ыласлау, бытгау, патаслау; 2. перен. (оскорблять) сөгиү, кейиү.

ПОГАНКА ж. ешек замаррык.

ПОГАННЫЙ прил. разг. 1. (загрязненный) ылас, бытганған, патас; ~ое ведро ылас шелек; 2. (несвежий) жеүте болмайтуғын; ~ый гриб см. поганка; 3. (отвратительный) дым жаман, қапалы; ~ое настроение қапалы кейил.

ПОГАСАТЬ несов. см. погаснуть.

ПОГАСИТЬ сов. что 1. сөндирүү, өшириү; ~ лампу шыраны сөндирүү; 2. перен. телей, өтеү, кутылыу; ~ облигацию облигациянын куннын телей.

ПОГАСИНУТЬ сов. 1. сениү, өшиү, өшириү; оғын в пёчке ~ печтиң оты сөнди; лампа ~ла шыра сенип қалды; 2. перен. батыу; өшиү (о глазах, взгляде); дең ~ күн батты; глаза ~ли көздин нурлары еши.

ПОГАШАТЬ несов. см. погасить.

ПОГАШЕНИЕ с. телей, өтеү; ~ ссуды ссудаларды телей, несийени телей.

ПОГИБАТЬ несов. см. погибнуть.

ПОГИБЕЛЛЬ ж.: согнүться в три ~и жудо ийилий; гнуть в три ~и қатты езиү, аямын жумсаү.

ПОГИБИНУТЬ сов. 1. елиү, набыт болыу, қаза табыу; ~нуть смертью храбрых қашарманларша құрбан болыу; самолёт ~ самолёт набыт болды; 2. (о растениях) қуурау, солыу.

ПОГИБШИЙ 1. прич. от погибнуть; 2. прил. (морально опустившийся) сап болған; он человéк ~ ол сап болған адам; 3. в знач. сущ. м. погибший и ж. погибшая жоқ болған, гайып болған, жоғалған.

ПОГЛАДИТЬ сов. 1. кого-что сыйпау; 2. что (утюгом) утюглеу, утиклеу, тегислеу; ◇ за это тебя по голобке не ~ят бұның ушын сени мақтап коймайды.

ПОГЛОТИТЕЛЬ м. хим. сорығыш, сициргиши, жутқыш.

ПОГЛОТИТЬ сов. 1. что (вобрать, впитать) сорыу, сицириү, жутыу; 2. кого-что (захватить, заполнить) қызықтырыу, езине тартыу; работа ~ла его целиком ис онаға езине тартып кетти; 3. что, перен. жутыу, алыу; печь ~ла много дров печь кеп отынды жутты.

ПОГЛОЩАТЬ несов. см. поглотить.

ПОГЛОЩЕНИЕ с. сорыу, сицириү, жутыу; ~влаги ыгалды сицириү.

ПОГЛУМИТЬСЯ сов. над кем-чем масқаралау, кулки етиү, мазақлау, азаплау.

ПОГЛУПЕТЬ сов. ақылсызланыу, ақылдан адасыу.

ПОГЛЯДЕТЬ сов. 1. на кого-что и без доп. сер салыу, қарау, қарап түрүү, байкау; ~ на вошедшего кирип келген кисиге қарау; ~ с удивлением таңланып қарау; ~ из окна терезеден сер салыу; 2. за кем-чем, разг. (присмотреть) қарап түрүү, сер салып түрүү; ~ за ребёнком балага қарап түрүү.

ПОГЛЯДЕТЬСЯ сов. қараныу, қарау, сыланып-сыйпаныу; ~ в зеркало айнага қарау.

ПОГЛЯДЫВАТЬ несов. 1. на кого-что и без доп. ўакты-ўакты қарау, қарап қойыу, сер салыу, көз салыу; ~ по сторонам дөгерегине сер салыу, жэн-жаққа қарап қойыу; ~ на часы саатына ўакты-ўакты қарау; 2. за кем-чем, разг. қарап түрүү, сер салып түрүү, көз салып қойыу; ~ за детямь балаларға қарап түрүү.

ПОГНАТЬ сов. кого-что 1. (прогнать) күүш жибериү, айдал салыу; 2. айдау, күүүү; ~баранов қойларды айдау; 3. перен. разг. (поторопить) асықтырыу, қыстау.

ПОГНАТЬСЯ сов. 1. за кем-чем күүүү, күүалау; за двумя зайцами ~биишсé — ни одного не поймáешь посл. еки қоянды күүсаң, биреүни де услай алмайсаң (соотв. еки кемениң басын услаган — сүүтә кетеди); 2. за чем, перен. күүалау, күүүү, жуурыу; ~наться за слáвой даңқ күүалау, даңқ излеу.

ПОГНТЬ сов. шириү, ширип болыу.

ПОГНУТЬ сов. что ийиү, бүклеу, майыстырыу.

ПОГНУТЬСЯ сов. бүглиү, ийилиү, майысыу.

ПОГНУШАТЬСЯ сов. кого-чего, кем-чем и с неопр., разг. жеркениү.

ПОГОВАРИВАТЬ несов. о ком-чём и с союзом «что», разг. 1. гэп етиү, сөз кылыү, айтыү, гүриц етиү; он начал ~ть об отъезде ол жеңен кетінү тууралы гэп ете баслады; 2. безл. (передавать слухи, пускать слух) сөз таратыу, гэп етиү; ~ют, что он скоро приедет ол тез арада келеди деген гэп бар.

ПОГОВОРИТЬ сов. с кем, о ком-чём гөллесиү, гүрицлесиү, сөйлесиү, эңгимеле-

си॑; нам не удало́сь ~ бизиң сейлесиүге мүмкүншилигимиз болмады, бизлер сейле-се алмадық; ~ о дальнейшей работе алдагы жумсыз түралы гөплесиү; ~ по душам ашылысып сейлесиү.

ПОГОВОРКА ж. мақал, нақыл; вóйт в ~у мақалға айланыў, нақылға айланып кетиў.

ПОГОДА ж. хауа, хауа райы, күннин, түри, күннин райы; хорбаша ~а күннин райы жақсы; дождливая ~а жаўын шашыны-лы хауа; холодаия ~а салқын хауа райы; лётная ~а ушыгура болатуғын хауа райы; ~а пуртасы күннин түри бузылып тур; ◇ жадат у мбя ~ы нэтижесин күтиў.

ПОГОДИТЬ сов. разг. күтиў, күтип турыў, асықпаў, еглениў, қараў, тоқтаў; ~й, я до тебя доберусы! асықпа, мен саған да жетермен! ◇ немного ~я бираzdан соң.

ПОГОДИК м. дасқал, арасы бир жас; оның с братом ~ки ағасы екеўиниң арасы бир жас.

ПОГОЖИЙ прил. ашық, ашық-жарық, жақсы; ~ день ашық-жарық күн.

ПОГОЛОВНО нареч. барлығы, бәрі, бири қалмастан, түүел, дым қалмай, ҳәммеси, баржуғы; все ~ ҳәммеси түүел.

ПОГОЛОВНЫЙ прил. 1. (исчисляемый по головам) басма-бас, бир-биден; ~ый счёт скота малларды басма-бас санау; 2. (всебийщий) барлығы, бәрі, бири қалмай, түүел, ҳәммеси, баржуғы; ~ая йвка на собрание жыналысы ҳәммениң келииү; ~ая перепись населения халықтың түүел динимге алыныў.

ПОГОЛОВЬЕ с. бас саны; рост ~я скота малдың бас санының есиүи, малдың бас санының артыбы.

ПОГОНЫ мн. (ед. погон м.) погон; офицерские ~ офицерлер погоны.

ПОГОННЫЙ прил. (линейный — о мерах) узынлық, узын бойы; ~ метр бир метр узынлық.

ПОГОНЩИК м. мал айдашы.

ПОГОНЯ ж. 1. (преследование) қуўыў, қуўып кетиў, изине түсиў; пуститься в ~ю за кем-л. биреуди изинен қуўыў, биреуди қуўып кетиў; 2. собир. (преследователи) қуўынышылар, қуўынышы; уйт от ~и қуўынышылардан қашып қутылыў; 3. перен. умтылыў, излеў; в ~е за слáвой даңқ излеп, атын шыгарып.

ПОГОНЯТЬ I несов. кого-что 1. (пону-кать) қуўыў, айдаў; 2. перен. разг. (торопить) асықтырыў, алды-артына қаратпау.

ПОГОНЯТЬ II сов. кого қуўып журиў, айдал журиў; ~ лошадь по кругу атты айланып айдал журиў.

ПОГОРЕВАТЬ сов. қайғырыў, қайғырып журиў.

ПОГОРЕЛЕНЦ м. ерттен зиян көрген, үй ертенген адам.

ПОГОРЕЛЫЙ прил. уст. ертенген, от алған; ~ лес ертенген тоғай.

ПОГОРЕТЬ сов. 1. (пострадать от по-жара) ертеннү, от алыш; 2. (от зноя, засухи) қуўрап қалыў, ушып кетиў; хлеба ~ли дән егнилери қуўрап қалды; 3. (сгнить, со-

преды) ширип кетиў, күйип кетиў; сено ~ло в стогу пишэн гүдилеўли түрүп ширип кетти; 4. (некоторое время) жаныў; свечя ~ла немного и погасла шам азгантай жанып сөннил қалды.

ПОГОРЯЧИТЬСЯ сов. қызып кетиў, ашыў келиў, қәхэрлениў, ашыўланыў.

ПОГОСТ м. эўлийе, қойымшылык.

ПОГОСТИТЬ сов. қонақ кетиў, қонақ болыў.

ПОГРАН= юспа сөзлердин «шегара» мәни-син билдиремтуғын биринши бөлеги, мыс.: погранотряд шегара отряды.

ПОГРАНЗАСТАВА ж. (пограничная за-стаха) шегара заставасы.

ПОГРАНИЧНИК м. шегарашы.

ПОГРАНИЧНЫЙ прил. шегара қасында-ты, шегара..., шегаралас, шегаралы, шега-ралық; ~ район шегара района; ~ столб шегара бағанасы, шегаралық бағана.

ПОГРАНОХРНА ж. (пограничная охра-на) шегара сақшысы, шегара гүзетшиси.

ПОГРЕБ м. теле, жер төле; пороховий ~ 1) қо-дери жайы; 2) перен. урыс қаўпик туудырышы ел.

ПОГРЕБАЛЬНЫЙ прил. жерлеў..., ке-ми...; ~ обряд жерлеў үрп-әдети.

ПОГРЕБАТЬ несов. см. погресті I.

ПОГРЕБЕНИЕ с. жерлеў, кемиў; ме-сто ~я жерлеў орны.

ПОГРЕБЁК м. уст. шарапхана, арак-хана.

ПОГРЕМУШКА ж. шылдырылаўык, ойын-шык.

ПОГРЕСТИ I сов. кого-что 1. (похоро-нить) жерлеў, кемиў; 2. перен. (передать забвению) умытыў, ядтан шығарыў.

ПОГРЕСТИ II сов. 1. чем есиў, ~ веслоб-есек есиў; 2. что, чего үйип жынау, топ-лап жынау; ~ сёна пишени үйип жы-нау.

ПОГРЕТЬ сов. кого-что жылтырыў, қызы-дрыў, ысыты.

ПОГРЕТЬСЯ сов. жылтыныў, ысыныў.

ПОГРЕШИТЬ сов. чем, против чего қа-телесиў, жаңылысыў; ~ против истине қаңықатқа қарсы қателесиў.

ПОГРЕШНОСТЬ ж. қателик, қате жи-беришилик, жаңылысышылык; допу-стить ~и в правописании дұрыс жазыуда қателиктер жибериў.

ПОГРОЗИТЬ сов. кому чем қорқытыў, сесскендирүй, айбат етиў.

ПОГРОМ м. 1. (разгром) қынратыў, бүл-дириў, жок етиў, үйран етиў; 2. (реакцион-но-шовинистическое выступление) қырғын, ойранышылык, талаушылык.

ПОГРОМИТЬ сов. кого-что, уст. қынра-тыў, бүлдириў, қырып-жойыў, ойрак салыў.

ПОГРОМНЫЙ прил. 1. (призывающий к погрому) қырғын етигүе шақыратуғын, ойранышылык шақыратуғын, талаушылык шақыратуғын сез; 2. қарсы шыккан, қарсы пикир жазылған; аса қатты жазылған (о статье).

ПОГРОМЩИК м. қырғын етишши, ойран салыушы, талаушы.

ПОГРУБЁТЬ сов. 1. катайыў, қабарыў, қабарып кетиў; руки ~ли қоллар қабарып кетти; 2. (стать менее деликатным) турпайланыў, сыйнайылкты қойыў.

ПОГРУЖАТЬ несов. см. погрузить.

ПОГРУЖАТЬСЯ несов. см. погрузиться.

ПОГРУЖЕНИЕ с. батыў, шүмиў, шегиў; ~ подвёрдной лёдки суу асты кемесиниц батысы.

ПОГРУЗИТЬ сов. кого-что 1. (опустить в жидкость) батырыў, шүмдириў; 2. жүклеў, тийеў; ~ товáры в вагон товарларды жүклө.

ПОГРУЗИТЬСЯ сов. во что 1. батыў, шүмүй, шегиў; ~ться в вбоду сууга батыў; 2. перен. батыў, жамылыў, бөлений; гóрод ~лся в темноту қала қараңғы түнгө бөлениди; 3. перен. (предаться чему-л.) кетиў, түснүй, батыў; он ~лся в размышления ол ойға кетти; 4. (произвести посадку) жүклений, тийелий; ~ться в вагон вагонга тийелий; ◇ с головой ~ться в работу берилген ислеў, қатты қуныгып ислеў.

ПОГРУЗКА ж. жүклө, тийеў.

ПОГРУЗЧНЫЙ прил. жук тийеў..., жук тийетүгүн; ~е работы жук тийеў жумыслары; ~е машины жук тийетүгүн машиналар.

ПОГРУСТИТЬ сов. о ком-чём и без доп. қапаланыў, ренжиў, қайғыланыў.

ПОГРУСТНЕТЬ сов. қапалы болыў, ренжиў, қайғыда болыў.

ПОГРЫЗТЬ сов. что гайзаў, кемириў, мужиў.

ПОГРЯЗАТЬ несов. см. погрязнуть.

ПОГРЯЗИНУТЬ сов. в чём 1. (глубоко увязнуть) батыў; колеса ~ли в глыне дершиклер батпаққа батты; 2. перен. батыў; ~нуть в долгах қарызга батыў.

ПОГУБИТЬ сов. кого-что елтириў, жоқ этиў.

ПОГУЛИВАТЬ несов. разг. қыдырыспаға берилүй, қыдырыў.

ПОГУЛЯТЬ сов. 1. (совершить прогулку) қыдырыў, сайран етий; 2. разг. (поехавшись) кеүйл көтериў, тамаша көриў; ~ на свадьбе уйлений тойында кеүйл көтериў.

ПОД I м. (в печи) отынлық (печьтиц от жагарлык).

ПОД II (ПОДО) предлог 1. с вин. п. (на вопрос «куда?») астына; постáвить что-л. ~ стол бир затты столдың, астына қойыў; 2. с твор. п. (на вопрос «дёде?») астында, төменинде; ~ столом столдың, астында; хранить ~ замком құлып астында сақлау, берк сақлау; 3. с вин. п. ~га, ~ге, ~қа, ~ке, ~на, ~не; менен, бенен, пенен; астына, астында; взять ~ свой защиту ез қортауына алыў; отдать ~ суд судқа бериў; подпáсть ~ чé-л. вlijание биреүдиң тәсириниң астында болыў; постáвить ~ угроziy қeүip астында қойыў; попасть ~ дождь жаýиниң астында қалыў; 4. с вин. п. (для) ушын; отвестiй участок ~ сад баг ушын жер бөлип бериў; 5. с вин. п. (снизу) астынан; взять под руку қолының, астынан усладу; 6. с вин. п. (при указании времени, возраста) ~га, ~те, ~қа, ~ке; жақып, алдында; в ночь ~

Нéвый год Таза жылға қараган ақшамы; ~ утров таң алдында; ~ вечер кешкүрүн, кешке жақын; ~ старость қартайыға жақын; ей ~ с брок ол қырықтың шамасында бар; 7. с твор. п. (около) жанында, қасында турлы; 8. с вин. п. (наподобие) ~га, ~те, ~қа, ~ке уқас, мегзес; сделать ~ мрамор мраморға уқас етий; шкаф ~ красное дерево шкафты қызыл ағаштан ислегендей етий; 9. с вин. п. (обеспечивая чем-л.) арқалы; дать деньги ~ расписку акшаны тил хат арқалы берий; дать ~ залбі гиреү арқалы бериў, гиреү алып бериў; 10. с вин. п. (в сопровождении чего-л.) қосып, қосылып, менен; петь ~ аккомпанемент рояля рояльға қосып қосық айтты; ~ звуки музыки музыка сессии қосып; писать ~ диктобук диктовка менен жазыў; ~ аплодисменты қол шаппатлаудар менен; 11. с твор. п. (при наличии какого-л. признака, свойства) астында, менен, бенен, пенен; пароход ~ советским флагом совет байрагы астындағы пароход; статья ~ его именем оның аты менен жазылған мақалы; писать ~ псевдонимом лақапы менен жазыў; 12. с твор. п. (вследствие чего-л.) нэтижесинде, астында; ~дан, ~ден, ~тан, ~тен, ~нан, ~нен; сделать что-л. ~ угроziy қоркканнан бир нарсени ислеў; ~ действием лучей нурдың тасириниң нэтижесинде; 13. с твор. п. (при помощи кого-чего-л.) благодаря кому-чему-л.) қарауында, қарамагында, астында; ~ охраной закона заңың қорғауды астында; ~ побе ~ картофелем картофель егилген майдан; склад ~ хлопком пакта склады; ехать под гору таудан түснүй; держать ~ спудом қеп сақлау; ~ пынгую руку мәс болып, мәсликте; это еще ~ вопросом был еле белгисиз; ~ секретом жасырын; быть ~ градусом ишип журиу; взять ~ козырек эскерий сәлем бериў.

ПОД= (ПОДО=, ПОДЬ=) приставка I. төмendegi мәнилерди береди: 1) ҳәрекеттiң төменинен жоқарыға багдарланғанын, мыс.: подпрыйнутырып; 2) ҳәрекеттiң төменинде болып атырганын, мыс.: подшить астынан тигиў; 3) бир нарсеге жақын келийди, мыс.: подбежать жууырып келип; 4) үстине қосыдыбы, салыдыбы, мыс.: подлить астына тигиў; 5) ҳәрекеттiң тәжэрларланғанын ямаса оның бир нарсениң изижен болғанын, мыс.: подпевать қосылып айтты; 6) ҳәрекеттiң ақырына шекем дағамланғанын, мыс.: подзабыть умытыңқырау; подтопить кыздырып; 7) ҳәрекеттiң жасырын болызынын, мыс.: подглядеть сыгалау; 2. атылықтарға ҳәм келбетликлерге төмendegi мәнилерди береди: 1) бир заттың төменинги бөлекин, мыс.: подбордок буғау; поджелудочный ас қазаниң астындағы; 2) бир путининиң бөлекин, мыс.: подразделение белимше; 3) биреүдин қарауында ямаса қол астында екенин, мыс.: подследственный тергеү астындағы; 4) атақ жасынан басқадан төменин екенин, мыс.: подполковник подполковник; 5) бир заттың екенини заттқа

жақынлығын, мыс.: подгородный қала жаңындағы.

ПОДАВАЛЫЩИК м. әкелип бериүши рабочий, тасыұшы рабочий, жеткериүши рабочий.

ПОДАВАЛЫЩИЦА ж. 1. женск. от подавальщик; 2. (официантка) аўқат әкелип бериүши ҳаял, аўқат тасыұшы ҳаял.

ПОДАВАТЬ несов. см. подасть; ◇ ~ надежды умит сттириү; умит күттириү; не ~ признаков жиынди тиришиликтиң белгисин сездирмсүй, елидей болыў.

ПОДАВАТЬСЯ несов. см. податься.

ПОДАВАЙТЬ сов. 1. что сығыў, езиў, басыў, женишүй; ~ лимонды сығыў; 2. что, перен. (напр. восстание) басыў, бағындырыў, тоқтатыў; 3. кого-что (задавить) басыў кетиў; 4. что, перен. басыў, жениў, қойыў; ~ страх қорқынышты жениў; ~ гнев ашыуды басыў; ~ стон ыңдысынды қойыў.

ПОДАВАТЬСЯ сов. чем түйилиў, қақалыў, шақалыў.

ПОДАВЛЁНИЕ с. басыў, бағындырыў, тоқтатыў; ~ мятежә көтерилисти басыў.

ПОДАВЛЕННОСТЬ ж. кеүилсизлик, муздайышылық; чүвство ~и кеүилсизлик сезими.

ПОДАВЛЕННЫЙ 1. прич. от подавить; 2. прил. (приглушенный) басылған, көндирілген; ~ый стон басылған гурсиниў; 3. прил. (угнетённый, мрачный) кеүилсиз, түнерген; ~се настроение кеүилсизлик, кейипсизлик.

ПОДАВЛЯТЬ несов. 1. см. подавить 2, 4; 2. кого-что таң қалдырыў, ҳайран қалдырыў, қатты тәсир етиў; ~ своим великолепием ез әжайыпты менен таң қалдырыў; ~ своим авторитетом өзиниц абройы менен қатты тәсир етиў.

ПОДАВЛЯЮЩИЙ 1. прич. от подавлять; 2. прил. басым, көп; ~ее большинство басым көпшилиги.

ПОДАВНО нареч. разг. базбаяғы, сирә; если ты успеешь, то я и ~ егер сен үлгереп алсан, мен базбаяғы үлгеремен.

ПОДАГРА ж. мед. куян кесели.

ПОДАГРИЧЕСКИЙ прил. мед. куян...; ~е боли куян сырқыраулары.

ПОДАЛЬШЕ нареч. арманырак, қашығырақ.

ПОДАРИТЬ сов. кого-что, кому-чему сыйлаў, сыйлықка бериў, сыйлық бериў, саўға етиў; ~ что-л. на память бир нарсени естеликке бериў.

ПОДАРОК м. сыйлық, саўға; получить что-л. в ~ бир затты сыйлықта алыў.

ПОДАТЕЛЬ м. офиц. тапсырышы, бериүши, жетказиүши; ~ письмá хат тапсырышы.

ПОДАТЕЛЬНИЦА женск. от податель.

ПОДАТЛИВОСТЬ ж. 1. (материала при обработке) жумсақлық, қолайлышы, соъемлылық; 2. перен. (уступчивость) көншилик, тил алғышлық, кеүилшеклик.

ПОДАТЛИВЫЙ прил. 1. (поддающийся обработке) жумсақ, қолайлыш, соъемлы; ~ая глина соъемлы сазылай; 2. перен. (уступчивый) көншиш, тил алғыш, кеүилшек;

~ый характер көншиш минез, кеүилшек минез.

ПОДАТНОЙ прил. ист. салық..., салырты...; ~ инспектор салық инспекторы.

ПОДАТЬ ж. ист. салық, салырты.

ПОДАТЬ сов. 1. кого-что бериў, алып бериў, эпериў; ~ стакан воды бир стакан суў бериў; ~ пальто пальтоны алып бериў; ~ руку қол бериў; ~ на стол столға эпериў; 2. что жеткериү, әкелү; ~ пезд к платформе поезды платформа жеткериү; 3. что и без доп. бериў; ~ жалобу шағым арза бериў, үстинен арза бериў; ~ заявление арза бериў; ~ в суд судка бериў; 4. что (доставить, продвинуть) әкелиү, жеткериү, салыў, жибериў, апарыў, бәстириў; ~ патрон в канал ствола мылтықтың тутесине оқ апарыў; ~ машины назад машинаны артқа бастериў; 5. что и без доп., спорт. бериў; ~ мяч топ бериў; 6. кого-что (изобразить) көрсетиў, сүүртлеў, бериў; автор подал своих гербов правило и ярко автор өзиниц геройларының шыны ҳем анық етип көрсетти; ◇ ~ помощь жәрдем бериў; ~ совет кенес бериў, ақыл үйретиў; ~ команда команда бериў; ~ на дёждю үмитленириў; ~ голос 1) (сказать, крикнуть) сес бериў, қышқырыў; 2) (проголосовать) дауыс бериў; ~ примэр ернек көрсетиў, үлги болыў; не ~ виду сыр бермеү; рукой ~ бир адым жер, қол жетип тур; ~ телеграмма бериў.

ПОДАТЬСЯ сов. разг. 1. жылсыў, ығысыў, қозгалыў, ашылыў; толпа ~алася назад көпшилик артқа шегинди; 2. разг. (уехать) кетиў; ~аться на юг қублага кетиў.

ПОДАЧА ж. 1. бериў, жеткизиў, жеткериў; ~а воды суў жеткизиў; ~а пара в котел пүүді қазанға бериў; 2. бериў; ~а заявление арза бериў; ~а голосов дауыс бериў; ~а сигнал сигнал бериў; 3. спорт. бериў; потерпеть ~у берген топтан айрылыў; 4. (в искусстве, музыке) көрсетиў, сүүртлеў, бериў; ◇ ~а первой медицинской помощи биринши медициналық жәрдем бериў.

ПОДАЧАК ж. разг. 1. бир шуқым тамак; 2. перен. садака, кудайы; выправшивать ~и кудайы сораў.

ПОДАЙНИЕ с. уст. садака, кудайы; жить ~м садака алып күпелтиў, садака менен күн кешириў.

ПОДБАВЛЯТЬ несов. см. подбавить.

ПОДБАДРИВАТЬ несов. см. подбодрить.

ПОДБАДРИВАТЬСЯ несов. см. подбодриться.

ПОДБАЛТЫВАТЬ несов. см. подболтать.

ПОДБЕГАТЬ несов. см. подбежать.

ПОДБЕЖАТЬ сов. к кому-чему жу́йырып келиү.

ПОДБЕЛИВАТЬ несов. см. подбелить.

ПОДБЕЛИТЬ сов. что, чем 1. (подкрасить) аз-маз ақлаў, азырақ ағартыў, бояп ағартыў; 2. разг. ағарған қатыў, қаймақ күйиў; ~ борщ сметаной борщқа қаймақ күйиў.

ПОДБЕЛКА ж. аз-маз ақлау, азырақ ағартыў, бояп ағартыў.

ПОДБЕРЁЗОВИК м. подберёзовик (заррык).

ПОДБИВАТЬ несов. см. подбить.

ПОДБИРАТЬ несов. см. подобрать.

ПОДБИРАТЬСЯ несов. см. подобраться.

ПОДБИТЬ сов. 1. что (приколотить снизу) астышан шегелеу, астышан қағыу; 2. что (подмётку, набойку) ултанау, ултан қағыу; 3. что, чем астарлау; ~ пальто мёхом пальтоны териен астарлау; 4. кого-что, на что и с неопр., разг. (подстремнуть) аздырыу; 5. кого-что (причинитьувече, повредить) урыу, қарып кетиу, урып көгертиу; ~ глаз көзин урып көгертиу; 6. кого-что (сбиты) атып түсириу, атып қулатыу; ~ ястреба қыргыйды атып түсириу; ~ самолёт самолётты атып қулатыу.

ПОДБОДРИТЬ сов. кого, разг. кеүлин кетериу, рухын кетериу.

ПОДБОДРИТЬСЯ сов. разг. кеүли кетерилиу, рухланыу.

ПОДБОЛТАТЬ сов. что, чего, разг. былагу.

ПОДБОР м. 1. (действие) сайлап алышу, таңлап алышу; заняться ~ом книг китапларды сайлап алышу менен шугылланышу; ~ рабочих рабочийлар таңлап алышу; 2. (коллекция, собрание) жыйнак, топлам; интересный ~ картин сүүртлердин қызық жыйнагы; 3. (состав) таңлап алышу; удачный ~ работников хызметкерлердин жақсы таңлап алышыу; 4. (сочетание) хэр түрли, тур-тус; приятный ~ красок бояулардын жағымлы тур-туси; ◇ в ~ полиграфии басыу; как на ~ 1) (одинаковые) хеммес бирдей; 2) (очень хорошие) сайлап алгандай, жуде жақсы.

ПОДБОРКА ж. 1. таңлама, таңлап алышу; ~ материалов материаловды таңлап алышу; 2. подборка (бир неше мақаланы улышма бир тема менен бериү).

ПОДБОРОДОК м. ийек, бугақ, алқым.

ПОДБОРЩИК м. 1. (сортiroвщик) таңлаушы, сортлаушы; 2. тех. (приспособление в комбайне) жыйнауш.

ПОДБОЧЕНИВАТЬСЯ несов. см. подбочениваться.

ПОДБОЧЕНИТЬСЯ сов. бүйирин таяныу.

ПОДБРЫСЫВАТЬ несов. см. подбрьсить.

ПОДБРИВАТЬ несов. см. подбрить.

ПОДБРИТЬ сов. что азырақ қырыңқырау, етегин алышу.

ПОДБРОСИТЬ сов. 1. кого-что (вверх) жоқарыга ылақтырыу, аспанға шыңғытыу; ~ть мяч топты жоқарыға ылақтырыу; 2. кого-что, безл. кетерип таслау; нас сильно ~ло на ухабе жолдың гедир-будыр жеринде бизлерди жуде кетерип таслады; 3. что, чего таслау, таслап кетиу, салыу, тыныу; ~ть дров в печку печке отын салыу; 4. кого-что билдирмей таслау, жасырып таслап кетиу, көргизбей қойып кетиу; ~ть щенка күшикти таслап кетиу.

ПОДБРІШНИК м. қарын баў.

ПОДВАЛ ж. подвал (1. биринши этажындағы жай; 2. газетаның көлденен

сызық пенен белгилген төмөнги бетиниң бир белеги).

ПОДВАЛИВАТЬ I несов. см. подвалить I.

ПОДВАЛИВАТЬ II несов. см. подвалить II.

ПОДВАЛИТЬ I сов. разг. 1. что, чего, к чему төгиү, жыйыу, үйиу; ~ брёвна к стене беренелерди дийүалға тақап үйиу; 2. что, чего салыу, таслау; ~ хвосту в костёр отка шашшек салыу.

ПОДВАЛИТЬ II сов. келип тоқтау; пароход ~ л к пристани пароход жағысқа келип тоқтады.

ПОДВАЛЬНЫЙ прил. 1. подвал..., подваллы; ~ое помещение подваллы жай; 2. подвал; ~ая статья бир подвал мақала.

ПОДВАХТЕННЫЙ прил. мор. 1. вахтада турышыны алмастыратуы; 2. в знач. сущ. м. подвахтенный ноубеттеги вахташи, вахтада турышы.

ПОДВЕДЕНИЕ с. 1. (доведение, присоединение) экелиү, жеткериү, жақынлатыу; 2. салыу, ериү; ~ фундамента фундамент салыу; 3. (подтверждение, обоснование) нәтийже шығарыу, күртшылыға келиү, жуумақлау.

ПОДВЕДОМСТВЕННОСТЬ ж. қараслылык, тийислилук.

ПОДВЕДОМСТВЕННЫЙ прил. қараслы, тийисли; ~ое министерству учреждение министрликке қараслы мәкеме.

ПОДВЕЗТИ сов. 1. кого-что, на чём жеткизү, апарып таслау, экелиү, экелип таслау (бир нарсеге миндирип); ~ти попутчика жолаушыны апарып таслау, жолаушыны мингизип экелиү; 2. кого-что, чего (привезти) экелиү, жеткериү, жеткизиү; ~ти дров отын экелиү; ~ти товар в магазин дүкәнән товар экелиү; ◇ смы ~л оған оядай тусти.

ПОДВЕНЕЧНЫЙ прил. уст. неке қыйғанда кийетуын, узатылғанда кийетуын; ~ое платье неке қыяр кейлек.

ПОДВЕРГАТЬ несов. см. подвергнуть.

ПОДВЕРГАТЬСЯ несов. см. подвергнуться.

ПОДВЕРГНУТЬ сов. кого-что, чему еткериү (осмотр); салыу (обсуждению); бериү, тартыу, дүшшар етиү, сазыўар етиү (наказанию); ~ критике критикалау.

ПОДВЕРГНУТЬСЯ сов. чему откерилиу (осмотр); салыныу (обсуждению); берилиү, тартылыу, дүшшар болыу, сазыўар болыу (наказанию); ~ опасности қоюипке ушырау; ~ критике критикаға түсүү; ~ взысканию жазага тартылыу.

ПОДВЕРЖЕННОСТЬ ж. тап болғанлылык, дүшшар болғанлылык; ~ инфекцияның ауырыға тап болышылык.

ПОДВЕРЖЕННЫЙ I прил. от подвергнуть; 2. прил. тап болған, дүшшар болған, ушыраган; он ~ простуде ол тымауга тап болған.

ПОДВЕРНУТЬ сов. что 1. бүклөү, қымтау, түриү, қайрыү; ~ рукава жеңдерди түриү; ~ болы одежды кийимниң, етегин қайрыү; 2. (повредить) шығарыу, шы-

гарып алыў, аўыртыў; ~ ногу аяғын шыгарып алыў; 3. таўлаў, бураў; ~ гайку гайканы таўлаў; 4. (убавить огонь) қайтарыў, таўлап қайтарыў.

ПОДВЕРНУТЬСЯ сов. 1. бүкленіў, бүкленіп қалыў, қайрылыў, қайрылып қалыў; одеяло ~лось одеяло қайрылып қалды; странница тетради ~лась дәптердин бети бүкленіп қалды; 2. шыныў, мажығып қалыў, нога ~лась аяқ мажығып қалды, аяны шығып кетти; 3. разг. тап болыў, табылуў, гезлесіў, қолына тусын; мне ~лась интересная книга мениң қолымы бир қызық китап түсти.

ПОДВЕРСТАТЬ сов. что, полигр. қосымша вәртскалаў.

ПОДВЁРСТИВАТЬ несов. см. подверстать.

ПОДВЁРТЫВАТЬ несов. см. подвернуть.

ПОДВЁРТЫВАТЬСЯ несов. см. подвернуться.

ПОДВЁСИТЬ сов. кого-что асып қойыў, илип қойыў; ~ лампу под потолком шыраны төбөгө асып қойыў.

ПОДВЁСКА ж. 1. (действие) асыў, асып қойыў, илдириў, илдирип қойыў; 2. (украшение) безеў, эшек; люстра с ~ми эшек-кейлесген люстра.

ПОДВЕСНІЙ прил. аспа, илдирилген; ~ая лампа аспа шыра; ~ая дорожка аспа жол.

ПОДВЕСТИ сов. 1. кого экелиў, жеткизиў, жақынлатыў; ~сті ребёнка к окну баланы эйпектиң қасына жақынлатыў; емү ~мі коня оған атты жетелеп экелди; 2. что, подо что салыў, жабыў, бастырыў; ~сті фундамент под здание жайдың тырагын салыў; ~сті дом под крышу жайдың үстин бастырыў; 3. что, к чему, до чего апарыў, жеткериў, жеткизиў; ~сті дорогу к заводу заводца жол апарыў; 4. что (сделать вывод) негтиже шыгарыў. куртындыға келий, жүумаклау; ~сті итог жуумак шыгарыў; 5. кого-что, разг. ушыратыў, алдаў, пәнн беріў; ~сті товарища жолдасын алдаў; 6. что, перен. (обосновать) тийкарланный, негизлений, аласланый; ~сті теоретическую базу под свой рассуждения өз пикирлеринде теориялық базаларға тийкарланиў; 7. кого-что (включить в число чего-л.) киргизиў, тецлестириў, тәцеў, жеткизиў; ~сті под какой-л. разряд бир разрядка киргизиў; 8. что, разг. бояй, реңлеу; ~сті бробви қасын бояй; ◇ ~сті часы саатты дурыслап қойыў; живёт от глобуса ~м безз. қарын аш болды.

ПОДВЁТРЕНИЙ прил. ық..., самалсыз; ~ая сторона ық бети.

ПОДВЁШИВАНИЕ с. асыў, асып қойыў, илдириў, илдирип қойыў.

ПОДВЁШИВАТЬ несов. см. подвёсить.

ПОДВЗДОШНИЙ прил. анат. жамбас..., қабырга менен қарын арасындағы; ~ая костиң қабырга менен қарын арасындағы сүйек.

ПОДВИВАТЬ несов. см. подвить.

ПОДВИГ м. батырлық, ерлик, қаҳарманлық, мәртлик; боевые ~и жауынгерлик

ерлик; трудовые ~и мийнест ерлиги; совершился ~ мәртлик көрсетиў.

ПОДВИГАТЬ сов. 1. чөм қыымылдатыў; ~ пайызами бармақларды қыымылдатыў; 2. что (некоторое время) азғана ысырыў, жылжытып қойыў.

ПОДВИГАТЬ несов. см. подвигнуть.

ПОДВИГАТЬСЯ сов. қозгалыў, жылысыў, ысырылыў, илгерилеў.

ПОДВИГАТЬСЯ несов. см. подвигнуться.

ПОДВИД м. биол. түрлес, түр шақабы (хайванаттар ҳәм осимликлердин өзине тән белгилери бойынша бир түрге жатыў).

ПОДВИЖНИК м. 1. дәрүиш; 2. перен. пидак, бел байлаған адам, берилген адам; ~ науки илимниң пидакери.

ПОДВИЖНИЧЕСКИЙ прил. 1. церк. дәрүиш...; 2. перен. бел байлаған, берилген.

ПОДВИЖНИЧЕСТВО с. 1. дәрүишлик; 2. перен. пидакершилик, бел байлаушылық, берилгенлик.

ПОДВИЖНОЙ прил. 1. қозгалмалы, қозғалып туратуғын, ҳәрекетли, жылжымалы; ~ой механизм қозғалмалы механизм; 2. (живой, энергичный) шаққан, шоқ, тирише, ойнақшытан; ~ой ребёнок шаққан бала; 3. ойнақшыған; ~бе лицо ойнақшыған жуз; ◇ ~ой состав ж.-д. ҳәрекет етиүши состав; ~ые игры ҳәрекетли спорт ойылары.

ПОДВИЖНОСТЬ ж. 1. қозғалмалылық, ҳәрекетлилік, жылжымалылық; ~ блока блокты қозғалмалылық; 2. (живость) шаққанлық, ойнақшыганлық; ~лица жүзиниң ойнақшыганлығы; отличаться ~уюнанлық жағынан көзге түсиў.

ПОДВИЖНЫЙ прил. см. подвижной.

ПОДВИЗАТЬСЯ несов. ислеў, хымет етиў; ~ на каком-л. пόпринце қандай да болмасын бир тарауда хымет етиў.

ПОДВИНТИТЬ сов. чо 1. қатты таўлаў, берк етип бураў; ~ гайку гайканы берк етип бураў; 2. (привинтить) таўлап қатырыў, бекити, бураў; ~ ножки к столу столдың аяқларын таўлап қатырыў.

ПОДВИНУТЬ сов. 1. кого-что азырақ жылжытып қойыў, ысырып қойыў; ~стул к столу стулды столға жақынлатыў; 2. чо, перен. илгерилетиў, алға бастырыў; ~ работу жұмысты алға бастырыў.

ПОДВИЖНЫЙ сов. 1. жылысыў, ысырылыў; немногο ~уться азғана жылысыңырау; 2. перен. илгерилеў, өрлеў, алға бастырыў; работа ~улась вперед жұмыс алға илгереди.

ПОДВИЖЧИВАТЬ несов. см. подвигнуть.

ПОДВИТЬ сов. чо, разг. азырақ буйрапатты.

ПОДВЛАСТНЫЙ прил. ғөрезли, бағынышы; быть ~м кому-л. биреүге ғөрезли болыў.

ПОДВОД м. жеткериў, жеткизиў; ~ канала к полям жапты атыларға жеткериў.

ПОДВОДА ж. ат жеккен арба.

ПОДВОДИТЬ несов. см. подвести.

ПОДВОДКА ж. тартыў, жеткериў; ~ провода провод тартыў.

ПОДВОДНИК м. подводник (1. теңизин; 2. суу астынде бойынша қәнисе).

ПОДВОДНЫЙ прил. суу асты..., суу астындағы; ~ые растения суу астындағы есмиллер; ~ое течение суу асты ағысы; ~ая мұдка суу асты кемеси; ~ые работы суу асты жумыслары; ~ый камень 1) суу асты тасы, суу астындағы тас; 2) перен. иркниш, тосқын, гедирғи.

ПОДВОЗ м. тасыў, тасып жеткериў.

ПОДВОЗИТЬ несов. см. подвезти.

ПОДВОЗКА ж. разг. см. подвозд.

ПОДВОЗЧИК м. тасыўшы, жүк тасыўшы; ~ брёвен бөрепе ағашларды тасыўшы.

ПОДВОЙ м. с.-х. сабылған есмилек.

ПОДВОРАЧИВАТЬ несов. см. подвернуть.

ПОДВОРАЧИВАТЬСЯ несов. см. подвернуться.

ПОДВОРННЫЙ прил. ист. үй бойынша, хожалық бойынша, хәр шаңараққа; ~ая податы хожалық салық.

ПОДВОРОТНИК м. жага астар (жагаға шаштап тигилетуғын ақ тағар).

ПОДВОРОТНИЧОК м. см. подворотник.

ПОДВОРОТНЯ ж. 1. дәрәзә табалдырық; 2. (пройм в стене) аүыз, кирерлик, дәрәзә.

ПОДВОХ м. разг. жаман нийет, ҳарам нийет, хийле; неожиданный ~ күтилмеген жаман пийет.

ПОДВЫВАТЬ несов. разг. қосылып улыў; ара-тура улыў, есте улыў.

ПОДВЫПИТЬ сов. разг. аз-маз арақ ишиў, ишип азырақ мәс болыў.

ПОДВЯЗАТЬ сов. 1. что, под чем, к чему таңыў, байлаў, асып байлаў, бууыў; 2. что байлаў, илиў, асыныў; ~ фартук фартук асыныў.

ПОДВЯЗАТЬСЯ сов. чем таңылыў, байланыў, асылып байланыў, бууыныў; ~ күшаком белбей менен бууыныў.

ПОДВЯЗКА ж. 1. (действие) таңыў, байлаў; ~ винограда жұзимди байлаў; 2. (для чулок) шұлық бау.

ПОДВЯЗЫВАТЬ несов. см. подвязать.

ПОДВЯЗЫВАТЬСЯ несов. см. подвязаться.

ПОДГАДАТЬ сов. разг. билиў, аңлаў, өз үақтында билиў, өз үақтында аңлаў.

ПОДГАДЫВАТЬ несов. см. подгадать.

ПОДГИБАТЬ несов. см. подогнуть.

ПОДГИБАТЬСЯ несов. см. подогнуться.

ПОДГЛЯДЕТЬ сов. что сыгаладаў, сыгалап қарау, жасырынып қарау.

ПОДГЛЯДЫВАТЬ несов. см. подглядеть.

ПОДГНИВАТЬ несов. см. подгнить.

ПОДГНІТЬ сов. 1. (снизу) түби шириў, асты шириў; 2. (слегка загнить) шамалы шириў, аз-маз шириў.

ПОДГОВАРИВАТЬ несов. см. подготовить.

ПОДГОВОРИТЬ сов. кого-что, на что или с неопр. азғырыў, үкитлеў, жолдан шығарыў, үкитлең көндіриў.

ПОДГОЛОСОК м. 1. муз. жәрдемши сес;

2. перен. презр. жалпылдақ, жарамсақ.

ПОДГОНКА ж. шаклаў, ылайықлаў, ылайықластырыў; ~ оконных рам әйнекелдиң рамаларын шаклаў.

ПОДГОНЯТЬ несов. см. подогнать.

ПОДГОРАТЬ несов. см. подгореть.

ПОДГОРЕЛЫЙ прил. түби күйген, шети күйен, күйип кеткен; ~ хлеб күйип кеткен наан.

ПОДГОРЕТЬ сов. күйиў, түби күйиў, шети күйиў; хлеб ~л наан күйип кетти.

ПОДГОРЬЕ с. таў етеги, таў жиеги, таў ултана.

ПОДГОТАВЛИВАТЬ несов. см. подготовить.

ПОДГОТАВЛИВАТЬСЯ несов. см. подготовиться.

ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫЙ прил. таярлық...; ~е работы таярлық жумыслары; ~е күрсы таярлық курслары.

ПОДГОТОВИТЬ сов. 1. что таярлаў, ҳәзирлеў; ~ книгу к печати китапты баспаға таярлаў; ~ доклад доклад таярлаў; 2. кого-что таярлаў; ~ ученика к экзаменам оқыушыны экзаменлерге таярлаў; 3. кого-что алдын ала таярлаў; ~ родибік к пеңчальному извёстию туýыскандарын қайылы хабарға алдын ала таярлаў; ◇ ~ почву бурынан таярлық көриў, адептен таярланыў.

ПОДГОТОВИТЬСЯ сов. к чему таярлынан, ҳәзирлениў; ~ к выступлению на конференции конференцияда шығып сейлеўге таярланыў; ~ к экзаменам экзаменерге таярланыў.

ПОДГОТОВКА ж. 1. (действие) таярлаў, ҳәзирлеў, таярланыў, ҳәзирлениў; ~ кадров кадрлер таярлаў; ~ к сёму егиске таярлаў; 2. (запас знаний) таярлық; у него хорошая ~ опыц таярлық жақсы; ◇ боевая ~ воен. эскерий таярлық; артиллерийская ~ артиллеријалық таярлық.

ПОДГОТОВЛЕННОСТЬ ж. тайынлылық, ҳәзирлилік, таярлығы бар; всё зависит от стёпени вাশей ~и бәри сизид таярлығызыздың дөрежесине байланыслы.

ПОДГОТОВЛЯТЬ несов. см. подготовить.

ПОДГОТОВЛЯТЬСЯ несов. см. подготовиться.

ПОДГРЕБАТЬ несов. см. подгрести.

ПОДГРЕСТИ сов. 1. что, к чему гүреў, жыйнаў; ~ золу́ к печке күлди печтиң қасына жыйнаў; 2. к чему ескек есип жетиў, жақынлаў; ~ к берегу ескек есип жагаға жетиў.

ПОДГРУППА ж. топарша, кишкене топар.

ПОДГУЛЯТЬ сов. разг. ишинкиреў, мәс болыңқыраў.

ПОДДАВАТЬ несов. см. поддаться.

ПОДДАВАТЬСЯ несов. см. поддаться; ◇ это не ~ётся никакому описание айтып сез жеткере алмастай.

ПОДДАВКИ только мн. разг. берип ойнаў, ким бурын берин болыў (шашка обыннода).

ПОДДАКИВАТЬ несов. кому-чему, разг. қошлаў, макуллаў.

ПОДДАКНУТЬ сов. и однокр. см. поддакивать.

ПОДДАННАЯ женск. от подданный.

ПОДДАННЫЙ м. шуқара, қараслы.

ПОДДАНСТВО с. шуқаралық, қараслы-

лық; состоять в советском ~е совет пұқаралығында турыў; переменить ~о қарас-
лықты өзгертий.

ПОДДАТЬ сов. 1. что (подбросить вверх) бериў, жоқарылатыў; ~ мяч ногой топты аяқ пенен тәүип бериў; 2. чего, разг. (усилить) күштеп жибериў, берип жибериў, тезлептеп жибериў; ~ ходу журисти тезлентү; 3. что, разг. (в играх) бериў, жегизиў; ◇ ~ жару зор бериў, күш салыў.

ПОДДАТЬСЯ сов. 1. кому-чему и без доп. (не сдержать напора) қыйынлық пенен ашылыў, күш пенен ашылыў; дверь с тру-
дом поддалась еслик қыйыншылық пенен ашылды; 2. чему, перен. созе ериў, тасири-
ниң астына түсіў, тасирине берилиў, ина-
ныў; ~ влиянию товáрищ жолдаслары-
ның тасирине берилиў; 3. на что, перен.
(согласиться) қайыл болыў, көниў, ериў,
разы болыў, берилиў; ~ на уговоры тәүел-
леке көниў; ~ на провокацию провока-
цияга ериў; 4. кому и без доп., разг.
(в играх) берилиў, уттырыў.

ПОДДЕВАТЬ I несов. см. поддеть I.

ПОДДЕВАТЬ II несов. см. поддеть II.

ПОДДЕЛАТЬ сов. что қолдан жасаў, қолдан исленген, өзгертий, уқсатып ислеў; ~ чужую подпись биреудин қойған қолына уқсатып қол қойыў.

ПОДДЕЛТЬСЯ сов. 1. под кого, подо что уқсалыныў, еликеў; ~ под тон собеседника гүррин етиүшиниң қылұасына елик-
леў; 2. к кому-чему, разг. (сискать распо-
ложение) жараныў, жарамсақланыў.

ПОДДЕЛКА ж. 1. (действие) қолдан жасаў, қолдан ислеў, өзгертий, уқсатып ислеў; 2. (подделанная вещь) қолдан жасалған зат, жасалма зат, қолдан исленген зат, уқсатып исленген зат; это не слоновая
кость, а ~ был пил сүйеги емес, жасалма зат.

ПОДДЕЛЫВАТЬ несов. см. поддёлать.

ПОДДЕЛЫВАТЬСЯ несов. поддёлаться.

ПОДДЕЛЬНОСТЬ ж. жасалмалық, қол-
дан исленгенлик.

ПОДДЕЛЬНЫЙ прил. жасалма, қол-
дан жасалған, қолдан исленген; өзгертилип исленген; етирик (о драгоценностях); ~ый алмás жасалма алмаз, етирик алмаз; ~ая підпись өзгертилип қойылған қол.

ПОДДЕРГИВАТЬ несов. см. поддёргнуть.

ПОДДЕРЖАНИЕ с. қоллаў, сақлаў, сү-
йеў; ~ порядка тәртипти сақлаў.

ПОДДЕРЖАТЬ сов. 1. кого-что қолтық-
лаў, сүйеў, көмек бериў, услап турыў; ~
кого-л. под руку биреуди қолтығынан сүйеў; 2. кого-что, чем (оказать помощь)
жердем етиў, көмеклесиў, көмек бериў,
қоллаў, қарасыў; ~ дру́га морально достыш
мораль жағынан қоллаў; ~ кого-л. деньгá-
ми ақша менен жәрдемлесиў; 3. кого-что
коллаў, күйатлаў, жақлаў; ~ чю-л. кан-
дидатуры биреудиң кандидатурасын қоллаў;
4. что үзбеў, сөндирмеў, бөлмеў, сақлаў;
~ разговор гүрринди бөлмеў; ~ огонь
в печке печтеги отты сөндирмеў; ◇ ~ своё
здорбье өз ден саўлығын сақлаў; ~ свой
авторитет өз абройын сақлаў.

ПОДДЕРЖИВАТЬ несов. 1. см. поддер-
жать; 2. что, с кем-чем даёт етиў, үзбеў;
~ төрепису с другом дос пепен хат жазы-
сып түрүді үзбеў; 3. что (служить опо-
рой) сүйеп турыў, кетерип турыў, тиреў;
балки ~ют потолок бөренелер жайдың
тебесин кетерип турады.

ПОДДЕРЖКА ж. 1. (действие) жердем
бериў, қолтабыс етиў, қоллаў; ~ нова-
торского почина новаторлық басламаларды
қоллаў; 2. (помощь, содействие) жердем,
көмек, қоллаў, күйатлаў, қарасық; мо-
ральная ~ мораль жағынан қоллаў; 3. (опо-
ра) тирек, тиреў.

ПОДДЕРНУТЬ сов. что, разг. силкин
кетерип, жоқары тартыў.

ПОДДЕТЬ I сов. 1. кого-что, чем илип
алыў, илдирип алыў; ~ сено вайлами пи-
шени жаба мепен илип алыў; 2. кого-что,
перен. илип сейлеў, шағып сейлеў; ~ кого-
либо в разговоре гэллескенде биреуди илип
сейлеў.

ПОДДЕТЬ II сов. что, подо что иштен
кийи.

ПОДДРАЗНИВАНИЕ с. азырақ ермек
етиў, аз-маз мазақ етиў.

ПОДДРАЗНИВАТЬ несов. кого-что, разг.
азырақ ермеклеў, аз-маз мазақлаў.

ПОДДРАЗНИЙ сов. см. поддразнивать.
ПОДДУВАЛО с. құлтүсер.

ПОДДУВАТЬ несов. 1. см. поддуть; 2. от
чего, из-под чего самал келиў; от окна ~ет
әйнектен самал келеди.

ПОДДУТЬ сов. разг. үпеп жибериў,
жел берип жибериў.

ПОДЕЖҮРИТЬ сов. қараулан турыў,
қасында болыў.

ПОДЕЙСТВОВАТЬ сов. на кого-что и
без доп. тәсир етиў, пайда етиў; лекарство
хорошо ~ло дәри жақсы тәсир ети.

ПОДЕКАДНЫЙ прил. он күнлик, дека-
далық, хәр он күнде, хәр декадада, декада
сайын; ~ отчёт он күнлик есан.

ПОДЕЛАТЬ сов. что, разг. (заняться
чем-л.) шүккілланыў, ислеў, машқулланыў;
что бы мне ещё ~ть? тағы мен не ислемес
ескен; ◇ что ~ешь? илаж не?, не илаж
бар?; ничего не ~ешь илаж жоқ, хәмел
жоқ, шара жоқ; ничего не ~ешь, нало
еҳать илаж жоқ, кетиү керек; я ничего
не могу с ним ~ть мен оған хеш нәрседе
ислей алмайман.

ПОДЕЛИТЬ сов. что бөлиў, бөлистириў,
бөлисиў; ~ яблоко пополам алманы тәц
бөлисиў.

ПОДЕЛИТЬСЯ сов. чем, с кем 1. бөли-
сиў; ~ деньги ақшаларды бөлисиў;
2. перен. пикир алысыў, сырласыў, мунласыў,
дөртлесиў, кенесиў, айтыеў; ~ ра-
достью со своим товарищем қуашыты өз
жолдастына айтый.

ПОДЕЛКИ ж. 1. (изготовление, произ-
водство) таярлаў, жасаў; 2. мн. подёлки
усақ-түсек затлар; ~и из мрамора мрамор-
дан исленген усақ-түсек затлар.

ПОДЕЛОМ нареч. разг. ҳакынан, ке-
реги сол, сол керек, жақсы болыпты, тарты-
сын сазайын; ~ ему отан сол керек.

ПОДЕЛЫВАТЬ несов. разг. шүккілла-

ныў, машқулланыў; как поживаете, что ~ет? аұхалыңыз қалай, не етип атырыз?

ПОДЁННЫЙ прил. күнлик; ~ая рабо-та күнлик жумыс; ~ая плата күнлик хакы.

ПОДЁНЩИК м. күнликиши.

ПОДЁНЩИНА ж. күнликишилик.

ПОДЁНЩИЦА женск. от подёнщик.

ПОДЁРГАТЬ сов. кого-что тартып-тарып қойыў, жулқылау.

ПОДЁРГИВАНИЕ с. қалтыраў, дирилдеў, қалтырай бериў, дирилдей бериў; первое ~ лицá беттин иервлик қалтыраў.

ПОДЁРГИВАТЬ I несов. безл. кого-что қалтырай бериў, дирилдей бериў; еғо всеғ ~ло оның пүткіл денеси қалтырап кетти.

ПОДЁРГИВАТЬ II несов. см. подёрнуть.

ПОДЁРГИВАТЬСЯ I несов. қалтыраў, дирилдеў; лиңб еғо ~лось оның бети қалтырады.

ПОДЁРГИВАТЬСЯ II несов. см. подёрнуться.

ПОДЕРЖАНИЕ с.: взять что-л. на ~ бир затты ўақытша пайдаланыўға алыў; дать что-л. на ~ бир затты ўақытша пайдаланыўға бериў.

ПОДЕРЖАННЫЙ прил. гөне, тутылған, усланған, пайдаланылған, кийилген; ~й костюм кийилген костюм; ~е учёбники тутылған сабакылар.

ПОДЕРЖАТЬ сов. 1. кого-что устап түрүй, тутип түрүй; ~й моё пальто мениң пальтомды устап тур; 2. что бираз ўақыт қойыў; ~аты дверь открытой есикти бираз ўақыт ашық қойыў; 3. что бираз сақлаў; ~аты мясо на холоде гөшти бираз ўақыт суұықта сақлаў.

ПОДЕРЖАТЬСЯ сов. за кого-что услай, тутип түрүй, сүйенип түрүй, асылып түрүй.

ПОДЕРНУТЬ сов. что, чем жуқа етип басыў, жуқа етип қаплау; рекү ~ло льдом дөрьяның бетин жуқа музга қапланды.

ПОДЕРНУТЬСЯ сов. жуқа етип басылый, жуқа етилип қапланыў; рекә ~лась льдом дөрьяның бети музга қапланды; глаза ~лись слезами көзлери жас пенен қапланды.

ПОДЕШЕВЕТЬ сов. арзаныў, арзанлатыу.

ПОДЖАРЕННЫЙ 1. прич. от поджáрить; 2. прил. күйырылған, шала күйырылған.

ПОДЖАРИВАТЬ несов. см. поджáрить.

ПОДЖАРИВАТЬСЯ несов. см. поджáриться.

ПОДЖАРИСТЫЙ прил. күйырылған.

ПОДЖАРИТ сов. что күйырыў.

ПОДЖАРИТЬСЯ сов. күйырылыў, күйырылып болыў.

ПОДЖАРНЫЙ прил. разг. тарамытай, иши күйысқан, бапланған; ~ая скаковáя лóшадь бапланған жүйрік ат.

ПОДЖАТЬ сов. что 1. малдас күршыў, қысыў; собака ~ла хвост ийт күйргын қысты; 2. тислеў; ~ть гүбы ерниң тислеў.

ПОДЖЕЛУДОЧНЫЙ прил. анат.: ~ая железа ас қазан асты без.

ПОДЖЕЧЬ сов. что 1. (зажечь) жағыў, тутандырыў, алыстырыў; ~ дровá отынды жағыў; 2. (совершить поджог) өртей, от бериў; ~ дом жайға от бериў; 3. прост. (дать пригореть) күйдирип жибериў, күйдирип алыў; ~ жаркое қуýырдақты күйдирип жибериў.

ПОДЖИВАТЬ несов. см. поджáрить.

ПОДЖИГАТЕЛЬ м. 1. от тутандырышы, от бериши, от алыстырышы; 2. перен. тутандырышы; ~и войны урыс отын тутандырышылар.

ПОДЖИГАТЕЛЬНИЦА женск. от поджигатель 1.

ПОДЖИГАТЬ несов. см. поджéчъ.

ПОДЖИДАТЬ несов. кого-что, чего, разг. күтип түрүй, қарап түрүй, аңлып түрүй; ~ гости қонақи күтип түрүй.

ПОДЖИЛКИ мн. разг. балтыр тамырлары; ♀ ~ трясутся қорқып қалтыраў, қорқып алыраў, қорқып дирилдеў.

ПОДЖИМАТЬ несов. см. поджáрить.

ПОДЖИТЬ сов. разг. жазылыў, айырыў, тәүір болыў; рáна ужé ~илá жара жазылып кетти.

ПОДЖОГ м. от бериў, өртей.

ПОДЗАГОЛОВОК м. косымша заголовок, екини заголовок.

ПОДЗАДОРЫВАТЬ несов. см. подзадорить.

ПОДЗАДОРЫТЬ сов. кого-что, разг. кутыртыў, көздырыў, өшиктириў, ерегистириў, тықақ бериў.

ПОДЗАТЫЛЬНИК м. разг. желке.

ПОДЗАЩИТНАЯ женск. от подзащитный.

ПОДЗАЩИТНЫЙ м. юр. жақланыўши (судта жақланыўши адам).

ПОДЗЕМЕЛЬЕ с. жер асты; үңгир (першера).

ПОДЗЕМНЫЙ прил. жер асты..., жер астындағы; ~ые вóды жер астындағы суúлар; ~ые работы жер асты жумыслары; ~ая желéзная дорбóга жер асты темир жолы.

ПОДЗЕРКАЛЬНИК м. айна түрғыш.

ПОДЗЁЛ м. арық жер, сорлақ жер.

ПОДЗОЛИСТНЫЙ прил. арық, сорлақ; ~ая ибча сорлақ топырақ.

ПОДЗОР м. тоқыма нағыс, әдип.

ПОДЗОРНЫЙ прил.: ~ая трубá дурмийин.

ПОДЗЫВАТЬ несов. см. подзвáрить.

ПОДИ разг. 1. повел. накл. от пойті кел, келегей; ~ ко миे кел маган; ~ прочы! кет!, жоқ бол!; 2. в знач. ведон. сл. (вероятно, пожалуй) бәлким, итимал, мүмкін; ты, ~, всю работу ужé сделал? сен, балким, хэмме жумысты ислеп таслағаса?

ПОДИВИТЬСЯ сов. кому-чему, на кого-что, разг. таң қалыў, хайран қалыў, таңырқаныў, таңланыў.

ПОДИРАТЬ несов.: морбó по кóже ~ет разг. аяз денеши шимиркендірип барапты.

ПОДКАЛЫВАТЬ I несов. см. подколоть I.

ПОДКАЛЫВАТЬ II несов. см. подколо́ть II.

ПОДКАПЫВАТЬ несов. см. подкопа́ть.

ПОДКАПЫВАТЬСЯ несов. см. подкопа́ть-ся.

ПОДКАРАУЛИВАТЬ несов. см. подкарау́лить.

ПОДКАРАУЛИТЬ сов. кого-что, разг. ка-рау́ллап түрүү, қарал түрүү, сер салып түрүү.

ПОДКАРМЛИВАТЬ несов. см. подкор-мить.

ПОДКАРМЛИВАТЬСЯ несов. см. подкор-миться.

ПОДКАТИТЬ сов. 1. что, к чему дома-латып әкелиүү, жумалатып әкелиүү; ~ть бокку к машине бочканы машинаға жума-латып апарыү; 2. к кому-чему, разг. (быстро подъехать) зырлап келип тоқтаү, келип тоқтаү; к дому ~ла машина машина жайдың қасына келип тоқтады; 3. безл. разг. тығыл-ды, қысылыү; к горлу ~ло тамагы тығыл-ды.

ПОДКАТИТЬСЯ сов. 1. (катясь, прибли-зиться) домаланып келиүү, домалап келиүү, жумалап келиүү; 2. (подо чо-л.) жумалап кетиүү, домалап кетиүү.

ПОДКАТЫВАТЬ несов. см. подкати́ть.

ПОДКАТЫВАТЬСЯ несов. см. подка-титься.

ПОДКАЧАТЬ сов. что, чего тарттырыү, шығарыү (насос арқалы); ◇ не ~! прост. абройды төкпел абройды қолдан берме!

ПОДКАЧИВАТЬ несов. см. подкачáть.

ПОДКАШИВАТЬ несов. см. подкоси́ть.

ПОДКАШИВАТЬСЯ несов. см. подко-ситься; у меня ноги ~ются менин аякла-рым мантаңлады.

ПОДКИДНИЙ прил. 1. тасланатуғын, таслаўға арналған; 2. үст. жасырын тас-ланған.

ПОДКИДЫВАТЬ несов. см. подкинуть.

ПОДКИДЫШ м. тасланған бала, тас-ланы бала.

ПОДКИНУТЬ сов. 1. кого-что (бросить вверх) жоқары ылактырыү, аспанға шың-ғытыү; 2. что, чего (прибавить) таслаү, таслап кетиүү, салыү, тығыү; ~ дров в пёчку печьке отын салыү; 3. кого-что билдирмей таслаү, жасырын таслаү, көргизбей қойып кетиүү; ~ ребёнка баланы жасырын тас-лау.

ПОДКИСЛІТЬ сов. что, чем қышқыллау, қышқыл қосыү.

ПОДКИСЛЯТЬ несов. см. подкислíть.

ПОДКЛАДКА ж. 1. астар; шёлковая ~ жипек астар; 2. перен. разг. (основа, осно-вание чо-л.) сыр, астарлы мәниси, тий-кар; 3. тех. дастықша: рельсовая ~ рельс дастықшасы.

ПОДКЛАДНБІЙ прил. астына қояту-ғын; ~е сүдно астына қоятуғын дәрет ыдыс.

ПОДКЛАДОЧНЫЙ прил. астарлық; ~ материал астарлық материал.

ПОДКЛАДЫВАТЬ несов. см. подложи́ть.

ПОДКЛАСС м. биол. подкласс (хайтанат-тар ҳэм есімліклер систематикасында киши-кене бир топар).

ПОДКЛЁИВАТЬ несов. см. подклéить.

ПОДКЛЁИТЬ сов. что желимлеү, жа-быстырыү; ~ разорванную страну жыр-тылган бетти желимлеү.

ПОДКЛЁЙКА ж. 1. (действие) желим-леү, жабыстырыү; 2. (то, что подклеено) желимленген зат.

ПОДКЛЮЧАТЬ несов. см. подключи́ть.

ПОДКЛЮЧИТЬ сов. что байланысты-рыү, биректириү, жағыү; ~ электриче-ство электри байланыстырыү, электри жағыү.

ПОДКЛЮЧИЧНЫЙ прил. анат. палұан сүйектің астындағы; ~ая вёна палұан сүйектің астындағы тамыр.

ПОДКОВА ж. 1. нәл, таға; 2. см. под-ковка 2.

ПОДКОВАННЫЙ 1. прич. от подковáть; 2. прил. нәллеген, тағалантан; 3. прил. перен. тәжирибели, таярлықлы.

ПОДКОВАТЬ сов. кого-что 1. (прибить подкову) нәллеү, тағалаү; 2. перен. разг. (дать запас знаний) билим беріү, тәжи-рибес беріү.

ПОДКОВА ж. 1. уменыш. к подкова 1; 2. (для обуви) нәл.

ПОДКОВИНЫЙ прил. нәл..., таға..., нәл-лик, тағалық; ~ое жељеоз тағалық темир.

ПОДКОВООБРАЗНЫЙ прил. нәлге үқса-ған, таға секилли.

ПОДКБЫВАТЬ несов. см. подковáть.

ПОДКОВЫРИВАТЬ несов. см. подковыр-нуть.

ПОДКОВЫРНУТЬ сов. разг. 1. что, чем гейлеү, қопарыү; 2. кого-что, перен. (яз-вимы) шымшып сейлеү, шағып сейлеү.

ПОДКОЖНЫЙ прил. 1. (находящийся под кожей) тери астындағы...; ~ый слой жири майдың тери астындағы қатламы; 2. териниң асты; ~ое впрывкивание тери-ниң астына дари жиберіү.

ПОДКОЛЕННЫЙ прил. анат. тақым..., тақымлық; ~е мышцы тақым булышы өтлері.

ПОДКОЛДНЫЙ прил.: змей ~ая на-родно-поэт. жуұха.

ПОДКОЛОЛТЫ I сов. что к чему шаншып қойыу, түйреу.

ПОДКОЛОЛТЬ II сов. чего айрыүү, жа-рыүү, азырақ майдалап қойыу; ~ дров отынды азырақ майдалап қойыу.

ПОДКОМИТЕТ м. подкомитет, жер-демши комитет, көмекши комитет.

ПОДКОМИССИЯ ж. подкомиссия, жер-демши комиссия, көмекши комиссия.

ПОДКОНТРОЛЬНЫЙ прил. бақлаү астындағы, контроль астындағы.

ПОДКОП м. 1. (действие) астын үңгіүү, астын қазыүү; 2. (ход под землёй) үңгір, жер асты жол; подвесті ~ под стеноу нақсаның астына үңгіп апарыү; 3. перен. разг. (интрига) қуяңқылық, қастыянлық.

ПОДКОПАТЬ сов. что астын үңгіүү, астынан қазыүү.

ПОДКОПАТЬСЯ сов. 1. (разрвать под чо-л.) астын қазыүү, түбин үңгіүү; 2. под кого, перен. разг. қуяңқылық етиү, қастыянлық ойлаү; под него ие ~ешься оннан айып таба алмайсан.

ПОДКОРЕННІЙ прил. мат. корень астындағы, тамыр астындағы.

ПОДКОРМ м. 1. (действие) жем бериү, от бериү; 2. (добавочный корм) косымша от, косымша жем; 3. с.-х. (удобрение) тегин, азық.

ПОДКОРМИТЬ сов. 1. кого (улучшить питание) жемлеү, тойдырыү; 2. (добавить корму к ежедневному рациону) от салыу, жем бериү; 3. что, с.-х. азықландырыу, күштейтүү; ~ пшеницу бийдайды азықландырыү.

ПОДКОРМИТЬСЯ сов. разг. жемлениү, от жеү, тойыү.

ПОДКОРМКА ж. см. подкорм 1.

ПОДКОС м. 1. (действие) орыү; шабыу; 2. тех. тиреүши, тирепберди.

ПОДКОСИТЬ сов. 1. что орыү; шабыу; ~ траву шөп орыү; 2. кого, перен. жыныу, кулатыу; он упал как подкобенный ол түбинен шаюп таслағандай болып жығылды; 3. кого, перен. (лишить сил, бодрости) дицкесин куртыү, дәрманыш кетириү; неприятное известие ~ло его жаман хабар оның динкесин куртты.

ПОДКОСИТЬСЯ сов.: от страха у меня ноги ~лись корканнын аяқларымның дицкеси кетти.

ПОДКРАДЫВАТЬСЯ несов. см. подкрасться.

ПОДКРАСИТЬ сов. что азырақ бояү, аз-маз бояү жагыу.

ПОДКРАСИТЬСЯ сов. разг. бояныу.

ПОДКРАСКА ж. бояү, бояү жагыу.

ПОДКРАІСТСЯ сов. 1. к кому-чему (тихомилю подойти) билдиримей келип қалыу, эсте акырын барып; 2. перен. билдиримей келип қалыу, бирден келип қалыу, күттей турғанда келиү; зима ~лась незаметно қыс бирден келип қалды, қыс билдиримей келип қалды.

ПОДКРАХМАЛИВАТЬ несов. см. подкрахмалить.

ПОДКРАХМАЛИТЬ сов. что крахмалау, аз-маз крахмал жагыу, жуқа етип крахмал суртиү; ~ белье ишки кийимлерди крахмаллау.

ПОДКРАШИВАТЬ несов. см. подкрасить.

ПОДКРАШИВАТЬСЯ несов. см. подкрашиться.

ПОДКРЕПИТЬ сов. 1. что (укрепить) беккемлеү; 2. кого-что, чем, перен. қуұт берүү, халленириү, аўқатландырыү, қуұтландырыү; ~ большого вина науқаска вино берип қуұтландырыү; 3. что, перен. беккемлеү, нығайтыу, тастыйыклау; ~ свой слова фактами өзиниң сезин фактлар менен тастыйыкла.

ПОДКРЕПИТЬСЯ сов. чем и без доп., разг. хәллениү, аўқатланыу, қуұтланыу; ~ перед дорогой жолға шықпастан бурын аўқатланыу.

ПОДКРЕПЛЕНИЕ с. 1. (действие) халленіү, қуұтланыу; 2. воен. көмек, жәрдем; ~ подоспело вовремя жәрдем өз ўақтында берилди, жәрдем өз ўақтында жеткерилди.

ПОДКРЕПЛЯТЬ несов. см. подкрепить.

ПОДКРЕПЛЯТЬСЯ несов. см. подкрепляться.

ПОДКРУТИТЬ сов. что бураңқырау, таулаңқырау; ~ гайку 1) гайканы таулаңқырау; 2) перен. бурап қойыу, таулаңқырау.

ПОДКРУЧИВАТЬ несов. см. подкрутить.

ПОДКҮЗМІТЬ сов. кого, прост. алдау, пәнт бериү.

ПОДКҮП м. сатып алыу, парага алыу.

ПОДКҮПАТЬ несов. см. подкупить.

ПОДКУПАЮЩИЙ 1. прич. от подкупать; 2. прил. өзине тартатуғын, көздин отын алатуғын; ~ая улыбка өзине тартатуғын күлки шырай.

ПОДКУПІТЬ сов. кого 1. (деньгами, подарками) сатып алыу, парага алыу; 2. перен. өзине тартыу; ~ своей добротой мийирмаплығы менеп өзине тартыу; 3. что, чего, разг. (купить дополнительно) косымша сатып алыу, кебирик етип алыу.

ПОДЛАДИТЬСЯ сов. к кому-чему, разг. бейимлениү, қолайласыу, ынгайлансыу; он умеет к любому человечку ~ ол қайсы адамга болса да бейимлениүди биледи.

ПОДЛАЖИВАТЬСЯ несов. см. подладиться.

ПОДЛАКИРОВАТЬ сов. что 1. (подкрасить лаком) лак жағыу, сырлау; 2. перен. (приукрасить) жалтыратыу, сулылау, сулыу етиу.

ПОДЛАКИРОВЫВАТЬ несов. см. подлакировать.

ПОДЛАМЫВАТЬ несов. см. подломить.

ПОДЛАМЫВАТЬСЯ несов. см. подломиться.

ПОДЛЕ предлог с род. п. жанында, қасында, түбинде; стол стойт ~ окна стол электрик касында тур.

ПОДЛЁДНЫЙ прил. муз астында, муз асты, муз астындағы; ~ лов рыбы муз астынан балық аўлау.

ПОДЛЕЖАТЬ несов. чему тийисли болыу, жатыу; ~ать обложению налогом салық салышыға тийисли болыу; ие ~йт оглашению жарыялауға болмайды; ие ~йт сомнению гуманаплыға болмайды.

ПОДЛЕЖАЩЕЕ с. грам. баслауыш.

ПОДЛЕЗАТЬ несов. см. подлезть.

ПОДЛЁЗТЬ сов. подо что астына кириү; ~ под столдың астына кириү.

ПОДЛЁСОК м. тоғайдығы кишкене жас ағашлар.

ПОДЛЕТАТЬ несов. см. подлететь.

ПОДЛЕТЕТЬ сов. 1. к кому-чему ушып келиү; самолёт ~л к лёсу самолёт тоғайра жақынлап ушып келди; 2. к кому, перен. разг. (быстро приблизиться) жүйүрып келиү, барып жетиү, тез келиү, тез жақынлап қалыу; 3. (взлететь) ушып кетиү, ушып барыү; мяч ~л до потолка топ петикке ушып барды.

ПОДЛЁЦ м. онбаган, ҳарамы, ҳарамзада.

ПОДЛЁЧИВАТЬ несов. см. подлечить.

ПОДЛЁЧИВАТЬСЯ несов. см. подлечиться.

ПОДЛЕЧИТЬ сов. кого-что, разг. азырақ емлеу.

ПОДЛЕЧИТЬСЯ сов. разг. азырақ емлеуи, емлениңкіреү.

ПОДЛЁЩИК м. шабак, дөрье шабагы.

ПОДЛІВА ж. см. подливка 2.

ПОДЛИВАТЬ несов. см. подлить.

ПОДЛІВКА ж. 1. (действие) қуын, қуын беріү, қуынлық, қуынлық қосыншы, 2. дұзлық; мясо с ~ой дұзлықты геш.

ПОДЛІЗА м. и ж. разг. жарамсақ, жамыназ, дасмалкеш, шашбаушы.

ПОДЛІЗАТЬ сов. что жалаү, жалап та-
залаү, жалап шығы.

ПОДЛІЗАТЬСЯ сов. к кому, разг. жа-
рамсақланы, жамыназлық етиү, дас-
малкешлик етиү.

ПОДЛІЗЫВАТЬ несов. см. подлизать.

ПОДЛІЗЫВАТЬСЯ несов. см. подли-
заться.

ПОДЛІННИК м. нуска, түп нуска, тий-
карғы нуска; ~ документа документтін
нускасы; читать Гейне в ~е Гейпени түп
нускасынан оқыу.

ПОДЛІННО нареч. ҳақыйқат, нағыз,
дәл; ~ нарабдный поёт ҳақыйқат халық
шайры.

ПОДЛІННОСТЬ ж. ҳақыйқатлық, рас-
сылық, дұрыслық, шынлық; заверить ~ под-
пись қойынан қолдың дұрыслығын тас-
тыбындау; ~ документа не вызывала сомнё-
ния документтің дұрыслығы гуман туу-
дырмады.

ПОДЛІННЫЙ прил. 1. (являющийся
оригиналом) нуска, түп нуска, негизи,
дәл өзи; 2. (настоящий, неподдельный)
ҳақыйқат, рас, дұрыс, шын; это ~ый до-
кумент бул ҳақыйқат документ; 3. (истин-
ный) ҳақыйқат, нағыз, дәл, шын, рас;
~ый геройз нағыз қаҳарманлық; ~ая
культура шын мәденият; ◇ с ~ым вёрю
офиц. түп нускасынан дұрыс, негизине
дұрыс.

ПОДЛІТЬ сов. 1. что, чего (наличие подо-
что-л.) астына төгіү, астына қуын; 2. чего
(добавить) қуынцырау; ~ сүпү шорпа
қуынцырау; ◇ ~ масла в отбель ёшегис-
тириү, ғыжак беріү, арасына от тас-
лы.

ПОДЛІЧАТЬ несов. разг. жамалық етиү,
харамылық ойла.

ПОДЛОВИТЬ сов. кого-что, разг. 1. (пере-
хватить, поймать) тутып алыу, услап
алыу, услап; 2. перен. сезинен тутыу.

ПОДЛОГ м. өтирик, жалған; совершиТЬ
~ жалған ис етиү.

ПОДЛОДКА ж. (подвальная лобда) суү аст-
ты кемесси.

ПОДЛІЖЧЕННЫЙ прил. анат. көкирек
асты...; ~е били көкирек асты шашшы-
лар.

ПОДЛОЖИТЬ сов. 1. что, подо что асты-
на тесеү, астына қуын, астына салыу,
астына дастаныу; ~ подушку под голову
көпшикти бастың астына дастаныу; 2. что,
чего (добавить) қосыу, қосып қуын, салыу,
салып қуын; ~ дров в печку печьке отын
салыу; 3. что, разг. астарлау; ~ шёлк под
пальто пальтоны жипектен астарлау;
4. что (положить тайком) билдирим қуын
кетиү, жасырын таслаш кетиү; ◇ ~ свинью
кому-л. жаманлық етиү, қаслық етиү,
душинанлық ети .

ПОДЛІЖНОСТЬ ж. өтириклик, жал-
ғанлық; установить ~ документа документ-
тиқ жалғанлығын анықлау.

ПОДЛІЖНЫЙ прил. өтирик, жалған;
~ документ өтирик документ.

ПОДЛОҚОТНИК м. шығанақша.

ПОДЛОМІТЬ сов. что сындырып алыу,
омырып алыу; ~ сук шақаны сындырып
алыу.

ПОДЛОМІТЬСЯ сов. сыныў, омыры-
лыў, ойылыў; лёд ~лся под ногами аяқтың
астында муз ойылып кетти; ◇ ноги ~лись
аяқтар шаршагапан бүгилди.

ПОДЛОСТЬ ж. ҳарамылық, жаманлық,
душпаплық; сделать ~ жаманлық етиү.

ПОДЛУННЫЙ прил. поэт. уст. жер
үсти, жер жүзи; ◇ ~ мир дүнья.

ПОДЛЫЙ прил. онбаган; ҳарамы, ҳарам-
зада (о человеке); ~ постюнок онбаган қы-
лық.

ПОДМАЗАТЬ сов. 1. что майлаү, май
жагыў; ~ сковороду табаны майлаү; ~
колеса дегершилерди майлаү; 2. что (под-
править, замазать) бояу, сыбау; ~ печки
печти сыбау; 3. кого, перен. разг. (дать
взятуку) пара бериү.

ПОДМАЗАТЬСЯ сов. разг. 1. (подкра-
ситься) бояныў; 2. к кому, перен. (подла-
стьться) жараныў, жарамсақланыў.

ПОДМАЗАҚА ж. майлаү, май жагыў; ~
колеса дегершилерди майлаү.

ПОДМАЗЫВАТЬ несов. см. подмазать.

ПОДМАЗЫВАТЬСЯ несов. см. подмá-
заться.

ПОДМАЛЕВАТЬ сов. что, разг. бояу,
рецлеу.

ПОДМАЛЁВЫВАТЬ несов. см. подмале-
вать.

ПОДМАНДАТНЫЙ прил. полит. манд-
ат астындағы, мандат бойынша (халық
аралық шөлкемниң мандаты бойынша им-
периалистик мамлекет тарепинен басқа-
рылатуғын ел); ~е территориялар-

ПОДМАНИВАТЬ несов. см. подманиТЬ.

ПОДМАНІЙ сов. кого, разг. кол былғап
шашырыу, алда шашырыу.

ПОДМАРГИВАТЬ несов. см. подморг-
нуть.

ПОДМАСЛИВАТЬ несов. см. подмаслиТЬ.

ПОДМАСЛИТЬ сов. 1. что (подложить
масла) азырақ май қуын, май қуын-
цырау; 2. кого, перен. разг. (лестно распо-
ложить к себе) өзине қаратыу, өзине тар-
тыу, алдаушылық пенен қолға түсириү.

ПОДМАСТЕРЬЕ м. устаның шәкирти,
устаның жәрдемшиسى.

ПОДМАХНІВАТЬ несов. см. подмах-
нуть.

ПОДМАХНУТЬ сов. что, разг. асығып
кол қуын, сыйбайлаган жибериү; ~ заявле-
ние азрага асығып кол қуын.

ПОДМАЧІВАТЬ несов. см. подмочить.

ПОДМАЩІВАТЬ несов. см. подмостить.

ПОДМЕН м., **ПОДМЕНА** ж. аўмастырыу,
аўыстырыу, алмастырып қуын, алмасты-
рыу; ~ дежүриоғо дежурныйды аўмасты-
рыу.

ПОДМЕНИВАТЬ несов. см. подменить.

ПОДМЕНİТЬ сов. кого-что аўмастырыў, аўыстырыў, алмастырып қойыў, алмастырыў.

ПОДМЕНЯТЬ несов. см. подменить.

ПОДМЕРЗАТЬ несов. см. подмёрзиуть. **ПОДМЕРЗИУТЬ** сов. 1. (покрыться льдом) қаймақласыў, музлаў, аз-маз тоңып қалыў; 2. (помёрзнутъ) тоңлап қалыў, усип кетиў; виноград ~ жұзим тоңлап қалды.

ПОДМЕСИТЬ сов. что, чего ийлеў, ара-ластырыў; ~ мукі в тёсто унды қамыр етип ийлеў.

ПОДМЕСТИЙ сов. что сыпсырыў, сыпсырып жибериў, сыйырыў; ~ пол еденди сыпсырыў.

ПОДМЕТАТЬ I несов. см. подместий.

ПОДМЕТАТЬ II сов. что тепшиў, көк-леп тигиў; ~ подкладку к пальто астарды пальтоға көклем тигиў.

ПОДМЕТИТЬ сов. кого-что сезиў, ағгрыў, байқаў, көриў; ~ чыи-л. недостатки биреудиң кемшиликлерин байқаў, кемшиликлерда көриў.

ПОДМЕТКА ж. ултана, жетим ултана; ♀ он емұ в ~и не годится ол оның басып кеткен изине-де келмейди.

ПОДМЕТНІЙ прил. уст.: ~ое письмо жасырын тасланған хат, билди्रмей тасланған хат.

ПОДМЕТОЧНЫЙ прил. ултандык; ~ та-вэр ултандык зат.

ПОДМЕТИВАТЬ несов. см. подметать II.

ПОДМЕЧАТЬ несов. см. подмечать.

ПОДМЕШАТЬ сов. что, чего араластырыў, былғаў, қарыў; ~ пескү в цемент шегени цементке араластырыў.

ПОДМЕШИВАТЬ I несов. см. подмесить.

ПОДМЕШИВАТЬ II несов. см. подмешать.

ПОДМИГИВАТЬ несов. см. подмигнуть.

ПОДМИГНУТЬ сов. кому көзин қысыў, ымлаў, ым қағыў, көз қысып қойыў.

ПОДМИНАТЬ несов. см. подмять.

ПОДМОГА ж. разг. көмек, жәрдем; идти на ~у жәрдемге келиў.

ПОДМОКАТЬ несов. см. подмокнуть.

ПОДМОКНУТЬ сов. астынан ызгарла-шып, теменең ҳөллений.

ПОДМОРАЖИВАТЬ несов. см. подмо-розвыт.

ПОДМОРГНУТЬ сов. кому көзин қысыў, ымлаў, ым қағыў, көз қысып қойыў.

ПОДМОРОЗИТЬ сов. 1. что (слегка заморозить) азырақ тоңлатыў, музлатыў, тоңдырыў; 2. безл. сууық болыў, аязырақ болыў; сегодня ~ло бүгін аязырақ болды.

ПОДМОСТИТЬ сов. что тас тесеў, тас тесен жибериў, тас тесен кенеитиў.

ПОДМОСТИЙ только мн. 1. (деревянный помост) төсеме тахта; 2. сақна; театральные ~ театра сақнасы.

ПОДМОЧЕННЫЙ 1. приц. от подмо-чить; 2. прил. сууға тийген, сууланған; ~ая мукá сууға түскен ун; ♀ ~ая репута-ция абройы кеткен, абройдан айырылған.

ПОДМОЧИТЬ сов. что суулаў, суулап алай, сууға басыў.

ПОДМЫВАТЬ несов. 1. см. подмыть; 2. кого-что, безл., перен. разг. ҳәүесленди-

риў, хұжданландырыў, қумарландырыў; мені так и ~ло сказать об этом буд же иннде айтыға мениң қумарым тарбып тур еди.

ПОДМЫВАТЬСЯ несов. см. подмыться.

ПОДМЫТЬ сов. 1. кого-что жуўыў, шайыў; ~ть ребёнка баланы жуўыў; 2. что, разг. жуўып таслаў, жуўып тазартыў; ~ть пол еденди жуўып тазартыў; 3. что шайып турыў, астынан қырып ағыў, шайып кетиў; темёнем сильно ~ло берег ағыс жаганы қатты шайып кетти.

ПОДМЫВАТЬСЯ сов. жуўылыў, шайылыў.

ПОДМЫШЕЧНЫЙ прил. анат. қолтық, қолтық асты.

ПОДМЫШКА ж. (в косвенных падежах пишется раздельно) қолтық, қолтық асты; под мышками, под мышкой қолтыққа, қолтығына; платье порвалось под мышками кейлектиң қолтығы жыртылды; нести книгу под мышкой китапты қолтықтың астына қысып кетиў, китапты қолтығына қысып журиў; под мышку, под мышки қолтық астына; сунуть книгу под мышку китапты қолтық астына тығыў, китапты қолтығына тығыў.

ПОДМЫШНИК м. қолтықлық, тер тартыш (көйлектиң қолтығына қойылады).

ПОДМЯТЬ сов. кого-что басып таслаў, езиp таслаў, женшиў; медведь ~л охотника айын ащыны басып таслады.

ПОДНАДЗОРНЫЙ прил. 1. (состоящий под надзором) бақлаў астындағы, бақлауда жүрген; 2. в знач. сущ. м. поднадзорный и ж. поднадзорная бақлаў астындағы адам.

ПОДНАЖАТЬ сов. на кого-что, разг. 1. қысыў, тәсир етиў; 2. перен. күш салыў, гайрат салыў.

ПОДНАЖИМАТЬ несов. см. поднажать.

ПОДНЕБЕСЬЕ с. поэт. аспан; орёл взлетел ~ в буркит аспанға ушты.

ПОДНЕВОЛНЫЙ прил. 1. уст. (зависимый) ғәрзели, жалынышы; ~ человекғорезли адам, ериксиз адам; 2. (принудительный) мәжбүрий, ериксиз; ~ труд ериксиз мийнет.

ПОДНЕСТИ сов. 1. кого-что (приблизить) әкеліў, жеткизиў, алып келиў, жақынлатыў; ~ ребёнка к окну баланы эйнекке жақынлатыў; ~ бёещи к поезду затларды поездға алып барыў; 2. что, кому, бериў, алдына қойыў, усыныў; ~ гостю вина майманға шарап қойыў; 3. что, кому (преподнести, подарить) сыйлыққа бериў, сыйлаў.

ПОДНИМАТЬ несов. см. поднять.

ПОДНИМАТЬСЯ несов. 1. см. подниматься; 2. кетерилиу, жоқарылаў, өрмелөў; дорбә ~ется в гору жол тағы кетерилиеди.

ПОДНОВИТЬ сов. что тазалаў, жаңалаў, жаңартыў, өзгертиў.

ПОДНОВЛЯТЬ несов. см. подновить.

ПОДНОГОТНЯЯ ж. разг.: узнать всю ~ую барлық сырын билиў.

ПОДНОЖИЕ с. 1. етек, ултап; ~е горы таудың етеги; 2. басқыш, табан, түн; у ~я памятнику естеликтиң түбинде.

ПОДНÓЖК||А ж. 1. зәңги, аспа басқыш, илме басқыш; ~а трамвáя трамвайдың илме басқышы; 2. разг. аяқтан қағыу, аяқтан илиу; дать кому-л. ~у биреүдің аяғынан қағыу.

ПОДНÓЖНЫЙ прил.: ~ корм дүздеги от, даладағы от, өристеги от-шөп, жайлаў-дагы от-шөп.

ПОДНОС м. 1. (действие) екеліу; жеткизиүши, тасыұши; ~ патронов патрон жеткизиүши.

ПОДНОШЕНИЕ с. 1. (действие) бериү, алдына қойыу, усыныу; 2. (подарок) сыйлау, сыйлық; получить ~ сыйлық алыу.

ПОДНЫРИВАТЬ несов. см. поднырнұт.

ПОДНЫРНУТЬ сов. астына сұнғиү.

ПОДНЯТИЕ с. 1. көтериү, жоқары көтериү; ~ флагта флагты көтериү; ~ занавеса передни көтериү; голосовать ~м руки қол көтерип даусыз бериү; 2. (повышение) жоқары көтерилүү, көбейиү, жоқарылау, артыу, есіну; тасыу (уровня воды); ~ производительность труда мийнет өнимин көтериү; 3. (вспашка) көтериү, ашыу, суриү; ~ целинұ тыңды көтериү.

ПОДНЯТЬ сов. 1. кого-что (с земли, с полу) көтериү, еңкейип алыу; 2. кого-что көтерип шығарыу, алып шығарыу; ~ вёщи на третий этаж затларды ушинши этажа көтерип шығарыу; 3. что көтериү, жоқары көтериү; ~ голову басын жоқары көтериү; ~ руку қол көтериү; ~ флаг флагты көтериү; 4. что (повысить) жоқары көтериү, жоқарылау, арттыру, есіну; тасыу (уровень воды); ~ производительность труда мийнет өнимин арттыру; ~ интерес к чему-либо бир нарассе қызығыщылыкты арттыру; 5. что (улучшить) жақсартыу, женлеү, жолға қойыу, көтериү; ~ торғөвлю сауданы жақсартыу; 6. кого-что (побудить к действию) көтериү; ~ народ халыкты көтериү; ~ восстание көтерилис шығарыу; 7. что көтериү; ~ шум шаукым көтериү; 8. что, разг. (вспахать) көтериү, ашыу, суриү; ~ целинұ тың, жерди ашыу; 9. кого-что, охот. (выгнать из норы) үркитиү, иниен қүйүү; ~ медведя айыұды иниен үркитип шығарыу; Ⓛ ~ глаза жоқары карау; ~ руку на кого-л. 1) (ударить) биреүгө қол көтерип урыу; 2) (поднять борьбу против кого-л.) урысыу, жәнжел шығарыу, биреүгө қарсы шығыу; ~ орүжие урыс баслау, урыс ашыу; ~ паруса желкомларды көтериү; ~ на смех күлкиге алыу, пепеге алыу; ~ на воздух күлкин аспанға шығарыу; ~ на ноги 1) (вылечить) тेүир етиү, саўалтыу; 2) (вырастить, воспитать) тәрбиялау, адам етиү; 3) (вызвать к действию) тик аяғына турғызыу; ~ весь дом на ноги жайда түрүшшалардың ҳәммессин аяғына тик турғызыу.

ПОДН|ЯТЬСЯ сов. 1. (встать) турыу, көтерилүү; ~яться с места орнынан турыу; ~яться во весь рост тикке турыу; 2. шығыу, кериниү, көтерилүү; ~яться по лестнице басқыш арқалы шығыу; ~яться

на гору тауға шығыу; 3. көтерилиү; занавес ~йлсі перде көтерилди; 4. перен. (взбудоражиться) тынышсызланыу, турыу, ерре турыу; 5. перен. көтерилүү; весь народ ~йлсі против захватчиков ҳәмме халық басқыншыларға қарсы көтерилди; 6. (повыситься) жоқарылау, көтерилүү, көбейиү, есінү, артыу; тасыу (об уровне воды); барометр ~йлсі барометр жоқары көтерилди; производительность труда ~ялса мийнет өними артты; 7. перен. (наладиться) жақсарыу, жөнленүү, жолға қойылыу, көтерилүү; торғояя ~ялса сауда жолға қойылды; 8. (о тесте) көтерилүү, ашыу; 9. көтерилүү; ~ялса сильный ветер кушил самал турды; на улице ~ялса шум кешеде шаукым көтерилди; 10. (взлететь) көтерилүү, ушыу; самолёт ~ялса самолёт көтерилди; орёл ~ялса под облака бүркит бултқа дейин көтерилди.

ПОДО предлог см. под II; ~ мой мениң астымда; ~ льдом муз астында.

ПОДО- приставка (см. под) «подътың орнына қолланылады; 1) «й»дин алдында, мыс.: подойти жақын келиү; 2) еки ямаса оннанда көп даусызында алдында, мыс.: подобрать жынап алыу; 3) изинен жицишкертий белгиси келетүгүн даусызында алдында, мыс.: подолью азырақ күман.

ПОДОБА|ТЬ несов. кому-чему, безл. ылайық болыу, жарасыу; тебé не ~ет говорить это саған усыны айтты жараспайды; как ~ет ылайық етип.

ПОДОБАЮЩ||ИЙ 1. прич. от подобать; 2. прил. жарасықлы, ылайықлы, келисилли, орынлы; занять ~ее место ылайықлы орынды ийелеү; поступить ~им образом орынды ис етиү.

ПОДОБИЕ с. 1. уқасас, мегзес; ~ статуи статуя мегзеген; 2. мат. уқасалық; ~ треугольников уш мүйешликлердин уқасалықы; Ⓛ по чёму-л. образу и подобию биреүге жүдэ уқас болыу.

ПОДБЛАЧИН|ЫЙ прил. бултқа жетерликтей; ~ая высь бултқа жетерликтей бийниклик.

ПОДОБНО 1. нареч. сыйыллы, уқасас; 2. предлог с дат. п. сыйыллы, уқасас, мегзес, ылайық; ~ тому, как.. сол сыйыллы..

ПОДОБН|ЫЙ прил. 1. (сходный, похожий) уқасас, уқасаған, сыйыллы, мегзес, секилли, усындей, сондай; ~ый луиэ айға мегзес; ~ое происшествие было в прошлом году усындей үақыя еткен жылы бодып еди; 2. (такой же, как этот) усындей. услайынша, солай, солайынша, сыйыллы, төрили; он поступил ~ым же образом ол услайынша ис етти; 3. мат. уқасас; ~ые треугольники уқасас уш мүйешликлер; Ⓛничегб ~ого дым олай емес; и тому ~ое (и т. п.) хәм сол сыйыллылар (хәм с. с.).

ПОДОБОСТРАСТИЕ с. жарамсақланыулык, жаранышылык, жағымпазлык.

ПОДОБОСТРАСТНОСТЬ ж. жарамсақлык, жаранышылык, жағымпазлык.

ПОДОБОСТРАСТНЫЙ прил. жарамсақ, жаранышы, жағымпаз.

ПОДОБРАТЬ сов. 1. что (поднять) терип алыў, жыйнап алыў, шеплеп алыў; ~ рассыпанные вёщи шашылган затларды жыйнап алыў; 2. что жыйнаў, көтериў, дүзетиў, жөнлөу, онлаў; ~ волосы шашларды жеилеу, шашларын жыйнаў; 3. кого-что сайлаў, сайлан алыў, ириклип алыў, тацлап алыў; ~ хороших работников жақсы хызметкерлерди сайлан алыў; ~ себе костюм өзине костюм сайлан алыў; ~ ключ к замку құлыпқа гилт тацлап алыў; ~ литературу для доклада доклад ушын әдебиятларды тацлап алыў.

ПОДОБРЫАТЬСЯ сов. 1. (образоваться) жыйналыў, құралыў, топланыў; ~ айса хорший коллектив жақсы коллектив жыйнилди; 2. (подкраситься) билдирмей келиў, билдирмей барыў; қошка незаметно ~ айса к воробьям пышық шымшықларға билдирмей барып қалды.

ПОДОБРЕТЬ сов. кеүилшеклениў, кен пейилениў.

ПОДОБРУ нареч.: уходи ~-поздорову разг. жақсылық пенен кете бер, күйіп жибермесен бурын кет.

ПОДОВОЙ прил. см. подовый.

ПОДОВЫЙ прил. 1. обл. печти отынлығының, от жағарлықтың; ~ кирпич от жағарлыққа қойылатуғын гербиш; 2. (испечённый на поду) печте писирилген.

ПОДОГНАТЬ сов. 1. к кому-чему (пригнать) айдаў, айдал келиў, айдал келтириў; ~ скот к воротам малларды дөрүазаға айдал киргизиў; ~ плот к берегу салды айдал жағысқа келтириў; 2. кого (заставит идти, бежать быстрее) куўыў, айдаў; ~ лошадей атларды айдаў; 3. кого-что, перен. асықтырыў, қыстаў; ~ отстоящих артта қалғанларды қыстаў; 4. что (приладить) ылайықластырыў, дууралаў, қолайлаў, үйлестириў; ~ рамы к окнам рамаларды әйнеклерге дууралаў; 5. что (наверстать упущенное) туурылаў, тақаў; ~ работу в конец месяца жумысты айдаў, ақырына тақаў.

ПОДОГНУТЬ сов. что 1. бүгиў, астына басыў; ~ под себя ноги малдаң қурыў, аяқларын астына басып отырыў; 2. бүгиў, бүгип қойыў, қайырыў, қайырып қойыў; ~ край листа қағаз бетиниң жиисигин қайырыў.

ПОДОГНУТЬСЯ сов. 1. бүгилиў, қайрылыў; 2. (согнуться в коленях) ийилнү, бүгилиў; у него ноги ~лись от слабости эззилкен оиың аяқлары бүгилди.

ПОДОГРЕВ м. қызыў, қызып кетиў; ~ мото́ра мотордың қызыўы.

ПОДОГРЕВАНИЕ с. жылтырыў, қыздырыў, ысытыў.

ПОДОГРЕВАТЕЛЬ м. жылтықш, қыздырыш, ысытыш (әсбап).

ПОДОГРЕВАТЕЛЬНЫЙ прил. жылтыш, қыздырыш, ысытыш; ~ прибор ысытыш әсбап.

ПОДОГРЕВАТЬ несов. см. подогреть.

ПОДОГРЕВАТЬСЯ несов. см. подогреться.

ПОДОГРЕТЬ сов. что жылтырыў, қыздырыў, ысытыў.

ПОДОГРЕТЬСЯ сов. жылтыў, қызыў, ысыў. **ПОДОДВИГАТЬ** несов. см. пододвигнуть.

ПОДОДВИГАТЬСЯ несов. см. пододвигнуться.

ПОДОДВИНУТЬ сов. что к кому-чему ысырыў, жылжытыў, жақынлатыў; ~ стул к столу стулды столдың жанына ысырыў.

ПОДОДВИНУТЬСЯ сов. к кому-чему ысырылыў, жылжыў, жақынлаў.

ПОДОДЕЯЛЬНИК м. пододеяльник, көрпеларь.

ПОДОЖДАТЬ сов. 1. кого-что, чего күтиў, күтип түрүй, қараў; ~ поезды поезды күтиў; попросить кого-л. ~ биреүди күтип түрүйн сораныў; 2. с чем и без доп. (помремеш) сабыр етиў, гидириў, тоқтаптып түрүй; ~ с изданием книги кипап бастырып шығарыуды тоқтаптып түрүй.

ПОДОЗВАТЬ сов. кого-что шақырыў, шақырып алыў.

ПОДОЗРЕВАТЬ несов. кого-что и без доп. гүманланыў, гүман етиў, сезиклениў, ойлаў, шек қойыў; ~ть кого-л. в обмане биреүди алдады деп гүман етиў; я ~ю, что он заболел мен ол аүырып қалдымға деген гүманым бар.

ПОДОЗРЕНИЕ с. гүман, гүманланыў, шек; иеосновательное ~е орынсыз гүманланыў; ~ бытъ под ~ем, бытъ на ~и гүмая астында болыў.

ПОДОЗРИТЕЛЬНО нареч. 1. гүманлы; вести себя ~ өзин гүманлы етип көрсетиў; 2. (недоверчиво) гүманлы, исенимсиз; относиться к кому-л. ~ биреүгеге исенимсиз қараў.

ПОДОЗРИТЕЛЬНОСТЬ ж. гүманлылық, исенимсизлик; отличаться излишней ~ю артықмаш исенимсизлиги менен белгили болыў.

ПОДОЗРИТЕЛЬНЫЙ прил. 1. (вызывающий подозрение) гүманлы; ~ый человек гүманлы адам; 2. (недоверчивый) гүманлы, исенимсиз; ~ое отношение к кому-л. биреүгеге исенимсиз түрде қараў; сделяться ~ым гүманым болып қалыў.

ПОДОЙТИ сов. кого саўыў; ~ коробу сыйырды саўыў.

ПОДОЙНИК м. аўыз қабак, сүт шелек.

ПОДОЙТИ сов. 1. к кому-чему жақын келиў, жақынласыў, жақынлаў; ~йті к окии тересеге жақын келиў; 2. келиў, келип жетиў; сейчас ~йті поезд хәзир поезд келеди; пароход ~шёл к пристани пароход пристаныға келди; 3. (приступить) тиккелей кирисиў, кирисиў, қолға алыў; ~йті к изучению дробей белшектерди етигүе кирисиў; 4. (отнестишь) қатаңасык жасаў; уметь ~йті к людям адамлар менен катнасык жасай билиў; ~йті к чему-л. критически бир нарсеге сын көз бенен қараў; 5. (быть годным) шақ келиў, болыў, жараў, жарасыў, унаў, қайым болыў; это пальто мне ~йті бул пальто маган болады екен.

ПОДОКИННИК м. әйнек текше, әйнектиң текшеси.

ПОДОЛ м. етек; ~ платья кейлектиң етеги.

ПОДОЛГУ нареч. узақ ўақыт, көп ўақыт; ~ бесёдоватъ с кем-л. биреў менен көп ўақыт сейлесиў; он ~ жил в Москвѣ ол узак ўақыт Москвада турды.

ПОДОЛЬСТИТЬСЯ сов. к кому-чemu, разг. жарамсақланыў, жараныў, жағым-назланыў.

ПОДОЛЬЩАТЬСЯ несов. см. подольститься.

ПО-ДОМАШНЕМУ нареч. үйдегидей, үйдегише; она была одета ~ ол үйдегише кийинген еди.

ПОДОНКИ 1. только мн. разг. (остатки жиности) сыркынды; 2. (ед. подонок м.) перен. презр. азғын, ширик; ~ общество жәмийеттің азғынлары.

ПОДОПЕЧНЫЙ прил. 1. ғамхорлығындағы, қолындағы; ~ е лица биреудиң ғамхорлығындағы адамлар; 2. в знач. сущ. м. подопечный и ж. подопечная ғамхорлығында болған, қолында болған.

ПОДОПЛЁКА ж. разг. жасырын себеп, сыр.

ПОДОПРЕВАТЬ несов. см. подопреть.

ПОДОПРЁТЬ сов. ширинкитеу, ширий баслау, көгеріу.

ПОДОПЫТНЫЙ прил. тәжирийбе..., тәжирийбелик, тәжирийбе жүргизилетуғын; ~ы животные тәжирийбе жүргизилетуғын ҳайуандар; ~ое поле тәжирийбелик егис майданы.

ПОДОРВАТЬ сов. что 1. (взорвать) жарыў, копарыў, бузыў, қыратыў; ~ мост көпирди жарыў; 2. перен. төғиў, туシリу, тәменлетиў, бузыў; ~ свое здоровье из ден саулығын нашарлатыў; ~ чең-л. автотритец биреудиң абройын туシリу.

ПОДОРВАТЬСЯ сов. бузылыў, жарылыў, қыратылыў; ~ на миңе минага жарылыў.

ПОДОРОЖАТЬ сов. қымбатыў, қымбатлау, шығыў, баҳасы көтерилү.

ПОДОРОЖНИК м. бот. ат қулақ.

ПОДОРОЖНЫЙ прил. жол..., жол бойындағы, жол бойна қойылған; ~ стол жол бағанасы.

ПОДОСАДОВАТЬ сов. на кого-что, разг. ашылланыў, кейиў, иренжиў.

ПОДОСИНОВИК м. қызыл замаррық.

ПОДОСЛАТЬ сов. кого астыртын жибериў, жасырын жибериў, билдирмей жибериў, құпяя жибериў.

ПОДОСНОВА ж. 1. текст. астынғы арқаў, төмени арқаў; 2. перен. тийкарғы себеп, бас себеп; вскрыть ~у явления кубыстын тийкарғы себебин ашыў.

ПОДОСПЕВАТЬ несов. см. подоспеть.

ПОДОСПЕТЬ сов. разг. келип үлгерүй, ўактында келин жетиў; помошь ~ла вовремя жәрдем ўактында келип үлгерди.

ПОДОСТАЛАТЬ сов. что төсөү, жайыў, астына төсөү, астына жайыў, астына салыў.

ПОДОТКНУТЬ сов. что, разг. илдириў, қыстырыў, туриў.

ПОДОТРЯД м. подотряд (хайуанаттар систематикасындағы отрядтың болимшеси).

ПОДОТЧЁТ м. бухг. есап бериў, есап бериў муғдары.

ПОДОТЧЁТНОСТЬ ж. бухг. есап бериўшилик.

ПОДОТЧЁТНЫЙ прил. бухг. 1. еспаслатуғын, отчет беретуғын; ~ая сүмма еспаслатуғын сумма; 2. есап бериўши; ~ые органы есап бериўши органлар.

ПОДОХНУТЬ сов. харам өлиў, пышақца илинбей.

ПОДОХБДНЫЙ прил. кирис..., доход...; ~ налог кирис салығы.

ПОДОШВА ж. 1. ултан (обувь); табан (ноги); 2. (холма и т. п.) ултан, етек; ~ горы тау етеги.

ПОДОШВЕННЫЙ прил. ултанлық; ~ая кóжа ултанлық былғари.

ПОДПАДАТЬ несов. см. подпасть.

ПОДПАИВАТЬ I несов. см. подпайть.

ПОДПАИВАТЬ II несов. см. подпойти.

ПОДПАЛИВАТЬ несов. см. подпалить.

ПОДПАЛИНА ж. 1. (подпалённое место) күйик; 2. (пятно на шерсти) дақ.

ПОДПАЛЫТЬ сов. что, разг. 1. (поджечь) жағыў, тутандырыў; 2. (опалить, обжечь) ортей, от бериў.

ПОДПАРЫВАТЬ несов. см. подпороть.

ПОДПАРЫВАТЬСЯ несов. см. подпороться.

ПОДПАСОК м. көмекши шопан.

ПОДПАСТЬ сов. подо что астына тусиў; ~ под чёл-л. влияние биреудиң тәсиринң астына тусиў.

ПОДПАЯТЬ сов. что дәнекерлеў, қалайлау.

ПОДПЕВАЛА м. и ж. 1. нама қосыуши, қосылып айттыши; 2. перен. разг. жарамсақ, ийттарши.

ПОДПЕВАТЬ несов. 1. кому-чemu созып айттыў, қосылысып айттыў; 2. кому, перен. разг. жарамсақланыў, ийттарышың етиў.

ПОДПЕРЁТЬ сов. что, чем тиреу, сүйеу, таяў; ~ забор қолями дийалады ағаш тирепбердилер менен тиреп қойыў; ~ щёку рукой жатын қол менен таяў.

ПОДПЕРЁТЬСЯ сов. разг. тирениў, сүйениў, таяниў.

ПОДПИЛИВАТЬ несов. см. подпильть.

ПОДПИЛТЬ сов. что 1. кесип таслау, кесип қойыў, кесип жибериў (пилой); егеп жибериў (напильником); ~ дёрево ағашты кесип таслау; 2. (укоротить) қыскартыў, келтертиў; ~ ножки стула стулдың түяларын қыскартыў.

ПОДПИЛОК м. егеў.

ПОДПИРАТЬ несов. см. подпереть.

ПОДПИРАТЬСЯ несов. см. подпереться.

ПОДПИСАНИЕ с. қол қойыў, қол қойылыў; ~ дёговбра питимге қол қойылыў; ~ протокола протоколға қол қойыў.

ПОДПИСАТЬ сов. 1. что (поставить подпись) қол қойыў; ~ заявление азага қол қойыў; 2. что келисиў, қол қойыў; ~ дёговбра питимге қол қойыў; 3. что (принять) жазыў, жазып қойыў; ~ ещё несколько строк еледе бир неше қатарларды жазыў қойыў; 4. кого-что жазыў; ~ кого-л. на газету биреуди газетага жазыў.

ПОДПИСАТЬСЯ сов. 1. (поставить подпись) қол қойыу, қолын қойыу; 2. на что жазылыу; ~ на газету газетаға жазылыу.

ПОДПИСК||А ж. 1. (действие) жазылыу; приём ~и на газеты и журналы газета ҳөм журнallарға жазылыуды қабыл етиү; 2. (письменное обязательство) тил хат; взять ~у о невыезде кете-алмайтуның қақында тил хат алышу.

ПОДПИНСОЙ||И прил. жазылып алатуны, жазылғанларға берилетуны; ~е издание жазылып алатунын баспа; ◇ ~и лист уст. жазылыу бети.

ПОДПИСЧИК м. жазылышы (газета, журнал алдырышы).

ПОДПИСЫВАТЬ несов. см. подписать.

ПОДПИСЫВАТЬСЯ несов. см. подпи-

ваться.

ПОДПИСЬ||Е ж. 1. (действие) қол қойыу, қол қойылыу; бумағи для ~и қол қойылатуны қағазлар; 2. қол, қол қойылған; поставить свою ~ы өз қолын қойыу; не разбровчивая ~ы түсінкесиз қол.

ПОДПИХИВАТЬ несов. см. подпихиуть.

ПОДПИХНУТЬ сов. что, прост. астына қойу, тығыу; ~ корзину под стол корзинаны столдың астына тығыу.

ПОДПЛЕСТИЙ сов. что, разг. өрнү.

ПОДПЛЕТАТЬ несов. см. подплести.

ПОДПЛЫВАТЬ несов. см. подплыть.

ПОДПЛЫТЬ сов. к кому-чemu суү менен келиү (на чём-л.); жұзип жақын келиү (вплав); ~ к лодке жұзип қайықка жақынлау.

ПОДПОЙТЬ сов. кого қандырыу, ишикизу, мәс етиү.

ПОДПОЛ м. обл. см. подполье 1.

ПОДПОЛЗАТЬ несов. см. подползти.

ПОДПОЛЗТИЙ сов. 1. к кому-чemu (приблизиться ползком) еңбеклеп келиү, сүйрелеп келиү; 2. подо что еңбеклеп кириү, еңбеклеп барыү.

ПОДПОЛКОВНИК м. подполковник.

ПОДПОЛЬ||Е с. 1. (подвал) жай асты, пол асты, полдың асты; 2. подполье, жасырын жумыс, астырын хәрекет; революционное ~революциялық подполье; уйти в ~е подполье кетиү; находиться в ~е подполье болыу; выйти из ~я подполье-ден шығыу.

ПОДПОЛЬНЫЙ прил. подпольедеги, астырын, жасырын; ~ая организация подпольедеги шөлкем; ~ая типография жасырын типография.

ПОДПОЛЬЩИК м. подпольщик, жасырын ислеуші адам.

ПОДПОЛЬЩИЦА женск. от подпольщик.

ПОДПОРА ж. см. подпорка.

ПОДПОРК||А ж. тирепберди, тиреүиш; поставить ~у к столбу арғытқа тирепберди қойыу.

ПОДПОРБОТЬ сов. что сөтиү, сөтип таслау, сөгип жибериү; ~ подкладку астарын сөтиү.

ПОДПОРБОТЬСЯ сов. сөтилиү, сөтип таслашыу, сөгип жиберилиү; подкладка ~ласа астар сөтилип қалды.

ПОДПОРУЧИК м. воен. уст. подпоручик (патша армиясында прaporщиктен жоқарғы офицерлик атак).

ПОДПОЧВА ж. 1. топырақ асты, жер асты; 2. перен. (скрытая причина) дәслеп-тийкар, купия себеп.

ПОДПОЧВЕННЫЙ||И прил. жер асты..., то-пырақ асты...; ~е боды жер асты суўлары.

ПОДПОЯСАТЬ сов. кого-что белин бууыу, қайыс тартыу.

ПОДПОЯСАТЬСЯ сов. чем бел бууыныу, қайыс тартыу.

ПОДПОЯСЫВАТЬ несов. см. подпоясать.

ПОДПОЯСЫВАТЬСЯ несов. см. под-поясаться.

ПОДПРАВИТЬ сов. что дүзетиү, жөнлеү.

ПОДПРАВЛЯТЬ несов. см. подправить. **ПОДПРАПОРЩИК** м. воен. уст. подпра-порщик (патша армиясында киши командалық составтағы ең жоқарғы атак).

ПОДПРЕВАТЬ несов. см. подпрётэ.

ПОДПРУГ||А ж. айыл; ослабить ~у айылын босатыу.

ПОДПРЫГИВАТЬ несов. см. подпрыг-нуть.

ПОДПРЫГНУТЬ сов. секириү, секирип тузиү, ырғып тузиү; ~ от радости қуўан-ғанына секирип тузиү.

ПОДПРЯГАТЬ несов. см. подпрычь.

ПОДПРЯЧЬ сов. кого қосыу, жигиү.

ПОДПУСКАТЬ несов. см. подпустить.

ПОДПУСТИ||ТЬ сов. 1. кого-что, к кому-чemu жақын келтириү, жақын жибериү; охтнник ~л медведя поближе ашы айыуды жақын жибери; 2. кого-что, к кому-чemu, разг. жибериү; ~ты телёнка к корове бузауды анасына жибериү; 3. что, чего, разг. (прибавить) арапастырыу, қосыу; ~ты белайл в краску бояуға белила арапастырыу; ◇ ~ты шпильку кому-л. биреүди шагып сейлеү.

ПОДРАБАТЫВАТЬ несов. см. подрабо-тать.

ПОДРАБОТАТЬ сов. 1. что (подготовить) дүзетиү, ислеү, таярлау; ~ вопрос мәселеин таярлау; 2. что, чего и без доп., разг. (заработать) қосымша табыу, қосымша табыс табыу; ~диең қосымша ақша табыу.

ПОДРАВНИВАТЬ несов. см. подровнить.

ПОДРАВНИВАТЬСЯ несов. см. подров-ниться.

ПОДРАЖАНИЙ||Е с. 1. (действие) еликлеү, мегзетиү, үқсатыу; склонность к ~ю еликлеүге үқыптылық; 2. еликлеүшилик, мегзес, үқсас, тен келерлікте; ~е народной скажке халық ертегине еликлесүшилик.

ПОДРАЖАТЕЛЬ||И м. еликлеүши.

ПОДРАЖАТЕЛЬНЫЙ||И прил. еликлей-туын, еликлеүши; ~ая литература еликлеүши эдебият.

ПОДРАЖАТЬ несов. кому-чemu 1. еликлеү, мегзетиү, үқсатыу; ~ пению птиц құслардың сайрауына үқсатыу; 2. (следовать примеру) үқсатып ислеү, үлги алышу.

ПОДРАЗДЕЛЁЛ м. белимше, киши белим.

ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ с. 1. (действие) бөлиү, белеклеү, усақлау, белшектеү; 2. (часть, раздел) белим, белек; 3. воен. белимше (батальон, рота, батарея, эскадрон ҳам т. б.).

ПОДРАЗДЕЛИТЬ сов. кого-что беллиү белеклеү, усақлау, белшектеү.

ПОДРАЗДЕЛЯТЬ несов. см. подразделять.

ПОДРАЗДЕЛЯТЬСЯ несов. на что бөлиниү, майдаланыў, топарланыў, усақланыў.

ПОДРАЗНИТЬ сов. кого-что ермеклеу, өшкитириў, ашыуна тийиў.

ПОДРАЗУМЕВАТЬСЯ несов. кого-что айтпақыны болыў, демекши болыў, тусиниў, ойлаў, нәзерде тутыў; что вы ~ете под этими словами? усы сөзлерди айттыў менен нени нәзерде тутасыз?

ПОДРАЗУМЕВАТЬСЯ несов. айт朴实ыны болыў, демекши болыў, нәзерде тутылыў, тусиникли болыў, само собой ~ется өз-өзинен тусиникли болыў.

ПОДРАСТАНИЕ с. өсиў, ер жетиў, үлкейиў.

ПОДРАСТАТЬ несов. см. подрастай.

ПОДРАСТАЮЩИЙ 1. прич. от подрастать; 2. прил. өсип киятырган, өсип баратырган, үлкейип баратырган, үлкейиши, ер жетиши; ~ее поколение өсип баратырган аүладлар.

ПОДРАСТИ сов. өсиў, ер жетиў, үлкейиў.

ПОДРĀТЬСЯ сов. с кем и без доп. урысы, төбелесиү.

ПОДРЕБЕРНЫЙ прил. анат. қабырга астындағы, қабырга асты.

ПОДРÉЗ м. 1. (действие) келтертиў, қысқартыў; 2. кесилген жер, кесик, қырқылган жер; ~ы на плáтье кейлектиң кесилген жерлери.

ПОДРÉЗАТЬ сов. 1. что келтертиў, қысқартыў; путаў, қырқыў, кесиў, шырпыў (кусты, деревья); ~ подбл плáтье кейлектиң етегин қысқартыў; ~ волосы шашты келтертиў; ~ кому-л. кирly 1) қанатын кесиў; 2) перен. қанатын қайрыў; 2. что (срезая снизу) астынан кесиў, түбінен қырқыў; ~ дёрги шымды астынан қырқыў; 3. чего, разг. (дополнительно) қосымша қырқыў, кесициреу.

ПОДРÉЗАТЬ несов. см. подрезать.

ПОДРÉЗКА ж. 1. (действие) путаў, кесиў, шырпыў; ~ фруктовых дерёвьев мийе ағашларды путаў; 2. тех. жониў, тегислеў.

ПОДРЕЗЫВАТЬ несов. см. подрезать.

ПОДРЕМАТЬ сов. қалғыў, мұлғиў.

ПОДРЕМОНТИРОВАТЬ сов. что, разг. азғана ремонтлаў, жамаў, қурастырыў.

ПОДРИСОВАТЬ сов. что 1. (нарисовать дополнительно) сүүретти толықтырып салыў, сүүретти дүзетип салыў; 2. (подправить рисунок) сүүреттиң кемисин дүзетиў.

ПОДРИСОВЫВАТЬ несов. см. подрисовать.

ПОДРÓБНО нареч. толық, түүел, бастан аяқ, дым қалдырастан; рассказасть о чём-либо ~ бир нәрсе ҳақында толық айтты беріү.

ПОДРÓБНОСТЬ ж. толықлық, түп-түүел, түп-түүеллик, майды-шүйделик, дым қалдыраушылық; рассказасть о чём-либо во всех ~ах хөммесин дым қалдырастан айтты беріү; не вдаваться в ~и майды-шүйдесине дейин айта бермеү.

ПОДРÓБНЫЙ прил. толық, түп-түүел, бастан-аяқ; майда-шүйдесине дейин айттылған, дым қалдыраған; ~й рассkás майды-шүйдесине дейин айттылған гүрри; ~е свéдения толық мағлұматтар.

ПОДРОВНЯТЬ сов. что тегислеў, тенлеў; ~ подол плáтья кейлектиң етегин тенлеў.

ПОДРОВНЯТЬСЯ сов. воен. тегислениў, тенлениў; ~ по правофланговым оң флангдағыларга тенлениў, оң жактагыларға тенлениў.

ПОДРОСТОК м. жас өспириим, жеткеншек.

ПОДРУБАТЬ I несов. см. подрубить I.

ПОДРУБАТЬ II несов. см. подрубить II.

ПОДРУБИТЬ I сов. что 1. (укоротить) қысқартыў, келтертиў; 2. шабыў, кесиў, шаўып тастаў, кесип тастаў; ~ дέрево агашты кесип тастаў.

ПОДРУБИТЬ II сов. что (подшить) бүгип тигиў, жиýегин бүгип тигиў, етегин бүгип; ~ носовой платó қол шаршының жиýегин бүгип тигиў.

ПОДРУГА ж. дос, курдас; қатар-курбы; ~ жайни өмир серик.

ПОДРУЖЕСКИ нареч. досларша, дослық пешен.

ПОДРУЖИТЬСЯ сов. с кем дос болыў, досласыў, жора болыў.

ПОДРУЛИВАТЬ несов. см. подрульить.

ПОДРУЛЬИТЬ сов. I. что (подвести самолёт, машину и т. п.) апарыў, жүргизип апарыў; 2. ав. (подъехать на самолёт) барыў, жақынлат барыў.

ПОДРУМЯНИВАТЬ несов. см. подрумянить.

ПОДРУМЯНИВАТЬСЯ несов. см. подрумяниться.

ПОДРУМЯНИТЬ сов. что 1. қызартыў, қызартыңырау; морбоз ~л щёки аяз бетти қызарты; 2. (слегка подкрасить румянами) бетине қызыл жағыў; 3. (сделать поджаристым) қызартыў, қызартып писириў.

ПОДРУМЯНИТЬСЯ сов. 1. (стать слегка румяным) азғана қызарыў, азғана қызарып писиў; 2. (подкрасить румянами) бетине қызыл жағыў; 3. қызарыў, қызарып писиў; бұлқы хорошо ~лись булкалар жақсы қызарып писипти.

ПОДРУЧНЫЙ прил. 1. бәркүлла, керекли, қолдан түспейтуғын; ~ инструмент бәркүлла керекли өсбап; 2. в знач. сущ. м. подручный (помощник) көмекши, жердемши.

ПОДРВИ м. 1. (взрыв) жарыў, қопарыў, бузыў, қырратыў; ~ скалы таудың жарын қопарыў; 2. перен. төгиў, тусириў, төменлетиў, бузыў; ~ авторитета абройын тегиў.

ПОДРЫВАТЬ I несов. см. подорвать.

ПОДРЫВАТЬ II несов. см. подрывать.

ПОДРЫВАТЬСЯ несов. см. подорваться.

ПОДРЫВНИК м. жарыўшы, бузышы.

ПОДРЫВНІЙ прил. 1. жарыў, жарып бузышы; ~ые работы жарыў жұмыслары; ~ый материал жарыў материалы; 2. перен. бұлдыргыш, бузышылық, бузышылық; ~ая деятельность бузышылық ҳәрекетлери.

ПОДРЫТЬ сов. что түбин қазыў, үңгип қазыў, астын қазыў, астын геўлеў; ~ дёрево ағаштың түбин қазыў.

ПОДРЯД I м. кесип алыў; взять ~ на постройку чего-л. қурылыс жумысын кесип алыш.

ПОДРЯД II кареч. қатарынан, изли-изинен, шетинен, бир тегис; сде́лать не́сколько выстрелов ~ изли-изинен бир неше атыў; бері ~ не выбирай сайламай шетинен ала бер.

ПОДРЯДИТЬ сов. кого, разг. жаллаў; ~ рабочих рабочийларды жаллаў.

ПОДРЯДИТЬСЯ сов. разг. жалланыў.

ПОДРЯДНЫЙ прил. жаллаў...; кесип алынған; ~е работы кесип алынған жумыслар.

ПОДРЯДЧИК м. жаллаушы, кесип бериши.

ПОДРЯЖАТЬ несов. см. подрядить.

ПОДРЯЖАТЬСЯ несов. см. подрядиться.

ПОДСАДИТЬ сов. 1. кого миндириў, атландырыў; ~ на лошадь атқа миндириў; 2. кого (посадить к кому-л.) қасына отырғызыў; 3. что, чего (добавочно посадить) қасына егиў, және тигиў, тағы отырғызыў, қосымша егиў; ~ цветёт гүлләрді қосымша егиў.

ПОДСАДКА ж. қасына егиў, және тигиў, тағы отырғызыў, қосымша егиў.

ПОДСАЖИВАТЬ несов. см. подсадить.

ПОДСАЖИВАТЬСЯ несов. см. подсесть.

ПОДСАЛИВАТЬ несов. см. подсолить.

ПОДСАХАРИВАТЬ несов. см. подсахарить.

ПОДСАХАРИТЬ сов. что мазалы етиў, қант салыў.

ПОДСВЕЧНИК м. шам қойғыш хәсте.

ПОДСВИНОК м. торай (4 айдан 10 айға дейнгі).

ПОДСЁВ м. с.-х. 1. (действие) егиў, қосымша егиў, қосымша себиў; ~ клёвера жоңышканы қосымша егиў; 2. (добавочно посевное) қосымша егилген, қосымша себилген; 3. (добавочная культура на поле) қосымша егиндер.

ПОДСЕВАТЬ несов. см. подсéять.

ПОДСЕВНІЙ прил. с.-х. егилген, қосымша егилген; ~ая трава егилген мал оты.

ПОДСЕДЕЛЫНИК м. айыл, төс айыл.

ПОДСЕДЛАТЬ сов. кого ертлеў.

ПОДСЕДЛЫВАТЬ несов. см. подседлать.

ПОДСЕИВАТЬ несов. см. подсéять.

ПОДСЕКАТЬ несов. см. подсечь.

ПОДСЕЛИТЬ сов. к кому бирге қонысландырыў, жақын қонысландырыў.

ПОДСЕЛЬ несов. см. подселить.

ПОДСЕМЕЙСТВО с. биол. туқымлас (келип шығысы я құрылышы бойынша үқас болған осимликлер ямаса ҳайданлаттар топары).

ПОДСЕСТЬ сов. 1. жақын отырыў, қатар отырыў, қапталына отырыў; ~ білже к кому-л. биреүге жақынырақ отырыў; 2. (в качестве попутчика) бирге отырыў, бирге миниў.

ПОДСЕЧКА ж. түбинен кесиў, төменин шабыў, тубирлеў; ~ леса тогай ағашларын түбинен шабыў.

ПОДСЕЧЬ сов. что 1. (вырубить) жер ашыў (тогайдан); 2. түбииен шабыў, төменин кесиў, қырқыў; ~ стебель подсолнечника айғабағардың пақалын түбииен шабыў; 3. (дернуть удочку) тартыў, қағып жибериў, силкип жибериў (қармақты).

ПОДСЕЯТЬ сов. что, чего қосымша егиў, қосымша себиў; ~ пшеницы бийдайды қосымша себиў.

ПОДСИДЕТЬ сов. кого 1. охот. (подстерьч) аялыў, аялып отырыў, аялып турыў; 2. перен. разг. (устроить подвой) колга тусириў, алдаў, пынт беріў.

ПОДСИЖИВАТЬ несов. см. подсидеть.

ПОДСИНИВАТЬ несов. см. подсинить.

ПОДСИНИЙ сов. что силтилеў, силтигесалыў; ~ бельё ишки кийимлерди силтилеў.

ПОДСКАБЛИВАТЬ несов. см. подскоблить.

ПОДСКАЗАТЬ сов. 1. что, кому и без доп. (шепнуть) сыйырлаў, сыйырлап айтыў, астыртын айттыў, жасырып айттыў; ~ть отвёт жүйабын сыйырлап айттып жибериў; 2. что, кому, перен. (навести на мысль) есіне тусириў, ой туудырыў, ядина салыў; быт ~л ему правильное решение тажирийбе дұрыс шешінди оның есіне туусиди.

ПОДСКАЗКА ж. разг. 1. (действие) сыйырлаў, сыйырлап айттыў, астыртын айттыў, жасырып айттыў; 2. (то, что подказано) сыйыр, сыйыр сез.

ПОДСКАЗЧИК м. разг. сыйырлаушы, қапталдан айттышы.

ПОДСКАЗЧИЦА женск. от подскáзчик.

ПОДСКАЗЫВАТЬ несов. см. подскáзать.

ПОДСКАКАТЬ сов. к кому-чему шаўып келиў, жортып келиў.

ПОДСАҚИВАТЬ несов. 1. см. подскáзать; 2. см. подскочить.

ПОДСКОБЛЫТЬ сов. что қырыў, қырып тазалаў.

ПОДСКОЧИТЬ сов. 1. (подпрыгнуть) секириў, секирип тусиў, секирип жибериў, ыргыў, ыргып тусиў; он ~л от радости ол қуұнғанын секирип түсти; 2. к чему тез келип қалыў, жуұрып келиў; ~ть к окні әйнекіц жанына жуұрып келиў; 3. перен. разг. кетерилип кетіў, тез кетерилиў, бирден жоқарылаў; температура ~ла температура бирден жоқарылады, температура кетерилип кетти.

ПОДСКРЕБАТЬ несов. см. подскресті.

ПОДСКРЕСТИЙ сов. что, разг. 1. (подчистить) тазалаў, қырып тазартыў; 2. (собрать остатки) қырып жыныаў, қырып алыў.

ПОДСЛАСТИТЬ сов. что мазалы етиў, жуде мазалы етиў.

ПОДСЛАЩИВАТЬ несов. см. подслать.

ПОДСЛЕДСТВЕННЫЙ прил. юр. 1. тергеў астындағы, тергеүде жатқан; 2. в знач. сущ. м. подследственный и ж. подследственная тергелиүши.

ПОДСЛЕПОВАТЫЙ прил. кези ҳәкисли.

ПОДСЛУЖИВАТЬСЯ несов. см. подслужиться.

ПОДСЛУЖИТЬСЯ сов. к кому-чему, разг. жараны, жарамсақланы, жарыны, ыгына жығылы; ~ к иначальству басыларға жарыны.

ПОДСЛУШАТЬ сов. кого-что тыңлап түрү, жасырын тыңлау, астыртын тыңлау; ~ чей-л. разговор биреудиң гәпин тыңлап түрү.

ПОДСЛУШИВАНИЕ с. тыңлап түрү, жасырын тыңлау, астыртын тыңлау.

ПОДСЛУШИВАТЬ несов. см. подслушать.

ПОДСМАЛЫВАТЬ несов. см. подсмалить.

ПОДСМАТРИВАНИЕ с. жасырынып қаралу, сығалап қарау.

ПОДСМАТРИВАТЬ несов. см. подсмотреть.

ПОДСМЕИВАТЬСЯ несов. над кем-чем күли, мысыллау, күлкіге ала беріу, дегише беріу.

ПОДСМОЛИТЬ сов. что мум жағыу, мұмлау.

ПОДСМОТРЕТЬ сов. кого-что сыгалау, сынапал қарау, жасырынып қарау.

ПОДСНЕЖНИК м. байшешек (гүл).

ПОДСНЕЖНЫЙ прил. қар асты, қар астындағы; ~ лёд қар астындағы муз.

ПОДСОБИТЬ сов. кому-чему, разг. көмексіу, жәрдем беріу, қолғабысын тыйғизиу.

ПОДСОБЛЯТЬ несов. см. подсобить.

ПОДСБННЫЙ прил. көмекши, жәрдемши, қосымша; ~ое хозяйство жәрдемши хожалық, көмекши хожалық; ~ый рабочий көмекши рабочий; ~ый заработка қосымша табыс.

ПОДСОБЫВАТЬ несов. см. подсунуть.

ПОДСОЗНАНИЕ с. шала сезим, шала түсиник, толық түсинбей.

ПОДСОЗНАТЕЛЬНО нареч. шала сезип, шала түсинип, толық түсинбей.

ПОДСОЗНАТЕЛЬНОСТЬ ж. шала сезиүшилик, шала түсниниүшилик, толық түсиибейшилик.

ПОДСОЗНАТЕЛЬНЫЙ прил. шала сезилген, шала түснинилген, толық уғынылмаган; ~ое движение шала түснинип исленген хәрекет.

ПОДСОЛИТЬ сов. 1. что дузлаңырау, дуз салыу, аз-маз дузлау; ~ суп сорпага азырақ дуз салыу; 2. что, чего, разг. (засолит дополнительно) қосымша дузлау, жәнеде бир қанша дузлау; ~ огурцоб қыярларды қосымша дузлау.

ПОДСОЛНЕЧНИК м. айтабагар.

ПОДСОЛНЕЧНЫЙ прил. айтабагар..., айтабагардын; ~ое масло айтабагар майы.

ПОДСОЛНУХ м. разг. 1. см. подсолнечник; 2. мк. подсолнухи (семечки) айтабагар туқымы.

ПОДСОСНЫЙ прил. с.-х. емизиүши, сүү алмаған (о животном, которого съест детёныши); емиүши, сүттен шықпаган (о детёныше, который сосёт мать).

ПОДСОСОК м. с.-х. сүттен шықпаган (бузау, шлақ ҳәм т. б.).

ПОДСОХНУТЬ сов. 1. (стать сухие) кеүип қалыу, сорылып қалыу; на улицах

~ло көшө кеүип қалды; 2. разг. питип қалыу, жазылыу, аўзы қуұрылыу; раңа ~ла жара питип кетти.

ПОДСПОРЬЕ с. разг. тиреу, жәрдем, күят; служить ~м қуұт болыу.

ПОДСПУДНЫЙ прил. уст. пайдаланбаған, жасырын, қупыя, сырлы; ~е мысли жасырын ойлар, сырлы пикир.

ПОДСТАВИТЬ сов. что 1. подо что астына қойыу, астына тутыу; ~ ведро под струю воды шелкти ағып турған суудың астына қойыу; 2. к чему ислеу, қойыу; ~ подпорку к дереву ағашқа тиреу қойыу; 3. к чему жақынырақ жылыстырыу, сүйсү; тиреп қойыу, жақыплатып қойыу, сүйеп қойыу; ~ лестницу к окну зәңгни әйнектиң жанына сүйеп қойыу; 4. (заменить) аўмастырып қойыу, өзгертиу; ~ цифры в формуле формулаға цифрларды аўмастырып қойыу; ◊ ~ иожку кому-л. 1) биреудиң аяғынан илиу; 2) (сделать неприятность) биреүге жаманлық етпү.

ПОДСТАВКА ж. 1. (подпорка) тиреу, тирепберди; 2. тубелек, тубелдирик; ~ для цветов гуллер қойылатуын тубелдирик.

ПОДСТАВЛЯТЬ несов. см. подставить.

ПОДСТАВНБЫЙ прил. 1. қосымша қойылған, жалғастырылған; ~ая лестница жалғастырылған зәңги; 2. перен. жалған, этирик; ~бй свидетель этирик гүүа.

ПОДСТАКАНИК м. стакан ыдыс.

ПОДСТАНБВКА ж. алмастырып қойыу, өзгертип қойыу.

ПОДСТАНЦИЯ ж. 1. эл. подстанция, жәрдемши станция, көмекши станция; 2. аралық станция, подстанция; телефонная ~ телефон подстанциясы.

ПОДСТАТЬ в знач. сказ. кому-чему, разг. ылайық, мүнәсип; ~ ему была и его женá онац ҳаялы өзине ылайық еди.

ПОДСТЕГАТЬ сов. что, разг. сырлы сырлып тигиу.

ПОДСТЕГИВАТЬ I несов. см. подстегать.

ПОДСТЕГИВАТЬ II несов. см. подстегнуть.

ПОДСТЕГНУТЬ сов. кого-то (стегнуть, хлестнуть) қамышлау, шыбықлау; ~ лошадь атты қамышлау; 2. перен. разг (поторопить) асықтырыу, қыстау; ~ отстающих артта қалыушыларды асықтырыу.

ПОДСТЕЛИТЬ сов. см. подостлать.

ПОДСТЕРЕГАТЬ несов. см. подстерь.

ПОДСТЕРЕЧЬ сов. кого-что айлып турү, буғып күтиу; ~ звёря хайуанды айлып турү.

ПОДСТИЛАТЬ несов. см. подостлать.

ПОДСТИЛКА ж. 1. (действие) тессү, жайыу, астына тессү, астына жайыу, салыу; 2. ултарақ, тессек; соломения ~ сабан ултарақ; 3. (для скота) тессек.

ПОДСТИЛОЧНЫЙ прил. тесселетуын, тессек болатуын; ~ая солома тесселетуын сабан.

ПОДСТРАИВАТЬ несов. см. подстроить.

ПОДСТРАИВАТЬСЯ несов. см. подстроиться.

ПОДСТРЕКАТЕЛЬ м. ғыжақ берүүши, азғырышы, өшегистириүши, бузакы.

ПОДСТРЕКАТЕЛЬНИЦА женск. от подстрематель.

ПОДСТРЕКАТЕЛЬСТВО с. ғыжақ берүүшилик, азғырышылық, өшегистириүшилик, бузакышылық.

ПОДСТРЕКАТЬ несов. см. подстремиуть.

ПОДСТРЕКНУТЬ сов. 1. кого, к чему (склонять) ғыжак берип жибериү, азғыртый жибериү, өшегистириү, бузакылык етиү; 2. что (усилить, возводить) қызықтырыү, оятыү, ийтермелей, күшетий; ~ чёл. любопытство биреүдин хәйескерлигүн күшетий.

ПОДСТРЕЛИВАТЬ несов. см. подстремить.

ПОДСТРЕЛЙТИ сов. кого-что атып жарадар етиү, атып тусириү; ~ утку үйректи атып тусириү.

ПОДСТРИГАТЬ несов. см. подстричь.

ПОДСТРИГАТЬСЯ несов. см. подстричься.

ПОДСТРИЧЬ сов. кого-что шаш келтертиү (волосы); қактырыү (усы, бороду); алышу (ногти); коротко ~ волосы шашты келте етип алышу.

ПОДСТРИЧЬСЯ сов. шаш алдырыү, шаш келтертиү.

ПОДСТРОГАТЬ сов. что жоныү, сүрги-леу.

ПОДСТРОИТЬ сов. 1. что (простроить) жалғастырып салыү, жақын салыү, тақап салыү; к дому ~ли сарай жайға тақап сарай салынған; 2. кого-что, воен. сапка дүзиү, қатарға дүзиү; ~тъ рόту к лёвому флангу ротаны сол жақта сапка дүзиү; 3. что, перен. разг. ислеү, етиү; ~тъ кому-л. неприятность биреүдег жаманлық етиү.

ПОДСТРОИТЬСЯ сов. 1. (простроиться) биреүдин жайына тақап салыү; 2. воен. бир сапка турыү, бир қатарға турыү; ~ к лёвому флангу рόту ротаның сол жайына сапка турыү.

ПОДСТРОЧНИК м. қатарма-қатар аўдарма, жолма-жол аўдарма, сөзбе-сөз аўдарма.

ПОДСТРОЧНИЙ прил. 1. қатарма-қатар, жолма-жол; ~ое примечание қатарма-қатар ескертүү; 2. (буквальный) қатарма-қатар, жолма-жол, сөзбе-сөз; ~ый перевод сөзбе-сөз аўдарма.

ПОДСТУП м. 1. (действие) жақынлаү, тақалып қалып, тирилип қалып, барып қалып; к иемү ~а нет разг. оның қасына барып қыйын; 2. мн. подступы жақын жер, қолайлы жер; на ~ах к городу қалаға жақынлақ жerde.

ПОДСТУПАТЬ несов. см. подступить.

ПОДСТУПАТЬСЯ несов. см. подступиться.

ПОДСТУПИТЬ сов. 1. жақынлап қалып, келип қалып; войскá ~ли к городу эскерлер қалаға жақынлап қалды; 2. жақынлаү, тақалып қалып, тирилип турып, барып қалып; лес ~л в плотину к деревне тоғайдың шети аүылга тақалып қалды; 3. тығылыш, толыш; слёзы ~ли к горлу кез жаслары тамағына тығылды.

ПОДСТУПИТЬСЯ сов. разг. жақынлаү, тақалып, тирилип, барып қалып; к нему не ~ оған жақынлай алмайсац.

ПОДСУДИМАЯ женск. от подсудимый.

ПОДСУДИМЫЙ м. гүнакэр, судланышы; допрашивать ~ого судланышыда тергеү алышу; ◇ сесть на скамью ~ых судка берилүү.

ПОДСУДНОСТЬ ж. юр. судка тийислилик, судтың қарауына жатышылык.

ПОДСУДНЫЙ прил. юр. судка тийисли, судтың қарауына жататын; ~ое дёло судка тийисли ис.

ПОДСУМОК м. қатар, оқ қалта.

ПОДСУНУТЬ сов. 1. что, подо что астына тығып жибериү, астына сугып жибериү; 2. что, разг. (подложить незаметно) билдirmей астына тығып кетиү.

ПОДСУЧИВАТЬ несов. см. подсучить.

ПОДСУЧИТЬ сов. что 1. қосып есиү, араластырыү; ~ щетину в дратву қылды сабака қосып есиү; 2. разг. (засучить) түриү.

ПОДСУШИВАНИЕ с. азырақ кептириү, кептирициреү; ~ семян туымларды кептирициреү.

ПОДСУШИВАТЬ несов. см. подсушить.

ПОДСУШИВАТЬСЯ несов. см. подсушиться.

ПОДСУШИТЬ сов. что 1. азырақ кептириү, кептирициреү; ~ бельё жуўылған кирди азырақ кептириү; 2. кептирип жибериү, қатты кептирип жибериү; ~ пироги кептирип жибериү.

ПОДСУШИТЬСЯ сов. азырақ кебиү, сорығы.

ПОДСЧЁТ м. 1. (действие) еспалау, санау; ~ голосов даўысларды еспалау; 2. мн. подсчёты (итоги) есп, санау; по предварительным ~ам алдын ала еспалауларға қарағанда; проверить ~ы еспаларды тексерип көриү.

ПОДСЧИТАТЬ сов. кого-что еспалау, санау; ~ расходы қаржыны еспалау.

ПОДСЧИТЫВАТЬ несов. см. подсчитать.

ПОДСЫЛАТЬ несов. см. подослать.

ПОДСЫПАТЬ сов. что, чего I. устине себелеү, азырақ салып; ~ саҳару в чай чайға қант салып; 2. (насыпать тайком) жасырып салып, билдirmей себиү.

ПОДСЫПАТЬ несов. см. подсыпать.

ПОДСЫПКА ж. разг. себиү, себелеү, салып; ~ грўнта топырақ себелеү.

ПОДСЫХАТЬ несов. см. подсохнуть.

ПОДТАИВАТЬ несов. см. подтаять.

ПОДТАЛКИВАТЬ несов. см. подтолкнуть.

ПОДТАПЛИВАТЬ I несов. см. подтопить I.

ПОДТАПЛИВАТЬ II несов. см. подтопить II.

ПОДТАСКИВАТЬ несов. см. подтащить.

ПОДТАСОВАТЬ сов. что 1. дизиү, сайлау; ~ карты соцталарды дизиү; 2. перен. (намеренно исказить) бурмалау, шатастырыү; ~ факты фактларды бурмалау.

ПОДТАСОВКА ж. 1. (в карточной игре) дизиү, сайлау; 2. перен. (намеренное исказжение) бурмалау, шатастырыү.

ПОДТАСОВЫВАТЬ несов. см. подтасовать.

ПОДТАЧАТЬ сов. что тигиү, бүгип тигиү.

ПОДТАЧИВАТЬ I несов. см. подтачать.

ПОДТАЧИВАТЬ II несов. см. подточить.

ПОДТАЩИТЬ сов. кого-что, к кому-чему сүйреп әкелиү, жылыстырып экелиү.

ПОДТАЙТИ сов. астынан ериү, ериү; лёд ~л муз ериди.

ПОДТВЕРДИТЕЛЬНЫЙ прил. тастыйыклаушы, дәлиллеүши, дұрыслайтуышы; ~ая телеграмма тастыйыклаушы телеграмма.

ПОДТВЕРДИТЬ сов. что тастыйыклаү, дәлиллеү, дұрыслау, мойынлау; ~прежние показания бурынғы айтқанларын тастыйыклаү; ~ получение письма хатты алғанлығын мойынлау.

ПОДТВЕРДИТЬСЯ сов. тастыйыкланың, дәлиллениү, дұрыс шыгыү, рас болыү, аныкланды; факты ~лись фактлар аныктанды.

ПОДТВЕРЖДАТЬ несов. см. подтверждать.

ПОДТВЕРЖДАТЬСЯ несов. см. подтверждаться.

ПОДТВЕРЖДЕНИЕ с. 1. (действие) тастыйыклаү, дәлиллеү, мойынлау; 2. (то, что подтверждает) тастыйыклаушы, дәлиллеүши, аныклаушы.

ПОДТЕК м. 1. (след чего-л. растёкшегося) қанталаған жер, көгерген жер, исик; 2. (приухлость на теле) дақ, из, белги.

ПОДТЕКАТЬ несов. см. подтечка.

ПОДТЕКСТ м. тексттиң жасырын мәниси.

ПОДТЕРЕТЬ сов. что, чем суртиү, сыпрыү, сыйрырү.

ПОДТЕСАТЬ сов. что жоныү, тегислеү; ~ бревно берене ағашты тегислеү.

ПОДТЕСЫВАТЬ несов. см. подтесать.

ПОДТЕЧЬ сов. 1. подо что астына ағыү, ағы кетиү; водá ~еклә под шкаф суү шкафтың астына ағып кетти; 2. разг. (приухлость) исиү, исип кетиү, исип көгерин кетиү; от ушиба глаз ~әк урып алғаннан кейин кез исип кетти.

ПОДТИРАТЬ несов. см. подтереть.

ПОДТОЛКНУТЬ сов. кого-что 1. (слегка толкнуть) ийтерицирең жибериү, қалыңыраң кетиү; түртпіп жибериү (чтобы обратить чье-л. внимание); 2. перен. разг. (побудить к какому-л. действию) асықтырыү, тезлетиү, туртиү.

ПОДТОПИТЬ I сов. что азырак жагыү, курттай жагыү, қыздырыү; ~ печь постын азырак қыздырыү.

ПОДТОПИТЬ II сов. что, чего еритиү, күйдирнү, тагы азырак еритиү; ~ сала тоң май еритиү.

ПОДТОЧИТЬ сов. 1. что (сделать острее) егеү, қайраү, ушын шығарыү, жүзин шығарыү; ~ть нож пысақты егеү; 2. что (передить — о червях, насекомых) жеп қойыү, қыйып кетиү; 3. что (размыть)

қыйып ағыү, шайыү; река ~ла бөргөн дәрья жағаны шайып кетти; 4. кого-что, перен. хәлсиретиү, дицкесин күртүү; ~ть сыйы күшин хәлсиретиү.

ПОДТРУНИВАТЬ несов. см. подтрунить.

ПОДТРУНИТЬ сов. над кем-чем баскылаү, дегишиү, ойын етиү.

ПОДТУШЁВАТЬ сов. что тушь пенен бояү, тушь пенен дүзетиү.

ПОДТУШЁВКА ж. тушь пенен бояү, тушь пенен дүзетиү.

ПОДТУШЁВЫВАТЬ несов. см. подтушевывать.

ПОДТЫКАТЬ несов. см. подоткнуть.

ПОДТЯГИВАТЬ несов. см. подтянуть.

ПОДТЯГИВАТЬСЯ несов. см. подтянуться.

ПОДТЯЖКИ только мн. аспа баү. ийин бау.

ПОДТЯНУТИЙ 1. прич. от подтянуть;

2. прил. тартылған, қуўсыйған; собақа с ~м животом қарыны қуўсыйған ийт;

3. прил. перен. әнәйдей, тап-туйнақтай, жынылды; у негб ~й вид оның тури әнәйдей.

ПОДТЯНУТЬ сов. 1. что (затянуть потуже) тартыққыраү, тартыү; ~ ремень кайсты тартыққыраү; 2. кого-что (подтащить) сүйреп, кетерип шыгарыү, сүйреп әкелиү, сүйреп тартыү; ~ лодку к берегу қайыкты жағаға сүйреп әкелиү; 3. кого-что, перен. шаққанластырыү, үлгертиү, дүзеү, қатарға илестириү; ~ отстайших артта қалғанларды шаққанластырыү, кейинде қалғанларды қатарға қосы; ~ дисциплину тәртити көтериү; 4. кого-что, воен. топлау, жынау, жамлеү; ~ войскэ эскерлерди топлау; 5. что (присоединиться к погодим) қосылыш, қосылыш айтыү, дауыс қосы, созып айтыү.

ПОДТЯНУТЬСЯ сов. 1. (приблизиться) жақын келиү, жақынласыү, жыналыү; суда ~лись к берегу кемелер жағаға жақын келди; 2. спорт. көтерилиү, созылыш; ~ться на колыцах кольцоларға асылып көтерилиү; 3. воен. (сосредоточиться) топланыш, жыналыш, жемлесиү; 4. перен. шаққанласыү, үлгерүү, дүзелиү, қатарға илесиү; ~ться в учёбе оқыуға күш салыу.

ПОДУМАТЬ сов. 1. что, о ком-чём и без доп. (некоторое время) ойланыш, ойланып кериү, ойлап көриү; я ~ю, потом отвёчу вам мен ойланып көрейин, соннан кейин сизге жуғабын беремен; 2. что, о ком-чём (вообразить) ойлау, ойна алыү, ойна кирип шығыү; я не могу даже ~ть об этом был женинде менин ойна-да кирип шығпайды; ◇ ~ешь! ойлаған екенсек!; ~ешь, какая важность! болса болыпты дағы!; и не ~ю! ойламайма да!; и ~ть не смей! ойыңда да алма!; кто бы ~л? ким ойлар еди?; ~ть только! ойлап көр!

ПОДУМЫВАТЬ несов. разг. ойланыш, ойлап журиү; ~ об отъезде женеп кетиү турулар ойланыш.

ПОДУРАЦКИЙ нареч. разг. ақылсыздай, ақылсыз адамдай, ақмақтай; весті себя ~өзин ақылсыз адамдай тутыү.

ПОДУРАЧИТЬ сов. кого есерлик етиү, дегишиү.

ПОДУРАЧИТЬСЯ сов. разг. есерлениү, дегишилини стиү.

ПОДУРИТЬ сов. разг. бираз есерлениү, бираз тентеклик стиү.

ПОДУРНЕТЬ сов. сықылы қашыү, әпшери қашыү, шырайсызланыү.

ПОДУРТЬ сов. 1. (начать дуты) есиү, ызырыү, есе баслаү, ызыра баслаү; ~л ветер самал есе баслады; 2. үплеү, үплен суұтыү; ~ть на чай чайды үплем суұтыү.

ПОДУЧАТЬ несов. см. подучить 3.

ПОДУЧИВАТЬ несов. см. подучить.

ПОДУЧИВАТЬСЯ несов. см. подучиться.

ПОДУЧИТЬ сов. разг. 1. кого-что (обучить) оқытыү, үйретиү, тәлим бериү; 2. что үйренин алыў, абден билип алышу; ~стихотоврение қосыкты үйренин алышу; 3. кого (подготовить) талярлаү, үйретин шыгарыу.

ПОДУЧИТЬСЯ сов. чему, разг. үйренин киреү, азырак үйренин киреү, оқыңырау.

ПОДУШИЙ||ТЬ I сов. кого-что, разг. бүйін елтириү, туншықтырып елтириү, демоктирип елтириү, тамақлаш кетиү, буўып кетиү; шакалы ~ли много кур шағаллар көп таўықларды тамақлаш кетти.

ПОДУШИЙ II сов. кого-что (духами) этр суў себиү, ийис суў себиү.

ПОДУШИТЬСЯ сов. чем и без доп. этилениү, өзине ийис суў себиү.

ПОДУШКА ж. көпшик, дастық; ♀ кислордна ~ кислород көпшиги.

ПОДУШНЫЙ прил. ист. жан бойынша, жан сайын, жан басына; ~ налог жан салық.

ПОДХАЛИМ м. жарамсақ, жагымпаз.

ПОДХАЛИМАЖ м. разг. см. подхалимство.

ПОДХАЛИМКА женск. от подхалим.

ПОДХАЛИМНИЧАТЬ несов. разг. жарамсақланыү, жараныү, жагымпазланыү.

ПОДХАЛИМСКИЙ прил. разг. жарамсақланған, жагымпазлы.

ПОДХАЛИМСТВО с. жарамсақлық, жагымпазлылық.

ПОДХАЛИМСТВОВАТЬ несов. см. подхалимничать.

ПОДХВАТИЙ||ТЬ сов. 1. кого-что (подняты) кетерү, жоқарылатыү; 2. кого-что (на лету) қақшыү, қақшып алышу; собака ~ла кость ийт сүйекти қақшып алды; 3. что, перен. разг. (болезнь) шатылыү, жолыныү, ушырау, тиийү, табыу, тап болыу; ~ть грипп гриппке ушырау; 4. что, перен. коллау, қошлай, күйатлау, қосылыу; ~ть инициативу масс көпшиликтин инициативасын қүйатлау; 5. что (начать поднеять) қосылыу.

ПОДХВАТИВАТЬ несов. см. подхватить.

ПОДХЛЕСНУТЬ сов. кого-что 1. (хлестнуть) қамшы урыү, шыбық урыү; 2. перен. разг. (потопротить) асықтырыү, жанын алышу; ~ отстающими арытта қалыушыларды асықтырыу.

ПОДХЛЭСТИВАТЬ несов. см. подхлестнуть.

ПОДХБД м. 1. (приближение) жақынлап келиү, жақын келиү, жақынау; 2. (место) барар жер, кирер жер; болотистый ~ к реке деряяга барар жер батпақлы; 3. ыңғай, тилин билиү, усыл, усылын билиү, көзин билиү; умёлый ~ к дёлу истиң ыңғайын билиү, жумыстын көзин билип ислеү.

ПОДХОДИТЬ несов. см. подойти; ♀ ~ к концу таусылыу, тамам болыу.

ПОДХОДЫЩИЙ 1. прич. от подходить; 2. прил. (удобный) жараммы, қолайлы, ыңғайлы, ылайык, ылайықлы; ~ий момент қолайлы пайт, қолайлы ўақыт; ~ее помещение қолайлы жай.

ПОДЦВЕТИТЬ сов. что сэл түр беринү, азырак рец бериү, аз-маз бояү.

ПОДЦВЕЧИВАТЬ несов. см. подцветить.

ПОДЦЕПИТЬ сов. 1. что, к чему, разг. (прицепить) тиркеү; ~ вагон к поезду вагонды поездга тиркеү; 2. что, чем илдириү, илип алышу; ~ бревно багрём боренени илмек менен илип алышу; 3. что, перен. разг. (подхватить) ушырау, жуктырыу, табыу; ~ грипп гриппке ушырау.

ПОДЦЕПЛЯТЬ несов. см. подцепить.

ПОДЧАЛИВАТЬ несов. см. подчалить.

ПОДЧАЛИ||ТЬ сов. 1. к чему (стать на причал) жүзип келиү, жақынлап келиү, жақынлау; пароход ~л к пристани пароход пристаньга жүзип келди; 2. что, чем сүйреп жақынлатыү, ысырыү; ~ть багрём бревно к лодке илмек менен боренени қайықка жақынлатыү.

ПОДЧАС нареч. гей бир, гейде, гей ўақытта, хэр ўақыт, базда, анда-санда.

ПОДЧЕЛОСТИЙ||Й прил. анат. ийек асты..., ийектиң төмениндеги; ~ые жеlezы ийек асты безлери.

ПОДЧЕРЕПНОЙ прил. анат. гелле сүйегиниң астындағы, бас сүйегиниң астындағы.

ПОДЧЁРКИВАНИЕ с. 1. (действие) астын сзызыу; 2. перен. кеүил бөлниү, дыққат аударыу.

ПОДЧЁРКИВАТЬ несов. см. подчеркнуть.

ПОДЧЁРКНУТЬ||Й 1. прич. от подчеркнуть; 2. прил. асты сзызлыған; прочитать только ~ый текст тек фана асты сзызлыған тексти оқып шығыу; 3. прил. перен. (нарочитый) айрышка кеүил беллинген, айрышка беллинген; ~ое внимание айрышка беллинген дыккэт.

ПОДЧЁРКНУТЬ сов. что 1. астын сзызыу; ~ имя прилагательное келбетликтин астын сзызыу; 2. перен. (особо выделить) айрышка көрсетиү, айрышка кеүил болиү, айтты кетиү, айтты етиү; ~ важность вопроса мессенниң әжмийетлилигин айрышка көрсетиү етиү.

ПОДЧЕРНІЙ||ТЬ сов. что қарайтыү, қарата бояү, қара рец бериү; ~ брови қасларды қаралау.

ПОДЧИНЁНИЕ с. 1. (действие) батыныү, бағындырыү, көндириү, бойсындырыү; ~е меньшинств большинству азыр көпке батыныү; 2. бағыныү, көниү, бойсыныү; быть в ~и у кого-л. биреге бағынышлы болыу; 3. грам. бағыныү.

ПОДЧИНЁННОСТЬ ж. бағынышылық, көнүшілік, бойсынышылық.

ПОДЧИНЁННЫЙ 1. прич. от подчинить; 2. в знач. сущ. м. подчинённый и ж. подчинённая бағынышы, қараслы.

ПОДЧИНІТЕЛЬНЫЙ прил. грам. бағындырышы; ~ союз бағындырышы дәнекер.

ПОДЧИНІТЬ сов. кого-что, кому-чemu бағындырыш, көндириш, бойсындырыш; ~ кого-л. своему влиянию биреүди өз тәсірине көндириш.

ПОДЧИНІТЬСЯ сов. кому-чemu бағыныш, көнүші, бойсыныш; ~ приказу приказға бағыныш; ~ чужому влиянию басқа биреудиң тәсірине көниш.

ПОДЧИНЯТЬ несов. см. подчинить.

ПОДЧИНЯТЬСЯ несов. см. подчиняться.

ПОДЧИСТИТЬ сов. что 1. (вычистить) тазартыш, тазалап қойыш, сыпрыш; 2. (оскоблить написанное) өшириш.

ПОДЧИСТКА ж. 1. (действие) тазалаү, артыш; 2. (в тексте) тазаланған жері.

ПОДЧИСТЮ нареч. разг. дым қоймай, зат қоймай, дым қалдырмай; съесть всё ~ ҳәммесин дым қалдырмай жем қойыш.

ПОДЧИТАТЬ сов. что 1. (дополнительно прочитать) тағы оқыңқырау; 2. (сделать подчёркивку) дауыслап оқыш, салыстырып дауыслап оқыш.

ПОДЧИТКА ж. подчёркивка (текстиң копиясын оригинал менен салыстырыш ушын дауыслап оқыш).

ПОДЧИТЧИК м. дауыслап оқышы.

ПОДЧИТЬВАТЬ несов. см. подчёркивать.

ПОДЧИЩАТЬ несов. см. подчищить.

ПОДШЕРСТОК м. түбит.

ПОДШЕФНЫЙ прил. 1. қәүендерликтеги, шефке алынған, шефтеги; ~ая школа қәүендерликтеке алынған мектеп; 2. в знач. сущ. м. подшёфный и ж. подшёфная шефке алышы, қәүендерлик етишши.

ПОДШИБАТЬ несов. см. подшибить.

ПОДШИБИТЬ сов. что, разг. урып жибериш, урып жаралаү, қагып жығыш.

ПОДШИВАТЬ несов. см. подшить.

ПОДШІВКА ж. 1. бүгіү, қайырып тигиү, жиілегин бүгіү; ~а платкоб орамаллардың жиіеклерин бүгіү; 2. (обувь) ултаплаү, ултанын тигиү; 3. (подшивший край) бүгіс; 4. подшивка; посмотреть газетную ~у газета подшивкасын көріп шығыш.

ПОДШІПНИК м. тех. подшипник (машинаның айланын тұратуғын шариклер қойылған мергенеги).

ПОДШІПНИКОВЫЙ прил. подшипниковый; ~ завод подшипник заводы.

ПОДШІТЬ сов. что 1. (пришить) тигиү, астынан тигиү, ишинен тигиү; ~ подкладку астарлаү; астарын тигиү; 2. (подрубить) бүгінш, қайырып тигиү, жиілегин бүгінш; ~ носовые платки қол орамаллардың жиіеклерин бүгіп тигиү; 3. ултанлаү, ултан салдырыш; ~ сапоги етикке ултан салдырыш; 4. тигиү, тиркеү; ~ протокол к делу протоколды делога тигиү; ~ газеты за месяц бир айдан бери жыналған газеталарды тигиү.

ПОДШІПЛИВАТЬ несов. см. подшипливить.

ПОДШІПЛИТЬ сов. что, разг. шашыш, қыстырыш; ~ волосы шашқа түйрөүш қыстырыш.

ПОДШІАННИЦИ только мн. прост. дис кийим, иш кийим, ыштан, дамбал.

ПОДШІТОПАТЬ сов. что торлаү, торлап жамау; ~ носки носкиларды торлап жамау.

ПОДШІТОПЫВАТЬ несов. см. подшитопать.

ПОДШІУКАТҮРИВАТЬ несов. см. подшукатуриш.

ПОДШІУКАТҮРИТЬ сов. что сыбау.

ПОДШІУТИТЬ сов. над кем-чем дәлкелей, ҳәзиллесиү, басқылау; ~ над приятелем достын далкеклеу.

ПОДШІУЧИВАТЬ несов. см. подшутить.

ПОДЪ= приставка «е, я» ҳәрілдериниң алдында «под» орына жазылады, мыс.: подъехать жана келиш, жақынлаш.

ПОДЪЕДАТЬ несов. см. подъесть.

ПОДЪЕЗД м. 1. (действие) жақынлаү, жана келиш, келип тоқтаү; 2. (путь к чему-л.) кирерлик, баарларык, барыж жолы, келиш жолы; хорбий ~ к реке даръяға баратуғын жолы жақсы; 3. (ход в здание) бас есик, қапы, кирерлик; пайдарлы ~ көш жақтағы қапы.

ПОДЪЕЗДН||ОЙ прил. үлкен жолға шыратуғын; ~ые пути ж.-д. үлкен жолға шыратуғын келер жоллар.

ПОДЪЕЗЖАТЬ несов. см. подъехать.

ПОДЪЁМ м. 1. кетериш, қетерилүү, алып шыгарыш; ~ флаги флагты кетериш; ~ тәжестей айырлықтарды кетериш; 2. (повышение) жоқары кетериш, жоқарылатыш; арттырыш, есиү; тасыш (уровня воды); 3. шығыш; ~ на гору тауға шығыш; 4. перен. (рост, развитие) есиү, кетериши, рауажланыш, ҳәйиж алыш; ~ народного хозяйства халық хожалығының рауажланышы; ~ культуры мәденияттың есиү; 5. (участок дороги) шыгарлық; крутой ~ тик шыгарлық; 6. перен. (воодушевление) кетерицлик; кеүиллилек, рухылык, жигер; работать с ~ом кетерицкилек пешен ислеү; 7. (ноги) алқым, аяктың усти; 8. (побудка) оятыш, турғызыш; затрубили ~ турыш сигналын шерти; ♂ тяжел на ~ жайбасар, аяғы айуры; лёгок на ~ шақкан, аяғы жецил.

ПОДЪЁМНИК м. подъёмник, кетергиш.

ПОДЪЁМНЫЙ прил. 1. жук кетеришши, жук кетеретуғын, жук кетериш; ~й кран жук кетеришши кран, жук кетеретуғын кран; 2. кетерилетуғын, кетермелли; ~й мост кетерилетуғын кепир, кетермелли кепир; 3. в знач. сущ. мн. подъёмные подъёмный (хызметкес шақырылған адамға көшил келиш ушын берилетуғын ақша); получить ~е подъёмный алыш.

ПОДЪЁСТЬ сов. что, разг. 1. (подгрязьт) түбин тесиү, түбин кемириш; 2. (съесть всё) жеп қойыш, жеп питириш, жеп таусыш.

ПОДЪЕХА||ТЬ сов. 1. к кому-чему жақынлаү, жана келиш, келип тоқтаү; я ~л к группе людей мен бир топар адамлардың

жанына келип тоқтадым; автомобиль ~л к вокзалу автомобиль вокзалға келип тоқтады; 2. к кому, перен. разг. тишин билиү, тишин табыў, тамырын басыў; с какой бы стороны к нему ~ты? оның қайсы жағынан барып тишин тапсақ екен?

ПОДЪЯЗЫЧНЫЙ прил. анат. тил астын; ~ая железа тил асты бези.

ПОДЪЯРЁМНЫЙ прил. бенделиктеги, куллықтағы, езилишилдиктеги; ~ труд куллықтағы мийнет.

ПОДЫГРАТЬ сов. кому, разг. намаға саз косыў, косып шертий.

ПОДЫГРАТЬСЯ сов. см. подыгрываться.

ПОДЫГРЫВАТЬ несов. см. подыграть.

ПОДЫГРЫВАТЬСЯ несов. к кому-чему, под кого-что, разг. жарамсақланыў, жағыны, жагыны қошладу.

ПОДЫМАТЬ несов. разг. см. поднять.

ПОДЫМАТЬСЯ несов. разг. см. подняться.

ПОДЫСКАТЬ сов. кого-что излеў, излеп табыў, қараў, қыдырыў, излестириў; ~ работу жумыс излестириў; ~ литературу для доклада доклад ушын әдебият излеў.

ПОДЫСКИВАТЬ несов. см. подыскать.

ПОДЫТОЖИВАТЬ несов. см. подытожить.

ПОДЫТОЖИТЬ сов. что жуўмақлау, жуўмақластырыў, жуўмағын шығарыў; ~ расходы жумсалған қаржылардың жуўмағын шығарыў; ~ результаты наблюдений бақлаудардың настийжелерин жуўмақластырыў.

ПОДЫХАТЬ несов. см. подыхнуть.

ПОДЫШАТЬ сов. чем дем алый; ~ свежим воздухом таза ҳаўа менен дем алый.

ПОЕДАТЬ несов. см. поесть 2.

ПОЕДИНOK м. 1. (борьба, единоборство) жекпе-жек, жекпе-жек гүрес, жекпе-жек урысыў; ~ боксёров боксёрлардың жекпе-жек гүреси; 2. перен. айтыс, талас, жарыс, тартыс; словесный ~ сез жарысы, айтис; 3. уст. (дуэль) жекпе-жек, бирме-бир урысыў, жекпе-жек атысыў.

ПОЕДОМ нареч.: есть ~ кого-л. 1) (о насекомых) изин үзбей шағыў, үзликсиз жеў; 2) перен. (мучить попрёками) сайыў, табалау, жанын жеў, жанына тиши.

ПОЁЖИВАТЬСЯ несов. см. поёжиться.

ПОЁЖИТЬСЯ сов. жыйырылып, бүрисиү, кунжыйыў; ~ от холода сууыктан бүрисиү.

ПОЕЗД м. поезд; скорый ~ скорый поезд, жүйрик поезд; пригородный ~ қала дөгергиче қатнайтуғын поезд; ~ дальнего следования узак жолға қатнайтуғын поезд; Ⓛ свадебный ~ қызы узатыў көрүәни.

ПОЕЗДИТЬ сов. сапар етиў, гезиў, аралаў; ~ по свёту жер жүзин аралап шығыў; ~ верхом at пенен аралау.

ПОЕЗДКИ А ж. сапар, сапар етиў, гезиў, саяхат; совершить ~ уз город қаланың сыртына саяхат етиў; вернувшись из ~ и сапардан қайтып келиў; ~ а не состоялась сапар етиў болмай қалды.

ПОЕЗДНІЙ прил. поезд...; ~ая бригада поезд бригадасы.

поезжай, поезжайте повел. накл. от **éхать**.

ПОЁМНЫЙ прил. жайылма, суу алма, суу баскан, суу алатуғын; ~е луга суу алма отлагы.

ПОЁНИЕ с. сууғарыў, суу беріү; ~ скота майды сууғарыў.

ПОЁСТЬ сов. 1. что, чего (немного) азырак жеў, аүзы тиши; жүрек жалгау; ~ мыса азырак гөш жеў; ~ перед уходом кетедиң алдынан жүрек жалгау; ~ утром азанда аүқат жеў; 2. что (без остатка) жеп коййу, жеп питкериў, таусып жеў.

ПОЕХАТЬ сов. 1. кетиў, жөнеп кетиў, барыў, атланыў, сапар етиў (*келиске миңнүп*); ~ть в Москву Москвага кетиў; 2. жылжып кетиў, ысырылып кетиў, сырғанап кетиў; сақи ~ли в сторону шаналар басқа жаққа жылжып кетти; ноги у меня ~ли и я упал аяқларым сырғанап кеткенликтен жығылып қалдым.

ПОЖАДНИЧАТЬ сов. разг. сықмарлық етиў, қызғаныў, қызғаншақылк етиў.

ПОЖАЛЁТЬ сов. 1. кого-что аяў, ревими келиў, жаны ашыў; 2. о ком-чём қыйналыў, өкиниў; ~ о потериюном времени босқа кеткен үақытқа қыйналыў; 3. что, чего (поберечь) қызғаныў.

ПОЖАЛОВАТЬ сов. уст. 1. к кому (прийти) келиў, барыў, миртке барыў, шакырыққа барыў; прошоу ~ ко мне в гости бизикине қонаққа келиүиңизди соранаман; 2. что, кому (наградить) сыйлау, сыйлық бериў; Ⓛ добро ~! хош келдиниз!

ПОЖАЛОВАТЬСЯ сов. на кого-что и без доп. 1. (высказать жалобу) муңын айтыў, арзын айтыў; 2. (подать жалобу) арза бериў, арыз етиў, шағыныў; ~ в суд судка арза бериў.

ПОЖАЛУЙ вводн. сл. итимал, балким, сира, мүмкін; я, ~, завтра придуй к вам мен, балким, ертең сизге келермен.

ПОЖАЛУЙСТА частица 1. мәрхәмәт; дайт ме, ~, воды мәрхәмәт болыңыз суу берип жибериниз; 2. өзеп, мақұл; можно вас на минуточку? — Пожалуйста сизди бир минутқа мүмкін бе? — Эжеп; Ⓛ скажите ~! берекет табыңыз айтыв жиберин!

ПОЖАР м. прям. и перен. өрт, от; лесной ~ тогай өрти; ~войны урыс оты; тушит ~ өрти өшириў; Ⓛ бежать как на ~ жаўкуып киятырғандай асығыў; не на ~ асығыудың қажети жоқ.

ПОЖАРИТЬ сов. кого-что қууырыў; ~ мый гөш қууырыў.

ПОЖАРИЩЕ с. өрт болған жер, өрт орны; лесное ~ тогайдың өрт болған жери.

ПОЖАРНИК м. см. пожарный 2.

ПОЖАРНЫЙ прил. 1. өрт..., өрт өшириў..., өрт сөндиретуғын, өрт сөндирүши; ~ая команда өрт өшириү командасы; ~ая машына өрт өшириү машинасы; 2. в знач. сущ. м. пожарный өртши, өрт сөндирүши; вызвать ~ых өртшилерди шакырыў; Ⓛ в ~ом порядке асығы түрде; на всякий ~ый случай күтпеген жағдайлар ушын.

ПОЖАТИЕ с. қысыў, кол алый, көрисиў; ~ руки кол алышыў.

ПОЖАТЬ I *сов.* что қысыў, алсыў, аманласыў, қошласыў; ~ друг другу руки бири-бириниң колын қысыў; ◇ ~ плечами ийнин қысыў, ҳайран қалыў.

ПОЖАТЬ II *сов.* что орыў; ~ать рожь қара бийдайды орып алыш; ◇ что посёешь, то и ~нёшь *посл.* не ексең, соны орарсан.

ПОЖАТЬСЯ *сов.* жыйырылыў, бүриснү; ~ от холода сууыктан бүрисиў.

ПОЖЕВАТЬ *сов.* что, чего, разг. шайнаў, гүйсөў; ◇ ~ губами еринлерин менен тамсаныў.

ПОЖЕЛАНИЕ с. тилек, арыз, усыныс; ~я трудящихся мийнеткешлердиң тилемелери; закончить письмо ~ем успехов таблицалар тилеү менен хатты питкерий.

ПОЖЕЛАТЬ *сов.* чего, с *неопр.* и союзом «чтобы» тилеу, тилемес болыў; ~ счастливого пути қайырлы сапар тилеү.

ПОЖЕЛТЕЛЬ прил. сарғайған, сапарсарай.

ПОЖЕЛТЕТЬ *сов.* сарғайыў.

ПОЖЕЛТИЙ *сов.* что, разг. сарғайтыў, сарыға бояй.

ПОЖЕНИЙ *сов.* кого үйлендириў, үйлендирип жибериў, қосыў.

ПОЖЕНИЙСЯ *сов.* үйлениў, қосылыў.

ПОЖЕРТВОВАНИЕ с. 1. (действие) садақа берүү, кудайы берүү; 2. (дар) сыйлык, сыйлау, сауға; сбор ~ай сауға жыйнау.

ПОЖЕРТВОВАТЬ *сов.* 1. что, на что (принести в дар) сыйлыкка берүү, сауғага берип; 2. кем-чем (принести в жертву) курбан болыў, пиды етиў; ~ жизнью өмирина.

ПОЖИВАТЬ *несов.* разг. жасаў, өмир суриў, турмыс кеширүү; как вы ~ете? аўхалыңыз қалай?; ◇ жить~ть жасаў, өмир суриў.

ПОЖИВИТЬСЯ *сов.* чем, разг. пайдаланыў (бигөйдүң есабынан).

ПОЖИВШИЙ 1. *прич.* от *пожить*; 2. *прил.* (много испытавший) көптү көргөн; ~ человек көпти көргөн адам.

ПОЖИЗНЕННЫЙ *прил.* өмирлик, өмир бойлык, мәңгиллик.

ПОЖИЛОЙ *прил.* картайған, орта жастан еткен; ~й человек қартайған адам; в ~м възрасте орта жастан еткен шағында.

ПОЖИНАТЬ *несов.* см. *пожать I*.

ПОЖИНАТЬСЯ *несов.* см. *пожаться*.

ПОЖИНАТЬ *несов.* см. *пожать II*; ◇ ~ плоды своих трудов из мийнетинин рәхәтин көри, ~ лавры даңққа бөлениў, атағы шығыў.

ПОЖИРАТЬ *несов. кого-что* 1. (о животных) ашкөзлик пепен жеў, қызғанып жеў; 2. *прост.* (о человеке) жалмап жутыў, асығып жеў; 3. *перен.* (об огне, пламени) жандырыў, жандырып жоқ етиў; ◇ ~ глазами тигилип қараў, кези менен жеп қоя жазлаў.

ПОЖИТКИ только мн. разг. патты-сатты.

ПОЖИТЬ *сов.* бираз жасаў, бир қанша болыў, азырақ турыў, тиришилилек етиў;

он пожил у нас два дня ол бизикинде еки күн болды; ~ить на даче дачада турыў; ◇ ~ивём — увидим погов. өлмесек көрермиз.

ПОЖРАТЬ *сов. 1. см. пожирать; 2. чего и без доп., прост.* жеў, аўқатланыў, тамакланыў.

ПОЖУРИТЬ *сов. кого, разг. кейиү, урсыў, тэмбиси берій.*

ПОЗА *А ж.* 1. түр, турбат көриниси, кейип етип отырыў, көринис; величественная ~а кейипли отырыс; лежать в неудобной ~е колайсыз түрде жатыў; 2. *перен.* (притворство, рисовка) жегилик, жедигөйлик, мәккәрлик; ◇ стать в ~у кого-л., принять ~у кого-л. тәсир етиў ушын бир түрге ениү.

ПОЗАБАВИТЬ *сов. кого-что, разг. кейилдириү, кеүилин көтериү.*

ПОЗАБАВИТЬСЯ *сов. разг. кеүиллениү, кеүили кетерилиү.*

ПОЗАБОТИТЬСЯ *сов. о ком-чём* ғамын жеў, ғамхорлык етиў.

ПОЗАБЫВАТЬ *несов.* см. *позабыть*.

ПОЗАБЫТЬ *сов. разг. 1. кого-что, о ком-чём и с *неопр.* умытыў, ядтан шыгарыў, умытып кетиў; ~ть об обещании ўедесин ядташ шыгарыў; ~ть товарища жолдасын умытыў; 2. что (оставить где-л.) бир жerde умытып кетиў, таслап кетиў; я где-то ~л свой шарф мен шарфымды бир жerde умытып кетиппен.*

ПОЗАВИДОВАТЬ *сов. кому-чему* қызғаныў, қызғаншақылк етиў, қүнлеў.

ПОЗАВТРАКАТЬ *сов. чем и без доп. азаны аўқатты иший.*

ПОЗАВЧЕРА *нареч.* кешегиден арғы күни, кешегиден алдыңғы күни, бурнағы күни, кешеден алдыңғы күн.

ПОЗАВЧЕРАШНИЙ *прил.* кешегиден арғы күнги, кешегиден алдыңғы күнги, бурнағы күнги.

ПОЗАДИЙ 1. *предлог с род. п. соындан, соынан; изинде, изинен (следом); артында, артынан (сзади); он шёл ~ всех ол ҳәмменин соынан келди; он сидёл ~ мен я ол менин артымда отырды; 2. нареч. (сзади) изде, артта, соында; он сидёл далеко ~ ол әдеирак артта отырды; самое трудное ужé ~ ец қызыны артта қалды; ◇ останавить ~ жетип озып кетиў.*

ПОЗАЙМСТВОВАТЬ *сов. что* 1. өнер алыш, үйрениў, қабыл етиў; ~ метод работы ис усылын қабыл етиў; 2. *разг. (взять в долг)* қарыза алыш, алыш турыў.

ПОЗАНИМАТЬСЯ *сов. разг. азлап шуфыллынү, азыкем оқыў.*

ПОЗАПРОШЛЫЙ *прил.* бурнағы, былтырдан алдыңғы, былтырдан бурынғы (о году, времени года); кешегиден алдыңғы (о дне); ~ год бурынғы жылы, бурнағы жылы, былтырдан алдыңғы жылы.

ПОЗАРИТЬСЯ *сов. на кого-что, прост.* қызығыў, қызығып қараў, тацланып қараў.

ПОЗВАТЬ *сов. кого* шақырыў, шақырып алыш, ~ ребёнка баланы шақырып алыш; ~ на помощь кемекке шақырыў, жердемге шақырыў; ~ друга в гости достын қонаққа шақырыў.

ПОЗВОЛÉНИЕ с. рухсат, ықтыяр, разылък, жуўап бериў; с вáшего ~я сизид рухсатыңыз бенен; просить ~я рухсат сораў; получить ~е жуўап алý.

ПОЗВОЛÍТЕЛЬНЫЙ прил. болатуғын, кеширилетуғын.

ПОЗВÓЛИТЬ сов. что, кому 1. (разрешить) рухсат етиў, жуўап бериў, ықтыяр бериў; 2. перен. (дать возможность) имканият туурызыў, мүмкиншилик бериў, мүмкиллик бериў, ерк бериў; болéзнь не ~ла мне выйти из дома наукасылыгым маган уйден шығыўға мүмкинлик бермеди; ◇ ~ты себе 1) (совершить поступок) бир қылык ислеў; 2) (быть в состоянии сделать что-л.) бир нарсени ислей алý; позвольте 1) (как выражение несогласия) сабыр етициз, тоқтай турыңыз, қыстанбаңыз; 2) (при припоминании) мүмкин болса, рухсат етсеңиз.

ПОЗВОЛЯТЬ несов. см. позволить.

ПОЗВОНÍТЬ сов. 1. (в колокол) қонырау қағыу; 2. сылдырлатыў, сыңырлатыў, шыңырлатыў; ~й телефон телефон сыңырлады; 3. (по телефону) телефон урыў, телефон бериў; я ~ю вам завтра мен сизге ертең телефон ураман.

ПОЗВОНÍК м. анат. омыртка, омыртка сүйек; шéйные ~ки мойын омыртка-лары.

ПОЗВОНОЧНИК м. анат. омырткалар, омыртка сүйеклер.

ПОЗВОНОЧНЫЙ прил. анат. омыртка-лары; ~ столб см. позвоночник.

ПОЗДНЕЙШИЙ прил. ең соңы, ең ақыры; ~е достижения ең соңғы жетискен-лидер.

ПОЗДНÍЙ прил. 1. кеш, кеш ўақыт, кешкүрүн; ~ий час кеш мезгил; ~е время кеш ўақыт; читать до ~ей ибчи түн жарысына дейин оқыу; ~яя босень қара гуз; 2. кеш келген, кешиккен, кешигип келген; ~ие посёвь кешигип егилген егилнер; ~ий приход кеш келгенлик; ~ий гость кешиккен қонақ, кеш келген мийман.

ПОЗДНÍО 1. нареч. кеш, сон, кешигип; ~о ибчию түп ақырында; он ~ вернулся домой ол утре кешигип келди; ~о леть кеш жатыў; 2. безл. в знач. сказ. кеш болды кешикти, кеш болып қалды; ужé ~ кеш болып қалды; ◇ лúчше ~, чем никогда погов. җеш болмағаннан кеш болғаны жақсы.

ПОЗДОРÓВАТЬСЯ сов. с кем и без доп. сәлемселисиү, аманласыў, көрисиў.

ПОЗДОРОВЕÍТЬ сов. толысыў, ден саўлыгын кетерип, саўалыў, оңалыў; он ~л за лёто ол жазда ден саўлығын кетерди.

ПОЗДРОБИТЬСЯ сов. безд.: емý не ~ся разг. оған жақсы болмайды.

ПОЗДРАВИТЕЛЬ м. кутлықлаушы.

ПОЗДРАВИТЕЛЬНЫЙ прил. кутлықлау; кутлықлаушы; ~ая телеграмма кутлықлау телеграммасы.

ПОЗДРАВИТЬ сов. кого-что, с кем-чем кутлықлау; ~ с праздником байрам менен кутлықлау; ~ с успехом жетискенлик пепен кутлықлау.

ПОЗДРАВЛÉНИЕ с. 1. (действие) кутлықлау; 2. кутлықлау сезлер, кутлықлау

хатлар; принимать ~я кутлықлауларды қабыл етиў.

ПОЗДРАВЛЯТЬ несов. см. поздравить.

ПОЗДЫВЫВАТЬ несов. разг. есней бериў, еснеў.

ПОЗЕЛЕНÉ||ТЬ сов. 1. кек тартыў, кекке айланыў, көгерүй, көгис тартыў; бронза ~ла бронза көгис тартты; 2. перен. көгерүй, көгерип кетиў, сурланыў, бозарыў; ~ть от злости ашыудан көгерип кетиў.

ПОЗЕМЕЛЬНЫЙ прил. жер..., жерге түсегутын...; ~ налóг жер салығы.

ПОЗЕМКА ж. разг. үргин, ызғырык.

ПОЗЕР м. шыррык.

ПОЖЕ сравнил. ст. от нареч. поздно

кеширек, кейинирек, соңырак; он пришёл

~ мен я ол менен кеширек келди.

ПО-ЗИМНЕМУ нареч. қыстағыдан кийини;

на улице ~ холодно қыстағыша суұық.

ПОЗИРОВАТЬ несов. 1. (художнику, фотографу) белгили бир көринисте отырыў, белгили бир жағдайда болыў; 2. перен. (рисоваться) шыррый, езин көрсетиў.

ПОЗИТИВ м. фото позитив (қазаға түсүрилген фотографиялық сүррет).

ПОЗИТРОН м. физ. позитрон (электрон массасы ҳам оң заряды бар қарамы бойынша электрон зарядына тең материалык бөлекшіе).

ПОЗИЦИОННЫЙ прил. позиция..., позициялық; ~ая война позициялық урыс.

ПОЗИЦИЯ ж. 1. (положение) жаңдай, орын; выгодная ~я қолайлы орын; 2. воен. позиция (әскерлердин урыста жайласып орын); 3. мн. позиции (район военных действий) позициялар (урис болып атырған район); 4. перен. (точка зрения) пикир, көз қарас; отстаивать свою ~ю езиниц пикирин жаңлау; 5. спорт. дене жағдайы, дененин түркеси, дене қолпи; 6. муз. позиция (тарлы сазларда ойнаган бармақлардың жағдайы); 7. шахм. (положение фигур) позиция, жағдай.

ПОЗЛИТЬ сов. кого ашыуландырыў, көхрелепдириў, ерегистериў, өшиктириў.

ПОЗЛЫТЬСЯ сов. разг. ашыуланыў, көхреллий, ерекисиў, өшигиў.

ПОЗЛОРÁДСТВОВАТЬ сов. кек стип күйаныў, биреүдин сатсиз исине күйаныў.

ПОЗЛОСЛОВИТЬ сов. нықыртый, нықыртп сөйлеў, сыртынан гәп етиў, жаманлау.

ПОЗНАВАЕМОСТЬ ж. филос. билиү мүмкиншилиги, билиүгө болатуғыны, таңы мүмкиншилиги; ~мира дүньяны билиү мүмкиншилиги.

ПОЗНАВАЕМЫЙ прил. билиүгө болатуғын, билинетуғын, танылатуғын.

ПОЗНАВАНИЕ с. билиү, таныў, үйрени.

ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ прил. билип болатуғын, билип беретуғын, танып болатуғын, үйренилетуғын; ~ое значение искусства искусствоның билип беретуғын ажмийети.

ПОЗНАВАТЬ несов. см. познать.

ПОЗНАВАТЬСЯ несов. билиниў, танылыў, мәлим болыў; друзый ~ются в беде

посл. дослар басына ис түскенде сыналады.

ПОЗНАКОМИТЬ *сов. кого 1. с кем (представить) таныстырыў, таныстырып қойыў; 2. с чем таныстырыў, таныс етиў; ~ учеников с биографией учёного оқыўшыларды илимпаздың өмир баяны менен таныстырыў; 3. с чем (заставить испытать) бастан кеширий.*

ПОЗНАКОМИТЬСЯ *сов. 1. с кем-чем танысыў, таныс болыў; 2. с чем танысыў; ~ с новым городом таза қала менен танысыў; 3. с чем (испытать) бастан өткериў, бастан кеширий; ~ с трудностями қызыншылықтарды бастан кешириў.*

ПОЗНАНИЕ *с. 1. филос. билиү, таныў, үрений; ~е законы природы тәбияттың законларын билиү; 2. мн. познания билим, мағлұмат; у него больше ~я в медицине оның медицинадан билими көп.*

ПОЗНАТЬ *сов. что 1. филос. билиү, таныў, үрений; ~ законы развития природы и общества тәбияттың ҳам жәмийеттің рауажланыў законларын билиү; 2. (испытать, пережить) бастан кешириў, бастан өткериў.*

ПОЗОЛОТА *ж. жалатылған алтын, қапланған алтын, шайдырылған алтын.*

ПОЗОЛОТИТЬ *сов. что 1. алтын жалатыў, алтын менен қаплаў, алтын шайдырыў; ~ фарфор фарфорға алтын жалатыў; 2. (придать золотистый цвет, оттенок) алтынның рецин беріў, алтынның түсин беріў.*

ПОЗОЛОЧЕННЫЙ *1. прич. от позолотить; 2. прил. алтын жалатылған, алтын қапланған, алтын шайдырылған; ~ портсигар алтын жалатылған портсигар.*

ПОЗОР *м. масқара, масқарашлық, абрайсызлық, бети қаралық, шерменделик; покрыть кого-л. ~ом биреуди шерменде етиў; удалить с ~ом масқаралап куўып жиберіў; выставить на ~ масқаралау ушын көрсетиў.*

ПОЗОРИТЬ *несов. кого-что масқаралау, бийаброй етнү, шерменде етиў; ~ доброе имя абройлы атын шерменде етиў.*

ПОЗОРИТЬСЯ *несов. разг. масқара болыў, бийаброй болыў, шерменде болыў.*

ПОЗОРНЫЙ *прил. масқара, бийаброй, абрайсыз, бети қара, шерменделик; ~ый поступок масқара ис; ◇ пригвоздить к ~ому столбу масқарасын шығарыў, эшкәралау, масқара етиў.*

ПОЗУМЕНТ *м. нағыс.*

ПОЗЫВ *м. тартыў, келиў, қыстаў; ~ к рвоте қайтарғысы келиў, кускысы келиў.*

ПОЗЫВАТЬ *несов. безл. кого тартыў, келиў, қыстаў.*

ПОЗЫВНОЙ *прил. 1. шақырыў; ~ сигнал шақырыў сигналы; 2. в знач. сущ. мн. позывные билдириў сигналы.*

ПОИГРАТЬ *сов. азырақ ойнаў, бираз ойнаў; ~ с детьмій балалар менен азырақ ойнаў; ~ в шахматы азырақ шахмат ойнаў; ~ на пианино бираз пианинода ڈйнаў.*

ПОИЗДЕВАТЬСЯ *сов. над кем-чем бираз корлаў, бираз кемситиў, бираз масқаралаў.*

ПОИЗДЕРЖАТЬ *сов. что, разг. жумсаў, сарып етиў, сауыў; ~ деньги ақшаны жумсаў.*

ПОИЗДЕРЖАТЬСЯ *сов. разг. жумсал бола келиў, сауып шамаластырыў.*

ПОИЗНОСИТЬСЯ *сов. разг. тоза баслау тозыў.*

ПОЙЛКА *ж. науа, сууғаратуғын ыдыс.*

ПОЙЛЬНИК *м. кишкене чайник (кесселлер ушын).*

ПОИМЕННО *нареч. атпа-ат; называть учащихся ~ оқыўшыларды атпа-ат айтыў.*

ПОИМЕННЫЙ *прил. атпа-ат дүзилген; ~ список атпа-ат дүзилген дизим.*

ПОИМЕНОВАТЬ *сов. кого-что атларын атау, атларын айтыў; ~ присутствующих катынасышылардың атларын атау.*

ПОЙМКА *ж. тутыў, услаяу; ~ грабитеley талаушыларды услаяу.*

ПОИМУЩЕСТВЕННЫЙ *прил. юр. мүлк..., мүлклик; ~ налого мүлклик салық; ~зығыў, күштарланыў.*

ПОИНТРИГОВАТЬ *сов. кого-что и без дол. арага от салыў, жасырын қыянатшылык ойлау.*

ПОИСК *м. 1. мн. поиски излеў, қарап табыў, қараў, қыдырыў; отправиться на ~ и излеўге кетиў; в ~ах чего-л. бир нэрсени излеў жүріп; 2. мн. поиски геол. барлаў, излеў жумыслары; ~и полезных ископаемых пайдалы қазба байлықларын излеў жумыслары; 3. воен. (разведывательная операция) барлаў, излеў, излестириў.*

ПОИСКАТЬ *сов. кого-что излеў, излеп табыў, излеў қараў, қарастырыў.*

ПОИСКОВЫЙ, ПОИСКОВЫЙ *прил. излеў..., қараў..., қыдырыў...; барлаў...; ~ые работы барлаў жумыслары; ~ая партия излеў топары.*

ПОИСТИНЕ *нареч. шынында да, хақыйкатаında да, расында да, дұрысында да.*

ПОИСТРАТИТЬСЯ *сов. разг. см. поиздержаться.*

ПОЙТЬ *несов. кого-что 1. сууғарыў, суу беріў; ~ лошадей атларды сууғарыў; 2. перен. (угощать) ишкизиў, беріў; ~ гостей чәям қонақларға чай беріў; 3. (выкармливать молоком) сүт беріў, сүт ишкизиў; ~ телят бузайларға сүт беріў.*

ПОЙЛО *с. жем араластырылған суу; коробье ~ сыйырга берилетуғын жем араластырылған суу.*

ПОЙМА *ж. суу алма, басыў.*

ПОЙМАТЬ *сов. 1. кого-что тутыў, услаяу, услап алыў; қақшып алыў; ~ мяч топты қақшып алыў; ~ жүлика жуликті тутыў; ~ воробьи шымшыкты услаяу; 2. что, перен. сезип қалып, байқау, тутып алыў; ~ чай-л. взгляд биреудиң нәзерин тутыў; 3. что алыў, услаяу; ~ Москву на средних волнах орта толқынларда Москвадан алыў; 4. что, перен. (использовать) табыў, пайдаланыў; ~ удобный момент қолайлы ўакыт табыў; 5. кого-что, перен. (изобличить) тутыў, эшкоралаў; ~ на слове сезинде тутыў.*

ПОИМЕННЫЙ *прил. сууғатлы, суу алма, басыў.*

поймұ, поймешь буд. вр. от понять.

ПОЙТИ *сов.* 1. кетиү, жүрип кетиү, барыў, жүриў; я пошёл польем мен дала менен жүрип кеттим; он попрощался и пошёл ол хошасты да кетип қолды; 2. (*о механизме*) ҳәрекетке келиү, жүриў, жүре баслаў, жүрип кетиў; часы пошли saat жүрип кетти; 3. ағыў, төгилиў, кетиў; кровь пошла из раны жарадан қан кетти; 4. (*о дыме, паре и т. п.*) шығыў, шыға баслаў; 5. кетиў, ишинен жүриў, иши менен кетиў; дорожка пошла лесом жол тогайдың иши менен кетти; 6. (*об осадках*) жаўыў, жаўа баслаў; пошёл сильный дождь катты жаўын жаўды; 7. (*поступить куда-л.*) кириў, кетиў; он пошёл в медицинский институт ол медицина институтына кирди; он пошёл работает на завод ол жумысқа заводка кирди; 8. (*найти объект*) етиў; этот товар хорошош пойдёт был товар жақсы етеди; 9. кетиў, жумсалыў; на халат пошёл много шёлка шапанга көп жипек кетти; 10. (*податься на приманку*) туциў, қабыў, келиў; на таких чёрвей рыбка пойдёт хорошош усындай күртләрга балық жақсы түседи; 11. (*проявить готовность*) барымына барыў, келисимине барыў; я пошёл на уступки мён барымына барым; 12. (*оказаться к лицу*) жарасыў, келисиў; это платье пошло бы вам усы кейлек сизге жарасар еди; 13. жетиў; письмо пойдёт три дня хат үш кунде жетеди; 14. (*в играх*) жүриў, кошиў; ~ конём атты кошиў; ♀ пошёл вои! кет!, жок бол!; он пошёл в отца ол экспирии тартыпты; ~ как по маслу легендей болыў, жақсы барыў; уж если на то пошл... егерде усындай болғанин соң...

ПОКА 1. нареч. (*в данное время*) ҳәзир, ҳәзирше; ~ мне ста рублёй хватит ҳәзирше маган жуз сом жеткилики; 2. нареч. (*всё ещё*) усы ўаңытка дейин, ҳәзирге шекем, еле; ~ ничего неизвестно еле ҳеш нәрсе белгили емес; ~ ещё они не приехали олар еле келген жоқ; 3. союз (*в то время, как*) даўамында, атырганда; ~ он учится, надо ему помочь ол оқып атыр, оған жәрдем бериў керек; куй желёзо, ~ горячо посл. тандырыды қызғанда жап; 4. союз (*до тех пор, как*) дейин, шелли, шекем, ~ша, ~ше, ~да, ~де, ~та, ~те; сиди здесь, ~ я не приду мен келгеше усы жерде отыр; ♀ ~ я хош!, ал жақсы!; ~ что в знач. вводн. сл. ҳәзирше, еле.

ПОКАЗ *м.* көрсетиў; ~ нбового фильма таза фильм көрсетиў.

ПОКАЗАНИЕ *с. 1.* (*свидетельство, рассказ*) көрсетиў, айтып бериў; *расхождения в ~ях литературных источников* әдебий дереклердин көрсетиўндеги айырмашылықтар; 2. *юр.* гүүа, журап, мағлұмат, түсінік; давасть ~ я суду судқа мағлұмат бериў; 3. көрсетиў; ~я термометра термометрдин көрсетиў.

ПОКАЗАТЕЛЬ *м.* 1. белги, көрсеткиш; средние ~и орта көрсеткишлер; ~и успеваемости үлгерүүшиликтиң көрсеткишleri; 2. мат. дөрөжек, көрсеткиш.

ПОКАЗАТЕЛЬНЫЙ *прил.* 1. (*характерный, типичный*) көриекли, қызықлы; ~е явление қызықлы ҳәдийсе; 2. ашық; ~ый

суд ашық суд; 3. (*образцовый*) үлгили, тәжирийбе...; ~ый участок үлгили участка.

ПОКАЗАТЬ *сов.* 1. *кого-что, кому-чему* көрсетиў, силтеў, көрсетип бериў; ~ть свой рисунки өзиниң салған сүүретлерин көрсетиў; ~ть новый опыт таза тәжирибени көрсетиў; ~ть большого врачу наукасты врачу көрсетиў; 2. *на кого-что (движением, жестом)* ылмап көрсетиў, көрсетиў, нәзерин аударыў; ~ть на новое здание таза жайга нәзерин аударыў; 3. *кого-что (в художественном произведении)* көрсетиў, сүүретлеў; 4. *что (разъяснять)* туcиндириў, көрсетиў; ~ть правила умножения көбейтий қаделерин туcиндирниў; 5. *что (проявить, обнаружить)* көрсетиў; ~ть свою стойкость өзиниң тыянақтылығын көрсетиў; 6. *юр.* (*дать показания*) туcиник бериў, айтыв бериў; 7. (*об измерительных приборах*) көрсетиў; манометр ~л высокое давление манометр жокарғы басымды көрсетти; 8. разг. (*проучить*) көзине көрсетиў, еш алай; я тебе покажу мен сагаи көрсетемен!; ♀ ~ть пример үлги көрсетиў; ~ть вид түр көрсетиў; и виду не ~ть билдирмеў, сыр бермөў; ~ть нос келе сала кетиў; ~ть себя өзин көрсетиў; ~ть себя хорошим работником жақсы хызметкер ретинде өзин көрсетиў; ~ть на дверь күйп жибериў, шығарып жибериў.

ПОКАЗАТЬСЯ *сов.* 1. көриниў, көринип қалыў, көзге илиниў, көзге түснү; вдай ~лось селение алыста аүйл көринди; 2. көриниў, сезилиў, болып көриниў, ~дай болыў; задача мне ~лась трудной маселе маган қызындай болып көринди; мне ~лось, что кто-то позвал меня мени биреү шақыргандай болды; 3. барыў, көриниў, қараныў; ~ться врачу врачу көриниў; 4. (*напр. о крови, слезах*) сорғалаў, ағыў, көриниў; на глазах ~лись слёзы көзлеринде жас көринди.

ПОКАЗНЫЙ *прил.* 1. (*образцовый*) көрекли, үлгили; 2. көзеки, етирик, жөги, жасалма; ~ая рбоскош жасалма сән; ~ые слёзы етирик көз жасы.

ПОКАЗЫВАТЬ *несов.* см. показать; часы ~ют десять saat онды көрсетип тур; ♀ глаз (*или носу*) не ~ть қарасын көрсетиў; пальцем ~ть на кого-л. биреүди хайран қалып көрсетиў, биреүди тәнланып көрсетиў.

ПОКАЗЫВАТЬСЯ *несов.* см. показаться; ~ на глаза не ~ көзге көринбей, көзге түспей.

ПОКАЛЫВАНИЕ *с.* шанышуў, шанышулаپ аүйрыў; ~ в груди көкиреки шанышуў.

ПОКАЛЫВАТЬ *несов.* безл. разг. шанышуў, шанышу аүйрыў; у меня ~ет в лёвом боку менин шеп буйирим шаныша береди.

ПОКАЛАТЬ *сов.* разг. 1. что, чего (*немного накапать*) азырак тамызыў; 2. силпилеў, силпилеп жаўыў, тамылаў; с утром ~и дождь азанин баслап жаўын силпиледи.

ПОКАПРИЗНИЧАТЬ *сов.* назланыў, назетиў.

ПОКАРАТЬ *сов.* *кого-что* жазалаў, жаза тартыў, жаза бериў.

ПОКАРАУЛ||ИТЬ сов. кого-что и без доп., разг. қараўыллаў, сер салыў, кез қулақ болыў, корыў; ~ьте, пожалуйста, мой вёши берекет табыңыз, мениң затларымы сер салып турыңыз.

ПОКАТАТЬ сов. кого-что 1. на чём мингизип журиў; ~ кого-л. на велосипеде биреүди велосипедке мингизип журиў; 2. (некоторое время) бираз мингизип журиў.

ПОКАТАТЬСЯ сов. на ком-чём 1. минип журиў, минип қыдырыў; ~ верхом атлы қыдырыў; 2. тебиў, сырғанаў; ~ на коньках коньки тебиў; ~ на лыжах лыжа тебиў, лыжада сырғанаў.

ПОКАТАЙ||ТЬ сов. 1. что домалатыў, жумалатыў; ~ть бочкы бочканы жумалатыў; 2. разг. (быстро поехать) женеп кетиў, айдал кетиў, кетиў; он ~л в гóрод ол қалаға айдал кетти.

ПОКАТАЙ||ТЬСЯ сов. 1. домаланыў, жумаланыў; мяч ~лся под стол топ столдың астына домаланып кетти; ~ться кубарем тоқақақ асып домаланыў; 2. (потечь) ағыў, тәгилиў, сорғалаў; из глаз ~лись слёзы көзден жас акты; ◇ ~ться сб смеху қатты құлнұ, шақалақап құлиу.

ПОКАТОСТЬ ж. қыялық, жатықлық.

ПОКАТЫЙ прил. қыя, жатық.

ПОКАЧАТЬ сов. 1. кого-что тербетиў, шайқаў; ~ ребёнка баланы тербетиў; 2. что, чем шайқаў, шайқап қойыў; ~ головой басын шайқап қойыў.

ПОКАЧАТЬСЯ сов. тербелиў, шайқалыў, тебиў, ушыў; ~ на качелях атқышек тебиў.

ПОКАЧИВАНИЕ с. тербетиў, шайқаў; шайқалыў; ~ ләдки қайықтың шайқалыўы.

ПОКАЧИВАТЬ несов. I. кого-что тербетиў, шайқаў, шайқай бериў, тербете бериў; ~ люльку бесикти тербетиў; 2. что, чем бираз шайқаў; ~ головой басын шайқаў.

ПОКАЧИВА||ТЬСЯ несов. шайқалыў, тербелиў, шайқалып түрү, тербелип түрү, тенселиў; ләдка ~лась на волнажайық толқында шайқалып түрді; он ~лся при ходьбе ол жүргенде тенселип жүрди.

ПОКАЧНУТЬ сов. что азырақ шайқаў, азырак тенселий.

ПОКАЧНУ||ТЬСЯ сов. шайқалып кетиў, тенселип кетиў, тентиреклеп кетиў; он ~лся и чуть не упал ол тенселип жығыла жазалап қалды.

ПОКАШЛИВАНИЕ с. жеткирик, жеткириктиң сеси.

ПОКАШЛИВАТЬ несов. жеткириниў.

ПОКАШЛЯТЬ сов. жеткириу.

ПОКАЯНИЕ с. 1. рел. тәүбә етиў, райдан қайтыў; 2. (признание в совершенном проступке) мойынлаў, мойнына алый; ◇ отпустить душу на ~ тынышын алмаў, мойнына жай бериў.

ПОКАЯННЫ||И прил. тәүбә еткен, райдан қайтышы, өкинишили; ~е слова өкиниши сөзлер.

ПОКАЯТЬСЯ сов. в чём 1. рел. тәүбеге келиў, райдан қайтыў; 2. (признаться в совершенном проступке) мойынлаў, мойнына алый.

ПОКВАРТАЛЬНЫЙ прил. кварталлық, квартал сайынғы; ~ отчёт квартал сайынғы отчёт.

ПОКВИТА||ТЬСЯ сов. с кем-чем, разг. 1. (рассчитаться) есаласыў, қутылысыў; 2. (отомстить) өш алыў, кериў; я с тобой ещё ~юсы мен сениң еле өшими ди алааман!, мен сениң менен еле көрермен!

ПОКИВАТЬ сов. чем и без доп. ииегин қагыў, басын иизеў.

ПОКИДАТЬ I сов. см. побросать.

ПОКИДАТЬ II несов. см. покинуть.

ПОКИНУТЫЙ 1. прич. от покинуть; 2. прил. (одинокий, заброшенный) тасланып кетилген, қалдырылган; ~ дом тасланып кетилген жай.

ПОКИНУ||ТЬ сов. 1. кого-что (оставить) безиў, қарамай кетнү; қол үзиў; ~ть родителей ата-анадан безиў; все друзья ~ли его ҳәмме дослары оны таслап кетти; ~ть на произвол судьбы қараусыз қалдырып кетиў; 2. что таслап кетиў, кетип қалыў, женелип кетиў, қарамай кетиў, шығып кетиў; ~ть гóрод қаланды таслап кетиў; 3. кого-что, перен. қурыў, хәлсиреў, айрылый, кетиў; силы ~ли его оның дәрманы кетти.

ПОКИПЕТЬ сов. бираз қайнаў, кайнаңырау.

ПОКИПЯТИТЬ сов. что қайнатыў, қайнатынырау.

ПОКИПЯТИТЬСЯ сов. разг. 1. см. покипеть; 2. перен. (посердиться) ашыўланиў, ашыўы келиў, қәхри келиў.

ПОКЛАДАЙ: работать не ~ рук тұнбастан ислеў.

ПОКЛАДИСТОСТЬ ж. кеүилшеклик, жумсақ минезлик.

ПОКЛАДИСТЫЙ прил. кеүилшек, жумсақ минезли; ~ человек кеүилшек адам.

ПОКЛАЖА ж. жук.

ПОКЛЕВА||ТЬ сов. 1. что, чего и без доп. (немного) шоқып жеў, бираз шоқыў, шоқыңырау; 2. что (склевать) шоқыў, жеп қойыў; күры ~ли всё пропо тауықлар тарының ҳәммесин жеп қойды.

ПОКЛЁП м. разг. жала, жалахорлық; возвести ~ на кого-л. биреүдеге жала жабыў.

ПОКЛОН м. 1. (приветствие) тәжим, салем; отвёти на чей-л. ~ биреүдиң тәжимине тәжим етиў; 2. ийилиў, бүгилиў; зембй ~ төмен ийилиў; класть ~ы ийилиў, ийилийн жеткериў; ◇ идти на ~ к кому-л. биреүдиң аяғына бас урыў, биреүге жалыныў.

ПОКЛОНЁНИЕ с. 1. бас ийиў, сыйыныў, куллық етиў; ~йдолам бутқа бас ийиў; 2. (преклонение) таң қалыў, хайран қалыў, ҳұрметлеў, бас ийиў; ~ талантын ҳұрметлеў.

ПОКЛОНЙТЬСЯ сов. кому-чему и без доп. салем бериў, тәжим етиў.

ПОКЛОННИК м. 1. (почитатель) ҳұрметлеши, сүйиши, жақсы көриүши; он ~ Пушкина ол Пушкинди жақсы көреди; 2. (влюблённый) ашық.

ПОКЛОННИЦА женск. от поклонник.

ПОКЛОНЯ||ТЬСЯ несов. кому-чему 1. (читать как божество) бас ийиў, сыйы-

ныү, куллық етиү; в дрёвности люді ~лись сйлам природы эйнемги заманда адамлар табияттың күшлерине сыйынган; 2. перен. (преклоняться) таң қалыў, ҳайран қалыў, хурметлеу, бас ишиү.

ПОКЛЯСТЬСЯ сов. кому, в чём, с союзом «что» и с неопр. ант етиү, ант ишиү, ант бериү; ~ в вёрности ҳак нийет пenen берилгенлигине ант ишиү.

ПОКБЫКА ж. 1. (ковка) таплау, шеккишлеу; 2. тех. тапланған темир; стальные ~и тапланған полат темирлер.

ПОКОВОЧНЫЙ прил. тех. тапланғыш, тапланатуғын.

ПОКОВЫЛЯТЬ сов. разг. ақсаңлау, байланлау.

ПОКОВЫРЯТЬ сов. что, в чём, разг. шуқылау, шуқыў; ~ в зубах тислердин арасын шуқылау.

ПОКОИТЬСЯ несов. 1. на чем турыў, орнасыў; здание ~ся на прочном фундаменте жай беккем фундаменттиң устинде орналаскан; 2. (быть похороненным) жағастырылый, қойылыў, жерлений.

ПОКОЙ м. 1. (отсутствие движения и шума) козғалмау, ҳарекет етпей, тынышлық, жым-жыртлық, ҳарекетсизлик, қозғалмасыл; тело в состоянии ~я физ. дene ҳарекетсиз жағдайында; 2. (спокойствие) тынышлық, тыным, рәхэт; оставить кого-л. в ~е биреүдиң тынышы алмау; не находить ~я тыным таппау; не давать ~я кому-либо биреүге тынышлық бермей, биреүге рәхэт бермей; нарұшить чей-л. ~й биреүдиң тынышын алый; эта мысль не даёт мне ~я усы ой мениң тынышмы бермейди; ~жит на ~е жумыс ислемеу, хызметте болмау; приёмный ~й кеселлерди қабыл ететуғын белме; вечный ~й өлим.

ПОКОЙНИК ж. мархұм, қайтыс болған адам, өлген адам.

ПОКОЙНИЦА женск. от покойник.

ПОКОЙНИЦА ж. өлихана.

ПОКОЙНО нареч. тынышлық пenen, тыныш сезим менен, қолайлылық пenen.

ПОКОЙНЫЙ прил. 1. (спокойный) тынық, тыныш, жууас, салмақы, аўыр; ~ый характер аўыр минез; 2. (удобный) жайлы, қолайлы; ~ое крэсло жайлы кресло; 3. (умерший) мархұм, қайтыс болған; 4. в знач. сущ. м. покойный и ж. покойная мархұм, қайтыс болған адам, өлген адам; ~ой начи түнициз қайырыл болсын; будьте ~ы! ғам жемені!

ПОКОЛЕБАТЬСЯ сов. 1. кого-что шайкаў, қыймылдатыў, қозгаў; ветер ~л верхушки дерёвьев самал ағашлардың басын қыймылдатты; 2. что, перен. тусириў, төмөнлетиў, төгиў; ~ть чей-л. авторитет биреүдиң абройын төгиў; 3. кого-что, перен. (вызвать - сомнение) исенинкиремеу, еки ойлы болыў.

ПОКОЛЕБАТЬСЯ сов. 1. шайкалыў, қыймылдау, қозгалыў; майтник немибіо ~лся и остановился майтник азырақ шайкалып турды да қалды; 2. перен. (ослабеть) тусиў, төмөнлеу, тегилиў; его авторитет ~лся оның абройы түсе баслады; 3. перен. (испытывать нерешильность)

исенинкиремеу, еки ойлы болыў; ~ться в своём решении өз пикиринде еки ойлы болыў.

ПОКОЛЕНИЕ с. әүләд, нәсил; молодёж ~е жас әүләд; ♂ из ~я в ~е 1) (по наследству) әүләдтән әүләдқа, атадан балаға; 2) (по традиции) үлкеннен кишиге.

ПОКОЛЕСИТЬ сов. разг. гезиў, айланыў; немаля я ~л по бёлу свёту бул жарық дүньяны мен аз гезедим.

ПОКОЛОТИТЬ сов. разг. 1. кого (избить) урыў; 2. что (разбить) сындырыў.

ПОКОМАНДОВАТЬ сов. команда бериў, команда берип турый.

ПОКОНЧИТЬ сов. 1. что, с чем (закончить) питириў, тамамлау, қутылыў; ~ с уборкой урожая егии жыйнауды тамамлау; 2. с чем сапластырыў, болдырмау; ~ с беспечностью бийғамлықты сапластырыў, арқайынықты сапластырыў; ~ свойной урысты болдырмау; 3. с кем-чем (уничтожить) жоқ етиў, күртый, өлтириў; ♂ ~ с собой, ~ жизнь самоубийством өзин-өзи өлтириў.

ПОКОПАТЬ сов. что бираз қазыў, қазыңырау.

ПОКОПАТЬСЯ сов. разг. аждарыстырыў, актарыў, излений; ~ в сумке сумканиң ишин аударыстырыў.

ПОКОРЕЖИТЬ сов. что, разг. жымрайтыу, мыжрайтыу, майыстырыў; қазғанақ-қазғанақ етиў.

ПОКОРЕЖИТЬСЯ сов. от чего и без доп., разг. жымрайылыў, мыжрайылыў, майысыў; қазғанақ-қазғанақ болып қалыў; фанера от сырости ~лась фанера ызгардан жымрайып кетти.

ПОКОРЕНИЕ с. бағындырыў, бойсындырыў; ~ природы табиятты бойсындырыў.

ПОКОРИТЕЛЬ ж. бағындырышы, женшиши; ♂ ~ сердеч ышқыпаз.

ПОКОРИТЕЛЬНИЦА женск. от покоритель.

ПОКОРИТЬ сов. 1. кого-что (завоевать) бағындырыў, бойсындырыў; 2. что, перен. бағындырыў, бағынышы етиў, ез тәсири көндириў; ~ сильны природы табияттың күшлерин бағындырыў; 3. кого-что (подчинить своему обаянию) өзине тартыў, ықласты аударыў, кеүилди алый; ♂ ~ чё-л. сердце биреүдиң жүргегинен орын алый, ышқы отына күйдириў.

ПОКОРИТЬСЯ сов. кому-чему 1. (подчиниться) бағыныў, бойсыныў; 2. (примириться) көниў, айтқанын етиў; ~ своей участии өз тәэддирине көниў.

ПОКОРМİТЬ сов. кого, чем аүқатландырыў, тамақландырыў.

ПОКОРНЕЙШЕ нареч. уст.: ~ прошую жүректен соранаман; ~ благодарю за, кейілм менен алғыс айтаман.

ПОКОРНО нареч. үндемей, сөзис; он ~ согласился ол үндемей-ақ келисім берди ♂ благодарю ~ жуда ҳәм раҳмет (наризаликты билдиреди); нет уж, благодарю ~, я на это не согласен яқ, жуда ҳәм раҳмет, мей бул нарасеге келиске алмайман!

ПОКОРНОСТЬ ж. тыңлауышылық, тил алғышлық, бағынышылық, көниүшилик.

ПОКОРНЫЙ прил. 1. (послушный, уступчивый) тыңлаыш, тил алғыш, тыңлайтуғын, бағынатуғын; 2. (подвластный) қарсылық көрсептейтуғын, мөмин, бас ийетуғын, бас ийиүши; ~ судьбә төгдирге қарсылық көрсептейтуғын; ◇ ваш ~ слуга уст. сизин малайыц; слуга ~! ирон. болды енді!, жетеклики!

ПОКОРБИТЬ сов. 1. что (искривить) қыйсайтыү, иймейтиү; 2. кого-что, перен. разг. жеркентиү, жызырыү, түршиктириү; его ~ло от этих слов был созлер оны түршиктирип жиберди.

ПОКОРБИТЬСЯ сов. қыйсайыү, иймейиү.

ПОКОРЯТЬ несов. см. покорить.

ПОКОРТЬСЯ несов. см. покориться.

ПОКОС м. 1. (косьба) орыү, шабыү; 2. (время косьбы) от орыү мәйсими; 3. (место косьбы) пишенлик.

ПОКОСИТЬ I сов. 1. что (выкосить) орын таслау, шауып таслау; 2. что и без доп. (некоторое время) бираз үақыт орыү, шабыү.

ПОКОСИТЬ II сов. чаще безл., что (искривить) қыйсайтыү, шалқайтыү; дверь ~ло қапы қыйсайып кетти.

ПОКОСИТЬСЯ сов. 1. (искривиться) қыйсайыү, шалқайыү; 2. (посмотреть искоса) қырынлап қараү, қыйсайып қараү.

ПОКОЧЕВАТЬ сов. көшиү, көшип жүриү.

ПОКРАЖА ж. 1. (кражка, воровство) урылыш, қарақышлық; 2. (украденное) урланған зат, урланған ўаж, урланған мал; ~ нашласы урланған зат табылды.

ПОКРАПАТЬ сов. (о дожде) силпилеү, себелеү, тамышлау.

ПОКРАПЫВАТЬ несов. силпилениү, себелениү, тамышланыү; ~л мәлкий дождь майда жаўын силпиленип турды.

ПОКРАСИТЬ сов. что бояү, реңлеү.

ПОКРАСКА ж. бояү, реңлеү.

ПОКРАСНЕТЬ сов. 1. қызызш тартыү, қызарыү; вишня ~ла шийе қызарды; 2. қызарып, қызарып кетиү; ~ть от стыда уялғанын қызарып кетти.

ПОКРАХМАЛІТЬ сов. что крахмаллау, ~ белсөн иш кийимлери крахмаллау.

ПОКРИВИТЬ сов. что қыйсайтыү, аудырыү, жынырыү; ◇ ~ душой еки жүзлилил етиү, ҳақықатын айтпау.

ПОКРИВИТЬСЯ сов. қыйсайыү, аүып кетиү; забор ~лес дийұзған қыйсайып кетти.

ПОКРИКИВАТЬ несов. на кого-что и без доп., разг. 1. (время от времени) аратура бақырып қойып, қышқырып қойып; 2. катты жекириниү, кейиү, урсыү; ~ на подчинённых қарауындағыларға қатты жекириниү.

ПОКРИТИКОВАТЬ сов. кого-что, за что и без доп. критикалау, сын беріү.

ПОКРИЧАТЬ сов. 1. (немного) бақырып түрүү, қышқырып түрүү; 2. кого и без доп., разг. (позвать) дауыслап шақырыү.

ПОКРОВ м. қатлам; сиёжный ~ қар қатламы; растительный ~ өсимлик қат-

ламы; волосянй ~ түк, жүн; ◇ под ~ом нөчі түн ишинде, түнде жасырынып; набрать ~ жорта шийеленистириү, ҳақықатын жасырыү; сорвать ~ы анықлау, ашып таслау.

ПОКРОВИТЕЛЬ м. қәүендер, жақлаушы, корғаушы, сүйеүши.

ПОКРОВИТЕЛЬНИЦА женск. от покровитель.

ПОКРОВИТЕЛЬСТВЕННЫЙ прил. 1. қәүендерли, корғаушылық, жақлаушы, сүйеүши; ~ый тон қәүендерлик дауыс; ~ый вид қәүендерлік түр; 2. эк жақлау... корғау...; ~ая политика жақлау сиясаты; ◇ ~ая окраска бил. ҳайуандар ҳәм өсимликлердин сыртқы үқасалық көриниси.

ПОКРОВИТЕЛЬСТВО с. қәүендерлик, жақлаушылық, корғаушылық, сүйеүшилик; оказывать ~ кому-л. қәүендерлик етиү.

ПОКРОВИТЕЛЬСТВОВАТЬ несов. кому-чему қәүендерлик етиү, жақлау, корғау, сүйеү.

ПОКРОБИЙ м. пишим, үлги; пальто модного ~я модага сәйкесленип пишилген пальто; ◇ на один ~й бирдей, бир қәлиптен шықандай.

ПОКРОШИТЬ сов. что, чего майдалау, кесип майдалау, туурау, усақлау.

ПОКРУЖИТЬ сов. 1. (описывая круги) айланыү; 2. (проблуждать) адастыү; ~ по лесу токайда адастыү; 3. кого-что айландырыү.

ПОКРУЖИТЬСЯ сов. бираз айланыү.

ПОКРУТИТЬ сов. что, чем таулау, бурау.

ПОКРУТИТЬСЯ сов. тауланылыу, буралыу.

ПОКРЫВАЛО с. 1. (кусок ткани) жапқы, жапқыш; 2. (женское) жаўылк, жегде; 3. (на постель) жук жабар, көтке жабар.

ПОКРЫВАТЬ несов. см. покрыть.

ПОКРЫВАТЬСЯ несов. см. покряться.

ПОКРЫТИЕ с. 1. қаплау, жабыу, бастырыу; ~ дома черепицай жайды черепица менен бастырыу; 2. (издережек, расходов) етөү, төлеү, кутылыу; 3. (преодоление расстояния) етиү; жүриү; ушыү; 4. төсек, теселме; асфальтовое ~ асфальт теселмеси.

ПОКРЫТЬ сов. 1. кого-что, чем жайыү, жабыу, тесеү; ~ть стол скатертью столдың үстине жапқыш жайыү; ~ть голову платком басын орамал менен жабыу; ~ть ребёнка одеялом баланың үстине одеяло жабыу; 2. что, чем қаплау, жабыу, бастырыу; ~ть диван плюшем дивандығыжым менен қаплау; ~ть крыйшу желэзем төбени қаңылтыр менен бастырыу; 3. что бояү, сырлау, жағыү; ~ть мебель лаком мебельди сырлау; ~ть стёны краской дийалду бояү; 4. что (окутать) қаплау, басыу; облака ~ли небо бултлар аспанды қаплады; 5. что (оплатить, возместить) етөү, төлеү, кутылыу; ~ть расходы қаржыны етөү; 6. что (заглушиш) басыу, еситтирмөү; оркестр ~ шум толпы оркестр бир топар адамның шауқымын басты; 7. кого-что жасырыү, тасалау, айтпау, билдиримей; ~ть преступление жина-

яты жасырыў; 8. что (преодолеть расстояние) етиў; журиў; ушыў; 9. что, картажбыў, кесиў; ~ть сёмёрку валётом жети қалды балта менен кесиў; ◇ ~ть алгодисментами қол шаплатлаулар менен макулаў; ~ть позбром шерменде етиў; ~ть поцелуями көп сүйе бериў; ~ть слайвой данкка бөлеў; ~ть тайной купыя сақлау, жасырын сақлау.

ПОКРЫТИСЯ сов. 1. (накрыться) жамылыў, жабылыў, ораныў, буркениў; ~тесь одеялом одеяло жамылыў, көрпе жамылыў; 2. буркелиў, қапланыў; небо ~лось звездами аспанды жулдызлар қаплады; горы ~лись сиёгем таулыар қарға бүркелди.

ПОКРЫШКА ж. 1. разг. (крышка) қақпак; 2. (велосипеда, автомашины) покрышка, шина; 3. (мяча) покрышка; ◇ ниана ни ~и кому-л. берекет таппасын.

ПОКРЯКИВАТЬ несов. разг. гаркылдай бериў.

ПОКРЯХТЕТЬ сов. разг. гүрсаниў, ыңқылдау.

ПОКУДА нареч. и союз разг. см. пока 1—3.

ПОКУПАТЕЛЬ м. қарыйдар, сатып алышы.

ПОКУПАТЕЛЬНИЦА женск. от покупатель.

ПОКУПАТЕЛЬНЫЙ прил. сатып алышы...; ~ая способность сатып алышылыгы.

ПОКУПАТЕЛЬСКИЙ прил. қарыйдардың..., сатып алышының...

ПОКУПАТЬ I несов. кого-что сатып алышы.

ПОКУПАТЬ II сов. кого, разг. (выкупать) шомылдырыў, жууындырыў.

ПОКУПАТЬСЯ сов. разг. (выкупаться) шомыллыў, жууынлыў.

ПОКУПКА ж. 1. (действие) сатып алышы; 2. (купленная вещь) сатып алынган зат; дешёвая ~ арзан сатып алынган зат.

ПОКУПНИЙ прил. 1. сатып алынған; ~ая ценә сатып алынған баҳасы; ~ый хлеб сатып алынатуын нан; 2. см. покупательный.

ПОКУРИВАТЬ несов. что и без доп., разг. шылым тартыў, папирс шегиў, темеки шегиў (ұақты-ұақты).

ПОКУРЙТИ сов. что и без доп. шылым шегиў, папирс тартыў, темеки шегиў.

ПОКУСАТЬ сов. кого-что қабыў, тислеў (о собаке); шағыў, талаў (о пчёлах, насекомых и т. п.).

ПОКУСИТЬСЯ сов. на кого-что и с непр. қызығыў, қыянэтлик етиў, алыша умтылыў.

ПОКУСЫВАТЬ несов. кого-что, разг. хар үақыт тислеў.

ПОКУТИТЬ сов. разг. ара-тура ишиў, ара-тура мас болышы.

ПОКУШАТЬ сов. что, чего и без доп. аүкательныў, тамакланыў, жеў.

ПОКУШАТЬСЯ несов. см. покуситься.

ПОКУШЕНИЕ с. қаслық, өлтириүге умтылыў, қастыянылық; ~ на чю-л. жизнь биреүди өлтириүге умтылыў.

ПОЛ I м. пол, еден; деревянный ~ тахта пол; каменный ~ тас төселген пол; настить ~ый пол салыў.

ПОЛ II м. жыныс; мужской ~ еркек жынысы; женский ~ ҳаял жынысы.

ПОЛ= I, **ПОЛ**= қоспа сөзлердин «ярым, жарты» деген мәнисин билдиреди ҳэм төмөндеги жағдайларда қолланылады: 1) егерде сөздің екини белеги ишельк сеплейиндеги атлық болып келсе, мыс.: **полчаса ярым саат**; **пол-оборота ярым айланыў**; 2) егерде сөздің екини белеги қатар сан болып келсе, мыс.: **полвторого саат бир ярым**.

ПОЛ= II қоспа қысқарған сөзлердин толық ҳүкүмді деген мәнисин беретүүн биринши белеги, мыс.: **полпрэд** полпред.

ПОЛ= А ж. 1. етек, шалгай, шабыў; ~а шубы постының етеги; 2. (полотница) етек; ~а палатки шатырдың етеги; ◇ из-под ~ы жасырып сауда етий.

ПОЛАГАТЬ несов. что ойлаў, болжай, есаплаў, санаў; я ~ю, что сдею работу к срёку мен жумысты мәйлетеине орынлардан деп ойлайман; я ~л, что мы будем читать книгу мен ойлаган едим, бизлер китап оқымыз деп; ◇ надо ~ть в знач. вводн. сл. итимал, мүмкін.

ПОЛАГАТЬСЯ I несов. 1. болыў, тийисли болыў, керек болыў; здесь курить не ~ется был жерде шылым шегиүге болмайды; за вход ~ется платить кириў ушын төлеў керек болады; 2. кому-чemu, безл. (причиняться) тийисли болыў; вам ~ется получить деньги сиз ақша алышыңыз тийис.

ПОЛАГАТЬСЯ II несов. см. положиться.

ПОЛАДИТЬ сов. с кем, разг. келисиў, оңысыў, жарасыў; они не ~ли между собой олар ез-ара келисе алмады.

ПОЛАКОМИТЬСЯ сов. чем мазалы аүкет жей, жеп ҳазлений.

ПОЛАЙТЬ сов. бираз үриў.

ПОЛБЕДЫ ж. в знач. сказ. разг. шыдарлык, онша емес.

ПОЛБУТЫЛКИ ж. ярым шийше.

ПОЛВЕКА м. ярым эсир.

ПОЛГБДА м. ярым жыл; чёрез ~ ярым жылдан соң.

ПОЛДЕЛА с. в знач. сказ. разг. истик ярымы, тийисли истик ярымы.

ПОЛДЕНЬ м. тал-түс, түс үақыт, күн орта; ◇ ~а ~ түстен кейин, күн ағаннан соң.

ПОЛДНЁВНЫЙ прил. тал-түстеги, түстеги, түс үақыттарғы; ~ зной түстеги ыссы.

ПОЛДНИК м. песенги аүқат.

ПОЛДНИЧАТЬ несов. разг. песенги аүкatty жеў.

ПОЛДНЯ м. ярым күн; прошло уже ~ кашшан ярым күн етти.

ПОЛДОРГОДИ ж. ярым жол, жолдың ярымы; ◇ остановиться на ~е баслағанды піткермей, ярым жолда тоқтаў.

ПОЛДЮЖИНЫ ж. алты; ~ ножей алты пышак.

ПОЛЕ с. 1. дала, майдан, атыз; хлопковые поля пахта майданлары, пахта

атызлары; идти ~м атызлық пенен журиў; 2. майдан, дала, тегислик; футбольное ~ футбол майданы; 3. перен. (область, сфера) өриси; 4. мн. поля шет, ашық жол, жол; поля книги кнап бетинин шетлері; 5. мн. поля қыр, етек, дөгерек; шляпа с широкими полями кең қырлы калпак; 6. (фон) рец; ◇ ~ боя сауаш майданы; ~ бранысты. сауаш майданы; электромагнитное ~ физ. электромагнит майданы; ~ зреңия 1) көз жетер жер, көрү майданы; 2) (круг интересов) билим дәрежеси.

ПОЛЕВЕТЬ сов. полит. соглашение, соглашаны.

ПОЛЕВОД м. полевод (егиншилил қызметсі).

ПОЛЕВОДСТВО с. егиншилил.

ПОЛЕВОДЧЕСКИЙ прил. егиншилил...; ~ая бригада егиншилил бригадасы.

ПОЛЕВОЙ прил. 1. дала..., атыз..., атызлық, дүз...; ~ые работы атыз жумыслары; ~ые травы дала шеплері; ~ый стан атыз шертергі; 2. воен. дала..., майдан...; дала жағдайындағы госпиталь дала жағдайындағы госпиталь; ~ая почта эскерій почтасы; ◇ ~ая сумка аспа сумка.

ПОЛЕГАНИЕ с. с.-х. жапырылыў, кулау, жапырылып қалыў; ~ хлебов бийдайдың жапырылып қалыў.

ПОЛЕГОНЬКУ нареч. прост. есте-акырын, шамалы, сал-пәл, азырақ, ебндей.

ПОЛЕЖАТЬ сов. жата турыў, азырақ жатыў, азырақ түрүў; ~ в постели төсекте жата турыў; яблокам нұжно ~ алмалар азырақ түрүў керек.

ПОЛЁЖИВАТЬ несов. разг. жата бериў, жатып алыў.

ПОЛЕЗАЩИТНЫЙ прил. майдан коргаў, атыз коргаў; ~е лесонасаждение атыз коргаў ағашлықлары.

ПОЛЁЗНОСТЬ ж. пайдалылық, қайырлылық.

ПОЛЁЗНЫЙ прил. пайдалы, қайырлы; ~ый труд пайдалы мийнет; быть ~ым пайдалы болыў; ◇ ~ая площадь пайдаға асар жери, пайдаланғандай жери; коэффициент ~ого действия пайдалы ҳарекет коэффициенті.

ПОЛЁЗТЬ сов. разг. 1. на что (влезть) өрмелеп шығыў, өрмелей; ~ на дерево ағашқа өрмелеп шығыў; 2. во что (вместиться) арапасы, суғылысы, кирисип кетиў; ~ в драку төбелеске арапасы; 3. за кем-чём салыў, тығыў, суғыў; ~ в портфель за карандашом қәлемди алышуға портфельге қолын суғыў; 4. (о волосах, щерсти) түсе баслаў.

ПОЛЕМИЗИРОВАТЬ несов. с кем и без доп. айтсысы, тартысы.

ПОЛЁМИКА ж. айтсы, тартыс; научная ~а илимий тартыс; вступать в ~у тартыска түсиў; вести ~у с кем-л. бирей менен айтсысы, бирей менен тартысы.

ПОЛЕМИЧЕСКИЙ прил. айтсылы, тартыслы; ~ое выступление тартыслы шығып сейлеў.

ПОЛЕМИЧНЫЙ прил. см. полемический.

ПО-ЛЁНИНСКИЙ нареч. Ленинше, Лениней; работать ~ Лениндей ислеў.

ПОЛЕНИТЬСЯ сов. с неопр. разг. азырақ жалқаўланыў, азырақ қос жақпаслық етиў; он ~лся сходить за книгой китап алмы келиүге ол азырақ жалқаўланды.

ПОЛЁННИЦА ж. жыйылған отын.

ПОЛЁНО с. кесилген отын, шурке, дофалақ.

ПОЛЁСЬЕ с. батпақлы тоғайлық.

ПОЛЁТ м. 1. ушыў; ~ снаряды снарядыны ушыў; ~ самолёт самолёттың ушыў; на брёющем ~е жерди қырал ушыўда; 2. перен. ушыў, илгерилеў; ~ мысли ойдан илгерилеў; ~ фантазии қыялдың ушыў; ◇ с птичьего ~а жуде жоқарыдан.

ПОЛЕТАТЬ сов. бираз ушып журиў.

ПОЛЕТЕТЬ сов. 1. ушыў, ушып кетиў; птица вспорхнула и ~ла кус пыр етти де ушып кетти; самолёт ~а в Москву самолёт Москвага ушып кетти; 2. (о брошенных предметах) түснү, тийиў, камень ~а в окно тас терезеге тиди; 3. разг. (побежать) зынып кетиў, зынырап кетиў; 4. разг. (упасты) ушып тусиў; я поскольку ~а мен сурнигин ушып түстим.

ПО-ЛЁТНЕМУ нареч. жаздағыдай, жаздағыша; одеться ~ жаздағыдай болып кийни; солнце грёет ~ күяс жаздағыша қыздырады.

ПОЛЕЧИТЬ сов. кого-что емлеў, емлетиў, каратыў, караў.

ПОЛЕЧИТЬСЯ сов. емлениў, қараныў; вам нужно ~ сиз емленийнің керек.

ПОЛЁЧЬ сов. 1. (быть убитым) өлиү, өлтирили, қырылыў; много солдат ~егло в этом бою был сауашта кеп солдат қырылды; 2. (о злаках) жапырылыў, кулау, жапырылып қалыў.

ПОЛЗАТЬ несов. см. ползти 1, 2.

ПОЛЗКОМ нареч. еңбеклеп, жер баўырлап, сүрелеп; передвигаться ~ еңбеклеп жылсалы.

ПОЛЗИТЬ несов. 1. (о пресмыкающихся, насекомых) жер баўырлап журиў; 2. (о людях) еңбеклеў, жер баўырлап жылжыў, сүрелеп; 3. перен. разг. (медленно передвигаться) естен журиў, жай журиў; поезд ~ёт поезд естен журип киятыр; 4. перен. көший, ығыў; түчи ~лай над городом бултлар қаланың үстинен ығысты; 5. перен. (о растениях) шырмалыў, шырмалып; есиў, өрмелеп есиў; 6. перен. разг. (распространяться) таралыў; ~ут слухи мыш-мыш сөзлер таралған; 7. (төч) ағыу, сорғалаў; по лицу ~ла стройка крови бетинен қан сорғалап турды; 8. (осыпаться, оползать) уныраў, жар таслаў; берег реки ~ёт даръянцы жатасы унырайды; 9. разг. (от ветхости — о ткани) сүзилий, илбирау.

ПОЛЗУН м. 1. тех. жылжыма, ползун (механизмниң детали); 2. разг. см. ползунок 1.

ПОЛЗУНБА м. 1. разг. (ребёнок) еңбеклейтуын бала; 2. мн. ползунки (штаннишки) емизиүли бала кийими.

ПОЛЗУЧИЙ прил. 1. шырмауықлы, шырмалып өсетуғын, өрмелеп өсетуғын;

~е растёния өрмелеп өсетуғын өсімліктер; 2. (о дыме, тумане) таралышы.

ПОЛИ- қоспа сөзлердің «көп» деген мәннін беретугын биринши болеги, мыс.: поливитаминны поливитамнилер.

ПОЛИВ м. см. полівка.

ПОЛИВАЛЬЩИК м. суұшы.

ПОЛИВАЛЬЩИЦА женск. от поливальщик.

ПОЛИВАТЬ несов. см. полить 1.

ПОЛИВАТЬСЯ несов. см. политься.

ПОЛИВКА ж. суұғарыу, суұ себиү, суұ күйүү.

ПОЛИВНІЙ прил. суұғарылатуғын; ~бие күлтүрү суұғарылатуғын дақыллар; ~бие земледеліне суұғарылатуғын дайхашылық.

ПОЛИВОЧНИЙ прил. суұғарыу..., суұғаратуғын; ~ая машина суұғарыу машинасы.

ПОЛИГАМИЯ ж. полигамия (көп негелиник).

ПОЛИГЛӨТ м. полиглот (көп тиллерди билетугын адам).

ПОЛИГОН м. воен. полигон (атыуды үйренетугын майдан).

ПОЛИГРАФИСТ м. полиграфист (полиграфия өндірісінде ишлейтуғын рабочий).

ПОЛИГРАФИЧЕСКИЙ прил. полиграфия..., полиграфиялық; ~ое производство полиграфия өндірісі.

ПОЛИГРАФИЯ ж. полиграфия (баспа сез өнімдеринің барлық түрлерин өз ишине алатуғын санааттың ҳәм техниканың тарафы).

ПОЛИКЛІНИКА ж. поликлиника.

ПОЛИМЕРИЗАЦИЯ ж. хим. полимеризация (төмен молекулярлық органикалық бирикпелерден жоқары молекулярлық бирикпелердің пайда болыбы).

ПОЛИМЕРНЫЙ прил. полимерли; ~е соединения полимерли бирикпелер.

ПОЛИМЕРЫ только мн. полимерлер (биргекили химиялық составы бар, бирақ молекулалары атомларының саны жағынан айырылатуғын заттар).

ПОЛИМОРФИЗМ м. полиморфизм (1. биол. бир түрге жағататуғын ҳайдаңдардың ямаса өсімдіктердің бир-биринен аса айырмашылығы; 2. хим. бир түрдеги заттың түрлише формада кристалланып үкіпталынығы).

ПОЛИМОРФНЫЙ прил. см. полиморфный.

ПОЛИМОРФНЫЙ прил. биол., хим. полиморф (полиморфизмнің белгилерине ишеб болыши).

ПОЛИНЯЛЫЙ прил. онған, рени кеткен, реңин жойыткан.

ПОЛИНЯТЬ сов. оңыў, оңып кетиү, реңин жойытты.

ПОЛИНОМІЕЛІТ м. мед. полиномиелит (балалада шынырасатуғын кесел).

ПОЛИП м. 1. зоол. полип, жабысқақ (бир жерде жабысып тұратуғын тәңиз ҳайдаңы); 2. полип, исик, еспе; ~ в носу мұрынның исип айырыуы, мұрынның исиүй.

ПОЛИРОВАЛЬНЫЙ прил. ысатуғын, жылтырататуғын.

ПОЛИРОВАНИЕ с. ысыў, жылтыратыў, жалтыратыў.

ПОЛИРОВАННЫЙ 1. прич. от полировать; 2. прил. ысылған, жылтыратылған, жалтыратылған; ~ая мебель жылтыратылған мебель.

ПОЛИРОВАТЬ несов. что ысыў, жылтыратыў, жалтыратыў, ысқылау; ~ мебель мебельди ысқылау.

ПОЛИРОВКА ж. 1. (действие) ысыў, жылтыратыў, жалтыратыў; 2. (отполированная поверхность) жылтырақ, жалтырақ.

ПОЛИРОВОЧНЫЙ прил. ысатуғын, жылтырататуғын, жалтырататуғын.

ПОЛИРОВЩИК м. ысыўши, жылтыратыўши, жалтыратыўши.

ПОЛИС м. полис (камсыздандырылған қызындағы документ); страховкой ~ камсыздандырылған полис.

ПОЛИСЕМІЯ ж. лингв. полисемия (сөзлердің көп мәннілігі).

ПОЛИСИНТЕТИЧЕСКИЙ прил. лингв.: ~е язықи полисинтетикалық тиллер.

ПОЛИСМЕН м. полисмен (Англия ҳәм АҚШ тарғи полиция хызметкери).

ПОЛИТ «сиясий» деген сөздің қысқартылған түри, мыс.: политотдел сиясий болым.

ПОЛИТБЕСЕДА ж. сиясий әңгіме, сиясий гурнин.

ПОЛИТБЮРО с. нескл. политбюро, сиясий бюро.

ПОЛИТЕЙЗМ м. политизм (көп құдайдың бар екенligиң тастыбықтайтуғын дик).

ПОЛИТЕЙСТ м. политеист (политизмди жақлашы).

ПОЛИТЕХНИЗАЦИЯ ж. политехниизация; ~е обучение оқытыуды политехнициациялау.

ПОЛИТЕХНИКУМ м. политехникум (орта политехникалық оқыый орны).

ПОЛИТЕХНИЧЕСКИЙ прил. политехникалық; ~е обучение политехникалық оқытыу; ~ий институт политехникалық институт.

ПОЛИТЗАКЛЮЧЕННЫЙ м. политзаключенный.

ПОЛИТИК м. 1. (политический деятель) сиясати, сиясий гайраткер; 2. разг. сиясатши (сиясий мәселелер менен шүгілләнүшши); он тонкий ~ ол билгир сиясатши, ол шебер сиясатши.

ПОЛИТИКА ж. сиясат; виёшняя ~а сыртқы сиясат; внутренняя ~а ишки сиясат; ~а миры и дружбы парашатылық ҳәм дослық сиясати; ~а ишмешательства араласпау сиясати; кружок текүщей ~а ағымдағы сиясатты үйрениү кружоги.

ПОЛИТИКАН м. политикан (мақсатине жетишүүшкін ҳәр түрли ҳайлелерди қоллагатуғын сиясати).

ПОЛИТИКАНСТВО с. политикашылык.

ПОЛИТИКО- қоспа сөзлердің мәнніша бойынша «сиясий» сезине сәйкес келеттуғын биринши болеги, мыс.: политико-воспита-

тельный сиясий тәрбиялық; политико-ако-
номический сиясий экономиялық.

ПОЛИТИКО-ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ прил.
сиясий тәрбиялық.

ПОЛИТИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ прил.
сиясий экономикалық.

ПОЛИТИФОРМАЦИЯ ж. сиясий ин-
формация.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ прил. 1. сиясий;
~ий строй сиясий құрылыш; ~ие правá
сиясий хукуклар, сиясий праволар; ~ий
дёятель сиясий ғайраткер, сиясий искер;
~ая демонстрация сиясий демонстрация;
~ое воспитание масс массаны сиясий жа-
нынан тәрбиялау; ~ая экономия см. по-
литэкономия; 2. в знач. сущ. м. полити-
ческий и ж. политическая уст. сиясий
жәберлениш (революциялық ҳәрекетке
қосылғанлықтың қамақта алынған ямаса
жәбер көрген адам).

ПОЛИТИЧНЫЙ прил. сыпайы, әдепли;
~ посту́пок әдепли ис.

ПОЛИТКАТОРЖАНИН м. ист. сиясий
сүргинши (Октябрь революциясынан бұрын
сиясий ислери, көз қараслары ушын сүргинге
жиберилген адам).

ПОЛИТКАТОРЖАНКА женск. от полит-
каторжанин.

ПОЛИТКРУЖОК м. сиясий кружок.

ПОЛИТОТДЕЛ м. (политический отдел)
сиясий бөлім.

ПОЛИТРАБОТА ж. сиисий хызмет, сия-
сий жұмыс.

ПОЛИТРАБОТНИК м. сиясий хызметкер,
сиясий искер.

ПОЛИТРУК м. воен. политрук, сиясий
басшы; ~роты рота политруки.

ПОЛИТСОСТАВ м. политсостав (*Совет
Армии хәм Флотының аскерий-сиясий
хызметкерлердің составы*).

ПОЛИТУПРАВЛЕНИЕ с. (политическое
управление) сиясий басқарма.

ПОЛИТУРА ж. политура (жылтыратыў
ушын қолланылатыуын спиртли лак).

ПОЛИТУЧЕБА ж. сиясий оқыу.

ПОЛИТШКОЛА ж. сиясий мектеп.

ПОЛИТЬ сов. 1. кого-что, чем қуыў,
суұғарыў, шашыў; ~ть цветы гүлдерге суу
қуыў; ~ть огорбад бақшаны суұғарыў;
2. (начать лить) қуя баслаў, жаўа баслаў,
нусерлеп жаўыў; ~л дождь жаўын қуя
баслады; 3. (некоторое время) жаўыў,
қуыў; дождь ~л немнога и перестал
жаўын азырақ жаўды да тоқтады.

ПОЛІТЬСЯ сов. 1. (облизться чем-л.) өз
үстине қуыў; 2. (начать литься) аға бас-
лаў; из крана ~илася водá краннан суу аға
баслады.

ПОЛИТЭКОНОМИЯ ж. (политическая
экономия) сиясий экономия.

ПОЛИТЭМИГРАНТ м. (политический
эмigrant) сиясий эмигрант.

ПОЛИТЭМИГРАНТКА женск. от полит-
эмigrant.

ПОЛИФОНЧЕСКИЙ прил. полифо-
ниялық, полифониялы; ~ая музыка поли-
фониялық саз.

ПОЛИФОНИЯ ж. полифония (көп дауыс-
лы музикалық шыгарма).

ПОЛИЦЕЙСКИЙ прил. 1. полиция...;
~ надзор полиция қадағалауы; 2. в знач.
сущ. м. полицейский полицейский.

ПОЛИЦИЯ ж. полиция.

ПОЛИЦМЕЙСТЕР м. полицмейстер (ре-
волюцияға дейінгі Россияда ири қалаларда
полиция баслығы).

ПОЛИЧНОЕ с.: с ~ым қылмыс үстинде,
жинаят үстинде; поймать с ~ым жинаят
үстинде тутып алыў; попасться с ~ым қыл-
мыс үстинде қолға түсіў.

ПОЛК м. 1. полк (аскерий бөлім); пехот-
ный ~ пияда аскерлер полки; стрелковый ~
атқышлар полки; танковый ~ танкылых
полк; гвардейский ~ гвардияшылар полки;
2. перен. разг. (толпа, множество) топар-
топар, оғада көп, ыбыр-жыбыр; 3. мн.
полкъ поэт. (войско) аскерлер, жауынгер-
лер; ◇ нашего ~у прибыло бизин қата-
рымызда көбейди.

ПОЛКА I ж. 1. текше, полка; книжная
~а китап полкы; 2. полка, текше орын
(вагонда жатыға арналған); место на вёрх-
ней ~е жокары полкадағы орын; ◇ қласть
зубы на ~у ашырақау, ашлыққа ушырау.

ПОЛКА II ж. с.-х. отаў; ~ грайдок қа-
рықларды отаў.

ПОЛКОВНИК м. полковник.

ПОЛКОВНИЧИЙ прил. полковник...,
полковничий.

ПОЛКОВОДЦЕР м. аскер басшы, аскер
басы, сардар.

ПОЛКОВОДЧЕСКИЙ прил. аскер бас-
шылық, аскер басылық, сардарлық; ~ое
искусство аскер басылық енер.

ПОЛКОВОЙ прил. полк..., полктың;
~е знамя полк байрагы.

ПОЛМЕТРА м. ярым метр.

ПОЛМИЛЛИОНА м. ярым миллион.

ПОЛМИНУТЫ ж. ярым минут.

ПОЛМИРА м. дүньяның жартысы, жән-
ниң жартысы.

ПОЛНЕЙШИЙ превосх. ст. от прил.
полный путинлей, толық, дым, әбден.

ПОЛНІТЬ несов. толысүй, семириу.

ПОЛНІТЬ несов. кого, разг. толық етип
көрсетиүй, семиз етип көрсетиүй; это платье
вас ~ бул кийим сизди толық етип көрсе-
тиди.

ПОЛНО I. в знач. сказ. с неопр., разг.
(довольно,хватит) болды, жеткилики,
кой, қойыңыз; ~плакать! кой жылағанды!;
~шутить! дегишини қойың!; 2. (увещание)
кой!, ҳәй яға!, япырмай ҳә!; да ~! әй
көй!

ПОЛНО нареч. (очень много) толтырып,
шимпилдетип.

ПОЛНО- қоспа сөзлердің «толық» деген
мәнисин билдиредиүүн биринши белгеги,
мыс.: полноправный толық хукуқлы, толық
праволы.

ПОЛНОВЕСНЫЙ прил. 1. толық сал-
мақлы, салмағы жетерлик; ~ий товáр толық
салмақлы товар; 2. перен. (сильный, тяжё-
лый) катты, күшли, аўыр; ~ий удáр катты
соққы; 3. перен. разг. (веский, авторитет-
ный) тийкарлы, абройлы, негизли, исе-
нимли; ~е дәбводы толық тийкарлы дәлил-
лер.

ПОЛНОВЛАСТИЕ с. толық ҳәкимлик, толық бийлик.

ПОЛНОВЛАСТНЫЙ прил. толық ҳәкимли, толық бийлики; ~ хозяин толық бийлики хожайын.

ПОЛНОВОДНЫЙ прил. суұлы, суұы кеп, суұы мол; ~ая река суұлы даръя.

ПОЛНОВОДЬЕ с. суұлылық, кеп суұлылық, мол суұлылық.

ПОЛНОГЛАСИЕ с. лингв. толық дауыслық.

ПОЛНОГЛАСНЫЙ прил. лингв. толық дауыслы.

ПОЛНОГРУДЫЙ прил. сийели.

ПОЛНОЗВУЧНЫЙ прил. толық дауыслы, толық сесли.

ПОЛНОКРОБИЕ с. қаны көплилик, толық қанлылық.

ПОЛНОКРОБНЫЙ прил. 1. (отличающийся полнокровием) қаны көп, қаны мол, толық қанлы; 2. (здоровый, цветущий) ден саұлылық; 3. перен. шадлы, кеүилли; ~ая жизн шадлы турмыс.

ПОЛНОЛЫЦЫЙ прил. толық жұзли, толық бетли.

ПОЛНОЛУНИЕ с. айдың ортасы.

ПОЛНОМЕТРАЖНЫЙ прил. толық метражлы; ~ фильм толық метражлы фильм.

ПОЛНОМОЧИЕ с. толық ерик, толық хукуқ, толық қыттыярлылық; ~я народного судьи халық судьясының толық қыттыярлылық; превысить ~я өзине берилген толық еректиң тыскары кетіү.

ПОЛНОМОЧНЫЙ прил. толық ерикли, толық қыттыярлы, толық хукуқлы; ~ое представительство толық ерикли үекиллилик.

ПОЛНОПРАВИЕ с. толық хукуқлылық, толық праволылық.

ПОЛНОПРАВНОСТЬ ж. см. полноправие.

ПОЛНОПРАВНЫЙ прил. толық хукуқлы, толық праволы; ~ гражданин толық хукуқлы гражданин; ~ хозяин толық хукуқлы хожайын.

ПОЛНОСТЬЮ нареч. толық, толығы менен, пүтнелей; ~ выполнить обязательства министерств толық орынлау; ♂ целиком и ~ толығы менен, толық дәрежеде, пүтнелей.

ПОЛНОТА ж. 1. (наполненность) толылық, жетерлик; 2. толықлық, толық мұндарлылық; ~а исследования извертлеудин толықлығы; 3. (высшая степень чего-л.) ең жоқарылық, ең жоқары дөреже; ~а жиғни турмыс кешириудің ең жоқарылығы; ~а власти толық бийлик; от ~ы чувств жүрек сезимлери йошқанлықтан; 4. (мучность) семизлик, толықлық; ♂ во всей ~е толық, бастан аяқ.

ПОЛНОТЕ в знач. сказ. (при обращении на «Вы» или ко многим) см. полно.

ПОЛНОТЕЛЫЙ прил. разг. толық денели, жуған, семиз.

ПОЛНОЦЕННОСТЬ ж. толық баҳалылық, толық кунлылық.

ПОЛНОЦЕННЫЙ прил. 1. толық баҳалы, толық кунлы; ~ая валюта толық

баҳалы валюта; 2. перен. толық жарамлы, талапқа ылайықлы; ~ое произведение толық жарамлы шығарма.

ПОЛНОЧИ ж. тун ортасы, тун жартысы, ярым ақшам; прошлб ~ ярым ақшам өтти.

ПОЛНОЧНЫЙ прил. тун ортасы, ярым ақшам; в ~ час ярым ақшам ўактыша.

ПОЛНОЧЬ ж. ярым ақшам, тун жарпысы; далеко за ~ ярым ақшамнан соң, ярым ақшамнан кеп өткенде; білдір полұночи ярым ақшам шашында.

ПОЛНЫЙ прил. 1. (наполненный до краев) толған, ергенине дейин толтырылған, толы, толық; ~ые вёдра ергенине дейин толтырылған шелек; ~ый мешок овсақ қап толған сұлы; 2. (содержащий в себе) толған, толтырылған; ~ый зал гостей заң толған қонақ; 3. перен. толық берилген, батқан, шүмген, беленген; жизнь, ~ая борьбы гуреске толған турмыс; 4. (о взоре и т. п.) беленген; взгляд, ~ый радости шадлыққа беленген нөзөр; 5. перен. (абсолютный) жуде, абден, ең, нағыз, толық, бастан аяқ; ~ая победа толық жәнис; ~ое разоружение толық қуралсызыланыу; ~ая тишинә жуде тынышлық; ~ое доверие абден исенишүйлик; ~ая победа социализма социализмнан толық жәнди; ~ое зияние дела исти жуде билий; в ~ом порядке хәммеси жайында; прийт в ~ую негодность абден жарамсызылыққа түсип қалыу, жуде жарамайтуын болып қалыу; 6. жеткіліккі, абден, жуде, анық-тегис, толық; работа в ~ом разгаре жұмыс абден қызып тур; яблони в ~ом цвету алма ағашлар тегис гүллеп тур; 7. (включающий все составные части) толық; ~ое собрание сочинений Л. Толстого Л. Толстойдың шығармаларының толық жыйнағы; 8. толық, толған, жеткен, келген, саррас; ему нет ~ых тридцати лет от толық отызда да шықпаған; здесь ~ых два килобунда саррас еки кило; ~ый метр саррас метр; ~ый рабочий день толық жұмыс куни; 9. (испернизывающий) барлығын ез ишине алатуғын, барлығын қамтыйтуғын, толық; ~ый отчет о проделанной работе исленген жұмыс қақында толық отчет; 10. (максимальный, предельный) ең жоқары; поздыш ~ым ходом поезд ең жоқары тезлік пепен журди; петь ~ым голосом ең жоқары ҳауаз бенен қосық айтты; 11. семиз, толық; ~ый мужчина семиз киси; ♂ ~ая чаша түрғын; дом ~ая чаша түрғын үй, бай хожалық; ~ая луидай айдын ортасы; ~ые формы прилагательных келбетликтің толық формасы; в ~ом смысле слова сөздің толық мәниси менен айтқанда; полнім-полні лыққа толған, урып тыққандай; хлопот полон рот бастан асын атыраған ис.

ПОЛО с. нескл. поло (ат үстинде ойнайтуғын топ ойны); ♂ водное ~ суу полосы.

ПОЛ-ОБОРОТА м. нескл. ярым бурылды, ярым айланыу, бир қырын.

ПОЛОВА ж. с.-х. топан; овсяная ~ сулы топан.

ПОЛОВИК м. алаша.

ПОЛОВИННА ж. 1. ярым, жарты; ~а яблока алманың жартысы; ~а работы сдёлана жумыстың жартысы исленип пitti; пройдено больше ~ы путы жолдың ярымынан кеби етилди; в ~е восьмого жети ярымда; в первой ~е январь январьдың биринши ярымында; 2. жарты, ярым; ~а зими прошлай қыстың жартысы етти; 3. уст. жайдың бир бөлеги, бир жағы; парандай ~а дома жайдың мийманларга арналған бөлеги.

ПОЛОВИНКА ж. 1. уменыш. от половина 1; 2. (часть парного предмета) бир бөлеки, бир жағы, қапталы; правая ~ двери қалының оң қапталы.

ПОЛОВИННЫЙ прил. ярым, жарты; ~ая доля члестии ярымы; ~ая ценә баһаның жартысы; заплатить в ~ом размёре жартысын төлеү.

ПОЛОВИНЧАСТЬ ж. турақсызық, келисимпазлысық, шалағайлысық, шала-лық; ~ решения қараардың шалалығы.

ПОЛОВИНЧАТЫЙ прил. 1. (состоящий из двух частей) еки бөлектен турған, еки бөлектен кураған; ~ый чугун еки бөлектен кураған шойын; 2. перен. турақсыз, келисимпаз, шалағай, шала; ~ое решение турақсыз қарап.

ПОЛОВИТЬ сов. кого-что усладу, тутыу, бираз усладу, бираз тутыу.

ПОЛОВИЦА ж. полдың бир таҳтайы.

ПОЛОВНИК м. шемиш, ожау, қасық.

ПОЛОВОДЬЕ с. тасыу, суу тасыны, суу алыу.

ПОЛОВОЙ I прил. пол..., полға арналған, поллық; ~ые доски поллық тахта; ~ая тряпка пол шуберек; ~ая щётка пол щёткаса.

ПОЛОВОЙ II прил. жыныс, жыныслық; ~ая зрёлость жыныслық жағынан жетилгенлик.

ПОЛОВОЙ III м. уст. (слуга в трактире) хыметши, малай.

ПЛОГ м. пешехана, шымылдық.

ПЛОГИЙ прил. жатық, жайпаўыт, қыя; ~ берег реки дэръяның жайпаўыт жағасы.

ПЛОГОСТЬ ж. жатықлық, жайпаўытлық, қыялық.

ПОЛОЖЕНИЕ с. 1. (местонахождение) турған орын, турған жер; географическое ~е географиялық турған орны; 2. түр, жағдай, қәлип; в вертикальном ~и тикке турған жағдайда; в сидячем ~и отырган түрінде; читать в лежачем ~и жатып оқыу; 3. жағдай, аұхал; международное ~е халық аралық жағдай; ~е большого стального ~е бийтаптың аұхалы жақсыланды; найдти ~ый из затруднительного ~я қыын жағдайдан жол таұып шығыу; перейти на нелегальное ~е легаль смес жағдайға етиу; 4. (режиссум, распорядок) тәртип, жағдай; быть на военном ~и урыс тәртибинде большу; 5. туткан орны, орын, аұхал; социальное ~е социальлық аұхалы; служебное ~е хызмет орны; руководящее ~е басшылық орын; 6. (основная мысль, тезис) тийкарғы пикир, ой, мазмун; ~ая диалектического материала.

лýзма диалектикалық материализмниң қаделери; основные ~ая книги китаптың тийкарғы мазмұны; 7. (свод правил, законов) қаде, реже, қағыйдалар жыйнағы; ~е о выборах в Верхобный Совет СССР Жоқарғы Советине сайлаулар қақындағы қаделер жыйнағы; ♀ выйти из ~ая қызыншылықтан жол табыу; войти в ~е жағдайда түсениң; быть в ~и жүкли болыу, еки кат болыу; быть на высоте ~ая қатты талаптарға жууап беріу; оказаться хозяином ~ая ферзис хөрекет ете алыу, ез билдингинше ис ете алыу.

ПОЛОЖЕННЫЙ 1. прич. от положить; 2. прил. белгиленген, тийсли; в ~ час белгиленген саатта; возвратиться в ~ срок белгиленген мүддете қайтып келиү.

ПОЛОЖИТЕЛЬНО 1. нареч. қанаатланырлық, мақұл; отвёти ~ мақұл жууап беріу; 2. в знач. частицы дым, тұк; он ~ничеге не сделал ол дым хеш нөрсө ислемеди; он ~ стал не тот ол тұк айтарлықтай бола алмады.

ПОЛОЖИТЕЛЬНЫЙ прил. 1. (утвердительный) қанаатланарлық, мақұл, дұрыс; дать ~ый отвёт қанаатланарлық жууап беріу; 2. (заслуживающий одобрения) макталған, жақсы, унамлы, дұрыс; ~ый результат жақсы нәтижесе; ~ая оценка унамлы баҳа; ~ый пример жақсы үлги; ~ый герой романа романың унамлы герои; 3. (полный, абсолютный) толық, сөзсиз, анық, нағыз, барып турған; ~ый иевэжда барып турған надан; 4. он; ~ое число мат. он сан; ~ая величина мат. он мүддар; ~ый заряд физ. он заряд; ♀ ~ая степень сравнения грам. салыстырыудын жай дәрежеси.

ПОЛОЖИТЬ сов. 1. кого-что, во что салыу, қойыу, жатқарыу; ~ить ребёнка спать баланы үйқыға жатқарыу; ~ить бельё в чемодан иш кийимлерди чемоданга салыу; ~ить большого в госпиталь бийтапты госпитальға жатқарыу; ~ить книгу на стол китапты столдың үстине қойыу; 2. что, чего қосыу, салыу; ~ить в кашу масла шауреге май салыу; 3. что (наложить слой) жағыу; ~ить на лицо грипп бетке грим жағыу; 4. кого (погореть) жығыу, жециу; 5. перен. (употребить, израсходовать, приложить) жумсау, сарп етиу; ~ить много труда көп мийнет жумсау; 6. в знач. вводн. сл. разг. положим (допустим, предположим) мейли, дейик; солай-ақ болсын; положим, что вы правы сизики дұрыс-ақ дейик; ♀ ~ить на музыку бир текстке қарап музыка жазыу; ~ить жизнь за кого-что-л. курбан болыу; ~ая руку на сердце шын кеүилден, ҳақ кеүилден.

ПОЛОЖИТЬСЯ сов. на кого-что исениү, инаныу; вы можете на меня ~ сиз маган исенсениз болады.

ПОЛОЗ I м. (у саней) шананың табаны.

ПОЛОЗ II м. (змея) сары жылан.

ПОЛОК м. (в бане) текше, тахта текше.

ПОЛБЫЩИК м. отақшы.

ПОЛБЫЩИЦА женск. от полбышчик.

ПОЛОМ м. см. поломка.

ПОЛОМАТЬ сов. что сындырыү, қыйратып тастаү.

ПОЛОМАТЬСЯ сов. 1. (сломаться) сындырыү, сындырып қалып, қыйралып; стул ~лся стул сындып қалды; 2. перен. разг. (покривляться) гәрдийиү, шалқайып, қыйсандау.

ПОЛОМКА ж. 1. (действие) сындырып, сындып қалып, сындырып, қыйратып; 2. (повреждение) сындык жер, сынған жер.

ПОЛОМОЙКА ж. пол жуғыш ҳаял.

ПОЛОНИЙ м. полоний (химиялық элемент).

ПОЛОПАТЬСЯ сов. разг. жарылып, жарылып қалып, сындып қалып.

ПОЛОСА ж. 1. тилим, тилким, бой, жолақ; ~а жеңең тимирдиң узын бойы, темирдиң узыны кесиги; разрезать бумагу на полосы қатазды тилим-тилим етип кесиү; 2. (линия) сызық, жолақ, жол, жол-жол; красные полосы на платке шаршыдағы қызыл жолақтар; 3. (район, зона, пояс) зона, алап, бой; ~а хлопковых полей пахта атызларының алабы; черно-зёмная ~а қара топырақлы зона; 4. перен. (время, период) мезгили, да०ур, ўақыт; самая счастливая ~а в его жизни оның өміриндең ен баҳытты ўақыт; 5. полигр. полоса (терилип басылған бир бет); 6. уст. (земельный участок) узын меншик жер; ⚡ дождь прошёл ~бй жаўын бир торептен жаўып етти.

ПОЛОСАТЫЙ прил. ала, жолақ, жол-жол, тарғып; ~ый халат ала шапан; ~ая материя жолақ гезлеме.

ПОЛОСКА ж. уменьш. от **полоса** 1, 2, 6; ⚡ материал в ~у жол-жол гезлеме.

ПОЛОСКАНИЕ с. 1. шайып жууып, шайып таслау; ~ белъя ишки киймлерди шайып таслау; 2. (лекарство) тамакты, аўызы шаятуғын дәри.

ПОЛОСКАТЕЛЬНИЦА ж. ыдыс жууыш (чай иший бүйімларын).

ПОЛОСКАТЬ несов. что 1. шайып жууыш, шайып таслау; ~ белъя иши киймлерди шайып жууыш; 2. (рот, горло) шайып.

ПОЛОСКАТЬСЯ несов. 1. (плескаться в воде) шашыратып жууынып, шашыратып шомылып; 2. перен. (о флаге, парусе и т. п.) желбреү, шайқалып, қозғалып, қыймылдау.

ПОЛОСНУТЬ сов. и однокр. кого-что, разг. тиlip жибериү, жырып жибериү.

ПОЛОСОВАТЬ несов. 1. разг. (битв) урып тилим-тилим етиү; 2. тех. (разрезать на полосы) тилим-тилим етип кесиү; ~ жеңең тимирди тилим-тилим етип кесиү.

ПОЛОСТЬ I ж. анат. құуыс, бослық; брюшная ~ карын бослығы.

ПОЛОСТЬ II ж. (покрывало в санях) аяқ жапкыш.

ПОЛОТЕНЦЕ с. сұлғи; ручное ~ қол сұлғиси; мохнатое ~ түкли сұлғи.

ПОЛОТЕР м. пол тазартыушы, пол сүртиши.

ПОЛОТИЩЕ с. (кусок ткани) ен; одеяло в четыре ~а төрт еннен тигилген одеяло; 2. қапынып бир жағы; ~е ворот

дерәзаның қапысынып бир жағы; 3. тех. жүз; ~е пилы жарғынып жүзи.

ПОЛОТНО с. 1. (ткань) полотно; шелковое ~ жипек полотносы; 2. тех. полотно; ~ конвейера конвейердин полотносы; 3. (дорожная насыпь, путь) полотно; железодорожное ~ темир жол полотносы; 4. (картина) сүрөт.

ПОЛОТНЯНЫЙ прил. полотно...; полотнодан исленген, полотнодан тигилген; ~ая скатерь полотно жапқыш.

ПОЛОТЬ несов. что и без доп. отау; ~ грядки қарықты отау.

ПОЛОУМИЕ с. разг. жарым еслик, ақылсызлық.

ПОЛОУМНЫЙ прил. разг. жарым ес, ақылсыз.

ПОЛПРЕД м. (полномочный представитель) полпред (төлөк хукуқлы ўәкил).

ПОЛПРЕДСТВО с. (полномочное представительство) полпредство (төлөк хукуқлы ўәкиллик).

ПОЛПУТЬ м. ярым жол, жолдың ярымы; вернуться с ~ ярым жолдан қайтып келиү; остановиться на ~ 1) жолдың ярымында турыү; 2) перен. аякламаү, питирмеү, тамамламаү.

ПОЛСВЕТА м. жарты алем, дүньяның ярмы, жарты дүнья; объехать ~ дуньядың жартысын айланып шығыу.

ПОЛСЛОВА с. ярым сез; ⚡ остановиться на полуслободе гөптиң ортасында тоқтап қалып; понять с полуслобода гөптиң басынан-ақ түснүү; позвать на ~ бир аүыз сейлесиүгө шақырып.

ПОЛСОТНИ ж. елли, елиү.

ПОЛТИЙНИК м. разг. елли тыын, елиү тыынылык.

ПОЛТОРА числ. м. и с. бир ярым; ~а рубль бир ярым манат; около полутора сүткөн бир ярым сутка шамасында.

ПОЛТОРАСТА числ. бир ярым жүз, жүз ярым, бир жүз елли, жүз ели; в полутораста шагах жүз елли адымдай жерде, жүз елли адым.

ПОЛТОРЫ ж. см. полтора; ~ странницы бир ярым бет.

ПОЛУ- қоспа сөзлериңиң төмөндеги манилерди билдирип туын биринши болеги: 1) ярым, жарты, мыс.: полумесачный ярым айлық; 2) шала, ярым, мыс.: полуграмотный шала сауатты; полушестьянной ярым жүн.

ПОЛУАВТОМАТ м. ярым автомат.

ПОЛУАВТОМАТИЧЕСКИЙ прил. ярым автоматты; ~ станок ярым автоматты станок.

ПОЛУБЕССОЗНАТЕЛЬНЫЙ прил. если шала кеткен, шала жансар.

ПОЛУБОТИЙНИКИ мн. (ед. полуботинок м.) қонышсыз ботинка.

ПОЛУВЕКОВОЙ прил. ярым эсир, елиү жыл.

ПОЛУГЛАСНЫЙ прил. лингв. ярым дауыслы.

ПОЛУГБДИЕ с. ярым жыл; первое ~ биринши ярым жыл.

ПОЛУГОДИЧНЫЙ прил. ярым жыллық, алты айлық; ~е күрсы ярым жыллық курслар.

ПОЛУГОДОВАЛЫЙ прил. алты айлық; ~ ребёнок алты айлық бала.

ПОЛУГОДОВОЙ прил. ярым жыллық, алты айлық; ~ отчёт ярым жыллык есап.

ПОЛУГОДОК м. алты айлық ҳайуан.

ПОЛУГОЛОДНЫЙ прил. шала тойған, шала ток, шала курсақ; ~ое существование шала курсақ болып жасау.

ПОЛУГОБЛЫЙ прил. шала жалаңаш.

ПОЛУГРАМОТНЫЙ прил. шала саұатлы.

ПОЛУДА ж. 1. (нуждение) қалайлау;

2. (слой олова) қалайы.

ПОЛУДЕРЕННЫЙ прил. түски, түслик, күн орта, түстеги, ярым күнлик; ~ зной түски ыссы.

ПОЛУДИКИЙ прил. шала жабайы; ~ племена шала жабайы тайпалар.

ПОЛУЖИВИЙ прил. 1. шала жансар, өлимши, сал тири, шала жан; 2. перен. еси кеткен; ~ от страха корқанынан еси кеткен.

ПОЛУЖИРНЫЙ прил. полигр. қаралау; ~ шрифт қаралау хәрип.

ПОЛУЗАБЫТНЫЙ прил. есте шала қалған, емески, шала умытылған; ~ая пёсия шала умытылған қосық.

ПОЛУЗАБЫТЫ ё с. есин шала билиү, есте шала қалыу; больной лежал в ~ий науқас есин шала билип жатты.

ПОЛУЗАЩИТА ж. спорт. полузащита (футбол, хоккей ойындарында ҳүжимшилдерге ҳәм қорғаушыларға жәрдем етишши ойыншылар).

ПОЛУЗАЩИТНИК м. спорт. полузащитник.

ПОЛУКОЛОНИАЛЬНЫЙ прил. ярым колониялық; ~е страны ярым колониялық еллар.

ПОЛУКОЛОБНИЯ ж. ярым колония.

ПОЛУКОЧЕВНИК м. ярым отырықлы, көшип қонып журиүши.

ПОЛУКОЧЕВЫЙ прил. ярым отырықлы, көшип қонып журиүши; ~ые народы ярым отырықлы халықлар.

ПОЛУКРОВКА ж. қоспақ.

ПОЛУКРОВНЫЙ прил. қоспақ, арас, шатыслы; ~ая лошадь қоспақ жылқы.

ПОЛУКРУГ м. ярым шеңбер, ярым дөңгелек; описать ~ ярым шеңбер сызыу.

ПОЛУКРУГЛЫЙ прил. ярым шеңбер тәрзли, ярым дөңгелек; ~ое окно ярым шеңбер төризли ейнек.

ПОЛУЛЕГАЛЬНЫЙ прил. ярым легаль, онша ашық емес.

ПОЛУЛЕЖАТЬ несов. жанбаслау, қыйсайыу.

ПОЛУМАСКА ж. ярым маска, ярым перде.

ПОЛУМЕРА ж. шала илаж.

ПОЛУМЁРТВЫЙ прил. 1. (умирающий)

шала жансар, өлимши, өлип баратырган;

2. перен. (безжизненный) өликсе, жансыз;

~ взгляд өликсе көз қарас; ◊ ~ от усталости сүйреп таслағандай болып шаршаган, шала жансар болып шаршаган.

ПОЛУМЁСЯЦ м. ярым ай; ◊ Общество Красного Креста и Красного Полумесица Кызыл Крест ҳәм Кызыл Ярым ай Жемиети.

ПОЛУМЕСЯЧНЫЙ прил. ярым айлық, он бес күнлик; ~ая программа ярым айлық programma.

ПОЛУМРАК м. геўгим, шала қараңғы, алагеўгим.

ПОЛУНОЧНИК м. разг. кеш жатар.

ПОЛУНОЧНИЦА женск. от полуночник.

ПОЛУНОЧНИЧАТЬ несов. разг. кеш жатыу (түн жарының дейин үйкіламау).

ПОЛУНОЧНЫЙ, ПОЛУНОЧНЫЙ прил. см. полночный.

ПОЛУОБОРОТ м. ярым айланыу; ~ колес дегершиктиң ярым айланыу.

ПОЛУОДЕТНЫЙ прил. шала кийинген.

ПОЛУОКРУЖНОСТЬ ж. ярым шеңбер.

ПОЛУОСВЕЩЕННЫЙ прил. жақтысы аз, шала жақтылы; ~ая комната жақтысы аз бөлме.

ПОЛУОБСТРОВ м. ярым атау.

ПОЛУОТВОРЕННЫЙ прил. жартысы ашылған, шала ашылған, толық ашылмаған; ~ая дверь шала ашылған қапы.

ПОЛУОТКРЫТНЫЙ прил. жартысы ашық, шала ашық; ~ая дверь шала ашық қапы; ~ый рот жартысы ашық ауыз.

ПОЛУОФИЦИАЛЬНЫЙ прил. толық рәсми смес.

ПОЛУПАЛЬТО с. нескл. келте пальто, қыска пальто.

ПОЛУПОДВАЛ м. полуподвал (биринши этаждың астындағы жай).

ПОЛУПОДВАЛЬНЫЙ прил. полуподваллы; ~ое помещение полуподваллы жай.

ПОЛУПОКЛОН м. сәл ийилиү (мыс. бергенде).

ПОЛУПОМЕШАННЫЙ прил. шала жинли.

ПОЛУПРОВОДНИК м. физ. ярым өткергиш (электр тогын өткеришшілер менен өткермешшілердин ортасында орын тұтаптуғын зат).

ПОЛУПРОВОДНИКБЫ прил. ярым өткергишли; ~е приборы ярым өткергишли приборлар.

ПОЛУПРОЗРАЧНЫЙ прил. гүңгиртлеу, сәл ашықлау; ~ая ткань гүңгиртлеу гезлеме.

ПОЛУПРОЛЕТАРИЙ м. ярым пролетарий.

ПОЛУПУСТЫННЫЙ прил. ярым шөл...

ПОЛУПУСТЫНЯ ж. ярым шөл.

ПОЛУПЬЯНЫЙ прил. шала мәс, шала пъян.

ПОЛУРАЗДЁТНЫЙ прил. шала кийинген.

ПОЛУРАЗРУШЕННЫЙ прил. шала бүлинген, шала қыйралған, жарым-жарты бузылған.

ПОЛУРАСКРЫТНЫЙ прил. сәл ашылың-қыраган, азырақ ашылған, жартысы ашылған; ~ая книга азырақ ашылған китап.

ПОЛУСВЕТ м. гүңгиртлеу жарықлық, ала қараңғылық.

ПОЛУСИДЕТЬ несов. шалқайып отырыу.

ПОЛУСЛЕПОЙ прил. шала соқыр, шала көр.

ПОЛУСЛОВО с. толық айттылмаған сез, толық жазылып болмаған сез, толық түсніксіз сез, гумилжи сез; ◊ прерватель на

~е айтып болыуға қаратпау, акырына

шекем айттырмау; остановиться на ~е толық айтпай-ақ тоқтап қалыу; понять с ~а ярым сезден түснүү.

ПОЛУСМЕРТЬ ж.: до ~и өлимши, жуде қатты аямай; испугаться до ~и жуде қатты көркүтүү; избить до ~и аямай урыу, өлимши етип урыу.

ПОЛУСОН м. шала уйқы, уйқылы-ояу; лежать в ~иे уйқылы-ояу болып жатыу.

ПОЛУСОННЫЙ прил. шала уйқылы, уйқылы-ояулы, уйқысыраған; ~ вид уйқылы-ояулы тур; ~ голос уйқысыраған дауыс.

ПОЛУСТАНОК м. ж.-д. кишкене станция.

ПОЛУСТИШИЕ с. лит. ярым қатар косык.

ПОЛУТЕМНЫЙ прил. шала қараңғы, сол қараңғы; ~ая комната шала қараңғы өзіре.

ПОЛУТЕНЬ ж. ала көлеңке, шала көлеңке, шала сая.

ПОЛУТОН м. 1. муз. ярым тон; 2. (неопределенный цвет) гүңгирт, қоңырлай.

ПОЛУТОРА- белгилі бир бирликтің елемешмәнін, бир ярым екенлигин аңлататын коспа сезерліц бириңнің ажыралмас белеги, мыс.: полуторавековой бир ярым есирлик; полуторагодовой бир ярым жыл-лык.

ПОЛУТОРАГОДИЧНЫЙ прил. бир ярым жыллык.

ПОЛУТОРАГОДОВАЛЫЙ прил. бир ярым жасар.

ПОЛУТОРАМЕСЯЧНЫЙ прил. бир ярым айлык.

ПОЛУТОРАТОНКА ж. бир ярым тонналык машина.

ПОЛУТОРАТОННЫЙ прил. бир ярым тоннапык.

ПОЛУТОРКА ж. разг. см. полуторатонка.

ПОЛУТОРНЫЙ прил. бир ярым; в ~ом размёре бир ярым есе.

ПОЛУТЫМА ж. шала жарық, қара көлеңке.

ПОЛУФАБРИКАТ м. полуфабрикат (тарап зат болыў ушин алғына дейин ислекни шығыды талап ететүгүн өнім).

ПОЛУФАШИСТСКИЙ прил. ярым фашист..., ярым фашистлик; ~ая организация ярым фашистлик шөлкем.

ПОЛУФИНАЛ м. спорт. ярым финал (жарыстың ең соңғы ойының алдыңғы ойны); выйти в ~ ярым финалға шығыу.

ПОЛУФИНАЛЬНЫЙ прил. спорт. ярым финаллык; ~ забег ярым финаллық жууырый.

ПОЛУЧАСОВЫЙ прил. ярым саатлық; ~ая бесёда ярым саатлық гүррин.

ПОЛУЧАТЕЛЬ м. алышы, қабыллаушы.

ПОЛУЧАТЕЛЬНИЦА женск. от полу-чатель.

ПОЛУЧАТЬ несов. см. получить.

ПОЛУЧАТЬСЯ несов. см. получиться; ~ничего не ~ется хеш нәрсе шыкпай тур; ~ется, что я виноват енди мен айыпкердей болып турман.

ПОЛУЧЕНИЕ с. алышу, қабыл етиу; во время ~я приказа буйрық алынган

үақтында; ~е металлов химическим путём химиялық жол менен металларды алышу.

ПОЛУЧИТЬ сов. что 1. в разн. знач. алышу; қабыл етиу; ~ письмо хат алышу; ~ зарплату алышу; ~ премию сыйлық алышу; ~ выговор сегис алышу; ~ приказ буйрық алышу; ~ извёстие хабар алышу; ~ согласие келисим алышу; ~ борден орден заслуг алышу; ~ образование билим алышу; ~ заказ заказ қабыл алышу, буйыртпа алышу; ~ новую квартиру жаңа квартира алышу; ~ удовольствие рәхәтлениу; 2. (добыть, произвести, выработать) шыгарыу, ислеп шыгарыу; ~ бензин из нефти нефтьен бензин ислеп шыгарыу; 3. разг. (заболеть) ушырау, тап болыу; ~ насморк тымауга ушырау; ◇ ~ пощечину шапалақ жеу, дәкки жеу; ~ несколько ран бир неше жеринен жардар болыу; ~ распространение жайылыу, таралыу; ~ применение иске асырылыу; ~ интересные выводы қызықтырышы на-тийжелер шыгарыу.

ПОЛУЧИТЬСЯ сов. болышу, шытыу, болып шығыу, болып қалышу; результаты работы ~лись прекрасные жумыстың на-тийжелери жуде жақсы болып шыкты; платье ~лось очень красивым кейлек күнде жақсы болып шыкты; из него ~лся хороший работник ол жақсы хыметкер болып шыкты; ~лось недоразумение түснбейшилик болып қалышты.

ПОЛУЧКА ж. разг. 1. (действие) алышу; ~дёнег ақша алышу; 2. (зарплата) алышы.

ПОЛУШАРИЕ с. 1. (половина шара) ярым шар, шардың ярымы; 2. анат. ярым шар; ~я головного мозга бас мийиниң ярым шарлары; 3. геогр. ярым шар; северное ~е арка ярым шары.

ПОЛУШЁЛКОВЫЙ прил. ярым жипек; ~ая материя ярым жипек гезлеме.

ПОЛУШЕРСТЯННЫЙ прил. ярым жүн; ~ая ткань ярым жүн гезлеме.

ПОЛУШУБОК м. келте тон, қыска тон, қыска постын, шолақ постын.

ПОЛУШУЛГИВЫЙ прил. ойынлы, дегишилли, ойнаңырап, дегишиңкиреп; говорить ~м тóном дегишиңкиреп сөйлеү.

ПОЛУШУТЫ нареч. ойнап, эзилесип, ойынға салып; это было скажано мню ~буны мен ойынға салып айтыв едим.

ПОЛУЯВЬ ж. ярым ояу, уйқылы-ояу.

ПОЛЦЕНЫ ж. кем баңа, ярым баңа, арзан; отдать за ~ 1) ярым баҳасына берри; 2) (дёшево) дым арзан, мут, тегин.

ПОЛЧАСА м. ярым saat; за ~ до отхода поезда журийине ярым saat қалғанда.

ПОЛЧИЩЕ с. 1. кеп санлы душпан эскери; 2. перен. бир топар, сансызы; цёлые ~а нарабду сансыз кеп адам.

ПОЛШАГА м. ярым адым.

ПОЛНЫЙ прил. 1. (пустой внутри) иши бос, иши күйүс, иши геүек; 2. тасқын; ~ая водá қызыл суү, суү тасылы, тасын суү.

ПОЛЫМЯ с.: попасть из огня да в ~логов, оттан қашып жалынға тап болышу.

ПОЛЫИННЫЙ прил. жуусанның, жуусан...; жуусаннан исленген; ~ запах жуусанның ийиси.

ПОЛЫНЬ жс. жуўсан.

ПОЛЫНЬЯ жс. жылым, жылыў.

ПОЛЫСЕТЬ сов. шашы тусиў, жылтыр бас болыў.

ПОЛЫХАТЬ несов. лаўлаў, жалынлаў.

ПОЛЬЗА жс. 1. пайда, қайыр; с ~ой для дёла истиң пайдасын ойлап; для общей ~ы ҳөммениң пайдасы ушын; бтых пошёл ему на ~у дем алыс оған пайда келтирди; высказаться в ~у кого-л. биреүдиң пайдасын сөйлеў; извлечь ~у из чего-л. бир кирседен қайыр кериў; что ~ы об этом говорить? был жөнинде гәп етиўдиң не пайдасы бар?; это говорят в его ~у был оның пайдасын сөйлем отыр; соревнование заключилось со счётом 3 : 1 в ~у «Динамо» жарысы 3 : 1 есабы менен «Динамоның» пайдасына питти; 2. уст. (на жива, барыш) мәп, пайда.

ПОЛЬЗОВАНИЕ с. пайдаланыў, мәплениў; право ~я пайдаланыў хукукы; находиться в общем ~и көпшиликтин пайдаланыұнда болыў.

ПОЛЬЗОВАТЬСЯ несов. чем 1. пайдалаў, мәплениў; ~ электрическим свётом электр жақтысынан пайдаланыў; ~ атомной энергиясын парахатышың мәлгреге пайдаланыў; 2. пайдаланыў; ~ удобным слухаем қолайлы жағдайдан пайдаланыў; 3. иие болыў; ~ успехом жетискинликке иие болыў; ~ уважением хүрметке иие болыў; ~ свободой еркінликке иие болыў; ие ~ любовью жақсы көрнебеў.

ПОЛЬКА жс. полька (музыкалық шығарма ҳәм танецтың аты).

ПОЛЬСКИЙ прил. поляк..., поляктик; ~ язық поляк тили.

ПОЛЬСТИЙТЬ сов. кому-чему 1. жағыныў, жағымпазланыў, жарамсақланыў; 2. (доставить удовлетворение) кеүлин көтериў, жағыў; емү ~ло всеобщее внимание улыўмағамхорлық оның кеүлин көтерди.

ПОЛЬСТИТЬСЯ сов. на что қызығыў, қызығып кетиў.

ПОЛЩЕННЫЙ прил. кеүили көтерилген, мәс болған, масайраған; я ~ его приглашением оның шақырғанына мен кеүиллимен; чўустовать себя ~ным өзин мәс болғандай сезиў.

ПОЛЮБЕЗНИЧАТЬ сов. с кем, разг. хошаметлик етиў, мазалы сөзлер айттыў.

ПОЛЮБИТЬСЯ сов. 1. кого-что сүйиў, ашық болыў; 2. что и с неопр. (почувствовать склонность) жақсы кериў, унатыў, кеүлине жағыў; он ~л мұзыку ол музыканы жақсы көріп қалды.

ПОЛЮБИТЬСЯ сов. кому, разг. жақсы көріп қалыў, унаў, кеүлине жағыў; он мне ~лся с первого взгляда бир көргеннен-ак ол мениң кеүлиме унап қалды.

ПОЛЮБОВАТЬСЯ сов. кем-чем, на кого-что қызығыў, таң қалыў, қызығып қараў, ҳәз етип қараў; ~оваться восходом солнца күннин шығыуына қызығып қараў; ~ыйтесь на этого чудака! мына самсамға қараңыз!

ПОЛЮБОВНЫЙ прил. дослық, сүйиўшиликли, разылы; ~ое соглашение дослық келисім.

ПОЛЮБОПЫТСТВОВАТЬ сов. разг. қызығыў, ынтық болыў, билиүге ҳәдес болыў.

ПОЛЮС м. 1. геогр. полюс; Северный ~ Арқа полюс; Южный ~ Туслик полюс; 2. физ. полюс (магниттиң бир-бiriнен қарсы ушы); 3. перен. қарама-қарсы.

ПОЛЯКИ мн. (ед. поляк м., полька ж.) поляклар.

ПОЛЯНА жс. ашық жер, алаң, ашықлық; лесная ~ тогайдың ишинде алаң.

ПОЛЯРИЗАТОР м. поляризатор (поляризацияланған нұрды алый ушын құрал).

ПОЛЯРИЗАЦИЯ жс. физ. поляризация (жарық ҳәм электромагнит толқынларының белгилі бир тегислікте жайғасың қасиеті).

ПОЛЯРИЗОВАТЬ сов. и несов. что, физ. поляризацияланырыў.

ПОЛЯРИЗОВАТЬСЯ сов. и несов. физ. поляризацияланыў.

ПОЛЯРНИК м. полярши (полярлық экспедицияға қатнассышы).

ПОЛЯРНОСТЬ жс. 1. физ. полярлық (электр цепинде еки қарама-қарсы полюсларға ише болыў); 2. перен. (противоположность) қарама-қарсылық; ~ миений пикирлердин қарама-қарсылығы.

ПОЛЯРНЫЙ прил. 1. поляр; ~ая станция поляр станциясы; 2. перен. (противоположный) қарама-қарсылық; ◇ Полярная звезда Темирқазық жулдызы; полярный круг поляр шеңбери; ~ая ночь поляр туни; ~ый день поляр куни; ~ое сийние поляр нұры, поляр жақтысы.

ПОМ- қоспа сөзлердин «қосарадемиси» деңен мәнисин билдириетүгін бириңиши бөлеги, мыс.: помидиректора директордың жердемшиси.

ПОМАДА ж. помада, бояў; губная ~ ерин бояў.

ПОМАДКА ж. помадка (конфеттиң бир сорты).

ПОМАЗАТЬ сов. кого-что жағыў; ~ хлеб маслом нанга май жатыў.

ПОМАЗАТЬСЯ сов. чем, разг. жағыў, майланыў, езин майлаў; ~ вазелином езине вазелин жатыў.

ПОМАЗОК м. сақал сабылағыш.

ПОМАЛЕНЬКУ нареч. разг. аз-маз, еплеп, асықпай-албырамай, ақырын; живём ~ еплеп күн көріп атырыз; работай ~ ақырын ислеп атырыма.

ПОМАЛКИВАТЬ несов. разг. сейле меў, үндемеў, айтпаў, гәп етпеў; ~ий сейлеме!

ПОМАНЙТЬ сов. кого 1. шақырып алыў, ылмап шақырыў; я ~л его пальцем мен оны бармағым менен шақырып алдым; 2. перен. (привлечь, прельстить) езине тартыў, аздырыў, қызықтырыў.

ПОМАРКА ж. дүзетиў, дүзетилген жер; в тетрәди есть ~и дәптерде дүзетилген жерлер бар.

ПОМАСЛИТЬ сов. что майлаў, май жағыў, май сүртиў.

ПОМАХАТЬ сов. чем былғау; ~ плат-
ком орамал былғау.

ПОМАХИВАТЬ несов. чем былғалау, хәр
үақыт былғау, үақты-үақты былғау; ~
хвостом құйрығын үақты-үақты былғау.

ПОМЕДЛІТЬ сов. азырақ кешиктириү,
иркиү, бираз созыў; ~ с отвётом жуўапты
азырақ кешиктириү.

ПОМЕЛЕШІТЬ сов. азырақ сайызланыў,
қайыр төбіү; река ~ла дөрье азырақ
қайыр төүипти.

ПОМЕЛО с. дуткеш сипсе.

ПОМЕНЫШЕ сравнил. ст. от прил.
малый I, маленький и нареч. мало азы-
рак, киширец.

ПОМЕНЯТЬ сов. кого-что, на кого-что,
разг. алстырыў, алмастырыў.

ПОМЕНЯТЬСЯ сов. чем, с кем алсты-
рылыў, алмастырылыў.

ПОМЕРЁТЬ сов. разг. елип қалыў, қай-
тыс болыў.

ПОМЕРЕЩИТЬСЯ сов. разг. көзине
кериниў, елеслеу; это тебе ~лось бул
саған көзице көринген фой.

ПОМЕРЭШИНУТЬ сов. 1. (погибнуть от
холода) суұық урыў; цветы ~ли гүллери
суұық урып кетти; 2. бираз тоныў, суұық-
қа катыў; пришлось немнго ~нуть азы-
рак суұыққа катыўга туұра келди.

ПОМЕРЁРИТЬ сов. что 1. (смерить) өлшеу;
2. (примерить) кийип көриў, ийнинг
тартып көриў.

ПОМЕРІТЬСЯ сов. чем сынасып көриў,
салыстырып көриў; ~ сілами күш сына-
тырып көриў.

ПОМЕРКНУТЬ сов. 1. (утратить яр-
кость, блеск) сөнап қалыў, өшиб қалыў;
2. перен. (утратить силу, значение) пе-
сендеу, төменлеп қалыў.

ПОМЕРТВЕЛЫЙ прил. жансыз, хәрекет-
сиз (безжизненный, неподвижный); реңки
қашқан, қаны қашқан (смертельно-блед-
ний).

ПОМЕРТВЕТЬ сов. жансыз қалыў, ҳә-
рекетсиз қалыў; реңки қашыў, қаны қа-
шыў; ~ от ўжаса қорққанынан қаны қа-
шып кетиў.

ПОМЕСТИТЕЛЬНЫЙ прил. кең, көп
сиятуын; ~ чемодан кең чемодан.

ПОМЕСТИТЬ сов. 1. кого-что орналас-
тырыў, орын беріў, жайластырыў; ~
делегатов в гостиные делегатларды мий-
манханаға орынластырыў; 2. что салыў,
жайғастырыў, сыйдырыў; ~ все вёщи
в одии чемодан барлық затларды бир чено-
данға жайғастырыў; 3. кого (определить,
устроить) салыў, бериў; ~ ребёнка в дет-
ский сад баланы бақшасына бериў;
4. что (на сохранение) салып қойыў, салыў;
~ днёны в берегательную кассу ақшаны
аманат кассасына салыў; 5. что (опуб-
ликовать) басып шығарыў; ~ статью
в журнале журналда мақала басып шы-
ғарыў.

ПОМЕСТИТЬСЯ сов. 1. (поселиться,
расположиться) орналасыў, жайласыў,
жайғасыў; где вы ~лись? сиз қай жерде
орналастысыз? он ~лся у двёри ол есик-
тиң касына жайлести; 2. (уместиться)

жайғасыў, сыйыў; книғи не ~лись на
одной полке китаплар бир текшеге жай-
ғаспады.

ПОМЕСТЬЕ с. жер-мұлк.

ПОМЕСЬ ж. 1. қоспақ; мул — ~ осла
и лошади ғашыр — ешек пенен атың
қоспасы; 2. перен. (смесь) аралас.

ПОМЕСЯЧНЫЙ прил. ай сайынғы, хәр
айғы, айма-ай; ~ая плата ай сайынғы
телеу.

ПОМЁТ м. 1. (навоз) дәрис, қый, тезек;
2. (выводок) шәжелеу (птиц); балалау,
төллеу (животных); күшиклей (собак, вол-
ков, лисиц); зайчата одного ~а бир үақыт-
та телленген гөжеклер.

ПОМЁТ||А ж. белги; грамматическая ~а
грамматикалық белги; стилистическая ~а
стилистик белги; делать ~ы на полях
күги китаптың штите белгилер қойыў.

ПОМЁТИТЬ сов. что белгилеу, белги
қойыў.

ПОМЁТКА ж. см. помета.

ПОМЁХ||А ж. 1. иркиниш, кесент, гедир-
ги; быть ~ой в работе жумыска кесент
болыў; 2. мн. помехи (электромагнитные
колебания) гедиргилер, иркинишлер; уст-
ранять ~и гедиргилерди жоқ етиу.

ПОМЕЧАТЬ несов. см. помётить.

ПОМЕЧТАТЬ сов. о ком-чём и с неопр.
қыял етиу, арзыу етиу.

ПОМЕШАННЫЙ прил. 1. (сумасшед-
ший) жинли, ақылынан адасқан; 2. на
ком-чём, перен. разг. күмарлы, хәүесли,
еси дәрти; он ~ на театре оның еси дәрти
театр; 3. в знач. сущ. м. помешанный
и ж. помешанная жинли, ақылынан ай-
рылған; он ходит как ~ный ол жинлидей
былып журеди.

ПОМЕШАТЕЛЬСТВО с. жинлишилик,
ақылдан адасыўшылық; бўйное ~ кутыр-
ған жинлишилик.

ПОМЕШАТЬ||Т I сов. кому-чему иркиниш
келтириү, кесент келтириү, зыян беріү;
я вам не ~л? мен сизге зыян келтирмедим
бе?

ПОМЕШАТЬ||П сов. что, чем и без доп.
(разместить) былғау, араластырыў, са-
прыў; ~ суп ложкой сорпаны шемиш
пенен былғау.

ПОМЕШАТЬСЯ сов. 1. (сойти с ума)
жинли болыў, ақылынан айрылғыў, еси ке-
тий; 2. на ком-чём, перен. разг. (сильно
увлечься) күмартыў, хәүесленій, еси дәрти
кетиў; ~ на музыке еси дәрти музыкаға
кетиў.

ПОМЕШИВАТЬ несов. былғау, араласты-
рыў, сапрыў.

ПОМЕЩАТЬ несов. см. поместить.

ПОМЕЩАТЬСЯ несов. 1. см. поместить;
2. (находиться) орналасыў, жайғасыў;
музей ~ется рядом с наими музей
бизин, касымызда орналасқан.

ПОМЕЩЕНИЕ с. 1. бастырып шығартыў;
~ статый в журнале мақаланы журналда
бастырып шығартыў; 2. (на сохранение)
салып қойыў, салыў; 3. жай, там; новое
~ для школы мектеп ушын таза жай.

ПОМЕЩИК м. помещик.

ПОМЕЩИЦА женск. от помещик.

ПОМЕЩИЧ||ИЙ прил. помещик..., по-
мешкин; ~ье хозяйство помещик хо-
жалыбы.

ПОМИДОР м. помидор.

ПОМИЛОВАНИЕ с. гұнасын кешириү,
айыбын кешириү; кеширим.

ПОМИЛОВАТЬ сов. 1. кого-что гұна-
сын кешириү, айыбын кешириү; ~ пре-
стуника жиңаятшының гұнасын кешириү;
2. повел. накл. помілуй! кешир!; помілуйте! кешириціз!; помілуйте, я все
хорошо понимаю кешириціз, мен ҳәммесин
жасақ түсінмен.

ПОМИЛОСЕРДСТВОВАТЬ сов. уст. аяу,
рейими келиү.

ПОМИМО предлог с род. п. 1. (кроме)
баска, тыскары, бөтен; ~ зарплаты он
получил премиальные айлығынан баска
ол сыйлық та алды; 2. (минуя) =сиз, =сыз;
қарамай; это совершилось ~ меня был
менсиз болган.

ПОМИН м. разг.: о нём и ~у нет ол қашан
умытылып кеткен; и в ~е нет ҳеш болмаған; лёгок на ~е кимди айтсан, сол
келер.

ПОМИНАЛЬНЫ||ИЙ прил. рел. ас бериү...,
садақа бериү...; ~е обряды ас бериү
дестурлери.

ПОМИНАТЬ несов. 1. еске алыү, еске
түсириү, ядқа алыү; 2. ас бериү, садақа
бериү; ~ть добрым словом жақсы сез-
лер менен еске түсириү; не ~йте ліхом жа-
ман деп еске алмаңыз; ~й как звали зы-
мыя жок болды.

ПОМИНКИ только мн. рел. ас, садақа
(өлиге).

ПОМИНУТНО нареч. 1. (каждую минуту)
хәр минутта, минут; сайын; 2. перен.
(очень часто) тез-тез, жийи-жийи.

ПОМИНУТНЫЙ прил. 1. (ежеминутный)
хәр минутлық, минут сайынғы; 2. перен.
(частый, беспрестанный) тез-тез-
ден, жийи-жийи.

ПОМИРАТЬ несов. см. помереть; ~ со
смеух ишек сileси қатып кулиү.

ПОМИРИТЬ сов. кого-что, с кем-чем
жарастырыү, татыўластырыү.

ПОМИРИТЬСЯ сов. 1. с кем-чем жара-
сыу, татыўласыу; 2. перен. (примириться,
свякнуться) көниү, шыдау.

ПОМИТИТЬ несов. кого-что, о ком-чём
ядына түсириү, ядта сақлаү, есінен шы-
тармаү, умытпау; я не ~ю его мей оны
умытып турыптан; он ~ит о своём обеща-
нии ол өзиниң ўедесин умытпайды; ~ть
себя если билиү; я началь ~ть себя очень
рано мен ертеден-ақ есімди биле басла-
дым; не ~ть себя өзин тута алмау; не
~ть себя от радости куўанышы қойына
сыймау.

ПОМНИТЬСЯ несов. 1. умытпау, ядта
сақлау, есте қалыү; насколько мне ~ся...
егер ядымнан шықпаса...; 2. помнится
в знач. воодн. сл. ядымда бар; вы, ~ся, уже
приходили сюда ядымда бар, сиз бул жерге
бурын келген едицис.

ПОМНОГУ нареч. разг. көп, мол; он
~ күріт ол шылымды көп шегеди.

ПОМНОЖАТЬ несов. см. помножить.

ПОМНОЖИТЬ сов. что, на что, мат.
кеңейтиү; пять ~ на шесть бести алтыға
кеңейтиү.

ПОМОГАТЬ несов. см. помочь.

ПО-МОЕМУ нареч. 1. (по моему мнению)
менишке, менин пикиримше; ~ он прав
мениң пикиримше оның дұрыс; 2. (по
моему желанию) мениң тилемимше, мениң
қалеүимше; будет ~ мениң тилемимше бо-
лады.

ПОМО||И только мн. жуўынды; ~ об-
лыт ~ями жала жабыў, сыртынан жаман-
лау, ҳактан жандырыў.

ПОМОЙНЫЙ прил. жуўынды, жуўын-
ды төгилетуғын; ~ая йма жуўынды төги-
летуғын шуқыр; ~ое ведро жуўынды ше-
лек.

ПОМОКНУТЬ сов. суу болып қалыў,
жаўрап қалыў; ~ под дождём жаўын-
ның астында жаўрап қалыў.

ПОМОЛ м. 1. (действие) тартыў, майдалау;
2. тартылған ун, тартылған унның
сапасы; мұқа мәлкікі ~а майда тартылған
ун.

ПОМОЛВИТЬ сов. кого, с кем, уст.
атастырыў, пете оқыў; оні ~лены олар
атастырыға.

ПОМОЛВКА жс. уст. атастырыў, пете
оқыў.

ПОМОЛЙТЕСЯ сов. намаз оқыў, сыйы-
ны.

ПОМОЛОДЕТЬ сов. жасарыў.

ПОМОЛОТИТЬ сов. что бираз түйиў.

ПОМОЛОТЬ сов. что тартыў, майдалау.

ПОМОЛЧАТЬ сов. бираз сейлемеў, уни-
демей турыў.

ПОМОРГАТЬ сов. көз қысыў, көз қы-
пылаклатыў.

ПОМОРБЗИТЬ сов. что 1. тоңдырыў,
сууыққа урдырыў, уситиў; ~ цветы гүл-
лерди сууыққа урдырыў; 2. (отморозить)
сууыққа алдырыў; ~ щеки бетин сууыққа
алдырыў.

ПОМОРСКИЙ прил. поморлылардың...,
поморлылық; ~е селения поморлылардың
аўыллары.

ПОМОРЩИТЬ сов. что жыйырыў; ~ лоб
майдайын жыйырыў.

ПОМОРЩИТЬСЯ сов. жыйырылыў; ~
от боли аўырыў батқанлықтан бетин жыйы-
рыў.

ПОМОРЬЕ с. теңиз жағасы, теңиз бет.

ПОМОСТ м. таҳтай минбар, таҳта майданша.

ПОМОТАТЬ сов. 1. что бираз ораў, аз-маз
домалақлау; ~ ніткі сабакты аз-маз
домалақлау; 2. чем, разг. шайқаў, силтей,
былғаў; ~ головой басын шайқаў.

ПОМОЧИ только мн. см. подтажжи;
◊ ходить на помочах басында бийлиги
болмау, биреудиң айтқанынан шықпау;
водить на помочах билмегенге басшылық
стий.

ПОМОЧИТЬ сов. кого-что суулаў, ығал-
лап жибериў, жаўратыў; ~ влюсы шашты
суулаў.

ПОМОЧЬ сов. кому-чему 1. көмеклесиү,
көмек беріү, жәрдем беріү, жәрдем етиү;
я ~брат привезти сено мен жигит

агама пишени әкелиүге көмеклестим; ~боч дөнгөами ақша менен жәрдем беріу; 2. пайда беріу, жәрдем етиу, пайда көлтириу; лекарство ~огло дәри пайда берди; ~боч больному айрығыта жәрдем етиу; ◇ ~боч горю қыйынышылқтан алыш шығыу, апаттан сакталап қалыу.

ПОМОЩНИК м. 1. жәрдемши, көмекши, қолғанат; он мне ~ во всех делах ол ҳәмме исперимде маған жәрдемши; 2. жәрдемши; ~ бухгалтера бухгалтердин жәрдемшиси.

ПОМОЩНИЦА женск. от помощник 1.

ПОМОЩЬ жс. жәрдем, көмек, қолғабыс; медицинская ~ь медициналық жәрдем; оказывать ~ь кому-л. биреүге қолтасын тийгизиу; получить ~ь от кого-л. биреүден жәрдем алышу; спрятаться без посторонней ~и хеш кимнен жәрдемсиз бежериу; звать на ~ь жәрдемге шақырыу; ◇ подать руку ~и жәрдем көрсетиу; оказывать первую ~ь дәслекли жәрдем көрсетиу; вызывать скорую ~ь тез жәрдемди шақыртыу; неотложная ~ь токтаусыз жәрдем.

ПОМПА I жс. (показная пышность) салт-салтанат, дәбдәбе.

ПОМПА II жс. (насад) помпа (сұйықтық, газды тартыу ҳәм шыгарыу құралы).

ПОМПЕЗНОСТЬ жс. салтанатлық, дәбдәбелик.

ПОМПЕЗНЫЙ прил. салтанатлы, дәбдәбел.

ПОМПОН м. түйиме шашақ; шапка с ~ом түйиме шашақты малақай.

ПОМРАЧАТЬСЯ несов. см. помрачиться.

ПОМРАЧЕНИЕ с. түнериүшилик, түнериу, қараңызы тартыу; адасыу (рассудка, сознание); ◇ умум помрачение хайран қаласан, таң қаласан.

ПОМРАЧИТЬСЯ сов. түнериу, қараңыланыу; адасыу (о рассудке, сознании); пасенделни (о взгляде).

ПОМРАЧНЁТЬ сов. 1. түнериу, қараңы тартыу; 2. перен. кейилсизлениу, қана болыу.

ПОМУСЛИТЬ сов. что, разг. түпиреклен жибериу.

ПОМУСЛИТЬ сов. см. помуслити.

ПОМУТИТЬ сов. что 1. (замутить) ылайлалу, азырақ ылайлалу; 2. перен. адастыру; ~разум акылдан адастыру.

ПОМУТИТЬСЯ сов. 1. (замутиться) ылайлалыу; 2. перен. адасыу; сознание ~лось санааси түнерди; ◇ в глазах ~лось көз алды қарауытыу.

ПОМУТНЁНИЕ с. 1. (жидкости) ылайлалыу; 2. перен. түнериу, қарайыу; ~роговицы көз передесиниң қарайды.

ПОМУТНЁТЬ сов. 1. (о жидкости) ылайлалыу; 2. перен. түнериу, қарайыу; глаза ~еги ~ли оның көзлери қарайды.

ПОМУЧИТЬ сов. кого-что азап беріу, жәбир беріу, қыйнау.

ПОМУЧИТЬСЯ сов. азап шегиу, жәбир көриу, қыйланыу.

ПОМЧАТЬ сов. кого-что шабыу, сүриу.

ПОМЧАТЬСЯ сов. 1. (понестись) шауыл жөнеу, сүрн кетиу, зымырап журиу; лошади ~лись по дороже атлар жол менен

зымырап кетти; 2. (быстро побежать) асып жууырыу, қатты жууырыу; дёти ~лись с горы балалар таудан қатты жууырысты.

ПОМЫКАТЬ несов. кем-чем, разг. мәжбурлеу, қорлау, жәбирлеу, азаплау.

ПОМЫСЕЛ м. ой, пикир, нийет.

ПОМЫТЬ сов. кого-что жууыу, жууып қойыу.

ПОМЫТЬСЯ сов. чем и без доп. жууыну, жууынып алышу.

ПОМЫШЛЯТЬ несов. ойлау, ядина тусириу, ядина алышу, ойланып көриу; я об этом и не ~ю мен бул қақында ядима да алмайман.

ПОМЯНУТЬ сов. см. поминать; ~ добрым словом жақсылық пенен еске алышу.

ПОМЯТЬ I. прич. от помять; 2. прил. жымырылған, мыжырылған, жапырылған, жыйырылған; ~ая одёжда жыйырылған кийим; 3. прил. перен. (о лице) үйқыраған, жалықкан, қаралай өшікен, шарашаған.

ПОМЯТЬ сов. кого-что мыжымырлау (бумагу, одежду); жыйырылдырыу (одежду и т. п.); жапырыу (трау); мыжырайтыу (посуду); ~ платье кейлекти, жыйырылдырыу.

ПОМЯТЬСЯ сов. 1. мыжымыланыу (о бумаге, об одежде); жыйырыланыу (об одежде и т. п.); мыжырайыу (о посуде); жапырылыу (о трапе); 2. разг. (в нерешительности) иркилиу, гидириңкіреу.

ПОНАВЛЮДАТЬ сов. кого-что, за кем-чем байқау, қарал турыу, көз салып турыу.

ПОНАВЕЗТИ сов. кого-чего, разг. көп екелү, көп тасыу, мол жеткериу.

ПОНАДЕЯТЬСЯ сов. на кого-что исениү, инаныу.

ПОНАДОБИТЬСЯ сов. керек болыу, зәрүр болыу; эта книга мне, не скоро ~ся был китап жаңын арада маған керек болмайды; если ~ся егер керек болса, егер зәрүр болса.

ПОНАПРАСНУ нареч. разг. қуры, бийкарға, босқа, әйтейир; зачём ~ егө пугать оны қуры қорқытыудың не кажети бар; тревожиться ~ бийкарға қөүипсіниү.

ПОНАСЛЫШКЕ нареч. разг. еситип билиү, еситүү бойынша; знать что-л. ~ еситип бойынша билиү.

ПОНАСТОЯЩЕМУ нареч. шынлап, шыны менен, ҳақықат, келистирип.

ПОНАСТРОЙТИ сов. что, чего, разг. көп етип салыу; ~ домб жайларды көп етип салыу.

ПОНАТОРЁТЬ сов. в чём и без доп., разг. есте-акырын үрениү, аз-азлап үренисиү.

ПОНАШЕМУ нареч. 1. (по нашему мнению) бизинге, бизиң пикиримизше, бизингойымызша; 2. (по нашему желанию) бизиң тилемизше, бизиң қолегенимизше.

ПОНЕВОЛЕ нареч. илажысыдан, ериксиз, ериксизден.

ПОНЕДЕЛЬНИК м. дүйшемби.

ПОНЕДЕЛЬНЫЙ прил. хәр ҳәптелик, ҳәптелик, бир ҳәптелик; ~ая оплата ҳәптелик мийнет ҳакы.

ПОНЕЖИТЬСЯ сов. бираз назланыу, бираз керилеп созылыу.

ПОНЕМНГОУ нареч. 1. (небольшими порциями) аз-азлап, аз-аздан, азырактан; 2. (постепенно) кем-кемнен, аз-аздан; небо ~ прояснилось ҳауа кем-кемией ашилды; ◇ как поживаётся? — Понемногу! аұхалыңыз қалай? — Ебиндей!

ПОНЕМНДЖКУ нареч. разг. см. понемногу.

ПОНЕС||ТИ сов. 1. кого-что алып кетиў, алып барыў, кетерип апарыў; ~ті ребёнка в ысли боланы яслиге алып барыў; 2. кого-что (некоторое время) алып жүриў, кетерип жүриў, кетерип алыш жүриў; ~й немногого чемоданы азырақ кетерип жүр; 3. что, перен. (потерпеть) шегиў, тартыў, ушыраў; ~ті убыток зиянга ушыраў; ~ті наказание жаза тартыў; 4. безл. чем и без доп., разг. келиў, урыў; из столовой ~лө жареным асханадан қурылған заттың ийиси келди; 5. безл. чем и без доп., разг. есиў, урыў; из окна ~лө хбодом терезеден сүүық самал урды; 6. шаўып кетиў; лошади ~лай атлар шаўып кетти; ◇ куда егб ~лө ол қай жаққа жоқ болды?; ~ти вздор пәтипасыз нәрсенин айтты.

ПОНЕС||ТИСЬ сов. 1. (помчаться) шаўып кетиў (*туда*); шаўып келиў (*сюда*); лошади ~лісь вперед атлар алға қарай шаўып кетти; 2. разг. (стремительно побежать) жууырыў, жууырыш шығыў, жууырыш кетиў; 3. таралыў, тарала баслаў; песня ~ласа по лёсу қосық тогайдың ишине тара-ла баслады.

ПОНИ м. нескл. пони (*келте бойлы аттың тури*).

ПОНИЖАТЬ несов. см. понизить.

ПОНИЖАТЬСЯ несов. см. понизиться.

ПОНИЖЕНИЕ с. 1. төмөнлеў, пәс түсиў; төмөнлетиў, пәс түсириў; 2. (уменьшение) төмөнлеў, азайыў, арзанлаў, пәсейиў, қайтыў; төмөнлетиў, азайтыў, кемитиў, арзанлатыў; 3. (ухудшение) төмөнлеў, нашарлаў; төмөнлетиў; 4. (ослабление, приглушение звучания) пәсейиў, пәсейтиў; 5. (в должности) төмөнлеў, пәсендлеў.

ПОНИЗИТЬ сов. 1. что төмөнлетиў, пәс түсириў; ~ уровень воды сүүдүң табын пәс түсириў; 2. что (уменьшить) төмөнлетиў, азайтыў, кемитиў, арзанлатыў; ~ температуру температурами төмөнлетиў; ~ цены баҳандар арзанлатыў; ~ давление басымды азайтыў; 3. что (ухудшить) төмөнлетиў; ~ качество продукции өнимниң сапасын төмөнлетиў; 4. что пәсейтиў; ~ голос дауысты пәсейтиў; 5. кого (в должности) төмөнлеў, пәсендлеў.

ПОНИЗИ||ТЬСЯ сов. 1. (сделаться более низким) төмөнлеў, пәс түсиў, қайтыў; киширеиў, пәсейиў; 2. (уменьшиться) төмөнлеў, азайыў, кемиў, арзанлаў; цены ~лись баҳалар арзанлады; 3. (ухудшиться) төмөнлеў, нашарланыў; качество продукции ~лось өнимниң сапасы төмөнледи; 4. (о видах) пәсендлеў, пәсейиў.

ПОНИЗУ нареч. төмөннен, пәстен, жер бети менен; дым стéлется ~ тутин жер бетине жайылды.

ПОНИКАТЬ несов. см. поникнуть.

ПОНИК||НУТЬ сов. 1. ийилиў, темен түсиў, бүгилиў; ~нуть головой басын ийнү; 2. солыў; цветок ~ гул солыды.

ПОНИМАНИЕ с. 1. түсиниў, аңлаў; ~е чужой речи басқаның сезин аңлаў; тәма, трудная для ~я түсиниү ушын қыйын тема; 2. (толкование чего-л.) түсиниў; марксистское ~е истории тарийхты марксистлик көз қараста түсипиў.

ПОНИМАТЬ несов. см. понять; я плохово ~ую музыку mein музыканы жаман түсинемен; ◇ ~сте (ли) в знач. вводн. сл. түсинаесиз бе; ~ешь (ли) в знач. вводн. сл. түсинаесец бе; он, ~ешь ли, очень помог нам түсинаесец бе, ол биздерге жүде жәрдем етти; вот это я ~ю! эне усынды болыу керек!; ~ты толк в чём-л. bir нарсениң түп мәнисин түсиниў.

ПО-НОВОМУ нареч. тазаша, жаңаша; начать жить ~ турмысты тазаша баслау.

ПОНОЖДВИНА ж. пышақласыў.

ПОНОМАРЬ м. церк. пономарь (киши ширкей хызметкери).

ПОНДОС м. иш аўырыў, иш өтиў, иш бурыў.

ПОНОСИТЬ I сов. 1. кого-что кетерип жүриў, алып жүриў; ~ ребёнка на руках баланы қолына кетерип жүриў; 2. что бираз кийип жүриў, азырақ кийиў; ~ отцовские сапоги экесиниң етитин бираз кийип жүриў.

ПОНОСИТЬ II несов. кого-что (*ругать, порошить*) сөгиў, кейиў, масқарасын шыгарыў.

ПОНОСИТЬСЯ сов. (об одежде и т. п.) бираз кийилю.

ПОНОШЕНИЕ с. сөгиў, кейиў, масқарасы шыгарыў.

ПОНОШЕННЫЙ 1. прич. от поносить I; 2. прил. (о платье, обуви) кийилген, генериккеген, генерген.

ПОНРАВИТЬСЯ сов. кому-чему, чем унаў, жағыў.

ПОНТОН м. понтон (1. сүйда аўырлыкты кетерип түрүй ушин арналған туби жалпақ қайы; 2. қалықта көпир; 3. батын кемелерди кетерип шығаратуғын аспап).

ПОНТОННЫЙ прил. понтон...; ~ мост понтон көпирі.

ПОНУДИТЕЛЬНЫЙ прил. мәжбурлайтуғын, мәжбур ететуғын; ~е мәрье мәжбурлеу илажлары; ◇ ~й залоб грам. ериксиз дәреже, мәжбурлеу дәреже.

ПОНУДИТЬ сов. кого мәжбурлеу, мәжбур етиў, зорлан көндирү.

ПОНУЖДАТЬ несов. см. понудить.

ПОНУЖДЕНИЕ с. мәжбурлеу, мәжбур етиў, зорлан көндирү.

ПОНУКАНИЕ с. 1. (лошади) шүү-шүүлеў, шүү деп айдаў; 2. перен. разг. қыстаў, асықтырыў, жанын алыў; исполнить свой обязанности без ~й өзиниң уазыйпаларын асықтай атқарыў.

ПОНУКАТЬ несов. кого 1. (погонять) шүй-шүйлеў, шүү деп айдаў; 2. перен. разг. (торопить) қыстаў, асықтырыў, жанын алыў.

ПОНУРИТЬ сов. что темен тусириў, темен жибериў; ~ голову басын темен ийиў, басты темен жибериў.

ПОНУРИТЬСЯ сов. темен тусирилиў, темен жиберилиў.

ПОНУРЫЙ прил. 1. (с уныло опущенной головой) басын темен жиберген; 2. (унывый, печальный) қайтылы, қапалы; ~ взгляд капалы нозер.

ПОНЧИК м. дөңгелек берек.

ПОНЬИ нареч. усы ўақытқа дейин, усы ўақытқа шейин, усы күнге дейин, бугинге шекем, хәзирге шелли.

ПОНЮХАТЬ сов. что, чего ийискеў, ийискеп керіў; ◇ не дать и ~ хеш іерсе бермей, дым керсетеў; ~ пороху урыста болып кериў.

ПОНЮШКИ ж. разг. бир атым; ◇ прощать ни за ~у табаку погов. бийгұна ҳалек болыў.

ПОНЯТИЕ с. 1. түснік, билім, үғым; ~е прибавочной стойности қосымша қун түсніги; иметь ~е о чём-л. бир нағсе ҳақында үғымы болыў; 2. мн. понятия (уровень понимания чего-л.) түсніклер; здоровые ~я дұрыс түсніклер; ◇ дать ~е о ком-чём-л. түснік бериў, түсніктириў, таныстырыў, бир нағслерди билдириў.

ПОНЯТЛИВОСТЬ ж. түсніклилик, уымлылық, зейинлилік, пәммилік.

ПОНЯТЛИВЫЙ прил. түснігіш, үғымлы, зейинли, пәммі; ~ ученик зейинли оқыуышы.

ПОНЯТНО 1. нареч. түснікли; рассказывать ~ түснікли етип сөйлеў; 2. в знач. вводн. сл. разг. (конечно) әлбетте, түснікли іэрсе; я, ~, обо всём напишү вам мен, әлбетте, хәммеси женинде сизге жазып жиберемен.

ПОНЯТНОСТЬ ж. түсніклилик, айқынлық; ~ вопроса маселения түсніклилік.

ПОНЯТЫЙ прил. 1. (доступный пониманию) түснікли, айқын; ~ая речь түснікли сез; 2. (оправданный, объяснимый) орынлы, жөнли, тийкарлы; ~ая просьба орынлы етінши; ◇ ~ое дело в знач. вводн. сл. әлбетте, түснікли іэрсе.

ПОНЯТОЙ м. гүйә, гүйәға тартылған адам.

ПОНЯТЬ сов. кого-что и без доп. түсній, үғыў; я не побоялся мысль мен сизин ойызызды түсінбедім; ◇ дать ~ түйгизип көйді, сездіриў.

ПООБЕДАТЬ сов. түслений, түслик жеў, түски аўқат жеў.

ПООБЕЩАТЬ сов. кого-что, с неопр. или с союзом «что» ўәде бериў, ўәде етиў.

ПООБДАЛЬ нареч. қапықта, алсырақта, узатыракта, арманыракта.

ПООДИНӨЧКЕ нареч. бир-бирден, бир-бирлеп, биреүлеп, жекке-жекке.

ПО-ОСЕНННЕМУ нареч. гүзегише, гүзегидей.

ПООСТЕРЕЧЬСЯ сов. кого-чего и без доп. бирраз қорқынқыраў, тартыныў, сакланыў.

ПООТВЫКНУТЬ сов. разг. кем-кемнен умытыў.

ПООХОДИТЬСЯ сов. на кого и без доп. аң аўлаў, аңшылық етиў.

ПООЧЕРЁДНО нареч. гезекме-гезек, иэўбет пенен, гезек пенен, рет пенен.

ПООЧЕРЁДНЫЙ прил. гезекли, иэўбетли, ретли; несті ~ое дежурство гезеклесин дежурный болыў.

ПООЩРЕНИЕ с. 1. (действие) қызықтырыў, марапатын беріў, қуатлау, көтермелей; 2. (похвала, награда) сыйлық, сый, награда.

ПООЩРИТЕЛЬНЫЙ прил. қызықтырышы, марапатлашы, қуатлашы, көтермелейши; ~ая премия қызықтырышы сыйлық.

ПООЩРИТЬ сов. см. поощрять.

ПООЩРЯТЬ несов. кого-что қызықтырыў, марапатлау, көтермелей.

ПОП м. разг. поп (руханый); ◇ постать на ~а тигине қойыу.

ПОПАДАНИЕ с. тийиў, түсій, урыў; ~ в цель нышанаға тийиў; прямобе ~ тууры тийиў.

ПОПАДАТЬ сов. разг. түсій.

ПОПАДАТЬ несов. см. попасть; ◇ зуб на

зуб не ~ет ийек-ийегипе тиймейди.

ПОПАДАТЬСЯ несов. см. попасться; не ~а на глаза көзине көрингебеу, көзине түспеу.

ПОПАДЬЯ ж. разг. поптың ҳаялы, елти.

ПОПАРИТЬ сов. кого-что пуулау, азырак пууға тутыу.

ПОПАРИТЬСЯ сов. 1. (в бани) өзин пуулау, пууда турыу; 2. (некоторое время) бираз пууланыу.

ПОПАРНО нареч. еки-екиден, жуп-жуптан; дёти шли ~ балалар еки-екиден журип кетти.

ПО-ПАРТИЙНОМУ нареч. партия жолына муўапық, партияша.

ПОПАСТЬ сов. 1. в кого, во что тийгизүй, тийиў, түсириў; киргизүй; еткериў; ~сть в цель I) нышанаға тийгизүй; 2) перен. жан жерине тийгизүй; мяч ~л в ворота топ дөрөзага барып кирди; ~сть ныткой в ушкоб иғблеки сабакты ийнени, көзине еткериў; 2. во что түслүй, басыў, басып алды; ~сть в яму шукырга түсій; ~сть ногой в грязь аяғын ылайға басып алдыу;

3. во что, на что (войти, пройти, прийти) кирүй, барыў; жетиў, үлгерүй; с улицы

вам не ~сть в дом көшө беттен жайга кире алмайсыз; как мне ~сть на вокзал? маган воказалға қалай барыға болады?

4. во что түсій, болыў, қалыў; в сёти ~ло много рыбьи аўға кеп балық түсипти;

5. во что, на что, подо что (оказаться) түсій, ушыраў, дуушар болыў; ~сть в плен түткынга түсій; ~сть в беду бөлөгө ушыраў;

~сть под суд судка түсій; ~сть под дождь жаўынға ушыраў; 6. во что, на что, разг. (быть назначенным, принятым) кабы етилий, кирүй; ~сть на работу жумысқа кирүй; ~сть в университеттеге университетке қабыл етилий; ~сть во флот флотка қабыл етилий; 7. безл. кому-чему, разг. (получить наказание) жазасын алды, са-

зайын тартыў, кейис еситиў; емү ~ло от

родителей ол ата-анасынаи кейис еситти; ◇ где ~ло дус келген жерде; как ~ло 1) (в беспорядке) қалай болса солай, ретсиз, былғастырып, бас-аяның қарамай; свалить дровá как ~ло отынды қалай болса солай үйип таслаў, отынды ретсиз жыйнаў; 2) (без определенных правил) тәртипсиз, ретсиз; ~сть впросақ қолайсыз жагдайға түсіў; ~сть пальцем в небо келиспейтуын затты айтыў; ударить чем ~ло қолына илинген нэрсе менен урыў; ~сть в самую точку дал үстине түсіў, нак үстине түсіў; ~сть в лапы кому-л. биреудиң қарамағында болыў, биреудиң кол астында болыў; ~сть на глаза көрининг қалыў, көзине түсіў; ~сть под руку 1) қолына астында болыў (зат тууралы); 2) қолына абысында тап болыў.

ПОПАСТЬСЯ сов. 1. түсіў, ушыраў; ~сться на удочку 1) қармакқа түснү; 2) перен. биреудиң алдауына ериў, биреудиң қолына түсіў; 2. колға түсіў, усланный, айыбы ашылыў; вор, наконеч, ~лся уры ақырында қолға түсти; 3. кому, разг. (повстречаться) гезлесиў, дуушакерлестириў, жолығысыў, ушырасыў, тап болыў; на лестнице мне ~лся брат басқышта маған ағам дуушакерлести; ◇ ~сться на глаза кому-л. көзге түсип қалыў; ~сться под руку 1) қолының астында болыў (зат тууралы); 2) қолына абысында тап болыў.

ПОПАХИВАТЬ несов. чем и без доп., разг. азырақ ийиси келиў, ийислениў; ийислене баслаў (о портящихся продуктах); ~дымом тутинниң ийиси келиў.

ПОПЕРЕК 1. нареч. кесесине; распилить бревно ~ арғыты кесесине кесиў; 2. предлог с род. п. кесесине, кеселеп; поставить телегу ~ улицы арбаны көшеге кесе қойыў; ◇ стать кому-л. ~ дороги биреүге тосқының ислеў, жол бермеў; стать ~ горла кому-л. биреудиң жанына тийиў, биреүди бийзар етиў; вдоль и ~ 1) (во всех направлениях) хәмме жерин, бәринг; изъездить страну вдоль и ~ елдин хәмме жерин қыдырып шығыў; 2) (совершенно, вполне) бастан аяқ, ёден, толық, дым қалдырмай; изучить вопрос вдоль и ~ мәседени ёден изертлеу.

ПОПЕРЕМЕННО нареч. алмасып, гезекме-гезек, гезеклесип, ретме-рет, ретлесип, неубетлесип; читать вслух ~ гезекме-гезек дауыслап օкыў.

ПОПЕРЕЧИНА жс. кесе ағаш.

ПОПЕРЕЧНИК м. көлдене, кесе ени; бревно пятидесяти сантиметров в ~е көлденеси ели сантиметр болған берене.

ПОПЕРЕЧНЫЙ прил. көлдене, кесе; кесе ени; ~ разрез көлдене кесик; ◇ каждый встречный и ~ ким болса сол.

ПОПЕРХНУТЬСЯ сов. шақалып қалыў, шақалып жибериў, түйилип қалыў.

ПОПЕРЧИТЬ сов. что бурышлаў, бурыш салыў.

ПОПЕТЬ сов. бираз қосық айтыв.

ПОПЕЧЕНИЕ с. ғамхорлық, қоюндерлик, асыраў, тәрбия; оставить на чё-л. ~ биреудиң ғамхорлығына қалдырып кетиў.

ПОПЕЧИТЕЛЬ м. 1. (опекун) ғамхор, асыраўшы, тәрбиялаушы; 2. уст. попечитель (патша Россиясында ағартып жұмысларын басқарыпшы адам); ~ гимназияның попечители.

ПОПЕЧИТЕЛЬНИЦА женск. от попечитель.

ПОПЕЧИТЕЛЬСТВО с. 1. (опекунство) ғамхоршылық, қоюндершилик, асыраўшылық, тәрбиялаушылық; 2. уст. (благотворительное учреждение) попечительство (революциядан бурынгы Россияда қоюндерлик етишши мәжеме).

ПОПИВАТЬ несов. разг. 1. что (пить понемногу) ишип түрү; ўакты-ўакты ишиў; 2. (пьянствовать) ишершиликке берилүү, мэскунемшиликке берилүү.

ПОПИРАТЬ несов. 1. кого-что, уст. басыў, басып түрү; 2. что, перен. (унижать) аяқка басыў, қорлаў; ~ чы-л. права биреудиң хукуқларын аяқка басыў.

ПОПИРОВАТЬ сов. тойлаў, тойға қатнасыў.

ПОПИСАТЬ сов. что и без доп. жазын-кыраў, бираз ўакыт жазыў; ◇ ничего не попишешь хеш персе ислей алмайсан, илаж жок.

ПОПИСКИВАТЬ несов. разг. шыйкылдай берүү, бираз шыйкылдаў.

ПОПИСЫВАТЬ несов. что и без доп., разг. ара тара жазыў, ҳәр ўакта жазыў, жазып түрү; ~ стишик ҳәр ўакта қосық жазып түрү.

ПОПИТЬ сов. что, чего бираз ишиў, азы-кем ишиў.

ПОПЛАВАТЬ сов. жүзип журиў, қалқып журиў, ығып журиў.

ПОПЛАВОК м. 1. (рыболовный) қалқы; 2. (плавучий указатель) қалқыма (кеме жолын ямаса басқа нарселерди көрсетиши белги).

ПОПЛАКАТЬ сов. 1. (немного) азырақ жылаў, көз жасын төгиў; 2. перен. (погоревать) қайғырыў, қыланыў, өкиниў.

ПОПЛАТИТЬСЯ сов. чем, за что и без доп. жазасын тартыў, азабын шегиў, сазайын тартыў.

ПОПЛЕВАТЬ сов. на кого-что, разг. түкириў, азырақ түкириў.

ПОПЛЁВЫВАТЬ несов. на что и без доп., разг. ўакты-ўакты түкириў.

ПОПЛЕСТИСЬ сов. разг. сүйретилип журиў, үян журиў, аяғын зорға басыў.

ПОПЛИН м. поплин (гезлеме).

ПОПЛИНОВЫЙ прил. поплиниен исленген, поплиниен тигилген.

ПОПЛУТАТЬ сов. разг. адасыў, адасып журиў.

ПОПЛЫТЬ сов. 1. жүзиу; ~ть брассом брасс усылы менен жүзиў; ~ть по течению 1) (о судне, лодке и т. п.) ыққа журиў, ығыў; 2) (о человеке) ыққа жүзиў; 3) (о предмете) қалқып ығыў; 2. перен. эстен жылсыў; облака ~ли по небу бултлар аспанда ақырын таралды.

ПОПЛЯСАТЬ сов. ойнаў, бийлеў; ◇ ты у меня ~ашешь мен саған еле көрсетемен, сен еле көресек.

ПОПОВЩИНА ж. попшыллық (диний-мистикалық көз қарас ҳәм исеним).

ПОПОЙТЬ сов. кого-что ишкизиү, ишириү.

ПОПОЙКА ж. разг. ишкиликли отырыспа, мәскунемшилик.

ПОПОЛАМ нареч. 1. екиге тәң белип, тәң белип, теппе-тәң, тәң жарты, ортасынан; распилить бревно ~ бөренини ортасынан кесиү; разделить что-л. ~ бир нарсени екиге тәң белиү; 2. (на паях) шерик, шериклесип, тәң жары; купить что-л. ~ с кем-л. бир нарсени биреү менен шериклесип сатып алыу; 3. (наполовину) тәң жартысы; дождь ~ со снегом қар аралас жауын; ◇ с грехом ~ зордан, зорга.

ПОПОЛЗНОВЕНИЕ с. сырлы нийет, жасырын нийет, арзыү; иметь ~ что-л. сделать бир нарсени ислеүге жасырын нийет етий.

ПОПОЛЗТИ сов. сүйрелиү, жер баўырлап журиү, еңбеклеү.

ПОПОЛНЁНИЕ с. 1. (действие) толықтырыү, қосылыү; толықтырылыү, қосылылыү; ~ библиотеки библиотеканы толықтырыү; 2. воен. қосымша күш, қосымша эскер; на фронт прибыло ~ фронтика қосымша күш қосылды.

ПОПОЛНЁТЬ сов. семириү, жууаныү, тольсыү.

ПОПОЛНИТЬ сов. что, чем толықтырыү, толтырыү, кетериү, қосылыү; ~ свой знания езиниң билимлерин толықтырыү.

ПОПОЛНИТЬСЯ сов. чем толықтырылыү, толтырыү, кетерилиү, қосылылыү.

ПОПОЛНЯТЬ несов. см. пополнить.

ПОПОЛНЯТЬСЯ несов. см. пополниться.

ПОПОЛОСКАТЬ сов. что шайып тастаү, шайқау, шайыү; ~ бельё кирди шайып тастаү; ~ рот аўыз шайыү.

ПОПОЛУДНИ нареч. түстен кейин, тус қайта, күн аўған соң; в два часа ~ түстен кейин saat екиде.

ПОПОЛУНОЧИ нареч. түн ортасынан соң, түн жарпында, түн жарпысынан кейин, ярым ақшамнан соң, ярым ақшам аўған соң; в два часа ~ түн ортасынан соң saat екиде.

ПОПОЛЬЗОВАТЬСЯ сов. чем пайдаланыү, пайдасына асырыү, пайдасына жумсау.

ПОПОМНИТЬ сов. что, разг. умытпау, яддан шығармау; ~ моё слово мениң сезимди яддан шығарма.

ПОПОНА ж. жабыү, бастырык.

ПОПОРТИТЬ сов. что, разг. бузыү, заялау, зыян тийгизиү.

ПОПОРТИТЬСЯ сов. разг. сәл бузылыу, азырақ заяланыү, сәл зыянланыү.

ПОПОТЕТЬ сов. разг. 1. (немного) азырақ терлеү, тер шығыү, жибисиү; 2. над чем, перен. терлеү, қыйланыү, басын аўыртыү, көп ойланыү; ~ над задачей маселениң устинде қыйланыү.

ПОПОЧЕВАТЬ сов. см. потчевать.

ПОПРАВЕТЬ сов. полит. оңшыл болыү, оңшыллықта тартыу.

ПОПРАВИМЫЙ прил. дүзетерлик, дүзетиүге болатуғын, жөнленетуғын, онла-

натуғын; ~ая ошыбка дүзетиүге болатуғын көте; дёло ~ое дүзетерлик ис.

ПОПРАВИТЬ сов. 1. что (исправить) дүзетиү, онлау; 2. кого-что (исправить) дүзетиү; ~ рисунок сүүретти дүзетиү; ~ произношение сөздің айтылыны дүзетиү; 3. что дүзей, жөнлеү; ~ прически перед зеркалом айнаның алдында шашын тараф жөнлеу; 4. что (восстановить, улучшить) кетериү, жақсылай, жақсартыү; ~ свое здоровье езиниң ден саўлыны кетериү.

ПОПРАВИТЬСЯ сов. 1. (исправить свою ошибку) дүзетиү, дұрыслалау, жөнлеү; он говорился и тут же ~лся о жақсылысы кетип сол заматта дүзетип жиберди; 2. (улучшиться) оңалыу, жөнлениү, жақсыланыу; дела у него ~лись оның испери жөнледи; 3. семириү (пополнить); оңалыу, айтылу, жазылыу, саўалыу (выздороветь).

ПОПРАВИКА ж. 1. (действие) дүзетиү, онлау; 2. (восстановление здоровья) семириү; оңалыу, айтылу, жазылыу, саўалыу; больной быстро шёл на ~ку наукас тез айыға баслады; 3. (исправление, дополнение) дүзетиү; внести в текст несколько ~ок текстке бир неше дүзетиүлер киргизиү.

ПОПРАВЛЯТЬ несов. см. поправить.

ПОПРАВЛЯТЬСЯ несов. см. поправиться.

ПОПРАКТИКОВАТЬСЯ сов. практиканы етий, тәжирибе алып шығыу.

ПОПРАТЬ сов. см. попирать.

ПО-ПРЕЖНЕМУ нареч. бурынғыша, бурынғыдай, бағыздай; он ~ хорошо учится ол бурынғыдай жақсы оқыды.

ПОПРЕК м. бетине басыү, бетине айттыү, кек етий, нықыртып айттыү.

ПОПРЕКНУТЬ сов. кого, чем бетине басыү, бетине айттыү, кек етип айттыү, нықыртып айттыү.

ПОПРИВЫКНУТЬ сов. к кому-чему и без доп., разг. азы кем үйренисиү, үйренисикиреү.

ПОПРИЩЕ с. майдан, тарау; на ~ просвещения билимләндирү майданында.

ПО-ПРИЯТЕЛЬСКИ нареч. ашналарша, таныслық ретинде, досларша.

ПОПРОБОВАТЬ сов. 1. что (испытать) сыйнап көриү, көзден еткериү; ~овать свой силы езиниң күшин сыйнап көриү; 2. что (на вкус) дөмийн көриү, татып көриү; ~овать суп сорпаның дөмийн көриү; 3. что, с неопр. (попытаться сделать) хәрекет етип көриү, тәүекел етий; ~овать въяснить вопрос меселени азықлауға хәрекет етип көриү; я ~ую помочь вам mein sizge жәрдем етигүе хәрекет етип көремен; ◇ только ~уй! солай етип көр!, сондай ислен көр!

ПОПРОСИТЬ сов. см. просить.

ПОПРОСИТЬСЯ сов. разг. рухсат алыу, сораныу, жууап алыу.

ПОПРОСТУ нареч. разг. 1. ештейин, эпиайы; 2. в знач. усил. частицы (просто-напросто) ап-адсат әйтебүр-ак, қалай болса солай; еб ~ выбросили за дверь

оны қалай болса солай қапыдан шығарып таслады.

ПОПРОШАЙКА м. и ж. разг. 1. (нищий, нищая) дийұана, тиленши; 2. пренебр. тиленшек, сораншақ.

ПОПРОШАЙНИЧАТЬ несов. разг. 1. (ниществовать) дийұаналық етиүү, тиленшилик етиүү; 2. пренебр. (выпрашивать) тиленнип коймау, сорап коймау.

ПОПРОШАЙНИЧЕСТВО с. разг. 1. (нищество) дийұанашылық, тиленшилик; 2. пренебр. (приставание с просьбами) тиленнип қоймаушылық, сорап қоймаушылық.

ПОПРОЩАТЬСЯ сов. с кем-чем хошласыү, хошласып қалыу, хош айтысыү.

ПОПРЫГАТЬ сов. 1. (некоторое время) секириүү, ырғыу; 2. (один за другим) из-изинен секириүү; все ~ли в вдогу суға барлығы из-изинен секириди.

ПОПРЫГҮН м. разг. тынымсыз, ушып қонар, ушқалақ.

ПОПРЫГУНЬЯ женск. от попрыгун.

ПОПРЫСКАТЬ сов. кого-что, чём, разг. себиү, буркиүү; ~ духами этир суү себиү.

ПОПРЯТАТЬ сов. кого-что жасырыу, жасырып тастау, қымтату.

ПОПРЯТАТЬСЯ сов. жасырыныу, қымтаныу.

ПОПУГАЙ м. 1. зоол. тоты, тоты кус; 2. перен. разг. ерме (өзиниң пикири жок адам).

ПОПУГАТЬ сов. кого, кем-чем, разг. корқытыу, үркитиүү, корқытып жибериүү.

ПОПУДРИТЬ сов. кого-что пудралау, пудра жағыу.

ПОПУДРИТЬСЯ сов. пудрланыу.

ПОПУЛЯРИЗАТОР м. таратышы, кеңиң таратышы, түсіндіриүши.

ПОПУЛЯРИЗАЦИЯ ж. таратыу, кеңиң таратыу, түсіндіриү.

ПОПУЛЯРИЗИРОВАТЬ сов. и несов. см. популяризовывать.

ПОПУЛЯРНОСТЬ ж. 1. (доступность) түсініклилік, әпійайлылық; ~ лексикалық, түсініклилік; 2. (известность) белгілілік, мәлімлілік, аты шыққанлылық, кеңиң танылыулық; ~ писателя жазыушының белгілілігі; пользоваться широкой ~ю кеңиң танылыу.

ПОПУЛЯРНЫЙ прил. 1. (доступный) түсінікли, әпійайы, аңсат; ~ое изложение түсінікли баян, әпійайы баян; 2. (известный) белгіли, мәлім, кең таралған, атақты; ~ая книга қоғамға мәлім китап; ~ый певец белгіли қосықшы.

ПОПУРРЫЙ с. нескл. попурри (хәр түрли белгіли наамалардан қураған музыкалық шығарма).

ПОПУСТИТЕЛЬСТВО с. бийпаруа қараушылық, жол қойыушылық.

ПОПУСТИТЕЛЬСТВОВАТЬ несов. кому-чemu жол қойыу, қылмыслы иске бийпаруа қарау.

ПО-ПУСТБОМУ нареч. см. пусты.

ПОПУСТУ нареч. разг. бийкарға, пайдасыз, куры; не трясти времён ~ ўақыты бийкарға сарып етпеү.

ПОПУТНО нареч. бир қатарда, соның менен бирге, жол шубай, жөнекей, усыған байланыслы; сделать что-л. ~ бир ғарсени жөнекей ислеү; задать вопрос ~ жолшыбай сорау бериү.

ПОПУТНЫЙ прил. 1. (идущий в одном направлении) он келген, жолшыбай, жолдас; ~ый ветер он келген самал; ~ая машина жол машина, жолшыбай машина; 2. (совершаемый одновременно) жолшыбай, бирге, жөнекей, бир ўақытта, тиркеп, қоса; ~ое задание жөнекей тапсырма; ~ый вопрос қоса берилген саўал.

ПОПУТЧИК м. 1. жолдас, бирге жүриүши; 2. перен. ўақытша жолдас, жолдан қосылған (сиясий жәмшілетлик ҳарекетлерге).

ПОПУТЧИЦА женск. от попутчик 1.

ПОПЫТАТЬ сов. что, чего, разг. сынап кериүү, тексерип кериүү; ~ счастья бахытын сынап кериүү.

ПОПЫТАТЬСЯ сов. сынап кериүү, тексерип кериүү.

ПОПЫТКА ж. тырысыу, умтылыу, урындыу, хәрекет етиүү; предпринять ~у хәрекет етип кериүү.

ПОПЫХИВАТЬ несов. разг. пықысын жаңыу, тутинление жаңыу, пысылдан алсыуу; в печке ~ли дровы печьте отын пықысын жаңып атты.

ПОПЯТИТЬСЯ сов. шегиниүү, бәсиүү, кеткеншеклеү.

ПОПЯТНЫЙ прил.: идти на ~ый, идти на ~ую разг. райдан қайтыу, пикиринен таныу.

ПОРА ж. см. поры.

ПОРЫА ж. 1. ўақыт, мәхәл, мезгил, шағ, гез; весенняя ~а бәхәр ўақты, бәхәрги мәхәл; ночная ~а тун ўақты, түнги мезгил; счастливая ~а бахытты ўақыт; 2. в знач. безл. сказ. ўақыт болды, ўақыт жетти; ~а на работу жумыс ўақыт жетти; ~а на первых ~ах эүел басында; в ту пору сол ўақытта; до сих пор 1) (до этого времени) усы ўақытка шекем; 2) (до этого места) усы жерге шекем; до тех пор сол ўақытка шенли; до каких пор? қашанға дейин?, қай ўақытка шейин?; до ~ы до времени ўақытша, хәзирше; с давних пор бурыннан бери, оздалдан бери, кеп ўақыттан бери; с некоторыми пор бир қаша ўақыттан бери; с той ~ы, с тех пор сол ўақыттан бери, соннан бери; с этих пор усы ўақыттан бери; в самую пору (время) дел ўақытнда, в ўақытнда.

ПОРАБОТАТЬ сов. бир қаша ислеү, бираз ислеү, жумыс етиүү; я еще час ~ю мен еле бир saat ислеймен.

ПОРАБОТИТЕЛЬ м. кул етиүши, езиүши.

ПОРАБОТИТЬ сов. кого-что 1. (обратить в рабство) кул етиүү, күлға айлан-

дырыў; 2. перен. (подчинить своей власти) езиў, бағындырыў.

ПОРАБОЩАТЬ несов. см. поработить.

ПОРАБОЩЕНИЕ с. 1. қул етиў, қулға айландырыў, куллық; 2. перен. езиўшилик, бағындырыўшылық.

ПОРАВНЯ||ТЬСЯ сов. с кем-чем тенлесиў, катарласыў; автобус ~лся с нашей машиной автобус бизн машинамыз бенен катарласты.

ПОРАДОВА||ТЬ сов. кого-что қуўандырыў, қуўантү, шадландырыў; ои мені ~л своими успехами ол мени өзиниң ерис-кейнеклері менен қуўантты.

ПОРАДОВАТЬСЯ сов. кому-чему, за кого-что қуўаныў, шадланыў, мәс болыў; ~ за товáрища досты ушын қуўаныў, достына қуўаныў.

ПОРАЖАТЬ несов. см. поразить.

ПОРАЖАТЬСЯ несов. см. поразиться.

ПОРАЖЕНИЕ с. 1. (действие) урыў; тийизиў, атып түсириү; ~ цели нышананың атып түсирилиү; 2. (неудача) женилиү; қыралыў; потерпеть ~ 1) воен. женилип қалыў; 2) перен. сәтсизликке ушыраў; наисті ~ жениў, қырратыў; 3. мед. зиянланыў, бузлыў; ~ сердечно-сосудистой системы жүрек түтишчелери системасының зиянланыў; ◇ ~ в правах юр. хукукынан айрыў.

ПОРАЗБРЕСТИЙСЯ сов. разг. таркасып кетиў.

ПОРАЗВЕДАТЬ сов. что и без доп., разг. барлаў, излеў, байқаў.

ПОРАЗДАВАТЬ сов. что үлестирип беріў, тарқатыў.

ПОРАЗДУМАТЬ сов. о ком-чём и без доп. терең ойлаў, ойланыў.

ПОРАЗИТЕЛЬНО нареч. таң қаларлық, хайран қаларлық, әжайып.

ПОРАЗИТЕЛЬНЫЙ прил. таң қаларлық, тан қаландай, хайран қаларлық, хайран қалғандай, әжайып; ~ое зрелище әжайып көринис; ~ая нөбөсть таң қаларлық жақалық; ~ое сходство хайран қаларлық үқасалық.

ПОРАЗИТЬ сов. кого-что 1. (нанести урон) урыў, жарадар етиў, өлтириў; 2. (разбить, победить) жениў, қырратыў; ~ть врага душпанды жеңиў; 3. (о болезни) зиян келтириў, ҳәкис келтириў; еро ~л паралыч оған ләң кесели зиян келтириди, ләң кесели оған ҳәкис келтириди; 4. чем, перен. (удивить) таң қалдырыў, хайран қалдырыў; его мастерство нас ~ло оның шеберлиги близлерди таң қалдырыды.

ПОРАЗИТЬСЯ сов. таң қалыў, хайран қалыў.

ПОРАЗМЫСЛИТЬ сов. о ком-чём и без доп. ебден терең ойланыў, қатты ойланыў.

ПОРАЗМЯТЬСЯ сов. разг. бойын жазыў, күрсын жазыў.

ПОРАНІТЬ сов. кого-что жарадар етиў, бираз жарадар қылыш.

ПОРАНІТЬСЯ сов. чем и без доп., разг. жарадар болыў, өзин жарадар етиў.

ПОРАНЬШЕ сравнит. ст. от прил. ранний и нареч. рано ертерек, бурынырак, алдырақ.

ПОРАСКИДАТЬ сов. кого-что, разг. шашып тастаў, ылақтырып тастаў.

ПОРАСКИНУТЬ сов.: ~ умом ойлан көриў.

ПОРАСПРОДАТЬ сов. кого-что, разг. сатып жибериў, сатып қойыў.

ПОРАССКАЗАТЬ сов. что, о ком-чём, разг. көп нәрсени айтыў, көп нәрсени гәп этиў.

ПОРАССПРОСИТЬ сов. кого-что, о ком-чём, разг. көп нәрселерди сорастырыў, көп адамлардан сорастырыў.

ПОРАСТАТЬ несов. см. порасты 2.

ПОРАСТИ сов. 1. (прибавиться в росте) есиў, бойы есиў; 2. чем басып кетиў; тропника ~ ослы травой соқпақты шөп басып кетипти.

ПОРВАТЬ сов. 1. что (разорвать) жыртыў, жыртып тастаў; ~ одёжу кийимди жыртыў; ~ письмо хатты жыртып тастаў; 2. с кем-чем, перен. үзиў, тоқтатыў; ~ отношения с кем-л. бирдей менен қарым-катнасты тоқтатыў; ~ связь с кем-л. байланысты үзиў.

ПОРВАТЬСЯ сов. 1. (разорваться) жыртылыў, жыртылып кетиў; 2. перен. (о связи, отношениях) үзилиў, тоқтатылыў.

ПОРЕВЕТЬ сов. разг. 1. (о животных) мөциреў, маңыраў, өкириў; 2. (плакать) өкирип жылаў, бақырып жылаў.

ПОРЕДЕ||ТЬ сов. сийрексиў, сийрексип қалыў; лес ~л тогай сийрексиди; волосы сийло ~ли шашлар сийрексип калды.

ПОРЁЗ м. 1. (действие) кесип алыў; 2. (рана) кесик, жара, тилинген жер.

ПОРЁЗАТЬ сов. 1. что, чего (нарезать) тураў; 2. что кесип алыў; ~ палец бритвой пеки менен бармақты кесип алыў; 3. кого-что (зарезать) пышақлап өлтириў, бауызлаў, шалыў, бауызлап өлтириў, шалып өлтириў; ~ всех кур барлық тауықтарды бауызлаў.

ПОРЁЗАТЬСЯ сов. чем и без доп. өзин кесип алыў; ~ стеклом әйнек пепен өзин кесип алыў.

ПОРЕЗВИТЬСЯ сов. бираз ойнаў, топалан салыў (о ребёнке); ойнақшыў, секирип жортый (о животных).

ПОРЕКОМЕНДОВАТЬ сов. 1. кого-что, кому усыныў, усыныс етиў; ~ хорошего работника жақсы хызметкерди усыныў; 2. что, кому (посоветовать) кеңес беріў, ақыл беріў.

ПОРЕЧЬЕ с. обл. дәрья бойы, дәрья жағасы.

ПОРЕШИТЬ сов. разг. бир пикирге келиў, жуұмаққа келиў, шешиў; так мы и ~ли бизлер усылайынша жуұмаққа келдик.

ПОРЖАВЕТЬ сов. разг. тат басып кетиў, зенлений.

ПОРИСОВАТЬ сов. кого-что бираз сүүрет салыў.

ПОРИСОВАТЬСЯ сов. өзин көрсетиў, мақтаныў.

ПОРИСТОСТЬ ж. майда тесиклик.

ПОРИСТЫЙ прил. в разн. видах. майда тесикли; ~ая кожа майда тесикли тери; ~ый чугун майда тесикли шойын.

ПОРИЦАНИЕ с. кейис, сөгис, ескертиү; виности кому-л. общественное ~ көпшилик терепинен сөгис жарыялау.

ПОРИЦАТЬ несов. кого-что, за что жактырмау, хош көрмей, кейиү, сөгиү, уялтыү.

ПОРКА I ж. (распаривание) сөгиү, сөтиү.

ПОРКА II ж. (наказание) урыү, сабаү, қамшылау.

ПОРНОГРАФИЧЕСКИЙ прил. порнографиялык.

ПОРНОГРАФИЯ ж. порнография (жыныслық қатнасылардың уятсиз көрсетилийү).

ПРОВИНЦИЯ нареч. теппе-тен, тен, тек этип, бип-бидей, бирдей; разделить ~ теппе-тен болиү; все получили ~ ҳәммесиде тен алды.

ПОРОГ м. 1. босаға, табалдырық; преступить ~ босағадан аталау; 2. шарлауық; ◇ на ~ не пускать кого-л. ўйге киргизбей; обивать ~ и босағасы тындырмау.

ПОРОДА ж. 1. туқым, нәсил; курдючная ~а овцى қойлардың қуирыкли туқымы, қуирыкли қой туқымы; 2. түр; ценные ~ы дерева ағаштың баҳалы түрлери; 3. разг. (род, семья, родня) урық, туқым; он в нашу ~у ол бизиң туқымымыз; 4. геол. жыныс; горные ~ы тау жыныслары.

ПОРОДИСТСТВО ж. туқымлылык, нәсиллилек.

ПОРОДИСТЫЙ прил. ҳасыл туқым, ҳасыл туқымлы; ~ конь ҳасыл туқымлы ат.

ПОРОДИТЬ сов. 1. кого-что, уст. (родить) тууыү; 2. что, перен. (послужить причиной) таратыү, туудырыү, пайда етиү, дөрөтү.

ПОРОДНІТЬ сов. кого-что 1. (сделать родными) тууысан қылыш, ағайин қылыш, тамыр қылыш, жик-жат етиү; 2. перен. (сблизить) жақын етиү, жақын қылыш.

ПОРОДНІТЬСЯ сов. с кем тууысан болыш, ағайин болыш, тамыр болыш, жик-жат болыш.

ПОРОЖДАТЬ несов. см. породить.

ПОРОЖДЕНИЕ с. дөретпе, нөтийже, жемис.

ПОРОЖИСТИЙ прил. шарлауықлы; ~ая река шарлауықлы дөрье.

ПОРОЖНИЙ прил. разг. бос, қуры; ~е ведро бос шелек; ◇ переливать из пустого в ~е погов. не боса соны айтыү.

ПОРОЖНИК м. жүксиз, бос, қуры (состав, вагонлар, арбалар).

ПОРОЖНИКОМ нареч. разг. жүксиз, бос, қуры.

ПОРОЗНЬ нареч. разг. айрым-айрым, бөлек-бөлек, жекке-жекке, бирим-бириим.

ПОРОЗОВЕТЬ сов. шала қызырыү, қызырыңырау, қызығылт тартыү.

ПОРОЙ нареч. ўақты-ұақты, базда, гейде, гей ўақта, анда-санда.

ПОРОК м. 1. кемшилик, айып; лживость — большой ~ жалғанылық — үлкен айып; 2. (разврат) бузықлык, характерылык; 3. (физический недостаток) мин, айып; ◇ ~ сердца жүрек кесели.

ПОРОСЁНОК м. торай.

ПОРОСИТЬСЯ несов. торайлау.

ПОРОСЛЬ ж. 1. (молодые побеги) пупырка; 2. (молодой лес) жас төгай; 3. перен. (потомство, молодое поколение) жеткиншек, жас әүләд.

ПОРОСЯТИНА ж. торайдың гөши.

ПОРОСЯЧИЙ прил. торай..., торайдың.

ПОРОТЬ I несов. сөгиү, сөтиү; ~ пальто пальтоны сөтиү.

ПОРОТЬ II несов. кого-что, разг. (быть, сечь) урыү, сабаү, қамшылау.

ПОРОТЬ III несов. что, разг.: ~ горячку асырыү, алды-артынан сүринүү; ~ чепуху ёйтыйир нарсени гәп етиү.

ПОРОТЬСЯ несов. разг. (рваться по шву) сөгилиү, сөтилиү.

ПОРОХ м. 1. дәри; бездымный ~ ақ дәри, тутинсиз дәри; чёрный ~ қара дәри; 2. разг. (о пылком, горячем человеке) шақкан, от; ◇ держать ~ сухим қорғаныңға ҳәмме ўакыт таяр болыү; трясти ~ даром күшти бийкарға жумсау; он ~у не ніхал ол урыста болмаған; нехватает ~у күши келмейди, ҳәли жетпейди, қолынан келмейди; он ~у не ведумает ол үкүпсизырақ, оның үкүбы жогырақ; пахнет ~ом урыстың ийиси аңқыйды, урыс қөүпи тууып турту.

ПОРОХОВНИЦА ж. дәрн ыдыс, дәри саүт; ◇ есть еще порох в ~х еле күш-карыү бар.

ПОРОХОВОЙ прил. дәри; ~ погреб дәри қамба.

ПОРОБЧИТЬ несов. кого-что 1. (позорить) бийабрай етиү, абройын тегиү, масқара етиү, жаманлау, қаралау; ~ чю-л. репутацию биреүдин абрайын тегиү; 2. (осуждать) жаманлау, қаралау, айып-лау, жақтырмау; ~ чю-л. работу биреүдин жумысын жаманлау.

ПОРОЧНОСТЬ ж. 1. (безнравственность) бузықлык, ҳарамылык; 2. (неправильность) қателик, надурыслык; ~ доказательства далилдин қателиклиги.

ПОРОЧНЫЙ прил. 1. (безнравственный) бузық, азғын; ~й человек бузық адам; 2. (неправильный) қәте, надурыс; ~е методы исследования изертлеүдин қәте усыллары.

ПОРОША ж. таза қырпақ қар, излиник қар.

ПОРОШИТЬ несов. майдалап жаўып (кар тууралы).

ПОРОШКОВЫЙ прил. унтақлы, унталған.

ПОРОШКООБРАЗНЫЙ прил. порошок сыяқлы, унтақ, унталған.

ПОРОШБОК м. порошок, унтақ; зубной ~бок тис поропоги; лекарство в ~как унтақ дәри, порошок түриндеги дәри; ◇ стереть в ~бок тас-талқан етиү, жок етиү.

ПОРОЮ нареч. см. порой.

ПОРТ м. порт; морской ~ тениз порты; речной ~ дөрье порты; воздушный ~ ҳауза порты; торговый ~ сауда порты.

ПОРТАЛ м. портал (1. архит. үлкен жайдың бас есиги; 2. тех. станинаның ҳам басқа машинаның бир белгеги болған II ҳарibi формасындағы рама).

ПОРТАЛЫЙ прил. архит., тех. портал...; ~е колбины портал сүтилилері; ~й кран портал краны.

ПОРТАТИВНОСТЬ ж. қолайлышы, қайымлылық, ыкшамлылық.

ПОРТАТИВНЫЙ прил. қолайлыш, қайым, ыкшам; ~ радиоприёмник қолайлыш радиоприёмник.

ПОРТВЕЙН м. портвейн (жузим шарабы).

ПОРТИК м. архит. портик (жайға жалғастырып салынатуғын сүтіндер мен тирип қойылған үсті бастырылған айдан).

ПОРТИТЬ несов. 1. что (приводить в негодность) бузыў, иsteen шығарыў, бұлдириў; заялаў (продукты); ~ часы сағаты бузыў; 2. что бузыў; ~ здоровье ден саулықты бузыў; ~ зréние көздің көрийин бузыў; 3. что бузыў; ~ настроение кешигити бузыў; ~ впечатление алған тоғырди бузыў; ~ отношения қатнасықты бузыў; 4. кого-что (оказывать дурное влияние) жолдан шығарыў, бузыў.

ПОРТИТЬСЯ несов. 1. бузылыў, иsteen шығарылыў; бұлдирилиў; заяланыў, порсыў, ийисленій (протухат); ~ься от си-рости ызгарлықтан бузылыў; 2. бузылыў; зréние ~ься көздің көрийи бузылып барады; 3. (ухудшаться) бузылыў; наши отношењия стáли ~ься биздердің қатнасықтарымыз бузыла баслады; к вечеру погода стáла ~ься кешке қарай ҳауа райы бузыла баслады; 4. (приобретать дурные наклонности) жолдан шығыў, бузылыў.

ПОРТМОНЕ с. нескл. шыжлан, шыжлан қадта.

ПОРТНІХА ж. кийим тигиўши ҳаял, қыз; машиншы ҳаял, қыз.

ПОРТНІОВСКИЙ прил. тигиўшинин, машиншының; ~е нöжници тигиўшинин, қайшысы.

ПОРТНІЙ м. кийим тигиўши, машиншы; мужской ~ ерлер кийимин тигиўши.

ПОРТНІЖИТЬ несов. прост. см. портніжничать.

ПОРТНІЖНИЧАТЬ несов. тигиўшилик етиў, машиншылық етиў.

ПОРТНІЖНИЧЕСТВО с. кийим тигиўшилик, машиншылық.

ПОРТНІЖНЫЙ прил. кийим тигиўшилик; ~ая мастерская кийим тигиўшилик мастерской.

ПОРТБЫЙ прил. порт; ~й город порт қала; ~е рабочие порт рабочий лары.

ПОРТРЕТ м. 1. портрет; ~Чехова Чеховтың портрети; 2. перен. разг. дал өзи; сын был ~ом мäтери баласы анасының дал өзи еди.

ПОРТРЕТИСТ м. портретши, портрет салыўши.

ПОРТРЕТИЙ прил. портрет..., бет жүзи; ~ое сходство бет жүзиниң үқсаслығы.

ПОРСИГАР м. портсигар.

ПОРТУГАЛЬСКИЙ прил. португал...; ~язык португал тили.

ПОРТУГАЛЬЦЫ мн. (ед. португáлец м., португáлка ж.) португалиялылар (Португалияның тийкарғы халқы).

ПОРТУПЕЯ ж. портупея (қурал асынып жүриүге арналып тағылған қайыс).

ПОРТФЕЛЬ м. 1. портфель; 2. полит. министрлик үазыптарды бөлистириў; ♂ редакционный ~ь редакциялық портфель (баспаға таярланған қол жазбалар тұратуғын портфель); министр без ~я портфельсиз министр (айырым тапсырмаларды орынлатуғын).

ПОРТЬЕ м. нескл. портье (мийманхана-ның кирп айзында ислеши хызметши).

ПОРТЬЕРА ж. портьера, переделик; ~ая ткань переделик гезлеме.

ПОРТЬЯНКА ж. шылғау, пайтаба.

ПОРТЬЯНОЧНЫЙ прил. шылғаулык.

ПОРУБИТЬ сов. 1. что (вырубить) кесиў, шабыў, кесип тастаў, шаўыш тастаў; 2. кого-что (изрубить) шаўыш өлтириў, қылышлаў, шабыў; 3. что, чего и без доп. (чекоторое время) бираз ўақыт кесиў.

ПОРУБКА ж. 1. (действие) кесиў, шабыў; 2. (место вырубки леса) ағапы шабылған жер.

ПОРУБЩИК м. ағаш шабыуши, ағаш кесиўши.

ПОРУГАНИЕ с. қорлаў, масқаралаў.

ПОРУГАННЫЙ 1. прич. от поруга́ть; 2. прил. қорланған, масқараланған, қор болған, масқара болған; ~ая часть қор болған аброй.

ПОРУГАТЬ сов. кого-что кейиў, урсыў.

ПОРУГАТЬСЯ сов. разг. 1. с кем (поскориться) кейисип қалыў, сегисип қалыў, урсып қалыў; 2. (побраниться) сөгиниў.

ПОРУГИВАТЬ несов. кого-что кейин-киреў, урсыңқыраў, сөгинкиреў.

ПОРУКА ж. кепил; ♂ взять на ~и кепилге алый; отпустить на ~и кепилге шығарыў; круговая ~а өз ара қоллаўшылық.

ПО-РУССКИ нареч. русша.

ПОРУЧАТЬ несов. см. поручить.

ПОРУЧЕНИЕ с. тапсырма, тапсырылған жұмыс; партийное ~ партиялық тапсырма; исполнить ~ тапсырылған жұмысты орынлаў; дать кому-л. ~ биреүге тапсырма бериў.

ПОРУЧИК м. воен. уст. поручик (паташа армиясында офицерлик атақ ҳәм сол атағы бар адам).

ПОРУЧИТЕЛЬ м. юр. кепил адам.

ПОРУЧИТЕЛЬНИЦА женск. от поручи-тель.

ПОРУЧИТЕЛЬНЫЙ прил. кепилли, кепиллик; ~ое письмо кепиллик хат.

ПОРУЧИТЕЛЬСТВО с. кепиллик.

ПОРУЧИТЬ сов. кому-чему, кого-что и с неопр. тапсырыў, тапсырыл кетиў, мойнына жүклөў, жүклөў; ~ кому-л. доставить письмо хатты апарып беріүди биреүге жүклөў; ~ детёй кому-л. балаларды биреүге тапсырып кетиў.

ПОРУЧИТЬСЯ сов. за кого-что кепил болыў, миннетли болыў.

ПОРУЧНИ мн. (ед. поручень м.) тутқа, устагыш; держаться за ~ тутқадан услаў.

ПОРХАТЬ несов. 1. (о птицах, бабочках) ушып қоныў, пыр етип ушыў, ушып кетиў; 2. перен. шаққан журиў, женил журиў.

ПОРХНУТЬ сов. см. порхать.

ПОРЦИОННЫЙ прил. порционлық (айрықша заказ бойынша таяланатуғын); ~е блюда порционлық аўқатлар.

ПОРЦИЯ ж. порция, порсы; ~ мороженого мороженыйдың порциясы.

ПОРЧА ж. 1. бузыў, истен шығарыў, бүлдириў; ~а механизма механизмиди истен шығарыў; 2. обл. (в суперных представлениях) көз тийиў, көз тийи аўырыў; напустить ~у көз тийиў, көз тийип аўырыў.

ПОРЧЕНЫЙ прил. разг. 1. бузылған, заяланған, айныған, истен шыққан; ~ое мисс бузылған ет; 2. обл. (подвергшийся порче) көз тийген, көз тийип аўырған.

ПОРШЕНЬ м. поршень.

ПОРШНЕВОЙ прил. поршеньли; ~ насос поршеньли насос.

ПОРЫ мн. (ед. пора ж.) тесикше, кишкене тесик, тар тесик.

ПОРЫВ I м. 1. күш, пәт; ~ ветра самалдың пәти; 2. перен. умтылышылық, көтерицкилик, рухланышылық, кернеў; ~ радости күйаныштың кернеў; в ~е гибса ашыуы келип турғанда; **трудовой** ~ мийнет көтерицкилиги.

ПОРЫВ II м. (место, где порвано) үзилген жер, кесилген жер.

ПОРЫВАТЬ несов. см. порвать 2.

ПОРЫВАТЬСЯ I несов. см. порваться 2.

ПОРЫВАТЬСЯ II несов. (пытаться что-л. сделать) умтылышу, тојекел етиў; ~ встать турыўга умтылышу.

ПОРЫВИСТОСТЬ ж. 1. (ветра) гә пәсейиүшилик, гә күшнейиүшилик; 2. (резкость) тезлик, шалтлық, шаққанлық, жеделлилик; ~ движение хәрекеттин шалтлығы; 3. (характера) көре қызарлық.

ПОРЫВИСТЫЙ прил. 1. (о ветре) гә пәс, гә күшли; 2. (резкий) тез, шалт, шаққан, жеделли; ~ движение шаққан хәрекетлер, жеделли хәрекетлер; 3. (о человеке) жеделли; ~ характер жеделли ми-nez.

ПОРЫЖЕЛЫЙ прил. күнге сарғайған, күн алым кеткен.

ПОРЫЖЕТЬ сов. сарғайыў.

ПОРЫТЬ сов. что бирраз қазыў, қазып көрүй.

ПОРЫТЬСЯ сов. разг. излеў, актарыў, қазып көриў; ~ в песке құмды қазып көриў; ~ в книгах китаплардың ишин актарыў; ~ ~ в памяти ядға тусириүге тырысыў.

ПОРЯДКОВЫЙ прил. қатар; тәртип, рет; ~ый номер қатар номер; ~ые числительные грам. қатарлы санлықлар.

ПОРЯДКОМ нареч. разг. 1. (весома, изрядно) абден, оғада, жуде; мне это ~ надёло бул нөрсе мени абден бийзар ети; 2. (как следует) жетерликтей, айтарлықтай; он ничего ~ не сделал ол айтарлықтай хеш нөрсе ислемеди.

ПОРЯДОК м. 1. тәртип; навесті ~ок

тәртип орнатыу; привести в ~ок книги китапларды тәртипке салыў, китапларды тәртипке келтириў; 2. (последовательность) тәртип, избе-излик; алфавитный ~ок алфавит тәртиби; ~ок работы ис тәртиби; по ~ку тәртип пenen, тәртип бойынша; изложить все по ~ку хәммесин избе-излик пenen баян етиў, барлығын тәртип пenen айтып берүү; в ~ке очереди гезек тәртиби бойынша; 3. (система общественного устройства) дүзилис, курылыш; 4. (способ, метод) тәртип, рет, жол, усыл, кәде; ~ок голосования дауыс берүү тәртиби; ~ок утверждения проектов проектлерди тастыбылау жолы; 5. (свойство, качество) тур; сана; явления одного ~ка бир түрдеги кубылыслар; 6. (обычай, обыкновение) эдеть, дастур; по заведённому ~ку дастур бойынша; 7. (военное построение) қатар, сана; в боевом ~ке эскерий санта; ◇ судебным ~ком суд тәртиби бойынша; ~ок дня күн тәртиби; своим ~ком рети менен, рети келгендө; в административном ~ке административник жолы менен, ҳәкимшилик жолы менен; в ~ке обсуждения додалау ретинде; в ~ке контроля контроль ретинде; в ~ке вештей қәдимгидей, тәбийт, болатуғы; в ~ке 1) (в исправном виде) ез жайында, дүзиў; 2) (благополучно) саудаламат, аман-саў; все в ~ке хәммесиде аман-саў; для ~ка 1) тәртип сақлау ушын; 2) (для соблюдения правил) дастурды сақлау ушын; призвать к ~ку тәртиби сақлауға шақырыу, тәртипке шақырыу.

ПОРЯДЧИЧНО нареч. 1. (честно, благородно) дұрыс, ҳақ, инсаплы түрдө; он поступил ~очень ~ ол жүдэ дұрыс исследи; вести себя ~ өзин дұрыс тутып журиў; 2. разг. (довольно много, значительно) эдеўир, эдеўирақ, бир талай, көп; ждать пришлось ~ эдеўирақ күтип турыўға түрә келди.

ПОРЯДЧИЧНОСТЬ ж. дұрыслық, туурылық, ҳақлық, инсаплылық.

ПОРЯДЧИЧНЫЙ прил. 1. (честный) дұрыс, тууры, ҳақ, инсаплы; ~ый человек дұрыс адам; 2. разг. (довольно хороший) тәүир, жақсы; во всём селё было только два ~ых дома барлық аўыл бойынша тек еки ғана жақсы жай бар еди; 3. разг. (значительный) бираз, эдеўир, бирталай, көп; ~ое расстояние бирталай аралиқ, эдеўир аралиқ.

ПОСЛАДИТЬ сов. 1. что егиў, отырғызыў, тигиў, шанышыў; ~ цветы гүл егиў; 2. кого-что (садить) отырғызыў, тусириў, кондырыў; ~ кого-л. на диван дивана отырғызыў; 3. кого-что мингизиў, миндириў; ~ в самолёт самолётқа мингизиў; 4. кого (поместить) қамаў, салыў, басыў; ~ птицу в клетку кусты көспеке отырғызыў; ~ в тюрему тюремеге салыў; 5. кого, за что, с неопр. (заставить что-л. делать) мәжбурлеў, ислетнү; ~ за работу жумыс ислетнү; 6. кого, на что, разг. (ограничить в питании) таңыў, отырғызыў; ~ на молочный диету сутли аўқатка таңыў; 7. что (запачкат) тамдырыў, жуктырыў; ~ клак-

су сия тамдырыў; 8. что қойыў, салыў; ~ хлеб в печь наанды печке қойып писириш; ♀ ~ в калошу уялтып тастаў; ~ на шею айрманлыкты өзи кетериў; ~ на мель отырғызып таслаў.

ПОСАДКА ж. 1. егиў, отырғызыў, тигиў, ташныў; ~ фруктовых деревьев мийүе ағашларым тигиў; 2. мн. посадки (*то, что посажено*) налышелер; 3. мингизиў, миниў, отырғызыў, отырый, орынласыў; ~ на пароход пароходка мингизиў; 4. (приземление) түсиў, қоныў; винужденная ~ мәжбүрий қоныў; 5. (манера держаться в седле) отырый, миниў, плохая ~ ерде жаман отырый.

ПОСАДОЧНЫЙ прил. 1. тигилетуғын, егилетуғын, егиў..., тигиў...; ~ые работы тигиў жумыслары; 2. (служащий для посадки) отырғызыў, егиў; ~ые машины егиў машиндалары; 3. түсиў..., қоныў...; ~ая площадка түсиў майданшасы.

ПОСАЖЕННЫЙ прил.: ~ый отец бас куда (*тойди жигиттиң акесиниң үазылпасын атқарышы адам*); ~ая мать бас кудагай (*тойда келинештиң анасының үазылпасын атқарышы ҳаял*).

ПОСАПЫВАТЬ несов. чём и без доп., разг. пысылдаў, пысылдап уйықлаў.

ПОСАСЫВАТЬ несов. что сорыў, тартыў, сорып қойыў, тартып қойыў; ~ трубку трубками тартыў.

ПОСАХАРИТЬ сов. что, разг. қант салыў, күм шекер себелеў.

ПОСВАТАТЬ сов. кого қыз айттырыў, куда түсиў, жаушы жибериў.

ПОСВАТАТЬСЯ сов. к кому, за кого қыз айттырыў, қуда түсиў, жаушы болыў.

ПОСВЕЖЕТЬ сов. 1. (*походить*) салқынлаў, салқын тартыў; к вечеру ~ло кешке таман салқын тартты; 2. (*стать здоровее*) ден саұлығы кетерилиў; бетине қан жууырыў, опалыў.

ПОСВЕТИТЬ сов. 1. чём нурын шашыў, жарық етиў; 2. кому жарық етиў, жарық түсириў, жарық қылыш.

ПОСВЕТИТЬ сов. 1. (*стать светлее*) жарыраў, жарырай баслаў, жақтылаңыў; 2. перен. (*стать радостнее*) қуұнарлыў, ашылыў; лицо егө ~ло оның жүзи аңылды.

ПОСВИСТ м. разг. ысқырыў; сайраў; соловийный ~ бүлбүлдиң сайрауы.

ПОСВИСТАТЬ сов. 1. см. посвистеть; 2. кого, разг. (*подозревать свистом*) ысқырып шақырыў.

ПОСВИСТЕТЬ сов. ысқырыў, бираз ысқырыў.

ПОСВИСТЫВАТЬ несов. осте ысқырып қойыў, анда-санда ысқырыў.

ПО-СВОЕМУ нареч. 1. (*по своему мнению*) өзинше, өз пикиринше, өз пикири бойынша; 2. (*по своему желанию*) өз қалеүнинше, өз тилегинше.

ПО-СВОЙСКИ нареч. разг. өзли-өзинше, өзимизше, өзимсип, өзимдей көріп; скажу тебё ~ мен саған өзимсип айттайын.

ПОСВЯТИТЬ сов. 1. кого-что, во что таныстырыў, түсндириў, ашып бериў; ~ друга в свой планы достын өзиниң план-

лары менен таныстырыў; 2. что, кому-чему бағышлаў, арнаў, жумсаў; ~ свою жизнь народу өз өмириң халықта бағышлаў; ~ стихи дру́гу қосығын достына арнаў.

ПОСВЯЩАТЬ несов. см. посвятить.

ПОСВЯЩЕНИЕ с. 1. (*действие*) таныстырыў, түсндириў; 2. (*надпись*) бағышлаў, арнаў.

ПОСЕВ ж. 1. егис, егиў; время ~а егис ўақты; 2. (*то, что посеяно*) егин, егислик; расширение плодородия ~ов егислик майданы кеңейтиў.

ПОСЕВНОЙ прил. 1. егис..., егислик; ~ая кампания егис мапазы; 2. в знач. сущ. ж. посевная егис, егис ўақты.

ПОСЕДЕТЬ сов. шашы ағарыў, ак ениў, ак түсиў, ак кириў; егө волосы ~ли оның шашлары ағарды.

ПОСЕЙЧАС нареч. разг. усы ўақытқа деңиц, ҳәзирге шайин.

ПОСЕЛЕНЕЦ ж. 1. кешип келген, кешип келинүши; 2. уст. (*сосланный на поселение*) жер аударылышы, жер аударылған адам, сурғингеде адам.

ПОСЕЛЁНИЕ с. 1. (*действие*) жайлостирыў, орын беріў, жай беріў; 2. (*селение*) ауыл; 3. (*ссылка*) жер аударыў, сурғин; отправить на ~ сурғинге жибериў.

ПОСЕЛИТЬ сов. 1. кого-что жайлостирыў, орналасыў, орын беріў, жай беріў; ~ в новую квартиру жаңа квартирага киргизиў; 2. что, перен. (*вызвать, возбудить*) туұғызыў, пайда етиў, деретиў; ~ сомнение исенбейшилик туұғызыў.

ПОСЕЛИТЬСЯ сов. жайласыў, жайғасыў, орналасыў; ~ в центре города қаланың ортасында жайласыў.

ПОСЕЛКОВЫЙ прил. посёлкалық; ~ совет посёлкалық совет.

ПОСЕЛОК м. посёлок; рабочий ~ дачный ~ дачалы посёлок.

ПОСЕЛЯТЬ несов. см. поселять.

ПОСЕЛЯТЬСЯ несов. см. поселяться.

ПОСЕМУ нареч. уст. см. поэтому.

ПОСЕРДИТЬСЯ сов. ашыуланыў, ашыу келинү, қәхрелди.

ПОСЕРЕБРИТЬ сов. что 1. (*покрыть слоем серебра*) гүмис жалатыў, гүмислеў; 2. перен. гүмис рецин беріў, ағартыў, ак ендириў; время ~ло ему волосы ўақыт оның шашын ағартты.

ПОСЕРЕДИНЕ нареч. и предлог с род. п. ортасында; разрезать ~ ортасынан кесиў; ~ көмнаты белмениң ортасында.

ПОСЕРЕТЬ сов. бозарыў, сурланыў, сурғылтланыў.

ПОСЕТИТЕЛЬ м. келинүши, келип кетиүши, келип көриүши; қатнасышы.

ПОСЕТИТЕЛЬНИЦА женск. от посетитель.

ПОСЕТИТЬ сов. кого-что 1. барыў, келип көриў, кирип шығыў; қатнасыў; ~ть музей музеите барыў; 2. перен. пайда болыў, келиў, хабар алышу; поэта ~ло вдохновение шайырда йош пайда болды.

ПОСЕТОВАТЬ сов. на кого-что нальшетиў, наразы болыў; ~ на свою болезнь өзиниң айырғанлығына наразы болыў.

ПОСЕЧЬ I *сов. уст.* (зарубить) кесип тастау, шаўып тастау.

ПОСЕЧЬ II *сов. кого, разг.* (высечь) азырақ урыў, сабаў, қамшылаў.

ПОСЕЧЬСЯ *сов. 1. (о волосах)* қыйылып тусиу; 2. *(о ткани)* жыртылып, қыйылып.

ПОСЕЩАЕМОСТЬ *ж.* қатнас, қатнасышылық; высокая ~ занятий сабакка қатнашыудың жоқарылығы, сабакқа қатнастың жоқарылығы.

ПОСЕЩАТЬ *несов. см. посетить.*

ПОСЕЩЕНИЕ *с. барыў, кирил шығыў, келип кетиў, керип шығыў, қатнау; ~ театра театра барыў.*

ПОСЕТЬ *сов. что 1. егиў, себиў; 2. перен. (распространить) пайда болыў, сезим туғызыў, дөретиў; ~ять рознь жәнжел шығарыў, ала аүйзлық таратыў; ◇ что ~ешь, то и пожнёшь посл. неексен, соны орасац.*

ПОСИДЕТЬ *сов. отырыў, бираз отырыў, отыра турыў; ~ на свежем воздухе таза ҳауда отырыў.*

ПОСИЖИВАТЬ *несов. разг. отыра бериў, отырып ўақыт еткериў.*

ПОСИЛНЫЙ *прил.* шамасы келетүйн, қолынан келгендей; ~ый труд шамасы келетүйн жумыс; оказаться ~ую помошь қолынан келетүйн жәрдемин көрсетиў.

ПОСИНЕТЬ *сов. көгеріў, көгерин кетиў, бозарыў, бозарып кетиў; ~ от холода сүйкітан бозарып кетиў.*

ПОСКАКАТЬ *сов. 1. (попрыгать) секириў, секирип кетиў, ҳәккелек атыў; 2. (поехать вскач) шабыў, шаўып кетиў.*

ПОСКАНДАЛИТЬ *сов. разг. жәнжел шығарыңыраў, шатақ салыңыраў.*

ПОСКОБЛИТЬ *сов. что қыршыў, бираз қыршыў, азырақ қыршыў, жоныў.*

ПОСКОЛЬЗНУТЬСЯ *сов. тайыў, тайыш кетиў, тайыш жығылыў, суринив жығылыў.*

ПОСКОЛЬКУ *союз* себепли, себебинен; -лыктан, -ликтен; екен, ушын; ~ ты спешишь, поговорим после сен асығыс болғанлыктан, соырақ сөйлесермиз.

ПОСКРЕСТЬ *сов. что қыршыў, бираз қыршыў, қыршып тастаў.*

ПОСКРЕСТИТЬ *сов. кемириў, гайзаў.*

ПОСКРИПЕТЬ *сов. бираз шыйқылдаў, сықырлаў.*

ПОСКРИПЫВАТЬ *несов. шыйқылдай бериў, сықырлай бериў.*

ПОСКУПИТЬСЯ *сов. кези қымаслық етиў, аяў, сараңланыў, қызғанышлық етиў, лепсиқаўлық етиў.*

ПОСКУЧАТЬ *сов. зеригиў, бираз зериги, сагыныў.*

ПОСЛАБЛЕННЕ *с. босатыңыраў, босастырыў; не допускать ~ий босастырыўға жол қоймаў.*

ПОСЛАНЦЕ *м. елши, ўәкил; ~цы раббих рабочийлардың ўәкиллери.*

ПОСЛАНИЕ *с. хат.*

ПОСЛАННИК *м. 1. дип. елши, ўәкил; 2. уст. см. посланец.*

ПОСЛАННЫЙ 1. *прич. от послать;* 2. *в знач. сущ. м. посланный и ж. посланная жиберилгей адам.*

ПОСЛАТЬ *сов. кого-что 1. жибериў; ~ сына учиться баласын оқыға жибериў; ~ за доктором доктордың изинен жибериў; ~ телеграмму телеграмма жибериў; ~ дёныги по почте почта аркалы ақша жибериў; 2. айтыв, жоллаў; ~ в письме привёт знакомым хаттың ишинде танысларына салем айтыв; 3. еткериў, киргизиў; ~ мяч в ворота топты дөрөзага еткериў; ◇ ~ к чёрту «жоқ бол» деп айтыв.*

ПОСЛЕ 1. *нареч. кейин, соң, соырақ; поговорим об этом ~ был туурулар кейин сөйлесермиз; 2. предлог с род. п. кейин, соң; прийти ~ всех ҳәммедин соң келинү; я не видел его ~ возвращения қайтыш келгенен соң мен оны көргөнин жоқ; ◇ ~ того как... ... ганин соң, ...ганин кейин, ...генинен соң, ...генин кейин.*

ПОСЛЕ- қоспа сөзлердин «кейин, соң» деген манисин билдириетүгүн белеги, мыс.: послебеденный туслуктен соңғы.

ПОСЛЕВОЁННЫЙ *прил. урыстан соңғы, урыстан кейинги; ~ период урыстан соңғы дәүир.*

ПОСЛЕД *м. анат. см. плацента.*

ПОСЛЕДИТЬ *сов. за кем-чем бираз қаралтурыў, сер салыў, көз жибериў; за детьми балаларға қарап турмы.*

ПОСЛЕДКИ *только мн. разг. қалдык.*

ПОСЛЕДНИЙ *прил. 1. ақырығы, ең соңғы, кейинги; ~ий день недели ҳәптениң ақырығы күни; ~яя глава романа романың ең соңғы бабы; за ~ее время кейинги ўақытта; 2. (оставшийся) ең соңғы, ең изги, ақырығы; ~ие папирόсы ең ақырығы папирослар; 3. в знач. сущ. с. последнее соңғы, соңғысы, ақырығы, соңғы; отдать ~ее соңғыны бериү; бороться до ~его ақырыща шекем гүресиү, соңғына шекем гүресиү; 4. (новейший) ең жана, таза, соңғы, кейинги; по ~ему слову техники техникалық ең жаңа жетискенилиги; ~ие известия соңғы хабарлар; 5. (только что упомянутый) баста айтылған, жоқарыда айтылған, аты көрестилген, аталаған; 6. (предсмертный) ақырығы, өлер алдындағы; ~яя воля умирающего өлеяжадамның ақырығы тилеги; 7. (окончательный) ең ақырығы, болар жери; жуұмагы; какая вাশа ~яя ценә? сизинше баһасының болар жери қанша?; 8. (высший, крайний) барып турған, ең жоқарғы, ақырығы, соңғы; решиться на ~ую меру ең соңғы или же көриүге мәжбур болыў; ~не возможности ақырығы мүмкіншиліклер; 9. (плохой, худший) ең төмен, ең пәс, соңғы, ең жаман; ~ий сорт ең төмен сорт; изругать ~ими словами ең жаман сеззер менен сөгүй; ◇ до ~ей возможности ең соңғы мүмкіншилікке шекем; играть ~ую роль ең төмен роль ойнаў; испустить ~ий вздох өлиү, қайтыс болыў, жан тапсырыў; отдать ~ий долг маркум менен хошласыў.*

ПОСЛЕДОВАТЕЛЬ *м. терепдар, жолын тутышы, исин дауамлашы, шәкирт.*

ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНИЦА *женск. от последователь.*

ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОСТЬ *ж. 1. избег-излилиг; ~ событий ўақыяның избег-излилиги; 2. (логичность) қарама-қарсы-*

лықсыз; ~ доказательство дәлиллеўлердин қарама-қарсылықсызлығы.

ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНЫЙ прил. 1. (следующий один за другим) избе-из, избе-изли, бириңен соң бири; 2. (логичный) қарама-қарсылықсыз; ~ый вывод қарама-қарсылықсыз жүймак.

ПОСЛЁДОВАТЬ сов. 1. за кем-чем (пойти, поехать) изинен кетиў, артынан барыў, изинен журиў; 2. кому-чemu, перен. жолын тузы, өрнек алыў; ~ть чему-л. примеру береден өрнек алыў; 3. кейин болыў, изинен болыў, изинен басланып; вслед за моляней ~ үлдара громба жылдырымынан кейин кек ғүркіреди.

ПОСЛЁДСТВИЕ с. нәтийже, салдар, ақыры, аяғы, изи, туби; ~ия болеңни кеселдин нәтийжелери; ◇ останьтесь без ~ий нәтийжесиз қалдырыў; останьтесь без ~ий нәтийжесиз питьи.

ПОСЛЁДУЮЩИЙ прил. соңғы, кейинги, келеси, алдаңғы; в ~ее время келеси үақылтарда.

ПОСЛЁДЫШ м. 1. прост. (последний ребёнок в семье) генже бала; 2. перен. разе, құйрық (сөндай реакциялық, артта қалған бир нарсенен ең соңғы тарелдәре).

ПОСЛЕЗАВТРА нареч. ертеңнен арғы күн, ертеңнен соңғы күн, ертеңнен бүрсигүни.

ПОСЛЕЗАВТРАШНИЙ прил. ертеңнен арғы күнги, ертеңнен соңғы күнги, ертеңнен бүрсигүни.

ПОСЛЕЛОГ м. лингв. тиркеүиш.

ПОСЛЕОБЕДЕННЫЙ прил. түсликтен соңғы, түски аўқаттан кейинги; ~ отых түски аўқаттан кейинги дем алыў.

ПОСЛЕОКТАБРЬСКИЙ прил. октябрьден соңғы, октябрьден кейинги; ~ період октябрьден соңғы даўир.

ПОСЛЕРЕВОЛЮЦИОННЫЙ прил. революциядан соңғы, революциядан кейинги.

ПОСЛЕРОДОВОЙ прил. туғанинан соңғы, жас босанганинан кейинги; ~ період туғанинан соңғы даўир.

ПОСЛЕСЛОВИЕ с. сез соңы, соңғы сез (китаптың аяғындағы құртынды сез).

ПОСЛЕУБОРЧНЫЙ прил. жынап болынғанинан кейинги, тереп питкеннен соңғы.

ПОСЛЕУДАРНЫЙ прил.: ~ слог лингв. паттен соңғы бүйн.

ПОСЛОВИЦА ж. нақыл; ◇ войті в ~у нақылаға айланып кетиў.

ПОСЛОВНЫЙ прил. сезбе-сез, ҳәр сезге; ~аз оплата телеграмм телеграммандың ҳәр сезине төлеў ҳақысы.

ПОСЛУЖИТЬ сов. 1. (некоторое время) хымет етиў, жумыс ислеў; 2. чем болыў; ~ причиной ссоры жәнжелге себепши болыў.

ПОСЛУЖНОЙ прил.: ~ список хымет дәптершеси (барлық ислеген хымети жазылған дizesми бар китапша).

ПОСЛУШАНИЕ с. қулақ салыў, қулақ асыў, айтқанды етиў, бағыныў, айтқанды тыңлаў.

ПОСЛУШАТЬ сов. 1. кого-что тыңлаў, тыңлаштырып отырыў; ~ть лекцию лекцияны

тыңлаў; ~ть знаменитого певца атақлы косықшыны тыңлаштырып отырыў; 2. кого-что қулақ салыў, қулақ асыў, бағыныў, айтқанды тыңлаў; ~ть чеге-л. совета бередиң берген ақылына қулақ асыў; ◇ ~ий тыңлаў; ~йтэл тыңлақыз; ~йтэ, ведь это неверно! тыңлақыз, бул дұрыс емес қой!

ПОСЛУШАТЬСЯ сов. кого-что қулақ салыў, қулақ асыў, тыңлаў.

ПОСЛУШНЫЙ прил. қулақ асыш, тил алғыш, айтқанды еткіш; ~ребёнок тил алғыш бала; ◇ ~дбілу миннеттіне берилген, үазылпасына берилген.

ПОСЛУШАТЬСЯ сов. 1. еситилиу, сес келиў; ~лись чы-то шагы аяқтық сести еситиди; 2. (показаться) көриниў, еситилиў; мие ~лся стук маған тықылды еситилгендей болды.

ПОСЛЮНИТЬ сов. что, разг. түкириклий, түкириклеп жибериў.

ПОСЛЮНЯВИТЬ сов. см. послюнить.

ПОСМАТРИВАТЬ несов. на кого-что и без доп. үақты-үақты қараў, қарап қойыў, ара-тура сер салыў; ~ на часы саатқа қарап қойыў.

ПОСМЕИВАТЬСЯ несов. 1. (время от времени) қулиңкиреп қойыў, қулип қойыў, азырақ қулиў, ара-тура қулиў; ~ про себя ишишен қулип қойыў; 2. над кем-чем (подшучивать) ермеклеў, эзил етиў, дегишиў.

ПОСМЕИННО нареч. гезекме-гезек, гезек пепен, алма гезек, гезеклесип, ретлесип, алмасып, смена менен; работать ~ гезеклесип ислеў, гезек пепен ислеў.

ПОСМЕИННЫЙ прил. гезекме-гезекли, алма гезекли, ретме-ретли, алмасып тұратуғын; ~ое дежурство алма гезекли дежурныйлық.

ПОСМЕРТНО нареч. өлгеннен соң, өлгеннен кейин; наградить ~ өлгеннен кейин наградлаў.

ПОСМЕРТНЫЙ прил. өлгеннен кейин, өлгеннен соң; ~ое присвоение звания Героя Советского Союза өлгеннен кейин Советлер Союзының Қаҳарманы атағын беріў.

ПОСМЕТЬ сов. с неопр. батыл етиў, батылы барыў.

ПОСМЕШИЩЕ с. 1. (предмет насмешек) күлки болған, күлкіге қалған; стать ~м күлкіге қалыў; 2. уст. (глумление) масқара қызыў, күлки етиў; выставлять себя на ~өзин күлки етиўгэ дуушар етиў.

ПОСМЕЯНИЕ с. см. посмешице 2.

ПОСМЕЯТЬСЯ сов. 1. (немного) қулиў, бираз қулип қойыў; 2. над кем-чем (подшутить) күлкіге алыў, дәлек етиў.

ПОСМОТРЕТЬ сов. 1. на кого-что и без доп. қараў, көрү, қарап қойыў, нәзер салыў, сер салыў; ~еть в окно терезеге қараў; ~еть на сийшего сына уйықлап атырыған баласына нәзер салыў; ~еть на себя в зеркало айнаға қараў; ~еть новый фильм жаңа фильм көриў; 2. за кем-чем сер салып түрүў, қарап түрүў, көз жиберип түрүў; ~еть за детям балаларға қарап түрүў; ◇ он не ~ел ни на что и уехал ол хеш нәрсеге қарамай кетти де қалды; я ~ю, если успею — зайду көремен, егер үлгере

алсам кирип шығаман; посмôтрит көрермиз; мы ёшті посмôтрит! еле көрермиз!

ПОСМОТРЁТЬСЯ сов. қараныў; ~ в зёркало айнага қараныў.

ПОСОБИЕ с. 1. (помощь) жәрдем пул, жәрдем; ~е многодетным матерям көп балалы аналарға жәрдем пул; 2. (учебник, книга) оқыу куралы, сабакалық; нағлайдың ~я көргизбез оқыу кураллары, көрсетиле кураллары; ◇ выходное ~е хызметтенес босатылғанда берилетүгін жәрдем пул.

ПОСОБИЙ сов. кому-чему, прост. көмек беріу, жәрдем көрсетиу.

ПОСОБЛЯТЬ несов. см. пособить.

ПОСОБНИК м. жәрдемши, көмекши, шерик.

ПОСОБНИЦА женск. от пособник.

ПОСОБНИЧЕСТВО с. жәрдемшилик, көмекшилик, шериклик.

ПОСОВЕСТИТЬСЯ сов. кого-чего и с неопр., разг. уялыш, уялын қалыш, қысылып қалыш, арланыш.

ПОСОВЕТОВАТЬ сов. кому и с неопр. ақыл беріу, кенес беріу, мәсләхэт айтыш.

ПОСОВЕЩАТЬСЯ сов. с кем-чем ақылласыу, ақыл сорау, кенесиу, кенес сорау, мәсләхэтлесиу.

ПОСОВЕЩАТЬСЯ сов. с кем-чем и без доп. кенесиу, пикирлесиу, ойласыу, пикир алысыу, мәсләхэтлесиу.

ПОСОДЕЙСТВОВАТЬ сов. кому-чему, в чём жәрдем етиу, көмегин тийгизиу.

ПОСОЛ I м. дип. елши.

ПОСОЛ II м. 1. (засол) дузлама, дузлау; ~ капусты капустаның дузламасы; 2. (способ соления) дузлау усылы, дузланыш сапасы, дузлау; сельдь прынного ~а қурышлы етил дузланған сельдь.

ПОСОЛИТЬ сов. 1. что дуз салыу, дузлан қойыу, дузлау; ~ суп сорпана дуз салыу; 2. что, чего (заготовить впрок) дузлау, дуз себелей; қақлау (мясо); ~ огурцов қыярларды дузлау.

ПОСОЛОВЕЛЬНЫЙ прил. разг. гиртийген, сүзилген, аны ушқан; ~ взгляд сүзилген назар.

ПОСОЛОВЕТЬ сов. разг. 1. (о человеке) гиртийнүү, сүзилиүү, аны ушын (мыс. шарашағаннан, арақтан ҳам т. б.); 2. (о глазах, взгляде) хеш нәрсе түсингейтуғын болыш.

ПОСОЛЬСКИЙ прил. елши..

ПОСОЛЬСТВО с. елшихана.

ПОСОСАТЬ сов. что сорыу; ениү (о грудном ребёнке).

ПО-СОСЕДСКА нареч. қоңсы ретинде.

ПОСОХ м. ҳаса; опираться на ~ ҳасага сүйениү.

ПОСОХНУТЬ сов. 1. (увянуть, засохнуть) солып қалыш, кеүип қалыш; 2. (некоторое время) бираң сорығын, кебиү.

ПОСОЧУВСТВОВАТЬ сов. кому-чему жаңы ашыу, бауыры бурыш, тилемес болыш.

ПОСПАТЬ сов. жатыш, уйықлау, уйықланыш.

ПОСПЕВАТЬ I несов. см. поспеть I.

ПОСПЕВАТЬ II несов. см. поспеть II; еле ~ за кем-л. биреүдиң изинен зордан

жетиш жүриү; не ~ запысывать жазып улгерे алмаү.

ПОСПЕТЬ I сов. 1. (созреть) писиү, писип жетисиү, жетилиү; яблоки ~ли алмалар писип жетисти; 2. разг. тайын болыш, писиү, таяр болыш; обед ~л туски аүқат таяр болды.

ПОСПЕТЬ II сов. к кому-чему и с неопр., разг. үлгерүү, үлгерип қалыш, жетисип қалыш; ~ к поезду поездга үлгерип қалыш.

ПОСПЕШИТЬ сов. асырыү, қыстанып турын, тығын-таян етий.

ПОСПЕШНО нареч. асырып, қыстанып, тығын-таян етип; ~ уехать асырып кетип қалыш.

ПОСПЕШНОСТЬ ж. асырышылык, қыстауышылык, тығын-таяцлык.

ПОСПЕШНЫЙ прил. асырыс, қыстаулы, тығын-таян; ~ый отъезд қыстаулы түрде кетиү; ~ое решение асырыс түрде шыгарылган қарап.

ПОСПЛЕТНИЧАТЬ сов. с кем и без доп. есек сөз таратыу, есек жайы жүриү.

ПОСПРИТИ сов. 1. с кем бираң дауласыү, тартысыү, айттып қалыш; он любит ~ ол тартысыуды жаңы көреди; 2. с кем (держать пару) бәсекилесиү; 3. с кем-чем, перен. (вступить в соревнование) жарысыү, гуресүү, алысыү.

ПОСРАМИТЬ сов. кого-что 1. (опозорить, осрамить) масқаралау, абрайын төгиү; 2. разг. (постыдить) уялтыу, уятка қалдыры.

ПОСРАМИТЬСЯ сов. масқарасы шығыу, абрайын төгилиү.

ПОСРАМЛЕНИЕ с. 1. (действие) масқаралау, абрайын төгиү; 2. (позор, стыд, срам) бийабройшылык, масқарашибылык.

ПОСРАМЛЯТЬ несов. см. посрамить.

ПОСРАМЛЯТЬСЯ несов. см. посрамиться.

ПОСРЕДИ нареч. и предлог с род. п. ортасында; ~ улицы көшениң ортасында.

ПОСРЕДИНЕ нареч. и предлог с род. п. см. посреди.

ПОСРЕДНИК м. 1. дәлдалыш, араға түсінүү; торговый ~ сауда дәлдалышы; 2. (в споре) арашалаүши, татыұластырышы, жарастырышы.

ПОСРЕДНИЦА женск. от посрёдник.

ПОСРЕДНИЧАТЬ несов. разг. 1. (в торговле) дәлдалышылык етиү, араға түсінүү; 2. (в споре) арашалау, татыұластырышы, жарастырышылык.

ПОСРЕДНИЧЕСКИЙ прил. дәлдалышы, араға түсінүүшилик.

ПОСРЕДНИЧЕСТВО с. 1. (содействие сделке) дәлдалышылык, араға түсінүүшилик; 2. (в споре) арашалаүши, татыұластырышы, жарастырышылык.

ПОСРЕДСТВЕННО 1. нареч. орта, ортша, шамалы, ебндей, айтарлыктай емес; он учится ~ ол орташа оқыды; 2. в знач. сущ. с. посрёдственно нескл. (отметка) орта, орта бағасы.

ПОСРЕДСТВЕННОСТЬ ж. 1. орташалык, шамалылык; 2. перен. (о человеке) хеш жағынан көзге түспейтуынылык.

ПОСРЕДСТВЕННЫЙ прил. 1. орта..., орташа..., шамалы, ебіндей, айтарлықтай емес; ~е знáния билими айтарлықтай емес; 2. перен. (о человеке) ҳеш жағынан көзге түснейтуғын.

ПОСРЕДСТВО с.: при ~е кого-л. биреудиң көмеги менен; чéрез ~о биреудиң жәрдеми арқалы.

ПОСРЕДСТВОМ предлог с род. п. көмеги менен, көмеги арқалы, жәрдеми менен, арқалы; ~ микроскопа микроскоп арқалы.

ПОСРЕДСТВУЮЩИЙ прил. аралық, байланыстырышы; ~ее звенö байланыстырышы звено.

ПОССОРИТЬ сов. кого-что, с кем-чем аразластырыу, даўластырыу, жәнжеллестириу, шатақластырыу, сөз алыстырыу.

ПОССОРИТЬСЯ сов. с кем-чем и без доп. аразласыу, даўласыу, даўласып қалыу, жәнжеллесип қалыу, шатақласып қалыу, сез алсып қалыу.

ПОСТ I м. 1. (должность) орын, ҳәмел, үазыла; ~ директора завбда заводтың директорлық ҳәмелі; 2. пост, байқау орны, қарап турлы орны, гүзетиү орны; наблюдательный ~ байқап турлы орны; сторожевой ~ қарауыллау посты; стоять на ~у поста турлы; 3. гүзет; расставить ~ы гүзетшилерди қойып шыныу; проверять ~ы гүзетшилерди қадағалау, гүзетшилерди тексерип көрү.

ПОСТ II м. рел. пост (ширкеү тәрепине белгилі ұақытқа дейін гешил айқатты жеңелеге салынған тыйым).

ПОСТАВ м. (пара мельничных жерновов) дигирман.

ПОСТАВИТЬ I сов. 1. кого-что қойыу, тиккитип қойыу, түрғызып қойыу, тиккесине қойыу, отырғызыу; ~ ребёнка на пол баланы полға отырғызыу; 2. что (поместить) қойыу, апарып қойыу, салып қойыу, жайгастырыу; ~ машину в гараж машинаны гаражға қойыу; 3. что (приложите) қойыу; ~ компресс компресс қойыу; 4. что (устроить, установить) курдырыу, қурыу, орнатыу, салыу, тиклеу; ~ столбі бағананы орнатыу; ~ забор дийуғал салыу; ~ телефон телефон курдырыу; ~ памятник естелик орнатыу; 5. что қойыу; ~ тóчку точка қойыу, нокат қойыу; 6. что (наладить, организовать) жолға қойыу, уйымластырыу, шелкемлестириу; правильно ~ работу жумысты дұрыс жолға қойыу; 7. что қойыу, көргизиү, қойып беріү, көрсетиү; ~ нóвую пьесу таза пьеса қойып беріү; 8. кого (назначить) орналастырыу, қойшү, таярлау; ~ кого-л. на нóвую работу жаңа хызметке орналастырыу; 9. что (выбивнуть, предложите) қойыу, салыу; усыныу, усыныс етиу; ~ вопрос на голосование маселени дауыска қойыу; ♦ ~ слово в каком-л. падеже сөзді бир септүреүтегертиу; ~ рекорд рекорд қойыу; ~ в известность билдириу, хабар етиу, малим етиу; ~ себé цéлью өз алдына максет етип қойыу; ~ на вид ескертүү; ~ в затруднительное положение қыйын жағдайға түсирү.

ПОСТАВИТЬ II сов. см. поставлять.

ПОСТАВКА ж. тапсырыу, откизиү, жеткизип түрүү; государственные ~и мемлекетлик тапсырылар.

ПОСТАВЛЯТЬ несов. что тапсырыу, откизиү, тәмийинлеу, жеткизиү; ~ зернö фэлле жеткизиү; ~ сырё для завбда заводты шийки зат пенен тәмийинлеу.

ПОСТАВЩИК м. тәмийинлеши, тапсырышы, жеткериүши.

ПОСТАМЕНТ м. постамент (1. естеликтиң, статуяның тас тыңғасы; 2. скульптуранның ҳастеси; 3. ағаш жайлардың фундаменти).

ПОСТАНАВЛИВАТЬ несов. см. постановить.

ПОСТАНОВИТЬ сов. что и с неопр. қарар етиу, қарар шығарыу; ~ большинством голосов көпшиллик даўыс пенен қарар кабыл алыш.

ПОСТАНОВКА ж. 1. (установка) қойыу, орнатыу, отырғызыу; ~ памятника естелик орнатыу; 2. қойыу, көрсетиү; ~ пьесы пьеса көрсетиү; 3. қойыу; ~ работы жумысты жолға қойыу; правильная ~ вопроса меселени дұрыс қойыу; 4. (театральное представление) постановка, ойын; 5. қойылыу, тутып түрүлүү, басылыу; красивая ~ головы бастық сұлыу болып тутып түрүлүү.

ПОСТАНОВЛÉНИЕ с. қарар, ҳükim; вýнести ~ қарар шығарыу.

ПОСТАНОВЛЯТЬ несов. см. постановить.

ПОСТАНÓВЧИК прил. театр. сақнаға қойыу..., сақналастырыу...; ~ая тéхника сақналастырыу техникиаси.

ПОСТАНÓВЩИК м. театр. сақнаға қойыушы.

ПОСТАРАТЬСЯ сов. тырысыу, умтылыу, ҳәрекет етиу.

ПОСТАРЁТЬ сов. картайыу, қартайып қалыу.

ПО-СТАРОМУ нареч. бурынғыша, бұрынғыдай, бағыздай.

ПОСТАТЕЙНЫЙ прил. ҳэр бир статья бойынша; ~ое обсуждение законопроекта закон проектин ҳэр бир статья бойынша додалау.

ПОСТЕЛЙТЬ сов. разг. см. постлать.

ПОСТЕЛЬ ж. төсек, көрпе төсек; убраты ~ көрпе төсекти жылыу; положить больного в ~ на ўчасты төсекке жатқару.

ПОСТЕЛЬНЫЙ прил. төсек, көрпе төсек; ~е принадлежности көрпе төсекке тийсли заттар; ~й режим төсек тартып жатыр тартиби.

ПОСТЕПЕННО нареч. бара-бара, аз-аздан, кем-кемнен, эсте-акырын, акырын, эстен.

ПОСТЕПЕННОСТЬ ж. бара-баралық, аз-азданлық, кем-кемлик, эсте-акырынлық, эстенлик.

ПОСТЕПЕННЫЙ прил. аз-аздан, кем-кемнен, эсте-акырын, акырын, эстен, эсте-акырынлық пенен; ~ое охлаждение кем-кемнен сүүү.

ПОСТЕРЕЧЬ сов. кого-что бағып түрүү, қарап түрүү.

ПОСТЕСНЯТЬСЯ сов. кого-чего уялын
калыу, тартыныу.

ПОСТИГАТЬ несов. см. постичь.

ПОСТИГНУТЬ сов. см. постичь.

ПОСТИЖЕНИЕ с. түсиниү, алыү, уғып
алыү, билип алыү.

ПОСТИЖИМЫЙ 1. прил. от постигнуть
и постичь; 2. прил. түсинарлик, ақыл
жетерлик.

ПОСТИЛАТЬ несов. см. постлать.

ПОСТИЛКА ж. 1. (действие) жайыу,
салыу, төсөү; 2. төсек; лежать на ~е тес-
кете жатыр.

ПОСТИРАТЬ сов. что 1. (выстирать)
кир жууыу; 2. (некоторое время) бираз
үақыт кир жууыу.

ПОСТИТЬСЯ несов. рел. пост тутыу, пост
болыу.

ПОСТИЧЬ сов. кого-что 1. (понять)
түснин алыү, уғып алыү, билип алыү;
~чы смысл чего-л. бир нарсениң мәнисине
түснин алыү; 2. (случиться с кем-л.)
тап болыу, дүшшар болыу, ушырап қалыу;
егө ~гло несчастье ол баҳытсызылкә дүй-
шар болды.

ПОСТЛАТЬ сов. что 1. жайыу, салыу,
төсөү; ~ скательть дастуркан жайыу; 2.
төсөү, төсеп қойыу, салып қойыу; ~
постель төсеп салып қойыу.

ПОСТИЛЫЙ прил. 1. гөшсиз, сүтсиз;
~ая едә гөшсиз, сүтсиз аўқат; 2. разг.
(не жирный) майсыз; ~ое мясо майсыз
гөш; 3. перен. разг. (невесёлый, скучный)
қапа, кеүілсиз; ~ый вид кеүілсиз түр-
түс; ◇ ~ый сахаң қанттан исленген кон-
фет.

ПОСТОВОЙ прил. 1. постда түрү...,
пост...; ~ая служба постда түрү хыз-
мети; 2. постда түрүшы; ~ой милиционер
постда түрүшы милиционер; 3. в знач.
сущ. м. постовой постовой, сақшы, қара-
үыл.

ПОСТОЙ м. 1. (ночёвка) ҳақы төлеп
коныү, ҳақы төлеп түрү; 2. воен. постой
(аскерий белимлердин мениник жайларда
турый).

ПОСТОЛЬКУ союз соның ушың, соның-
танды; ◇ ~, поскольку жарым-жарты,
болов-бомас.

ПОСТОРОЖИТЬ сов. кого-что, разг.
қараўыллап түрү, багып түрү, қарап
турты.

ПОСТОРОНИТЬСЯ сов. шетке шығып
түрү, бир шет түрү, жол беріү.

ПОСТОРОННИЙ прил. 1. (чужой) бас-
ка, жат, бетен; ~ий человек басқа адам,
жат адам; 2. в знач. сущ. м. посторонний
и ж. посторонняя жат адам, бетен адам,
сырттан келген; ~им вход воспрещён
сырттан келгенлерге кириү қадаған етил-
ген, бетен адамларға кириү қадаған етил-
ген; 3. басқаның, бетениң, кисинин; обой-
тись без ~ей помошни басқаның жәрде-
мисиз-ақ есабын табыу; 4. (побочный)
басқа, бетен; ~ие дела мешали емү рабо-
тать оның ислеүине басқа жумыслар кесент
берди.

ПОСТОЯЛЕЦ ж. уст. түрүшы, кирейге
отрышы.

ПОСТОЯЛЫЙ прил.: ~ двор уст. жо-
лаушылар қонатуғын жай.

ПОСТОЯННО нареч. мудамы, үзлиksiz,
удайы, бәрқулла, тұрақлы, өзгермей.

ПОСТОЯННЫЙ прил. 1. (непрерывный)
мудамы, үзлиksiz, тұрақлы, удайы, бәр-
қулла, өзгермейтуғын; ~ое наблюдение
мудамы байқап түрү; ~ый шум үзлиksiz
шаұымы; 2. (не временный) тұрақлы; ~ая
работа тұрақлы хызмет; ~ое явление
турақлы қубылыс; 3. (верный) өзгермейту-
ғын, тұрақлы, берилген, исенимли; ~ый характер
турақлы минез; ~ый друг исеним-
ли дос; ◇ ~ая величина мат. тұрақлы
мугдар; ~ый ток физ. тұрақлы ток; ~ый
капитал эк. тұрақлы капитал; ~ая армия
турақлы армия.

ПОСТОЯНСТВО с. 1. тұрақлылық, өзгер-
меслик; ~ во взглядах кез қарасты
турақлылық; 2. (верность) тұрақлылық,
берилгенлик, исенимлилик.

ПОСТОЯТЬ сов. 1. бираз түрү, бираз
түргелип түрү; 2. за кого-что корғау,
жақлау; ~ояться за родину ўатанды корғау;
◇ ~біл тоқта!, сабыр ет!; ~бітей тоқтаңы!,
сабыр етиңиз!; ~біте, я сейчас всломню!
сабыр етиңиз, мен ҳәзир ядым түсирмен!;
мы не ~ойм за ценой биз баҳасына қара-
маймыз.

ПОСТПОЗИТИВНЫЙ прил. грам. сез со-
циндағы.

ПОСТПРЕД ж. (постоянный предста-
витель) постпред (турақлы ўәкил).

ПОСТПРЕДСТВО с. (постоянное пред-
ставительство) постпредство (турақлы
щеклиллик).

ПОСТРАДАВШИЙ 1. прил. от пострада-
ть; 2. в знач. сущ. м. пострадавший
и ж. пострадавшая жәбирлениүши, зиян
корген, бүлгинге ушыраган, жәбир корген,
булгиншилликке ушыраган, азап корген;
оказаться помощью ~м бүлгиншилликке ушы-
раганларға жердем көрсетиү.

ПОСТРАДАТЬ сов. жәбир көриү, зиян
кориү, бүлгинге ушырау, азап көриү;
село ~ло от пожара гүйл өрттен зиян
корди.

ПОСТРАНЧНЫЙ прил. бетме бет, ҳәр
бир бет бойынша; ~ подсчёт бетме бет
есап.

ПОСТРАНСВОВАТЬ сов. саяхат етип
жүриү, гезип жүриү.

ПОСТРАЩАТЬ сов. кого, кем-чем, разг.
қоркытуү, айбындырыу, үркитиү, зэрре-
син ушырыу.

ПОСТРЕЛ м. разг. шоқ, есерсок, тентек;
наш ~ вездे поспел погов. бул киси бәрин-
де үлгерип шыкты.

ПОСТРЕЛИВАТЬ несов. 1. (изредка)
үақты-үақты атыү, сийрек атыү, аида-сан-
да атыү; 2. безл. разг. шашып аўырыу;
~ет в ухе қулагым шашып аўырырады.

ПОСТРЕЛЯТЬ сов. 1. (некоторое время)
атып түрү; ~ из ружьи мылтық атып тү-
рү; 2. кого-что, чего, разг. (настrelять)
атып салыу, атып қойыу; ~ уток үреклер-
ди атып салыу.

ПОСТРИГАТЬ несов. см. постричь.

ПОСТРИГАТЬСЯ несов. см. постричься.

ПОСТРИЖЕНИЕ с. церк. монахлықты қабыл етиү.

ПОСТРИЧЬ сов. 1. кого-что шаш алыў, шашын қысқартыў; 2. кого, церк. монахлық қабыл етиў.

ПОСТРИЧЬСЯ сов. 1. (постричь волосы) шашын алыў, шашын қырықтырыў; 2. церк. монах болыў.

ПОСТРОЕНИЕ с. 1. қурыў, қурылыў, дүзиў, дүзилиў; ~ коммунизма коммунизмди қурыў; 2. мат., грам. сыйзыў; қурыў, дүзиў, қурылыс; ~ треугольника уш мүйешлик сыйзыў; ~ фразы гәз қурылысы; 3. воен. дизиў; ~ боевого порядка эскерий сапка дизиў.

ПОСТРОЙТЬ сов. 1. что салыў, қурыў; ~ школу мектеп салыў; 2. что қурыў, дүзиў; ~ коммунизм коммунизм дүзиў; 3. что, мат., грам. сыйзыў; қурыў, дүзиў; ~ треугольник уш мүйешлик сыйзыў; 4. кого-что дизиў, сапка дизиў, сапка турыў; ~ ряды қатарға дизиў.

ПОСТРОЙТИСЯ сов. 1. (построить дом и т. п.) өзине жай салыў, имират салыў; 2. (стать в строй) сапка турыў, сапка дизилиў.

ПОСТРОЙКА ж. 1. (действие) қурыў, салыў; ~а жилых зданий тұрақ жайлар салыў; ~а электростанции электростанциины қурыў; 2. қурылыс, жай, там, имират; кирпичные ~и гербиштен салынған жайлар.

ПОСТРОМКИ мн. (ед. постромка ж.) камыт баў.

ПОСТРОЧНЫЙ прил. қатарма-қатар, жолма-жол, ҳәр бир қатар, ҳәр бир жол; ~ая оплаты ҳәр бир қатарына төлеў.

ПОСТСКРИПТУМ м. постскриптум (хам жазылып қол қойылғаннан соң — R. S. белгилеринен кейин жазылған сезлер).

ПОСТУКИВАНИЕ с. қағылыў, тықылдаў, тықылды, тоқылды.

ПОСТУКИВАТЬ несов. чем, по кому-чему қағыў, тықылдатыў, тоқылдатыў.

ПОСТУЛАТ м. постулат (дэлигис қабыл етилетугин жағдай).

ПОСТУПАТЕЛЬНЫЙ прил. илгері ерлекен, алға умтылған; ~ое движение физ. илгері ерлекен ҳәрекет.

ПОСТУПАТЬ несов. см. поступить.

ПОСТУПАТЬСЯ несов. см. поступиться.

ПОСТУПИТЬ сов. 1. ислеў, ис етиў; он ~л неправильно ол надурыс исследи; 2. с кем-чем (обойтись) қылыў, ислеў, илаж көриў; как с ним ~ть? оған қандай илаж көриў керек?; 3. кириў, орналасыў; он ~л в институт ол институтка кири; ~тыв на фабрику фабрикаға кириў; 4. (быть полученным) келиў, келип түсиў; в магазин ~ли новые книги магазинге жаңа китаптар тусти; ~ла жалоба шағым арза келип тусти; 5. келип жетиў, келип кириў; ток ~л в проводя ток сым темирлөргө келип жетти; ♦ ~ть в производство иске кириў, иске түсे баслаў.

ПОСТУПИТЬСЯ сов. чем кешиў, қол үзиў, таслаў; ~ личными удобствами же ке хәзликтен қол үзиў.

ПОСТУПЛЕНИЕ с. 1. кириў, орналасыў; ~е на работу жумысқа кириў; 2.

келиў, келип түсиў; ~е новые книги в библиотеку жаңа китаплардың китапханаға келип түсиў; 3. (денеги, доход) кирис; бюджетные ~я бюджет кирислери.

ПОСТУПОК м. қылық, исленген ис, ис, ҳәрекет; геройический ~ батырлық ис.

ПОСТУПЬ ж. қадем, адым, жүріс, аяқ басыў; увёренная ~ исенимли қадем; плывная ~ асықпай атқан адым.

ПОСТУЧАТЬ сов. чем и без доп. қағыў, тықылдатыў, тықылдатыў.

ПОСТУЧАТЬСЯ сов. қағыў, тықылдатыў, тықылдатыў; в окно ~лись терезени тықылдатты.

ПОСТАФАКТУМ нареч. постфактум, болары болғаннан соң; объявить о чём-л. ~ болары болғаннан соң дағазалау.

ПОСТЫДИТЬ сов. кого-что, разг. уялтыў, қызартыў.

ПОСТЫДИТЬСЯ сов. кого-чего и с неопр., разг. уялтыў, қызартыў.

ПОСТЫДНЫЙ прил. уялатуын, уялғандай; ~ое малодущие уялғандай рухы түсиүшилик.

ПОСТЫЛЫЙ прил. прост. 1. жеркенишли, жаман көринетуын; 2. в знач. сущ. м. постылый и ж. постылая жеркенишли адам.

ПОСУДА ж. 1. собир. ыдыслар; қазан-табақ (кухонная и столовая); чайник-кесе (чайная); 2. разг. (сосуд) ыдыс шайше.

ПОСУДИТЬ сов.: ~е сәми өзиниз ойлаг көрициз.

ПОСУДНЫЙ прил. ыдыс...; ~ магазин ыдыс дүкөни.

ПОСУЛ м. прост. ўде.

ПОСУЛТИТЬ сов. кого-что и с неопр., прост. ўде етиў, ўде бериў.

ПОСУРӨВЕТЬ сов. қатаңланыў, түнериў.

ПОСУТОЧНО нареч. бир суткалап, күн-түнел.

ПОСУТОЧНЫЙ прил. бир суткалап, күн-түнел; ~оедежурство бир суткалап дежурный болыў.

ПОСУХУ нареч. разг. қурғақ пенен, курғақ жер менен.

ПОСУШИТЬ сов. что, чего кептириў, курғақлатыў; ~ бельё иш кийимлерди бираз кептириў; ~ сухарей нанларды кептириў.

ПОСУШИТЬСЯ сов. кептириниў, курғақланыў.

ПОСЧАСТЛЙВИТЬСЯ сов. безл. кому и без доп. бағытты болыў, миясар болыў, жолы болыў; мне ~лось достать эту книгу бул китапты таўып алып мениң жолым болып қалды.

ПОСЧИТАТЬ сов. 1. кого-что и без доп. санаў, еспаллаў; 2. разг. табыў; ~ необходимым явиться на собрание жыналысқа келиўді керек деп табыў; 3. за кого-что қатарына қосыў, атақ қосыў; ~ за дурака жилли қатарына қосыў, ақмақ қатарына қосыў.

ПОСЧИТАТЬСЯ сов. с кем-чем 1. (рас-считаться) еспаласыў; 2. (свести счёты) еш алыў, еспаласыў; ♦ не ~ биреү менен санаспаў (с кем-л.); бир нарсе менен еспаласпаў (с кем-л.).

ПОСЫЛАТЬ несов. см. **послать**.

ПОСЫЛКА ж. 1. (*отправка*) салын жибериү, жөнелтиү, салыў; ~а дёнең по почте акшаны почта арқалы салыў; 2. посылка; получить ~у посылка алыш; ⚡ быть на ~ах у кого-л. киши-гирим жумысларды орынлаү.

ПОСЫЛЬНЫЙ прил. 1. жиберилетуғын, катнаушы; ~ катер катнаушы катер; 2. в знач. сущ. ж. **посыльная** и ж. **посыльная** шабарман, хат-қағас тасышы.

ПОСЫПАТЬ сов. кого-что, чем себиү, төгүй; ~ пол опилками полға ағаштың қырындылары себиү.

ПОСЫПАТЬ несов. см. **посыпать**.

ПОСЫПАТЬСЯ сов. 1. (*начать сыпаться*) себилиү, төгилиү; ~лись листья жапырақлар төгилди; 2. перен. жаўыў, күйлий; ~лись вопросы к докладчику докладшыга сораўлар жаўды; ⚡ искры из глаз ~лись көзиниң алды жарқ ете қалды.

ПОСЯГАТЕЛЬСТВО с. қол салыўшылық, қас етиўшилик; ~ на государственную собственность мәмлекетлик менишкке қол салыўшылық.

ПОСЯГАТЬ несов. см. **посягнуть**.

ПОСЯГНУТЬ сов. на кого-что қол салыў, қас етиў, қаслық ойлау; ~ на чью-л. жизнь биреўдің өмірине қол салыў.

ПОТ м. тер.; обливаться потом қара терге түсүү; ⚡ трудиться в поте лица қара терге түсүп мийнет етиў; добывать что-л. потом и кровью улкен мийнет пенен табыў; семья ~ов сошлю қара тер болыў; вогнать в ~жан терин шыгарыў, қара тер етиў.

ПОТАЙНОЙ прил. жасырын, купыя; ~ кармай жасырын қалта.

ПОТАКАТЬ несов. кому-чemu, в чём, разе. жол қойыў, мүмкинишилик берүү.

ПОТАНЦЕВАТЬ сов. что и без доп. бираз аяқ ойын ойнаў, тащец ойнаў.

ПОТАСКАННЫЙ 1. прич. от **потаскать**; 2. прил. (*попошенный, потёртый*) кийилген, гөнерген, тозған; 3. прил. разг. шаршаган, түри қашқан, әбигер тартқан; ~вид әбигер тартқан түр.

ПОТАСКАТЬ сов. разг. 1. (*некоторое время*) бираз көтерип жүриў; 2. что (*сташты*) алыш, урлаў.

ПОТАСОВКА ж. разг. мушласып урысыү, мушласыу.

ПОТАЧКА ж. разг. жол қойыўшылык, мүмкинишилик туўғызыўшылык, ерик берүүшилик; не давать ~и кому-л. жол қоймау.

ПОТАШ м. хим. поташ (*майда унтақ ақ зат, агашибыц кулинен алынады*).

ПОТАЩИТЬ сов. кого-что сүйрэу, сүйреп кетиў, сүйреп апарыў.

ПОТАЩИТЬСЯ сов. разг. эсте қозғалыу, сүйрелип журиў.

ПО-ТВОЕМУ нареч. 1. (*по твоему мнению*) сенишке, сениң пикницишес; 2. (*по твоему желанию*) сениң тилегиң бойынша.

ПОТВОРСТВО с. жол қойыўшылык.

ПОТВОРСТВОВАТЬ несов. кому-чemu, в чём жол қойыў, мүмкинишилик берүү.

ПОТЕК м. суудың дагы (мыс. дийдалда).

ПОТЕМКИ только мн. қараңғы, қараң-

ғылық; блуждать в ~ах 1) қараңғыда адасып жүриў; 2) перен. түснинг болмау, түснине алмаў.

ПОТЕМНЕ||ТЬ сов. 1. (*стать тёмным*) қараңыў, қараўтын; его глаза ~ли оның көзлери қараўтын; 2. безз. қараңғы тартыў, қараңғы түсн; в комнате ~ло белменин қаси қараңғы тартты; ⚡ у меня в глазах ~ло көзиминиң алды қап-қараңғы болып кетти.

ПОТЕНИЕ с. терлеў, тер басыу.

ПОТЕНЦИАЛ м. 1. физ. потенциал; разность ~ов потенциаллардың айырмашылығы; 2. перен. потенциал, мүмкіншілек; экономический ~ государстве мәмлекеттеги экономикалық потенциалы.

ПОТЕНЦИАЛЬНЫЙ прил. 1. физ. потенциал..., потенциаллық; ~ая энергия потенциал энергиясы; 2. перен. (возможный) потенциал..., итимал, итималлы, мүмкіншілек; ~ый враг итимал душпан, душпан болыў итималлылығы.

ПОТЕНЦИЯ ж. потенция (бир ҳаракеттеги жасырын түрде болыў ҳам оның жүзеге шығып мүмкіншілеки).

ПОТЕПЛЕННИЕ с. жылыў, жылыңқырау.

ПОТЕПЛЕ||ТЬ сов. жылыў, жылыңқырау; к вечере ~ло кешке таман жылыңқырауын деди.

ПОТЕРЕТЬ сов. что 1. (*некоторое время*) бираз ысыш, уйқалау; 2. (*натереть, растереть*) сүрткү, ысы.

ПОТЕРЕТЬСЯ сов. 1. обо что бираз ысылыш, уйқалау, үйкелеў; 2. (*несколько износиться*) гөнериў, тозып қалыў (об одежде); қырылыш, тутылыш (о коврах).

ПОТЕРПЕВШИЙ 1. прич. от **потерпеть**; 2. в знач. сущ. м. потерпевший и ж. потерпевшая жәбір көрген, жабир шеккен.

ПОТЕРПЕТЬ сов. 1. что и без доп. (*проявить терпение*) шыдау, шыдан турсыу, сабыр етиў; 2. что ушырау, жолыныш, дуушарласыу, дуушар болыў; ~еть поражение жецилип қалыў; ~еть неудачу сатызилкес дуушарласыу; ~еть убытки зыянда ушырау; ⚡ я этого не ~лю мен буган жол қоймайман.

ПОТЕРТЫЙ 1. прич. от **потерять**; 2. прил. гөнерген, тозған (об одежде); қырылған, тутылған (о ковре); 3. прил. перен. разг. (*о лице, виде и т. п.*) солыған.

ПОТЕР||Я ж. (*утрата*) жойылтыу, айырылыш, еткисиў, еткерүү; ~я близких жақынларынан айырылыш; напрасная ~я времени үақытты босқа еткисиў; ~я кроби канынан айырылыш, қанын жойылыш; ~я сознания есисен таныш; 2. (*потерянная вещь*) жойылған зат; 3. мн. потери шырын; понести большую ~и улкен шырынға алыш келиў.

ПОТЕРЯННЫЙ 1. прич. от **потерять**; 2. прил. еңеси түскен, жүзи солған (*расстроенный*); уялған, қысылған (*смущённый*); ~ человек умилтениүгө болмайтуғын адам.

ПОТЕРЯ||ТЬ сов. 1. что жогалтыу, жойылтыу, жойылтып қойыў; айырылып қалыў, берип қойыў, алдырып қойыў; ~ть мяч

тоты алдырып қойыў, топты берип қойыў; 2. кого-что, перен. айырылыў, айырылып қалыў, узиў, жойылтыў; ~ть тобарища жолдастынан айырылыў; ~ть почву под ногами из исениминен гүдер узиў, исенинмен айырылыў; ~ть кого-л. из виду кез алдынан жойылтыў; ~ть надежду умут узиў; ~ть рассудок если жойылтыў; 3. в чём азайыў, кемиу; ~ть в вёссе салмағы кемиу; 4. что (потерпеть ущерб) зиян табыў, зиянга ушырау; мы на этом ~ем дёсять рублей бизлер бул ушын из сом зиянга ушыраймыз; ◇ ~ть голову еслинен айырылыў, езин тутип туралмау.

ПОТЕРЯТЬСЯ сов. 1. (пропасть) жогалыў, жойылыў, жойылып қалыў; книга ~лась китап жойылып қалды; 2. перен. (смешаться с кем-чем-л.) жойылып кетиу, көрипбей қалыў; ~ться в tolne көшиликтин ишинде көринбей қалыў; 3. перен. (растеряться) сасып қалыў, не айтарын билмей қалыў; в незнакомом месте я кák-то ~лся таныс емес жерде мен сондай сасып қалым.

ПОТЕСНИТЬ сов. 'кого-что' 1. қысыў, қысыныстырыў; 2. шегиндириу; ~ кеприя-тела душпанды шегиндириу.

ПОТЕСНИТЬСЯ сов. қысылыңырау.

ПОТЕТЬ несов. 1. (покрываться потом) терлеў, тер басыу; 2. над чем и без доп., перен. разг. қыланыў, басын аўыртыу; ~ над решением задачи мәселени шешиүде қыланыў; 3. разг. (о стёклах) терлеў, суўланыў.

ПОТЕХА ж. қызық, қызықлық, кеўил көтерүшилик, күлки, тамаша; вот ~! эне тамаша!

ПОТЕЧЬ сов. 1. ага баслау, ағыў; с гор ~екли ручьи таудан суўлар ага баслады; 2. тесилиу, түбин тесилиу; ведро ~еклю шелектин тесигинен акты.

ПОТЕШАТЬ несов. кого-что, чем қызық көрсетиу, кеўил көтериу, күлдириу.

ПОТЕШАТЬСЯ несов. над кем-чем маскаралау, күлки етиу.

ПОТЕШИТЬ сов. қызық көрсетиу, кеўил көтериу, күшандырыу.

ПОТЕШИТЬСЯ сов. дәлекек етиу, күлкіне алдыу.

ПОТЕШНЫЙ прил. тамаша, қызық, күлдирги.

ПОТИРАТЬ несов. что уүкалау, ысыу; ~ руки долын уүкалау.

ПОТИХОНЬКУ нареч. разг. 1. (медленно) астан, ақырын, жай; ехать ~ жай жүрүу; 2. (незаметно) жасырын, билдирмesten, сездирмesten; уйтый ~ билдирмesten кетип қалыў.

ПОТЛЙВОСТЬ ж. тершиллик.

ПОТЛЫВЫЙ прил. тершил.

ПОТНИК м. терлик.

ПОТНЫЙ прил. 1. тер басқан, тер шықкан, терли, терлеген; ~ый лоб тер басқан мацлай; 2. разг. (запотевший) терли, терлеген, ләмли; ~ое стекло терлеген айна.

ПОТОВАРИЩЕСКИ нареч. жолдастык пепен, жолдастык ретинде, жолдасларша.

ПОТОВОЙ прил. тер...; ~ые жёлезы, анат. тер безлери.

ПОТОГОННЫЙ прил. 1. терлеткиш, тер шыгарыш; ~ое лекарство терлеткиш дәри; 2. перен. (эксплуататорский) қара терге тусиретүгүн, диккени күртатуын; ~ая система труда диккени күртатуын мийнет системасы; 3. в знач. сущ. с. потогонное терлетпе дәри.

ПОТОК м. 1. ағын, ағыс, сел; горный ~ таудан ағып түскен суу; весенний ~ баҳэрги сүдүн ағысы; 2. ысысан, жудәкен; людской ~ысысан адамлар; 3. (непрерывное производство) поток, үзликсиз өндриү.

ПОТОЛКАТЬСЯ сов. разг. бираз жезип журиү, бийкарда журиү.

ПОТОЛКОВАТЬ сов. с кем, о чём, разг. сейлесиү, гуррилесиү, кеңесиү.

ПОТОЛЛОК м. 1. тебе, пәтик; 2. ав. (пределная высота подъёма) бәлентлик, бийиклик; ⇨ взять с ~кай ойына келгенин айтый, көрип келгендей айтый.

ПОТОЛОЧНЫЙ прил. тебе..., тебелик.

ПОТОЛСТЕТЬ сов. семириу, жуўаныу.

ПОТОМ нареч. кейин, кейинин, соң, онна соң; я приду ~ мен соң келемен.

ПОТОМОК м. 1. туқым, урпақ, әүлад, нәсил; ~ки Бердакха Бердахтың туқымлары; 2. мн. потомки (люди будущих поколений) келешектеги әүладлар.

ПОТОМСТВЕННЫЙ прил. эзели, шыксы, теги; ~ рабочий эзели киятырган рабочий.

ПОТОМСТВО с. собир. урпақ, әүлад.

ПОТОМУ 1. нареч. соныктан, соның ушын, сол себептен, сол себепли; мис нёкогда, ~ я и не могу прийти мениң ўактын жоқ, соныктанда келе алмайман; 2. в составе причинных союзов: ~ что себеби не десен, него десен; ~ как ... қарай, ... қарап.

ПОТОНУТЬ сов. суўға кетиу, шүмин кетиу, батып кетиу.

ПОТОП м. суу таскыны.

ПОТОПАТЬ сов. разг. дүрсилден журиү.

ПОТОПИТЬ I сов. что жагыў, от жагып жылтырыу; ~ печь печке от жагып жылтырыу.

ПОТОПИТЬ II сов. кого-что 1. (употить) батырыу, батырып жибернүу; 2. (заливать водой) суўға алдырыу, суўға батырыу.

ПОТОПЛЕНИЕ с. суўға батырыу.

ПОТОПЛЯТЬ несов. см. потопить II.

ПОТОПТАТЬ сов. кого-что басқылау, басып кетиу, басқылап кетиу.

ПОТОПТАТЬСЯ сов. разг. тепклиеу, басқылау; ~ на месте бир орында тепклиеу.

ПОТОРАПЛИВАТЬ несов. кого асытыра берүү, қыстай берүү.

ПОТОРАПЛИВАТЬСЯ несов. асырыу, қыстаныу.

ПОТОРГОВАТЬ сов. кем-чем, с кем-чем бираз сауда етиу, азырақ сауда етиу.

ПОТОРГОВАТЬСЯ сов. с кем-чем и без доп. бираз саудаласыу, саудаласып түрүү.

ПОТОРОПИТЬ сов. кого-что асытырыу, қыстау.

ПОТОРОПИТЬСЯ *сов.* асырыў, қыстаниў.

ПОТОЧИТЬ *сов.* что азырақ ушын шығарыў; азырақ қайрау.

ПОТОЧНОСТЬ *ж.* узликсизлик; ~ технологического процесса технологиялық процесстин узликсизлиги.

ПОТОЧНЫЙ *прил.* узликсиз...; ~ метод узликсиз ислеў усылы.

ПОТРАВА *ж.* заялаў, басқылаў, ўайранлаў (*егинди, отты*).

ПОТРАВИТЬ *сов.* 1. что (*произвести потраву*) заялаў, басқылаў, ўайранлаў; 2. кого (*истребить*) уўлап өлтириў, уўлап қырыў.

ПОТРАТИТЬ *сов.* что жумсап қойыў, саўып қойыў, шығын етиў.

ПОТРАТИТЬСЯ *сов.* на кого-что и без доп., разг. жумсаў, саўып жибериў, шығынлы болыў.

ПОТРЕБИТЕЛЬ *м.* 1. қарыйдар, тутынышы, пайдаланышы; ~ электрөнергия электр қуұттын пайдаланышы; 2. (*покупатель*) сатып алышы, тутынышы.

ПОТРЕБИТЕЛЬНЫЙ *прил.* уст. тутынышы...; ~ая стоймості товáра эк. товардың қарыйдардың талабына ылайық болыў.

ПОТРЕБИТЕЛЬСКИЙ *прил.* тутынышылар...; ~ая кооперация тутынышылар кооперациясы.

ПОТРЕБИТЬ *сов.* см. потреблять.

ПОТРЕБЛÉНИЕ *с.* тутыныш, пайдаланыш; товáры широкого ~я кең тутыныш товарлары.

ПОТРЕБЛЯТЬ *несов.* 1. тутыныш, пайдаланыш; ~ электрөнергию электр қуұттынан пайдаланыш; 2. (*употреблять в пищу*) жеў, ишшү.

ПОТРЕБНОСТЬ *ж.* 1. (*надобность, необходимость*) талап, мұтажлик, зәрурлік, кереклик; удовлетворить ~и наслéния халықтың талапларын қанаатландырыў; 2. (*желание, стремление*) умтылышылық, тилем.

ПОТРЕБНЫЙ *прил.* мұтәжли, керек, керекли, зәрурли.

ПОТРЕБОВАТЬ *сов.* 1. что, чего талап етиў, сораныш; 2. кого (*вызвать*) шақыртып алыш, келтирин.

ПОТРЁБОВАТЬСЯ *сов.* керек болыў, зәрур болыў; на ~ту работу ~уется две недели бул жумысқа еки ҳәптеге керек.

ПОТРЕВОЖИТЬ *сов.* кого-что тынышын алыш, мазасын алыш, биймазаландырыў.

ПОТРЕВОЖИТЬСЯ *сов.* тынышысызланыш, биймазаланыш.

ПОТРЕПАННЫЙ 1. *прич. от* потрапать; 2. *прил.* генерген, жыртылған; ~ое пальто жыртылған пальто; 3. *прил. перен.* (*изну́рённый, измождённый*) солғын, жудеў; ~ый вид солғын тур.

ПОТРЕПАТЬ *сов.* 1. что (*износить*) генертиў, жыртыў; ~ пальто пальтоны генертиў; 2. кого (*похлопать*) қағыў; ~ по плечу ийнинең қағыў.

ПОТРЕПАТЬСЯ *сов.* бираз генертиў; костюм ужे ~лея костюм бираз генерип қалды.

ПОТРЕСКАТЬСЯ *сов.* жарылын кетиў, шытнап кетиў.

ПОТРЕСКИВАНИЕ *с.* жарылыў, шытнаў, шыртылдаў; ~ дров в печи отсыниш печте шыртылдаў.

ПОТРЕСКИВАТЬ *несов.* жарылыў, шытнаў.

ПОТРОГАТЬ *сов.* кого-что тийин кериў, услал кериў.

ПОТРОХА *мн.* (*ед. потрох м.*) ишек-карын, өкпе-баўыр; курйные ~ тауықтың өкпе-баўырлары; ◇ со всём ~ми барлығын, ҳәммесин.

ПОТРОШИТЬ *несов.* кого-что ишек-карнын алыш, ишек-карынды тазартыў, өкпе-баўырын тазартыў.

ПОТРУДИТЬСЯ *сов.* мийнет етиў, жумыс ислеў; он немаў ~лся на своём веку ол өз әмириниң ішинде көп мийнет ети; ◇ ~тесь зайти ещё раз және бир рет келип кетиүге қыйналмаңыз.

ПОТРЯСАТЬ *несов.* см. потрясті; ◇ ~ оружием жарағын былғап қорқытыў.

ПОТРЯСАЮЩИЙ 1. *прич. от* потрясать; 2. *прил.* таң қалдырышы, таң қаларлықтай, ҳайран қалдырышы, ҳайран қаларлықтай; ~ее зрелище таң қаларлықтай қоринис; ~ее событие ҳайран қаларлықтай үақыя.

ПОТРЯСЕНИЕ *с.* 1. қозғалыш, ҳәкисленіү; нервное ~ перв җәкисленіү; 2. (*коренная ломка*) ҳәлсиретиў, тамырынан қозғаў; ~ основа государства мәмлекеттик тиикарын ҳәлсиретиў.

ПОТРЯСТИ *сов.* 1. что силкиў, қағыў; ~ти яблоня алма ағашын силкиў; ~ти одеяло одеялды қағыў; 2. кого-что, перен. таң қалдырыш, үлкен тәсир етиў, ҳайран етиў; это событие ~лб всех бул үақыя ҳәммеге үлкен тәсир ети.

ПОТРЯХИВАТЬ *несов.* кого-что, чем, разе. үақты-үақты силкиў, қағыў.

ПОТУГИ *мн.* (*ед. потуга ж.*) 1. күшениү, толғатыў; родовые ~ толғақ, тууыў толғақлары; 2. перен. (*мучительные усилия*) қатты күш салыў, урыныў.

ПОТУЖИТЬ *сов.* о ком-чём, уст., народно-поэти. қайғырыў, қапа шегиў.

ПОТУПИВШИСЬ *нареч.* жерге қарап, төмен қарап, басын төмен ийил; сидеть ~ төмен қарап отырып.

ПОТУПИТЬ *сов.* что жерге қараў, төмен қараў, басын төмен ийиў; ~ взор нәзерин жерге тигиў, көзин төмен қаратыў.

ПОТУПИТЬСЯ *сов.* жерге қараў, төмен қараў, басын төмен ийиў.

ПОТУПЛЯТЬ *несов.* см. потупить.

ПОТУСКНЁТЬ *сов.* 1. (*стать мутным*) қарайыў, гүңгирт тартыў; 2. перен. (*о взгляде*) нуры қашыў; 3. перен. (*померкнуть*) сөниү, пасендеў, төмөнлеў.

ПОТУСТОРОННИЙ *прил.* бул дүния емес, ол дүньялық; ~ мир ол дүнья.

ПОТУХАНИЕ *с.* сөниү, өшиў.

ПОТУХНУТЬ *сов.* см. потухнуть.

ПОТУХНУТЬСЯ *сов.* 1. өшип қалыў, сөнип қалыў; костёр ~ от өшип қалды.

лампа ~ла шыра сөнин қалды; 2. **перен.** (прекратиться, исчезнуть) жоқ болып, жоқ болып кетиүү; враждá ~ла душпанлык жоқ болды.

ПОТУХШИЙ 1. **прич.** от потухнуть; 2. **прил.** нұрсыз, нуры кеткен; ~ взор нұрсыз нәзер.

ПОТУЧНЕТЬ **сов.** разг. семириү, толышы.

ПОТУШИТЬ I **сов.** что (погасить) сөндириү, сөндирип жибериү, өшириү, өширип жибериү.

ПОТУШИТЬ II **сов.** кого-что демлеп писириү, пүүға писириү; ~ мýсо гөшти пүүға писириү.

ПОТЧЕВАТЬ **несов.** кого, чем, разг. сыйлаү, күтиү, хызмет етиү; ~ гостей мийманларды сыйлаү.

ПОТАГАТЬСЯ **сов.** с кем-чем и без доп., разг. жарысыү, күш салыстырыү, күш сынасү.

ПОТАГИВАНИЕ **с.** керилүү, созылүү, керилли созылүү, кесилип жатыү, созылыш жатыү.

ПОТАГИВАТЬ **несов.** 1. кого-что, разг. жетелеү, жетеклеү; ўакты-ўакты тартып қойыү; ~ лóшадь за уздó ўакты-ўакты аттың жүүенин тартып қойыү; 2. что тартып қойыү, тартыү, эсте сорыү; ~ дым из трубки трубкадан тутин тартыү.

ПОТАГИВАТЬСЯ **несов.** см. потянуться 1.

ПОТАНУТЬ **сов.** 1. кого-что тартыү, тарта баслаү; сүрөү; ~ть верёвку жипти тартыү; 2. безз. если; ~л предрассветный ветерок таң самалы есть; ◇ егэ ~ло домой онци үйине қайткысы келди, ол үйин сагынды.

ПОТАНУТЬСЯ **сов.** 1. керилиүү, созылүү, кесилип жатыү, созылып жатыү, узынына түсип жатыү; слáдко ~тиси в постели тескете рэхэтлени кериллип созылүү; 2. созылүү, қолын созыү; ~тися за книгой китапқа қолын созыү; 3. шубырыү; за перым самолётим ~лись остальные биринши самолёттың изинен басқалар да шубырды; 4. узакқа созылүү; ~лись долгие зимние дни қыс күнлери узакқа созылды.

ПОУБАВИТЬ **сов.** что, чего, разг. бираз азайтыү, кемитиү, пасейтиү.

ПОУЖИНАТЬ **сов.** кешки аўқатты ишиү, кешки аўқат жеү.

ПОУМНЁТЬ **сов.** ақылланыү, ақылы кириү.

ПОУПРАЖНЯТЬСЯ **сов.** шынығыү ислеп алыү, бираз ўакыт шынығыү, ислеү.

ПОУРОЧНЫЙ **прил.** ҳэр бир сабак сайын, ҳэр бир сабаклық; ~ая оплата ҳэр бир сабакқа төлеү.

ПОУТРУ **нареч.** разг. ертелетип, ерте менен, азан менен; выехать из дома ~үйден азан менен шыгыү.

ПОУЧАТЬ **несов.** кого 1. (учить чему-л.) үретиү, оқытыү; 2. (наставлять) ақыл айттыү, ақыл-насийхат берүү, ақыл үретиү, кенес берүү.

ПОУЧЕНИЕ с. 1. (действие) үретиү, оқытыү; 2. (наставление) ақыл, ақыл-насийхат, кенес.

ПОУЧИТЕЛЬНЫЙ **прил.** ақыл-насийхат, үлги болғандай, ақыл болғандай, үлги алғандай, насийхатли; ~ примéр өринек болғандай мысал.

ПОУЧИТЬ **сов.** 1. что бираз оқыү, бираз үрениү; ~ урбеки сабак оқыү; ~ кого-л. грамоте биреүди оқыға ҳэм жазыға үритеү; 2. кого, чему и с неопр. ақыл айттыү, ақыл-насийхат берүү, кенес берүү.

ПОУЧИТЬСЯ **сов.** чему оқыү, үрениү.

ПОФАНТАЗИРОВАТЬ **сов.** қыялға салыу, қыял жүүйртүү, күсөү, қыял етиү.

ПОФИЛОСОФСТВОВАТЬ **сов.** философияға сүйендериү, философияға байланыстырыү.

ПОФРАНТИТЬ **сов.** разг. сыланып сыйналып журиү, шырыйып журиү.

ПО-ФРАНЦУЗСКИЙ нареч. французша.

ПОХАБНЫЙ **прил.** разг. уят, эдепсиз.

ПОХАЖИВАТЬ **несов.** разг. 1. (ходить туда и обратно) арман-берман журиү, гезин журиү; 2. (время от времени) келип турүү, барып турү (ара түра).

ПОХАНДРИТЬ **сов.** разг. бираз қапа болыү, кеүилсизлениү, ийни түсүү.

ПОХВАЛА ж. мақтаү; рассыпаться в ~х кому-л. биреүди аса мақтап жибериү.

ПОХВАЛИВАТЬ **несов.** кого-что ара-тура мақтаү, ара-тура мақтап жоюй.

ПОХВАЛИТЬ **сов.** мақтавы; ◇ не могу ~ мақтана алмайман.

ПОХВАЛЬБА ж. разг. мақтанаушылық.

ПОХВАЛЬНЫЙ прил. 1. (заслуживающий похвалы) мақтауға ылайықлы, мақтауға туратуғын, мақтарлық, мақтаұлы; ~ое поведение мақтаұлы минез; 2. (содержащий похвалу) мақтаү...; ~ая грамота мақтайды грамотасы.

ПОХВАРИВАТЬ **несов.** разг. ўакты-ўакты айрыү, ара-тура сырқауланыү.

ПОХВАСТАТЬ **сов.** см. похвастаться.

ПОХВАСТАТЬСЯ **сов.** кем-чем мақтавы; ◇ не могу ~ мақтана алмайман; я не могу ~ своими успехами мен өзимин жетискен-ликлерим менен мақтана алмайман.

ПОХВОРАТЬ **сов.** бираз аўырыңқырау.

ПОХИТИЛЬ м. уры, урлықшы, қарақашы.

ПОХИТИЛЬНИЦА женск. от похититель.

ПОХИТИТЬ **сов.** кого-что урлаү, урлап алыү, урлап кетиү.

ПОХИХИКАТЬ **сов.** мырсылдап құлнү.

ПОХИЩАТЬ **несов.** см. похитить.

ПОХИЩЕНИЕ с. урлаү, урлап алыү.

ПОХЛЁБКА ж. быламық.

ПОХЛЕСТАТЬ **сов.** кого-что бир неше рет урыү, шыбықлау.

ПОХЛОПАТЬ **сов.** 1. кого-что, чем и без доп. қафыү; ~ по плечу ийнине қафыү; 2. (поаплодировать) қол шаппатлау.

ПОХЛОПОТАТЬ **сов.** 1. за кого-что, о ком-чём қатере салыү, ҳәрекет етиү; 2. ғамын жеү; ~ по хозяйству хожалықтын ғамын жеү.

ПОХЛОПЫВАТЬ **несов.** кого-что, чем и без доп. қафа берүү.

ПОХМЕЛЬЕ с. похмелье; $\diamond$ в чужом пирю ~ погов. биреү ушын отқа түснү.

ПОХНЫКАТЬ сов. разг. қыңқылдау, сыңқылдау.

ПОХОД I м. 1. сапар, жүрип кетиү, атланыс; ~ туристов в горы туристлердиң тауға шығыу; коллективный ~ в кино коллектив болып киноға барыу; выступить в ~ сапарға шығыу, атланысқа шығын кетиү; 2. (военные действия) урыс ҳөрекетлери, атланыс.

ПОХОД II м. разг. (излишек в весе, сумме и т. п.) артық, кебирек, аўырырақ; взвесить что-л. с ~ом артық елшеү, аўырырақ елшеү.

ПОХОДАЙСТВОВАТЬ сов. о ком-чём, за кого-что сораныу, етиниү.

ПОХОДИТЬ I сов. бираз жүриү, жүриү; ~ по городу қаланы аралап бираз жүриү.

ПОХОДИТЬ II несов. на кого-что (быть похожим) усау, усан қалыу, уқсау; он походит на старшего брата ол ағасына усаган.

ПОХОДКА ж. жүрис, жүриү, аяқ басыу, аяқ алыс; лёгкая ~ женил аяқ алыс.

ПОХОДНЫЙ прил. походлық сапар...; ~ый марш походлық марш; ~ая палатка походлық шатыр.

ПОХОДЯ нареч. разг. 1. (торопливо, поспешно) асығып, тез; 2. (наряду с другими делами) ат устинен; 3. (не задумываясь) ойланбастан.

ПОХОЖДЕНИЕ с. бастан кешириү, бастан еткериү.

ПОХОЖИЙ прил. уқсас, уқсаган, усаған, усаслы; он бочы ~ на отца ол әкесине жүде уқсаган; ~ как две капли воды мурнынан түскендей; $\diamond$ ~е на то, что... в знач. вводн. сл. бәлким, мүмкин; на что это ~е? усындыда болар ма?, не кусап кеткен?; ни на что не ~е! хеш дәртке аспайды!, хеш иерсеге усамайды!

ПОХОЗЯЙСКИ нареч. истин көзин билип, истин жөнин билип.

ПОХОЛОДАНИЕ с. суұтың, суұық түсіү, суұта баслау, салқын түсіү; наступило ~ суұта баслады.

ПОХОЛОДАТЬ сов. безл. суұтың, суұық түсіү, суұта баслау; к венеру ~ло кешке жақын суұта баслады.

ПОХОЛОДЕТЬ сов. 1. суұың, суұып кетиү, суұтып кетиү; 2. перен. қатып қалыу, музлап кетиү; ~ от ужаса қатып қорқынан музлап кетиү.

ПОХОРОНИТЬ сов. 1. кого-что жерлеү, кемиү; 2. что, перен. умытың, ялтан шыгарыү.

ПОХОРОННЫЙ прил. 1. жерлеү...; ~ марш жерлеү маршы; 2. перен. разг. (печальный, скорбный) қайтылы, азалы; 3. в знач. сущ. ж. похоронная аза қағаз.

ПОХОРОНЫ только мн. жерлеү, жерлеү дәстүри, жайгастыру.

ПОХОРОШЕМУ нареч. жақсылық пenen, эстелик пenen, поговорить ~ жақсылық пenen гәплеменү.

ПОХОРОШЕТЬ сов. шырайланың, сулыланың, жақсыланың.

ПОХОТЛІВСТЫ ж. ышқыпаразлық.

ПОХОТЛІВЫЙ прил. ышқыпараз.

ПОХОТЬ ж. ышқыпараз.

ПОХОХОТАТЬ сов. қатты күлиү.

ПОХРАПЫВАТЬ несов. разг. анда-санда қурылдау (о человеке); танауын тартыу (о животном).

ПОХУДЕТЬ сов. азыү, азып қалыу, арыклау, арыклап қалыу, жүдеү.

ПОЦАРАПАТЬ сов. кого-что жырып кетиү, тыриау, тырнап алыу, тырнатып алыу; ~ себе руку қолын тырнатып алыу.

ПОЦАРАПАТЬСЯ сов. разг. 1. тырналыу, тырнатып алыу; ~ в кустарнике путалыкта тырналыу, путалыққа тырнатып алыу; 2. (покряться царапинами) тыриалып қалыу; 3. (поцарапать друг друга) тырнайсыу, жулысыу.

ПОЦЕЛОВАТЬ сов. кого-что сүйиү, сүйип алыу, ёбип алыу, поса алыу.

ПОЦЕЛОВАТЬСЯ сов. с кем и без доп. сүйисү, сүйисип алыу, ёбисиү, поса алысыу.

ПОЦЕЛУЙ м. сүйиү, ёбиү, поса; $\diamond$ воздушный ~ басқаны ариап ез қолын сүйиү.

ПОЧАСОВОЙ прил. саатлы, ҳәр саатқа; ~ график саатлы график.

ПОЧАТОК м. бас; ~ кукурұзы мәккениц басы.

ПОЧАЩЕ сравнил. ст. от прил. частый и нареч. часто жийи-жийи, тез-тез, жийирек.

ПОЧВА ж. 1. жер, топырак; плодородная ~а хасыл топырак; подзольные ~ы күл реңли топыраклар; обрабатывать ~у жерди ислеү; 2. перен. тийкар; на научной ~е илимий тийкарда; на ~е реинвестиции қызығанышылық тийкарында; $\diamond$ прощупать ~у мүмкіншілік билиү; терять ~у под ногами исенимин жойытыу; подготовить ~у алдын ала таярлық көриү; ~а ушлә из-под ног қолдан қазық кетти.

ПОЧВЕННЫЙ прил. жер..., топырак...

ПОЧВОВЕД м. топырак изертлеүши.

ПОЧВОВЕДЕНИЕ с. топырак изертлеү илими.

ПОЧВОВЕДЧЕСКИЙ прил. топырак изертлеүлик.

ПОЧВОЗАЩИТНЫЙ прил. топырак коргаушылық, топырак сақлаушылық.

ПОЧВООБРАБАТЫВАЮЩИЙ прил. жер ислеүши, жер айдаүши; ~е машины жер ислеүши машиналар.

ПОЧВООБРАЗОВАНИЕ с. топырак куралыу.

ПОЧВОУГЛУБИТЕЛЬ м. с.-х. жерди терең айдаүши (асбап).

ПОЧВОУГЛУБИТЕЛЬНЫЙ прил. жерди терең айдаү...; ~е работы жерди терең айдаү жумыслари.

ПОЧЕЛОВЕЧЕСКИ нареч. адамга құсан, адамгершилек пenen.

ПОЧЕМ нареч. разг. неден, қашшадан; ~ яблоки? алма неден?; $\diamond$ ~ знать қайдан билиү; узнать, ~ фунт лих жаманлытың қандай екенлигин билиү.

ПОЧЕМУ нареч. 1. вопр. (по какой причине) не ушын, не себептен; ~ он не пришел? ол не ушын келмеди?; 2. относ.

сол себептен, сол улпып, соңлықтан; он забыл адрес, ~ и не писал ол адрессти умтыл қалыпты, соңлықтан жаза алмады.

ПОЧЕМУ-ЛИБО нареч. см. почему-нибудь.

ПОЧЕМУ-НИБУДЬ нареч. бир себеп пенен, бир жағдай менен, бир нәрсениң салдарына.

ПОЧЕМУ-ТО нареч. бир себеп пенен, ие себептен, қандай да болса; он ~ задержался не себептеп болса да ол иркилди.

ПОЧЕРК м. қол, қол жазыўы; у него разбрóривый ~ оның қолы түсеникли.

ПОЧЕРНÉТ гов. қарауытып кетиў, қарайыў, қара болыў.

ПОЧЕРНÍТЬ сов. что қарайтыў, қараға бояй.

ПОЧÉРПАТЬ сов. что, чего қуйып алыў, батырып алыў.

ПОЧЕРПНУТЬ сов. см. почерпнуть 2.

ПОЧЕРПНУТЬ сов. 1. что, чего, разг. (зачерпнуть) қуйып алыў, батырып алыў; ~ речной воды дэрьяның суұшаш қуйып алыў; 2. что, перен. алыў, пайдаланыў; ~ новые знания жаңа билим алыў.

ПОЧЕРСТВЕЛТЬ сов. қатып қалыў; хлеб ~ наан қатып қалды.

ПОЧЕРТИТЬ сов. что и без доп., разг. бираз сызыў, сызбайлаў.

ПОЧЕСАТЬ сов. 1. кого-что қасыў, осыў, ~ ногу аякты қасыў; 2. кого-что (причесать) тараў; 3. что қабығын қыршыў; ~ лён зығырдың қабығын қыршыў; ♦ ~ языком куры мылжынлаў, эйтейир нәрсени сез етиў.

ПОЧЕСАТЬСЯ сов. қасыныў.

ПОЧЕСТЬ мн. (ед. почесть ж.) ҳұрмет, қадир, сыйлаў, иззет; окázывать ~ кому-л. биреүгө иззет көрсетін; вóинские ~ эскерий ҳұрмет.

ПОЧЕСТЬ соо. чем, за что, уст. (признать, честь) еспаплаў, санаў, табыў, билиў; ~ тү за честь ҳұрмет деп еспайламан; ~ тү своим долгом өзимниң ўазыйпам деп билиў.

ПОЧЕСЫВАТЬ несов. кого-что, разг. үақты-үақты қасыў, ҳар үақыт қасып қойыў.

ПОЧЕСЫВАТЬСЯ несов. разг. үақты-үақты қасыныў.

ПОЧЕТ м. ҳұрмет, иззет, қадирлилик, әдиүлилик; окázывать ~ кому-л. биреүгө иззет көрсетін; быть ~ в ҳұрметте болыў; борен «Знак ~а» «Ҳұрмет белгиси» ордени; ♦ быть не ~ в елеспесиз болыў, көзге түспей.

ПОЧЕТНОСТЬ ж. ҳұрметлилик, иззетлилік, қадирлилик, әдиүлилик.

ПОЧЕТНЫЙ прил. в разн. знач. ҳұрмет..., ҳұрметли, қадирли, әдиүли, сыйлы; ~ый гость сыйлы қонақ; ~ый президент хұрметли президиум; ~ый академик хұрметли академик; ~ая ғрамота ҳұрмет грамотасы; ~ый қараўл ҳұрметли қараўыл; ~ое предложение ҳұрметли усыныс.

ПОЧЕЧНЫЙ I прил. бот., биол. бүртик.

ПОЧЕЧНЫЙ II прил. бүртик...; ~ые лоханки анат. бүртик қабы; ~ая болезнь бүртик аўырыуы.

ПОЧИВАТЬ несов. уст. 1. (спать) ўйқылаў, жатыў; 2. (быть погребённым) жерленіў, қебирде жатыў.

ПОЧИНЙ м. баслама; по собственному ~у езиниң жекке басламасы менеи.

ПОЧИНЙТЬ сов. что дүзетиў, дүзетип алыў, онлаў, онлап алыў; жамаў, жамап алыў, тигиў (обувь и одежду).

ПОЧИНКА ж. дүзетиў, дүзетип алыў, онлаў, онлап алыў; жамаў, жамап алыў, тигиў (обувь и одежду).

ПОЧИНЧНЫЙ прил. дүзетиў..., аңлаў, дүзететуғын, онлайтуғын; жамайтуғын, тигиў..., тигетуғын; ~ая мастерская тигиў устаханасы.

ПОЧИНЯТЬ несов. см. починить.

ПОЧИСТИТЬ сов. 1. кого-что тазартыў, тазалаў, артыў; ~ түфли туфлилерди тазартыў; 2. что тазалаў, аршыў; ~ картошку картошка тазалаў.

ПОЧИСТИТЬСЯ сов. разг. тазаланыў, тазаланып алыў, тазалап алыў.

ПОЧИТАНИЕ с. ҳұрметлеў, қадирлеў, сыйлаў.

ПОЧИТАТЕЛЬ м. ҳұрметлеўши, сыйлаушы, қадирлеўши.

ПОЧИТАТЕЛЬНИЦА женск. от почитатель.

ПОЧИТАТЬ I сов. кого-что и без доп. бираз оқыў, оқып шығыў; ~ в дороже жолда бираз оқыў.

ПОЧИТАТЬ II несов. кого-что (уважать) ҳұрметлеў, сыйлаў, қадирлеў; ~ старших үлкенлерди қадирлеў.

ПОЧИТАТЬ III несов. см. почестъ.

ПОЧИТЫВАТЬ несов. кого-что, разг. үақты-үақты оқыў, ара-тура оқыў.

ПОЧИТЬ сов. уст. 1. (усыпать) ўйқылап қалыў, ўйқыга кетиў; 2. (умереть) елип қалыў, қайтыс болыў; ♦ ~ на лаврах марараплатаныўшылықта берилиў.

ПОЧКА I ж. бот., биол. бүртик.

ПОЧКА II ж. анат. бүртик; блуждаящая ~ орындан жылжыған бүртик, козгалған бүртик.

ПОЧКОВАНИЕ с. биол. бүртиклей.

ПОЧКОВАТЬСЯ несов. биол. бүртиклени.

ПОЧМОКАТЬ сов. разг. еринин шорпылдатыў.

ПОЧМОКИВАТЬ несов. разг. еринин шорпылдата бериў.

ПОЧТ ж. в разн. знач. почта; идти на ~ почтага барыў; послать что-л. по ~е почта арқалы жибериў; утренняя ~а азаны почта; дипломатическая ~а дипломатық почта; получить ~у почта алыў.

ПОЧТАЛЬОН м. почтальон.

ПОЧТАМТ м. почтамт.

ПОЧТЕНИЕ с. ҳұрмет, қадир; относиться к кому-л. с ~м биреүди ҳұрметлеў; ♦ мой ~! (приветствие) сәлем бердик! (при встрече); хош болыңыз! (при расставании).

ПОЧТЕННЫЙ прил. ҳұрметли, қадирли; ~ый человек ҳұрметли адам; человек ~ого возраста жасы биразға барған адам.

ПОЧТИ нареч. дерлик, деп қалыў, ... дай; шамалас, жазлап қалыў; есабы, десе бол-

ды, десе де болар; я ~ закоñчил рабоñу мен жумысты питкерген есабым; ~ без изменений езгерис жоñ дерлик; ~ одинарный бирдей десе де болады; ~ что... десен де болады; он ~ что въэдоровел ол саýалып кетти десец де болады.

ПОЧТИТЕЛЬНО нареч. хұрмет пenen, иззет пenen, сыйлас; ~ поклониться хұрмет пenen ийилий.

ПОЧТИТЕЛЬНОСТЬ ж. хұрметлилік, қәдирлилік, иззетлилік.

ПОЧТИТЕЛЬНЫЙ прил. 1. хұрметли, қәдирли, иззетли, сыйлы; 2. перен. разг. (значительный — о расстоянии, размере) узак, эдеўирақ.

ПОЧТИТЬ сов. кого-что 1. хұрметлеу, қәдирлеу, иззетлеу, сыйлау; ~ память кого-л. вставанием маркұмды орынан түрлі еске тириу; 2. (оказать честь) хұрмет етий, хұрмет көрсетиу; ~ своим присутствием өзиниң қатнасыуы менен хұрмет етий.

ПОЧТМЕЙСТЕР м. уст. почтмейстер (почта контролерының басқаруышы).

ПОЧТОВО-ТЕЛЕГРАФНЫЙ прил. почта-телеграф...; ~ая связь почта-телеграф байланысы.

ПОЧТÓВЫЙ прил. почта..., почталық; ~ый ящик почта ящики, почта күткеси; ~ая марка почта маркасы; ~ый служащий почта хызыметкери.

ПОЧУВСТВОВАТЬ сов. что сезиү, анлау; ~ хбод сүүкты сезиү; ~ злобу қәхорленгени сезиү; ~ себя больным өзиниң аўырыў екенин сезиү; ~ дать ~ түсингендей етий, түсингендеше етий.

ПОЧУВСТВОВАТЬСЯ сов. сезилий.

ПОЧУДИТЬСЯ сов. безл. кому, разг. еситилүү, көриниүү, сыйқлы болыу, елеслеу.

ПОЧУЙ||ТЬ сов. кого-что 1. сезон, билиү; собака ~ла звёра ийт хайуаниң бар екенин сезди; 2. перен. разг. сезон, аңлау, билиү; ~ть опасность қәүипли екенлигин билиү.

ПОШАЛИВА||ТЬ несов. 1. разг. (иногда шалить) ўақты-ұақты жағымсызлық етий, тентеклик қылыу; 2. перен. аўырыў, анда-санда аўырыў қойыу; у меня сердце ~ет менин жүргегим анда-санда аўырыў қояды.

ПОШАЙ||ТЬ сов. жағымсызлық исслеу, тентеклик етий; ~л и бўдёт тентеклик этишибе, енди болды.

ПОШАРИТЬ сов. разг. бираз излеу, актарыў, тинтиу.

ПОШАТАТЬ сов. что қозғап кериү, бираз қозғалтып турый.

ПОШАТНУТЬ сов. 1. что (покачнуть) қозғау, қозғап жибериү, шайқап жибериү, шайқап қыйсайтыу; 2. кого-что, перен. (поколебать) ҳалсиретиү, төмөнлегиү, нашарлатыу, босастырыу, кемитиү, күшин қайтарыу; ~ чын-л. убеждения биреудиц исенимни босастырыу.

ПОШАТНУ||ТЬСЯ сов. 1. (покачнуться) қозғалыу, шайқалыу, қыйсайтыу; 2. перен. ҳалсиреү, төмөнлеу, нашарлау, босастыу, кемиү; егб здорование ~лось онын ден саўлығы нашарланды.

ПОШАТЫВАТЬ несов. кого-что тентеклетиү, шайқалтыу, тенселиү.

ПОШАТЫВАТЬСЯ несов. тентеклеу, шайқалыу, тенселиү.

ПОШВЫРЯТЬ сов. что, разг. бәрин ылактыръп жибериү, ҳәммесин зыңғытыу.

ПОШЕВЕЛИВА||ТЬ несов. что, чем турткитеу, кесеу, ара-тура қозғау; ~ть ўгли в пёчке печьтеги кемирди кесенкиреү; ~ ~й қыймылда!, қозғал!

ПОШЕВЕЛИВА||ТЬСЯ несов. эсте қыймылдау; ~ ~сия асығын!; ~теси асығызылар!

ПОШЕВЕЛИТЬ сов. что, чем туртиү, қыймылдатыу, кесеу, қозғау; ~ ногой аяғын қыймылдатыу.

ПОШЕВЕЛИТЬСЯ сов. қыймылдау, қозғалыу.

ПОШЕВЕЛЬНУТЬ сов. и однокр. чем қыймылдатып жибериү, қозғалтып жибериү; ~ пальцем не ~ қос жақпаслық етий, хеш нэрсе ислемеү.

ПОШЕВЕЛЬНУТЬСЯ сов. и однокр. қыймылдан кетиү, қозғалып кетиү; ~ не ~ ислегиси келмеү, иске урынбау.

ПОШЕПТАТЬ сов. что и без доп. сыбырлау.

ПОШЕПТАТЬСЯ сов. с кем, о чём и без доп. сыбырласыу.

ПОШИБ м. разг. қәсийет; дурнобо ~а жақпас қәсийетли.

ПОШИВ м. тигиү; мастерская иидивидуального ~а жекке кийимлерди тигиү мастерской.

ПОШИВКА ж. тигиү.

ПОШИВОЧНЫЙ прил. тигиү...; ~ая мастерская тигиүхана, тигиү мастерской.

ПОШИТЬ сов. 1. что и без доп. бираз ўақыт тигиү; 2. что, прост. (сшить) тигип питирүү, тигип таярлау; ~ обувь аяк кийим тигиү.

ПОШЛЁПАТЬ сов. разг. 1. кого-что, чем шапалақ пenen урыу; 2. прост. шалпылдатып жүриү; ~ по трэзи батпақташ шалпылдатып жүриү.

ПОШЛИНА ж. бажы пул; таможенная ~ етий бажы пулы.

ПОШЛИИННЫЙ прил. бажы пул...; ~ сбор бажы пул салығы; ~ тариф бажы пул тарифы.

ПОШЛОСТЬ ж. уятсызлық, бийхаялық, уят ис, уят сөз; говорить ~и уят сөз сейлеу.

ПОШЛЫЙ прил. 1. (заурядный, ничтожный) уятсыз, бийхая, адепсиз; ~е вкүсы эдепсиз нәшелер; 2. (избитый, банальный) гөнерген, бурыннаи белтили; ~е остробы гөнерген қуяқы сөзлер.

ПОШЛЯК м. разг. уятсыз.

ПОШЛЯТИНА ж. прост. уятсызлық.

ПОШТУЧНО нареч. даналап, бир-бирлеп; продавать ~ даналап сатыу, бир-бирлеп сатыу.

ПОШТУЧНЫЙ прил. даналай, даналап, бир-бирледен.

ПОШУМЕТЬ сов. шаўқым етий, бираз шаўқым салыу, шаўқым шыгарыу.

ПОШУТИТЬ сов. с кем-чем, над кем-чем и без доп. ойын етий, күлки етий, дегишиу

ПОЩУЧИВАТЬ *несов.* разг. ара-тура ойнай, ара-тура күлкіге алыў, ара-тура дегишиле етиў.

ПОЩАДИТЬ *жс.* рейим, аяў, кеширим; без ~ы аяусыз; просить ~ы кеширим сораў; не давать ~ы рейим етпей, аямаў.

ПОЩАДИТЬ *сов.* кого-что рейим етиў, аяў, кеширим бериў, кешириў; ◇ ~ чёл- самолюбие биреўдің өзімшиллигин кеширим бериў, биреўдің өзімшиллигин кешириң.

ПОЩЕГОЛЯТЬ *сов. чем и без доп., разг.* салланыў, доланыў.

ПОЩЕКОТАТЬ *сов. кого-что қытықлау,* қытынын келтириў.

ПОЩЕЛКАТЬ *сов.* 1. что, чего шағыў; ~ орехи гоз шағыў; 2. чем (языком) «тық» еттирий (тил менен); 3. (о птицах) сайрау.

ПОЩЕЛКИВАТЬ *несов.* 1. что (грызть) ўакты-ўакты шағыў; 2. чем «тық» еттире бериў.

ПОЩЁЧИН *ж.* 1. бир шапнат, шапнат; дать ~у жагына бир шапнат бериў; получить ~у бир шапнат жеў; 2. *перен.* (оскорбление, унижение) намысына тийиў, ыза, корлаў.

ПОЩИПАТЬ *сов. что, чего жулыў, ушын жулыў, шымтып алыў.*

ПОЩИПЫВАТЬ *несов. что жула бериў, шымтый бериў.*

ПОЩУПАТЬ *сов. кого-что* 1. устап көриў, сыйпал көриў; ~ пульс тамырын устап көриў; 2. *перен. разг.* (обследовать) тексерип көриў, барлап көриў, байқап билиў.

ПОЭЗИЯ *ж.* 1. поэзия; 2. *перен.* гөззаллық, көз қыздыралық; ~ жызни өмірдин ғеззаллығы.

ПОЭМА *ж. лит.* поэма.

ПОЭТ *м.* шайыр.

ПОЭТЁССА *женск. от поэт.*

ПОЭТИЗИРОВАТЬ *сов. и несов. кого-что* мақтауын асырып көрсетиў, тәріпин жеткеп көрсетиў.

ПОЭТИКА *ж. лит.* 1. (раздел науки) поэтика (әдебият түүралы илимнің тарауы); 2. (система поэтических форм) поэтика, шайырлық усыл; ~ Пушкина Пушкиниң шайырлық усылы.

ПОЭТИЧЕСКИЙ *прил.* 1. поэзиялық, поэзия...; ~ое произведение поэзиялық шығарма; 2. шайырлық; ~ий талант шайырлық талант; ~ое вдохновение шайырлық ион; 3. улкен сезимли, ишки сезимли; ~ая наура ишки сезимли адам.

ПОЭТИЧНОСТЬ *ж.* сулыўлық, гөззаллық, терең сезимлилик; ~ образов в произведении шығармадағы образлардың терең сезимлилігі.

ПОЭТИЧНЫЙ *прил. см. поэтический* 3.

ПОЭТОМУ нареч. соның ушын, сонлықтан, сол себептен.

пою I, поёшь и т. д. наст. вр. от петь.

пою II, пбишь и т. д. наст. вр. от пойти.

ПОЯВИТЬСЯ *сов.* 1. көриниў, көзге тусиў, шығыў; на пороге ~ась ләвушка босағада қыз көзге түсти; ~ась лунай көринди; 2. (быть опубликованным)

жарыққа шығыў, басылып шығыў; 3. (возникнуть, зародиться) пайды болыў, шығыў; у них ~лось желание пойти в театр оларда театрга барайық деген тилек пайды болды.

ПОЯВЛЕНИЕ *с.* 1. көриниў, көзге тусиў, шығыў; 2. (опубликование) жарыққа шығыў, басылып шығыў.

ПОЯВЛЯТЬСЯ *несов. см. появиться.*

ПОЯРКОВЫЙ *прил.* гузем жүн, гузем жүнли; гузем жүннен исленген, тири жүннен исленген, гузем жүннен токылған, тири жүннен тоқылған.

ПОЯРС *м.* гузем жүн, тири жүн.

ПОЯС *м.* 1. белбей; қайыс (ремень); көжаный ~ телетин қайыс; 2. бел, белбуар; стойть по ~ в воде белбуардан сууда турыў; 3. геогр. пояс; умеренный ~ орташа пояс; жа́рый ~ыссы пояс; 4. *анат.* бел, белдемелик; тázовый ~ жамбас сүйеги; ◇ *растительный* ~ есімликлердің поясы; спасательный ~ батырмайтуын белбеў; кланяться в ~ бас ийиў; заткнуть за пояс кого-л. биреүден озыў, биреүден озып шығыў, биреүден артыў.

ПОЯСНЕНИЕ *Е с.* 1. (действие) анықлаў, түсндириў; 2. анықлама, түсндири ме, түсниник; чертеж с ~ями түснинклири менен берилген сыйық; давать ~я түснинкер ири.

ПОЯСНИТЕЛЬНЫЙ *прил.* түсниник, түсндири ме; ~ая записка түсниник хат.

ПОЯСНИТЬ *сов. что, кому анықлаў, түсндириў, түсндирип бериў.*

ПОЯСНИЦА *ж. бел.*

ПОЯСНИЧНЫЙ *прил. анат. бел...;* ~ая мыйща бел булышык ети.

ПОЯСНБИЙ *прил.* 1. бел...; ~ий ремень бел қайыс; 2. (до пояса) белге дейнги, белге дейин, белге шекем; ~ий портрет белге дейин алған сүүрет; 3. геогр. пояслық; ~е врёмя пояслы ўакыт; ◇ ~ий поклон тәжим бериў, ийилip тәжим бериў.

ПОЯСНЯТЬ *несов. см. пояснить.*

ПРА *приставка, келбетликлерди ҳам аттықларды жасағанда төмөндеғи мәннелерди аңлатады:* 1) дәслепки ҳам эйемелгилиkti, мыс.: праизык эйемелги тил; праславянский дәслепки славян; 2) шығысын ҳам осип-ербийин, мыс.: пра́дед баба; пра́внук ша́лай бала.

ПРАБАБУШКА *ж.* атанаң аиасы, маманың аиасы.

ПРАВДА *ж.* 1. (истина) хақықат, хақ, дұрыс, шын; говорить ~у дұрысын айттыў; 2. (справедливость) әдиллик, шынлық; стойть за ~у әдилликтін тәрепидары болыў, шынлықты жақлау; 3. (правдивость, правильность) хақықатлық, дұрыслық, шынлық; я почувствовал ~у его слов mein оның сезлеринц дұрыслығын сездим; 4. в знач. сказ. рас, дұрыс; ~а, что мне есть письмо? матаң хат бар екени рас па? 5. в знач. вводн. сл. пра́вда (действительно) дұрысында да, хақықатында да, расында да, шынында да; он, ~а, не знал этого ол, шынында да, бұны билмеген еди; 6. в знач. уступ. союза (хотя) дұрыс, рас; он ~а еще не уехал, но собирается дұрыс, ол еле кеткен жоқ, бирақ кетпекши;

◊ всёми ~ами и неправдами түрли жол менен; по ~е говоря, ~у сказать в знач. *вводн. сл.* расын айтқанда, дұрысын айтқанда, шынын айтқанда, ҳақыйқатын айтқанда; смотреть ~е в глаза ҳақыйқатлық-ка дұрыс қаралу; что ~а, то ~а дуппа-дұрыс.

ПРАВДИВОСТЬ ж. ҳақыйқатлық, дұрыслық, шынылдық, раслық.

ПРАВДИВЫЙ прил. 1. ҳақыйқат, шын, дұрыс, рас; ~ расскáз дұрыс гүррин; 2. ҳақ, ҳақыйқатын, шынылдықты сүйиүши; ~ человéк ҳақ адам.

ПРАВДОПОДОБИЕ с. ҳақыйқат сыйқылылық, ҳақыйқатқа үқасалық, дұрыс сыйқылылық, растайлық, шынылдыққа үқасалық.

ПРАВДОПОДОБНЫЙ прил. ҳақыйқат сыйқылық, дұрыс сыйқылы, шынылдыққа үқасаған, шынылдық жақын, ҳақыйқатқа үқасаған; ~ расскáз ҳақыйқатқа үқасаған гүррин.

ПРАВЕДНИК м. 1. рел. диншил, динге берилген адам; 2. перен. ҳақыйқатшын.

ПРАВЕДНИЦА женск. от праведник.

ПРАВЕДНЫЙ прил. 1. рел. диншил; 2. (справедливый, правильный) ҳақыйқатшын.

ПРАВЁТЬ несов. полит. оңшылланыу (консервативлик жолға тусиу).

ПРАВИЛЛО с. 1. реже, қәде, қағыйда; грамматическое ~о грамматикалық қағыйда, грамматикалық қәде; 2. мн. прaвила режелер, қәделер; ~а уличного движения көшө хәрекестиниң режелери; 3. (норма поведения) үрдис, әдет; человéк стрóгих ~әдetti қатаң тутыншы адам; это не в моих ~ах был нәрсе маган үрдис емес; ◊ как ~о әдегтегидей; по всем ~ам дегендей; положить себе за ~о әдекте айландырыу.

ПРАВИЛЬНО 1. нареч. (верно) дұрыс, рас; поступить ~ дұрыс ислеу; ~ решить задачу мәселени дұрыс шешиү; 2. в знач. сказ. разг. дұрыс; ну и ~! дұрыс болған!, дұрыс еткенсен!

ПРАВИЛЬНОСТЬ ж. дұрыслық, раслық, ҳақыйқатлық; ~ отвёта жуўаптың дұрыслыны.

ПРАВИЛЬНЫЙ прил. 1. туýры, дұрыс, қәдеге муýапық, қағыйдаға муýапық; ~ый отвёт дұрыс жуўап; ~ое решение задачи мәселени туýры шешиү; 2. (закономерный, регулярный) туýры, дұрыс, бир қәлінде, өз ўақтында; ~ая смéна времён гбда жыл маýимлериннң өз ўақтында алмасып турыбы; 3. (соответствующий правилам) талапқа ылайықты, дұрыс; ~ое пользование приборами, есапбарларды дұрыс пайдаланыу; 4. келискең, жарасықты, дұрыс; ~ый нос келискең мұрын; 5. мат. туýры; ~ый треугольник туýры үш мүйешлик; ~ая дробь туýры белшек; ◊ ~ое спряжение грам. дұрыс түрлөу.

ПРАВИТЕЛЬ м. ҳақим, басқарыушы.

ПРАВИТЕЛЬНИЦА женск. от правитель.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫЙ прил. ҳүкимет..., ҳүкиметлик, ҳүкиметтин; ~ая делегация ҳүкимет делегациясы; ~ая награда

ҳүкимет наградасы; ~ое сообщение ҳүкимет билдириүү, ҳүкиметлик билдириүү.

ПРАВИТЕЛЬСТВО с. ҳүкимет; революционное ~о революцияшыл ҳүкимет; глава ~а ҳүкимет басшысы; члены ~а ҳүкимет ағзалары.

ПРАВИТЬ I несов. 1. кем-чем и без доп. (управляем) басқарыу, басшылық етиү, меңгерүү; 2. чем айдау, жүргизиү, басқарыу; ~ машайной машинаны айдау; ~ веслом ескек пенен жүргизиү.

ПРАВИТЬ II несов. что 1. дүзетиү; ~ рүкопись қол жазбаны дүзетиү; 2. (вы-прямлять) тегислеу; ~ жесть қаңылтырыды тегислеу; 3. (точить) қайрау, жаныу; ~ кбсү оракты қайрау.

ПРАВКА ж. 1. дүзетиү; ~ текста тексти дүзетиү; 2. қайрау, жаныу; ~ бритв пекилдер қайрау.

ПРАВЛЕНИЕ с. 1. (действие) басқарыу, меңгерүү, басшылық етиү; форма ~я басқарыу формасы; 2. басқарма, правление; ~е колхоза колхоз басқармасы.

ПРАВНУК м. шаұлық бала.

ПРАВНУЧКА ж. шаұлық қызы.

ПРАВО I с. 1. право, ҳуқуқ; избирательное ~о сайлау право; международное ~о халық аралық право; гражданское ~о гражданин ҳуқуқ; уголовное ~о жинаят право; 2. ҳақ, право, ҳуқуқ; правá и обýзанности гражданин гражданиндардың праволары хәм үазыйпалары; ~о на социальное обеспечение социальлық тәмийин етилиүге право; восстановить в правах ҳуқуқын қайта тиклеу; 3. ҳақ, ерк, ҳуқуқ; дать ~о ерк беріү; иметь ~о ҳақылды болыу, ҳуқуқлы болыу; 4. мн. правá (свидетельство) право, гүйалық; водительские права шоферлық гүйалық; 5. (основание, причина) ҳақ, себеп, тийкар; по какому ~у? қандай ҳақыныз бар?; ◊ на правах есабында, ретинде; на правах родственника туýысқанлық есабында; на правах рүкописи қол жазба ретинде; с полным ~ом только тийкар менен; на равных правах бирдей жағдайда.

ПРАВО II *вводн. сл.* расында да, шынында да, ҳақыйқатында да, дұрысында да; я, ~, не знаю, что мне делать мен, дұрысында да, не исперимди билмеймен.

ПРАВО- I қоспа сөздердин «занға, ҳуқуққа» тиисли манини билдиритуын биринши болеги, мыс.: правоспособный ҳуқуққа хәм үазыйпага иие болған.

ПРАВО- II қоспа сөздердин «оң, оңшыл» деген манини билдиритуын биринши болеги, мыс.: правосторонний оң тәрепки; правооппортунистический оңшыл оппортунистлик.

ПРАВОБЕРЕЖНЫЙ прил. дарьяның оң жағасындағы, дарьяның оң тарепинде.

ПРАВОВЁД м. уст. правовед (*правоведение бойынша қынғылғы*).

ПРАВОВЕДЕНИЕ с. уст. правоведение (ҳуқуқ ҳақында илим).

ПРАВОВЁРНЫЙ прил. 1. рел. диншил; 2. мусылман.

ПРАВОВЫЙ прил. ҳуқуқ..., праволық; ~ые отношения праволық қатнасықтар.

ПРАВОМЕРНОСТЬ ж. тийкарлылық, заңлылық, жөнлилік.

ПРАВОМЕРНЫЙ прил. тийкарлы, заңлы, жөнли; ~ое действие тийкарлы ҳарекет.

ПРАВОМОЧИЕ с. юр. ҳуқуқтылық, ерки барлық, толық ерклилік; ~ делегатын толық ерклилігі.

ПРАВОМОЧНЫЙ прил. ҳуқуқты, толық еркли, толық қыттыярылар; ~ое собрание толық қыттыярылар жыналасы.

ПРАВОНАРУШЕНИЕ с. юр. жинаят ислеү, заңды бузыў, тәртипти бузыў.

ПРАВОНАРУШИТЕЛЬ м. юр. жинаятшы, заңды бузушы.

ПРАВОПИСАНИЕ с. дұрыс жазыў, дұрыс жазыў қаделери.

ПРАВОПОРЯДОК м. юр. заңды тәртип, заңда муýапық тәртип.

ПРАВОСЛАВИЕ с. православие (христиан дининиң бир шағабы).

ПРАВОСЛАВНЫЙ прил. 1. православие; ... ~ая веáра православие дини; 2. в знач. сущ. ж. православный и ж. православная православие дининдең адам.

ПРАВОСПОСОБНОСТЬ ж. юр. ҳуқуққа ҳәм үзгышпага ийе болыўтылық.

ПРАВОСПОСОБНЫЙ прил. юр. ҳуқуққа ҳәм үзгышпага ийе болған.

ПРАВОСТОРОННИЙ прил. оң жақтағы, оң тәрептеги, оң тәреки.

ПРАВОТ ж. дұрыслық, ҳақыйқатлық, қақылым, шынылым; веáра в ~у своеғо дёла ез исинин дұрыслығына исениўшилик.

ПРАВОФЛАНГБЫЙ 1. прил. оң тәрептеги, оң флангдағы; 2. в знач. сущ. ж. правофлангбый салтың ең басындағы адам.

ПРАВЫЙ I прил. 1. оң, оң жағы; ~ая сторона 1) оң тәреп, оң жақ; 2) (материи) шыттың оңы; ~ый глаз оң көз; ~ая рука 1) оң қол; 2) перен. ең жақын жәрдемші; 2. полит. (консервативный) оншыл; ~ая партия оншыл партия; 3. в знач. сущ. мн. праые полит. оншыллар.

ПРАВЫЙ II прил. 1. (невиновный) гұнасыз, айыпсыз, ҳақ; 2. в знач. сказ дұрыс, ҳақ, рас, түұры; вы ~ы сизики дұрыс; 3. (справедливый) ҳақ, дұрыс; наше дёло ~ое бизиң исимиз ҳақ; 4. в знач. сущ. ж. праый и ж. праая дұрыслы, ҳақ, жөнли; ~ый и виноватый ҳақ ҳәм айылкер.

ПРАВЯЩИЙ 1. прич. от праить I; 2. прил. басқарыўшы, басшылық етиүши; ~ класс басқарыўшы класс.

ПРАДЕД м. 1. баба; 2. мн. праеды (предки) ата-бабалар.

ПРАДЕДОВСКИЙ прил. ата-бабаның, ата-бабалардың; ~е обычай ата-бабалардың урип-әдеглери.

ПРАДЕДУШКА м. см. праед 1.

ПРАЗДНЕСТВО с. салтанатлы байрам, байрам, той.

ПРАЗДНИК м. 1. байрам, мереке; ~ Октябрь Октябрь байрамы; 2. (веселье, торжество) той; семейный ~ семьялық той; ◇ бўдёт и на нашей улице ~ погов. билдердиң де көнгемизде той болар.

ПРАЗДНИЧНО нареч. байрамдаңыдай, тойдаңыдай; быть ~ одётым тойдаңыдай болып кийинү.

ПРАЗДНИЧНОСТЬ ж. байрамлылық, мерекелик.

ПРАЗДНИЧНЫЙ прил. 1. байрам..., байрамлы, мерекели; ~ый день байрам күни; 2. (нарядный, красивый) безелген, сұлыу; ~ое платье сұлыу кейлек; 3. перен. қуыңышлы, шадлы, кеүилли; ~ое настроение қуыңышлы кейип.

ПРАЗДНО нареч. бийкар, қарап, хеш нәрсе ислемей, босқа; ~ провести день күнді бийкар еткериў.

ПРАЗДНОВАНИЕ с. байрамлау, мерекелеу; ~ Пёрвого мая Биринши майды байрамлау.

ПРАЗДНОВАТЬ несов. что байрамлау, мерекелеу; ~ Новый год Таза жылды байрамлау; ~ день рождения туýлған күнин тойлау; ◇ ~ победу қуыңысы.

ПРАЗДНОСЛЮБИЕ с. құрақ сез, бийкар гәп.

ПРАЗДНОСТЬ ж. 1. (безделье) бийкаршылық, бийкар жүриўшилик, хеш нәрсе ислемеўшилик, босқа жүриўшилик; жить в ~и бийкаршылықта жасаў; 2. (бессодержательность) мәниссизлик, түйирсизлик; ~ъ разговоров сөзлердин түйирсизлиги.

ПРАЗДНОШАТАЮЩИЙСЯ разг. 1. прил. бийкар жүриўши, қарап жүриўши; 2. в знач. сущ. ж. праздношатающаися бийкар адам.

ПРАЗДНЫЙ прил. 1. бийкар жүриўши, қарап жүриўши, хеш нәрсе ислемеўши, босқа жүриўши; ~ образ жызни бийкар жүриўши тұрмыс; 2. перен. (бесцельный, бесполезный) пайдасыз, настыйжесиз; ~ разговор пайдасыз сез.

ПРАКТИК ж. 1. практик; учёный-~ практик-илимпаз; 2. (практичный человек) тәжирибелі адам.

ПРАКТИКА ж. 1. тәжирибе, практика; изучить дёло на ~е исти практика да үрнени; сочетать теорию с ~ой теорияны практика менен бирге алып барыў; 2. практика; лётная ~а студентов студентлердин жазғы практикасы; 3. уст. практика, кәсип менен шуғылланыўшылық; частная ~а жекке кәсип менен шуғылланыўшылық.

ПРАКТИКАНТ ж. практикан.

ПРАКТИКАНКА женск. от практиканта.

ПРАКТИКОВАТЬ несов. 1. (применять на практике) қолланыў, иске асырыў, ҳәмелге асырыў; ~ новый метод работы истиң таза усылын қолланыў; 2. уст. (заниматься практикой) кәсиби менен шуғылланыў (врач ҳәм юрист ҳаққында).

ПРАКТИКОВАТЬСЯ несов. 1. (применяться на практике) қолланылыў, иске асырылыў, ҳәмелге асырылыў; 2. в чём машкулланыў, шуғылланыў, тәжирибе алыў; ~ в плавании жүзүн менен машкулланыў.

ПРАКТИКУМ ж. практикум (практикалық оқыудың түри).

ПРАКТИЦИЗМ ж. 1. (пренебрежение теорией) тәжирибеге әхмийет беріү-

шилик; 2. (деловой подход к чему-л.) практицизм, практикалық көз қарас.

ПРАКТИЧЕСКИЙ прил. 1. тәжирийбе, практикалық; ~ая деятельность практикалық ис, практикалық ҳәрекет; ~ий совет тәжирийбелік кеңес; ~ое руководство практикалық басшылық; ~ая медицина практикалық медицина; 2. (практичный) практикалық; ~ий ум практикалық ақыл.

ПРАКТИЧНОСТЬ ж. 1. қолайлылық, ыңғайлыштық, ықшаммылық; ~ тәнни гезлеменең ыңғайлыштық; 2. (практичное отношение к жизни) епшиллик, искерлик, тәжирийбелілік.

ПРАКТИЧНЫЙ прил. 1. епшил, искер; тәжирийбели; ~ человек епшил адам; 2. (выгодный, удобный) қолайлы, ыңғайлыштық; ~ цвет ыңғайлыштық рец.

ПРАМАТЕРЬ ж. уст. см. прародительница.

ПРАОТТЕЦ м. уст. см. прародитель; ◇ отпра́вить к ~ам ол дүньяга жибериү, елтириү; отпра́виться к ~ам ол дүньяга кетиү, өлиү.

ПРАПОРЩИК м. воен. уст. прaporщик (патша Россиясында киши офицерлик атақ ҳәм сол атагы бар адам).

ПРАРОДИТЕЛЬ м. 1. (родоначальник) түп баба; 2. мн. прародители (предки) ата-бабалар.

ПРАРОДИТЕЛЬНИЦА ж. (родоначальница) түп мама кемпир.

ПРАХ м. 1. уст. (пыль) шан, топырак; 2. (о том, что недолговечно) көзге илинбейтуғын; 3. (останки) сүйек (адам өлгеннен соңы); ◇ мир праху егө жатқан жеринде жай болсын; повёрнут в ~ тас талқан етиү, набыт қылышты; пойтай праҳом тас талқаны шығыу, жоқ болыу; в пух и в биротала, түп дәренин, дым қалдырымай.

ПРАЧЕЧНАЯ ж. кирхана, кир жууыу орны.

ПРАЧКА ж. кир жууышты ҳаял, кирши ҳаял.

ПРАЩА ж. ист. сапқан.

ПРАЩУР м. түп ата-баба.

ПРЕ- приставка 1. фейиллерди қураганда: 1) бир нәрсениң жағдайының өзгериүүн көрсөтеди, мыс.: превратить айланыры; 2) ҳәрекеттүүң ең жоқарылығын көрсөтеди, мыс.: превознести асыра мақтаү; 2. келбетликтиң сапасының ҳәм рәйшиши қураганда сапасының ең жоқары дәрежеде екенин көрсөтеди, мыс.: предброй аса сакый.

ПРЕАМБУЛА ж. преамбула, кирил бөлүмі; ~ резолюции резолюциянын кирил бөлүмі.

ПРЕБОЛЬНО нареч. разг. жудә аўыртып, әбде қатты, жудә қатты; ~ ударить жудә аўыртып урып.

ПРЕБЫВАНИЕ с. болыу, турыу; ~ у друзей досларында болыу.

ПРЕБЫВАТЬ несов. болыу, турыу; ~ в городе қалада болыу; ~ в неведении хабарсыз болыу.

ПРЕВАЛЮРТАВАТЬ несов. над кем-чем и без доп. басым болыу; артық болыу.

ПРЕВЗОЙТИ сов. кого-что көп болыу, асып түсиү, басым болыу, өтип кетиү, озып кетиү; ~йті кого-л. чысленностю сан жағынаң көп болыу; доходы ~шлі расхбды доходлар шығылардан асып түсти; успех ~шёл все ожидания табыслар барлық күтилип отырганлардан өтип кетти; ◇ ~йті самогó себé өзинш шамасынаң көп ислеү.

ПРЕВОЗМОГАТЬ несов. см. превозмочь.

ПРЕВОЗМОЧЬ сов. что жеңип шығыу, устем болыу, устем келиү; ~ боль аўырыуды жеңип шығыу; ~ робость қорқақлықты жеңип шығыу; ◇ ~ себé өзин устап туралыу.

ПРЕВОЗНЕСТИЙ сов. кого-что асыра мақтаү, асыра баҳалаү, төрипин жеткериү, даңын шығарыү; ~ чых-л. заслуг биреудиң хызметлерин асыра баҳалаү, биреудиң хызметлеринин даңын шығарыү.

ПРЕВОЗНОСТИЙ несов. см. превознести.

ПРЕВОЗНОШЕНИЕ с. асыра мақтаү, асыра баҳалаү, төрипин жеткериү, даңын шығарыү; ~ чых-л. заслуг биреудиң хызметлерин асыра баҳалаү, биреудиң хызметлеринин даңын шығарыү.

ПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВО с. уллы дәрежели (бүркнеги Россияда айрым жоқары хызметтеги адамларга, олардың ҳаялларына, ал ҳәзири үақытта сырт еллардың мамлекет басшыларына қараты айтылаттуын сыныпай сез).

ПРЕВОСХОДИТЬ несов. см. превозойт.

ПРЕВОСХОДНО нареч. жудә жақсы, күтә жақсы, жудә пәкизе; он чүвствует себя ~ ол өзин жудә жақсы сөзеди.

ПРЕВОСХОДНЫЙ прил. жудә жақсы, күтә жақсы; күтә пәкизе; ~ая мысль күтә жақсы ой; ◇ ~ая степень грам. артырып шырай.

ПРЕВОСХОДСТВО с. басымлылық, артықлылық, артықшылық, артықмашлық; доказать своё ~ өзинин артықмашлығын дәлиллеп берүү.

ПРЕВОСХОДЯЩИЙ 1. прич. от превосходить; 2. прил. басым, басым келетуғын; ~е сыйлы противника душпаның басым келетуғын күшлери.

ПРЕВРАТИТЬ сов. кого-что в кого, во что айланыры, өзгертиү; ~ лёд в воду музды сууға айланыры; ~ километры в метры километрлерди метрлерге айланыры; ◇ ~ дёло в шұтқа исти ойынга айланырып жибериү.

ПРЕВРАТИТЬСЯ сов. айланыу, өзгерилүү; ~ в пар пүүға айланып кетиү; ◇ ~ в слух берилип тыңдау, дыққат пенен тыңдау.

ПРЕВРАТНО нареч. надурыс, керсинше, терс; ~ понять надурыс түснинү.

ПРЕВРАТНОСТЬ ж. 1. наурулылық, надурыслылық, керсинше түснинүшилик; ~ы миения пикирлердин надурыслылы; 2. мн. превратности уст. өзгериүшиликлер, өзгерисликлер, тұраксызлықтар; ~и судьбы тағдирдің тұраксызлықтары.

ПРЕВРАТНЫЙ прил. 1. уст. (изменчивый, непостоянный) өзгемелі, тұраксыз; 2. (ложный, искажённый) надурыс, жал-

ған, өтирик; ~ое представление о чём-л. наудурыс тусиник.

ПРЕВРАЩАТЬ несов. см. превратить.

ПРЕВРАЩАТЬСЯ несов. см. превратиться.

ПРЕВРАЩЕНИЕ с. 1. айланыұ; айланырыұ, өзгертиұ; ~ воды в пар сууды пүүға айланырыұ; ~ гүсеницы в бабочку курьтың түбелекке айланыұы; 2. (неожиданное изменение) өзгерис, өзгериш.

ПРЕВЫСИТЬ сов. что 1. (превзойти) асырып жибериұ, арттырыұ; асырып орынлаў (норму, план); ~ рекорд рекордты арттырыұ; 2. шектен тыс кетиұ, ҳәдден тыс кетиұ, аса кетиұ; ~ власть ҳәдден тыс қокимшилик етнү.

ПРЕВЫШАТЬ несов. см. превысить.

ПРЕВЫШЕ нареч. көп артық, әдеуирап артық, ең жоқары; ◇ ~ всего барлығынаң әхмийетли.

ПРЕВЫШЕНИЕ с. 1. асырып жибериұ, арттырыұ; шектен тыс кетиұ, ҳәдден тыс кетиұ; асырып орынлаў (нормы, плана); 2. (излишек) артық; выполнить план с ~м планды артығы менен орынлаў; 3. шектен тыс жибериұ, ҳәдден асырыұ; ~ власти ҳәкимшиликтің шениен тыс кетиүй.

ПРЕГРАДА ж. 1. (препятствие) бөгет, иркниш, тосқын, гедерги; 2. перен. (затруднение) иркниш, тосқынылық, қыыншылық, гедерги; ◇ грудобрюшная ~ көкирек піешен қарының шегарасы.

ПРЕГРАДИТЬ сов. что 1. бөгет болыұ, алдына шығыұ, тосқынылық жасаў, тосқынылық етиұ, иркниш жасаў, жибермеү; бөгеү, байлаў (реку, канал); ~ дорогу кому-л. жолды бөгеү; 2. перен. (затруднить) иркниш етиұ, тосқынылық жасаў, қыыншылық тууғызыұ, гедергилек ислеү.

ПРЕГРАЖДАТЬ несов. см. преградить.

ПРЕГРАЖДЕНИЕ с. бөгет болыұ, алдына шығыұ, тосқынылық етиұ, иркиү; бөгеү, байлаў (реки, канала).

ПРЕД предлог с твор. п. см. перед; ~ ним оның алдында.

ПРЕД- I (ПРЕДЬ-) приставка 1) фейиллерди жасауда қолланылады ҳәм «алдын ала» деген мәннин аңлатады, мыс.: предвыйдеть алдын ала билиү; 2) атлықтарды жасауда қолланылады ҳәм бир нарсенің алдында деген мәннин аңлатады, мыс.: предвёрье басланар ўакты; 3) келбетликлерди жасауда қолланылады ҳәм бир нарседен бурын деген мәнниси аңлатады, мыс.: предпраздничный байрам алды, байрамдан бурын.

ПРЕД- II қоспа сөзлердин «председатель» деген мәннин билдириетуғын биринши болеги, мыс.: предгорисполкома горисполком председатели.

•**ПРЕД** қоспа сөзлердин «үәкіл» дегенди билдириетуғын екінши болеги, мыс.: воен-пред аскерий үәкіл; торгрөд сауда үәкіли.

ПРЕДАВАТЬ несов. см. предать.

ПРЕДАВАТЬСЯ несов. см. предаться; ~ грүсти қайғыға берилүү, қапалыққа берилүү.

ПРЕДАНИЕ I с.: ~ суду судка берүү; ~ тела землө денесин жерге берүү.

ПРЕДАНИЕ II с. аңыз, аңыз сез (аўладтан аўладқа жеткисишип киятырган әңгіме); семейное ~ семьялық аңыз сез.

ПРЕДАННО нареч. берилип, жан-тәни менен, жан қыярлық пенен; ~ служить кому-л. биреүге берилип хымет етиү.

ПРЕДАННОСТЬ ж. шын берилгейлик, жан-тәни менен берилүүшилик, садықлық; безграницная ~ дёлу революции революцияның исине шексиз берилгенлик.

ПРЕДАННЫЙ I. прич. от предать; 2. прил. шын берилген, жан-тәни менен берилген, садық; ~й друг шын берилген дос; смотреть на кого-л. ~ми глазами биреүге жан қыярлық низер менен қарау.

ПРЕДАТЕЛЬ м. сатқын, қыянатшы, сатылыұшы.

ПРЕДАТЕЛЬница женск. от предатель.

ПРЕДАТЕЛЬСКИЙ прил. 1. сатқын, қыянатшыл; ~ий поступок қыянатшыл қылық; 2. перен. (коварный, обманчивый) жауыз, қылый, исенимиз; ~ая погода қыялый ҳауа райы.

ПРЕДАТЕЛЬСТВО с. сатқынылық, қыянатшылық, сатылыұшылық; соверший ~ сатқынылық етиү.

ПРЕДАТЬ сов. кого-что (изменнически выдать) сатқынышылық етиү, қыянат етиү, қыянатшылық ислеү, сатылыұшылық етиү; ◇ ~ суду судка берүү; ~ землө жерлеү; ~ гласности белгилүү етиү, жарыққа шыгарыү; ~ забвению умыттырып жиберү.

ПРЕДАТЬСЯ сов. чему батыү, берилүү; ~ мечтам ойға батыү.

ПРЕДБАНИК м. моншаның дәлизи.

ПРЕДВАРИТЕЛЬНО нареч. алдын ала, алды бурын, дәслеп; ~ решить что-л. бир нарсени алдын ала шешиү.

ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЙ прил. алдын ала, алды бурынғы, күн бурын; ~ая подготовка алдын ала таярланыў, күн бурынғы таярлық; ~ая продажа билетов билетлерди алдын ала сатыў; ◇ ~ые итоги эүелги иотийжелер; ~ое заключение юртергедеги адамдн еркинен айрыу; ~ое следствие юр. айланған адамның судка берилүүден бурын қымсысын анықлау.

ПРЕДВАРИТЬ сов. алдын алышу, алдын бурын ислеп қойыү; ~ события ўақыялардын алдын алышу.

ПРЕДВЕСТИЕ с. нышан, белги; ~ весны бәхәрдин нышаны.

ПРЕДВЕСТИК м. болажақтың белгиси, келешектиң нышаны.

ПРЕДВЕЩАДЬТЬ несов. от предвестник.

ПРЕДВЕЩАДЬТЬ несов. что 1. уст. (предсказывать) алдын бурын хабарлау, алдын ала хабар етиү, бурын билдириү; всё ~ло бүрү барлығы да дауыл болсын алдын ала хабар ети; 2. (быть признаком чего-л.) белгисин билдириү, нышаны билдириү; это не ~ет ничего хорошего бул кеш жақсылықтың белгисин билдирийди.

ПРЕДВІЯТОСТЬ ж. 1. алдын ала ойланғанлық, бурын ойланғанлық, бурын келип

шыққанлық (*танаиспай*, *бүлмей*, *көрмей*); ~ миение пикирдин бурын келип шыққанлығы; 2. (*предубеждение*) ескертиү, алдын ала хабар етиү, ядына салыў; судить о чём-л. без ~ и бир нарсе ҳаққында ескертпестен додалаў.

ПРЕДВЗЯТЫЙ прил. алдын бурын ойланылған, бурыннан ойланған, бурын келип шыққан; ~ое миение алдын бурын ойланылған пикир.

ПРЕДВИДЕНИЕ с. алдын ала билиү, болжап билиү, алдын кере билиү; нау́чное ~ илимий болжап билиү.

ПРЕДВИДЕТЬ несов. что алдын ала билиү, болжап билиү, алдын кере билиү; ~ неудачу сәтсизлікти алдын ала билиү; исторические события тарийхий үақыяларды алдын ала билиү.

ПРЕДВИДЕТЬСЯ несов. күтилиү; изменений не ~ится взгерислер күтилмейди.

ПРЕДВУСТИТЬ сов. см. предвкушать.

ПРЕДВКУШАТЬ несов. что алдын ала сезиү, күн бурын дәм етиү; ~ довольствие рәхәтти алдын ала сезиү.

ПРЕДВКУШЁНИЕ с. алдын ала сезиүштік, күн бурын дәм етиүшилик.

ПРЕДВОДИТЕЛЬ м. басшы, баслаушы, сәрдар; ◇ ~ дворянства ист. дворянмар басшысы.

ПРЕДВОДИТЕЛЬНИЦА женск. от предводитель.

ПРЕДВОДИТЕЛЬСКИЙ прил. басшы..., баслаушы..., басшының, сәрдардың.

ПРЕДВОДИТЕЛЬСТВО с. басшылық, сәрдарлық; ~ войсками әскерлерге басшылық етиү; ◇ под ~м кого-л. басшылығы астында.

ПРЕДВОДИТЕЛЬСТВОВАТЬ несов. кем-чел басшылық етиү.

ПРЕДВОЕННЫЙ прил. урыс алды, урыстан бурынғы; ~ период урыстан бурынғы дәүйир.

ПРЕДВОСХИТИТЬ сов. что күн бурыннан билип қойыў, алдын бурын сезиү, болжап билиү; ~ цю-л. мысль ойды күн бурыннан билип қойыў; ~ события үақыяларды болжап билиү.

ПРЕДВОСХИЩАТЬ несов. см. предвосхитить.

ПРЕДВЫБОРНЫЙ прил. сайлаў алды, сайлаў алдындағы; ~ое собрание сайлаў алды жыналысы.

ПРЕДГРЫБЕ с. таў алды, таў етеги.

ПРЕДГРОЗОВЫЙ прил. гулдирмама алдынан, гулдирмама алдынан болған; ~ая тишинә гулдирмама алдындағы тымтырыслық.

ПРЕДДВЕРИЕ с. басланар ўакты; ~ революцияның басланар ўакты.

ПРЕДДИПЛОМНЫЙ прил. диплом алды, диплом жақлаудан бурын; ~ая практика диплом жақлаудан бурынны практика.

ПРЕДЕЛ м. 1. (*рубеж*) шек, шегара, иши, сырты; выехать за ~ы града қала-ның шегарасынан шығып кетип қалыў; в ~ах СССР СССРдың ишинде; 2. *перен.* (*промежуток времени*) аралық, шама, иши; в ~ах указанного срока көрсетилген мұд-

деттиң ишинде; 3. (*крайняя степень*) жоқарғы шеги, барып болған дәрежеси; ~ высоты бийикликтиң шеги; ~ прочности беккемликтің жоқарғы шеги; ~ нагрузки машины машинаның жук көтериү шеги; 4. мн. пределы *перен.* (меры, границы) шек, көлем; перейти ~ы прилиния сыпайышылықтың шегинен шығып кетиү; 5. мат. шек; теория ~ов шеклердин теориясы; ◇ в ~ах программы программа көлеміндегі; ~ мечтаний әрман етиудың шеги; всему есть ~ ҳар нөсениң шеги бар.

ПРЕДЕЛЬНО нареч. жүдә, күтә, ең; ~ ясно жүдә анық.

ПРЕДЕЛЬНЫЙ прил. барып турғаны, ақырын, соңғы, ең кейинги, ең жоқарғы, ең улкен; ~ая скрость ең жоқарғы тезлиги; ~ый срок ең соңғы мүддәт.

ПРЕДЗАКАТНЫЙ прил. күн батыў алдындағы; ~ час күн батыў алдындағы үақыт.

ПРЕДЗНАМЕНОВАНИЕ с. белги, нышан; добре ~ жақсылықтың белгиси; дүриёбе ~ жаманлықтың нышаны.

ПРЕДЗНАМЕНОВАТЬ несов. что, уст. беги беріү, нышан беріү.

ПРЕДИКАТ м. грам. предикат, баянлауыш.

ПРЕДИКАТИВНОСТЬ ж. грам. предикатылық, баянлауышылық.

ПРЕДИКАТИВНЫЙ прил. грам. предикатылық, баянлауышлы; ~ое наречие баянлауышлы рәүиш.

ПРЕДИСЛОВИЕ с. сез басы, сез алды; ◇ отвечайте кратко, без ~ы кирис сезиз қысқаша жууап берин, гәптиң ток етер жерин айтын, гәптиң постелесин айтын.

ПРЕДЛАГАТЬ несов. см. предложить.

ПРЕДЛОГ I м. (*поворот*) бәне, сылтау, себеп; ~ для ссобры шатақ шыгарыудың сылтауы; под ~ом болезни аўырыуды сылтаулап.

ПРЕДЛОГ II м. грам. жалғау, предлог.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ I с. 1. (*действие*) усыныс етиў, усыныс қылыш, усыныш; ~ помощи жәрдем стиүге усыныс қылыш;

2. усыныс; рационализаторское ~ рационализаторлық усыныс; **внести** ~ усыныс етиў, усыныс киргизиў; 3. эк. усыныс; спрос и ~ талап ҳәм усыныс; 4. (*о вступлении в брак*) айттырыў; сделать ~ айттырыў, кийеүге шыгыуды усыныс етиў.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ II с. грам. гәп; главное ~ бас гәп; сложное ~ қоспа гәп; простое ~ әпнүйітін гәп.

ПРЕДЛОЖИТЬ сов. 1. *кого-что и с неопр.* усыныс етиў, усыныс етиў, көрсетиў; ~ кого-л. в председатели собрания бирейди жынналыстың председательлыгине көрсетиў; ~ новый план занятий оқыудың жаңа планын усыныш; ~ свой услуги өзинци хызметин усыныш; 2. *что (задать) беріү, усыныш, тапсыруй*; ~ трудную задачу қыйын маселе беріү; ~ вопрос сорау беріү; 3. *что и с неопр. (предписать)* буйрышы, буйрық беріү; талап етиў; ~ явиться в суд судка келиүгे буйрық беріү; ◇ ~ руку

айтырыў, кийеүге шығыды усыныс этиү; ~ тост тост бериў.

ПРЕДЛОЖНЫЙ прил. грам. орын, көмеклес; ~й наядәк көмеклес сеплеүи, орын сеплеүи; ~е словосочетания көмеклес сез тиркеслери.

ПРЕДМАЙСКИЙ прил. май алды, май алдынағы; ~ое социалистическое соревнование май алдынағы социалистлик жарыс.

ПРЕДМЕСТЬЕ с. қаланың шети, қала атрапы, қаланың шетиндеги посёлка.

ПРЕДМЕТ м. 1. (вещь) зат, буйым, нэрсе; ~ы домашнего обихода үй ишине керек буйымлар; ~ы широкого потребления кең қолланылатуғын затлар; 2. (тема) предмет; ~ научного исследования или мий извертлеудиц предмети; ~ сибира жөнжел предмети; 3. (учебный) пэн, сабак; сдать экзамены по всем ~ам барлық сабаклардан экзаменлер тапсырыў; ввесті ибый ~ жаңа пэн киргизиў; ◇ на этот ~ усы жағдайда; на какой ~? неге?; не ушын?

ПРЕДМЕТНЫЙ прил. 1. затлар..., буйымлар...; ~ указатель затлар көрсеткини; 2. (материальный, вещественный) зат сыпатьында, предметлик.

ПРЕДНАЗНАЧАТЬ несов. см. предназначить.

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ с. 1. уст. (действие) таярлау, таярлап қойыў, арнау, бағышлау, атап; 2. (участь, доля) тағдир, маңайша жазылған, пещенеге жазылған.

ПРЕДНАЗНАЧЕННЫЙ 1. прич. от предназначить; 2. прил. таярланған, арналған, бағышланған, атапған.

ПРЕДНАЗНАЧИТЬ сов. кого-что, для кого-чего таярлау, таярлап қойыў, арнау, бағышлау, атап.

ПРЕДНАМЕРЕННОСТЬ ж. алдан ойланылғы, алдан нийетленгенлик, қастан исленгенлик, жорта; ~ преступление жинааттық қастан исленгенлиги.

ПРЕДНАМЕРЕННЫЙ прил. алдан ойланған, алдын ала нийетленген, қастан исленген, жорта исленген; ~е действия алдан ойланып исленген ҳаректелер.

ПРЕДНАЧЕРТАНИЕ с. күн бурын белгилентген жол, бурын берилген көрсетпе, алдын ала белгилеу.

ПРЕДНАЧЕРТАТЬ сов. что, кому-чему күн бурыннан белгилеу, бурын көрсетпе бериү, алдын ала белгилеу.

ПРЕДО предлог с твор. п. см. неред; ~ мной мениң алдыма.

ПРЕДОБЕДЕННЫЙ прил. түске шейинги, тусликке шейинги, түски аўқаттың алдынағы.

ПРЕДОК м. 1. түшки ата, аргы ата; 2. мн. прёдки ата-бабалар.

ПРЕДОКТАБРСКИЙ прил. Октябрь революциясы алдынағы, Октябрь мерекеси алдынағы; ~ период Октябрь революциясы алдынағы да०ир.

ПРЕДОПЕРАЦИОННЫЙ прил. 1. операция алды, операция алдында болатуғын; 2. в знач. сущ. ж. предоперационная операция ислеүден бурынғы жай.

ПРЕДОПРЕДЕЛЁНИЕ с. 1. (действие) алдын ала белгилеу, алдын болжау,

алды бурын анықлау; 2. уст. (судьба) тағдир.

ПРЕДОПРЕДЕЛИТЬ сов. что алдын ала белгилениү, алдын ала болжаныў, алды бурын анықланыў.

ПРЕДОПРЕДЕЛИТЬСЯ сов. алдын ала белгилениү, алдын ала болжаныў, алды бурын анықланыў.

ПРЕДОПРЕДЕЛИТЬ несов. см. предопределить.

ПРЕДОПРЕДЕЛЯТЬСЯ несов. см. предопределиться.

ПРЕДОСТАВИТЬ сов. что, кому-чему 1. бериү, төмийинлеу, төмийин етиү; ~ көмненату кому-л. биреүди бөлме менен төмийинлеу; ~ кому-л. слово сез бериү; ~ возможность что-л. делать бир нэрсе ислеүге мүмкіншилик бериү; ~ отпуск отпуск бериү; ~ свободу действий харекет еркинлигин бериү; ~ право бериү; 2. (дать возможность) ерик бериү, мүмкінлик бериү, мүмкіншилик бериү; ~ самому решить вопрос маселени езине шешиүе мүмкіншилик бериү; ◇ ~ самому себе 1) (дать свободу действий) ез еркинше ислеү, ез еркине қоя бериү; 2) (оставить без присмотра) ези менен ези болыу.

ПРЕДОСТАВЛЕНИЕ с. бериү, төмийинлеу, төмийин етиү; ~ жиһәй иләштири турақ жай менен төмийин етиү; ~ кредитов қарыз бериү.

ПРЕДОСТАВЛЯТЬ несов. см. предоставить.

ПРЕДОСТЕРЕГАТЬ несов. см. предостеречь.

ПРЕДОСТЕРЕГАЮЩИЙ 1. прич. от предостерегать; 2. прил. бурын ескертилген алдын ала айтылған, алдын алатуғын, сақланыұды алататуғын; ~ взгляд сақланыұды алататуғын көз қарас.

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНИЕ с. бурын ескертиү, алдын алыу, сақланыу; сде́лать ~ сақланыұды ескерти.

ПРЕДОСТЕРЕПЕЧЬ сов. кого-что, от чего бурын ескертиү, алдын ала айтүү, сақ болдырыу, сақлап қалыу, алдын ала ескертиү; ~ от ошибки қәтелик ислеүден сақлап қалыу.

ПРЕДОСТОРОЖНОСТЬ ж. 1. сақлық, сақ болыұшылық, сақланыұшылық; принять меры ~и сақлық шараларын көриү; 2. (предупредительная мера) сақланыу илажы, сақлық шарасы; никакие ~и здесь не помогут хеш қандай сақланыу илажлары бунда жәрдем етег алмайды.

ПРЕДОСУДИТЕЛЬНОСТЬ ж. бийәдепшилик, бийәдеплик, жақпаслық.

ПРЕДОСУДИТЕЛЬНЫЙ прил. бийәдеп, жақпас; ~ постуноқ жақпас қылық.

ПРЕДОТВРАТИТЬ сов. что алдын алыу, алдын ала сақланыу, алдын ала шара көриү; ~ опасность көүипти алдын алыу.

ПРЕДОТВРАЩАТЬ см. предотвратить.

ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ с. алдын алыу, алдын ала сақланыу, алдын ала шара көриү.

ПРЕДОТЪЕЗДНЫЙ прил. жөнеп кетер алды, жөнеп кетер алдында болатуғын.

ПРЕДОХРАНЁНИЕ с. сақлау, сақлап қалыу, қорғау, қорғап қалыу.

ПРЕДОХРАНИТЕЛЬ м. предохранитель, сақлағыш.

ПРЕДОХРАНИТЕЛЬНЫЙ прил. сақлык, сақлағыш, қорғағыш, қорғаушы, алдын ала сақланыу; ~ый клáшан тех. сақлык клáши; ~аз окраска животных хайуандардың қорғаушы реци.

ПРЕДОХРАНИТЬ сов. кого-что, от кого-чего алдын алышу, қорғау, сақлау, сақлап қалыу; ~ от заболевания аүйрыудан сақлап қалыу.

ПРЕДОХРАНИТЬ несов. см. предохранить.

ПРЕДПИСАНИЕ с. 1. (приказание) буйырыу, буйрық беріу, тәртип беріу; 2. (приказ, распоряжение) буйрық, көрсетпес; получить ~ выехать жонен кетиу ушын көрсетпес алышу; 3. айтыу, көрсетиу, тапсырыу; ~ врач врачиц көрсетиу.

ПРЕДПИСАТЬ сов. что 1. (приказать) буйрыу, буйрық беріу, тәртип беріу; 2. (назначить) айтыу, көрсетиу, тапсырыу; врач ~ л больному постельный режим врача наукасқа тесек тартып жатыу режимин тапсырды.

ПРЕДПИСЫВАТЬ несов. см. предписать.

ПРЕДПЛЕЧЬЕ с. анат. билек, қары (қолдың).

ПРЕДПЛУЖНИК м. с.-х. предполжник (плугтың алдыңғы тили).

ПРЕДПЛЮСНА ж. анат. табан сүйек.

ПРЕДПОЛАГАЕМЫЙ 1. прич. от предполагать; 2. прил. шамаланған, болжалған, ойланған; ~ ответ шамаланған жууап.

ПРЕДПОЛАГАТЬ несов. 1. см. предположить; 2. (иметь намерение) ойлау, шамалау, үйгарыу; я не ~л, что так задержусь иркилип қаларман ден мен ойламған едим; 3. что (иметь своим условием) шорт болыу, талап етиу; эта работа ~ет большей быт был жумыс кеп тәжирий белен талап етеди.

ПРЕДПОЛАГАТЬСЯ несов. ойланыу, шамаланыу, үйгарылыу; заседание ~ется устроить вечером мажилисти кеште өткериү үйгарылған.

ПРЕДПОЛОЖЕНИЕ с. 1. (догадка) болжайу, шамалау, тақмийин; высказать ~ болжай айттыу; 2. (план, замысел) ой, нийет, никир.

ПРЕДПОЛОЖИТЕЛЬНО нареч. шама менен, тақмийиннен.

ПРЕДПОЛОЖИТЕЛЬНОСТЬ ж. шамалауышлық, шама менен айттыушлық, болжап айттыушлық, итималлық; ~ выводов жуумактың шама менен ислениүшилиги.

ПРЕДПОЛОЖИТЕЛЬНЫЙ прил. шамаланған, шама менен айттылған, болжамалы, итималлы; ~ результат шама менен шығарылған нөтийже.

ПРЕДПОЛОЖИТЬ сов. что шамалау, болжай, итималлау; ~бжим, что ты прав сенини дурыс деп-ак айттайык.

ПРЕДПОСЕВНЫЙ прил. егис алды, тұкым себиү алдындағы; ~ая обработка почвы жерди егис алдынан ислеү.

ПРЕДПОСЛАТЬ сов. что, чему алды бурын беріу, кириспе етип беріу; лекции была ~блана историческая справка лекция алдынан тарийхий справка берилди.

ПРЕДПОСЛЕДНИЙ прил. соңғыдан бурынғы, акырғыдан бурынғы, соңғының алдындағы, кейингинин алдыңғысы; ~ номер журнала журналдың соңғыдан бурынғы номери.

ПРЕДПОСЫЛАТЬ несов. см. предпослать.

ПРЕДПОСЫЛКА ж. дәслепки шәрт, негиз, тийкар, алдыңғы жағдай; ~а уснёха табыстың дәслепки шәрти; исходить из правильной ~и дурыс негизге тийкарланы.

ПРЕДПОЧЕСТЬ сов. кого-что, кому-чemu и с неопр. жақсы көриү, унатыу, тәүир кериү; она ~ла мне другого ол менен гори басқа биреуди унатты; я ~ёл бы не отвечать мен жууп бермеуди жақсы көрер едим; мы ~лы остатся на юлице бизлер далада болып турыуды тәүир кердик.

ПРЕДПОЧИТАТЬ несов. см. предпочесть.

ПРЕДПОЧТЕНИЕ с. артық көриү, тәүирек көриү, унатыу; отдать ~ кому-л. биреуди унатыу.

ПРЕДПОЧТИТЕЛЬНО нареч. артықырақ, тәүирек, унамлырақ.

ПРЕДПОЧТИТЕЛЬНОСТЬ ж. артықмашлық, тәүирлик, унатыушлық.

ПРЕДПОЧТИТЕЛЬНЫЙ прил. артықмаш, тәүир, унамлы.

ПРЕДПРАЗДНИЧНЫЙ прил. байрам алды, байрамнан бурын, мереке алды; ~ая торговля байрам алды сауда.

ПРЕДПРИЙМЧИВОСТЬ ж. тапқырлық, ешиллик, уқыптылық.

ПРЕДПРИЙМЧИВЫЙ прил. тапқыр, ешил, уқылы; ~ человек ешил адам.

ПРЕДПРИМАТЕЛЬ м. көрхана ийеси.

ПРЕДПРИМАТЕЛЬСКИЙ прил. көрхана ийесинин..., көрхана ийелик.

ПРЕДПРИНИМАТЬ несов. см. предпринять.

ПРЕДПРИНЯТЬ сов. что ҳарекет етиу, ҳарекет ислеү, кирисиу, шара көриү, гамын жеү, қолланыу; ~ попытку (что-л. сделать) илаж қолланыу, шара көриүге урыныу; не знать, что ~ не шара көриүн билмей.

ПРЕДПРИЯТИЕ с. 1. көрхана; государственное ~ мемлекетлик көрхана; частное ~ жекке көрхана; 2. (предпринятое дело) ис ҳарекет, кирисен ис; смело ~ гайдратланып кирискен ис.

ПРЕДРАСПОЛАГАТЬ несов. 1. см. предрасположить; 2. к чему и без доп. қызықтырыу, кейілледириү, мейилледириү, кейілин аударыу; тишин ~ла к молчанию тынышлық үндемеүге мейилледири.

ПРЕДРАСПОЛОЖЕНИЕ с. 1. үқып, қызығышлық, бейимлилик; ~ к музыке музыкаға бейимлилиги болыу; 2. бейимлесиу, жағдай болыу; ~ к туберкулёзу бетеркулез бенен аүйрыуға бейимлесиу.

ПРЕДРАСПОЛОЖЕННЫЙ 1. прич. от предрасположить; 2. прил. бейимлескен, жағдайланған; ~ к простуде тымауга бейимлескен.

ПРЕДРАСПОЛОЖИТЬ сов. кого-что бей-имлеу, кеүлин тартыу, қызықтырыу.

ПРЕДРАССВЕТНЫЙ прил. таң алды, таң алдындағы, таң сәхәрдеги; ~ тұман таң сәхәрдеги думан.

ПРЕДРАССУДОК м. исенім, есқи әдет, есқи тұснинкке исениү, есқи урп-әдет; религіозные ~ки диний урп-әдеттер.

ПРЕДРЕВОЛЮЦИОННЫЙ прил. революция алды, революция алдынғы.

ПРЕДРЕКАТЬ несов. см. предречь.

ПРЕДРЕЧЬ сов. что болжан айтып беріу, алдын ала айтп беріу.

ПРЕДРЕШАТЬ несов. см. предрешить.

ПРЕДРЕШИТЬ сов. что алды бурын шешип қойыу, күн бурын шешип қойыу; ~ить исход сражения сауаштың келешегин алды бурын шешип қойыу, сауаштың нәтижесин күн бурын шешип қойыу; ~ить вопрос мәселени алды бурын шешип қойыу; его судьбá ~енá оның тағдирин алды бурын шешилген.

ПРЕДРОДОВЫЙ прил. тууыу алды, тууындағы; ~период тууыу алды деуири, тууыу алды ўакты.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ м. председатель, баслық; Председатель Совета Министров Министрлер Советинин Председатели; ~ съятия жыйналыстың председатели.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬНИЦА женск. от председатель.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСКИЙ прил. председательский, председательский; ~ое место председатель орын.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВО с. председательлик, председательшилик; ◇ под ~м кого-л. председательлиги астында.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВОВАТЬ несов. председательлик етиү.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩИЙ 1. прич. от председательствовать; 2. в знач. сущ. м. председательствующий председательлик етиши.

ПРЕДСЕРДИЕ с. *анат.* жүректиң жоқарғы бети; пра́вое ~ он төрептеги жүректиң жоқарғы бети.

ПРЕДСКАЗАНИЕ с. 1. (действие) болжау, жорыу, алдын ала айттыу; ~ погоды хауа райын алдынан айттыу; 2. (то, что предсказано) болжап айттыған, күн бурын айттыған, алдын ала айттыған.

ПРЕДСКАЗАТЕЛЬ м. болжаушы, болжаушы, жорыушы, алдын ала айттыны.

ПРЕДСКАЗАТЕЛЬНИЦА женск. от предсказатель.

ПРЕДСКАЗАТЬ сов. что болжау, жорыу, алдын ала айттыу.

ПРЕДСКАЗЫВАТЬ несов. см. предсказатель.

ПРЕДСМЕРТНЫЙ прил. өлер алдындағы, өлім алдындағы, жан тапсырыу алдындағы; ~ час жаң тапсырыу алдындағы ўакыт.

ПРЕДСТАВАТЬ несов. см. представать.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬ м. ўәкил; дипломатический ~ дипломатиялық ўәкил; ~ реализма в литературе эдебияттағы реализмниң ўәкили; ~ класса мәлекитайющи сутемиүшилер классының ўәкили.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬНИЦА женск. от представитель.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬНОСТЬ ж. келбетлилік, сымбатлылық, турбаттылық, сәнли.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫЙ прил. 1. ўәкиллик, ўәкилдерден қураған, сайланған; ~ое собрание ўәкилдерден қураған жынналыс; 2. (солидный, видный) келбетли, сымбатлы, турбатты, сәни келген; ~ая виешность сымбатты сырытқы керинис.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО с. ўәкиллик; торговое ~о сауда ўәкиллиги; нормы ~а ўәкиллик нормалары; получить ~о ўәкиллик алый.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВОВАТЬ несов. ўәкиллик етиү.

ПРЕДСТАВИТЬ сов. 1. что (предъявить) экелиү, көрсетиү, беріү, экелип тапсырыу; ~ить документы документлерди экелип беріү; ~ить сведения мағлұматтар беріү; ~ить справку справка экелиү; 2. кого-что, к чему усыныу, усыныс етиү, көрсетиү; ~ить награде наградага усыныу; 3. кого, кому (познакомить, отрекомендовать) таныстырыу, таныстырып қойыу; ~ь мені своему товарищу мени өзинниң жолдасты; менен таныстыры; 4. кого-что (изобразить, показать) көрсетиү; ~ить кого-л. в смешном виде биреуди құлқыннан етип көрсетиү; 5. кого-что, чего (вообразить) көз алдына келтириү, елеслетиү, ойна келтириү, түснинү; я не могу себе этого ~ить мен буны түснинбей турман; ~ьте себе буны қараң, көрдің бе; 6. (доставить, причинить) келтириү, ислеү, туудырыу; это не ~ит никаких затруднений был ҳеш қандай қызыншылық келтирмейди.

ПРЕДСТАВИТЬСЯ сов. 1. кому-чему (отрекомендоваться) өзин таныстырыу; 2. (появиться) болыу, тууыу, пайдалыбы; как только ~тися возможность мүмкіншилик болыудан-ақ; 3. көз алдына келтириү, елеслеү, ойна келтириү, түснинү; мне ~лись картини детства мениң көз алдыма балалық шағым елеслеп көрнди; 4. кем-чем, разе. (притвориться) жортаға... болыу, өтирик... болып көрнүү; ~тися больным өтирик айрыру болыу.

ПРЕДСТАВЛЕНІЕ с. 1. (предъявление) экелиү, көрсетиү, беріү, экелип тапсырыу; ~е справки справка экелип тапсырыу; 2. усыныу, усыныс етиү, көрсетиү; ~е к награде наградага усыныу; 3. (театральное) ойын, ойын-зайы, ойын көрсетиү, тамаша беріү; 4. елеслеү, елеслетиү; зрительные ~я көз алдына елеслетиү; в моём ~и мениң түснинүимше; 5. (понятие) түсниник, танысшылық, билим; не иметь ни малейшего ~я о чём-л. ҳеш қандай түснинги болмау; ◇ дать ~е о чём-л. бир нарсе ҳақында гейпара мағлұматтар хабарлау.

ПРЕДСТАВЛЯТЬ несов. 1. см. представать; 2. что (быть, являться чем-л.) көринүү, есауланыу, санаңыу; это ~ет для меня большой интерес был мениң ушын әбден қызықылы болып есауланды; 3. кого-что (быть чим-л. представителем) ўәкил болыу; 4. что жақлаушы болыу, қорғаушы болыу; ~ть интересы массынан.

таларапарын жақлауыцы болыў; ◊ ~тъ собой болып саналыў, болып көриниў; что он собою ~ет? ол өзи қандай екен?; ~тъ большую цениность оғада қәдирили болыў, улкен баҳаға ийе болыў.

ПРЕДСТАВЛЯТЬСЯ несов. см. предстатьи.

ПРЕДСТАТЬ сов. перед кем-чему алдында турыў, кез алдына көриниў; ~ неред судом суд алдында турыў.

ПРЕДСТОИТЬ несов. кому-чemu алда турыў, тура келиў; мне ~йт побехать в город маған қалага барыға тура келип тур.

ПРЕДСТОИЩИЙ 1. прич. от предстоить; 2. прил. алдағы, келеси, алда турған; в ~ем году келеси жылы; 3. в знач. сущ. с. предстоящее алдағы турған, алдымыздағы.

ПРЕДСЪЕЗДОВСКИЙ прил. съезд алды.

ПРЕДУБЕЖДЕНИЕ с. шек қойыў, терис пикир, күн бурыннан шек қойыў; относить ся к кому-л. с ~м күн бурыннан шек қойыў қараў.

ПРЕДУБРОЧНЫЙ прил. жыйын-терим алды, жыйын-терим алды болатуын; ~е работы жыйын-терим алды жумыслары.

ПРЕДУВЕДОМИТЬ сов. кого-что, о ком-чём, уст. күн бурыннан хабарландырыў, бурыннан хабар етиў, алдын ала ескертиў.

ПРЕДУВЕДОМЛЕНИЕ с. күн бурыннан берилген хабар, бурын етилген хабар, алдын ала берилген хабар.

ПРЕДУВЕДОМЛЯТЬ несов. см. предуведомить.

ПРЕДУГАДАТЬ сов. что алдын ала билүй, күн бурыннан билиў, алдан сезиў; ~ развитие событий үақыялардың рајажланыўын алдын ала билүй.

ПРЕДУГАДЫВАТЬ несов. см. предугадать.

ПРЕДУДАРНЫЙ прил. лингв. поэт алды; ~ слог пэт алды буўын.

ПРЕДУМЫШЛЕННЫЙ прил. қаслық пенен исленген, биле турып исленген, билқастан исленген; ~ое преступление билқастан исленген қылымыс.

ПРЕДУПРЕДИТЕЛЬНОСТЬ ж. сыпайылык.

ПРЕДУПРЕДИТЕЛЬНЫЙ прил. 1. алдын ала, алдын ала исленген, алдын ала көрилген; ~е мёры алдын ала көрилген илажлар; 2. (любезный) сыпайы; ~й чевловек сыпайы адам.

ПРЕДУПРЕДИТЬ сов. 1. кого-что (заранее известить) алдын алыў, алдын ала ескертиў, алдын ала билдириў; ~ об опасности қәүиплилік ҳаққында алдын ала билдириў; 2. что (предотвратить) алдын алыў, алдын ала сақланыў; ~ пожар өрттеген алдын ала сақланыў; ~ болеэзнь аўырыўдың алдын алыў; 3. кого-что (передить) алдын болыў, алдын ислеў, алдын алыў.

ПРЕДУПРЕЖДАТЬ несов. см. предупредить.

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ с. 1. (предварительное уведомление) алдын алыў, алдын ала ескертиў, алдын ала билдириў, бурын хабар етиў; ~ об опасности қәүип ҳаққында алдын хабар етиў; 2. (предотвращение)

алдын алыў, алдын ала сақланыў; ~ пожар өрттеген алдын алыў; 3. (опережение) алдын болыў, алдын ислеў, алдын алыў; ~ событий үақыялардың алдын алыў; 4. (предосторожение) ескертиў, ескертни қойыў; сде́лать ~ ескертиў бериу; строгий выражение с ~м катты сөгис бериги ескертиў.

ПРЕДУСМАТРИВАТЬ несов. 1. см. предусматреть; 2. назерде тузыў, ишине қамты; ~ договор ~ет и этот вопрос келисим был мәселениде ез ишине қамтыйды.

ПРЕДУСМОТРЕТЬ сов. что кезде тузыў, назерде тузыў; ~ все возможности барлық мүмкіншіліктерди назерде тузыў.

ПРЕДУСМОТРИТЕЛЬНОСТЬ ж. кезде тузыўшылық, назерде тузыўшылық.

ПРЕДУСМОТРИТЕЛЬНЫЙ прил. кезде тулатуғын, назерде тулатуғын.

ПРЕДУТРЕННИЙ прил. таң алдындағы, таң атардағы; ~яя прохлада таң алдындағы салқын.

ПРЕДЧУВСТВИЕ с. алдын ала сезиў, күн бурын сезиў; радостное ~ қуұанышты алдын ала сезиў.

ПРЕДЧУВСТВОВАТЬ несов. что алдын ала сезиў, күн бурыннан сезиў.

ПРЕДШЕСТВЕННИК м. басламашы, жол салған адам.

ПРЕДШЕСТВЕННИЦА женск. от предшественник.

ПРЕДШЕСТВОВАТЬ несов. чему бурын болып етиў, алдында болыў; этому произошло ~л ряд событий был ҳәдиседен бурын неше үақыялар болып ети.

ПРЕДШЕСТВУЮЩИЙ 1. прич. от предшествовать; 2. прил. (предыдущий) бурын болып еткен, алдында болған.

ПРЕДЬ- приставка «пред»тың орынағында болынады, «е», «ю», «я» жумсақ дауысларының алдында келеди, мыс.: предъюбилейный юбилей алды; предъявить корсетиў.

ПРЕДЬЯВИТЕЛЬ м. көрсетиўши, тапсырыши; ~ письма хатты көрсетиўши.

ПРЕДЬЯВИТЬ сов. что 1. (показать) көрсетиў; ~ билет билети көрсетиў; 2. билдириў, алдына қойыў; ~ свой требования из таларапарын алдына қойыў; ~ иск ҳақы талап етиўди билдириў, дауласатуғын алдына қойыў; ~ обвинение айыплылығын алдына қойыў.

ПРЕДЬЯВЛЯТЬ несов. см. предъявить.

ПРЕДЫДУЩИЙ прил. алдынғы, бурынғы, еткен, бүннан бурынғы болған; ~ год еткен жыл.

ПРЕДЫСТОРИЯ ж. 1. тарих алды, тарих басланбастан бурынғы; ~ человечество адамзаттың тарих басланбастан бурынғы дәўири; 2. келип шығыў алды, рајажланыў алды; ~ войни урыстың келип шығыў алды.

ПРЕЁМНИК м. 1. (наследник) мийрасхор; 2. (продолжатель) орынбасар.

ПРЕЁМНИЦА женск. от преёмник.

ПРЕЁМСТВЕННОСТЬ ж. 1. миyrаслық, миyrасхорлық; ~ властiи властиыц миyrаслығы; 2. (последовательность) избе-излики, жолын қуүйүшлык, исин даýам етиüшилик.

ПРЕЁМСТВЕННЫЙ прил. 1. (наследуемый) миyrаслы, миyrасхор; 2. (последовательный) избе-излии жолын қуүйүш, исин даýам етиüши.

ПРЕДКЕ 1. нареч. (раньше) бурын, бурынырақта, илгериде; ~ в этой деревне не было школы бурын бул аўылда мектеп жоқ еди; 2. нареч. (сначала) эүели, алды бурын, дәслеп; ~ подумай, а потом скажи эүели ойланып ал, соынан айт; 3. предлог с род. п. (раньше чего-л.) бурын; он пришёл ~ всех ол ҳэммесинен бурын келди; ~ всего биринши орында, ең әзмийетли; ~ чем -дан, -ден, -тан, -тен бурын; ~ чем отправляться в дорогу, наяд еще раз проверить, всё ли готово жолға шықпастан бурын ҳэммесиниң таяр скенлигигин тағы бир рет тексерип көриү керек.

ПРЕЖДЕВРЁМЕННО нареч. ўактынан бурын, мұддестинен бурын, мезгилиниен бурын.

ПРЕЖДЕВРЁМЕННОСТЬ ж. ўакытсызылық, мезгилсизлик.

ПРЕЖДЕВРЁМЕННЫЙ прил. ўактынан бурын, биймезгил, мезгилиниен бурын; ~ая смерть ўактынан бурынғы өлим.

ПРЕЖНІЙ прил. 1. бурынғы, илgeri, өүелги; в ~ие гәді бурынғы жылларда; 2. в знач. сущ. с. прёжнее (былое) откен нәрсе, болған нарсе; вспомнить ~ее откен нәрсени еске тусириў.

ПРЕЗИДЕНТ м. президент; президент Академии наук СССР СССР илимлер Академиясының президенти.

ПРЕЗИДЕНТСКИЙ прил. президентлик; ~е выборы президентлик сайлаўлар.

ПРЕЗИДЕНТСТВО с. президентшилик.

ПРЕЗИДИУМ м. президиум; Президиум Верховного Совета СССР СССР Жоқарғы Советиниң Президиумы; почетный ~ хурметли президиум.

ПРЕЗИРАТЬ несов. 1. кого-что (относиться с презрением) жек көриү, жаман көриү, жеркенип қараў, жаратпаў; ~ ложь этирики жек көриү; 2. что (пренебрегает) айбынбаў, қорқпаў, тайсалмаў, писент етпеў; ~ опасность қәүиптен қорқпаў, қәүипти писент етпеў.

ПРЕЗРÉНИЕ с. жек көриү, жаман көриү; жеркенип қараў; относиться с ~м к кому-либо жек көриүшилик пenen қараў.

ПРЕЗРЕННЫЙ 1. прич. от презреть; 2. прил. жек көрерлик, жаман көретуғын, жеркенишли.

ПРЕЗРÉТЬ сов. см. презирать 2; ~ опасность қәүиптен қорқпаў, қәүипти писент етпеў.

ПРЕЗРИТЕЛЬНО нареч. жек көрип, жаман көрип.

ПРЕЗРИТЕЛЬНОСТЬ ж. жек көриүшилик, жаман көриүшилик.

ПРЕЗРИТЕЛЬНЫЙ прил. жек көрген, жаман көрген, жексурын.

ПРЕИМУЩЕСТВЕННО нареч. кебинесе, айрықша, артықмаш.

ПРЕИМУЩЕСТВЕННЫЙ прил. артық, артықмаш, басым; ~ое право артықмаш хукук.

ПРЕИМУЩЕСТВО с. 1. артықшылық, артықмашлық; иметь ~о артықмашлықца иие болыу; 2. (исключительное право, привилегия) өзгешелик; ~ по ~у кебинесе, кебинше.

ПРЕИСПОДНЯЯ ж. дозақ.

ПРЕИСПОЛНЕНИЙ 1. прич. от преисполнить; 2. прил. толған, асқан, тасқан, улken; ~ надежды огада үмитленип; ~ благодарности улкен алгыс айтып.

ПРЕИСПОЛНИТЬ сов. кого-что, чем кернелү, толтырылү, толыу, сыймау; ~ радостью қуянының қойыны сыймау; ~ ненавистью жек көриүшилик пenen толыу.

ПРЕИСПОЛНИТЬСЯ сов. чем, чего кернелиү, толтырылү, толыу, сыймау; ~ радостью қуянының қойыны сыймау; ~ ненавистью жек көриүшилик пenen толыу.

ПРЕИСПОЛНЯТЬ несов. см. преисполнить.

ПРЕИСПОЛНЯТЬСЯ несов. см. преисполниться.

ПРЕЙСКУРАНТ м. прейскурант (баха көрсеткиш).

ПРЕКЛОНÉНИЕ с. 1. (действие) ииүү, бүгүү; төмен түсириү; ~ знамён байракты темен тузириү; 2. терец хүрмestи етиү, изает етиү; ~ перед геройством народа ҳалықтың қархаманлығына терец хүрмет етиү.

ПРЕКЛОНÍТЬ сов. что, уст. ииүү, бүгүү, төмен түсириү; ~ голову басын ииүү; ~ колени дизе бүгүү.

ПРЕКЛОНÍТЬСЯ сов. см. преклоняться.

ПРЕКЛОННЫЙ прил. гарры, қартайған; ~ возраст қартайған жас.

ПРЕКЛОНЯТЬ несов. см. преклонить.

ПРЕКЛОНЯТЬСЯ несов. перед кем-чем бас ииүү; ~ перед талайтом писателя жазыуышының талантына бас ииүү.

ПРЕКОСЛОВИЕ: подчиняться без ~я сеззис бағыныү.

ПРЕКОСЛОВИТЬ несов. кому, уст. қарсы сез айтыү, қарсылық көрсетиү, қайыл болымау.

ПРЕКРАСНО 1. нареч. күтә жақсы, жуда жақсы, жуда сулыү, жуда гөззәл; ~ видеть жуда сулыү көриниү; я ~ это ~ знаю мен буны жуда жақсы билемен; 2. в знач. утвержд. частицы (отлично, хорошо) жуда жақсы; я все сдеяло, — сказал я. — Прекрасно, — отвечал он ҳэммесинде ислеймен, — дедим мен. — Жуда жақсы, — деп жуяп берди ол.

ПРЕКРАСНЫЙ прил. 1. (очень красивый) ен сулыү, жуда гөззәл; 2. (очень хороший) күтә жақсы, жуда жақсы, эбден жақсы; ~ человек жуда жақсы адам; 3. в знач. сущ. с. прекрасное қандай жақсы, қандай сулылыш, қандай гөззәллыш; ~ в один ~ день бир күни.

ПРЕКРАТИТЬ сов. что и с неопр. тоқтатыү, қойыу; ~ разговоры сезди қойыу; ~ прения жарыс сеззерди тоқтатыу.

ПРЕКРАТИТЬСЯ сов. тоқталыу, тоқтау, қойылыу; дождь ~лся жаўын тоқтады.

ПРЕКРАЩАТЬ несов. см. прекратить.

ПРЕКРАЩАТЬСЯ несов. см. прекратиться.

ПРЕКРАЩЕНИЕ с. тоқтау, тоқтатыу, тоқтатылыу, қойылсыз; ~ работы жумыстың қойылсызы; ~ строительства құрылыштың тоқтауы; ~ военных действий урыс хөрекетлеринин тоқтатылыбы.

ПРЕЛЕСТНЫЙ прил. сулыу..., гәzzал, таң қалдыргандай, әжайып.

ПРЕЛЁСТЬ ж. 1. (обаяние) сулылық, гәzzаллық, таң қаларлық, әжайып-лық; 2. (привлекательность чего-л.) өзине тартышылық; ~ иозвизный жаңаңылдық; өзине тартышылығы; 3. в знач. сказ. әжайып; что-за ~1 был қандай әжайып!

ПРЕЛОМИТЬ сов. что 1. физ. бурлыу; 2. перен. басқаша түснинү, өзлестириу; ~ в своем сознании өз санаасында өзлестириу.

ПРЕЛОМИТЬСЯ сов. 1. физ. бурлыу; 2. перен. басқаша түснинү, өзлестириу.

ПРЕЛОМЛЕНИЕ с. 1. физ. бурлыу; ~ свёта нурдың бурлыуы; 2. перен. басқаша түснинү, өзлестириу.

ПРЕЛОМЛЯЕМОСТЬ ж. физ. бурлышылық.

ПРЕЛОМЛЯТЬ несов. см. преломить.

ПРЕЛОМЛЯТЬСЯ несов. см. преломиться.

ПРЕЛОСТЬ ж. ширишилик, ширингенлик, ширий баслағанлық.

ПРЕЛЫЙ прил. ширип кеткен, ширинген, ширик, ширий баслаған; ~ые листья ширип кеткен жапырақлар; ~ая кібжа ширип кеткен былғары.

ПРЕЛЬ ж. 1. ширик; ~овощи троныты прелью овоцлар ширий баслаған; 2. (запах прелого) ширип ийис, ширинген ийис.

ПРЕЛЬСТИТЬ сов. кого, чем 1. (пленить, очаровать) таң қалдырыу, өзине тартыу; он ~л меня своим умом ол өзинң ақыллылығы менен өзине тартып; 2. перен. қызықтырыу, қызығышылық туудырыу; это предложение меня ~ло был усыныс мени қызықтырды.

ПРЕЛЬСТИТЬСЯ сов. чем қызыгый.

ПРЕЛЬЩАТЬ несов. см. прельстить.

ПРЕЛЬЩАТЬСЯ несов. см. прельститься.

ПРЕЛОДИЯ ж. прелюдия (1. музыкалық шығарманың кириси) бөлими ямаса толық пьеса; 2. перен. бир нарасинң хабаршысы, жарышсы).

ПРЕМИАЛЬНЫЙ прил. 1. сыйлық, сыйлыққа арналған; ~й фонд сыйлық фонд; 2. в знач. сущ. мн. премиальные сыйлықлар; получить ~е сыйлықлар алды.

ПРЕМИНУТЬ сов. с отриц. и неопр.: не ~тъ ретин табыу; он не ~л поздравить меня ол мени күтлемеклаудың ретин тапты.

ПРЕМИРОВАНИЕ с. сыйлық беріу, сыйлау.

ПРЕМИРОВАТЬ сов. и несов. кого-что, чем сыйлық беріу, сыйлау.

ПРЕМИЯ ж. сыйлық, байрақ; он удостоен Ленинской ~и ол Ленинлик сыйлықты алдыға минасып; получить ~ю байрақ алды; страховая ~я қамсызландырыу сыйлығы.

ПРЕМУДРОСТЬ ||ъ ж. 1. (высшая мудрость) ақыллылық, даналық; 2. ирон. қыйын түснинетуғын, тесил; я не в состоянии понять всей этой ~и был тәсиллердин барлығына мен түсine алмайман.

ПРЕМУДРЫЙ прил. 1. (исполненный мудрости) ақылы асқан, дана; 2. ирон. (трудный для понимания) қыйын түснинетуғын, тесили.

ПРЕМЬЕР м. 1. см. премьеर-министр; 2. театр. премьер (бас рольди ойнаушы артист).

ПРЕМЬЕРА ж. премьера (пьесаның театрда биринши рет қойылсыз).

ПРЕМЬЕР-МИНИСТР м. премьеर-министр, бас министр.

ПРЕНЕБРЕГАТЬ несов. см. пренебречь.

ПРЕНЕБРЕЖЕНИЕ с. 1. менсинбейшилик, көзге илмеу, жек көриү; относиться к кому-л. с ~м биреүге менсинбейшилик пешен карау, биреүди көзге илмеу; 2. (отсутствие внимания) кеүил болмеу, дыққат аудармау.

ПРЕНЕБРЕЖИТЕЛЬНО нареч. менсинбейлик пенен, жек көрип, көзге илмеу.

ПРЕНЕБРЕЖИТЕЛЬНОСТЬ ж. менсинбейшилик, жек көриүшилик, көзге илмеүшилик.

ПРЕНЕБРЕЖИТЕЛЬНЫЙ прил. менсинбейтуғын, жек көретуғын, көзге илметуғын; ~отзыв менсинбейтуғын баҳа берилген пикир; ~тон жек көретуғын дауыс.

ПРЕНЕБРЕЧЬ сов. 1. кем-чем менсинбейу, көзге илмеу, жек көриү; ~дружеским советом дослык кеңести алмау; ~своими обязанностями өз ўазыйпаларын менсинбейу; 2. чем кеүил бермеу, писент етпеу; парыкламау; ~опасностью көйипти писент етпеу.

ПРЕНИЕ с. қызыу, шириү, көгерүү, базасыу; ~навбза даристиң шириүй.

ПРЕНИЯ только мн. жарыс сез; выступить в ~х жарыс сезең шыбын сийлеу; ◇ ~сторон кор. еки тәрептиң айттысыу (судта).

ПРЕОБЛАДАНИЕ с. басым келиүшилик, басым болышылық, үстем келиү, үстемлик.

ПРЕОБЛАДАТЬ несов. над кем-чем и без доп. басым келиү, басым болыу, үстем келиү, үстем болыу.

ПРЕОБЛАДАЮЩИЙ 1. прич. от преобладать; 2. прил. басым көпшилиги, үстем, көп таралған; ~ее мнение көп таралған пикир; ~ее большинство басым көпшилиги.

ПРЕОБРАЗАТЬ несов. см. преобразить.

ПРЕОБРАЗАТЬСЯ несов. см. преобразиться.

ПРЕОБРАЖЕНИЕ с. өзгериү, басқа турғе ениү.

ПРЕОБРАЗИТЬ сов. кого-что өзгертиү, өзгертиң жибериү, пүткіллей өзгертиү.

ПРЕОБРАЗИТЬСЯ сов. өзгериү, өзгерилиү, пүткіллей өзгерилиү; тепер наш город ~лся ҳазир бизиң қала пүткіллей өзгерди.

ПРЕОБРАЗОВАНИЕ с. 1. (действие) өзгериү, өзгериң, өзгериң киргизиү; 2.

(коренное изменение) өзгерис; революционные ~я революционлық өзгерислер.

ПРЕОБРАЗОВАТЕЛЬ м. қайта құрышы, қайта дүзиүши, өзгерис жасаушы, өзгертиүши.

ПРЕОБРАЗОВАТЕЛЬНИЦА женск. от преобразователь.

ПРЕОБРАЗОВАТЬ сов. что 1. (совершенно изменить) қайта құрышы, қайта дүзиүші, қайта өзгертиүші, өзгерис киргизиү; 2. (превратить) айланыү, айландырыү, өзгерилиү; ~ кинетическую энергию в тепловую кинетикалық энергияны жылдызық энергия айландырыү.

ПРЕОБРАЗОВАТЬСЯ сов. 1. (измениться) қайта құрышы, қайта дүзилиү, өзгерилиү, өзгерис кириү; 2. айланыү, өзгерилиү; переменился ток ~лся в постоянный өзгермели ток тұрақты токқа айланы.

ПРЕОБРАЗОВЫВАТЬ несов. см. преобразовать.

ПРЕОБРАЗОВЫВАТЬСЯ несов. см. преобразоваться.

ПРЕОДОЛЕВАНИЕ с. см. преодоление.

ПРЕОДОЛЕВАТЬ несов. см. преодолеть.

ПРЕОДОЛЕНИЕ с. жениү; ~ трудиостей қызынышылықтарды жениү.

ПРЕОДОЛЕТЬ сов. 1. кого-что (одолеть, победить) жениү, женип шынгуү; ~ врага душманларды жениү; 2. что (осилить, справиться с чем-л.) басып өтиү, жениү; шыдамалық көрсетиү, шыдау; ~ препятствие тосқынлықтарды басып өтиү; ~ бөль ауырға шыдау.

ПРЕОДОЛЫМЫЙ прил. жениүге болатуын, басып өтиүге болатуын, шыдауға болатуын.

ПРЕПАРАТ м. препарат (1. изертлеүлдер жүргизиү үшін таярланған ҳайданат ямаса өсімлик организминң бир бөлекі; 2. изертлеүлдер жүргизиү үшін таярланған химиялық зат).

ПРЕПАРАТОР м. препаратор (препарат таярлашы адам).

ПРЕПАРИРОВАТЬ сов. и несов. кого-что препарат таярлаү.

ПРЕПИНАНИЕ с.: знаки ~я грам. тыныс белгилери, иркилис белгилери.

ПРЕПАРИТЕЛЬСТВО с. тартысыұшылық, қасарысыұшылық.

ПРЕПИРАТЬСЯ несов. с кем-чем тартысыу, қасарысыу.

ПРЕПОДАВАНИЕ с. оқытуү, сабак берүү; ~ в школе мектепте оқытуү.

ПРЕПОДАВАТЕЛЬ оқытушы, мұғаллим; ~ математики математика мұғаллим.

ПРЕПОДАВАТЕЛЬНИЦА женск. от преподаватель.

ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКИЙ прил. оқытушылық, мұғаллимлик; ~ стаж мұғаллимлик стажы.

ПРЕПОДАВАТЬ несов. что и без доп. оқытуү, сабак берүү; ~ химнию химиядан оқытуү.

ПРЕПОДАТЬ сов. что оқытуү, үйретиү; ~ хороший урок турмыстың жақсы сабакын үйретиү.

ПРЕПОДНЕСТИ сов. что. 1. берүү, тапсыруү, усыныү; ~ подарок сыйлық берүү;

2. перен. разг. айтыү, хабар етиү; ~ неприятную новость унассыз хабар айттыү.

ПРЕПОДНОСИТЬ несов. см. преподнести.

ПРЕПОДНОШЕНИЕ с. 1. (действие) берүү, тапсыруү, усыныү; 2. (дар, подарок) сыйлық.

ПРЕПОН||А ж. уст. тосқынлық, гедирги; чинить ~ы тосқынлық етиү, гедирги ислеү.

ПРЕПОРУЧАТЬ несов. см. препоручить.

ПРЕПОРУЧИТЬ сов. кого-что, кому-чemu, уст. тапсыруү, исенин тапсыруү, қарауына бериү.

ПРЕПРОВОДИТЕЛЬНЫЙ прил. коса жиберилетуғын, коса жиберилген; ~ая записка коса жиберилетуғын хат.

ПРЕПРОВОДИТЬ сов. что жибериү, женелтиү (документти, материалды).

ПРЕПРОВОЖДАТЬ несов. см. препроводить.

ПРЕПРОВОЖДЕНИЕ с. жибериү, женелтиү; ~ ~ времени ўақыт откерүү, ўақыт еткисиү.

ПРЕПЯТСТВИЕ с. иркниш, гедерги, тосқын; чинить ~я кому-л. тосқынлық жасау; преодолеть все ~я барлық тосқынлықтарды сапластырыу; брат ~е спорт. гедиргини алыу, иркништі алыу.

ПРЕПЯТСТВОВАТЬ несов. кому-чему иркниш жасау, иркниш ислеү, гедирги жасау, тосқынлық ислеү.

ПРЕРВАТЬ сов. 1. что (прекратить) тоқтатыү, узиү, бөлиү; ~ отношение катнасыты узиү; ~ разговор гәпти, бөлиү; ~ молчание тыныштықты бөлиү; 2. кого (перебить) бөлиү, иркүү, тоқтатыү; ~ преподавателя вопросом мұғаллимди сорау берип тоқтатыү.

ПРЕРВАТЬСЯ сов. бөлинүү, узилиү, тоқтатыү; разговор ~лся сез болнин калды.

ПРЕРЕКАНИЯ с. мн. (ед. пререкание с.) сез алышыү, керисиү, шекинисиү, айтсыү.

ПРЕРЕКАТЬСЯ несов. с кем, разг. сез алышыү, керисиү, шекинисиү, айтсыү.

ПРЕРИЙ мн. (ед. прерия ж.) геогр. прерия (Арқа Америкада кең далалық).

ПРЕРОГАТИВА ж. прерогатива (мамлекеттик органға ямаса экසқары дәрежеси хизмет адамына берилген шексис ҳұқуқ).

ПРЕРЫВАТЬ несов. см. прервать.

ПРЕРЫВАТЬСЯ несов. см. прерваться.

ПРЕРЫВИСТО нареч. үзип-үзип, аплығып; ~ дышать аплығып дем алыу.

ПРЕРЫВИСТЫЙ прил. үзилип-үзилип, аплығып; ~ая речь аплығып айттылған сез.

ПРЕСЕКАТЬ несов. см. пресечь.

ПРЕСЕКАТЬСЯ несов. см. пресечься.

ПРЕСЕЧЕНИЕ с. тыйыү, тыйым салыү, болдырмау, тоқтатыү; ~е агрессии агрессияны болдырмай; ~ мера ~я юр. жинаятылы хәрекетлерди болдырмау шаралары.

ПРЕСЕЧЬ сов. что тыйыү, тыйым салыү, болдыртпау, тоқтатыү; ~ зло жаманлықты болдыртпау.

ПРЕСЕЧЬСЯ сов. 1. тыйым салыныү, болдырлымау, тоқтап қалыү; на этом наш разговор ~еся усының менен бизиз сезизмиз тоқтап қалды; 2. (о голосе, выступах) шықпай қалыү, үнн питиү.

ПРЕСЛÉДОВАНИЕ с. 1. (действие) күү-
ыу, изине тусиү, изинен күүүү; ~е неприят-
еля душпанды күүүү; 2. (притеснение,
гонение) күудалау, изине тусиү, шетлетиү;
подвергаться ~ям күудаланыү, күудалауға
тусиү.

ПРЕСЛÉДОВАТЕЛЬ м. күүалаушы, күү-
далаушы, изине тусиүши.

ПРЕСЛÉДОВАТЕЛЬНИЦА женск. от
преследователь.

ПРЕСЛÉДОВАТЬ несов. 1. кого-что
(гнатья) күүүү, изине тусиү, изинен
куүүү; ~овать волка қасырдың изине
тусиү; ~овать врага душпанды күүүү; 2.
кого-что (подвергать гонению) күудалау,
изине тусиү, шетлетиү; 3. кого-что, перен.
(донимать, мучить) изинен қалмау, маза-
сын алайу, биймаза етиү, есинен шыкпау,
тынышын алайу; ~овать насмешками күлки-
ге аллып биймаза етиү, күлкү етип тынышын
алайу; мен ~ует мыслы, что... ... деген ой
менин есімнен шықпайды; 4. что (стрем-
иться) умытылүү, хәрекет етиү, ойлау,
ғамын жеү, гөзлөү; ~овать свой интересы
өз мәпин ойлау; ~овать однү цөль бир
мақсети гөзлөү.

ПРЕСЛОВУТЫЙ прил. аты шықкан,
шаўқымы жер жарған.

ПРЕСМЫКАТЕЛЬСТВО с. жарамсақлық,
жағымпазлық, қошаметтейшилик.

ПРЕСМЫКАТЬСЯ несов. жарамсақланыү,
жағымпазлық етиү, қошаметтейшилик етиү.

ПРЕСМЫКАЮЩИЙСЯ 1. прич. от пре-
смыкаться; 2. в знач. сущ. мн. пресмыкаю-
щиеся зоол. жер бауырлайшылар.

ПРЕСНОВÓДНЫЙ прил. 1. дұзсыз суұ-
лы, душы суұлы; ~ое бозеро. душы суұлы
көл; 2. дұзсыз сууда жасайтуғын, душы сууда
жасайтуғын; ~ые рибы душы суұ-
да жасайтуғын балықлар.

ПРЕСНЫЙ прил. 1. дұзсыз, дузы кем,
душы (о воде, пище); ашымаған, аши-
тылмаған (о тесте); 2. перен. разг. (ли-
шённый занимательности) қызықсыз, кур-
гақ, кедири; ~ расскáз қызықсыз эңгіме.

ПРЕСПОКОЙНО нареч. разг. тып-тыныш,
тым-тырыс, жын-жырт.

ПРЕСПОКОЙНЫЙ прил. шабан, асық-
пайтуғын; ~м образом разг. асықпай.

ПРЕСС м. искенже, пресс; ручной ~
кол пресси; положить под ~ искенжениң
астына қойыу; ⚡ брюшной ~ анат. құрсақ
булышын етлеринң қарынды қысыуы.

ПРЕССА ж. пресса, баспа сез.

ПРЕСС-БЮРО с. нескл. пресс-бюро (1.
белгилі бир мәйсүмде шелкемлестирилете-
тын баспа сөздің редакциялық аппараты;
2. баспа сөз агентствосы қасындағы тұрақ-
лы болым).

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ ж. пресс-кон-
ференция.

ПРЕССÓВАННЫЙ 1. прич. от прессо-
ваться; 2. прил. прессленген, искенже менен
қысылған; тыбызап жыйналған; ~ое сено
тығызап жыйналған пишен.

ПРЕССОВАТЬ несов. что пресслеу, пресс
пенеи қысыу, искенжелөу.

ПРЕСС-ПАПЬЕ с. нескл. пресс-папье
(сия соратуғын прибор).

ПРЕСТАРЁЛЫЙ прил. әбден қартайған,
жудә қартайған, карт, күтә гарры.

ПРЕСТИЖ м. абрай, қетере, тәсир; под-
держание ~а абрайды сақлау.

ПРЕСТБОЛ м. тахт; вступить на ~ тахтқа
миниү; свергнуть с ~а тахтai құлатыү.

ПРЕСТОЛОНАСЛЁДИЕ с. тахт муралер-
лиги, тахт мийрасхорлығы.

ПРЕСТОЛОНАСЛЁДНИК м. тахт мурал-
ери, тахт мийрасхоры.

ПРЕСТУПАТЬ несов. см. преступить.

ПРЕСТУПИТЬ сов. что, уст. бузыү,
шегинен шығыү; ~ закби законды бузыү.

ПРЕСТУПЛЕНИЕ с. қылмыс, жинаят;
состав ~а жинаяттың составы; поимать
на месте ~а қылмыс устинде устап алайу;
совершить ~е жинаят ислеү.

ПРЕСТУПНИК м. қылмыскер, жинаят-
ши.

ПРЕСТУПНИЦА женск. от преступник.

ПРЕСТУПНОСТЬ ж. қылмыслылық, жи-
наяттылық; борьба с ~ю жинаяттылық
пенен гурес.

ПРЕСТУПНИЙ прил. қылмыслы, жи-
наятты; ~ая небрежность жинаятты са-
лақтық; ~ые элементы қылмыслы эле-
ментлер.

ПРЕСЫТИТЬ сов. кого-что әбден тойғы-
зыү, күта тойғызыү, жудә тойғызыү.

ПРЕСЫТИТЬСЯ сов. чем и без доп.

1. (насытиться) әбден тойыү, күта тойыү,
жудә тойыү; 2. перен. тойыү, қаныү, жа-
лығыү; ~ развлечениями ойын-кулкиден
тойыү.

ПРЕСЫЩАТЬ несов. см. пресытить.

ПРЕСЫЩАТЬСЯ несов. см. пресытиться.

ПРЕСЫЩЕНИЕ с. әбден тойыү, күта
тойыү, жудә тойыү; испытывать ~ әбден
тойып кетиү, жудә тойып кетиү.

ПРЕСЫЩЕННОСТЬ ж. әбден тойғанлық,
күта тойғанлық, жудә тойып кетиүшиси.

ПРЕСЫЩЕННЫЙ 1. прич. от пресы-
тить; 2. прил. әбден тойған, күта тойған,
жудә тойып кеткен.

ПРЕТВОРÉНИЕ с. ендирүү, асырыү;
~ в жизнь турмысқа асырылыу.

ПРЕТВОРÍТЬ сов. что ендирүү, асырыү;
~ в жизнь турмысқа асырыү.

ПРЕТВОРÍТЬСЯ сов. во что асырылыү,
ендирилиү; ~ в жизнь турмысқа асыры-
лыу.

ПРЕТВОРЯТЬ несов. см. претворить.

ПРЕТВОРЯТЬСЯ несов. см. претворяться.

ПРЕТЕНДЕНТ м. претендент, талапкер.

ПРЕТЕНДЕНТКА женск. от претендент.

ПРЕТЕНДОВАТЬ несов. на кого-что
талапланыү, тырысыү, умытылүү; ~ на осо-
бое положение айрықша жағдайы ийе-
леүге талапланыү; ~ на учёность илим-
пазлықта талапланыү, билимли болыға
умтылүү.

ПРЕТЕНЗИЯ ж. 1. талап; удовлетво-
рить чью-л. ~ю талабын қанаатландыруү;
предъявлять ~и талап қойыу; 2. талабы
бар, дау, талап қойышы; человек с ~ами
дауы бар адам; ⚡ быть в ~и на кого-л.
екпеси болыу, екпелеу.

ПРЕТЕНЦИОННОСТЬ ж. қоқырайғанлық,
компыйғанлық.

ПРЕТЕНЦИОЗНЫЙ прил. қоқырайған, ҳоммыған.

ПРЕТЕРПЕВАТЬ несов. см. претерпеть.

ПРЕТЕРПЕТЬ сов. что 1. (пережить, испытать) бастаң кешириү, бастаң өткериү; ~ лишёния қыйышылықтарды бастаң өткериү; 2. ушырау, дус болыу; ~ изменения өзгерислерге ушырау.

ПРЕТИТЬ несов. безл. кому-чemu жеркенин туғызыу, жеркентиү; мне ~ло его хвастовство оның мақтаншақлығы мени жеркендиди.

ПРЕТКНОВЁНИЕ с.: камень ~я тоскының, гедерги.

ПРЕТЬ несов. 1. (тлеть, гнить) қызыу, шириү, көгериү, баз басыу; 2. разг. (упревать) демлениү, жарылыу, есте қайнау.

ПРЕУВЕЛИЧЕНИЕ с. 1. (действие) асырыу, асырып айтыу, улгайтып көрсетиү, үлкейтип көрсетиү, қопсытыу, лап етиү; ~е опасности қәүипликти асырып айттыу; 2. қосып айттыу, қопсытып айттыу; в его рассказе много ~ий оның гәпинде қосып айттылғанлар кеп.

ПРЕУВЕЛИЧЕННЫЙ 1. прич. от преувеличить; 2. прил. асырылған, асырылып жиберилген, үлкейтип көрсетилген, қопсытылған, лап етилген.

ПРЕУВЕЛИЧИВАТЬ несов. см. преувеличить.

ПРЕУВЕЛИЧИТЬ сов. что 1. асырыу, асырып айттыу, улгайтып көрсетиү, үлкейтип көрсетиү, қопсытыу, лап етиү; ~ чыл. заслуги биреудиң хыметин асырып айттыу; 2. қосып айттыу, қопсытып айттыу; он любит немного ~ ол бир қанша қосып айттыды тәүир көреди.

ПРЕУМЕНЬШАТЬ несов. см. преуменьшить.

ПРЕУМЕНЬШЕНИЕ с. киширейтиү, киширеитип көрсетиү, азайтыу, азайтып көрсетиү, азайтып айттыу, кемитип айттыу, кемитиү.

ПРЕУМЕНЬШИТЬ, ПРЕУМЕНЬШИТЬ сов. что киширейтиү, киширеитип көрсетиү, азайтыу, азайтып көрсетиү, азайтып айттыу, кемитип айттыу, кемитиү; ~ трудности дела истиң қыйышылығын киширеитип көрсетиү.

ПРЕУСПЕВАТЬ несов. см. преуспеть.

ПРЕУСПЕТЬ сов. в чём жетискенликке ерисиү, табыска жетисиү; ~ в жизни турмыста табыска жетисиү.

ПРЕФЕКТ м. префект (1. Францияда департаменттиң басында түрган адам); 2. бир қатар буржуазиялық елларде полицияның начальниги).

ПРЕФЕКТУРА ж. префектура (айрым капиталисттик мамлекеттердеги административлик территориялық басқаруу органдары; оның хызмет орны ҳам көңсеси).

ПРЕФЕРАНС м. преферанс (соқта ойынын бир тури).

ПРЕФИКС м. грам. префикс (түбір алдынан жалғанатуын қосымша).

ПРЕФИКАЛЬНЫЙ прил. грам. префикслик.

ПРЕФИКАЦИЯ ж. грам. префиксация (түбір алдынан қосымталардың келий тәртиби).

ПРЕХОДЯЩИЙ прил. (временный, недолговечный) кешпели, өтпели, ўақытша; ~ ее явление ўақытша кубылыс.

ПРЕЦЕДЕНТ м. прецедент (бурын болып еткен ҳэм соңғы ўақыяларға үлгі болып оларды җаклағы болатын ис).

ПРИ предлог с предл. п. 1. (около, возле, у) қасында, жанында, түбинде; разбить сад ~ доме жайдың қасына баг егиү; ~ входе кирер аўызда; 2. (в присутствии) алдында, көз алдында; ~ мне мениң көз алдында; сказать ~ всем народа көшиликтин алдында айттыу; 3. (во время, в эпоху) ўақында, тусында, заманда; ~ жизни тири ўақында, тирисинде; при смерти елдер алдында; ~ Петре Первому Петр Бириншиңиң ўақында; 4. (посредством, вследствие) арқасында, себебинен, салдарынан; менен; ~ помощи друзей досларының жәрдеминиң арқасында; 5. (указывает на наличие чего-л.) қасында, жанында; иметь справку ~ себе жанында справкасы болыу; паспорт ~ вас? паспортының қасында ма?; 6. (указывает на подчинённость, принадлежность) -да, -де, -та, -те қасындағы, жанында; если ~ заводе заводтың қасындағы ясли; работать ~ штабе штабта ислеү; адъютант ~ генералдың қасындағы адъютант; 7. (несмотря на) қарамастан; ~ всем том усының барлығына қарамастан; ~ всем желания барлық тилемерге қарамастан; ◇ ~ его уме оның ақылы менен; ~ этом усының менен бирге.

ПРИ- приставка 1. фейиллерди жасағанда тәмендеги мәннелерди билдиреди: 1) ҳәрекеттиң ақырына дейин болғанын, мыс.: приехать келиү; прибежать жуурып келиү; 2) ҳәрекеттиң бир жуујамқа келиүн, мыс.: приготовать таяраптап койыу; приучить ўиретиү; 3) жақынласыуды, жақын тишиуды, мыс.: приставить жақын койыу, сүйеп койыу; притронуться тишип кетиү; 4) бириктириуды, жасыстырыуды, мыс.: при克莱ить желимлеу; примерзнутты қосылып тоңлап қалыу; 5) басыуды, тыңзылауды, мыс.: придавать устинен басыу; примять басып тастау; 6) ҳәрекеттиң озине ҳам из мағине арналғанын, мыс.: привлечь катнастырыу, тартыу; присвоить озинине айландыруу; 7) устине қосылыуды, қосып алыуды, мыс.: прикупить қосып сатып алыу; приписать қосып жазыу; 8) ҳәрекеттиң толық емеслигин, мыс.: приоткрыть азырак ашыңырау; притушить сөндирүү; 2. атлықтарды ҳам келбетликлерди жасағанды «қасындағы, жанындағы, капитальнадағы» деген мәннелерди береди, мыс.: Приуралье Урал жаны; приусадебный үй қапталы.

ПРИБАВИТЬ сов. 1. что, чего (добавить, досыпать) қосыу, салыу; куйыу (долить); ~ сблизи в суп сорпага қосымаша дуз салыу; 2. что, чего (увеличить) көбейтиү, қосыу; ~ зарплату хызмет ҳақыны көбейтиү; 3. что и без доп., разг. (в весе) семириү.

косылы́у, аўырланы́у; 4. что айтты́у (*скаватъ*); жазы́у (*написатъ*); 5. что и без *dop.*, разе. (*преувеличить*) улгайтып айтты́у, косы́у, косып айтты́у; ~ от себя́ өзиниц жанынан косы́у; 6. что косы́у, косып көриу; к трём ~ пять үшке бести косы́у.

ПРИБАВИТЬСЯ сов. 1. косылы́у, көбейи́у, узайы́у; народу ~лось адамлар көбейди; день ~лся күн узайды; воды в реке ~лось дәръяда суулар көбейди; 2. (*стать тяжелее*) семири́у, косылы́у, аўырланы́у; ~ в вёссе салмага аўырланы́у.

ПРИБАВКА ж. 1. (*действие*) көбейти́у, кебейи́у, косы́у, косылы́у; произвесті ~у зарплáты хызмет жақыны косы́у; 2. (*в весе*) семири́у, косылы́у, аўырланы́у; 3. косымта, косымша, устеме; получить ~у косымта алый.

ПРИБАВЛÉНИЕ с. 1. (*действие*) косы́у, косылы́у, көбейи́у; ~ зарплáты хызмет жақыныц кебейи́у; 2. (*в весе*) семири́у; 3. (*то, что привалено*) устеме, косымта, косымша; ♦ ~ семейства бала-шагалы болы́у.

ПРИБАВЛЯТЬ несов. см. прибавить.

ПРИБАВЛЯТЬСЯ несов. см. прибавиться.

ПРИБАВОЧНЫЙ прил. эк. устеме, косымта, косымша; ~ый продукт косымша енин; ~ая стоимость косымша күн.

ПРИБАУТКА ж. разг. шебер сез.

ПРИБЕГАТЬ I несов. см. прибежать.

ПРИБЕГАТЬ II несов. см. прибегнуть.

ПРИБЕГНУТЬ сов. к кому-чemu сүйени́у, арка бери́у; колланы́у, жумса́у; алый; ~ к помощи врач артың жәрдемине сүйени́у; ~ к решительным мерам шешишши илажлар колланы́у; ~ к оружию колга курал алый.

ПРИБЕДНЯТЬСЯ сов. см. прибедняться.

ПРИБЕДНЯТЬСЯ несов. разг. 1. жарлысыны́у, гедесини́у; 2. перен. билмейтуғысырап керини́у.

ПРИБЕЖАТЬ сов. жууырып кели́у, жууырып жети́у; ~ первым биринши болып жууырып кели́у.

ПРИБЕЖИЩЕ с. баспана, пана, тирек, таяныш; служить ~м кому-л. биреүгэ баспана болы́у.

ПРИБЕРЕГАТЬ несов. см. приберечь.

ПРИБЕРЁЧЬ сов. что, чега сақлап койы́у, сақла́у; ~ дényги на покупку ақшаны зат сатып алыша сақлап койы́у.

ПРИБИВАТЬ несов. см. прибить 1, 2, 3.

ПРИБИРАТЬ несов. см. прибрать.

ПРИБИРАТЬСЯ несов. см. прибраться.

ПРИБИТЬ сов. 1. что (*приколотить*) мыйык пenen қағы́у, қағы́у, қағып койы́у, шегеле́у; 2. что (*ветром, дождём, градом*) басы́у, жапыры́у; 3. кого-что (*пригнать*) шыгары́у, айдал ақели́у; лóдку ~ло к берегу қайыкты жағаға шыгарып тастады; 4. кого, разг. (*побить*) уры́у, саба́у.

ПРИБЛИЖАТЬ несов. 1. см. приблíзить; 2. кого-что (*об оптических приборах*) жақын етип көрсети́у.

ПРИБЛИЖАТЬСЯ несов. см. прибли́зиться.

ПРИБЛИЖЕНИЕ с. 1. (*действие*) жақыналау, жақынлатыу, жақын кели́у, жа-

қынлат қалы́у; ~е поездда поездыц жақыналау; ~е весны бәхәрдин жақынлат қалы́у; 2. мат. жақынлау; стéпень ~я жақынлау дарежеси.

ПРИБЛИЖЕННОСТЬ I ж. мат. шамалылық, жақынлылық; ~ значение мәнисиң жақынлығы.

ПРИБЛИЖЁННОСТЬ II ж. (*к высокопоставленному лицу*) жақын, ақылласлық.

ПРИБЛИЖЁННЫЙ I прил. мат. шамаланған, жақын; ~ое значение дроби белшектиц муғдарыныц жақынлығы.

ПРИБЛИЖЁННЫЙ II 1. прил. жақын ақыллас; 2. в знач. сущ. м. **приближённый и ж.** приближённая жақын ақыллас; ~е царя патшаныц жақын ақылласлыры.

ПРИБЛИЗИТЕЛЬНО нареч. 1. шамал менен, шамалап; 2. ең көп болғанда, ең аз болғанда, сәл ертерек, сәл кеширек; истратить ~ десять рубль ең көп болғанда он сом шығын етий.

ПРИБЛИЗИТЕЛЬНОСТЬ ж. шамалылық, шамаласлық; ~ подсчётов есаплаудардыц шамалылығы.

ПРИБЛИЗИТЕЛЬНЫЙ прил. шамасында, жақын, шама менен, шамаль; ~ итог шамен исленген жүйма.

ПРИБЛИЗИТЬ сов. 1. кого-что, к кому-чему жақынлатыу, жақын келтириу; ~ книгу к глазам китапты көзине жақынлатыу; 2. что (*ускорить наступление чего-л.*) тезлети́у, жақынлатыу; ~ срок окончания работы жумыстың пинти мұддетин тезлети́у; ~ решительный момент шешишши пайытты жақынлатыу; 3. кого, перен. өзине тартыу, өзине жақынлатыу.

ПРИБЛИЗИТЬСЯ сов. 1. к кому-чему жақыналау, жақынласыу; 2. к чему (*по времени*) жақын қалыу, жақын келиу; 3. к чему (*стать похожим на что-л.*) уқас болыу, уқаслық етиу, уқас келиу, туұры келиу; ~ к идеалу идеалына уқас келиу.

ПРИБОЙ м. жага толқыны; морской ~ тениздиц жага толқыны.

ПРИБОР м. в разн. знач. əсбап, прибор; измерительные ~ы өлшеу əсбаплары; брітвенный ~ қырыны́у əсбабы; чернильный ~ сия сауыт; нагревательные ~ы қызырыу приборлары.

ПРИБОРОСТРОЕНИЕ с. əсбап ислеп шығарыу; тóчное ~ саррас əсбаплар ислеп шығарыу.

ПРИБРАТЬ сов. что 1. разг. (*привести в порядок*) жыйнастырыу, тәртипке келтириу, жыйнап койы́у; ~ в комнате белмениң тәртипке келтириу; ~ за кем-либо биреүдің кейинин жыйнастырып койы́у; 2. (*убрать, спрятать*) жасырыу, жасырып койы́у, алыш койы́у, салып койы́у; ♦ ~ к рукам 1) (*кого-л.*) биреүди қолға алый, биреүди айтықанына жүргизиу; 2) (*что-л.*) бир кэрсени өзиники етиу, ийелеп алый, өзиникне айландыру.

ПРИБРАТЬСЯ сов. разг. тәртипке келтирилиу, жыйнап койы́у, жыйнастырылыу; ~ в комнате белмениң ишин жыйнап койы́у.

ПРИБРÉЖНÝЙ прил. жағадағы, жағалаудағы, сүй жағасындағы; ~ая степь жағалаудағы дала.

ПРИБRÉЖЬЕ с. жағадағы жер, жағалаудағы жер.

ПРИБРЕСТИ сов. әсте-ақырын келиү, асықпай келиү.

ПРИБУКСИРОВАТЬ сов. что буксирге алыу, буксирулеу.

ПРИБЫВАНИЕ с. көбейиү, кириү, артыү; ~ воды в колбдце құдықтагы суудың көбейиү.

ПРИБЫВАТЬ несов. см. прибýть.

ПРИБЫЛ^Ь ж. 1. (доход) пайда, кирис; чистая ~ың нақ пайда, нақ кирис; ~ың монополияның пайдасы; отчисления от ~ең тускен пайдадан белип шыгарыу; приносить ~ың пайда келтириү; 2. (увеличение, прибавление) көбейиү, қосылуу; ~ың грунтовых вод жер асты сууларының көбейиү; ~ың население халықтың көбейиү.

ПРИБЫЛЬНОСТЬ ж. пайда келтириү-шилик, пайда түсириүшилик; ~ предпринимательство керханың пайда келтириүшилиги.

ПРИБЫЛЬНЫЙ прил. пайдалы, пайда келтирутуын, пайда түсиригуын; ~ое предпринимательство пайда түсиригуын керхана; ~ое деңгээл пайдалы ис.

ПРИБЫТИЕ с. келиү, ушып келиү (самолёт); по ~е келгеннен соң; ~е поездов поездлардың келиүи; ~е делегацияның келиүи.

ПРИБЫТЬ сов. 1. (прийти, приехать, проплыть) келиү; ушып келиү (прилететь); поезд прибыл поезд келди; пароход прибыл в два часа пароход сошел кедилди; ~ в чөл-л. распоряжение биреүдиге қарауына келиү; груз прибыл жук келди; 2. (увеличиться) көбейиү, тасыу, қосылуу, артыу, узайыу; ~ың водá в реке прибыла дарьянның сууды тасыды; день прибыл күн узайды; ~ың нашего полку прибыло близиң катарымыз есть, бизлер көбейдик.

ПРИВАЛ м. 1. (остановка) дем алыу, тыныу; сделать ~ у реки дарьянның жағасында дем алыу; 2. (место остановки) жолда дем алыу орны, тынатуын жер; 3. мор. (действие) тоқтау, келип тоқтау; ~ к берегу жағаға тоқтау.

ПРИВАЛИВАТЬ несов. см. привалить.

ПРИВАЛИВАТЬСЯ несов. см. привалиться.

ПРИВАЛИТЬ сов. 1. что, к чему сүйеп қойыу, ысырып қойыу, жылыстырып қойыу; ~ бревно к стене берене ағашты дийүалға сүйеп қойыу; 2. мор. (пристать, причалить) тоқтау, келип тоқтау.

ПРИВАЛИТЬСЯ сов. к кому-чему, разг. сүйениү.

ПРИВАРИВАТЬ несов. см. приварить.

ПРИВАРИВАТЬСЯ несов. см. привариться.

ПРИВАРИТЬ сов. что, к чему, тех. (приделать сваркой) еритип беркитиү, еритип биректириү.

ПРИВАРИТЬСЯ сов. тех. еритилип беркитиү, еритилип биректирилиү.

ПРИВАРОК м. ыссы аўкат.

ПРИВАРКА ж. тех. еритип беркитиү, еритип биректириү.

ПРИВЕДЕНИЕ с. келтириү, салдырыу, асырыу; бердириү (к присягэ); ~ фактлар келтирнүү; ~ в движение хәрекетке келтириү; ~ примёра мысал келтириү; ~ к обещанию знаменатель мат. ортак белнимге келтириү; ~ к присягэ ант бердириү.

ПРИВЕЗТИ сов. кого-что, чего жеткериү, алып барыу, алыш келиү; тасыу (велик пленен); ~есті новый инвентарь таза ускене алыш келиү; ~есті подарок саўға алыш келиү; он ~ең интересную новость ол кызыллы жаңаңыл алыш келди.

ПРИВЕДЛИВОСТЬ ж. разг. кеп таңланышылык, гежиршилик.

ПРИВЕРÉДЛИВЫЙ прил. разг. кеп таңлайтуын, гежир; ~ большей кеп таңлайтуын науқас.

ПРИВЕРÉДНИК м. разг. кеп таңлаушы адам, гежир киси.

ПРИВЕРÉДНИЦА женск. от привередник.

ПРИВЕРÉДНИЧАТЬ несов. разг. кеп таңланышы, гежирлениү.

ПРИВЕРЖЕНЕЦ м. жақлаушы, тәрепдар.

ПРИВЕРЖЕННОСТЬ ж. жақлаушылык, тәрепдарлык.

ПРИВЕРЖЕННЫЙ прил. жақлаушы, тәрепдар.

ПРИВЕРНУТЬ сов. что, разг. 1. (затянуть) бурап беркитиү, таўлап қатырыу; ~ гайку гайканы таўлап қатырыу; 2. (прикрепить) бурап қағыу, таўлап қағыу; 3. бурап қайтарыу, таўлап пәсейтиү; ~ фитиль в лампе лампаның пилигин таўлап пәсейтиү.

ПРИВЕРТЫВАТЬ несов. см. привернуть.

ПРИВЕС м. с.-х. салмак, аўырлык; среднесуточный ~ төлт бузайлардың бир суткада орташа салмагы.

ПРИВЕСТИ сов. 1. что (прикрепить) асып қойыу, илдирип қойыу; 2. что, чего, разг. (прибавить для веса) қосып өлшетиү.

ПРИВЕСНОЙ прил. илинип түрүшү, асылып түрүшү; ~ замок илинип түрүшү күлл.

ПРИВЕСОК м. разг. қосымта бөлек, устеме бөлек (өлшегендө).

ПРИВЕСТИ сов. 1. кого (доставить куда-л.) жеткериү; ертис алыш келиү; ертис алыш барыу; ~сті детёй домой балаарды үйине алыш келиү; 2. кого-что экелиү, алыш келиү, бир жүймаққа келтириү, жеткериү; ~сті к побéде жеңиске жеткериү; 3. кого-что келтириү, салдырыу, асырыу; бердириү (к присягэ); ~сті в движение хәрекетке келтириү; ~сті в исполнение иске асырыу; 4. кого-что, к чему алыш келиү, келтириү; ~сті к гибели жоқ болыуға алыш келиү; 5. что келтириү, айтүү, табыу; ~сті примёр мысал келтириү; ◇ ~сті в известность аныклау, анығын билиү; ~сті в себя 1) (привести в чувство) өзине келтириү, есина келтириү; 2) (заставить опомниться) терен ойдан шығарыу; это не ~дёт к добру

был жақсылыққа алып бармайды; это не ~дёт ни к чёму хорбшему буның ақыры жақсылық пенен питтейди.

ПРИВЕСТИСЬ сов. безл. кому, разг. туура келиү; мне ~лось там побывать маған ол жерде болыўга туура келди.

ПРИВЕТ м. салем; горячий ~ қызығыны салем; с ~ом салем менен; передать ~ салем айтыў.

ПРИВЕТЛИВО нареч. жыллы жүз бенен, жыллы шырай менен.

ПРИВЕТЛИВОСТЬ ж. жыллы жүзлиник, жыллы шырайлык.

ПРИВЕТЛИВЫЙ прил. жыллы жүзли, жыллы шырайлы; ~ человёк жыллы жүзли адам.

ПРИВЕТСТВЕННЫЙ прил. кутлықлау; ~ая речь кутлықлау сез.

ПРИВЕТСТВИЕ с. 1. кутлықлау; обменяться ~ями кутлықлаулар жибересиү; 2. кутлықлау, кутлықлап айтылган сез; послать ~е юбилир юбилиярге кутлықлау жибериү.

ПРИВЕТСТВОВАТЬ несов. 1. кого-что (здравствовать) салем бериү, салемлесиү; 2. кого-что (обращаться с приветствием) кутлықлау ~ юбилир юбилияды кутлықлау; 3. что (одобрять) күятлау, қошаметлеү; ~ почин передовиков алдынғылардың басламасын күятлау.

ПРИВЕШИВАТЬ несов. см. привесить.

ПРИВИВАТЬ несов. см. привить.

ПРИВИВАТЬСЯ несов. см. привиться.

ПРИВИВКА ж. 1. с.-х. сабыў; 2. мед. шанышыў.

ПРИВИВОЧНЫЙ прил. шанышыў; ~ая вакцина шанышыў вакцинасы.

ПРИВИДЕНИЕ с. хурей, ерўак, елес.

ПРИВИДЕТЬСЯ сов. разг. жок нэрсе елесел көриниү.

ПРИВИЛЕГИРОВАННОСТЬ ж. артық-машлык.

ПРИВИЛЕГИРОВАННЫЙ прил. артық-машлы; ~ое положение артықмаш жагдай.

ПРИВИЛЕГИЯ ж. артықмашлык.

ПРИВИНТИТЬ сов. что, к чему бурап бекитиү, таўлап бекитиү.

ПРИВИНТИТЬСЯ сов. разг. бурап бекитиши, таўлап бекитиши.

ПРИВИНЧИВАТЬ несов. см. привинтить.

ПРИВИНЧИВАТЬСЯ несов. см. привинтиться.

ПРИВИРАТЬ несов. см. приврать.

ПРИВИТЬ сов. 1. что, кому, с.-х. сабыў; ~ яблоне грушу алмаға алмуртты сабыў; 2. что, кому, мед. шанышыў; ~ осину шешекти шанышыў; 3. что, кому, перен. қунықтырыў; ~ адетлендириў, үйретиў, сидириў; ~ любовь к чтению китап оқыуды сүйиүге үйретиў.

ПРИВИТЬСЯ сов. 1. с.-х. сабылыў; 2. мед. ойнаў; ~спа ~илася шешек ойнады; 3. перен. (закрепиться, войти в привычку) эдегиши, үйрениү.

ПРИВКУС м. 1. дәм, қосымша дәм, басқа дәм; ~ лұка пыяздың дәми; 2. перен. разг. араласпа.

ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ ж. жағым-лык, сүйкимлилик, өзине тартатуғынлык, қызықтыратуғынлык.

ПРИВЛЕКАТЕЛЬНЫЙ прил. жағымлы, сүйкимли, өзине тартатуғын, қызықтыратуғын.

ПРИВЛЕКАТЬ несов. см. привлечь.

ПРИВЛЕЧЕНИЕ с. тартыў; ~ к общественной работе жемийетлик жумысқа тартыў; ~ к ответственности жууапкершиликке тартыў.

ПРИВЛÉЧЬ сов. кого-что 1. к кому-чему (приблизить) қатнастырыў, тартыў, жақынлатыў; мать ~еклә сыйна к себе анасы баласын өзине тартты; 2. к чему тартыў; ~ечь к общественной работе жемийетлик жумысқа тартыў; ~ечь к участию в самодействииности хөйескерлике қатнасыға қызықтырыў; ~ечь на свою сторону ее терепине тартыў; выставка ~еклә много посетителей көргизбе көплеген қатнасыуышыларды қызықтырыды; 3. (использовать) пайдаланыў, колланыў; ~ечь материал для анализа материалы анализ ушын пайдаланыў; 4. (вызвать интерес) өзине тартыў, аударыў, қызықтырыў; ~ечь внимание слушателей тыңлайшылардың дықкатель аударыў; 5. к чему тартыў; ~ечь к суду судка тартыў; ~ечь к ответственности жууапқа тартыў.

ПРИВНЕСТИ сов. что қосымша киргизү, ендириү.

ПРИВНОСИТЬ несов. см. привнести.

ПРИВОД I м. 1. (действие) жеткериү; ертип алып келиү; ертип алыў; 2. юр. үақытша қамақ.

ПРИВОД II м. тех. привод; ремённый ~ қайсылы привод.

ПРИВОДИТЬ несов. см. привести.

ПРИВОДИТЬСЯ несов. 1. см. привестись; 2. (приходитьсь кем-л. кому-л.) болыў, болып қалыў, болып шығыў; она ~лась ему племянницей ол оған жижен карында болып шығты.

ПРИВОДНЙ прил. приводлык, привод; ~ ремень приводлык қайыс.

ПРИВОЗ м. 1. (действие) жеткериү, тасыў; алып келиү, алып барыў; 2. разг. алып келинген зат, жеткерилиген зат, тасылган зат; сегодня на базаре большой ~ бүгин базарға алып келинген зат көп.

ПРИВОЗИТЬ несов. см. привезти.

ПРИВОЗНЫЙ, ПРИВОЗНЫЙ прил. сырттан алып келинген, басқа жақтан жеткерилиген; ~озиңе товары сырттан алып келинген товарлар.

ПРИВОЙ м. с.-х. сабык.

ПРИВОЗАЛЫНЫЙ прил. вокзал жаныдағы, вокзал қасындағы; ~ая гостиница вокзал жанындағы мийманхана.

ПРИВОЛАКИВАТЬ несов. см. привлечь.

ПРИВОЛОКНУТЬСЯ сов. разг. ҳаял күйалай баслау, ышқыназлықта бериле баслау, катыназлық стиү.

ПРИВОЛОЧИТЬ сов. см. привлечь.

ПРИВОЛОЧЬ сов. кого-что, разг. сүйреп аеклиү, сүйреп апарыў.

ПРИВОЛЬЕ с. 1. (простор) кеңлик, кең майданлық; степнө ~ кен дала; 2. перен. (свобода) еркинлик, емин-еркинлик, дарқанлық, дарқашылық; в саду детям ~ багда балаларға дарқашылық.

ПРИВОЛЬНЫЙ прил. 1. (просторный) кен, кеңис жатырған, созылып жатырған, кен майданлық; 2. (свободный) еркин, емин-еркин; ~ое жітіб еркин түрмис.

ПРИВОРАЖИВАТЬ несов. см. приворожить.

ПРИВОРОЖИТЬ сов. кого 1. уст. (привлечь ворожбой) бас айландырыў, сыйқырылък етип сүйдиріў; 2. перен. (внушить любовь к себе) өзине құштар етиў, өзине тартыў.

ПРИВОРОТНЫЙ I прил. разг. (находящийся у ворот) дәрәуаза жанындағы, дәрәуаза қасындағы.

ПРИВОРОТНЫЙ II прил. мәргия; ~ көрень уст. маргия шеп.

ПРИВРÁТНИК м. қараўыл, дәрәуазаман.

ПРИВРÁТНИЦА женск. от привратник.

ПРИВРÁТЬ сов. разг. азы кем өтирик айтый, өтирик қосып сейлеў.

ПРИВСКАКИВАТЬ несов. см. привскочить.

ПРИВСКОЧИТЬ сов. секирип турый.

ПРИВСТАВАТЬ несов. см. привстать.

ПРИВСТАТЬ сов. көтерилиў, сәл турый, орнынан сәл көтерилинкиреў, орнынан түршкыраў.

ПРИХОДЯЩИЙ прил. басқа, қосымта; ~е обстоятельства басқа жағдайлар, қосымта жағдайлар.

ПРИВЫКАТЬ несов. см. привыкнуть.

ПРИВЫКНУТЬ сов. 1. к чему и с неопр. үрений, әдетленй, көннү, көнлигү, үрдисленй; ~нуть курить шегиүге әдетленний; 2. к кому-чему (почувствовать привязанность) үренисиў, үренисип қалыў, баўыр басыў, баўыр басып қалыў; я к нему ~ мен оған үренисип қалыпсан.

ПРИВЫЧКА ж. әдет, үрдис; войти в ~у әдетке айланыў.

ПРИВЫЧНОСТЬ ж. әдетлилік, үрдислилік.

ПРИВЫЧНЫЙ прил. 1. (ставший привыкой) әдетке айланған, әдет болған, үрдиске айланған, үрдис болып кеткен, үрренген; ~ое дёло үрренген жумыс, үрренген ис; 2. (привыкший к чему-л.) әдетленген, үррениген; он человек ~ый ол үрренген адам, ол әдетленген адам.

ПРИВЯЗАННОСТЬ ж. 1. жақсы көрген-ник, жақсы көришшилик, сүйиүшилик; құштарлық; горячая ~ к родине ўтанды әбден сүйиүшилик; сынбияя ~ ата-ананы әбден сүйиў; 2. жақсы көрген адам; жақсы көрген нарс; ~этот человек — мой старая ~ был мениң бурыннан жақсы көретуғын адамым.

ПРИВЯЗАТЬ сов. кого-что 1. байлаў, байлан қойыў, таңып байлаў, таңыў; ~ коня атты байлаў; 2. перен. жақсы көрдириў, сүйдиріў, үренистириў, баўыр басыу; ~ к себе ребёнка балага баўыр басыў.

ПРИВЯЗАТЬСЯ сов. 1. к чему, разг. байланыў, байланып қалыў, таңылыў;

2. к кому-чему, перен. (почувствовать привязанность) жақсы көринг қалыў, сүйиў, үренисиў, баўыр басыў; 3. к кому-чему, перен. (надоедать, не оставлять в покое) изинен қалмаў, тынышын алыш, мазасын алыш.

ПРИВЯЗНОЙ прил. байлаұлы, байланып қойылған.

ПРИВЯЗЧИВОСТЬ ж. разг. 1. жақсы көришшилик, үйирсеклик, баўыр басқышлық; 2. (назойливость) изинен қалмаушылық, тынышын алышылық, мазасын алышылық.

ПРИВЯЗЧИВЫЙ прил. разг. 1. жақсы көретуғын, үйирсек, баўыр басқыш; ~ ребёнок үйирсек бала; 2. (назойливый) изинен қалмайтуғын, тындырмайтуғын, мазасын алатуғын.

ПРИВЯЗЫВАТЬ несов. см. привязать.

ПРИВЯЗЫВАТЬСЯ несов. см. привязаться.

ПРИВЯЗЬ ж. баў, шынжыр, қайыс; держать собаку на ~и ийтти байлан қойыў.

ПРИГВОЖДАТЬ несов. см. пригвоздить.

ПРИГВОЗДИТЬ сов. кого, перен. қозғалтпаў, шығармаў, қыймылдатпаў; жатқарыў; боләнз ~ла его к постели аўырыў оны тәсекке жатқарды; ~ть к позброному столбу шермендесин шығарыў, хорлаў.

ПРИГИБАТЬ несов. см. пригнуть.

ПРИГИБАТЬСЯ несов. см. пригнуться.

ПРИГЛАДИТЬ сов. что сыйпаў, сылап-сыйпаў, тегислеў; ~ волосы шашларын сыйпаў.

ПРИГЛАЖИВАТЬ несов. см. приглашить.

ПРИГЛАСИТЕЛЬНЫЙ прил. шақырыў...; ~ билет шақырыў билети.

ПРИГЛАСИТЬ сов. кого 1. шақырыў, ми्रет етиў; ~ гостей қонақ шақырыў; 2. келиүин усыныў, шақырыў, жаллаў; ~ артистов на гастроли артистылерди гастрольга шақырыў; ~ сесть отрымыды усыны етиў, отрымын сораныў.

ПРИГЛАШАТЬ несов. см. пригласить.

ПРИГЛАШЕНИЕ с. 1. (действие) шақырыу, шақырылыу, миран етилиў; получить ~е шақырылыў; 2. шақырыў қағаз, миран қағаз; разослать ~я шақырыў қағазларын таратыў.

ПРИГЛАШЕННЫЙ 1. прич. от приглашить; 2. в знач. сущ. м. приглашённый и ж. приглашённая шақырылыши, шақырылган адам.

ПРИГЛУШАТЬ несов. см. приглушить.

ПРИГЛУШЕННЫЙ 1. прич. от приглушить; 2. прил. өлпец, уян, пәсек; говорить ~м голосом уян даўыс пенен сейлеў.

ПРИГЛУШИТЬ сов. что 1. өшириў, ба́сыў, шығартпаў, пәсейтиў; ~ голос уян өшириў, даўысын шығартпаў; 2. перен. басылдырыў, пәсеклетиў, босастырыў; ~ боль лекарством аўырганы дари менен басылдырыў; 3. разг. (потушить) өшириў, сөндриў; ~ углы көмириди сөндриў.

ПРИГЛЯДЕТЬ сов. разг. 1. за кем-чем көз салыў, қараў, байқаў; ~ за детям балаларға қарап турый; 2. кого-что (по-

дыскать, наметить) қарастырыү, излестириү, излеү; ~ себे работу өзине жумыс излестириү.

ПРИГЛЯДЕТЬСЯ сов. разг. 1. к кому-чemu и без доп. сер салып қара०, тигилип қара०, дыққатлы қара०, дыққат пенен қара०; ~тися к ибным сослуживцам жана хызыметкерлерге сер салып қара०; 2. к кому-чemu и без доп. (привыкнуть, освоиться) үйрениү, көнлигиү, көз үйрениү; ~тися к темноте қараңғыға көз үйрениү; 3. кому (надоесть) үйреншикли болып қалыү, қызықлы ўақты етиү; емү всё здесь ~лось бул жерде барлығы да отан үйреншикли болып қалды.

ПРИГЛЯДЫВАТЬ несов. см. приглядеть.

ПРИГЛЯДЫВАТЬСЯ несов. см. приглядеться.

ПРИГЛЯНУТЬСЯ сов. кому, разг. жақсы көриниү, жағып қалыү, унап қалыү.

ПРИГНАТЬ сов. 1. кого-что айдал акелиү, қуұып акелиү; ~ овёц қойларды айдал акелиү; ~ машыну в гараж машинаны гаражга айдал акелиү; 2. что, к чему (приладить) орнықтырыү, орнына тузириү, үйлестириү; ~ оконную раму эйнектин рамасын үйлестириү.

ПРИГНУТЬ сов. кого-что, к кому-чemu ийиү, майыстырыү, қайыстырыү.

ПРИГНУТЬСЯ сов. к чему и без доп. ийилю, майысыү, қайысыү.

ПРИГОВОРИВАТЬ несов. 1. см. приговорить; 2. что айта бериү, сейлей бериү.

ПРИГОВОР м. ҳұким, жаза; оправдательный ~ ақла० ҳұкими; смёртный ~ елим жазасы; вынести ~ ҳұким шынарый; привести ~ в исполнение ҳұкимди орынлау.

ПРИГОВОРИТЬ сов. кого-что, к чему ҳұким етиү, ҳұким шыгарыү, жаза бериү; ~ к тюремному заключению түрмеге қамаға ҳұким етиү.

ПРИГОДИТЬСЯ сов. кому-чemu, для чего кереги болыү, керек болыү, пайдасы болыү, дәртке асыү.

ПРИГОДНОСТЬ жс. жарамлылық, дәртке асарлық.

ПРИГОДНЫЙ прил. жараммы, дәртке асатыны; земля, ~ая для обработки ислеүге жараммы жер.

ПРИГОЖИЙ прил. разг. ашық, жыллы.

ПРИГОЛУБИТЬ сов. кого, народно-поэт. аллешлеү, сылал-сыпау.

ПРИГОЛУБЛИВАТЬ несов. см. приголубить.

ПРИГОН м. айдал акелиү, қуұып акелиү; ~ скота на водопой малларды сууатка айдал акелиү.

ПРИГОНЯТЬ несов. см. пригнать.

ПРИГОРАТЬ несов. см. пригореть.

ПРИГОРЕЛЫЙ прил. күйген, шала күйген, күйип кеткен (о печёном, жареном); туби күйгер (о жицкой пище, молоке).

ПРИГОРЕТЬ сов. күйиү, шала күйиү, күйип кетиү (о печёном, жареном); туби күйиү (о жицкой пище, молоке).

ПРИГОРОД м. қала қанталы, қала дөгереги, қала қасы, қала айналасы.

ПРИГОРОДНЫЙ прил. қала қанталындағы, қала дөгерегидеги; қала айланана-

сына қатнайтуын; ~ поезд қала айланасына қатнайтуын поезд.

ПРИГОРОК м. төбешик.

ПРИГОРШНЯЯ, ПРИГОРШНЯЯ ж. қосыүс; подстаканник ~и қосыүссын ашыу; чёрпать воду ~ями сууды қосыүслап алды.

ПРИГОРЮНИВАТЬСЯ несов. см. пригирюниться.

ПРИГОРЮНИТЬСЯ сов. разг. қайыланыү, қапаланыү, ускини тузиү.

ПРИГОТАВЛИВАТЬ несов. см. приготовать.

ПРИГОТАВЛИВАТЬСЯ несов. см. приготоваться.

ПРИГОТОВИТЕЛЬНЫЙ прил. таярлық; ~е работы таярлық жумыслары.

ПРИГОТОВИТЬ сов. 1. кого-что таярлау, таярлат қойыу, ҳазирлеу; ~ вёши в дорогу затларды жолта таярлау; ~ постель көрнечесеклерди таярлау; ~ урбек сабакты таярлау; 2. что писириү, таярлау, асыу; ~ обед туки аўқатты таярлау.

ПРИГОТОВИТЬСЯ сов. к чему и с неопр. таярланыү, ҳазирлениү; ~ к отъезду жеңеп кетиүге таярланыү; ~ к докладу доклада таярланыү.

ПРИГОТОВЛЕННЫЙ с. 1. таярлық, ҳазирлик, таярлау, ҳазирлеу; ~я к отъезду жеңеп кетиүге таярлыклар; ~е урбек сабак таярлау; 2. писириү, таярлау, асыу; ~е обеда туки аўқат таярлау.

ПРИГОТОВЛЯТЬ несов. см. приготовать.

ПРИГОТОВЛЯТЬСЯ несов. см. приготоваться.

ПРИГРЕВАТЬ несов. см. пригреть.

ПРИГРЕВАТЬСЯ несов. см. пригреться.

ПРИГРЕЗИТЬСЯ сов. 1. (представиться в воображении) елеслеү, көз алдына келиү; 2. (присниться) тусине ениү, тусине кириү.

ПРИГРЕТЬ сов. 1. кого-что и без доп. жылытыу, қызырыу, ысытыу; солинце ~ло күн жылыты; 2. кого-что, перен. (приотить) мийирмәнлық етиү, асырап алды, маңлайшан сыйпау.

ПРИГРЕТЬСЯ сов. 1. разг. жылыныү; ~ у пёчки печьти қасында жылыныү; 2. перен. (найти приют) асырап алдыныү.

ПРИГРОЗИТЬ сов. кому-чemu, чем корытыу.

ПРИГУБИТЬ сов. что аўыз тийиү.

ПРИДАВАТЬ несов. см. придаты.

ПРИДАВИТЬ сов. кого-что 1. (чем-л. тяжёлым) устинен басыу, устинен қысыу; 2. разг. (задавить) езиү, езип таслау, женшиү, женшип таслау.

ПРИДАВЛИВАТЬ несов. см. придаты.

ПРИДАНИЕ с. бериү, қосымста бериү, устинен қосыу; пайда етиү; ~ пехоте танков пыяды эскерлерге танклер бериү.

ПРИДАНОЕ с. 1. уст. (невесты) узатыу дуньясы; 2. (для новорождённого) жергек, ийт көйлек.

ПРИДАТОК м. 1. анат. қоспа, артық, қосымша; 2. перен. қосынды, қосымша нәрсе.

ПРИДАТОЧНЫЙ прил. косарлы, артық-мат, қосындылы, қосымша; ~ое предложение грам. бағынышы гәп.

ПРИДАТЬ *сов.* 1. что, чего, кому-чemu (прибавить) бериү, косымша бериү, устине косыў; пайда етиў; ~ храбости батырлық пайда етиў; ~ энэргии күш-куйат бериү; 2. что, чему (дать, сообщить) бериү, келтириү; ~ нужную фброму керекли формага келтириү; ~ вкус дәм ендирүү, маза ендирүү; ~ окраску бояйын берүү, сүртлеп келтириү; 3. что, кому-чemu, перен. бериү; ~ значение мәни бериү, өхмийет бериү; я не придал этому никакого значения мен буган хеш қандай өхмийет бермедин.

ПРИДАЧА *ж.* разг. устеү, устеме; *ф* ~у устине косып, устей етип.

ПРИДВИГАТЬ *несов.* см. придвигнуть.

ПРИДВИГАТЬСЯ *несов.* см. придвигнуться.

ПРИДВИНУТЬ *сов.* что, к кому-чemu жақын жылыстырыү, жылыстырып жақынлатыү; ~ стул к столу стулда столға жақын жылыстырыү.

ПРИДВИНУТЬСЯ *сов.* к кому-чemu жақын жылысыү, жылысып жақынлаү, жақынлау, бери жылысыү.

ПРИДВОРНЫЙ *прил.* *уст.* 1. сарай..., сарайды; ~ поэт сарай шайры; 2. в *внач. сущ. м.* придворный и *ж.* придворная сарай хызметкери.

ПРИДЕЛАТЬ *сов.* что, к чему бекитиү, салыў, курыў, орнатыў, ислеў, қондырыў; ~ к чайнику ручку чайнинке тутка қондырыў, чайнинке тутка ислеп салыў.

ПРИДЕЛЫВАТЬ *несов.* см. приделать.

ПРИДЕРЖАТЬ *сов.* разг. 1. кого-что (удержать) устанаңырап турьү, тузыңырап турьү; 2. что, разг. (припрятать) саклаү, саклаңырап, қысыңырап; ~ дөңгөл к лёту ақшаны жазға дейин саклаү; *ф* ~ язық тилди тыйыў, аүзына бек болыў.

ПРИДЕРЖИВАТЬ *несов.* см. придержать.

ПРИДЕРЖИВАТЬСЯ *несов.* 1. за что (слегка держаться) устанаңырап, тузыңырап; 2. чего жүриү; ~ правой стороной оц жаң пеин жүриү; 3. чего, перен. турыү, саклаү, қолланыў; ~ инструкции инструкцияны қолланыў.

ПРИДИРА *м. и ж.* разг. қыйым, қазымыр.

ПРИДИРАТЬСЯ *несов.* см. придраться.

ПРИДИРКА *ж.* қыйымлық, қазымырлық.

ПРИДИРЧИВОСТЬ *ж.* қыйымшылық, қазымырлылық.

ПРИДИРЧИВЫЙ *прил.* қыйым, қазымыр; ~ человеч қазымыр адам.

ПРИДОРОЖНЫЙ *прил.* жол бойындағы, жолдың жағасындағы, жолдың етегиндеғи; ~ая канава жолдың етегиндеғи салма.

ПРИДРАТЬСЯ *сов.* 1. к кому-чemu қыйымлык етиў; 2. к чему, разг. сylтау етиў, себеп етиў, жабысыў; ~ к слу́чаю гезлесип қалған ўакыны сylтау етиў.

ПРИДУМАННЫЙ 1. *прич.* от придуматель; 2. *прил.* ядтан шығарылған, ойлап табылған, ойлап шығарылған.

ПРИДҮМАТЬ *сов.* что и с *неопр.* ядтан шығарыў, ойлап табыў, ядтан табыў, ойлап шығарыў.

ПРИДУМЫВАТЬ *несов.* см. придуматель.

ПРИДУРКОВАТЫЙ *прил.* разг. акмаклаү, кем ақыллырак.

ПРИДУРЬ *ж.* ақмақ, кем ақыл.

ПРИДУШИТЬ *сов.* кого-что буындырыў, қылтындырыў, туншықтырыў, туншықтырып өлтириў.

ПРИДЫХАНИЕ *с.* лингв. көмекей.

ПРИДЫХАТЕЛЬНЫЙ *прил.* лингв. көмекей; ~е согласные көмекей дауыссызлар.

ПРИЕДАТЬСЯ *несов.* см. пристаться.

ПРИЕЗД *м.* келиүү, келис (көлкін пеңен); с ~ом! келиүүңиз бенен!, келиүүң менең!

ПРИЕЗЖАТЬ *несов.* см. приехать.

ПРИЕЗЖАЮЩИЙ 1. *прич.* от приезжать; 2. в *знач. сущ. м.* приезжающий и *ж.* приезжающая келиүши.

ПРИЕЗЖИЙ *прил.* 1. келген, шеттен келиүши; 2. в *знач. сущ. м.* приезжий и *ж.* приезжая келген; гостиница для ~х келгенлер ушын мийманхана.

ПРИЁМ *м.* 1. алыў, қабыл етиў; қабыл алды (посетителей); ~ заявление арзаларды қабыл етиў; ~ в комсомол комсомолға алды; ~ больших ауырыларды қабыл етиў; установить часы ~а қабыл алды саатларын белгилеү; 2. күтип алыў, күтиў, қарсы алыў; емү оказали хороший ~ оны жаңсы күтип алды; 3. ишиў; ~ пыша аүқат алыў, аүқат жеў; после ~а лекарства дарини ишкеннен соң; 4. (способ) усыл; художественный ~ керкемлик усыл; ~ы борбый гурестин усыллары; *ф* ружейные ~ы мылтық пеңен ҳарекет етиў усыллары; в одиң ~ бирдеи, бир дегенде.

ПРИЁМКА *ж.* қабыл етип алыў, қабыл етиў, қабыллап алыў; ~ товáров товарларды қабыл етиў.

ПРИЁМЛЕМНЫЙ *прил.* қабыллауға болатуын, макул түстетуын; ~ое предложение қабыллауға болатуын усыныс.

ПРИЁМНИК *м.* 1. *тех.* приёмник; 2. *см.* радиоприёмник.

ПРИЁМНЫЙ *прил.* 1. қабыл етиў..., қабыл алыў..., қабыллау...; ~ые часы қабыл алыў саатлары; ~ая комиссия қабыллау комиссиясы; ~ые экзамены қабыл алыў экзаменлері; 2. асыранды, алып асыраған, асырап алған; ~ый сын алып асыраған бала; ~ая дочь асыраған қызы; 3. в *знач. сущ. ж.* приёмная қабыл етиў жайы; *ф* ~ый отец егей ата; ~ая мать егей ана; ~ый покой аүырыў қабыл ететүүн жай.

ПРИЁМОЧНЫЙ *прил.* қабыл алыў..., қабыл етиў...; ~ пункт қабыл етиў пункты.

ПРИЁМЩИК *м.* приёмщик, қабыл етиўши, қабыл алышы.

ПРИЁМЩИЦА женск. от приёмщик.

ПРИЁМЫШ *м.* разг. алып асыраған бала; асырап алған қызы.

ПРИЕСТЬСЯ *сов.* кому и без доп., разг. 1. (надеяться — о еде) аса жалықтырыў, шығыў; 2. перен. қызынышылыкты жойытыў, езине тартпау.

ПРИЕХАТЬ сов. келнү (көлкін пенен); ~ домой уйге келиү.

ПРИЖАТЬ сов. 1. кого-что басыў, қысыў, тығыў, тақаў; ~ к груди кого-л. биреуди кекирегине қысыў; ~ к стёнке 1) дийўалға тығыў, дийўалға тақаў; 2) перен. (уличить, разоблачить) әшкәралаў, айбын ашыў; 2. кого, перен. разг. (притеснить) қысыў, қысқыга алыш.

ПРИЖАТЬСЯ сов. к кому-чему тығылыў, қысыныў, жабысыў.

ПРИЖЕЧЬ сов. что жағыў, суртнү; ~ рану йодом жарага йод суртнү.

ПРИЖИВАЛКА женск. от приживальщик.

ПРИЖИВАЛЬЩИК ж. биреудиң еснингде күн көриүши.

ПРИЖИВАТЬСЯ несов. см. прижиться.

ПРИЖИГАНИЕ с. жағыў, суртий.

ПРИЖИГАТЬ несов. см. прижечь.

ПРИЖИЗНЕННЫЙ прил. кози тирисинде, тири ўақытында; ~ое издание сочинений шығармаларың тирин ўақытында басылыны.

ПРИЖИМАТЬ несов. см. прижать.

ПРИЖИМАТЬСЯ несов. см. прижаться.

ПРИЖИМИСТОСТЬ ж. разг. сыймарлык, сараңлык, зыңалык.

ПРИЖИМИСТЫЙ прил. разг. сыймар, сараң, зыңна.

ПРИЖИГАТЬСЯ сов. разг. көнлигнү, үйренисиў (тата жерге).

ПРИЗ м. приз, байрақ; получить первый ~ бас байрақ алыш.

ПРИЗАДУМЫТАТЬСЯ сов. над чем, разг. бираз ойланыў, ойга батыў.

ПРИЗАДУМЫВАТЬСЯ несов. см. призадуматься.

ПРИЗАНИМАТЬ несов. см. признанье.

ПРИЗАНЯТЬ сов. что, чего қарыз алыш турыў; ~ дёңег ақша қарыз алыш турыў.

ПРИЗВАНИЕ с. 1. (склонность) үқып, үқылышы; ~ к музике музыкаға үқып-лышы; 2. (предназначение) ўазыпса, миннет.

ПРИЗВАТЬ сов. кого-что 1. шақырыў; ~ на помошь жәрдемге шақырыў; ~ на военную службу әскерий хыметке шақырыў; 2. к чему шақырыў, талап етнү; ~ к порядку тәртіпке шақырыў; ~ к спокойствию тынышлықты сақлауды талап этиу.

ПРИЗЕМИСТЫЙ прил. тапалтас, келтеше, пәскелтес.

ПРИЗЕМЛЕНИЕ с. жерге түсінү, жерге қоныў; ~ самолёта самолёттің түснүн.

ПРИЗЕМЛИТЬСЯ сов. жерге түсінү, жерге қоныў; самолёт ~лся самолёт жерге қонды.

ПРИЗЕМЛЯТЬСЯ несов. см. приземлиться.

ПРИЗЁР м. призёр, байрақ алышы.

ПРИЗМА ж. мат., физ. призма; прямая ~а тик призма; ~ смотреть сквозь ~у чего-л. басқа нағаренниң тасири астында қараў, устирган қараў, алағат қараў.

ПРИЗМАТИЧЕСКИЙ прил. 1. мат., физ. призмалык; 2. (снабжённый призмой) призмалы; ~ биинкль призмалы дүрмийни.

ПРИЗНАВАТЬ несов. 1. см. признать; 2. кого-что таныў, мойынлаў, ҳұрметлеу; он никогдे не ~ёт ол ҳеш кимди ҳұрметлемейди.

ПРИЗНАВАТЬСЯ несов. см. признаться; ~ісь в знач. вводн. сл. ашып айтқанда, аныны айтқанда; ~ісь, я был удивлён аныны айтқанда, мен ҳайран қалдым.

ПРИЗНАК ж. белги, нышан; ~и болезни кеседилдік белгилери; не подавать ~ов жизни тириини белгиси болмау.

ПРИЗНАНИЕ с. 1. таныў, мойынлаў, мойынга алыш; мойынна алыш; ~ своих ошибок өзинин қателерин мойынлаў; 2. таныў, танылыў, билиў, ҳұрмет; заслужить себеобщее ~ көпшилдикке танылыў; 3. мойынлаў, ашып айтқан сыр; чистосердечное ~ шын жүректен мойынлаў; ~ в любви сүйетуынын мойынна алыш.

ПРИЗНАННЫЙ 1. прич. от признать; 2. прил. танылған, белгилі, атағы шыққан; ~ поэт танылған шайыры.

ПРИЗНАТЕЛЬНОСТЬ ж. миннедарлық, алғыс; выражать ~ миннедарлық билдириү.

ПРИЗНАТЕЛЬНЫЙ прил. миннедар, алғысы.

ПРИЗНАТЬ сов. 1. кого-что, в ком-чём (узнать) таныў; 2. кого-что, за кем-чем мойынлаў; ~ть нейтралитет государства мемлекеттиң нейтралитетин мойынлаў; суд ~л за ним ~ти правая суд оның был праволарын мойынлады; 3. что мойынлаў, мойынга алыш; ~ть свою ошибку өзинин қателигин мойынлаў; 4. что еспалаў; ~ть работу удовлетворительной жумысты қанаатландырарлық деп еспалаў; 5. кого-что, кем-чем (прийти к заключению) ... деп билиў, ... деп табыў; ~ть больным ауырып деп табыў.

ПРИЗНАТЬСЯ сов. кому, в чём и без деп. мойынлаў, мойынна алыш; он ~ался, что пощущён ол эзиллескенин мойынлады; ~аться в любви сүйетуынын мойынлаў; ~ признаться, признаюсь в знач. вводн. сл. расын айтқанда, шынын айтсам, ҳақықатын айтсам; ~аюсь, эта книга мне покорвилась ҳақықатын айтсам, был китап маган унады.

ПРИЗОВЫЙ прил. байрақ..., байрақтың; ~ые медали байрақтың медальлары.

ПРИЗОР м.: без ~а қараусыз, бағыусыз.

ПРИЗРАК м. 1. (привидение) үрей, әрүақ, елес; 2. елес; ~и прошлого әткенлердин елеслері; ~ опасности қоюиптиң елеси.

ПРИЗРАЧНОСТЬ ж. елеслеушылык.

ПРИЗРАЧНЫЙ прил. елесли; ~ая на-дёжда елесли исеним.

ПРИЗЫВ м. 1. (действие) шақырыў; ~ на военную службу әскерий хыметке шақырыў; 2. (обращение) шақырыў; Первомайские ~ы ЦК КПСС ЦК КПСС тиңшиң май шақырықлары; 3. (просьба, мольба) етиниш, сораныў; ~ о помошь жардем ҳақында сораныў; 4. собир. воен. әскерге шақырылғанлар.

ПРИЗЫВАТЬ несов. см. призвать.

ПРИЗЫВАТЬСЯ несов. воен. шақырылыў.

ПРИЗЫВНИК м. әскерге шақырылған, әскерге шақырылыұшы.

ПРИЗЫВНОЙ прил. әскерге шақырыла-туын, әскерге шақырыў...; ~ возраст әскерге шақырыў жасы; ~ пункт әскерге шақырыў пункты.

ПРИЗЫВНЫЙ прил. шақырган.

ПРИЙСК м. кен орны, кен шығатуын жер; золотой ~ алтын кени шығатуын жер.

ПРИСКАНИЕ с. излеу, излеп табыў, қарастырыў, қарастырып табыў; ~ помеще-ния жай излеу.

ПРИСКАТЕЛЬ м. кен орнының жумыс-кери.

ПРИСКАТЬ сов. кого-что, разг. излеп табыў, қарастырып табыў.

ПРИСКИВАТЬ несов. см. прискать.

ПРИСКОВЫЙ прил. кен орнының, кен шығатуын.

ПРИЙТИ сов. 1. келиү; он должен ~йті к нам ол бизге келиүн тийис; ~йті на собрание жыйналысқа келиү; 2. (насту-пить, настать) келиү, болыў, жетнү; ~шлә веснә бәжәр келди; 3. (в какое-л. состояние) кетиү, қалыў; ~йті в востбрғ шадланып кетиү; ~йті в негодование ызаланып кетиү; ~йті в недоумение таң қалыў, ҳайран болыў; ~йті в небдность жарамсыз болып қалыў, дәртке аспай қалыў; 4. к чему келиү; ~йті к мыслн пикир-ге келиү; ~йті к убеждению исенимге ке-лиү; ⚡ ~йті в голову ойнина келиү, ойнина түсіү; ~йті на ум ақылға келиү; ~йті в себя 1) (очнуться после обморока) еснине келиү, өзине келиү; 2) (упокоиться) тынышланып, тақат стиү; ~йті на помошь жәрдем бериү; ~йті в чувство еснине келиү; ~йті в движение ҳәрекетке келиү.

ПРИЙТИСЬ сов. 1. (подойти) шақ ке-лиү, шақ болыў; сапоги ~шлись мне впоро-ти мағаи шақ келди; 2. безз. (стать необходиым) туұра келиү, мәжбур болыў; мне ~дется зайти к вам маған сизикине кирип шығыўға туұра келди; 3. (совпасть с чем-л.) дус келиү, туұра келиү; десятое число ~шлесь на вторник айдан оны ший-шембиге туұра келди; ⚡ ему ~шлесь түғоған қыйын болып қалды, оған қыйын болды; ~йтись по вкүсу унап қалыў, жағып қалыў; ~йтись кітати керек болыў, керек үақытында пайды болыў; как ~дется қалай болады, қалай болар екен, қалай бола-туын; к слову ~шлесь сезидиң рети келди.

ПРИКАЗ м. буйрық; отдасть ~ буйрық бериү; выполнить ~ буйрыкты орынлау; объявить благодариость в ~е буйрық пе-нен алғыс жарыялау.

ПРИКАЗАНИЕ с. буйрыыў, буйрық, буй-рық бериү; отдасть ~ буйрық бериү.

ПРИКАЗАТЬ сов. что, кому-чemu и с неопр. буйрыыў, буйрық бериў; ⚡ он ~л долго жить ол дүньядан қайтыс болады.

ПРИКАЗЫВАТЬ несов. см. приказать.

ПРИКАЛЫВАТЬ несов. см. приколоть.

ПРИКАНЧИВАТЬ несов. см. приконичить.

ПРИКАРМАНИВАТЬ несов. см. прикар-манить.

ПРИКАРМАНИТЬ сов. что, разг. қал-тасына урыў, жеп қойыў.

ПРИКАРМЛИВАТЬ несов. 1. см. прикор-мить; 2. кого, чём қосымша аўқатландырыў, қосымша тамақ бернү; ~ грудного ребёнка молоком емизнүли балагта қосымша сут берип турды.

ПРИКАСАТЬСЯ несов. см. прикоснуться.

ПРИКАТАЙТЬ сов. 1. что думалатып әкелиү, жумалатып әкелиү; ~ бочку бочканы думалатып әкелиү; 2. разг. (приехать) келип жетиў, келип қалыў (көлик пенек).

ПРИКАТАЙТЬСЯ сов. думаланып әкели-ниү, жумаланып әкелиниү.

ПРИКАТАВЫТЬ несов. см. прикатить.

ПРИКАТАВЫТЬСЯ несов. см. прикатить-ся.

ПРИКИДКА ж. шамалау, шамасын би-лиү; ~ расхόлов шығынларды шамалау.

ПРИКИДЫВАТЬ несов. см. прикинуть.

ПРИКИДЫВАТЬСЯ несов. см. прикинуть-ся.

ПРИКИНУТЬ сов. что, разг. 1. (приба-вить) устине салыў, устине қосыў; 2. шамадан өлшеў; ~ть на весах тәрезинге шамадаи өлшеў; 3. что и без доп. шамалау, шамасын билиү; ~ть в уме ойлап көриў, ой жуўыртыў; я ~л, во что мне это обой-дется бүнүц маған қаишаға түсетуғынылы-ғын шамалады.

ПРИКИНУТЬСЯ сов. кем-чем, разг. ...сияқланып көриниў, ...болып көриниў, ...сияқлы болыў; ~ глухым герец сияқлы болыў.

ПРИКЛАД м. 1. (ружъ) кундак; 2. (портновский) кийимге керекли майдан-шүйде нәрсеслер (астар, илек ҳам т. б.).

ПРИКЛАДНЫЙ прил. исте қолланыла-туын, практикада қолланылатуын, тур-мыста пайдаланылатуын; ~ье науки исте қолланылатуын илимлер; ⚡ ~бе искус-ство көркем өнер шығармасы, көркем өнер искусство.

ПРИКЛАДЫВАТЬ несов. см. приложить 1, 2, 3, 5.

ПРИКЛАДЫВАТЬСЯ несов. см. прило-житься.

ПРИКЛЕИВАТЬ несов. см. приклéить.

ПРИКЛЕИВАТЬСЯ несов. см. приклéить-ся.

ПРИКЛЕИТЬ сов. что, к чему желимлеу, шайырлау, жабыстырыў.

ПРИКЛЕИТЬСЯ сов. к чему желимле-ниў, шайырланыў, жабыстырылыш.

ПРИКЛЕПАТЬ сов. что, к чему шегелеу, мышылау.

ПРИКЛОНИТЬ сов. что, к чему қо-лыў; ⚡ негде голову ~ бас қояр жер жок.

ПРИКЛОНЯТЬ несов. см. приклонить.

ПРИКЛЮЧАТЬ несов. см. приключить.

ПРИКЛЮЧАТЬСЯ несов. см. прилю-читься.

ПРИКЛЮЧЕНИЕ с. ҳәдийсе, үақыя, бас-тан өткен ис.

ПРИКЛЮЧЕНЧЕСКИЙ прил. қызық ҳә-дийсели, қызық үақыялы; ~ роман қы-зық ҳәдийсели роман.

ПРИКЛЮЧИТЬ *сов.* что, *тех.* тутастырый, байланыстырый.

ПРИКЛЮЧИТЬСЯ *сов.* разг. болыу, жолыгуу, ушырау, дуушар болыу, сазытар болыу; что с ним ~лось? оған не болды?, ол неге сазытар болған?

ПРИКОВАЙТИ *сов.* 1. кого-что (прикрепить ковкой) бөнт етиү, шынжырлап байлау, шынжырлап қойыу; 2. что, перен. аўдарыу, бурыу; ~ть к себе внимание слушателей тыңдаушылардың дықкаташынине аўдарыу; 3. кого-что, перен. қозғалтау; страх ~т егөн мәстү қорқыныш оны орнынан қозғалтай таслады; болезнь на долго ~ла егөн к постели аўырыу оны узақ үақыт төсек тартып жатқарды.

ПРИКОВЫВАТЬ *несов.* см. приковать.

ПРИКОВЫЛЯТЬ *сов.* разг. байпацлап жүриү, селтеңлеп жүриү.

ПРИКОЛ *м.* казық; ♂ стоять на ~е байлап қойылыу, байланып турсыу.

ПРИКОЛАЧИВАТЬ *несов.* см. приколо-тить.

ПРИКОЛОТИТЬ *сов.* что, к чему шегелеп таслау, мыйықлау таслау.

ПРИКОЛОТЬ *сов.* 1. что (булавкой и т. п.) қадау, қадап қойыу; 2. кого (убить) сойыу, бауызлау, шашыру.

ПРИКОМАНДИРОВАТЬ *сов.* кого-что, к кому-чему командировка жибериү.

ПРИКОМАНДИРОВЫВАТЬ *несов.* см. прикомандирова-ть.

ПРИКОНЧИТЬ *сов.* разг. 1. что (прекратить) тоқтатыу; ~ спор дауды тоқтатыу; 2. кого (умертвить, добить) елтириү, елтирип таслау.

ПРИКОПИТЬ *сов.* что, чего, разг. азырактан жыйнау, азырактан жыйнап ба-рыу.

ПРИКОРМ *м.* 1. (действие) қосымша аўқатландырыу, қосымша азықландырыу, қосымша аўқат берүү; 2. аўқат, азық; от-жем; ~ для скота мал ушын от-жем.

ПРИКОРМИТЬ *сов.* кого жем берип үй-ретиү.

ПРИКОРМКА *ж.* см. прикорм.

ПРИКОРНУТЬ *сов.* разг. сүйенип уйықлау.

ПРИКОСНОВЕНИЕ *с.* тийиү, тийип ке-тийиү, тийгизип қойыу; лёгкое ~ эстерек тий-гизип қойыу.

ПРИКОСНОВЕННОСТЬ *ж.* катнасык, катыс.

ПРИКОСНОВЕННЫЙ *прил.* катнасыклы, катнасығы бар, катыслы, катысы бар.

ПРИКОСНУТЬСЯ *сов.* к кому-чему тийиү, тийип кетиү, тийгизип қойыу.

ПРИКОЧЕВАТЬ *сов.* көшип келиү, ке-шип қонысланыу.

ПРИКОЧЁВЫВАТЬ *несов.* см. прикочева-ть.

ПРИКРАСИТЬ *сов.* что қосыу, қопсытыу.

ПРИКРАСЫ *мн.* (ед. прикраса ж.) разг. қосып айтылғанлар, қопсытып айтылғанлар; рассказывать без прикраса езгертиүсиз қоспай айттыу.

ПРИКРАШИВАТЬ *несов.* см. прикра-сить.

ПРИКРЕПИТЕЛЬНЫЙ *прил.* тиркеү..., бекитү..., тиркейтуғын, беркитетүғын; ~ талон тиркеү талоны.

ПРИКРЕПИТЬ *сов.* 1. что, к кому-чему бекитү, илдириү, қыстырыү, қагыу; ~ объявление к стене дағазаны дийүалға илдириү; 2. кого-что, к кому-чему бекитиү, бекитип қойыу; ~ отстающего ученика к сильному артта қалышы оқыышыны күшли оқышыга бекитү; 3. кого-что, к кому бекитиү; ~ к поликлинике поликлиникага бекитиү.

ПРИКРЕПИТЬСЯ *сов.* к кому-чему 1. бекитилиү, илдирилиү, қыстырылыу; 2. (стать на учёт) турыу, отырыу, бекитилиү; ~ к поликлинике поликлиникага бекитилю.

ПРИКРЕПЛЕНИЕ *с.* 1. бекитиү, илдириү, қыстырыү; бекитилиү, илдирилиү, қыстырылыу; 2. (кого-л. к кому-л.) бекитиү, бекитип қойыу; 3. (напр. к поликлинике) турғызыу, отыргызыу, бекитиү.

ПРИКРЕПЛЯТЬ *несов.* см. прикрепить.

ПРИКРЕПЛЯТЬСЯ *несов.* см. прикреп-иться.

ПРИКРЫКАВАТЬ *несов.* см. прикрывнуть.

ПРИКРИКНУТЬ *сов.* на кого жекириппа-ть, жекириппа жибериү, бақырып жи-бериү.

ПРИКРУТИТЬ *сов.* 1. кого-что (привязать) таўлап байлау; 2. что (убавить) бурап азайтыу, таўлап пәсейтиү; ~ фитиль в лампе палиланац пилигин таўлап пәсейтиү.

ПРИКРУЧИВАТЬ *несов.* см. прикрутить.

ПРИКРЫВАТЬ *несов.* см. прикрыть.

ПРИКРЫВАТЬСЯ *несов.* см. прикрыть-ся.

ПРИКРЫТИЕ *с.* 1. (действие) жабыу, паналау, тасаланыу; 2. (укрытие, убежище) пана, таса, тасаланатуғын жер; вылезть из ~я панадан шығыу; 3. (защита, охрана) корғау; под ~ем артиллерийин артиллери-иц корғауының астында; 4. (воинская часть) корғаушы өскерий бөлим; артил-лерийское ~е корғаушы артиллериляк өскерий бөлим.

ПРИКРЫТЬ *сов.* 1. кого-что, чем (накрыть, закрыть) жабыу, паналау, тасалау; ~ ребёнка одеялом баланы одеял менен жабыу; 2. что жабыу, қаусырыу; ~ дверь есикти жабыу; 3. кого-что (заслонить) жабыу, тасалау; ~ лицо от солнца күннен бетин жабыу; 4. кого-что (зашить) корғау, корғап турсыу; ~ наступление артиллерийским огнём хужимди артиллериядан оқ атыу менен корғау; 5. кого-что, перен. (скрыть) жасырыу; ~ обман этирикти жасырыу.

ПРИКРЫТЬСЯ *сов.* чем 1. (накрыться) жамылыу, паналаныу, тасаланыу; ~ простыней простыня жамылыу; 2. перен. (скрыть, замаскировать) жасырыу; 3. (заслониться от чего-л.) тасаланыу, панала-ныу.

ПРИКУПАТЬ *несов.* см. прикупить.

ПРИКУПИТЬ *сов.* что, чего қосып сатып алыу, қосымша сатып алыу.

ПРИКУРИВАТЬ *несов.* см. прикурить.

ПРИКУРЫТЬ сов. что и без доп. шылымды тутандырыу.

ПРИКУС, **ПРИКУС** м. қарысыү, қабысү; праивильный ~ дурыс қабысыү (*тислердин*).

ПРИКУСИТЬ сов. что тислеп алыш; ~ язык 1) бир тислем жеү, азғантай жеү;

2) перен. бирден айтамай тоқтап қалыш.

ПРИКУСИВАТЬ несов. см. прикусить.

ПРИЛАВОК м. прилавка (*дүкәнда*).

ПРИЛАГАТЕЛЬНОЕ с.: имя прилагательное келбетлик.

ПРИЛАГАТЬ несов. см. приложить 2, 3, 4.

ПРИЛАГАТЬСЯ несов. қоса тиркелиү; спрэвка ~ется справка қоса тиркеледи.

ПРИЛАДИТЬ сов. что, к чему үйлестириү, ебине келтириү, қолайластырыү.

ПРИЛАЖИВАТЬ несов. см. приладить.

ПРИЛАСКАТЬ сов. кого еркелетиү, сыйлап-сыйлау.

ПРИЛАСКАТЬСЯ сов. к кому еркелеү.

ПРИЛЕГАТЬ несов. к чему тийип турыү, тутасып турыү, тирелип турыү; сад ~ет к реке бағ даръяға тирелип тур.

ПРИЛЕЖАНИЕ с. ықлас, инта, тырысыү, тырысышылық; он отличается ~м ол ықласлылығы менен көзге көринеди.

ПРИЛЕЖАЩИЙ прил. мат. жақын жатқан; ~ая сторона жақын жатқан тәрепи.

ПРИЛЕЖНО нареч. ықласланып, инта менен, тырысып; ~ учиться ықласланып оқыү.

ПРИЛЕЖНЫЙ прил. ықласлы, инталы, тырысатуғын.

ПРИЛЕЗАТЬ несов. см. прилезть.

ПРИЛЕЗТЬ сов. разг. жылысып жақынлау, өрмелеп жақынлау.

ПРИЛЕПИТЬ сов. что, на что, к чему жабыстырыү, жабыстырып койыү, желимлеү, шайырлау; ~ марку на конверт маркана конвертке жабыстырыү.

ПРИЛЕПИТЬСЯ сов. 1. (прилипнуть) жабысыү, желимлениү; 2. перен. разг. (поместиться, расположиться) жабысып турыү, жабысып қалғандай болып турыү.

ПРИЛЕПЛЯТЬ несов. см. прилепить.

ПРИЛЕПЛЯТЬСЯ несов. см. прилепиться.

ПРИЛЕТ м. ушып келиү, келиү.

ПРИЛЕТАТЬ несов. см. прилететь.

ПРИЛЕТЕТЬ сов. 1. ушып келиү, келиү; самолёт ~л в бóвремя самолёт өз ўактында ушып келди; 2. перен. разг. (пребежать, примчаться) тез келиү, жылдам келип жетнүй.

ПРИЛЕЧЬ сов. 1. (лечь ненадолго) азырақ жатыү, азырақ жатып турыү; 2. (принуться) жабысыү, жабысып қалыү, жатып тыңлау; трава ~егла и землэ шеп жерге жабысып қалды; ~ең ýхом к землэ жер тыңлау.

ПРИЛИВ м. 1. ўакты-ўакты тасыү; тасын (*тәңизде*); врёмя ~а ўакты-ўакты тасынның мезгили; 2. перен. кетерилиү, жоқарылау, хәүиж алыш; ~революционного движение революциялық хәрекеттин

кетерилиү; 3. топланыү, жыйналыү; күйылыү; ~ крёви к голове қаның басқа күйылыы; ~ сил күш жыйналыү.

ПРИЛИВАТЬ несов. см. прилить.

ПРИЛИЗАННЫЙ 1. прич. от прилизать; 2. прил. разг. (о волосах) жалағандай етип тараған.

ПРИЛИЗАТЬ сов. что 1. (языком) жалау; 2. перен. разг. (пригладить волосы) жалағандай етип тарай.

ПРИЛИЗЫВАТЬ несов. см. прилизать.

ПРИЛИПАТЬ несов. см. прилипнуть.

ПРИЛИПНУТЬ сов. к кому-чему 1. (о чём-л. липком) жабысыү, желимлениү; 2. перен. разг. (надоесть приставаниями) тынышын бермеү, изинен қалмау.

ПРИЛИПЧИВОСТЬ ж. разг. тынышын бермеү шиллик, изинен қалмашылык.

ПРИЛИПЧИВЫЙ прил. разг. 1. (легко прилипающий) жабысақ; 2. (о болезни) жуқпалы, тез жуғатуғын; 3. перен. (надоеливый) тынышын бермейтуғын, изинен қалмайтуғын.

ПРИЛИПТИТЬ сов. қүйылыү, келиү; кровь ~ила к голове қан басқа қүйылды.

ПРИЛИЧИЕ с. әдел, адеплилік, сыйылық; для ~я сыйылық ушын; соблюдать ~я әделлилікти сақлау.

ПРИЛИЧНО нареч. 1. әделли, сыйай; встси себя ~өзин сыйайты тузыү; 2. разг. (удовлетворительно) тәүир, жаман емес, ебидей.

ПРИЛИЧНЫЙ прил. 1. (пристойный) әделли, сыйай; 2. разг. (удовлетворительный) тәүир, жаман емес, ебидей; сегодня ~ая погода бүгін ҳауа райы жаман емес.

ПРИЛОВЧИТЬСЯ сов. разг. ийкемлесиү, тәсилин алыш, тәсилин үйрениү.

ПРИЛОЖЕНИЕ с. 1. (применение) қолланыү, пайдаланыү; ~ знаний на практике билимди ис жүзинде қолланыү; 2. (добавление) қосымша, тиркеем; журнал с ~м тиркемеси бар журнал; 3. грам. айынлауыш.

ПРИЛОЖИТЬ сов. 1. что, к чему услаяү, басыү, қойыү; ~ руку ко лбу қолын мацлайына басыү; 2. что, к чему (просеединить) қосыү, қоса тиркеү, тиркеү, қосып жибериү; ~ к заявлению документлерди азага қосып тиркеү; 3. что (сосредоточить) пайдаланыү, қолланыү, жумсау, сарп етиү, салыү; ~ все смылы барлық күшті жумсау; 4. что (применить) қолланыү, пайдаланыү; ~ теорию на практике теорияны практикада қолланыү; 5. что (напечатать) басыү; ◇ ~ руки к чему-л. араласыү, катнасыү.

ПРИЛОЖИТЬСЯ сов. 1. к чему жақын қойыү, тақау; ~ ýхом к дәбре есикке кулагын тақап тыңлау; 2. к чему (почтительно поцеловать) хүрметлес сүйиү; 3. (нацелиться) гөзлеу, нысанага алыш.

ПРИЛУНЕНИЕ с. айға тусиү, айға қоныү.

ПРИЛУНЬТЬСЯ сов. айға тусиү, айға қоныү.

ПРИЛЫНУТЬ сов. к кому-чему жабысыү, тығылыү.

ПРИМА ж. муз. прима (гаммадағы биринши негизги сес).

ПРИМА-БАЛЕРИНА ж. прима-балерина (биринши рольдерди атқаратуғын балерина).

ПРИМАДОННА ж. театр. уст. примадонна (биринши рольди атқаратуғын опера ҳам оперетта артисткасы).

ПРИМАЗАТЬСЯ сов. к кому-чему, разг. қыстырылый, суғылысыў.

ПРИМАЗЫВАТЬСЯ несов. см. примазаться.

ПРИМАНИВАТЬ несов. см. приманить.

ПРИМАНИТЬ сов. кого, чем, разг. қызықтырыў, өзине тартый.

ПРИМАНКА ж. 1. (для птиц, рыб, животных) жемтік; 2. перен. қызықтыратуғын нарсе.

ПРИМАТ м. примат, басымлылық, бириншилиқ.

ПРИМАЩИВАТЬСЯ несов. см. примоститься.

ПРИМЕЛЬКАТЬСЯ сов. кезге үйир болый, көз үйренисиў.

ПРИМЕНЕНИЕ с. 1. (употребление) қолланыў, пайдаланыў, иске асырыў; ~ новой техники в производстве жаңа техникины өндиристе қолланыў; ~ электричества электрди қолланыў; 2. (приспособление) көнлигүй, үйрений, бейимлений, ыңғайласыў; ~ к климату климатқа үйрений.

ПРИМЕННОСТЬ ж. қолланыўшылық, пайдаланыўшылық.

ПРИМЕНИТЕЛЬНО нареч. қарай, салыстырып қараганда, ылайықлы; ~ к местным условиям жергилики жағдайға қарай.

ПРИМЕНИТЬ сов. что, к кому-чему қолланыў, пайдаланыў, иске асырыў; ~ новый метод работы истиң жаңа усылын қолланыў; ~ свой силы өз күшлерин пайдаланыў; ~ жесткие меры к кому-л. биреүге қатаң илаҗ қолланыў.

ПРИМЕНИТЬСЯ сов. к кому-чему көнлигүй, үйренисиў, бейимлений, ыңғайласыў; ~ к обстоятельствам жағдайларға ыңғайласыў.

ПРИМЕНЯТЬ несов. см. применить.

ПРИМЕНЯТЬСЯ несов. см. применяться.

ПРИМЕР м. 1. үлги, өрнек; ~ мужества ерліктін үлгиси; показать ~ өрнек көрсетиў; служить ~ ом үлги болыў; брать ~ с кого-л. өрнек алый, үлги алый; 2. мысал; для ~а мысал ушын; к ~у мысалы; покажу вам это на ~е сизге буны мысал ретинде көрсетемен; 3. мат. мәселе, шынығыў; я решил трудный ~ мен қыыны меселени шығарды.

ПРИМЕРЗАТЬ несов. см. примёрзнутъ.

ПРИМЕРЗНУТЬ сов. жабысып тоңып қалыў, қосылып тоңлаап қалыў.

ПРИМЕРИВАТЬ несов. см. примерить.

ПРИМЕРИВАТЬСЯ несов. см. примериться.

ПРИМЕРИТЬ сов. что кийип көриў, шақлап көриў, шенеп көриў; ~ить костюм костюмди кийип көриў; ⚡ семь раз ~ь, один раз отрекъ посл. жети өлшеп бир кес.

ПРИМЕРИТЬСЯ сов. разг. см. приспособиться.

ПРИМЕРКА ж. кийип көриў, шақлап көриў, шенеп көриў.

ПРИМЕРНО нареч. 1. (образцово) әдепті, үлгили, өрнекли; весті себі ~ өзин әдепті тута билий; 2. (приблизительно) шама менеи, шама менен айтқанда; мы ~ так в договорились бизлер шама менен усынды деп келискең едик.

ПРИМЕРНЫЙ прил. 1. (образцовый) үлгили, улги боларлық, өрнекли, өриек болғандай; ~ ученик өрнекли өкүышү; 2. (приблизительный) шама менеи, шамалыған; ~ подсчет шама менен есаплау; ~ срок окончания работы жумыстың шама менен питтетуғын үакты.

ПРИМЕРОЧНЫЙ прил. 1. кийип көркетуғын, шенеңтүғын, шенеңтүгэ арналған, шақлап көркетуғын; 2. в знач. сущ. ж. примечочная кийгизип көркетуғын орын, шенең орны.

ПРИМЕРЯТЬ несов. см. примерить.

ПРИМЕРЯТЬСЯ несов. см. примеряться.

ПРИМЕСИТЬ сов. что, чего қосып ийлеў, үстине салып ийлеў.

ПРИМЕСЬ ж. қосымта, қосынды, аралас; гляна с ~ю пескى күм араласкан саз.

ПРИМЕТА ж. 1. белги, тамға, нышак; особые ~ы айрықша белгилер; 2. (в суперальных представлениях) белги, ырым; хорошая ~а жаңысы ырым; ⚡ быть на ~е көзге көриүү, белгилүү болыў; иметь на ~е есть сакчылык журиү, есиде болыў, нөзөрдө түтү.

ПРИМЕТАТЬ сов. что көкелеп тигиү, сырып тигиү.

ПРИМЕТИТЬ сов. кого-что, разг. байқау, аңғарыў, авайлау, сер салыў.

ПРИМЕТНЫЙ прил. белгилүү, танымалы.

ПРИМЕТЫВАТЬ несов. см. приметать.

ПРИМЕЧАНИЕ с. ескертіүү, аңлатыў; ~я дани в конец книги ескерткүлдер кванттың аяғында берилген.

ПРИМЕЧАТЕЛЬНЫЙ прил. есть қаларлық, дыққатқа турарлық; ~ое событие есть қаларлық үакыя.

ПРИМЕЧАТЬ несов. разг. 1. см. приметить; 2. за кем-чем (наблюдать) байқау, байқап журиў, сер салыў.

ПРИМЕШАТЬ сов. что, чего араластырыў.

ПРИМЕШИВАТЬ I несов. см. примесить.

ПРИМЕШИВАТЬ II несов. см. примешать.

ПРИМИНАТЬ несов. см. примять.

ПРИМИНАТЬСЯ несов. см. примяться.

ПРИМИРЕНИЕ с. 1. (действие) келисүү, жарасыў, келистириў, жарастырыў, татыўластырыў; ~ противников душманлардың келисүү; 2. (мир, согласие) келисүүшилик, тынышылк; полное ~ тонык келисүүшилик.

ПРИМИРИТЕЛЬ м. келистириүши, аратысүши.

ПРИМИРИТЕЛЬНИЦА женск. от примиритель.

ПРИМИРИТЕЛЬНЫЙ прил. келисүтеге умтылатуғын, жарасатуғын, татыўласатуғын.

ПРИМИРИТЬ сов. кого-что, с кем-чем келистириў, жарастырыў, татыўластырыў.

ПРИМИРИТЬСЯ сов. 1. с кем-чем (помириться), келисүү, жарасыў, татыўла-

сыў; 2. с чём (смириться) көниў, қайыл болыў.

ПРИМИРЯТЬ несов. см. примирить.

ПРИМИРЯТЬСЯ несов. см. примиряться.

ПРИМИТИВ м. примитив (1. дәслеки рағажланбаған күбылыс; 2. иск. рағажланыұшық ертедеги дағырине жататуғын шығарма).

ПРИМИТИВИЗМ м. 1. (упрощённый подход к чему-л.) аңсатластырышылық, жедиллетішілік; 2. иск. (подражание примитиву) примитивке еликлөў.

ПРИМИТИВНОСТЬ ж. 1. (первобытность) әйнегилік; 2. (простота) әпіүйшілік; ~ түзілдік көз қарасты әпіүйшілік; 3. (отсутствие культуры) қарапайымлық, садалық, наданлық.

ПРИМИТИВНЫЙ прил. 1. (первобытный) әйнегі; 2. (простой, несложный) әпіүйшілік; ~ аяқтағыштық техника; 3. (малокультурный) қарапайым, сада, надан.

ПРИМКНУТЬ сов. к кому-чemu қосылый, биригиү; я ~л к группе эккурсантов мен эккурсантлардың топарына қосылдым; ~тъ к большинству кепшиликке қосылый; ◇ ~тъ штык воен. мылтықтың наизасын кийгизиў.

ПРИМОЛҚНУТЬ сов. разг. сес шығармау, үндемеу.

ПРИМОРСКИЙ прил. теңіз жағасындағы, теңіз бойындағы.

ПРИМОРЬЕ с. теңіз қасындағы жер, теңіз айланасындағы жер.

ПРИМОСТИТЬСЯ сов. разг. жайласыў, жайғасып алыў, жағдайсыз отырыў.

ПРИМОЧКА ж. примочка (дәри).

ПРИМУС м. примус.

ПРИМЧАТЬ сов. кого-что, разг. тез жеткериү, дәрхәл әкелиү.

ПРИМЧАТЬСЯ сов. разг. тез жетип келиү, дәрхәл келип жетиў, жуўырып келиү, шаўып келиү.

ПРИМЫКАНИЕ с. 1. (действие) қосылый, биригиү; 2. грам. қарысыў, қабысыў.

ПРИМЫКАТЬ несов. 1. см. примкнуть; 2. тутасым түрүү, жалғасыў, жалғасып түрүү, тақалып түрүү; сад ~ет к дәмому бағ жайға тақалып түр.

ПРИМЯТЬ сов. что басып таслаў, жапырып таслаў.

ПРИМЯТЬСЯ сов. басып тасланыў, жапырылыў.

ПРИНАДЛЕЖАТЬ несов. 1. кому-чemu тийисли болыў, қараслы болыў, жатыў; книга ~йт библиотеке китап китапханаға тийисли; эта тетрадь ~йт мне буд дәптер маган тийисли; смұ ~йт заслуга важного изобретения ехимияетли ойлап табыудағы мийнет оған жатады; ~ать народу халыққа тийисли болыў; 2. к чёму жатыў, кириў; ои ~йт к группе выдающихся деятелей оя көрекли тайраткерлердин топарына кириеди.

ПРИНАДЛЕЖНОСТЬ ж. 1. буйым, нәрсе-қара, керек-жарак, қурал-сайман; қаңделарские ~и кеңсениң керек-жараклағы; постельные ~и көрпө-тесек иәрс-қа-

ралары; 2. (к чему-л.) қатарында болыўшылық, =ға, =ге, =қа, =ке жатыўшылық; ~ к комсомолу комсомол қатарында болыўшылық; ◇ по ~и тийислигиге қарай, тийисли болыўына қарай.

ПРИНАЛÉЧЬ сов. разг. 1. на что бираз күш салыў, күш салып басыў; ~ на вёсла ескеклерге күш салып есиў; 2. на что, перен. жигер салыў, тайрат салыў, күш салыў; ~ на занятия сабака қүш салыў.

ПРИНАРЯДИТЬ сов. кого-что, разг. жақсы кийиндириў, безенип кийиндириў, жасандырыў.

ПРИНАРЯДИТЬСЯ сов. разг. жақсы кийиниў, безенип кийиниў, жасаныў.

ПРИНАРЯЖАТЬ несов. см. принарядить.

ПРИНАРЯЖАТЬСЯ несов. см. принаря-

диться.

ПРИНЕВОЛИВАТЬ несов. см. приневолить.

ПРИНЕВОЛИТЬ сов. кого-что, к чему,

разг. ериксиз көндидириў, зорлаў, зорлан

кендидириў.

ПРИНЕСЁНИЕ с. беріү; айтыў; ~ при-

сяғи аят беріү; ~ благодариости алғыс

айтыў; ~ поздравлений күтгүләлаў сез-

лерин айтыў.

ПРИНЕСТИ сов. 1. кого-что алып ке-
лиү, әкелиү, жеткериү; ~есті поку-
пки домей сатып алғанларды үйге алып
келиү; 2. кого (дать приплод) балалаў,
туўыў; қозылаў (об овце); ылақлаў (о козе);
боталаў (о верблюдице); қулынлаў (о лоша-
ди); күшкүләў (о собаке); пышықлаў (о кош-
ке); 3. что (дать, доставить) бериү, кел-
тириү, киргизиү; ~есті поблизу пайда
бериү; ~есті дохбд кирис келтириү;
4. что (движением воды, ветром) алып
келиү, жеткериү; ве́тер ~ес зáпах мό-
ря самал тәңиздин ийисин алып келди;
◇ ~есті благодарность алғыс айтыў;
~есті клятву аят беріү; ~есті свой изви-
нения кеширим сораў; ~есті жéртву
курган болыў; ~есті в жéртву курбанлық
шалыў, садақа бериү.

ПРИНИЖАТЬ несов. см. принизить.

ПРИНИЖЕННОСТЬ ж. пәс санаўшылық, пәс тутыўшылық, үсқини түсіүшилил, кемситилгенлик, хорланганлық.

ПРИНИЖЕННЫЙ 1. прич. от прини-
зить; 2. прил. пәс тутқан, кемситлик көр-
ген, кемситилгеи, хорланған, хорлықлы;
~ый вид кемситлик көрген түр; ~ое полож-
ение хорлықлы аүхал.

ПРИНИЗИТЬ сов. 1. кого (унизить) пәс санаў, пәс тутыў, кемситиү, хорлаў; 2. что (умалити) киширейтиү, теменле-
тиү; ~значение чего-л. бир нарасениң әхм-
бетин төменлетиү.

ПРИНИКАТЬ несов. см. приникинуть.

ПРИНИКНУТЬ сов. к кому-чemu жабы-
сыў, баўырлаў; ~ ухом к земле кулагын
жерге коймы тылаў.

ПРИНИМАТЬ несов. 1. см. прииять;
2. (производить приём) қабыл етиў;
3. (при родах) туўдырыў; ~тъ ребёнка
баланы туўдырыў; ◇ ~я во внимание
еске ала отырып; душа не ~ет жаңа
жақпайды.

ПРИНИМАТЬСЯ несов. см. приняться.
ПРИНОРАВЛИВАТЬ несов. см. принаровить.

ПРИНОРАВЛИВАТЬСЯ несов. см. принаровиться.

ПРИНОРОВИТЬ сов. что, разг. бейимлестириү, ийкемлестириү, ылайықластырыү, қолайластырыү, ыңғайластырыү; ~ окончание работы к концу месяца жумыстың питүүн айдың аяғына ыңғайластырыү.

ПРИНОРОВИТЬСЯ сов. к кому-чему, разг. бейимлесиү, ийкемлесиү, ылайықластырыү, қолайластысыү, ыңғайластысыү.

ПРИНОСИТЬ несов. см. принести.

ПРИНОШЕНИЕ с. сый, базарлық, сауға.

ПРИНУДИТЕЛЬНОСТЬ ж. ериксизлик, зорлықлык, мәжбүрлешилик.

ПРИНУДИТЕЛЬНЫЙ прил. ериксизлик, зорлықлы, мәжбүрий; ~е мәрье ериксизлик шаралары; ♀ ~е работы мәжбүрий жумыслар.

ПРИНУДИТЬ сов. кого-что, к чему еркине қарамаү, зорлаү, мәжбүрлеү, мәжбур етиү.

ПРИНУЖДАТЬ несов. см. принудить.

ПРИНУЖДЕНИЕ с. еркине қарамаү, зорлық, мәжбүрлеу; по ~ю еркине қарамастан; без ~я зорлықсыз.

ПРИНУЖДЁННОСТЬ ж. ериксизлик, ықтаярсызлық, мәжбурилил, жасалмалық; не чўствовать ~и жасалмалықты сезбей.

ПРИНУЖДЁННЫЙ 1. прич. от принудить; 2. прил. ериксиз, ықтаярсыз, мәжбүрий, жасалма; ~ смех мәжбүрий күлки.

ПРИНЦ м. принц, ханзада (патшаның улы).

ПРИНЦЕССА ж. принцесса, ханша (патшаның қызы ямаса ҳаялы).

ПРИНЦИП м. 1. принцип (теорияның, тәллиматтың негизи); ~ы воспитания төрбияның принциплері; 2. принцип, кез қарас; это против мойх ~ов был мениң принциплериме қарсы; ♀ в ~е принципте, негизинде, тийкарында; в ~е я соглашен негизинде мен қайылман; из ~а принципли ойларға тийкарланып; я этого не делаю из ~а мен буны принциплилуктк илемей отырман.

ПРИНЦИПИАЛЬНО нареч. принципиnde, негизинде, негизинен; ~ я соглашен негизинен мен косыламан.

ПРИНЦИПИАЛЬНОСТЬ ж. принципиаллык, принципиалик.

ПРИНЦИПИАЛЬНЫЙ прил. 1. принципиальлы, принципиали; ~ый вопрос принципиальлы мәселе; ~ые противоречия принципиальлы қарама-қарсылык; 2. (придерживавшийся твёрдых принципов) принципиали; ~ый человек принципиали адам; ~ая политика принципиали сияст.

ПРИНЮХАТЬСЯ сов. к чему, разг. ийисие үйрениү, ийисине көнүп, қалыу; ~ к табачному дыму темекиниц ийисине үйрениу.

ПРИНЮХИВАТЬСЯ несов. см. принюхаться.

ПРИНЯТИЕ с. қабыл алышу, макуллау, қабыллау, бериү; ~ резолюции резолюцияны қабыл алышу; ~ присягы айт бериү.

ПРИНЯТЫЙ 1. прич. от принять; 2. прил. эдет болып қалған, ҳэмме қабыл еткен; ~ порядок эдет болып қалған тәртип.

ПРИНЯТЬ сов. 1. кого-что (взять, получить) алышу, қабыл етиү, қабыллау; ~ пакетты қабыл етиү; ~ подарок сыйлык алышу; 2. что (взять в свое распоряжение) қабыл етиү, алышу; ~ ротаны қабыл етиү; 3. кого-что (включить в состав) қабыл етиү, алышу; ~ в комсомол комсомолта қабыл етиү; 4. кого-что карсы алышу, күтип алышу, қабыл алышу, қабыл етиү; ~ гости қонақты күтип алышу; ~ делегацию делегацияны қабыл алышу; 5. что (утвердить) қабыл алышу, қабыл етиү; ~ резолюцию резолюция қабыл етиү; 6. (согласиться с чем-л.) қабыл алышу, келисүү, келисиси бериү; ~ предложение усынысын қабыл алышу; 7. (приобрести какой-л. вид) турге ениү, айланыу; лицо его принял первый оттенок онцы бети сурғыш түрге енди; ~ форму чего-л. формасын қабыллау; 8. что қабыл етиү, жазып алышу; ~ телефонограмму телефонограммын қабыл етиү; 9. что, чего (выпить, проглотить) ишиү, жутыү; ~ пищу аўкат ишиү; ~ лекарство дәри ишиү; 10. кого-что (признать, счесть) ... деп еспалау, ... деп санау, ... деп ойлау; я принял его за знакомого меня они таныс адамым шығар деп ойлап едим; ~ за щётку ойын шығар деп түснүү, ойын деп түснүү; ~ за чистую монету дурыс деп түснүү; 11. что етиү, қабыллау, қабыл етиү; ~ ислам ислам динине етиү; ~ подданство пукаралыкты қабыл етиү; ♀ ~ бои сауашқа тақ түрүү, сауаштан бас тартпау; ~ в расчёт кого-что-л. еспака алышу, көзде тутыү; ~ на свой счёт ее еспабына откерүү; ~ мёры шара көриү; ~ участие в чём-л. катнасыу; ~ вину на себя айыпты өзиниң мойнына алышу; ~ цю-л. сторону биреүдиң тәрепинде болышу; ~ присягу айт бериү; ~ ванну ваннага түсүү; так принял упр-едет усынды.

ПРИЯТЬСЯ сов. 1. за что (проступить, начать) кирисиү, баслау; ~яться за работу иске кирисиү; он ~ялся писать о язва баслады; 2. (привиться) тутып, тутып кетүү, тамыр урып; грыва хорошиб ~ялась алмурт жақсы тутып кетти; ♀ беспа ~ялась шешекке қарсы шанышу ойнады; ~яться за кого-либо биреүгө тесир етгү.

ПРИОБОДРИТЬ сов. кого-что тайрат бериү, тайратландырыү, йошландырыү, жанландырыү.

ПРИОБОДРИТЬСЯ сов. тайратлаину, йошланыу, жанланыу.

ПРИОБОДРЯТЬ несов. см. приободрить.

ПРИОБОДРЯТЬСЯ несов. см. приободриться.

ПРИОБРЕСТИ сов. 1. кого-что табыу, ийелик етиү, ийе болышу; ~ друзей көп дослар табыу; 2. что (купить) сатып алышу; ~ костюм костюм сатып алышу; 3. что (получить, усвоить) алышу, ийелеү; ~ знания

билим алыў; ~ опыт тәжирийбе алыў; 4. что (заслужить, снискать) иие болыў; ~ авторитет абройга иие болыў.

ПРИОБРЕТАТЕЛЬ *м.* байлық топлаушы адам.

ПРИОБРЕТАТЬ *несов.* см. приобрести. **ПРИОБРЕТЕНИЕ** *с.* 1. алыў, иие болыў; ~ знаний билим алыў; 2. (*покупка*) сатып алынған зат; 3. (*достижение*) жетискенлик; цение ~ культуре мәденияттың баҳалы жетискенлиги.

ПРИОБЩАТЬ *несов.* см. приобщить.

ПРИОБЩАТЬСЯ *несов.* см. приобщиться.

ПРИОБЩЕНИЕ *с.* тартыў, қатнастырыў, араластырыў, қосыў, ортақ етиў; жеткерүй.

ПРИОБЩИТЬ *сов.* 1. кого-что, к чему тартыў, қатнастырыў, араластырыў, қосыў, ортақ етиў; жеткерүй; ~ к культуре мәдениятқа жеткерүй; 2. что, к чему (*приложить*) қоса тигиў, қоса тиркеў; ~ к дёлу необходимые документы керекли документлерди дела ооса тиркеў.

ПРИОБЩИТЬСЯ *сов.* к чему тартылыў, қатнасыў, араласыў, қосылыў, ортақ болыў; жетиў.

ПРИОДЕТЬ *сов.* кого-что, разг. кийиндири, бөзендери, жасандыры.

ПРИОДЕТЬСЯ *сов.* разг. кийиниў, бевиў, жасаныў.

ПРИОЗЁРНЫЙ *прил.* көлдиң бойындағы, көлдиң жағасындағы, көлдиң етегинде; ~ край көлдиң жағасындағы улке.

ПРИОРІТЕТ *м.* приоритет, бириңшилик (*илим жағалыкты облас табыуда*).

ПРИОСАНИВАТЬСЯ *несов.* см. приносаниться.

ПРИОСАНИТЬСЯ *сов.* разг. бойын тикнеў, бойын дүзей.

ПРИОСТАНАВЛИВАТЬ *несов.* см. пристановить.

ПРИОСТАНАВЛИВАТЬСЯ *несов.* см. пристановиться.

ПРИОСТАНОВИТЬ *сов.* кого-что тоқтатып түрүй, бираз тоқтатыў; ~ работу жумысты тоқтатып түрүй; ~ кровотечениес қанды бираз тоқтатыў; ~ наступление врага душпаның хұжимин тоқтатыў.

ПРИОСТАНОВИТЬСЯ *сов.* тоқтатылып түрүлүй, бираз тоқтатылыў, қойдырылып түрүлүй, тоқтап қалыў; работа ~лась жумыс бираз тоқтап қалды; кровотечениес ~лось қаның ағыў тоқтатылды.

ПРИОСТАНОВКА *ж.* тоқтатыў, бираз тоқтатылыў, тоқталыў.

ПРИОТВОРІТЬ *сов.* что азырақ ашыў, сөл ашыңыраў.

ПРИОТВОРІТЬСЯ *сов.* азырақ ашылыў, сөл ашыңыраў; дверь ~лась есикті азырақ ашылды.

ПРИОТВОРІТЬ *несов.* см. приотворить.

ПРИОТВОРІТЬСЯ *несов.* см. приотвориться.

ПРИОТКРЫВАТЬ *несов.* см. приоткрыть.

ПРИОТКРЫВАТЬСЯ *несов.* см. приоткрыться.

ПРИОТКРЫТЬ *сов.* что азырақ ашыў, сөл ашыңыраў, ашыңырап қойыў; ~

дверь есикти ашыңырап қойыў; ~ глаза көзлерин азырақ ашыў.

ПРИОТКРЫТЬСЯ *сов.* азырақ ашылыў, сөл ашыңыңыраў, ашыңырап қойылыў; ~лось ~лось эйнек азырақ ашылды.

ПРИОХОДІТИ *сов.* кого, к чему, разг. қызықсындырыў, ҳәүеслендириў; ~ кого-л. к чётению оқыға ҳәүеслендириў.

ПРИОХОДІТЬСЯ *сов.* разг. қызықсыныў, ҳәүесленій.

ПРИПАДАТЬ *несов.* 1. см. припасть; 2. разг. (*прихрамывать*) ақсаңыраў, сылтылап базыў; он ~ет на лёвую ногу ол шеп аяғын ақсаңырайды.

ПРИПАДОК *м.* қояншық, тутпа кесели, талма; сердечный ~ок журек талмасы; ~ в ~ке гнёва ашыў қысқанда; в ~ке велиководушия жудэ кеүли келгенде.

ПРИПАДОЧНЫЙ *прил.* 1. қояншықлы, тутпа кеселли, талмалы; 2. в знач. сущ. м. припадочный и ж. припадочная қояншығы бар адам, тутпалы адам, талмалы адам.

ПРИПАИВАТЬ *несов.* см. припасть.

ПРИПАИВАТЬСЯ *несов.* см. припасться.

ПРИПАЙКА *ж.* 1. (*действие*) дәнекерлеў, қалайлаў; 2. (*припаянная часть*) дәнекерленген жер.

ПРИПАРКА *ж.* тартыў; дёлать ~и тартыў ислеу.

ПРИПАСАТЬ *несов.* см. припасть.

ПРИПАСТИ *сов.* что, чего, разг. ғамлаў, таярлаў; ~ дров на зиму қысқа отын таярлаў.

ПРИПАСТЬ *сов.* к кому-чему жабысыў, байырлаў; ~ к чым-л. ногам уст. бирейдиң аяғына жығылыў.

ПРИПАСЫ *мн.* (ед. припас м.) 1. (*продукция*) азық-аўқат, ишиклик-жегилик; съестные ~ азық-аўқат затлары; 2. разг. нәрсе-қара, керек-жарақ; охтниччи ~ ашылық керек-жарақлары; ~ боевые ~ воен. оқ-дәрилер.

ПРИПАХИВАТЬ *несов.* чем, разг. ийислене баслау, сасый баслау; мясо начало ~ геш ийислене баслады.

ПРИПАЯТЬ *сов.* что, к чему дәнекерлеў, қалайлаў.

ПРИПАЯТЬСЯ *сов.* дәнекерлений, қалайланыл.

ПРИПЕВ *м.* қайтарма, нақырат.

ПРИПЕВАТЬ *несов.* қосық айтыв.

ПРИПЕВАЮЧИ *нареч.:* жить ~ разг. жақсы түрүй, күрғын түрүй.

ПРИПЕК I *м.* атап, күн шүүәк, ыссы жер; сидеть на ~е күн шүүәкта отырыў.

ПРИПЕК II *м.* (*при печенни хлеба*) қосылыў, артыў (*писцирлген наның кепкен үнға қарғанда салмағының басым келии*).

ПРИПЕКА *ж.:* сбоку ~ разг. артық, керексиз.

ПРИПЕКАТЬ *несов.* кого-что и без доп., разг. күйдириў, қыздырыў, ысытыў, жандырыў; сегодня ~ет бүгн күн ыссы.

ПРИПЕРЕТЬ *сов.* что тиреў, тиреп қойыў; ~ дверь доской есикти тахтай менен тиреп қойыў; ~ к стёне 1) дийалға қысыў, дийалға тақаў; 2) перен. әшқәралаў, айыбын ашыў.

ПРИПЕРЧИВАТЬ несов. см. приперчить.
ПРИПЕРЧИТЬ сов. что, разг. азырақ бурыш салыў.

ПРИПЕЧЬ сов. что кыздырыў, күйдириў; емү сильно ~екло голову оның басын күн қатты кыздырды.

ПРИПИРАТЬ несов. см. припереть.

ПРИПИСАТЬ сов. 1. кого-что и без доп. (написать дополнительно) косып жазыў, тиркеп жазыў; ~ть ещё несколько строк в письме тагы бир неше қатар хатқа косып жазыў; 2. кого, к чему (причислить) жазып қойыў, хатлап қойыў; ~ть кого-л. к призывному участку шақырыў участкасына жазып қойыў; 3. что, кому-чему ... деп есаплаў, ... деп ойлаў; көриў; я ~л это его рассеянности мен буны оның умытшак-лығынан көрдим; 4. что, кому-чему (какие-л. качества, мысли и т. п.) ғударыў.

ПРИПОСТАТЬСЯ сов. жазылып қойылыў, хатланып қойылыў.

ПРИПИСКА ж. 1. (действие) жазып қойыў, хатлап қойыў; 2. косып жазыў, артык жазыў; сделать ~у косып жазыў.

ПРИПИСНОЙ прил. жазылып қойылған, хатланып қойылған.

ПРИПИСЫВАТЬ несов. см. приписасть.

ПРИПИСЫВАТЬСЯ несов. см. приписаться.

ПРИПЛАТА ж. 1. (действие) косып төлеў, үстеме төлеў; 2. (денеги) үстеме толенген ақша, устеў.

ПРИПЛАТИТЬ сов. что, кому косып төлеў, үстеме төлеў.

ПРИПЛАЧИВАТЬ несов. см. приплатить.
ПРИПЛЕСТИ сов. что 1. (всплести) косып ериў; есиу; 2. перен. прост. косыў, ядынан шығарып айтыв, ойдан айтыв.

ПРИПЛЕСТИСЬ сов. разг. сүйретилип журнү, зорга келиў, сүйретилип келиў; он ёле ~ёлса ол зорга сүйретилип келди.

ПРИПЛЕТАТЬ несов. см. приплести.
ПРИПЛЮД м. төл (малдың).

ПРИПЛЫВАТЬ несов. см. приплыть.

ПРИПЛЫВАТЬ сов. жүзип келиў, жүзип барыў, жүзип жетиў; минип келиў (на лодке, пароходе и т. п.).

ПРИПЛЮСНУТЫЙ 1. прич. от при-
плоснуть; 2. прил. жалпақ, былыйган;
~ иос жалпақ мурын.

ПРИПЛЮСНУТЬ сов. что жалпайтыў,
былыйтыў, жалпайтып жибериў, был-
ыйтып жибериў.

ПРИПЛЮСОВАТЬ сов. кого-что, разг.
косыў, үстине косыў.

ПРИПЛЮСОВЫВАТЬ несов. см. при-
люсовать.

ПРИПЛЮЩИВАТЬ несов. см. приплос-
нуть.

ПРИПЛЯСЫВАТЬ несов. бийлеген сыяқ-
лы болыў, бийлеңкіреп қойыў.

ПРИПОДНИМАТЬ несов. см. припод-
нять.

ПРИПОДНИМАТЬСЯ несов. см. при-
подняться.

ПРИПОДНЯТОСТЬ ж. кетеринчилик,
юшланышылык.

ПРИПОДНЯТЫЙ 1. прич. от припод-
нять; 2. прил. азырақ кетерилип турған;

3. прил. перен. (радостно-возбуждённый)
кетеринчи, юшланған; ~ое настроение
кетеринчи кейил; 4. прил. перен. (о языке,
стиле) салтанатлы.

ПРИПОДНЯТЬ сов. кого-что азырақ
кетеринчи, кетеринчиру; ~однить шторы
переделерди азырақ кетеринчи; больной
~однит голову науқас басын азырақ
кетеринчи.

ПРИПОДНЫТЬСЯ сов. азырақ кетерилип,
кетерилинчиру; ~ на локте азырақ шы-
ғанагында кетерилип; немнога ~ азырақ
кетерилинчиру.

ПРИПОДЫМАТЬ несов. разг. см. при-
поднять.

ПРИПОДЫМАТЬСЯ несов. см. припод-
няться.

ПРИПОДБОЙ м. тех. дәнекер металл, қа-
лайы.

ПРИПОЛЗАТЬ несов. см. приползти.

ПРИПОЛЗТИ сов. еңбеклем келиў, жер
бауырлап келиў, сүйретилип келиў.

ПРИПОМИНАТЬ несов. см. припом-
нить 1.

ПРИПОМИНАТЬСЯ несов. см. припом-
ниться.

ПРИПОМНІТЬ сов. 1. кого-что еске
тусириў, есиже тусириў, ядға тусириў;
2. что, кому, разг. көзине көрсетиў, экесин
танаңтыў, өш алыў; я тебе это ~ю! мен
кези көрсетемен!

ПРИПОМНІТЬСЯ сов. кому, что еске
тусиў, ядға тусиў.

ПРИПОРОШИТЬ сов. кого-что, чём,
разг. себелеп үстии бастырыў, себелеп
жауыў.

ПРИПРАВА ж. татымлық, дузлық.

ПРИПРАВИТЬ сов. что, чём татымлық
косыў, дузлық салыў; ~ суп луком сорпага
пиздан татымлық косыў.

ПРИПРАВЛЯТЬ несов. см. приправить.

ПРИПРЫГИВАТЬ несов. секирип-секи-
рип алыў, секирип-секирип қойыў.

ПРИПРЯГАТЬ несов. см. припрячь.

ПРИПРЯЖКА ж. 1. (действие) кос ат
жегиў, қасына ат жегиў; 2. (пристяжная
лодыба) коса жегилген ат, қасына жегил-
ген ат.

ПРИПРЯТАТЬ сов. кого-что, разг. жа-
сырып қойыў, тығып қойыў, жасырып
таслаў, тығып таслаў.

ПРИПРЯТЫВАТЬ несов. см. припрятать.

ПРИПРЯЧЬ сов. кого кос ат жегиў,
қасына ат жегиў.

ПРИПУГИВАТЬ несов. см. припугиуть.

ПРИПУГНУТЬ сов. кого-что, кем-чём,
разг. коркытып жибериў, шоршытып жи-
бериў, үркитип жибериў.

ПРИПУДРИВАТЬ несов. см. припудрить.

ПРИПУДРИВАТЬСЯ несов. см. при-
пудриться.

ПРИПУДРИТЬ сов. что пудралаў, пудра-
жаят.

ПРИПУДРИТЬСЯ сов. пудраланыў.

ПРИПУСКАТЬ несов. см. припустить.

ПРИПУСКАТЬСЯ несов. см. припустить-
ся.

ПРИПУСТИТЬ сов. разг. 1. кого, к кому
(подпустить) жибериў, қоя бериў: ~ть

гелёнка к коробе бузайды сыйырга жибериү; 2. кого (погнать) қуўыў, шабыў; ~ть коня атты шабыў; 3. что и без доп. (при раскрою) жиберицкиреў, узайтыў; ~ть на швы тигиске жиберицкиреў; ⚡ дождь ~л жаўын қүйп жаўды.

ПРИПУСТИТЬСЯ сов. разг. жортып журиў, тез жуўырыў, тез адымлап журиў; ~ бежать тез адымлап журип қашыў.

ПРИПУТАТЬ сов. разг. 1. что қосыў, ядылан шыгарып айтый, ойдан айтый; ~ небылайцы в рассказ өтириклерди гүррүсілес қосып айтый; 2. кого-что, во что (замешает) арапаластырь, қосыў.

ПРИПУТЫВАТЬ несов. см. припутать.

ПРИПУХАТЬ несов. см. припухнуть.

ПРИПУХЛОСТЬ ж. кишкене исик, сәл исип кеткенлик.

ПРИПУХЛЫЙ прил. исинкиреген, азырақ исекен.

ПРИПУХНУТЬ сов. исинкиреў, азырақ исиү.

ПРИРАБАТЬ несов. см. приработать.

ПРИРАБОТАТЬ сов. что, чего қосымша ислеп табыў.

ПРИРАБОТОК м. қосымша табыс, көлденен табыс.

ПРИРАВНИВАТЬ I несов. см. приравнять.

ПРИРАВНИВАТЬ II несов. см. прирывать.

ПРИРАВНИВАТЬСЯ несов. см. прирываться.

ПРИРАВНЯТЬ сов. кого-что, к кому-чему геңлеў, тәцлестириў, барабарластырь, тәңгерий.

ПРИРАВНЯТЬСЯ сов. к кому-чему, разг. геңленіў, тәцлесиў, барабарланыў, тәңгериліў.

ПРИРАСТАТЬ несов. см. прирасти.

ПРИРАСТИ сов. 1. к чему (раститься, приживиться) биригип есиў, қоса есиў, тутыў, питип кетиў; 2. (увеличиться в количестве) есиў, көбейиў, қосылыў, артыў.

ПРИРАСТИТЬ сов. что бириктирип есириў, қоса есириў, туттырыў, питип кетиў; ~ пересаженную көжү жамап ендирилген терини туттырыў.

ПРИРАЩЕНИЕ с. 1. (действие) биригип есиў, қоса есиў, тутыў, питип кетиў; 2. (увеличение, прибавление) есиў, көбейиў, қосылыў, артыў.

ПРИРАЩИВАТЬ несов. см. прирастить.

ПРИРЕВНОВАТЬ сов. кого, к кому қызынаныў, құнлеў, иши тарлық етиў.

ПРИРЕЗАТЬ сов. 1. кого, разг. (умертвить) сойыў, бауызлаў; ~ овцү қой сойыў; 2. что, чего (прибавить) белип қосыў, кесип қосыў, белип бериў; ~ к огорозду участок земли огородка жер участкасын белип бериў.

ПРИРЕЗАТЬ несов. см. прирезать.

ПРИРЕЗЫВАТЬ несов. см. прирезать.

ПРИРЕЧНЫЙ прил. дәръяның жанындағы, дәръяның қасындағы.

ПРИРИСОВАТЬ сов. кого-что сүүреттиң питпеген жерин салыў, сүүретти питирип гаслаў.

ПРИРИСОВЫВАТЬ несов. см. пририсовать.

ПРИРОВНЯТЬ сов. что тегислеў, бир тегис етиў; ~ ствбрки дәвери жарма қапының бир қапталын тегислеў.

ПРИРОДА ж. 1. тәбият, жаратылыс; біжная ~ а түсликтиң тәбияты; на лөне ~ы тәбият қушағында; явление ~ы тәбияттың күбүлесләре; живая ~а жаны жаратылыс; 2. (натурал, характер) түп тамыры, негизи; он по ~е добрый человек ол негазинен ақ кеүил адам; ⚡ в ~е вещей табийгы нэрсе; от ~ы туылғаннан; глухой от ~ы иштен туылған герен, иштен болған герен.

ПРИРОДНЫЙ прил. табийгы; ~е ботаство табийгы байлықтар; ~й талант табийгы талант; ~й ум табийгы акыл.

ПРИРОДДЕННЫЙ прил. ... болып туылған; ~ музыкант музыкант болып туылған.

ПРИРОДСТ м. саны есиў, көбейиў, артыў, қосылыў; ~ население халықтың санының есиү; ~ поголбоя скота малдың бас санының есиў.

ПРИРУЧАТЬ несов. см. приручить.

ПРИРУЧЕНИЕ с. қолға үйретиү.

ПРИРУЧЕННЫЙ 1. прил. от приручить; 2. прил. қолға үйретилген; ~ая белка қолға үйретилген тиин.

ПРИРУЧИТЬ сов. кого қолға үйретиү.

ПРИРУЧИТЬСЯ сов. қолға үйрениү.

ПРИСАЖИВАТЬ несов. см. присесть 2.

ПРИСАСЫВАТЬСЯ несов. см. присосаться.

ПРИСВАИВАТЬ несов. см. присвоить.

ПРИСВИСТ м. ысырық; петь с ~ом ысырып нама айтый.

ПРИСВИСТНУТЬ сов. и однокр. ысырып жибериү.

ПРИСВИСТЫВАТЬ несов. 1. (посвистывать) ара-тура ысырыў; 2. (говорить с присвистом) ысырық шыгарып сейлеў.

ПРИСВОЕНИЕ с. 1. (захват) өзиникине айландырыў, мәнишкелеў; ~ чужого имущества биреудин мүлкін өзиникине айландырыў; 2. бериў; ~ звание Героя Советского Союза Советлер Союзының Қаҳарманы атағын бериў.

ПРИСВОИТЬ сов. 1. кого-что (захватить) өзиникине айландырыў, мәнишкелеў; 2. что, кому-чему бериў; ~ звание Героя Социалистического Труда Социалистик Мийнеттиң Қаҳарманы атағын бериў.

ПРИСЕДАНИЕ с. дизе бүгип отырыў, жүресинен отырыў.

ПРИСЕДАТЬ несов. 1. см. присесть 1; 2. (при ходьбе) дизени бүгип журиў.

ПРИСЕСТ м.: в одын ~ разг. бир отырганда, бир отырыста.

ПРИСЕСТЬ сов. 1. дизе бүгип отырыў, жүресинен отырыў, отыра қалыў; ~есть от испуга коркканына отыра қалыў; 2. (на короткое время) азырақ отырыў, сал отырыңыраў; ~ядыте на минутку! бир минуттай отырыңырац!

ПРИСКАЗКА ж. ертек басы.

ПРИСКАКАТЬ сов. 1. секирп келиў, қеккелеп келиў; ~ на одной ноге бир аяғы

менен ҳәккелеп келиү; 2. (на лошади) шаўып келиү, шаўып жетиү; 3. разе. (быстро приехать, прийти) тез жетип келиү.

ПРИСКАКИВАТЬ несов. 1. см. прискакаты; 2. разг. (припрыгивать) секирип-секирип түсиү, ыргып-ыргып түсиү.

ПРИСКОРБИЙЕ с. қайғы, қайғыры, мун, аза; с ~ем қайғылы түрде; к ~ю қайғылы турге.

ПРИСКОРБНЫЙ прил. қайғылы, мунлы, азалы; ~ слұчай қайғылы ўақыя.

ПРИСКУЧИВАТЬ несов. см. прискучить.

ПРИСКУЧИТЬ сов. жалықтыры, ишип писириу.

ПРИСЛАПТЬ сов. 1. что жибериү; мне ~ли книги маган китап жиберипти; ~ть письмо по почте арқалы хат жиберіру; 2. кого-что, за кем-чем жибернү, жиберип хабар алдырыү; ~ть машину за кем-л. биреудиң изнине машина жиберип хабар алдырыү; мен я ~л к вам отец экем мени сизге жиберди.

ПРИСЛОБЬЕ с. нақыл сез, тымсал сез.

ПРИСЛОНИТЬ сов. кого-что, к чему сүйеү, сүйеп қойыу.

ПРИСЛОНИТЬСЯ сов. к чему сүйениү, сүйенни түрү.

ПРИСЛОНИТЬ несов. см. прислонить.

ПРИСЛОНИТЬСЯ несов. см. прислониться.

ПРИСЛУГА ж. 1. уст. (служанка) хызметши хаял; 2. собир. үй хызметшилер; 3. собир. воен. хызметшилер; орудийная ~топ хызметшилер.

ПРИСЛУЖИВАТЬ несов. кому, уст. хызмет етиү, хызмет қылыү, күтиү; ~ за столом, столда тамақ ишкенде хызмет етиү.

ПРИСЛУЖИВАТЬСЯ несов. през. хызмет етип жағыныү, жарамсақланыү.

ПРИСЛУЖНИК ж. 1. уст. (слуга) хызметши адам, малай; 2. презр. жағымпаз, жарамсак.

ПРИСЛУЖНИЦА женск. от прислужник.

ПРИСЛУЖНИЧЕСКИЙ прил. презр. хызмет етип жағынышы, жарамсақланышы.

ПРИСЛУЖНИЧЕСТВО с. презр. хызмет етип жағынышылық, жарамсақланышылық.

ПРИСЛУШАТЬСЯ сов. к кому-чему 1. қулақ салыү, тыңлаү, қулақ салып тыңлаү, дыққат пенен тыңлаү; ~ к шөрөху дыбысқа қулақ салып тыңлаү; 2. перен. разг. (вертерься в какую-л. среду) ҳийлер керлик пenen кирип алыү.

ПРИСОСКА ж., **ПРИСОСОК** м. сорышы (паразит осимликлердиң я гейпара ҳайланардың денесинде болады).

ПРИСОХНУТЬ сов. к чему жабысып қатып қалыү, жабысып кеүип қалыү.

ПРИСПЕВАТЬ несов. см. приспеть.

ПРИСПЕТЬ сов. разг. болыү, жетиү, келиү; ~ло время ехать кететүгүн ўақыт болды.

ПРИСПЕШНИК м. жалпылдақ, шабарман.

ПРИСПЕШНИЦА женск. от приспешник.

ПРИСПИЧИТЬ сов. кому, безл. прост. жүдэ керек болыү, қыстаулы болыү; емү ~ло сейчас же ехать оның тап ҳәзир кеткиси келди, оның ҳәзир кетиүи жүдэ керек болды.

ПРИСПОСАБЛИВАТЬ несов. см. приспособить.

ПРИСПОСАБЛИВАТЬСЯ несов. см. приспособиться.

ПРИСПОСОБИТЬ кого-что ылайықластыры, колайластыры, бейимлестириү, ыңғайластыры, ийкемлестириү.

чым-л. ~ом биреудиң қарамағында болыү, биреудиң қарауында болыү.

ПРИСМОТРЕТЬ сов. 1. за кем-чем көз салыү, сер салыү, қарау; ~ за детьмай балаларға қарал түрүү; 2. кого-что, разе. (подыскать, наметить) қарастырыү, қыымластырыү.

ПРИСМОТРЕТЬСЯ сов. к кому-чему и без доп. 1. (всмотреться) анықлад қарау, тигилип қарау; 2. (освоиться, привыкнуть) үйренисиү, тансысыү; көз үйрениү (к темноте); ~ к работе иске үйренисиү.

ПРИСНИТЬСЯ сов. кому түснен ениү, түснен кириү.

ПРИСОВОКУПТЬ сов. что 1. (присоединить) қосыү, тиркеү; ~ протокол к делу делога протоколды тиркеү; 2. (сказать в добавление) қосып айттыү, қосып айтлып қойыу.

ПРИСОВОКУПЛЯТЬ несов. см. присовокупить.

ПРИСОЕДИНЕНИЕ с. 1. (соединение) қосыү, биректирүү, қосылыү, биригиү; 2. (присоединение) жатқары, катарына киргизиү; есаплау; 3. эл. жалгастырыү, тутастырыү (сымды).

ПРИСОЕДИНИТЬ сов. 1. что (соединить с чем-л.) қосыү, биректириү; 2. кого-что (присоединить) жатқары, катарына киргизиү; есаплау; 3. эл. жалгастырыү, тутастырыү; ~ провод к электрической сети проводы электр тарауына тутастырыү.

ПРИСОЕДИНЯТЬСЯ сов. к кому-чему 1. қосылыү, биригиү; ~ к гулайющим қыдырып жүргенлерге қосылыү; 2. қосылыү, қуятлау; ~ к общему мнению кепшиликтин пикирине қосылыү.

ПРИСОЕДИНЯТЬ несов. см. присоединять.

ПРИСОЕДИНЯТЬСЯ несов. см. присоединяться.

ПРИСОСАТЬСЯ сов. к кому-чему 1. сорыү, жабысыү, жабысып сорыү; 2. перен. разг. (вертерься в какую-л. среду) ҳийлер керлик пenen кирип алыү.

ПРИСОСКА ж., **ПРИСОСОК** м. сорышы (паразит осимликлердиң я гейпара ҳайланардың денесинде болады).

ПРИСОХНУТЬ сов. к чему жабысып қатып қалыү, жабысып кеүип қалыү.

ПРИСПЕВАТЬ несов. см. приспеть.

ПРИСПЕТЬ сов. разг. болыү, жетиү, келиү; ~ло время ехать кететүгүн ўақыт болды.

ПРИСПЕШНИК м. жалпылдақ, шабарман.

ПРИСПЕШНИЦА женск. от приспешник.

ПРИСПИЧИТЬ сов. кому, безл. прост. жүдэ керек болыү, қыстаулы болыү; емү ~ло сейчас же ехать оның тап ҳәзир кеткиси келди, оның ҳәзир кетиүи жүдэ керек болды.

ПРИСПОСАБЛИВАТЬ несов. см. приспособить.

ПРИСПОСАБЛИВАТЬСЯ несов. см. приспособиться.

ПРИСПОСОБИТЬ кого-что ылайықластыры, колайластыры, бейимлестириү, ыңғайластыры, ийкемлестириү.

ПРИСПОСОБИТЬСЯ сов. к кому-чemu ылайықласыў, қолайласыў, бейимлесиў, ыңгайласыў, ийкемлесиў; ~ к ибым условиям жана жағдайларга бейимлесиў.

ПРИСПОСОБЛЕНЕЦ м. еки жұзли адам, тұрақсыз адам, еки жақлы адам.

ПРИСПОСОБЛЕНИЕ с. 1. (действие) ылайықластырыў, қолайластырыў, бейимлестириү, ыңгайластырыў, ийкемлестириү; ылайықласыў, қолайласыў, бейимлесиў, ыңгайласыў, ийкемлесиў; ~ растенія к новому климату өсімдікті басқа климатқа ыңгайластырыў; 2. әсбал, қурал, механизм; регулировочное ~ төртпелейтуғын асабап.

ПРИСПОСОБЛЕННОСТЬ ж. ылайықласышылық, қолайласышылық, бейимлесишилик, ыңгайласышылық; ~ организма к окружющей среде организмың дөгеректеги жағдайға бейимлесишилиги.

ПРИСПОСОБЛЕННЫЙ прил. қолайласқан, ийкемлескен.

ПРИСПОСОБЛЕНЧЕСКИЙ прил. еки жұзли, тұрақсыз, еки жақлы; ~ая политика еки жұзли снясат, тыянақсыз снясат.

ПРИСПОСОБЛЕНЧЕСТВО с. еки жұзлилік, тұрақсызлық, еки жақлылық.

ПРИСПОСОБЛЯЕМОСТЬ ж. ылайықласышылық, қолайласышылық, бейимлесишилик, ыңгайласышылық.

ПРИСПОСОБЛЯТЬ несов. см. приспособить.

ПРИСПОСОБЛЯТЬСЯ несов. см. приспособиться.

ПРИСПУСКАТЬ несов. см. приспустить.

ПРИСПУСКАТЬСЯ несов. см. приспуститься.

ПРИСПУСТИТЬ сов. что темен түсирнү, азырақ түсирицкиреў; ~ флаг жалауды темен түсириў.

ПРИСПУСТИТЬСЯ сов. сәл тәмен түснікіреў, азырақ тәмемленкіреў.

ПРИСТАВ м. уст. пристав (патша Россиянында — жергилек поліцияның начальники); частный ~ участкалық пристав.

ПРИСТАВАНИЕ с. 1. (действие) жабысыў, жабысып қалыў; 2. (назывное обращение) тынышын алыў, мазасын алыў.

ПРИСТАВАТЬ несов. см. пристать 1—4.

ПРИСТАВИТЬ сов. 1. что, к чему тақап қойыў, жақын қойыў, сүйеп қойыў, тиреп қойыў; ~ стол к окну столды терезеге тақап қойыў; 2. что, к чему (прислонить) сүйеў, сүйеп қойыў; ~ лестинцу к окну зәңгини терезеге сүйеп қойыў; 3. что (неставить) қосыў, қосып тигиў, жалғаў; 4. кого-что, разг. (для надзора, ухода и т. п.) сер салып турыға қойыў, қарап турыға қойыў.

ПРИСТАВКА ж. грам. приставка (түбір алды қосымта).

ПРИСТАВЛЯТЬ несов. см. приставить.

ПРИСТАВНОЙ прил. қосымша қойылған, қапталына орналастырылған; ~ые стулья қосымша қойылған стуллар; ~ая лестница қапталына орналастырылған зәғи.

ПРИСТАВОЧНЫЙ прил. грам. при-

ставкалы; ~е глагбы приставкалы фейиллер.

ПРИСТАЛЬНО нареч. тигилип; ~ смотреть на кого-л. биреүге тигилип қараў.

ПРИСТАЛЬНЫЙ прил. тигилип; ~ый взгляд тигилип қараў; ♂ ~ое внимание ёден кейін беліү, ёден дыққат аударыў.

ПРИСТАНИЩЕ с. пана.

ПРИСТАНЦИОННЫЙ прил. станцияның қасындағы, станцияның жанындағы.

ПРИСТАНЬ ж. жаныс; пассажирская ~ пассажирлер жағысы; ♂ тихая ~ оңаша жер, аулақ жер.

ПРИСТАТЬ сов. 1. к кому-чemu (прилипнуть) жабысыў, жабысып қалыў; к одёжде

~ла грязь кийнгіе балшық жабысты; 2. к кому-чemu, разг. қоймаў, жаздрмау, тынышын бермеў, мазасын алыў, жабысыў; ~ть с вопросами сораулар берип мазасын алыў, сауаллар берип қоймаў; 3. к кому-чemu (присоединиться) косылыў, үйир болыў, бирнгиў; ериў, изнен ерип қалмаў (о животных); к нам ~ла собака биздердин измиздең бир нйт ерип қалмады;

4. к чему (причалити — о судне) келип тоқтаў, жағаға тоқтаў; 5. безл. разг. келип тоқтаў, жарамаў, болмаў; не ~ло вам так говорить сиз бундай деп айтыға болмайды; ♂ ~ть с ножом к горлу жанын алыў, қоймаў.

ПРИСТЕГАТЬ сов. что ирилеп тигиў, сырый; ~ подкладку астарды сырый.

ПРИСТЕГИВАТЬ I несов. см. пристегать.

ПРИСТЕГИВАТЬ II несов. см. пристегнуть.

ПРИСТЕГНУТЬ сов. что илдириў, қадаў.

ПРИСТЕЖНЫЙ прил. разг. алмалы-салмалы; ~ воротник алмалы-салмалы жага.

ПРИСТОЙНЫЙ прил. ёдепли, төртпили, жақсы; ~ое поведение ёдепли журис-турыс.

ПРИСТРАИВАТЬ несов. см. пристройить.

ПРИСТРАИВАТЬСЯ несов. см. пристройиться.

ПРИСТРАСТИЕ с. I. (влечение) қумарлық, ҳәүеслик, қызығышылық; ~ к чётению китап оқыға хәүеслик; 2. (предвзятое отношение) әдилсиз, әдилсизлик, надурылық; относиться с ~м к кому-л. әдилсиз катнасық жасаў; ♂ допрос с ~м I) азаплап тергей; 2) шутла. (придирчивые расспросы) асықтай сораў, езбелеп сораў.

ПРИСТРАСТИТЬ сов. кого, к кому кумарланыры, ҳәүеслендирнү, қызықтырыў.

ПРИСТРАСТИТЬСЯ сов. к кому кумарланыў, ҳәүесленнү, қызығыў; ~ к чётению оқыға қызығыў.

ПРИСТРАСТИНО нареч. әдилсиз, надурыс; ~ относиться к кому-л. биреүге әдилсиз қараў.

ПРИСТРАСТИНОСТЬ ж. см. пристрастие 2.

ПРИСТРАСТИЙНЫЙ прил. әдилсиз, надурыс; ~ое мнение надурыс пикир; ~ое отношение к кому-л. биреүге әдилсиз қараў.

ПРИСТРАЧИВАТЬ несов. см. пристроить.

ПРИСТРЕЛИВАТЬ I несов. см. пристрелять.

ПРИСТРЕЛИВАТЬ II несов. см. пристрелять.

ПРИСТРЕЛИВАТЬСЯ несов. см. пристреляться.

ПРИСТРЕЛИТЬ сов. кого атыў, атып елтириў.

ПРИСТРЕЛКА ж. воен. сынап атып кериў, атып кериў.

ПРИСТРЕЛЯТЬ сов. что, воен. сынап атып кернү, атып кериў; ~ орудие топты атып кериў.

ПРИСТРЕЛЯТЬСЯ сов. воен. атып қарауыла туурыланыў, атылып керилиў.

ПРИСТРОЙТЬ сов. 1. что (построить дополнительно) жалғап салыў, қурап салыў; 2. кого-что (устроить) орынластырыў, киргизиў; ~ кого-л. на рабочую жумысқа орынластырыў; 3. кого-что, к кому-чему қосыў, тиркеў, дизиў, қосып тиркеў, қосып дизиў; ~ второй ввод к третему екинчи вводты үшинши вводқа қосып тиркеў.

ПРИСТРОЙТИСЯ сов. разг. 1. (на рабочую и т. п.) орналасыў, кириў; 2. орналасыў, жайласыў; спать он ~лся на сундуке ол уйықлау ушын аршаның үстине жайлести.

ПРИСТРОЙКА ж. 1. (действие) жалғап салыў, қурап салыў; 2. (постройка) үй қапталынан салынған жай, жалғап салынған жай.

ПРИСТРОЧИТЬ сов. что, к чему тигиў, тигип шығыў, бир жүргизип етиў.

ПРИСТРУНИВАТЬ несов. см. приструнить.

ПРИСТРУНИТЬ сов. кого, разг. женге салыў, жөнге тусириў, дүзөў.

ПРИСТУКНУТЬ сов. 1. чем и без дополнык етириў, урып жибериў; 2. кого-что, прост. (убить) елтириў.

ПРИСТУП м. 1. хужим, топылыс; взять город ~ом қаланы хужим менен алышу; 2. тутыў; сердечный ~ жүркөтен тутыў; ~ қашла жөт тутыў; ~ы смеха күлкиниң тутыў; ◇ ~у нет 1) (к чему-л.) жүдэ қымбат, туттырмайды; 2) (к кому-л.) жанына жолауға мүмкін емес.

ПРИСТУПАТЬ несов. см. приступить.

ПРИСТУПАТЬСЯ несов. см. приступаться.

ПРИСТУПИТЬ сов. 1. к чему кирисиў, баслаў, айланысыў; ~ к работе иске кирисиў, жумысқа кирисиў; 2. к кому-чему, уст. (близко подойти) жақыналаў, жақын келиў; ~ к городу қалаға жақын келиў; 3. к кому, уст. (с просьбами и т. п.) изинен қалмаў, мийин жеў.

ПРИСТУПИТЬСЯ сов. разг. жанына барыў, қасына барыў, жақын келиў; к нему не ~ онци жанына жолай алмайсац.

ПРИСТУПКА ж., **ПРИСТУПОК** м. разг. басқыш, текшер.

ПРИСТЫДИТЬ сов. кого уялтыў, уялтып гаслаў.

ПРИСТАЖКА ж. 1. (вид запряжки) қапталдан ат жегиў; 2. (пристяжная лошадь) қапталдан жегилгей ат.

ПРИСТАЖНОЙ прил. 1. (идущий в пристяжке) қапталына жегилген; 2. в знач. сущ. ж. пристяжная қапталдан жегилген ат.

ПРИСУДИТЬ сов. 1. кого, к чему (приговорить) хүким етиў, хүким шыгарыў; ~ть к штрафу штраф төлеүге хүким етиў; наследство ~ли ему мийрас мүлк оған хүким етилди; 2. что, кому-чему бериў, уйгарыў; ~ть первую премию биринши сыйлыкты берип, биринши сыйлық берип түшүнгөн ат.

ПРИСУЖДАТЬ несов. см. присудить.

ПРИСУЖДЕНИЕ с. бериў, уйгарыў;

~ учёной степени илимий дәреже бериў.

ПРИСУТСТВЕННЫЙ прил. уст. хызмет..., ис...; ~ый деңе хызмет күни, ис күни; ◇ ~ое мәсто мәкеме.

ПРИСУТСТВИЕ с. 1. болыў, бар болыў; қатнасыў, ишинде болыў; көзинше, көз алдында; в ~и всех ҳәммениң көз алдында; 2. уст. (учреждение) мәкеме; ◇ ~е дұха саспаў, албыраама.

ПРИСУТСТВОВАТЬ несов. болыў, қатнасыў, ~ на собрании жыйналыста болыў.

ПРИСУТСТВУЮЩИЙ 1. прич. от присутствовать; 2. в знач. сущ. мн. присутствующие қатнасышылар.

ПРИСУЩИЙ прил. өзине тән болған с ~м ему юмором өзине тән болған күлдиргилек пепен.

ПРИСЧИТАТЬ сов. кого-что артық есаплаў, қосып есаплаў.

ПРИСЧИТАВАТЬ несов. см. присчитать.

ПРИСЫЛАТЬ несов. см. прислать.

ПРИСЫЛКА ж. жибериў.

ПРИСЫПАТЬ сов. 1. что, разг. (пришибить) салып қосыў, себелеп қосыў; 2. что, чем (посыпать) себелеў, себиў; ~ пудрой пудра себелеў.

ПРИСЫПАТЬ несов. см. присыпать.

ПРИСЫПКА ж. 1. (действие) себелеў, себиў; 2. (порошок) унтақ; дётская ~ балалар ушын унтақ.

ПРИСЫХАТЬ несов. см. присыхнуть.

ПРИСЯГА ж. айт; привести к ~е айт бердириў; принять ~у айт етиў, айт бериў.

ПРИСЯГАТЬ несов. см. присягнуть.

ПРИСЯГНУТЬ сов. кому-чему айт бериў, айт ишиў.

ПРИСЯЖНЫЙ прил. 1. разг. (постоянный) мудамы, бәркүлла; ~й рассказчик гүррицаз, гүррицшил; 2. в знач. сущ. м. присяжный присяжный заседатель; суд ~х присяжный заседательлер қатнасаны суд; ◇ ~ий повёренный уст. ақлаушы, аднократ (патша Россиясында).

ПРИТАЙТЬСЯ сов. жасырыныў, жасырынып турыў.

ПРИТАПЫВАТЬ несов. см. притоптать.

ПРИТАСКИВАТЬ несов. см. притащить.

ПРИТАСКИВАТЬСЯ несов. см. притащиться.

ПРИТАЧАТЬ сов. что бүгип тигиў, қайырып тигиў.

ПРИТАЧИВАТЬ несов. см. притаачать.

ПРИТАЩИТЬ сов. кого-что сүйреп алыш келиў, сүйреп жеткериў, сүйреп экелиў.

ПРИТАЩИТЬСЯ сов. разг. зорға келиү, сүйрелип жетнү.

ПРИТВОРИТЬ сов. что азырак жабыў, сөл жабыў, жабыңыраў, сөл қаўсырыў; ~ дверь капыны сөл жабыў.

ПРИТВОРИТЬСЯ I сов. (неплотно закрыться) шала жабылыў.

ПРИТВОРИТЬСЯ II сов. кем и без доп. (прикинуться) жөгилк етиў, өтирик етиў, жалган етиў, жәдигейлик қылыў, жәдигейлиниў; ~ глухим өтирик герен болыў; ~ спящим жорта уйықлаган болыў.

ПРИТВОРНЫЙ прил. жеги, өтирик, жорта; ~ смех өтирик күлкі.

ПРИТВОРСТВО с. жөгилк, өтирикшилик, жәдигейлик, жалғанлык, жорталык, хийлекерлик.

ПРИТВОРЩИК м. жеги, хийлекер.

ПРИТВОРЩИЦА женск. от притворщик.

ПРИТВОРЯТЬ несов. см. притворить.

ПРИТВОРЯТЬСЯ I несов. см. притвориться I.

ПРИТВОРЯТЬСЯ II несов. см. притвориться II.

ПРИТЕКАТЬ несов. см. притечъ.

ПРИТЕРПЕТЬСЯ сов. к чему и без доп., разг. шыдаў, үренисиў, шыдам бернү; ~ к боли аўырыўға шыдам бериў.

ПРИТЕРПЕТЬСЯ прил. тығыз баратуғын, тығыз жабылатуғын; ~ая пробка тығыз баратуғын тығын.

ПРИТЕСНЕНИЕ с. 1. (действие) қысыў, жәбирлеў, қуудалаў, шетлетиў; 2. (угнетение) қысым, қысымшылык, жәбир, жәбирлик, шетлетиўшилик, езиўшилик.

ПРИТЕСНИТЕЛЬ м. қысым көрсетиүши, жәбрлешеши, шетлетиўши, езиўши.

ПРИТЕСНИТЬ сов. см. притеснить.

ПРИТЕСНЯТЬ несов. кого-что қысыў, жәбрлешеши, қуудалаў, шетлетиў.

ПРИТЕЧЬ сов. ағыў, ағып жетиў, ағып жақынлаў; водá ~еклá к дому суў жайга ағып жақынлады.

ПРИТИСКИВАТЬ несов. см. притиснуть.

ПРИТИСНУТЬ сов. к чему, разг. қысыў, қысып тастаў, тығыў, тығып тастаў.

ПРИТИХАТЬ несов. см. притихнуть.

ПРИТИХНУТЬ сов. 1. (умолкнуть) сес шыгармаў, үндемеў, тым-тырыс болыў; дети ~ли балалар тым-тырыс болды; 2. (утихнуть) пәсейиў, тынышайыў, басылыў; ветер ~ самал пәсейди.

ПРИТКНУТЬ сов. что 1. разг. (кое-как положить) қойыў, жайғастырыў; 2. перен. (простроить кого-л.) орынластырыў.

ПРИТКНУТЬСЯ сов. 1. разг. (примоститься) еплеп жайғасыў; 2. перен. (устроиться) орынласыў.

ПРИТОК м. 1. (прилив) ағыс; келиў, кириў; қосылыў; ~ воздуха ҳаўяның ағысы; ~ крови қан келийи; 2. кетерицкилик; почувствовать в себе ~ сил өзинде файрат көтерицкилигин сезиў; 3. геогр. тармақ, сала; Ока — ~ Волги Ока — Волгагый тармағы.

ПРИТОЛОКА ж. маңлайша, жақлаў.

ПРИТОМ союз присоед. соның менен катар, оның үстине.

ПРИТОН м. бузық ис қордасы, жинаятшылар орны.

ПРИТОПНУТЬ сов. и однокр. аяғын қосып тапылдатыў.

ПРИТОПТАТЬ сов. что басыў, женишиў, басып тегислеў; ~ землю жерди басып тегислеў.

ПРИТОПЫВАТЬ несов. 1. см. притопнуть; 2. (в такт чему-л.) аяқ қосыў.

ПРИТОРАЧИВАТЬ несов. см. приторочить.

ПРИТОРНОСТЬ ж. 1. жүрек алдырмаўшылық, жақпайтуғынлық (аса ширели я майлы); 2. перен. (сладчавость) аса жағымпазлылық.

ПРИТОРНЫЙ прил. 1. (слишком сладкий, жирный) жүрек алмайтуғын, жақпайтуғын; 2. перен. (сладчавый) аса жағымпазлы; ~ая умýбка аса жағымпазлы күли шырай.

ПРИТОРОЧИТЬ сов. что қанжыға менен таңыў, бектериў, капиталына байлаў.

ПРИТРАГИВАТЬСЯ несов. см. притробыться.

ПРИТРОБНУТЬСЯ сов. к кому-чему 1. (дотронуться) тийип кетиў, қол тийизиў; 2. (попробовать, отведать) татып көриў, дәмін көриў, жеп көриў.

ПРИТУПИТЬ сов. что 1. етпейтуғын етиў, жүзин қайтарыў; ~ топор балтаны етпейтуғын етиў; 2. перен. пәсейтиў, кеметиў, нашарлатыў, теменлетиў; ~ зréние көрнди төмөнлөтүн; ~ память зйреклигин теменлетиў.

ПРИТУПИТЬСЯ сов. 1. (затупиться) етпейтуғын болыў, жүзи қайтыў; 2. перен. пәсейиў, кемиў, нашарланыў, теменлеңиў; слух у него ~лся оның еситиў нашарланды.

ПРИТУПЛÉНИЕ с. 1. (чего-л. острого) етпей, жүзи қайтыў; 2. перен. пәсейиў, кемиў, нашарлаў, теменлеў; ~ бдительности қырагылығының теменлеўи.

ПРИТУПЛЯТЬ несов. см. притупить.

ПРИТУПЛЯТЬСЯ несов. см. притупиться.

ПРИТУХАТЬ несов. см. притухнуть.

ПРИТУХНУТЬ сов. разг. сөне баслаў, пәсейиў, еще баслаў.

ПРИТУШИТЬ сов. что, прост. сөндриў, пәсейтиў, ешириў.

ПРИТЧА ж. тымсал, астарлы гүррин; ◇ что за ~ бул қандай түсиккисиз нэрсе!

ПРИТЯГАТЕЛЬНЫЙ прил. өзине тартышы, өзине тартатуғын, қызықтыратуғын; ~ая сила мұзыки музыканың өзине тартышы қүши.

ПРИТЯГИВАТЬ несов. 1. см. притянуть; 2. перен. (располагать к себе) өзине тартыў, қызықтырыў.

ПРИТЯЖАТЕЛЬНЫЙ прил. грам.: ~ое местоимение тартым алмасығы; ~ые притягательные тартым келбетлиги.

ПРИТЯЖЕНИЕ с. тартыў, тартым, өзине тартыў; закён земиного ~я жердин өзине тартыў нызамы.

ПРИТАЗАНИЕ с. 1. тырысышылық, умтылышылық, талапланышылық; ~е на первое место биринши орынды алғуға умтылышылық; 2. (претензия) орынсыз талап етиүшилик, жөнсиз талап етиүшилик; чрезмерные ~я аса орынсыз талап етиүшилкелер.

ПРИТАЗАТЕЛЬНЫЙ прил. тырысатуғын, умтылатуғын, талапланатуғын, хәрекетленетуғын.

ПРИТАЗЯТЬ несов. на что 1. тырысыў, умтылыў, талапланыў; ~ на первенство бириншиликке умтылыў; 2. орынсыз талап етий, жөнсиз умтылыў; ~ на остроумие шешенликтеке жөнсиз умтылыў.

ПРИТАНУТЬ сов. 1. кого-что, к кому-чemu (подтащить) тартыў, тартып экелиў, тартып жақынлатыў; 2. кого-что, к кому, перен. разг. (привлечь) тартыў; ~ к отвёту жууапқа тартыў; ◇ ~ за волосы орынсыз пайдаланыў, тийкарыз пайдаланыў.

ПРИУКРАСИТЬ сов. что 1. (немного украсить) азырақ безеү, хәсемлеү; 2. перен. маңтаңырап айттыў, қосыңырап айттыў; в своём рассказе он кое-что ~л ол өзиңин гүррицинде бир нэрселерди қосыңырап айтты.

ПРИУКРАШИВАТЬ несов. см. приукрасить.

ПРИУМЕНЫШАТЬ несов. см. приуменять.

ПРИУМЕНЫШЕНИЕ с. бираз кемитиў, азайтыңырау.

ПРИУМЕНЫШИТЬ, **ПРИУМЕНЫШТЬ** сов. что бираз кемитиў, азайтыңырау.

ПРИУМНОЖАТЬ несов. см. приумножить.

ПРИУМНОЖАТЬСЯ несов. см. приумножиться.

ПРИУМНОЖЕНИЕ с. кебейтиў, арттырыў.

ПРИУМНОЖИТЬ сов. что кебейтиў, арттырыў; ~ колхозные доходы колхоздың кирислерин кебейтиў.

ПРИУМНОЖИТЬСЯ сов. кебейтилиў, арттырылыў.

ПРИУМОЛКАТЬ несов. см. приумолкнуть.

ПРИУМОЛКНУТЬ сов. разг. сес шыгармаў, ундеңең қалыў, сейлемеў қалыў.

ПРИУНЫТЬ сов. қапаланыў, қайғы базыў, мұнайшыў, кеүілсизлениў.

ПРИУРОЧИВАТЬ несов. см. приурочить.

ПРИУРОЧИТЬ сов. что к чему туурылау, туура келтириў, қабат келтириў; ~ отпуск к начальству отпусткы гүздин басына туурылау.

ПРИУСАДЕБНЫЙ прил. үй қапталы, үй қапталындағы, үй қасындағы; ~ участок үй қапталы участкасы.

ПРИУТИХАТЬ несов. см. приутихнуть.

ПРИУТИХНУТЬ сов. 1. сес шыгармаў, ундеңең, тым-тырысы болыў; дәти ~ли балалар тым-тырысы болды; 2. пәсейиў, тынышайшыў, басылыў; ветер ~ самал пасейди.

ПРИУЧАТЬ несов. см. приучить.

ПРИУЧАТЬСЯ несов. см. приучаться.

ПРИУЧИТЬ сов. кого-что, к кому үйретиў, өдөтлендириў, көнликириў, көндиди-

риў; ~ ребёнка к порядку баланы тәртипке үйретиў.

ПРИУЧИТЬСЯ сов. к чему и с неопределимым, эдетлени, көнлиги; ~ рацио вставать ерте турыға үйрени.

ПРИФРАНТИТЬСЯ сов. разг. безенип кийини, салланы, жасаны.

ПРИФРОНТОВОЙ прил. фронттың жанындағы, фронттың қасындағы.

ПРИХВАРЫВАТЬ несов. см. прихвонуть.

ПРИХВАСТНУТЬ сов. разг. мақтанып койый.

ПРИХВАТИТЬ сов. разг. 1. кого-что, чего (взять с собой) өзин менен алып жүриў, ала жүриў, ала кетиў; 2. что (слегка привязать) илип байлау, шала байлау; 3. что сууық алыў, сууық урыў, сууық шалыў; мороз ~л цветы сууық гүллери урып кетти.

ПРИХВАТЫВАТЬ несов. см. прихватить.

ПРИХВОРНУТЬ сов. разг. азырақ науқасланы, ауырыңырау, сэл сырқауланы.

ПРИХВОСТЕНЬ м. разг. жарамсак, жарынгап, дасмалкеш.

ПРИХЛЕБАТЕЛЬ м. разг. жууындыхор, ҳарам тамак.

ПРИХЛЕБАТЕЛЬНИЦА женск. от прихлебатель.

ПРИХЛЁБЫВАТЬ несов. что, разг. уртлап иши, уртлау; ~ молокоб сүтти уртлап иши.

ПРИХЛӨПНУТЬ сов. разг. 1. что (закрыть со стуком) сарт еткисип жабыў, тарс еткисип жабыў; 2. кого-что (прищемить) қысып қалыў, қатты қысыў; ~ пәлең дверью бармақты қалыға қысызып алай.

ПРИХЛӨПЫВАТЬ несов. 1. см. прихлопнуть; 2. разг. (в такт) шаппатлау, шаппатын урыў; ~ в ладони алақанын шаппатлап түрү.

ПРИХЛЫНУТЬ сов. 1. заулап ағыў, қалылап ағыў, қатты ағыў, қуйлыў; кровь ~ла к голове басына қаш қуйылды; 2. перен. бирден келни, толып қалыў, бирден толтырыў; толпа ~ла к плодации ала маңданға толып қалды.

ПРИХОД м. 1. (прибытие) келиў; ~ поезды келин; 2. бухг. кирис; ~ к расход кирис ҳәм шығыс; 3. келиў; ~ к власти ҳұммет басына келиў; 4. церк. приход (православие ширкейиниң тәменги шелкеми).

ПРИХОДИТЬ несов. см. прийти.

ПРИХОДИТЬСЯ несов. 1. см. прийтись; 2. кем и без доп. болыў; он мие ~бидится племянником ол мениң жиленни болады; 3. туура келиў; мне ~бидится ждать мағаң күтигэ туура келеди.

ПРИХОДНЫЙ прил. бухг. кирис...; ~ бордер кирис ордери.

ПРИХОДОВАТЬ несов. что, бухг. кириске жазыў, кирис етий.

ПРИХОДО-РАСХОДНЫЙ прил. бухг. кирис-шығыс...; ~ая книга кирис-шығыс дәптери.

ПРИХОДСКИЙ прил. церк. приход..., приходлық.

ПРИХОДЯЩИЙ 1. *прич.* от приходить; 2. *прил.* катнап ислейтуын; ~ая домработница катнап ислейтуын үй хыметши хаял.

ПРИХОЖАНИН *м.* церк. ширкеў шөлкеминиц ағзасы.

ПРИХОЖАНКА *женск.* от прихожанин.

ПРИХОДЯЩАЯ *ж.* дәлнэ, кирерлик.

ПРИХОРАШИВАТЬ *несов.* кого-что жақсы кийиндириү, бәзәү, пардозлаү, сылап-сыйлаү.

ПРИХОРАШИВАТЬСЯ *несов.* жақсы кийиниү, бәзениү, пардозланыү, сылап-сыйланыү.

ПРИХОТЛИВОСТЬ *ж.* 1. (*каризма*) кербазлық, таңлағышлық, таңырқағышлық; 2. (*затейливость*) эжайыплық, қызықлық, таң қалғандай нағыс.

ПРИХОТЛИВЫЙ *прил.* 1. (*каризматичный*) кербаз, таңлағыш, таңшыл; ~ое растение таңлағыш осимлик; ~ый характер кербаз минез; 2. (*затейливый*) эжайып қызық, таң қалғандай; ~ый узбратаң қалғандай нағыс.

ПРИХОТЬ *ж.* таң қалғандай, қесийет, кербазлық.

ПРИХРĀМЫВАТЬ *несов.* ақсаңқырау, азырақ ақсау.

ПРИЦЕЛ *м.* 1. гөзлеу, нышаналау, нышанаға алыў; линия ~а нышаналау сыйығы; взять на ~ кого-что-л. 1) гөзлеу, нышанаға алыў; 2) перен. кеүил бөлиү, дыққат аударыў; 2. (*приспособление*) қараўыл, прицел; оптический ~ оптикалық прицел.

ПРИЦЕЛИВАНИЕ *с.* гөзлеу, нышанаға алыў.

ПРИЦЕЛИВАТЬСЯ *несов.* см. *прицеливаться*.

ПРИЦЕЛИТЬСЯ *сов.* в кого, во что и без дол. гөзлеу, нышаналау, нышанаға алыў.

ПРИЦЕЛЮНЫЙ *прил.* гөзлеу..., нышана..., гөзлеүгө арналған; ~ая линия гөзлеу сыйығы; ~ый оғоңы гөзлем атылған оқ; ~ое приспособление гөзлеүгө арналған есбал.

ПРИЦЕНИВАТЬСЯ *несов.* см. *прицениться*.

ПРИЦЕНИТЬСЯ *сов.* к кому-чему, разг. баҳасын сораў, баҳасын билнү.

ПРИЦЕП *м.* 1. (*действие*) тиркеў, қосақлаў; ~ вагбиов вагонларды тиркеў; 2. *прицеп*, тиркеўниш; *автомобиль* с ~ом прицепли автомобиль.

ПРИЦЕПИТЬГ *сов.* что, к чему 1. тиркеў, қосақлаў; к поезду ~ли ещё два вагона поездга және еки вагон тиркеди; 2. *разг. (приколоть, прикрепить)* тағыў, қадаў, илдириў.

ПРИЦЕПИТЬСЯ *сов.* 1. (*прикрепиться*) тиркелнү; 2. *перен. разг. (придраться)* илинсиз, сылтау етиў, изинен қалмаў; ~ к слұчаю болған исти сылтау етиў, болған иске илинсиз.

ПРИЦЕПЛЯТЬ *несов.* см. *прицепить*.

ПРИЦЕПЛЯТЬСЯ *несов.* см. *прицепиться*.

ПРИЦЕПНОЙ *прил.* тиркеў..., тиркелетуын; ~ вагон тиркелетуын вагон.

ПРИЦЕПЩИК *м.* *прицепщик*, тиркеўши.

ПРИЦЕПЩИЦА *женск.* от *прицепщик*.
ПРИЧАЛ *м.* 1. (*действие*) келип тоқтау, жағысқа тоқтау; 2. (*часть пристани*) кеме тоқтау орыны, кеме тоқтайдын орын, жағыс; 3. (*канат*) кемени байлау арқаи.

ПРИЧАЛИВАТЬ *несов.* см. *причаливать*.

ПРИЧАЛИТЬ *сов.* 1. что (*привязать, укрепить*) келип тоқтау, жағысқа тоқтау; 2. к чему жағаға тақалыу, жағысқа таялдыу, келип тоқтау; парохбод ~л к пристани кеме жағысқа келип тоқтады.

ПРИЧАЛЬНЫЙ *прил.* байлайтуын, таңатуын; ~ канат байлайтуын арқан.

ПРИЧАСТИЕ I *с.* грам. келбетлик фейил.

ПРИЧАСТИЕ II *с.* 1. *уст.* см. *причастность*; 2. *рел.* причастие (*причащенение* дәстүри).

ПРИЧАСТИТЬ *сов.* кого, *рел.* причастие, причастие етнү.

ПРИЧАСТИТЬСЯ *сов.* *рел.* причастиелини.

ПРИЧАСТИНОСТЬ *ж.* қатнасы болыўшылық, қатнасы барлық, байланыслылық, араласыншылық.

ПРИЧАСТИНЫЙ I *прил.* қатнасы болған, байланыслы, қатнасқан, араласқан; быть ~м к чему-л. бир нарсеге қатнасыбы болыў.

ПРИЧАСТИНЫЙ II *прил.* грам. келбетлик фейил...; ~ оборот келбетлик фейил сейлемшеси, келбетлик фейил топары.

ПРИЧАЩАТЬ *несов.* см. *причастить*.

ПРИЧАЩАТЬСЯ *несов.* см. *причаститься*.

ПРИЧАЩЕНИЕ *с.* *причашение* (*христиандинингилдердиң* һанды құдайдың денеси деп, шарапты қаны деп дәм татыуы).

ПРИЧЕМ *1. союз* (*при этом, к тому же*) оның үстине, соның менин бирге, оннан тысқары, жәнеде, тағыда; он много занимается, ~ успевает читать и художественную литературу ол көп таярланады, оның үстине көркем әдебиятты да оқып улгереди; *2. нареч.* (*зачем, с какой стати*) не себептен, қандай, ну, ~ тут я? ҳе, мениң, қандай қатнасым бар?

ПРИЧЕСАТЬ *сов.* кого-что тарау; ~ волосы шашты тарау.

ПРИЧЕСАТЬСЯ *сов.* тараны.

ПРИЧЕСКА *ж.* 1. (*действие*) тарау, тараны; 2. қойылған шаш, шаш қойыу; мәдная ~ модалы етіп қойылған шаш.

ПРИЧЕСЫВАТЬ *несов.* см. *причесать*.

ПРИЧЕСЫВАТЬСЯ *несов.* см. *причесаться*.

ПРИЧИНЯ *ж.* себеп, сылтау; уважительная ~а себепли, жөнли себеп бар; неуважительная ~а жөнсиз себеп; по той или индей ~е сол ямаса басқа себеп пеңен; не без ~ы себепсиз емес; без всякой ~ы хеш бир себепсиз; найт ~у сылтау табыу; по той простей ~е, что... сол себепли гана..., сол себеп пеңен...

ПРИЧИНЯТЬ *сов.* что келтириү, тыйдириү, себепкер болыў, алыў; ~ вред зыян келтириү; ~ кому-л. беспокойство биреүдиң тынышын алыў; ~ убытки зыян келтириү, зыян тыйдириү.

ПРИЧИННОСТЬ *ж.* филос. себеплик (бир құбылыстың екинши құбылысқа вә-

рүрли себепкөр болыўын ақлататуғын объектив дүньяның өз-ара ғәрәзилиги ҳам байланысый формасы).

ПРИЧИННЫЙ прил. 1. филос. себепли; ~ая связь явленный құбылыстың себепли байланысы; 2. грам. себеп; ~ый союз себеп дәнекер.

ПРИЧИНЯТЬ несов. см. причинить.

ПРИЧИСЛЕНИЕ с. 1. (прибавление) қосып, қосып есаплау; 2. (отнесение к числу кого-чего-л.) қатарына киргизиу, қатарына қосыу, қатарына жатқарыу, есаплау, санау.

ПРИЧИСЛИТЬ сов. 1. что, к кому (прибавит) қосыу, қосып есаплау; 2. кого-что, к кому-чему (отнести к числу кого-чего-л.) қатарына киргизиу, қатарына қосыу, қатарына жатқарыу, есаплау, санау.

ПРИЧИСЛЯТЬ несов. см. причислить.

ПРИЧИТАНИЕ с. 1. (действие) жоқлау, жоқлау айтыу, айттым айтыу; 2. (вид обрядовых песен) жоқлау, жоқлаш жылау, айттым жылау, сыңсыу.

ПРИЧИТАТЬ несов. жоқлау, жоқлау айтыу, айттым айтыу.

ПРИЧИТАТЬСЯ несов. кому-чему тийсли болыу, береси болыу, аласы болыу; вам ~ется еще десять рублей сизге тагы он сом тийсли.

ПРИЧМЫКАВАТЬ несов. см. причмокнуть.

ПРИЧМЫКАНУТЬ сов. еринлерин шорпыладатыу, тамсаныу.

ПРИЧУДА ж. таң қаларлық қәсніет, бир түрли минез, көрбазлық.

ПРИЧУДИТЬСЯ сов. кому, разг. елслеу, көрингендеги болыу.

ПРИЧУДЛИВОСТЬ ж. таң қаларлық, ҳайран қаларлық.

ПРИЧУДЛИВЫЙ прил. 1. таң қалатуғын, ҳайран қалатуғын, көрбаз; ~ узбр ҳайран қалатуғын нағыс; 2. разг. (с приводами) танлагыш, кейнпшил.

ПРИШВАРТОВАТЬ сов. что, мор., ав. байлан қойыу, жағыска тоқтатып байлау.

ПРИШВАРТОВАТЬСЯ сов. мор., ав. байланын қойылыу, жағыска тоқтап байланыу.

ПРИШВАРТОВЫВАТЬ несов. см. привартоавать.

ПРИШВАРТОВЫВАТЬСЯ несов. см. привартоаваться.

ПРИШЕЛЕЦ м. келгин, басқа.

ПРИШЕЛЫТАВАТЬ несов. разг. сыйырланыу, губрлениу.

ПРИШИБАТЬ несов. см. пришибить.

ПРИШИБЫТЬ сов. 1. кого-что, чем, разг. (ушыбит) урып алыу, аўыртып алыу; 2. кого, перен. разг. (привести в подавленное состояние) рухын түсирниу, кейпин қашырыу.

ПРИШИБЛЕННОСТЬ ж. рухы түсінелік, кейпін қашканлық.

ПРИШИБЛЕННЫЙ 1. прич. от пришибить; 2. прил. разг. (угнетённый, подавленный) рухы түсінелік, кейпін қашкан.

ПРИШИВАТЬ несов. см. пришить.

ПРИШИВНОЙ прил. қоса тигилген, бирге тигилген; ~ воротник қоса тигилген жаға.

ПРИШИТЬ сов. что тигиу, тағыу, салыу; ~ кармайы қалталарын салыу.

ПРИШКОЛЬНЫЙ прил. мектеп қапталы, мектеп қасындары; ~ участок мектеп қапталы участкасы.

ПРИШЛЕПНУТЬ сов. кого-что, разг. 1. (придавать) урып қысып өлтириу; ~ комар пешшени урып қысып өлтириу; 2. (слегка ударить) сал шырп еткизиу.

ПРИШЛЕПЫВАТЬ несов. см. пришлепнуть.

ПРИШЛЫЙ прил. келгин, басқа.

ПРИШПИЛИВАТЬ несов. см. пришипнить.

ПРИШПИЛИТЬ сов. что шаншыу, қадау, шаншы беркитиу, қадап беркитиу.

ПРИШПОРИВАТЬ несов. см. пришпорить.

ПРИШПОРБИТЬ сов. кого тебингилеу, тебингилеп жүргизиу.

ПРИЩЕЛКИВАТЬ несов. см. прищёлкнуть.

ПРИЩЕЛКНУТЬ сов. чем қағыу, так еттириу, шырт еттириу, шыртылдатыу; ~ языком таңлайна қағыу; ~ пальцами бармақларын шыртылдатыу.

ПРИЩЕМИТЬ сов. что шымшып алыу, қысыу, қысып қалыу, қысып алыу.

ПРИЩЕМЛЯТЬ несов. см. прищемить.

ПРИЩЁП м. сад. 1. (расщеплённая часть растения) тилинген жер (сабын чыны); 2. (приветствое растение) сабылган есімлік.

ПРИЩЕПИТЬ сов. что, сад. тилинген жерге сабыу.

ПРИЩЕПЛЯТЬ несов. см. прищепить.

ПРИЩЁПКА ж. қысқыш (кир жайғанда қолланылады).

ПРИЩЁПОК м. сад. сабылган шака.

ПРИЩИПКА ж. с.-х. чеканкалау, шырпүү, шырпып таслау.

ПРИЩИПНУТЬ сов. что, с.-х. чеканкалау, шырпүү, шырпып таслау; ~ побеги табака темекиннин ушын шырпып таслау.

ПРИЩИПЫВАТЬ несов. см. прищипнуть.

ПРИЩҮРИВАТЬ несов. см. прищурить.

ПРИЩҮРИВАТЬСЯ несов. см. прищуриться.

ПРИЩҮРИТЬ сов. что көз қысыу, көзди сүзип қарау.

ПРИЩҮРИТЬСЯ сов. көзин қысыу, көздин сүзип қарау.

ПРИЮТ м. 1. (пристанице) пана, баспан; 2. уст. жетімлер уйи (революцияға дейинги Россияда).

ПРИЮТИТЬ сов. кого-что паналатуу, асырау, асырап алыу, саклау.

ПРИЮТИТЬСЯ сов. паналау, паналаныу, асыралыу, сакланыу.

ПРИЯТЕЛЬ ж. дос, жора, ашна, таныс, жоллас.

ПРИЯТЕЛЬНИЦА женск. от приятель.

ПРИЯТЕЛЬСКИЙ прил. дослык, жоралық, ашналық, таныслық, жолдастык; ~е отношение жолдастык қатнасылар.

ПРИЯТНО 1. нареч. жағымлы, унамлы, хошрай; ~ пахнет жағымлы ийиси бар; 2. в знач. сказ. жағыу, унау, шеп болмау; мне было ~, что рассказ им понравился

түррицниц оларға унаганлығы маған жағып қалды.

ПРИЯТНЫЙ прил. 1. жағымлы, унамлы, хошрай; ~ый залах жағымлы ийнс; ~ая нөвость жақсы хабар; 2. (привлекательный) мұләйим, жағымлы, қызығарлық, келинскең; ~ая виёшность келинскең сырт келбет; ~ый человек мұләйим адам; 3. в знач. сущ. с. приятное жақсылық, жақсы ис; мне хотелось сделать емү ~ое мениң оған жақсылық еткім келді.

ПРО предлог с вин. п. 1. (относительно, о) ҳақында, турулалы, жөнниде; он рассказывает ~ свою поездку ол өзинин сапары турулалы айтты; говорить ~ друэй дослар ҳақында айтты; 2. уст. (для, ради) ушын; это не ~ вас бул сизнү ушын емес; ◇ ~ себей ишинен, иштен; дұматы ~ себей ишинен ойланыу; читать ~ себей ишинен оқыу; ~ запас запас ушын, запаска.

ПРО- I приставка фейз жасағанда тәмендеги мәннелерди аңлатады: 1. ҳарекетпің бир нарсениң арасынан ететуғынын, мыс.: просеять елекten еткериү; 2. ҳарекетпің настийжесинде тескітпің, саңлауытың, издиң, ойыңтың ҳәм т. б. пайда болғанын, мыс.: прорубить теснү; 3. ҳарекетпің биреудің яласа бир нарсениң қасынан еткіп кеткенин, мыс.: пробежать қасынан жууырып еткіп кетнү; 4. ҳарекетпің питеңнин, мыс.: пропееть қосың айтты; 5. ҳарекетпің толықтылығын, мыс.: просолить толық дузлау; 6. ҳарекетпің настийжесинде зиян келетуғынын, мыс.: проглядеть абайламай қалыу.

ПРО- II аттық ҳәм келбетликлер жасауда қолланылады ҳәм бир нарсениң мәнин қарғаудағы ҳарекетпің тәрепдары екенлигін аңлатады, мыс.: профашист фашизмниң тәрепдары; проамериканский американлық.

ПРОАНАЛИЗИРОВАТЬ сов. что анализ-леу, анализ етиу.

ПРОБА ж. 1. (роверка, испытание) сынау, сынап қарау, сынап көріү, тексерип көріү; ~а механизмов механизмдерди сынап көріү; ~а сил күшти сынап қарау; 2. үлги, нусқа; ~а металла из плавильни печи еритиү печинен алыштан металldың нусқасы; 3. белги, сапалық белгиси; золото пятьдесят шестой ~ы ели алтынши сапалық белгиси бар алтын; ◇ ~а пера ең бириңиң эдебий шығарма; высшей ~ы жүдә жоқарғы; на ~у тексериүге (алыу, беріу).

ПРОБАВЛЯТЬСЯ несов. чем, разг. қанаатланыу, қанаат етиу.

ПРОБАЛТЫВАТЬСЯ несов. см. проболтаться II.

ПРОБАСИТЬ сов. что, разг. жууан да-үис пенен сейлеу, жууан да-үис пенен айтты.

ПРОБЕГ м. 1. (действие) жууырып етиу, жууырып еткіп кетнү; 2. спорт. жарыс; біннен ~ ат жарысы; 3. (расстояние) аралық, жүрген жол; сұточный ~ тепловоза тепловоздың бир суткалық жүрген жолы; 4. жолда болыу, жолда жүріу; ремонт машины после ~а машинаның жолда жүргенни соңғы ремонтланыуы.

ПРОБЕГАТЬ сов. разг. 1. (некоторое время) жууырып жүрнү; ~ весь день бир күнди жууырып жүрніп өткериү; 2. что (пропустить) жууырып жүрніп қалып қойыу; ~ урбеки жууырып жүрніп сабактан қалып қойыу.

ПРОБЕГАТЬ несов. см. пробежать.

ПРОБЕЖАТЬ сов. 1. (мимо кого-чего-л., через что-л.) жууырып еткіп кетиү, қасынан жууырып еткіп кетиү; 2. что и без доп. жууырып шыбыу, тез еткіп кетиү, жууырып етнү; лыжник ~л десять километров лыжашы он километрди жууырып еттн; 3. (миновать) тез етнү, тез еткіп кетиү; время ~ло быстро үақыт тез еткіп кетти; 4. что, перен. (бегло прочество) көз жууыртыу, көз жууыртып шыбыу; ~ть глазами объявление дағазага көз жууыртып шыбыу; 5. что (мысленно воспроизвести) ойна түсириү, көз алдына келтириү, елеслетнү; ◇ дрожь ~ла у меня по спине тула бойым қалтырап кетти, етнү түршигит кетти.

ПРОБЕЖАТЬСЯ сов. азырақ жууырып алыу; тез жүриңкиреу.

ПРОБЕЛ м. 1. толтырылмаган орын, бос жер; ~ы на бланке бланкдағы толтырылмаган жерлер; 2. перен. (недостаток) кемшилилк, жетиспегенлік; ~ в образование билимдеги кемшилик.

ПРОБИВАТЬ несов. см. пробить 1, 2.

ПРОБИВАТЬСЯ несов. см. пробиться 1, 2.

ПРОБИВКА ж. разг. тесиү.

ПРОБИРАТЬ несов. см. пробрасть.

ПРОБИРАТЬСЯ несов. см. пробраться.

ПРОБИРКА ж. пробирка, түтнкше шийше.

ПРОБИРНЫЙ прил. анықтайтуғын, тексеретуғын; ◇ ~ камені тексеріүге қолланатуғын тас.

ПРОБИРОВАНИЕ с. 1. (определение качества металла) анықлау, тексернү; 2. (нанесение пробы) тамгалау, тамга салыу, белги салыу.

ПРОБИРОВАТЬ несов. что 1. (определить качество металла) анықлау, тексернү (рудаларды, еритиндиндерди, металлы); 2. (нанести пробу) тамгалау, тамга салыу, белги салыу.

ПРОБИТЬ сов. 1. что (сделать отверстие) урып тесиү; ~ стено дийүалды урып тесиү; ~ лікуу во льду музды ойып теснү; 2. что, разг. (проложить путь) салыу, ашыу; 3. во что урыу, қағыу; ~ в колбокол улкен қонрауды урыу; 4. (о часах) соғыу, урыу, сес бериу; часы пробили шесть саат алтын урды; ◇ ~ себе дорогу өзине жол ашыу, жетисиү; час пробил үақыт жетти!

ПРОБИТЬСЯ сов. 1. (проложить себе дорогу) жарып өтнү, күш пенен жол салыу, өзине жол салыу, жол ашыу; отряд ~лся к реке отряд жол ашып дөрьеяда шыкты; 2. (выступить наружу) шыбыу, жарып шыбыу; ~ласы молодая травка жас шөп жердиди үстине шыкты; 3. перен. разг. машақтланыу, әүере болыу, үақыт еткисиү, әүереленү, урыныу; я целий день ~лся над этой задачей мен усы мәсе-

лениң үстинде күн узақ мاشақтандым; 4. разг. зорға күн көриў, зорға жетиў, зорға шығыў; ~тесь до весні бәхәрге дейин зорға күн көриў; ♦ ~тесь в ләди адамлардың қатарына косылыў.

ПРОБКИ ||А ж. 1. пробка; поплавок из ~ и пробкадан исленген қалқы; 2. тығын; резиновая ~ а резиналы тығын; стеклянная ~ а шиншеден исленген тығын; 3. перен. тығызыс; в дверях образовалась ~ а еснекте тығызыс пайда болды; 4. эл. пробка; в дәмәне перегорёлі ~ и үйдеги пробкалар күйип кетти; ♦ глуп как ~ а еси айан.

ПРОБКОВЫЙ прил. пробка..., тығын...; пробкадан исленген; ~ый дуб пробка емени; ~ая подбаша пробкадан исленген ултап.

ПРОБЛЕМА||А ж. проблема; разрешить ~у проблеманы шешиў.

ПРОБЛЕМАТИКА ж. проблематика, проблемалар жынағы; ~ наукинай раббыты илимий жумыслардың проблематикасы.

ПРОБЛЕМАТИЧЕСКИЙ прил. 1. (предположительный) проблематикалық, шешиуди талап ететугын; ~ вывод проблематикалық жуұмақ; 2. (маловероятный) гұмана, нагұман.

ПРОБЛЕМАТИЧНОСТЬ ж. 1. (предположительность) проблематикалық, шешиуди талап етіүшнилік; 2. (маловероятность) гұманалық, нагұманалық.

ПРОБЛЕМАТИЧНЫЙ прил. см. проблематический.

ПРОБЛЁМНЫЙ прил. проблемалы, шешиуди талап ететугын.

ПРОБЛЕСК ж. 1. сәүле, нур, жылтылды; ~ свёта жарықтың сәүлеси; 2. мн. проблемы перен. ушқын, елес, сезим; ~и надежды умиттың ушқыны.

ПРОБЛУЖДАТЬ сов. адасып кетиў, адасып журиў.

ПРОБНЫЙ прил. 1. сынақтан ететугын, сынап көрнелетугын, сыналатуғын, сынауға арналған; ~ая работа сынап көрнелетугын жұмыс; ~ый экземпляр кийги китаптың сынауға арналған данасы; ~ый спектакль сынақтан ететугын спектакль; 2. (имеющий пробу) сапасы сыналған, сапасы белгиленген; ~ое золото сапасы сыналған алтын; ♦ ~ый кáмень 1) тексерінгे қолланатуғын тас; 2) сынау, сынап көриў.

ПРОБОВАТЬ несов. 1. что (испытывать) сынау, сынап қараў, сынап көриў, тексерип көриў; ~ свой силы езинң күшин сынап көриў; 2. что (на вкус) татыў, татып көриў, дәмн көриў, жеп көриў; ~ яблоко алманың дәмн көриў; 3. с неопр. (пытаться что-л. сделать) шамасын көриў, урынып көриў, ҳәрекетленип көриў, тәүекел етиў; ~ пройти журигүе урынып көриў.

ПРОБОДЕНИЕ с. мед. ҳәқисленіү, теснилий, жарылыў; ~ язвы желудка ишек жарасының жарылыў.

ПРОБОИНА ж. тесик, ойық.

ПРОБОЙ м. (для замка) зулп, шынға.

ПРОБОЙНИК м. тех. тескиш.

ПРОБОЛЁТЬ I сов. (пробить больным какое-л. время) аўырып жатыў, наўқасланыў; он ~л всю зыму ол қысы менен аўырып жатты.

ПРОБОЛЁТЬ II сов. (о части тела, органе) аўырып журиў, бираз аўырыў; у мені цéлый месец ~ли глаза мениң көзлерим бир айга шекем аўырып жүрді.

ПРОБОЛТАТЬ сов. разг. 1. пәтиүасыз гәп пенен үақыт откериў; 2. что и без доп. (выболтать) сырды ашып қойыў, сырды айттын.

ПРОБОЛТАТЬСЯ I сов. разг. (без дела) бинкар журиў, бос журиў; ~ весь день күни менен бинкар журиў, бир күн даўамына бос журиў.

ПРОБОЛТАТЬСЯ II сов. разг. (проговориться) сырды ашып қойыў, сырды айттып қойыў.

ПРОБОР м. пробобр (шаши қойылдың түри); косбй ~ қысық пробор; прямбй ~ туры пробор.

ПРОБОРМОТАТЬ сов. что губирлениү, губирлеў.

ПРОБОЧНИК м. разг. тығын ашықшы.

ПРОБРАТЬСЯ сов. 1. кого-что етиў, жетиў; морό ~л мені до костея суýык мениң сүйеклериме дейин етти; 2. кого, перен. (выбраться) урысып тастаў, кейин тастаў; ♦ его страх ~л оны қорқыныш қапладап алды.

ПРОБРАТЬСЯ сов. 1. (с трудом пройти) зорға жетиў, зорға барыў, зордан етиў, қызынлық пенен жетиў; 2. (прокрасться) билдирим кириў, билинбей кириў, жасырып етиў, жасырынып келиў.

ПРОБРОДИТЬ сов. гезип журиў, қызырып журиў, сандалып журиў; он три часы ~л по ўлцие ол үш саат даўамына көшени гезип жүрді.

ПРОБУДИТЬ сов. 1. кого (разбудить) оятыў, турғызыў; 2. кого-что, перен. (возбудить) қозғаў, оятыў, дөретиў, пайда етиў; ~ к деятельности иске қозғаў; ~ любовь к спорту спортка сүйиүшилики оятыў.

ПРОБУДИТЬСЯ сов. 1. (проснуться) оянныў, түрүў, үйқысын ашыў; 2. перен. қозғаў, оянныў, дөрөў, пайда болыў; в нём ~лась любовь к чётению онда китап оқыға хәйескерлик пайда болды; 3. перен. (о природе) жан ениў, оянныў, тирилиў, жанланыў.

ПРОБУЖДАТЬ несов. см. пробудить.

ПРОБУЖДАТЬСЯ несов. см. пробудитьсь.

ПРОБУЖДЕНИЕ с. 1. (ото сна) оянныў, үйқысын ашыў; 2. перен. қозғаў, оянныў, дөрелиў, пайда болыў; ~ интереса к чему-л. бир нарасеге қызығыұшылықтың пайда болыў; 3. перен. жан ениў, оянныў, тирилиў, жанланыў; ~ природы тәбиаттың жанланыў.

ПРОБУРАВИТЬ сов. что бураулаў, тесиў, бурап теснү, бурап ойыў.

ПРОБУРАВЛИВАТЬ несов. см. пробурать.

ПРОБУРИТЬ сов. что бурап тесиү, бурап ойыў.

ПРОБУРЧАТЬ сов. что, разг. губирлеў, мыңырлаў.

ПРОБЫТЬ сов. болыў, жасаў, турыў; я пробыл на юге два месяца мен түсликте еки ай болды.

ПРОВАЛ м. 1. (действие) опырылып түсиў, кулап түсіў, ойылып түсиў; 2. (яма) шукыр, ойылан жер, кулаган жер, кулап түсекн жер; 3. (напр. подпольной организации) сезилип қалыў, билинип қалыў; 4. перен. (неудача) сәтсизлик; б. перен. айрылыў, кетиў; ~ в памяти есть кетиў.

ПРОВАЛИВАТЬ несов. см. провалить.

ПРОВАЛИВАТЬСЯ несов. см. провалиться.

ПРОВАЛИТЬ сов. 1. что (обрушить) кулатып тастаў, кулатып жибериў, жығып тастаў, кулатыў, қыйратыў, уныратыў, аударыў; 2. (напр. подпольную организацию) сезидирп қойыў, билдирип қойыў; 3. что, перен. разг. бүлдириў, алып бара алмаў, бузыў; ~ работу жумысты бүлдириў; 4. кого-что, перен. разг. (на экзамене) кулатыў, жығыў.

ПРОВАЛИТЬСЯ сов. 1. (упасть) кулау, жығылыў; ~ться в яму шуқыра жығылыў; 2. (обрушиться) опырылып түсиў, кулап түсиў, ойылып түсиў; крыва ~лась тамын үсти ойылып тусти; 3. (напр. о подпольной организации) сезилип қалыў, билинип қалыў; 4. перен. разг. (потерпеть неудачу) сәтсизлике ушыраў; 5. перен. разг. (на экзамене) кулау, жығылыў; 6. перен. прост. (пропасть) жоқ болып кетиў, жоқ болыў; кудай ты ~лся? сен кай жакка жоқ болып кеттиң; как сквозь землю ~лся жерге кирип кеткендей жоқ болды; ♦ я готов сквозь землю ~ться жерге кирип кетиүге қайылман.

ПРОВАЛАТЬСЯ сов. 1. (какое-л. время) аұнап жатыў; 2. прост. (проболеть) аўырып жатыў, науқасланыў.

ПРОВАНСКИЙ прил.: ~ое масло проварен майи (олив майи).

ПРОВАРИВАТЬ несов. см. проварить.

ПРОВАРИТЬ сов. что и без доп. 1. (сварить) әбден қайнатып писириў; 2. (какое-л. время) бираз қайнатыў, бираз писириў; ~ обед всё утро туски аўқатты азаннан бері қайнатыў.

ПРОВАРИТЬСЯ сов. әбден писирилиў, әбден писиу.

ПРОВЕДАТЬ сов. разг. 1. кого-что (посетить) хабар алыў, кериў, кирип шығыў; ~ знакомого таныс адамнан барып хабар алыў; 2. что, о ком-чём (узнать) билиў, хабарын билиў.

ПРОВЕДЕНИЕ с. 1. (прокладка, сооружение) курыў, жүргизиў, өткизиў, салыў; ~ новых шоссейных дорог жаңа тас жоллар салыў; 2. (осуществление) иске асырыў, турмыска асырыў, әмеле асырыў, жүзеге асырыў, орынлаў; ~ в жизнь чего-л. турмыска асырыў, иске асырыў, жүзеге асырыў; ~ в жизнь решений партии партияның қараптарын турмыска асырыў;

3. (выполнение) өткериў, жургизиў; ~ опыта тәжирибе жургизиў.

ПРОВЕДЫВАТЬ несов. см. провёдать.

ПРОВЕЗТИ сов. кого-что 1. тасыў, кирейлеў; алып барыў, алып кетиў; ~ кратчайшим путём ен жақын жол менен алып барыў; 2. (перевезти с собой) алып журниў, салып журниў; ~ книги в чемодане китапларды чемоданга салып журниў.

ПРОВЕИВАТЬ несов. см. провёять.

ПРОВЁРЕННЫЙ 1. прич. от провёрить; 2. прил. тексерилген, сынап көрілген; ~ работник сынап көрілген хызыметкер.

ПРОВЁРИТЬ сов. 1. что тексерип, тексерип кериў, қарап шығыў; қадағалаў; ~ выполнение плана планының орынланыуын тексерип кериў; ~ документы документлерди тексерип кериў; 2. кого-что тексерип кериў, сынап кериў; ~ работу жумысты тексерип; ~ знания учящихся оқыушылардың билимин тексерип кериў; ~ часы сааттың дурыс журийин тексерип кериў.

ПРОВЁРИТЬСЯ сов. 1. тексерилиў, қаралыў; ~ у врача врача тексерилиў; 2. тексерилип көриниў; ~ в списке избирателей сайлаушылардың дизиминде тексерилип көриниў.

ПРОВЁРКА ж. 1. (действие) тексерип, тексерип кериў, қарап шығыў; қадағалаў; ~ отчётности есал бериүшиликті тексерип кериў, отчётларын тексерип; 2. тексерип кериў, сынап көріў; ~ знаний билимин тексерип көріў.

ПРОВЕРНУТЬ сов. что 1. (просверлить) тесиў, бурап тесиў; 2. таўлап өткериў, жигизиў, өткериў; ~ мясо через мясорубку гөшти мясорубкадан өткериў; 3. перен. прост. (быстро сделать) тез піткериў, тез орынлаў; ~ дело исти тез орынлаў.

ПРОВЕРОЧНЫЙ прил. тексерип кериў..., тексерип көріў..., сынап көріў..., сынап көріў...; ~ диктант сынап көріў диктанты; ~ ая комиссия тексерип комиссиясы.

ПРОВЕРТЕТЬ сов. см. провернуть 1.

ПРОВЁРТЫВАТЬ несов. см. провернуть.

ПРОВЕРЯТЬ несов. см. провёрить.

ПРОВЕРЯТЬСЯ несов. см. провёриться.

ПРОВЕС I м. (недостаток в весе) кем келиў, жечил келиў.

ПРОВЕ, II м. (прогиб) селлиник, бел берген жери; ~ проводов тартқан сымлардың селлилиги.

ПРОВЕСТИ сов. 1. кого-что алып барыў, алдына тусип барыў, өткериў, өткерилип салыў; ~ есть ребёнка через лицо жас баланы көшеден өткериў; 2. чем, по чему сыйпаў, жүритиў; ~ есть рукой по волосам колы менен шашларын сыйпаў; 3. что (обозначить) сыйыў, белгилеў, жүргизиў; ~ есть граници шагараны сыйыў, шагараны белгилеў; 4. что (проложить, построить) жүргизиў, курыў, салыў, өткериў; ~ есть канал канал жүргизиў; ~ есть железнную дорогу темир жол салыў; 5. что (осуществить, выполнить) асырыў, орынлаў, өткериў, қабыл алдырыў; ~ есть в жизнь иске асырыў, турмыска асырыў; ~ есть идея в жизнь идеяны иске асырыў;

~е́стій зако́н заңды қабыл алдыры́у; 6. что (записать, оформить) откери́у; ~е́стій счёта по кассовой книге счётыларды кас-салық китап арқалы откери́у; 7. что (произвести) откери́у, жүргизи́у; ~е́стій бўыт тәжирийбе жүргизи́у; ~е́стій убёрку урожая зураёт жыйна́уды откери́у; 8. что откери́у, болы́у; ~е́стій отпуск на юге отпуски туслик бетте откери́у; вёсело ~е́стій праздники байрамды кеўилли отке-ри́у; 9. кого-что, разг. (обмануть) алдау, пант бері́у; лёбко ты меня ~ёл! сен мени катырып алдады!; ~е́стій за нос кого-л. алдан кети́у, пант бері́у.

ПРОВЕТРИВАТЬ несов. см. провётрить.

ПРОВЕТРИВАТЬСЯ несов. см. провёт-риться.

ПРОВЕТРИТЬ сов. что самаллаты́у, хауа-сын тазарты́у.

ПРОВЕТРИТЬСЯ сов. 1. самалланы́у, хауа́сы тазары́у; комната ужé ~лась бел-мениң хауа́сы тазарып пittи; 2. разг. (освежиться) таза хауа́да болы́у; 3. перен. разг. (развлечься, рассеяться) кеўил кете-ри́у.

ПРОВЕТЬ сов. что суу́ры́у, атып та-залау.

ПРОВИАНТ м. уст. азық-аўқат, азық-тулк.

ПРОВИАНТСКИЙ прил. уст. азық-аў-кат..., азық-тулк...

ПРОВИДЕНИЕ с. алдын ала били́у, болжап били́у.

ПРОВИДЕНИЕ с. рел. куидерет, кера-мат.

ПРОВИДЕТЬ несов. что алдын ала били́у, болжап били́у.

ПРОВИДЕЦ м. алдын ала били́ши, болжап били́ши адам, көзи ашық.

ПРОВИЗИЯ ж. азық-аўқат өнимлери.

ПРОВИЗОР м. провизор (жоқары қызы-гели аптека хызметкери).

ПРОВИЗОРНЫЙ прил. 1. (предвари-тельный) алдын ала, шамаланған; ~ое решение алдын ала келген шешим; 2. (временный) ўақытша, хөзирше; ~ые мёры ўақытша көрилген шаралар.

ПРОВИНТИТЬСЯ сов. перед кем-чем и без доп. айыланы́у, айыплы болы́у, гуналы болы́у, гунакер болы́у, жазықлы болы́у.

ПРОВИННОСТЬ ж. айыланы́к, гуналы-лық, гунакэрлық, жазықлылық.

ПРОВИНЦИАЛ м. жабанда туры́ушы, жабаннан келген адам.

ПРОВИНЦИАЛИЗМ м. провинциализм (1. мәденияттан артта қалышылық; 2. лингв. жергилек жерге тән болған сез ямаса сөйлемше).

ПРОВИНЦИАЛКА женск. от провин-циал.

ПРОВИНЦИАЛЬНЫЙ прил. жабанда туратуғын, жабанда ислетуғын.

ПРОВИНЦИЯ ж. 1. ист. (административно-территориальная единица) провин-ция, ўлаиста; 2. жабан, провинция; жить в ~и жабанда туры́у.

ПРОВИСАТЬ несов. см. провиснуть.

ПРОВИСНУТЬ сов. салбырап турып қа-лы́у.

ПРОВОД м. сым; телеграфные провода телеграф сымлары.

ПРОВОДИМОСТЬ ж. физ. откериүши-лик қасиети (токты, ыссылықты, сесті); ~ металла металлдың откериүшилик қе-сиети.

ПРОВОДИТЬ I несов. 1. см. провести 1—8; 2. что, физ. откери́у; металл хорошо ~бдит электричество металл электр тогын жаңыс откериди.

ПРОВОДИТЬ II сов. кого-что 1. узаты́п салы́у, шыгарып салы́у; ~ до ворот дерүазага дейин шыгарып салы́у; 2. (от-править куда-л.) жөнелти́у, шыгарып салы́у; ~ братва в деревню ағасын аўылга шыгарып салы́у; ~ сына на учёбу баласын оқы́га жөнелти́у; 3. узаты́п, узаты́п қалы́у; ~ актёра аплодисментами актёрды қол шаппатауда менен узатып қалы́у; ◇ ~ глазами изинен қарап қалы́у.

ПРОВОДКА ж. 1. (действие) жүргизи́у, куры́у, салы́у, откери́у; ~а электричества электр тогын откери́у; 2. (провод) сым; сменить в доме ~у жайдың ишинде сымларды алмастыры́у.

ПРОВОДНИК I м. 1. физ. откери́ши, откериши; водá — ~звука суу — сес откериши; 2. перен. тараты́ушы, тараты́ш; радио — ~ культуры радио — мәдениятты тараты́ушы.

ПРОВОДНИК II м. 1. (проводник) жол көрсеткиш, жол көрсети́ши, жол баслау-ши; 2. ж.-д. проводник.

ПРОВОДНИЦА женск. от проводник II.

ПРОВОДЫ только мн. узаты́у, узаты́п салы́у, шыгарып салы́у, жөнелти́у, жөнелти́п салы́у.

ПРОВОЖАТЫЙ м. узаты́ушы, шыгарып салы́ушы, жөнелтип салы́ушы.

ПРОВОЖАТЬ несов. см. проводить II.

ПРОВОЗ м. тасы́у; кирейлеу; алып бары́у, алып келий; заплатить за ~ тасы-ғаны ушын кирей төлеу.

ПРОВОЗГЛАСИТЬ сов. что, кого кем салтанатлы жарыялау; тастау; айтый, кетери́у; ~ республику республиканы салта-нататлы жарыялау; ~ лозунг уран тастау; ~ тост тост айтый.

ПРОВОЗГЛАШАТЬ несов. см. провозгла-сить.

ПРОВОЗГЛАШЕНИЕ с. салтанатлы жа-рыялау; тастау; айтый.

ПРОВОЗИТЬ несов. см. провезти.

ПРОВОЗИТЬСЯ сов. с кем-чем и без доп., разг. хөлек болы́у, машақатланы́у; я весь день ~лся в огорбде мен күни ме-нен палызыда ўақыт.

ПРОВОЗНЫЙ прил. тасы́у...; кирей...; ~ая плята кирей ҳақысы.

ПРОВОКАТОР м. 1. провокатор (про-вокация усылы менен ҳарекет ететүүғүн жа-сырын агент); 2. (подстрекатель) азғыры-шы.

ПРОВОКАТОРСКИЙ прил. провокатор-лық.

ПРОВОКАЦИОННЫЙ прил. провока-ция..., провокациялық.

ПРОВОКАЦИЯ ж. 1. провокация (жекке адамларды, шөлкемлерди ямаса еллери)

кейни айырға жекелеп соғатуғын нарсеге шіттермелей); 2. (подстрекательство) ғыжақ беріүшилик, ағырышылық.

ПРОВОЛАКИВАТЬ несов. см. проволочить.

ПРОВОЛОКА ж. сым; колючая ~ тикенекли сым.

ПРОВОЛОЧИТЬ сов. кого-что сүйреү, сүйреп алып барыү, сүйреп алып келиү.

ПРОВОЛОНЧА ж. разе. асықнашылық, кешигиүшилик.

ПРОВОЛОЧНЫЙ прил. сым..., сымлы; ~ое заграждение сым қоршауы.

ПРОВОЛОЧЬ сов. см. проволочить.

ПРОВОНОЯТЬ сов. прост. мұқкүү, жағымсыз ийис шығыү.

ПРОВОРНЫЙ прил. шаққан, епшил, шәпник, шалттық.

ПРОВОРОВАТЬСЯ сов. разг. урлап қойыү, жем қойыү (хызметинен пайдаланып).

ПРОВОРОНІЙТІР сов. кого-что, прост. бос қалыў, күры қалыў, қалып қойыў.

ПРОВОРСТВО с. шаққанлық, епшиллик, шәпниклик, шалттық.

ПРОВОРЧАТЬ сов. что и без доп. тоң-қылдау, тоңқылдан сөйлеү.

ПРОВОЦИРОВАТЬ сов. и несов. 1. кого-что, на что (подстрекать) азғырыү, ғыжақ бериү; 2. что қасақанаға ислеү, қастыянылышқа ислеү, провокациялау; ~войнү қастыянылышқа урыс ислеү.

ПРОВЯЛИВАТЬ несов. см. провялить.

ПРОВЯЛИВАТЬСЯ несов. см. провялиться.

ПРОВЯЛИТЬ сов. что қақлаү, күнге кептириү; ~рыбу балыкты қақлаү.

ПРОВЯЛИТЬСЯ сов. қақланыу, күнге кептирилиү.

ПРОГАДАЙТИ сов. разг. зәлелге қалыў, утылыў, қөтелесиү, зиян кериү; вы ~ли, что не поехали с нами сиз бизлер менен кетпей қәтеделистициз.

ПРОГАДЫВАТЬ несов. см. прогадать.

ПРОГАЛИНА ж. разг. 1. (в лесу) тогай-дағы ашық жер; 2. (промежуток) аралық.

ПРОГІЙБ м. 1. (действие) ийилүү, ийилтүү, бүгүй; бел бериү, қайысыү (балки); 2. (прогнавшееся место) бел берген жер, қайысыкан орын.

ПРОГІБАТЬ несов. см. прогнуть.

ПРОГІБАТЬСЯ несов. см. прогнуться.

ПРОГЛАДИТЬ сов. что утюглеү, утилеү, утюг басыү; ~ платье кийимди утюглеү.

ПРОГЛАЖИВАТЬ несов. см. прогладить.

ПРОГЛАТЫВАТЬ несов. см. проглотить.

ПРОГЛЮТОЙТИ сов. 1. кого-что жутыу, жутып жибериү, жутып қойыү; ~отить лекарство дәрі жутыу; 2. что, перен. кейис еситиү, сез еситиү; ~отить обиду сез еситиү, ақырет еситиү; 3. что, перен. (быстро прочитать) тез оқыу, жууыртып оқыу; ~отить язық ҳеш нәрсе айтпау, дым үздемеү, сез кослау; язық ~отиши маң-мазалы (соотв. кулағыңды кесип алса-да билмейсек).

ПРОГЛЯДЕТЬ сов. разг. 1. кого-что (не заметить) көрмей қалыў, абыламай қалыў, байқамай қалыў; ~ ошыбы қә-

тени көрмей қалыў; 2. что (наскоро ознакомиться) тез көрп шығыу, үстирттин танысыу, көз жууыртып шығыу, көзден еткерүү; ~газеты газеталарды тез көрп шығыу; ~ все глаза ~еки кези терт болыу, қарай-қарай көзлери сарғайыу.

ПРОГЛЯДЫВАТЬ несов. 1. см. проглянуть; 2. см. проглядеть 2.

ПРОГЛЯНУТЬ сов. көриниү, шығыу; после дождя ~ло солнце жауыннан кейин күн көринди.

ПРОГНАТЬ сов. 1. кого-что қууып жибериү, шығарып жибериү; ~ вон аўлақقا жибериү; 2. кого-что айдаү, айдал жибериү; ~коров на луг сыйырларды отлаққа айдал жибериү; 3. что, перен. разг. еткерүү, шығарыү; ~ скүку жалынышы шығарыу.

ПРОГНЕВИТЬ сов. кого, уст. қәхәрин келтириү, ашыын келтириү.

ПРОГНЕВИТЬСЯ сов. на кого-что и без доп., уст. қәхәри келиү, ашыуы келиү.

ПРОГНИВАТЬ несов. см. прогнить.

ПРОГНИТЬ сов. пүтилней ширип кетиү, пүтилней бузылып кетиү.

ПРОГНОЗ м. алдын ала айтыү, алдын ала билиү; ~ погоды ҳауа райын алдын ала айтыү.

ПРОГНУТЬ сов. что ийиү, ийилтиү, бүгүй; бел бериү, қайысыү (балку).

ПРОГНУТЬСЯ сов. ийилүү, бүгилүү; бел бериү, қайысыү (о балке).

ПРОГОВАРИВАТЬ несов. см. проговорить 1.

ПРОГОВАРИВАТЬСЯ несов. см. проговориться.

ПРОГОВОРИТЬ сов. 1. что и без доп. (сказать) айтыү, сөйлеү; ...~л он мэдленно ...ол асықпай сөйледи; 2. (некоторое время) әңгимелесин еткерүү, сөйлесин еткерүү, сөйлей бериү, аўзы тынабау; ~ть до полуночи түн жартысына дейин аўзы тынабау.

ПРОГОВОРИТЬСЯ сов. абайламай айтыү, байқамай айтып жибериү, билмей айтып салмы.

ПРОГОЛОДАТЬ сов. бираз ўақыт аш болыу.

ПРОГОЛОДАТЬСЯ сов. аш болып қалыў, ашырқаныў.

ПРОГОЛОСОВАТЬ сов. за кого-что, кого-что дауыс бериү, дауысқа қойыү, дауысқа салмы.

ПРОГОН I м. (действие) айдаү, айдал барыү; ~ скота мал айдау.

ПРОГОН II м. архит. 1. (опорная балка) тиреу ағаш, тиреу; 2. (лестничная клетка) прогон (ярым баскын).

ПРОГОНЯТЬ I несов. см. прогнать.

ПРОГОНЯТЬ II сов. кого-что и без доп., разг. күүүү, күүп айдаү, көп ўақыт күүүү; ~цельный день ~ машину машинани күни менен күүп айдаү.

ПРОГОРАТЬ несов. см. прогореть.

ПРОГОРЕТЬ сов. 1. (сгореть) жанып болыў, жанып пичиү, жанып таўысылыў; дровы в печи ~ли печети отын жанып болды; 2. жанып турсыу; лампа ~ла всю ночь лампа түни бойы жанып турды;

3. (пострадать от огня) өртенип кетиў, күйип кетиў, ушқын түсін тесилю; сковорода́ ~ла табаның туби күйип кетти; 4. перен. разг. (потерпеть неудачу) сәтсизликке ушыраў, зыян көриў; дёло ~ло истиң сөти болмады.

ПРОГОРКЛЫЙ прил. ашы, ашып кеткен; ~ое масло ашып кеткен май.

ПРОГОРКНУТЬ сов. ашып кетиў.

ПРОГОСТИТЬ сов. разг. бираз қонақ болыў, бир қанша мийман болыў.

ПРОГРАММА ж. в разн. знач. программа; ~ и устáв КПСС КПССтың программы хәм уставы; ~ срёдней школы орта мектеп программы; ~ по математике математика бойынша программа; ~ концерта концерттиң программы; ~ для вычислительной машины есаплағыш машинаның программы.

ПРОГРАММИНЫЙ прил. в разн. знач. программа..., программалық; ~ая статья программалық мақала; ~ая мұзыка программалық музыка.

ПРОГРЕВАНИЕ с. қызыў, ысыў, жылыў; қыздырылыў, ысытылыў, жылытыў.

ПРОГРЕВАТЬ несов. см. прогреТЬ.

ПРОГРЕВАТЬСЯ несов. см. прогреТЬся.

ПРОГРЕМЕТЬ сов. 1. гүркиреў, гүлдиреў; вдали ~л гром алыста кек гүркиреди; 2. перен. (прославиться) даңқы шығыў, аты шығыў, даңқы жайылыў, даңқы жер жарыў.

ПРОГРЕСС м. прогресс, алға өрлеүшилик, алға илгерилеүшилик, алға басыў; идти по пути ~а прогресс жолы менен журиў.

ПРОГРЕССИВНОСТЬ ж. прогрессивлик, алға өрлеүшилик, алға басыушылық, алға илгерлеүшилик; ~ взглядов дүньяга көз карастың прогрессивлиги.

ПРОГРЕССИВНЫЙ прил. 1. (возрастаний) прогрессивли, есип баратуғын, көбейин баратуғын; ~ая оплата труда мийнет ҳақының прогрессивлы төленийи; 2. (передовой) прогрессивлик, алға илгерлел баратырган; ~ое человечество прогрессивлик адамзат; ~ые убеждения прогрессивлик көз караслар.

ПРОГРЕССИРЛОВАТЬ несов. 1. (усиливаться) күшнейиў, гужиў; болезнь ~ует ауырыў, күшнейип баратыр; 2. (совершенствоваться) алға илгерилеў, алға басыў, есүй.

ПРОГРЕССИЯ ж. мат. прогрессия; геометрическая ~ геометриялық прогрессия.

ПРОГРЕТЬ сов. что қыздырыў, ысытыў, жылытыў; ~ помещение жайды ысытыў.

ПРОГРЕТЬСЯ сов. қызыў, ысыў, жылыў; пеңч ешى ~е ласа пеңч еле қызыбады.

ПРОГРОМЫХАТЬ сов. разг. дүрсилдеп етиў, тарсылдан етиў.

ПРОГРОХОТАТЬ сов. гүрсилдеў, гүркиреў; вдали ~ли пүшкі алыста топлар гүрсилдеди.

ПРОГРЫЗАТЬ несов. см. прогрызть.

ПРОГРЫЗТЬ сов. что кемирип тесиў, гайзап тесиў.

ПРОГУДЕТЬ сов. қыпқырыў, бақырыў; ~л гудок гудок қышқырды.

ПРОГУЛ м. прогул, жумыстан қалыў, истен қалыў (себепсиз); ~ вынужденный ~ илажсыз бос жүриў.

ПРОГУЛИВАТЬ несов. 1. см. прогулить

2, 3; 2. кого (водить гулять) қыдыртыў.

ПРОГУЛИВАТЬСЯ несов. см. прогулаться.

ПРОГУЛКА ж. сейил, қыдырыў, сайран, сәрүан; зáгородная ~ қаланың сыртына қыдырыў.

ПРОГУЛОЧНЫЙ прил. сейил ететуғын, қыдыратуғын, қыдырыўға арналған, сайран ететуғын, сәрүан ететуғын.

ПРОГУЛЬЩИК м. прогулыш, жумыстан қалыұшы, истен қалыұшы (себепсиз).

ПРОГУЛЬЩИЦА женск. от прогульщик.

ПРОГУЛЯТЬ сов. 1. сейил етиў, қыдырыў, сайран етиў, сәрүан етиў; ~ всё утро в лесу азанғы үақыты тогайды қыдырыў менен еткериў; 2. что (пропустить) қалып қойыў, бос қалыў; ~ обед аүқаттан қалып қойыў, аүқаттан бос қалыў; 3. что (сделать прогул) прогул болыў, жумыстан қалыў, истен қалыў.

ПРОГУЛЯТЬСЯ сов. сейил етиў, қыдырыў, қыдырып журиў, сайран етиў, сәрүан етиў; ~ по парку паркта қыдырып журиў.

ПРОД қоспа сеззердид 『азық-ақыт』 деген мәнисин беретуғын биринши болеги, мыс.: продотовы азық-ақыт товарлары.

ПРОДАВАТЬ несов. см. продать.

ПРОДАВАТЬСЯ несов. см. продаться.

ПРОДАВЕЦ м. сатыўшы.

ПРОДАВИТЬ сов. что басып сыйдырыў, басып майыстырыў, басып мыжырайтыў.

ПРОДАВЛИВАТЬ несов. см. продавить.

ПРОДАВЩИЦА женск. от продавец.

ПРОДАЖА ж. 1. (действие) сатыў, сатылыў; ~ товáров товарлардың сатылыў; 2. (торговля, товарооборот) саýда-сатым, сатылыў.

ПРОДАЖНОСТЬ ж. 1. сатылыўшылық; 2. перен. сатылғышлық, қыянатлық.

ПРОДАЖНЫЙ прил. 1. сатылатуғын; саты...; ~ая вещь сатылатуғын зат; ~ая цена сатыў баҳасы; 2. перен. сатылатуғын, сатылғыш, қыянатыш; ~ый человéк ақшага сатылатуғын адам.

ПРОДАЛБИВАТЬ несов. см. продолжить.

ПРОДАТЬ сов. кого-что 1. сатыў, сатып жибериў; ~ вещь зат сатыў; 2. перен. (совершить предательство) сатыў, қыянат ислеў.

ПРОДАТЬСЯ сов. сатылыў, сатылып кетиў, қыянат ислеў, душпанлық етиў; ~ врагам душпанға сатылыў.

ПРОДВИГАТЬ несов. см. продвижнуть.

ПРОДВИГАТЬСЯ несов. см. продвижнуться.

ПРОДВИЖЕНИЕ с. 1. қозғаў, қозғалыў, жылысы, илгери басыў; ~ войск эскерлердид илгери басыў; 2. жақынлатуғы, алға бастырыў, илгерилеў, жеткериў; ~ товáров к потребитель товарларды қарыйдарларға жақынластырыў; ~ дёла истиң илгерлей; 3. перен. жокарылаў, көтерилиў; ~ по работе хымет жағынан көтерилиў.

ПРОДВИНУТЬ сов. 1. что, к чему жылыстырыў, ысырыў; ~ стол к окнү столды эйнеке таман жылыстырыў; 2. кого-что қозғалтыў, жылыстырыў, илгери бастырыў; ~ полк к линии фронта полкты фронт линияларына қарай жылыстырыў; 3. что, перен. разг. жақынлатыў, илгерилетиў, алға бастырыў, жеткериў; ~ дёло исти алға бастырыў; 4. кого, перен. (выдвинуть, повысить) жоқарылатыў, көтериў; ~ по службе хымет орны бойынша көтериў.

ПРОДВИНУТЬСЯ сов. 1. (пройти вперед) алға жылысыў, алға илгерилеў, илгери басыў, алға басыў; войскა значительно ~лись вперед аскерлер едеўир алға илгериледи; 2. перен. жоқарылаў, көтерилиў; ~ться по слүжбе хыметтеги бойынша жоқарылаў.

ПРОДЕВАТЬ несов. см. продеть.

ПРОДЕЗИНФИЦИРОВАТЬ сов. что деzinфекциялаў, дезинфекциялаў қойыў.

ПРОДЕКЛАМИРОВАТЬ сов. что и без доп. тақмақлап оқыў, тақмақлап айтыв.

ПРОДЕЛАТЬ сов. что 1. (пробить) тесиў; ~ отверстие в стене дийўалга тесик тесиў; 2. (выполнить, сделать) ислеў, атқарыў, питириў, орынлаў; ~ большую работу улken ис питириў.

ПРОДЕЛКА ж. қылым, жарамсыз ис.

ПРОДЕЛЫВАТЬ несов. см. проделать.

ПРОДЕМОНСТРИРОВАТЬ сов. кого-что көрсетиў; ~ свое единство өзиниң бирлигин көрсетиў.

ПРОДЕРГИВАТЬ несов. см. продёрнуть.

ПРОДЕРЖАТЬ сов. 1. кого-что устан турый, көтерип журиў, алыш журиў, көтерип турый; ~ть всю дорбугу ребёнка на руках баланы барып жеткенше қолға көтерип журиў; 2. что иркип турый, сақлап турый; он ~л книгу две недели ол китапты еки ҳәпте сақлап турды; 3. кого-что жибермеў, устан турый, сақлау; егө ~ли в больнице три месяца кеселанада оны уш ая сақлады.

ПРОДЕРЖАТЬСЯ сов. турый, шыдам берий; баттай турый (*на воде*); ~ до прибытия подкрепления көмекши күш келгенше шыдам берип турый.

ПРОДЕРНУТЬ сов. разг. 1. что (продеть) еткериў, сабаклаў; 2. кого-что, перен. айтыв етиў, жазып етиў, бетине басыў; ~ в стендгазете дийўалы газетада жазып етиў.

ПРОДЕТЬ сов. что еткериў, сабаклаў.

ПРОДЕФИЛИРОВАТЬ сов. салтанатлы түрдеп етиў.

ПРОДЕШЕВИТЬ сов. кого-что жүдө арзан сатыў.

ПРОДЕШЕВЛЯТЬ несов. см. продешевить.

ПРОДИКТОВАТЬ сов. что 1. (для записи) айтыв жаздырыў; 2. перен. мәжбурлеў, буйырыў; ~ свой условия өзиниң шөртлериң орынлауға мәжбурлеў.

ПРОДИРАТЬ несов. см. продрать.

ПРОДИРАТЬСЯ несов. см. продраться.

ПРОДЛЕВАТЬ несов. см. продлить.

ПРОДЛЁНИЕ с. үақтын созыў, мүддетин созыў, мәйлетин үзайтыў; ~ командирбеки командировканиң мүддетин созыў.

ПРОДЛЙТИ сов. что үақтын созыў, мүддетин созыў, мәйлетин үзайтыў; ~ отпустың үақтын созыў.

ПРОДЛЙТЬСЯ сов. үақты созылыў, мүддети созылыў, мәйлети үзайы.

ПРОДМАГ м. (продовольственный магазин) азық-аўқат дүкәни.

ПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ прил. азық-аўқат; ~ магазин азық-аўқат дүкәни.

ПРОДОВОЛЬСТВИЕ с. азық-аўқат, азық.

ПРОДОЛБИТЬ сов. что, чем шукып тесиў, шукып тесиў.

ПРОДОЛГОВАТЬ прил. сопак, сүйир, ат жақлы; ~ое лицо ат жақлы бет.

ПРОДОЛЖАТЕЛЬ м. даўам етириши, даўам етиши.

ПРОДОЛЖАТЕЛЬНИЦА женск. от продолжатель.

ПРОДОЛЖАТЬ несов. см. продолжить.

ПРОДОЛЖАТЬСЯ несов. даўам етилий, созылыў; бурэн ещё ~лся боран еле даўам етилип жатты; ~ется подпись на газеты газеталарга жазылыў даўам етилип атыр; молчание ~лось недолго унисиз отырыў көпке созылмады.

ПРОДОЛЖЕНИЕ с. даўамы, даўам етилий, созылыў, изи; ~ начатой работы басланған жумыстың даўамы; ~ следует даўамы бар, изи бар; ◇ в ~ чего-л. даўамында, ишинде; в ~ нескольких дней бир неште күнлэр даўамында.

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ж. даўам етишилик, узаклылык, созылышылык; ~ переговоров гэллесиўлердин узаклылык; ~ дня күнниң узаклылык.

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНЫЙ прил. даўам еткен, узак, узакка созылған; ~ое отсутствие узак үақытлар болмау; ~ый срок көп даўам еткен мүддэт.

ПРОДОЛЖИТЬ сов. что и с неопр. даўам етирий, даўамлаў, созыў; ~ лечение емлийиди даўам етирий; ~ шоссейную дорогу до посёлка тас жолды посёлка шекем созыў; ~ свой рассказ ез гуррицин даўам етий.

ПРОДОЛЖИТЬСЯ сов. см. продолжаться; ~то долго не ~ся был узак даўам етпейди.

ПРОДОЛЫНЫЙ прил. узынына, узын бойына, тик бойына, тик...; ~ый разрез узын бойына кесилген кесик; ~ая пила тик жарғы.

ПРОДРАТЬ сов. что, разг. жыртыў, тоздырыў, жыртылганша кийиў; ◇ ~ глаза ояныў, үйқысын ашыў.

ПРОДРАТЬСЯ сов. разг. 1. (прорваться) жыртылыў, тозиў; 2. перен. (с трудом пройти) тығылсып, етиў, қысылып етиў; ~ сквозь толпу жығынның арасынан қысылып етиў.

ПРОДРÓГНУТЬ сов. қалтырап тоңыў, қалтырау.

ПРОДУВАНИЕ с. уплеп тазалау.

ПРОДУВАТЬ 1. см. продуть; 2. кого-что и без доп. есиў; ветер приятно ~ет самал жағымлы есип тур.

ПРОДУВКА ж. қысылған хаўа менен тазалаў, қысылған газ бенен тазалаў; ~

котлá қазанды қысылған ҳауа менен тазалау.

ПРОДУВН||БИ I прил. разг. (хитрый, пылтасатый) сүм, хийекер, алдайтуғын, исениүге болмайтуғын; ~ая бестия исениүге болмайтуғын гөззап.

ПРОДУВН||БИ II прил. см. продувочный.

ПРОДУВОЧНЫЙ прил. қысылған ҳауа жиберетуғын, қысылған газ жиберетуғын; ~ клапан қысылған ҳауа жиберетуғын клапан.

ПРОДУКТ м. 1. нәтийже; ~ мыйшления ойлаудың нәтийжеси; 2. өним; ~ перегонки нефти нефтьни айдаудан алынған өним; ~ы сельского хозяйства аўыл хожалығының өнимлери; ~ы животноводства мал шаруашылық өнимлери; 3. мн. продукты продуктлар, азық-аўқатлар; молочные ~ы сүт продуктлары; ~ы питаний азық-аўқатлары.

ПРОДУКТИВНО нареч. өнимли, нәтийжели; работать ~өнимли ислеү.

ПРОДУКТИВНОСТЬ||Б ж. 1. (производительность) өнимлилик, нәтийжелик; ~ы сельского хозяйства аўыл хожалығының өнимлилиги; 2. с.-х. өнимлилик, өнимдарлық; увеличение ~и скота маллардың өнимдарлығын арттырып.

ПРОДУКТИВНЫЙ прил. 1. (производительный) өнимли, нәтийжели; ~ый труд өнимли мийнет; 2. с.-х. өнимли, өнимдарлы; ~ое животноводство өнимдарлы мал шаруашылығы; ~ый скот өнимдарлы мал.

ПРОДУКТОВЫЙ прил. азық-аўқат...; ~ магазин азық-аўқат дүкәни.

ПРОДУКЦИЯ ж. өним; валовая ~я жалпы өним; готовая ~я таяр өним; качество выпускавемой ~и ислеп шығарылған өнимниң сапасы.

ПРОДУМАННЫЙ I. прич. от продумать; 2. прил. ойлап айтылған, ойлап исленген; ойлап қайтарылған (ответ).

ПРОДУМАЛТЬ сов. 1. что (обдумать) жақсы ойланыў, әбден ойланыў, қатты ойланып көриў; серьёзно ~ть вопрос маселени әбден ойланыў; 2. о ком-чём, над кем-чем (некоторое время) бир қанша ойланыў, ойланып өткериў; я ~л об ~том всю ночь мен түнді бул қақында ойланыў менен өткердим.

ПРОДУМЫВАТЬ несов. см. продумать 1.

ПРОДУТЬ сов. что 1. (прочистить) уппел тазалау, самал айдан тазалау; ~ть самовар самоварды уппел тазалау; 2. безл. кого-что тымау урыў, сүүк урыў; мен сильно ~ло мени тымау қатты урыпты.

ПРОДЫРЯВИТЬ сов. что, разг. тесиү, ойыў.

ПРОДЫРЯВИТЬСЯ сов. разг. тесилю, ойылу.

ПРОДЫРЯВЛИВАТЬ несов. см. продырять.

ПРОДЫРЯВЛИВАТЬСЯ несов. см. продыряться.

ПРОЕДАТЬ несов. см. проесть.

ПРОЕДАТЬСЯ несов. см. проесться.

ПРОЁЗД м. 1. (действие) минип барыў, минип журиў, журиў, етиў; ~ воспрещён өтиў қадаған етилген; заплатить за ~ минип барганы ушын төлеў, минип келгени ушын төлеў, жол кирейин төлеў; 2. (место) өтетуғын жол, өткел; ўзкий ~ тар өткел.

ПРОЁЗДИТЬ сов. 1. жол журип өткизиў, журип өткериў; ~ два дня еки кунди жол журип өткизиў; 2. что, разг. жолга сарп етиў, жолға төлеў, жолға шығын етиў, жолға жумсаў; ~ три рубль үш сомды жолға жумсаў.

ПРОЕЗДНОЙ прил. жол..., жол журиү...; ~ билёт жол журиү билет.

ПРОЁЗДОМ нареч. өтип баратырып, кетип баратырып, жол-женекей, жол ту-сип.

ПРОЕЗЖАТЬ несов. см. проехать 1, 2.

ПРОЕЗЖАТЬСЯ несов. см. проехаться.

ПРОЁЗЖИЙ прил. 1. журигүе жарамлы, журигүе болатуғын; ~ая дорожка журигүе болатуғын жол; 2. в нач. сущ. м. проезжий и ж. проезжая жолаушы.

ПРОЕКТ м. 1. (план) проект; ~ жилбаго дома туралык жайдың проект; 2. (предварительный текст) проект; ~ договора келисимиң проект; 3. (замысел) пикник ойиет.

ПРОЕКТИРОВАНИЕ I с. проектлеў, проектин дүзиў, проектин ислеп шығыў; ~ нового завода таза заводың проектин дүзиў.

ПРОЕКТИРОВАНИЕ II с. мат. проекцияны тусириў, проекцияны сыйзыў.

ПРОЕКТИРОВАТЬ I несов. 1. что (разрабатывать проект) проектлеў, проектин дүзиў, проектин ислеп шығыў; ~овать станок станоктың проектин ислеп шығыў; 2. что и с неопр. (предполагать) шамалау, жобалау; я ~ую уехать в августе мен август айында кетиүге шамалап отырмай.

ПРОЕКТИРОВАТЬ II несов. что, мат. проекциялаў, проекцияны тусириў, проекцияны сыйзыў.

ПРОЕКТИРОВОЧНЫЙ прил. проект дүзетуғын, проектин ислеп шығатуғын.

ПРОЕКТИРОВЩИК м. проектин дүзиўши, проектләүши.

ПРОЕКТИРОВЩИЦА женск. от проектирөвщик.

ПРОЕКТИНЫЙ прил. проект..., проектли, проектлик; ~ая мөщность пёчи печьтиц проектлик қуяты; ~ая группы проект группы.

ПРОЕКТОР м. проектор (улкайтип көрсетүү ушын техникада қолланылатуғын жасап).

ПРОЕКЦИОННЫЙ прил. проекция..., проекциялық; ~ фонары проекциялық фонар.

ПРОЕКЦИЯ ж. проекция (1. мат. көлемли фигураны жазық тегисликке салыў; 2. сүүрөт ҳэм сыйылмаларды экранда улкайтип көрсетиў).

ПРОЁМ м. тесик, аўыз, жай, орын; оконный ~ эйнек жай; дверной ~ қапы орын.

ПРОЕСТЬ сов. что 1. жеп тесиү, жеп қойыў, жеп тесип қойыў; моль ~ла сүкіб күйе мауытыны жеп қойды; ржавчина ~ла крышу зәң жайдын қаңылтыр бастырмасын жеп кетти; 2. разг. (истратить на еду) ишип-жеп қойыў, аўқатка жумсап қойыў; ~сть все дёныги барлық ақшаны ишип-жеп қойыў.

ПРОЕСТЬСЯ сов. разг. пулсыз қалыў, ақшасыз қалыў, аўқатсыз қалыў.

ПРОЕХАТЬ сов. 1. что и без доп. жол жүриў, журип етиў, етип кетиў, арапашыныў, гезип шығыў; ~ть пять километров бес километр жол жүриў; ~ть переулком тар көшө менен етип кетиў; ~ть площаң майдандын етиў; ~ть по улице көшеден жүрип етиў; ~ть всю страну елдиң барлық жерин гезип шығыў; 2. что (мимо) етип кетиў; ~ть остановку тоқтау орнынан етип кетиў; 3. (пробить в пути) жол жүриў; мы ~ли до совхоза шесть часов бизлер совхозға дейин алты saat жол журдик.

ПРОЕХАТЬСЯ сов. разг. айланып шығыў; қыдырып шығыў (*атта, автомобильде ҳам т. б.*); ~на чең-л. счёт, ~по чөмө-л. адресу биреүди қағып сөйлеў, биреүгө тийгизип айтыў.

ПРОЕЦИРОВАНИЕ с. экранға үлкейтип тусириў.

ПРОЕЦИРОВАТЬ несов. что экранға үлкейтип тусириў.

ПРОЖАРИВАТЬ несов. см. прожарить.

ПРОЖАРИВАТЬСЯ несов. см. прожариться.

ПРОЖАРИТЬ сов. кого-что әбден қуұрыў, жақсы қуұрырыў.

ПРОЖАРИТЬСЯ сов. әбден қуұрылыў, қуұрылып болыў; мясо хорошо ~лось ғөш әбден қуұрылыпты.

ПРОЖДАЙТЬ сов. кого-что, чего күтип түрүй, күти; я ~л вас целый час мен сизди бир saat күттим.

ПРОЖЕВАТЬ сов. что әбден шайнаў, шайнап жеў.

ПРОЖЕВЫВАТЬ несов. см. прожевать.

ПРОЖЕКТЕР м. аса қыялышыл, прожектёр (*тийкасыз проекттер дүзиүши адам*).

ПРОЖЕКТЁРСКИЙ прил. аса қыялый, прожектёрлы; ~е планы аса қыялый планлар.

ПРОЖЕКТЁРСТВО с. аса қыялышллық, прожектёрлық.

ПРОЖЕКТОР м. прожектор (*көп жарық беретүгін аспап*).

ПРОЖЕКТОРНЫЙ прил. прожектор..., прожекторлы; ~е лампы прожектор лампалары.

ПРОЖЕЧЬ сов. 1. что күйдирип алыў, күйдирип қойыў, күйдирип тесиў; ~еъ платье углём кийимди көмирге күйдирип алыў; 2. что ертеп тазалаў; ~еъ дымохόд морнын ертеп тазалаў; 3. кого-что, перен. (пронизать) ашытып жибериў, күйдиригендей етиў; острия боль ~глә егб қатты шанышкан аўырыў оны күйдиригендей етти.

ПРОЖЁННЫЙ 1. прич. от прожечь; 2. прил. разг. барып турған; ~ плут барып турған этирикиши.

ПРОЖИВАТЬ несов. 1. см. прожить 3; 2. (пребывать) турыў, жасаў, болыў; где он ~ет? ол қай жерде турады?, ол қай жерде болып атыр?; сейчас он ~ет в Москвے ҳәзир ол Москвада жасайды.

ПРОЖИВАТЬСЯ несов. см. прожиться.

ПРОЖИГАТЕЛЬ м.: ~ жынжи эмирди бийпaryқ өткериүши, эмирди сейил-маслик пенен өткериүши.

ПРОЖИГАТЕЛЬНИЦА женск. от прожигатель.

ПРОЖИГАТЬ несов. см. прожечь; ◇ ~ жизнь эмирди бийпaryқ өткериү.

ПРОЖИЛКА ж. 1. (полоска) жолақ; белая ~ в сёром мраморе сур мрамордағы ак жолақ; 2. (жилка) көринип турған кан тамыры мұрын.

ПРОЖИТИЕ с.: на ~ күн көриў ушын, күнелтиў ушын, азық-аўқат ушын; дёныги на ~ азық-аўқат ушын ақшалар.

ПРОЖИТОЧНЫЙ прил. күн көриү..., күнелтиү..., жасаў...; ~ мінимум күн көриў мінимумы.

ПРОЖИТЬ сов. 1. жасаў, өмир сүриў; ~ до глубокой старости әбден қартайғанша жасаў; 2. турыў, болыў; ~ в Москвے два месяца Москвада еки ай турыў; сколько вы прожили в Нукусе? сиз Нөкесте қанпа турдыңыз?; 3. что, разг. (израсходовать) саўып болыў, сарп этиў, жоқ етиў.

ПРОЖИТЬСЯ сов. разг. саўып болыў, сарп етип болыў, жоқ етип болыў, жумсап питиў.

ПРОЖОРЛИВОСТЬ ж. мешкейлик, той-маслық, геркаўлық.

ПРОЖОРЛИВЫЙ прил. мешкей, той-мас, гәркаў.

ПРОЖУЖАТЬ сов. ызылдап ушып етиў, ызылдаў, дызылдаў; ◇ ~ ўши қулақтың тынышын алыў, мазасын алыў.

ПРОЗА ж. 1. проза; писать ~ой проза менен казыў; 2. перен. (повседневность, обыденность) қунделекли ис, қунделекли ҳәдийсе, калимгиллик; жите́йская ~а турмыстағы қунделекли ис.

ПРОЗАИК м. прозаик, прозашы.

ПРОЗАЙЧЕСКИЙ прил. 1. прозалык; ~ое произведение прозалык шыгарма; ~ий перевод прозалык аударма; 2. перен. (обыденный) қунделекли, қәдимги.

ПРОЗАЙЧНЫЙ прил. см. прозайческий 2.

ПРОЗВАНИЕ с. лақап; Иван IV, по по ~ю Грозный Иван IV, лақабы бойынша Грозный.

ПРОЗВАТЬ сов. кого-что лақап бериў, ат тағыў, лақап тағыў.

ПРОЗВЕНЕТЬ сов. сыңырлаў, зыңырлаў; жаңалаў; ~л колокольчик кишене қоңыраў сыңырлады; ~л весёлый смех шадлы күлкі жаңлады.

ПРОЗВИЩЕ с. лақап, тағылган ат; дать кому-л ~ биреүгө лақап тағыў, ат тағыў.

ПРОЗВОНИТЬ сов. сыңырлатыу, зыңырлатыу, қағыу; ~л звонок қоңырау қағылды.

ПРОЗВУЧАТЬ сов. 1. (издать звук) сес бериү, сес шығыў, сыңғыраў, зыңғыраў; ~л кёлокол үлкен қоңыраў сыңғырады; 2. (раздаться) еситилиў, сести шығыў; сезилиў (послышатся); ~л вýстрел мылтықтың сести еситилди; в его голосе ~ла радость оның даұысында шадлықтың нышаны сезилди.

ПРОЗЕВАТЬ сов. кого-что, разг. қуры қалыў, бос қалыў, қалып қойыў; ~ поезд поездан қалып қойыў.

ПРОЗЕКТОР м. прозектор (емдеj ма-кемелери де патология-анатомиялық бөли-мин басқаратуғын врач).

ПРОЗЕКТОРСКИЙ прил. 1. прозектор..., прозекторлық; 2. в знач. сущ. ж. прозекторская прозекторская (әмбидерди жаралуғын белме).

ПРОЗИМОВАТЬ сов. қыслап шығыў, қысты еткериў.

ПРОЗОДЕЖДА ж. жумыс кийим, ис кийим.

ПРОЗОРЛIVОСТЬ ж. алдын ала билиў-шилик, болжап билүүшилик.

ПРОЗОРЛIVЫЙ прил. алдын ала биле-туғыз, болжап билетуғыз.

ПРОЗРАЧНОСТЬ ж. тазалық, тынықлық, мөлдирлик; ~вода судың мөлдирлиги.

ПРОЗРАЧНЫЙ прил. 1. таза, тынық, мөлдир; ~ое стекло тынық айна, тынық эйнек; 2. (очень чистый) тынық, мөлдир; ~ая водá тынық суў; 3. (тонкий) жуқа; ~ая ткаин жуқа гезлеме; 4. перен. (про-стой, ясный) әпійайы, аңтас түситетуғыз; 5. перен. (яркий, незамаскированный) ашықтан-ашық, көз көреки, жасырайтуғыз; ~ый намёк ашықтан-ашық тийгизбе.

ПРОЗРЕВАТЬ несов. см. прозреть.

ПРОЗРЕНИЕ с. 1. көзи көриў, көзи ашылыў; ~ слепого соқырдың көзинин көриү; 2. перен. (проницательность) көзи ашылыў, түсиниў, алдын ала билиў.

ПРОЗРЕТЬ сов. 1. (стать зрячим) көре-туғыз болыў, көзи ашылыў; 2. перен. (по-нять, осознать) көзи ашылыў, түсиниў, алдын ала билиў; 3. перен. (раскрыть, разгадать что-л.) түсиниў, алдын ала билиў.

ПРОЗЫВАТЬ несов. см. прозвать.

ПРОЗЯБНИЕ с. биймақсет жасаў, өмири дайтаўир еткериў.

ПРОЗЯБАТЬ несов. биймақсет жасаў, өмири дайтаўир еткериў.

ПРОЗЯБНУТЬ сов. разг. қатты тоңыў, әбден тоңыў.

ПРОИГРАТЬ сов. 1. что, кому и без доп. уттырыў, утылып қалыў, женилип қалыў; ~ть партию в шахматы шахмат ойынында бир колды уттырыў; 2. что, на чём (испол-нить, сыграть) қойыў, ойнаў, атқарыў; ~ть пластинку пластинка қойыў; 3. ойнап ўақыт еткериў, ойнаў менен еткериў; мы весь вечеp ~ли в домино бизлер кешти домино ойнаў менен еткердик; 4. что жени-лиу, утылыў, уттырыў; ~ть войну урыста жеилиу.

ПРОИГРÁТЬСЯ сов. утылып қалыў, ут-тырып қойыў.

ПРОИГРЫВАТЕЛЬ м. проигрыватель (граммомфон пластинкасын қойыў аппараты).

ПРОИГРЫВАТЬ несов. см. проиграть 1, 2, 4.

ПРОИГРЫВАТЬСЯ несов. см. проиграть-ся.

ПРОИГРЫШ м. 1. утылыс, уттырыў, ут-кызыў, женилип қалыў; останься в ~е утқызып қойыў; 2. (проигранная сумма) уттырган ақша; 3. перен. (утраты, потеря) зөлел, зыян.

ПРОИГРЫШНЫЙ прил. уттыратуғыз, утылатуғыз, женилетуғыз.

ПРОИЗВЕДЕНИЕ с. 1. (действие) атақ берүү, көтериү; ~ в офицёры офицерлик атақ берүү; 2. шығарма, дөрөтпе; литературное ~ эдебий шығарма; ~ искусства искусство, дөрөтнеси; музыкальное ~ музыкалық шығарма; 3. мат. (результат умножения) көбейтнди.

ПРОИЗВЕСТИ сов. 1. что (сделать, совер-шил) жүргизиў, жасаў, өндирис шығарыў, ислеп шығарыў, ислеў; ~ анализ анализ жүргизиў; ~ ремонт ремонт жүргизиў, ремонт ислеў; ~ подсчёт есаплас шығыў, санал шығыў; ~ опыты тәжирийбелер жүргизиў; ~ следствие тергеў жүргизиў; 2. что етиў, қылыш, салыш, туудырыў; ~ впечатление тәсир етиў; ~ перено-лож топалан салыш; 3. что (выработать, изготовить) ислеп шығыў, ислеп шығарыў, таярлаў, өндирис; ~ тысячу комбайноев бир мың комбайн ислеп шығарыў; 4. кого (присвоить звание) атақ берүү, кетернү; ~ в офицёры офицерлик атақ берүү; ◇ ~ на свет дөретиў, жүзеге шығарыў.

ПРОИЗВОДИТЕЛЬ м. 1. ж. өндирүүши, ислеп шығаруушы, алыш барышы, басқаруушы; мөлкөн ~и майда өндирүүшилер; 2. с.-х. (самец) түкүмлатыруушы еркек мал (буға, айыр, қошқар ҳам т. б.); ◇ ~ работ жумысларды басқаруушы

ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТЬ ж. 1. өнимдарлық, ислеп шығаруушлық, өндирис шығаруушлық; увеличение ~и и труд мийнет өнимдарлығын арттырыў; 2. (плодо-творность) өниүшилик, өндирис алышылық; ~ы затрат шықкан шығынның өниүшилиги.

ПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫЙ прил. өндирүүши, өниимли, өндирис шығаруушы, ислеп шығаруушы; ~ая траты времени ўақытты өниимли жумсаў; ~ый труд өниимли мийнет; ◇ ~ые силы ж. өндирис күшле-ри.

ПРОИЗВОДИТЕЛЬСТВО 1. см. произве-стий; 2. что (устанавливать происхождение) келип шығыў, таралыў; слово «мектеп» ~бядт от арабского корня «мектеп» деген сөздик негизи араб тилинен келип шықкан.

ПРОИЗВОДНЫЙ прил. 1. деренди, куралған, дөрелген, келип шықкан; ~ое слово лингв. деренди сез; 2. в знач. сущ. ж. производная мат. тууынды.

ПРОИЗВОДСТВЕННИК м. өндиристе ислешүү.

ПРОИЗВОДСТВЕННИЦА женск. от про-изводственник.

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ прил. өндирис..., өндирислик; ~ый план өндирис планы; ~ые отношения жк. өндирис кенасылары; ~ое совещание өндирис кенеси, өндирис мәслеҳаты; ~ая практика өндирислик практика; ~ая мощность ж. өндирислик қуяят.

ПРОИЗВОДСТВО 1. (действие) журғизүй, жасаү, өндриү, ислеп шығарыў, ислеү; ~о стáли полат ислеп шығарыў; ~о опытов тәжирийбелер өткериү; ~о предварительного следствия юр. алдын ала тексеріүдің журғизилиүй; 2. өндирис, өндриү, ислеп шығарыў; сре́дства ~а өндирис күшлери; способ ~а өндирис усылы; орудия ~а өндирис қуаллары; товарное ~о товар өндириси; металлургическое ~о металлургия өндириси; учиться без отрыва от ~а өндиристен қол үзбей окыў; 3. (отрасль, вид промышленности) өндирис; 4. (присвоение звания) атақ беріү, көтериү.

ПРОИЗВОДЯЩИЙ 1. прич. от производить; 2. прил. өндирүши, ислеп шығарышы; ~район өндирүши район.

ПРОИЗВОЛ м. 1. (снование, деспотизм) зорлық, зулымлық, басынышылық; ~реакцияның басынышылығы; 2. (необоснованность) тийкарызылқы, негизсизлик; ~ в суждениях ойлаудағы тийкарызылқы; ⚡ бросить на ~ судьбы қараусыз қалдырыў, тастап кетиү.

ПРОИЗВОЛЬНО нареч. қолеу бойынша, ықтыры бойынша, еркинше (по желанию); зорлықты түрде, зулымлық пенен, басынышылықты түрде (по произволу).

ПРОИЗВОЛЬНОСТЬ ж. 1. еркинлик, еркилилк; ~ движений ҳарекетлердин еркинлигі; 2. өзиншелек, өз билдигиншилик, өзинше ислеүшилик; ~ распоряжение буйрықтың өзинше берилгенлигі; 3. (бездоказательность) өз қолеинше ислеүшилик, тийкарызы етишшилик.

ПРОИЗВОЛЬНЫЙ прил. 1. (свободный) еркин, еркили; ~ые движения еркин ҳарекетлер; 2. (производимый самовольно) өзиншелек, өз билдигинше, өзинше ислеүтигүн; ~ое распоряжение өз билдигинше берилген буйрық; 3. (неосновательный, лишённый доказательства) тийкарызы, жегиз; ~ый вывод тийкарызы жуумак.

ПРОИЗНЕСÉНИЕ с. 1. (выговор) айтүү, айтлыу, айта билиү; правильное ~ звуков сеслердин дүрүс айтлыу; 2. сейлеу; ~рей сөз сейлеу; 3. (оглашение) жарыялау, билдириү; ~ приговора хукими жарыялау.

ПРОИЗНЕСТИ сов. что 1. (выговорить) айтүү, айта билиү; правильно ~ слово сөздү дүрүс айтлыу; 2. сейлеу; ~ речь сөз сейлеу; 3. (огласить) жарыялау, билдириү; ~ приговор хукими жарыялау.

ПРОИЗНОСИТЬ несов. см. произнести.

ПРОИЗНОШЕНИЕ с. айтлыу (сестин, сездин); чёткое ~ нақ айтлыу, анық айтлыу.

ПРОИЗЙТИ сов. 1. (случиться) болыу, пайда болыу, болып қалыу, келип шығыу; междү нимы ~шёл спор олардың арасында тартыс пайда болды; пожар ~шёл от

неосторожного обращения с огнем отка парызың қарағанлықтан ерт келип шыкты; ~шо недоразумение тусинбеслик болып қалды; 2. (родиться) дөреү, келип шығыу, туулысы.

ПРОИЗРАСТАНИЕ с. өсиү, өсип шығыу, көгерү, көгерип шығыу.

ПРОИЗРАСТАТЬ несов. см. произрастить.

ПРОИЗРАСТИЙ сов. өсиү, өсип шығыу, көгерү, көгерип шығыу.

ПРОИЛЮСТРИРОВАТЬ сов. что 1. иллюстрациялау, сүүретлер менен бериү; 2. перен. мысаллар менен көрсетиү.

ПРОИНСТРУКТИРОВАТЬ сов. кого-что тусиндириү, көрсетпе бериү.

ПРОИНФОРМИРОВАТЬ сов. кого-что информация бериү, хабарландырыү.

ПРОИСКАТЬ сов. кого-что бираз излеү, бир қанша излеп жүриү.

ПРОИСКИ только мн. тимирискениүшилик; ~ врагов душпанлардың тимирискениүшилнекleri.

ПРОИСТЕКАТЬ несов. см. происстечь.

ПРОИСТЕЧЬ сов. из чего, от чего келип шығыу, пайда болыу.

ПРОИСХОДИВШИЙ 1. прич. от происходить; 2. в знач. сущ. с. происходившее болып өткен ис, болған нэрсе; он зерко следил за всем ~м болып өткен ислерди ол қырағылық пенен бақлап барды.

ПРОИСХОДИТЬ несов. 1. см. произйт; 2. от кого-чего, из кого-чего =дан, =ден, =тан, =тен, =наң, =нен шығыу; ~ из рабочей семьи рабочий семья сынан шығыу.

ПРОИСХОДЯЩИЙ 1. прич. от происходить; 2. в знач. сущ. с. происходящее болып атырган ис, болып атырган нэрсе; всё ~е его сильно волновало барлық болып аткан ислер оны жуда қысындыры.

ПРОИСХОДЁДІЙ с. 1. қаслы, тек, социальное ~е социальлық шығысы; по ~ю шығысы бойынша; 2. (возникновение) келип шығыу, пайда болыу; ~е жизни на Земле Жер жүзинде тиришиликтин пайда болыу.

ПРОИСШЕДШИЙ 1. прич. от произойти; 2. в знач. сущ. с. произошедшее жақында болған ис, жақында болып өткен нэрсе; я сообщил о ~ем своему другу өзиминң достыма мен болған ислер ҳақында хабарладым.

ПРОИСШЕСТВИЕ с. ўақыя, ҳәдийсе.

ПРОЙДЕННЫЙ 1. прич. от пройти; 2. в знач. сущ. с. пройденное (путь, который преодолён) өткіген жол, жүрип етилген жол; 3. в знач. сущ. с. пройденное етилген; повторение ~оего етилгенде тәкраблау.

ПРОЙДОХА м. и ж. разг. сум, жалатай, гэззап.

ПРОЙМА ж. жең орын.

ПРОЙТИ сов. 1. что, чем и без доп. етиү, жүриү, жүрип етиү, өтип кетиү; ~ к выходу шығар айызға қарай жүриү; ~ за час пять километров бир саатта бес километр жүриү; поезд прошёл станцию поезд станциядан жүрип етип кетти; 2. что и без доп. қасын өтип кетиү, абайламай етип кетиү; заговорившись, ~ поворот дороги сөздин

қызығы менен жолдың айланбасынан етип кетиү; 3. (распространиться) таралыу, еситилиү; прошёл сүх, что... ...хәккىнда хабар таралды; 4. (о времени, событиях) етиү, етип кетиү; прошёл цéлый час толық бир saat ети; прошёл цéлый год толық бир жыл етип кетти; 5. (выпасть — об осадках) жаýуы, тусиү; нöчю прошёл дождь тунде жаýын жаýды; 6. етиү; праздник прошёл вéсело байрам кейилли етти; как прошлá защиta диплома? дипломды жақлау қалай болып етти? 7. (просочиться) етиү, жайылып етиü, сицип етиü; чернила прошлý на скáтерть сия дастуркана сицип етти; 8. етиü, шыгыу; чтобы ~ в дверь, емý нýжно было нагнуться есиктен кириү ушын оның еңкейиүн керек болды; 9. разг. (быть принятым) кириү, қабыл етилиү; ~ в тéхникум по конкурс тeхникикумта конкурс бойынша кириү; 10. (пролечь) етиü, жүриү; дорбó прошлá чéрез тоннель жол тоннель аркалы етти; 11. что, через что (испытать, вынести) бастан кешириү, бастан еткериү; он прошёл чéрез многие испытания ол көплеген сынаулардан етти; 12. что питкериү, тамамлау, етиü; ~ курс лечения емлениү курсын етиü; ~ военную слúжбу эскерий хызметти тамамлау; ~ практику практиканы питкериү; 13. что, разг. (изучить) етиü; ~ по литературе новую тему эдебияттан таза теманы етиü; 14. (прекратиться, перестать) тыныу, қойыу, тоқтау, жазылыу; нéрвное напряжение прошлó нерв тутыуы тоқтады; головá прошлá бас аýырганын қойды; горло прошлó тамактың аýырганы тоқтады; ♦ ~ в жизнь тұрмыска асыу; ~ мýмо кого-чего-л. кейил бөлмейу, дықкат аýдармау; лёд прошёл сен жүриү питти; это емý дáром не пройдёт ол буның сазайын тартады.

ПРОЙТИСЬ сов. 1. гезиү, жүриү, бираз жүрип келиү; ~ по сáду бақтың ишинде бираз жүриү; 2. (в танце) жүрип жылысыу, жүрип орын алмасыу; ♦ ~ на чей-л. счёт биреуди қағып сейлеү, биреуди илип сейлеү.

ПРОК м. разг. пайды, қайыр; что в этом прóку?, какой в этом ~? буннан не пайды?, буннан не қайыр?; из этого прóку не бýдет буннан ҳеш пайды шықпайды.

ПРОКАЖЕННАЯ женск. от прокажённый.

ПРОКАЖЕННЫЙ м. жаман кесел адам, пес, мақау.

ПРОКАЗА I ж. (проделка) тентеклик, шоқылък, биймазалық.

ПРОКАЗА II ж. мед. жаман кесел, пес кесели, мақау кесели.

ПРОКАЗИТЬ несов. см. прокázничать.

ПРОКАЗЛИВЫЙ прил. разг. тентек..., биймаза..

ПРОКАЗНИК м. тентек, шок, биймаза.

ПРОКАЗНИЦА женск. от прокázник.

ПРОКАЗНИЧАТЬ несов. разг. тентеклик этиу, тентеклик ислеү, биймазалық этиу.

ПРОКАЛИВАНИЕ с. тапланыу, қыздырылыу, қызарыу, қызартыу.

ПРОКАЛИВАТЬ несов. см. прокалить.
ПРОКАЛИВАТЬСЯ несов. см. прокалиться.

ПРОКАЛЙТЬ сов. что таплау, қыздырылыу, қызарыу.

ПРОКАЛЫВАТЬ несов. см. прокодить I.

ПРОКАЛЫВАТЬСЯ несов. см. проколиться.

ПРОКАНИТЕЛЛЬСЯ сов. с кем-чем, разг. кеп ўақыт еткериү, әүерелениү.

ПРОКАПЫВАТЬ несов. см. прокопать 1, 2.

ПРОКАПЫВАТЬСЯ несов. см. прокопаться.

ПРОКАРАУЛИТЬ сов. 1. кого-что и без доп. қарауыллау, қарауыл турый; ~ всю ночь тун бойы қарауыл турый; 2. кого-что, разг. көрмей қалыу, көрмей урлатып алый.

ПРОКАРКАТЬ сов. гақылдау.

ПРОКАРМЛИВАТЬ несов. см. прокормить.

ПРОКАРМЛИВАТЬСЯ несов. см. прокормиться.

ПРОКАТ I м. тех. 1. см. прокатка; 2. (изделия, получаемые прокаткой) прокат буйымлары, прокат затлары.

ПРОКАТ II м. прокат; кирей ҳақы, кирейине алыу, кирейге бериү (*транспорта*); майына алыу, майына бериү (*сельскохозяйственных животных с инвентарём*); плáта за ~ майына алған ҳақысын төлеү.

ПРОКАТАТЬ сов. 1. что (разгладить) тегислеү, жыйрығын жазыу; ~ бельё ишки кийимниң жыйрығын жазыу; 2. что, тех. (подвергнуть прокатке) прокатлау, қысып созыу (*металлы*); 3. кого-что, разг. (катать некоторое время) мингизип қыдыртыу.

ПРОКАТАТЬСЯ сов. 1. (разгладиться) тегислениү, жыйрығы жазылыу; 2. гезиү, минип гезип жүриү; ~ться цéлый день на велосипеде күни менен велосипедке минип гезип жүриү.

ПРОКАТАЙТЬ сов. 1. кого-что (покатать на чём-л.) көликли қыдыртыу, мингизип гэздериү; 2. что (переместить) домалатыу, жумалатыу, айдау; ~ тачкы тачканы жумалатыу; 3. что и без доп., разг. (быстро проехать) тез етип кетиү, жылдам етип кетиү, шаýып етип кетиү; ~ мýмо дóма жайдың тузынан тез етип кетиү; 4. кого-что, перен. разг. (не избрать куда-л.) сайламау, өткизбеу; ~ на выборах сайлау-ларда өткизбеу.

ПРОКАТАЙТЬСЯ сов. 1. көликли қыдырыйу, минип қыдырып гезиү; ~ться верхом атка минип қыдырыйу; ~ться за город қаланың сыртына көликли қыдырыйу; 2. домалап кетиү, жумалап кетиү; мяч ~лся далекó топ алысқа домалап кетти; 3. перен. (раздаться — о звуках) жаңғырыу, гүнгирлеу, гуркиреу.

ПРОКАТКА ж. тех. прокатка, қысып созыу (*металлы*).

ПРОКАТНЫЙ I прил. тех. 1. прокатлауға арналған, қысып созыуға арналған;

~ стан прокат станы; 2. прокат ислеп шыгаратуын, прокат таярлайтуын; ~ цех прокат ислеп шыгаратуын цех.

ПРОКАТНЫЙ II прил. 1. (сдающийся напрокат) кирейине берилетуын, майына берилетуын, ўакытша пайдасына берилетуын; 2. (дающий напрокат) кирейине беретуын, майына беретуын, ўакытша пайдасына беретуын; ~ пункт кирейине беретуын пункт.

ПРОКАТЧИК м. прокатшы.

ПРОКАТЫВАНИЕ с. см. прокатка.

ПРОКАТЫВАТЬ I несов. см. прокатать 1, 2.

ПРОКАТЫВАТЬ II несов. см. прокатить.

ПРОКАТЫВАТЬСЯ I несов. см. прокататься 1.

ПРОКАТЫВАТЬСЯ II несов. см. прокатиться 1.

ПРОКАШИВАТЬ несов. см. прокосить.

ПРОКАШЛЯТЬ сов. 1. разг. (прочистить горло) қақырыу; 2. (некоторое время) жетелий.

ПРОКАШЛЯТЬСЯ сов. жетелип алышу, жетелип жибериү.

ПРОКИПАТЬ несов. см. прокипеть 1.

ПРОКИПЕТЬ сов. 1. қайнап писчү; суп ~ я сорпа кайнап писти; 2. (какое-л. время) қайнау, қайнап турыу.

ПРОКИПЯТИТЬ сов. что обден қайнатыу.

ПРОКИСАТЬ несов. см. прокиснуть.

ПРОКИСНУТЬ сов. ашып кетиү; ирип кетиү (о молоке).

ПРОКИСШИЙ 1. прич. от прокиснуть; 2. прил. ашып кеткен; ирип кеткен (о молоке).

ПРОКЛАДКА ж. 1. (действие) салыу, еткерү, жүргизиү; ~ желёзной дороги темир жол салыу; 2. (промежуточный слой) прокладка, аралық қатлам, аралық қабат; резиновая ~ резина прокладка.

ПРОКЛАДЫВАТЬ несов. см. проложить.

ПРОКЛАМАЦИОННЫЙ прил. прокламациялык.

ПРОКЛАМАЦИЯ ж. прокламация (агитациялык бир бет қағаз).

ПРОКЛАМИРОВАТЬ сов. и несов. что жарыялау, дағазалау.

ПРОКЛЕВАТЬ сов. что шоқып тесиү, шоқып ойыу; птенец ~ л яичную скорлупу шөже мөйектиң қабыршағын шоқып тести.

ПРОКЛЁВЫВАТЬ несов. см. проклевать и проклонуть.

ПРОКЛЁВЫВАТЬСЯ несов. см. проклонуться.

ПРОКЛЁНИВАТЬ несов. см. проклеить.

ПРОКЛЁИТЬ сов. что желим жағыу, желимлеп тастау.

ПРОКЛЁЙКА ж. 1. (действие) желим жағыу, желимлеп тастау; 2. (клейкое вещество) желимли зат, желимдей зат; 3. (то, что проклеено) желимленген зат, желим жақсан нөрсө.

ПРОКЛИНАТЬ несов. см. проклясть.

ПРОКЛЮНУТЬ сов. что шоқып тесиү, шоқып ойыу.

ПРОКЛЮНУТЬСЯ сов. разг. (о птенцах) мөйектен шығыу, мөйекти тесип шығыу.

ПРОКЛЯСТЬ сов. кого-что нәлет айтыу, карғау.

ПРОКЛЯТИЕ с. 1. нәлет, қарғыс; предать кого-л. ~ю биреүди қарғау, биреүгө нәлет айтыу; осыпать ~ямى нәлет жаудырыу; 2. в знач. между разг. излет болгыр, нәлет жағыр, қапылғыр; ~ел опять дожди! қапылғыр! тағы жаўын басланды!

ПРОКЛЯТЫЙ прич. нәлетий, нәлет жауған, қарғыс тийген, қарғыс урган; да будь онй ~! оларға нәлет жаусын!

ПРОКЛЯТЫЙ прил. нәлетли, қарғыслы.

ПРОКОВЫЛЯТЬ сов. разг. ақсан басыу, сылтып басыу, майманлап жүриү.

ПРОКОВЫРИВАТЬ несов. см. проковырять.

ПРОКОВЫРЯТЬ сов. что тырнап тесиү, шуқып тесиү, шуқып ойыу.

ПРОКОВЫРЯТЬСЯ сов. разг. шуқылау, шуқыланыу.

ПРОКЛЫБЛ м. 1. (действие) тесиү, шанышп тесиү, жарыу; 2. (отверстие) тесик.

ПРОКОЛОБТЬ I сов. 1. что, чем тесиү, шанышп тесиү, жарыу; ~ шыну гвоздём шинаны шеге менен тесиү; ~ нарыв исикти жарыу; 2. кого-что, чем шанышу, түйреү, сүгүп алышу, тыып алышу; ~ штыкбом мылтык наиза менен шанышп тесиү.

ПРОКОЛОБЛТЬ II сов. что и без доп. айрыу, жарыу; майдалау, усақлау, бузыу; ~ дровá весь день күн бойына отын айрыу.

ПРОКОЛОБЛТЬСЯ сов. тесилиү, жарылыу; шияна ~лась шина жарылды.

ПРОКОММЕНТИРОВАТЬ сов. что түсниник берүү, түсниндириү, комментарий берүү.

ПРОКОМПОСТИРОВАТЬ сов. что ком постирлеү.

ПРОКОНОПАТИТЬ сов. что тығып питеү, жарықларын тығыу; ~ лодку қайыктың жарықларын тығып питеү.

ПРОКОНОПАЧИВАТЬ несов. см. проконопатить.

ПРОКОНСПЕКТИРОВАТЬ сов. что конспектлеү, конспект дүзиү, конспектлеп алышу.

ПРОКОНСУЛЬТИРОВАТЬ сов. что консультация берүү.

ПРОКОНСУЛЬТИРОВАТЬСЯ сов. с кем консультация алышу, көзесиү.

ПРОКОНТРОЛИРОВАТЬ сов. кого-что контролль жүргизиү, тексериү.

ПРОКОПАТЬ сов. 1. что қазыу, қазып шығыу, қазып питериү; ~ ров ор қазыу; 2. что (насквозь) қазып тесиү; ~ гору тауды қазып тесиү; 3. что и без доп. (некоторое время) қазыу менен еткерү.

ПРОКОПАТЬСЯ сов. разг. 1. через что, до чего қазып жетириү, қазып жеткерү; ~ до воды қазып суға дейин жетириү; 2. (некоторое время) шуқыланыу.

ПРОКОПТИТЬ сов. что 1. (подвергнуть копчению) ыслай, ыслап қақлау; 2.

(загрязнить копотью) курымға бастырыў, дүтке бастырыў.

ПРОКОПТИТЬСЯ сов. 1. (стать копченым) ысланыў, ысланып қақланыў; 2. (покрыться копотью) курым басыў, дүт басыў.

ПРОКБРМ м. күн көриў, аўқат етиў, напака етиў.

ПРОКОРМИТЬ сов. кого-что аўқат беріў, напака беріў, тамақ беріў, асыраў, саклаў, бағыу; ~ семью семьяны асыраў.

ПРОКОРМИТЬСЯ сов. разг. күн көриў, аўқат етиў, напака етиў.

ПРОКОРПЕТЬ сов. над чем, разг. тырысын ислеў, сарылып ислеў.

ПРОКОРРЕКТИРОВАТЬ сов. что 1. (прочитати корректуро) корректуралаў, корректуралап шығыў; ~ статью мақаланы корректуралап шығыў; 2. (внести исправления во что-л.) дүзетип түрүй, корректив киргизиў; ~ оғоңи батареи батареяның атқан оғын дүзетип түрүй.

ПРОКОСИТЬ сов. что и без доп. орыў, орыны таслаў.

ПРОКРАДЫВАТЬСЯ несов. см. прокрасться.

ПРОКРАСИТЬ сов. что бояў, бояў жағыў.

ПРОКРАСИТЬСЯ сов. бояўланыў, бояльы.

ПРОКРАСТЬСЯ сов. билдиримей кириў, билдиримей барыў, жасырынып кирип кетиў, жасырынып барыў, буқкышлап барыў.

ПРОКРАШИВАТЬ несов. см. прокрасить.

ПРОКРАШИВАТЬСЯ несов. см. прокраситься.

ПРОКРИЧАТЬ сов. что и без доп. 1. (издать крик) бақырыў, қышқырыў; 2. перен. (широко разгласить) жайыў, жарыялаў, таратыў; ~ ~ ўши кому-л. биреудиң кулагының тұнышын алыў, биреудиң мазасын алыў.

ПРОКРУЖИТЬ сов. 1. кого-что (некоторое время) айланыў, айланып түрүй; 2. разг. (проблуждати) адасып айланып журиў.

ПРОКУРАТУРА ж. прокуратура.

ПРОКУРИТЬ сов. 1. (некоторое время) шылым шегиў, бираз шегиў; 2. что, разг. (пропитать дымом) темекиниң тұтинине толтырыў.

ПРОКУРОР м. прокурор.

ПРОКУРОРСКИЙ прил. прокурор..., прокурорлық; ~е обязанности прокурорлық ўазыйпалар; ~й надзор прокурорлық бақлау.

ПРОКУСИТЬ сов. что тислеп алыў, қауып алыў.

ПРОКУСЫВАТЬ несов. см. прокусить.

ПРОКУТИТЬ сов. 1. что (истратить на күтежи) мәсликке жумсаў, ишқиликке жумсаў; 2. (некоторое время) мәслик пенен ўакытты өткериў.

ПРОКУЧИВАТЬ несов. см. прокутить.

ПРОЛАГАТЬ несов. см. проложить 1.

ПРОЛАЗА м. и ж. разг. сум, тәсил-паз.

ПРОЛАМЫВАТЬ несов. см. проломать и проломить.

ПРОЛАМЫВАТЬСЯ несов. см. проломаться и проломиться.

ПРОЛАЯТЬ сов. 1. (издать лай) үриў; 2. (некоторое время) үрип түрүй, үрип шығыў.

ПРОЛЕГАЙТЬ несов. кесип өтиў, өтиў; дорога ~ет чéрез горы жол таў арқалы өтеди.

ПРОЛЕЖАЙТЬ сов. 1. жатыў, жатып шығыў; ~тъ месяц в больнице кеселханада бир ай жатып шығыў; 2. жатыў; посылка ~ла на почте пять дней посыпка почтада бес күн жатты; 3. что, разг. (отлежать) жата берип аўыртыў, көп жатып аўыртыў; ~ть бок көп жатып жамбасын аўыртыў.

ПРОЛЕЖЕНЬ м. мед. териси өлиў (көп жатқанлықтан).

ПРОЛЁЖИВАТЬ несов. см. пролежать.

ПРОЛЕЗАТЬ несов. см. пролезть.

ПРОЛЁЗТЬ сов. 1. (влезть) кириў, сыйыў; 2. перен. разг. (проникнуть обманом) есабын тауып кириў, ретин тауып араласыў, алдан кириў.

ПРОЛЁПЕТАТЬ сов. что былдырлаў, былдырлап сейлеў.

ПРОЛЁТ I м. 1. ушыў; ~ самолёта самолёттың ушыў; 2. (пора перелёта птиц) ушып келиў, ушып кетиў (куслардың).

ПРОЛЁТ II м. 1. еки тиректин аралығы; ~ моста көпирдін еки тирегин аралығы; 2. ж.-д. (перегон) аралық (еки станцияның); 3. (в лестничной клетке) майданша (баскыш арасындағы).

ПРОЛЕТАРИАЗАЦИЯ ж. пролетариат-ласыў.

ПРОЛЕТАРИЗОВАТЬ сов. и несов. кого-что пролетариатландырыў.

ПРОЛЕТАРИЗОВАТЬСЯ сов. и несов. пролетариатланыў, пролетариатласыў.

ПРОЛЕТАРИЙ ж. пролетар; ~и всех стран, соединяйтесь! барлық еллердин пролетарлары, бирлесинлер!

ПРОЛЕТАРСКИЙ прил. пролетар...; пролетариат...; ~ая революция пролетар революции.

ПРОЛЕТАТЬ несов. см. пролететь.

ПРОЛЕТЕТЬ сов. 1. ушыў, ушып кетиў, ушып өтиў; над лесом ~ли птицы тогайдың устинен құслар ушып өти; 2. что и без доп. ушып өтиў, ушып өтип кетиў, ушыў; ~ть на самолёте тýсячу киломéтров самолётте бир мың километр ушыў; самолёт ~л Ташкент самолёт Ташкенттен ушып өтти; 3. что и без доп., перен. (быстро пройти, проехать) тез өтип кетиў, зүүлап өтиў; побезд ~л маймо полустанка поезд кишикене станцияның туынан зүүлап өтти; 4. что, перен. (быстро пройти, миновать) тез өтиў, тез өтип кетиў; зима ~ла қыс тез өтип кетти; каникулы быстро ~ли каникул тез өтип кетти.

ПРОЛЁТКА ж. уст. пролётка (женил тэрт дөңгелекли арба).

ПРОЛÉЧИВАТЬ несов. см. пролечить 2.

ПРОЛÉЧИТЬ сов. 1. кого-что (некоторое время) бираз емлеў, бираз қаратыў; 2. (ис-

на лечение) емлениүге жумсаў, е сарп етий.

ЧИТЬСЯ сов. бираз емлениү, траныў.

ЧЬ сов. созылыў, созылып жатыў жынак тууралы.

ЧВ м. геогр. бугаз; Берингов ~ бугазы.

ЧВАТАЙ несов. см. пролить.

ЧВАТЬСЯ несов. см. пролиться.

ЧВНОЙ прил. жудэ қатты, күйип ~ дождь күйип жаўған жаўын,

урган жаўын.

ЧИТЬЕ с. тегиў, ағызыў; без ~я

ан токпестен.

ЧИТЬ сов. что төгій, төгін койыў, илыў, ағызыў; ~ молоко сұтти ойыў; ♂ ~ свою кровь за кого-

жан беріў, жасын курбан етиў; ча что-л. түснинкли етиў, анына ў.

ЧИТЬСЯ сов. төгиліў, төгилип ке-

то кетиў.

ЧІГ м. пролог (әдебий шығарманың

белини).

ЧІЖИТЬ сов. 1. что өткериў, салыў,

иў; ~ дорожу через горы таудың жол салыў; 2. что, чем арасына

арасына тыгыў; ~ яблоки соломой

сабанның арасына салыў; ♂ ~ курс

корабльдың жолын белгилеў;

дорожу турмыста әдеўир жағдайға

~ путь чему-л. бир нарсениң есиў,

аныў ушын жағдай туўы-

ЧІМ м. 1. (действие) бузып тесиў,

ып тесиў, ойыў, ойлыў; 2. (про-

чое место) бузып тесилген жер,

ып тескен жер, урып тесилген

омырып тесилген жер.

ЧІМАТЬ сов. что бузып тесиў,

ып тесиў, ойыў.

ЧІМАТЬСЯ сов. бузылып тесилиў,

ылып тесилиў, ойлыў.

ЧІМОЙТИ сов. что бузып тесиў, син-

тесиў, ойыў; ~ лёд музды ойыў;

и стулды урып тесиў.

ЧІМОЙТЬСЯ сов. бузылып теси-

ындырып тесилиў, ойлыў, ойлып

лёд ~ләс муз ойылып кетти.

ЧІНГАЦИЯ ж. пролонгация, мұд-

созыў; ~ дöгөвöра договордың мұд-

созыў.

ЧІНГИРОВАТЬ сов. и несов. что

игапиялаў, мұддетин созыў.

ЧІСКОС әзгердиң төмөндеги мани-

ацлатуғын биринші белеги:

аат, сонаатлық, мыс.: промтовары

товарлары; 2) өнерментт, өнерментт-

ыс.: промартёл өнерменттік артель.

ЧІМАЗАТЬ сов. 1. что, чем жағып

и, үйкеп шығыў; ~ щёли замазкой

жарға замазка жағып шығыў;

жт. (промахнуться) тийгизе алмаў,

жиберіў.

ЧІМАЗКА ж. жағып шығыў, үйкеп

и; ~ ёкон айнаны үйкеп шығыў.

ЧІМАЗЫВАТЬ несов. см. прома́зать.

ЧІМАЛЫВАТЬ несов. см. промолоть.

ПРОМАРИНОВАТЬ сов. 1. что маринад этип таярлаў, сирке салып таярлаў, 2. кого-что, перен. (намеренно задержать) биле турып иркиў; ~ дёло цéлый год исти бир жыл даýмьина биле турып иркиў.

ПРОМАРИНОВАТЬСЯ сов. маринад этип таярланыў, сирке салынып таярланыў; грибы ~лісь замаррықлар сирке салынып таярланылды.

ПРОМАРШИРОВАТЬ сов. 1. (пройти маршием) марш пенен жүрип етиў; 2. (некоторое время) марш пенен бираз журиў.

ПРОМАСЛЕННЫЙ I. прич. от промаслить; 2. прил. майлы, май сиңген, майланған; ~ая бумаға майлы қағаз.

ПРОМАСЛИВАТЬ несов. см. промаслить.

ПРОМАСЛИВАТЬСЯ несов. см. промаслиться.

ПРОМАСЛИТЬ сов. что майлаў, май жагыў.

ПРОМАСЛИТЬСЯ сов. майланыў, май жагылыў, май сиңирилиў.

ПРОМАТИВАТЬ несов. см. промотать.

ПРОМАХ м. 1. кәте, мылт; стрелять без ~а көтесиз атыў; 2. перен. (оплошность) жаңылысыншылық, алжасыншылық, қателесиүшилик; сделать ~ жакылысыў, қателесиў; ♂ дать ~ сәтсизликке ушырау; он пәрень не ~ ол бәле жигит.

ПРОМАХИВАТЬСЯ несов. см. промахнуться.

ПРОМАХНУТЬСЯ сов. 1. (не попасть в цель) кәте жибериў, тийгизе алмаў, тиймей кетиў, кәте кетиў; 2. перен. раз. (допустим оплошность) жаңылысыў, алжасыў, қателесиў.

ПРОМАЧИВАТЬ несов. см. промочить.

ПРОМЕДЛЁНИЕ с. кешиктириў, кешиктириў, созыў; без ~я кешиктирмей, токтаусыз.

ПРОМЕЛЛИТЬ сов. кешиктириў, созыў.

ПРОМЕЖНОСТЬ ж. анат. аралық (жыныслық ағза менен үлкен дәрет тесигиниң).

ПРОМЕЖУТОК м. 1. ара, аралық, орта ашықлық, бослық; ~ в нёсколько метров бир неше метр аралық; 2. аралық, аралықтары үакыт; ~ в десять лет он жыл аралық.

ПРОМЕЖУТОЧНЫЙ прил. арадағы, ортадағы, аралықтаты; ~ое расстояние еки ортадағы аралық; ~ая стáния еки аралықтатығы станция; ~ый слой ортадағы катлам; ~ая стáния еки аралықтатығы стадия.

ПРОМЕЛЬКНУТЬ сов. 1. керинин кетиў, керинип ғайып болыў, тез керинин жоқ болыў; ~ть перед глазами көз алдынан тез керинин жоқ болыў; 2. (о времени) тез етиў, тез етип кетиў; ~ло лёто жаз тез етип кетти; 3. перен. пайды болыў, кериниў; в его словах ~ла ирсия оның сезле-ринде мысыл пайды болды.

ПРОМЕНИВАТЬ несов. см. променять.

ПРОМЕНЯТЬ сов. кого-что, на кого-что алмасыў, алмасырыў; ♂ ~ күкүшку на юстру погов. атшекти қырғайға алмасырыў.

ПРОМЕР м. 1. (действие) өлшеў; ~ реки даръяны өлшеў; ~ глубины озера көлдинг тереклегин өлшеў; 2. (ошибка при измер-

ратить на лечение) емлениүге жумсау. емлениүге сарп етий.

ПРОЛЕЧИТЬСЯ сов. бираз емлениү, ираз караныу.

ПРОЛЁЧЬ сов. созылыу, созылып жатыу жол, соқпаң тууралы).

ПРОЛИВ м. геогр. буғаз; Берингов ~ иеринг буғазы.

ПРОЛИВАТЬ несов. см. пролить.

ПРОЛИВАТЬСЯ несов. см. пролиться.

ПРОЛИВНОЙ прил. жүдә қатты, күйип каўған; ~ дождь күйип жаўған жаўын, үйлил турған жаўын.

ПРОЛИТИЕ с. төгиү, ағызыу; без ~я крови кан тәкпестен.

ПРОЛИТЬ сов. что төгиү, төгип койыу, төгип алдыу, ағызыу; ~ молоко сүтти төгип койыу; ⚡ ~ свою кровь за кого-что-л. жан берий, жанын курбан етий;

~ свет на что-л. түснүккли етий, аныгына жеткерий.

ПРОЛИТЬСЯ сов. төгилиү, төгилип кетиү, ағып кетиү.

ПРОЛОГ м. пролог (әдебий шығарманың киришүй белими).

ПРОЛОЖИТЬ сов. 1. что өткериү, салыу, жургизиү; ~ дорого чёрез горы таудың үстинен жол салыу; 2. что, чем арасына салыу, арасына тыгыз; ~ яблоки соломой алманы сабаниш арасына салыу; ⚡ ~ курс кораблья корабльдың жолын белгилеү;

~ себе дорого турмыста әдеүир жағдайға жетиү; ~ путь чему-л. бир нареңен өсүи, рауажланыуы ушын жағдай тууғыш.

ПРОЛОМ м. 1. (действие) бузып тесиү, сыйдырып тесиү, ойыу, ойылыу; 2. (проламленное место) бузып тесилген жер, сыйдырып тескен жер, урып тесилген тесик, омырып тесилген жер.

ПРОЛОМАТЬ сов. что бузып тесиү, сыйдырып тесиү, ойыу.

ПРОЛОМАТЬСЯ сов. бузылып тесилиү, сыйдырылып тесилиү, ойылыу.

ПРОЛОМИТЬ сов. что бузып тесиү, сыйдырып тесиү, ойыу; ~ лёд музды ойыу; ~ стул стулды урып тесиү.

ПРОЛОМИТЬСЯ сов. бузылып тесилиү, сыйдырып тесилиү, ойылыу, ойылып кетиү; лёд ~лея муз ойылып кетти.

ПРОЛОНГАЦИЯ ж. пролонгация, муддати созыу; ~ дөгөвөрә договордың муддати созыу.

ПРОЛОНГИРОВАТЬ сов. и несов. что пролонгациялау, муддатин созыу.

ПРОМ- қоспа сезлердин төмөнегеги мәни-мерди анатататығын биринши болеги: 1) санаат, санааттық, мыс.: промтовары санаат товарлары. 2) энермент, энерменттик, мыс.: промартель энерментлик артель.

ПРОМАЗАТЬ сов. 1. что, чем жағып шығыу, үйкеп шығыу; ~ щёли замазкой жарықтарга замазка жағып шығыу; 2. прост. (промахнуться) тийгизе алмау, кете жибериү.

ПРОМАЗКА ж. жағып шығыу, үйкеп шығыу; ~ боки айнаны үйкеп шығыу.

ПРОМАЗЫВАТЬ несов. см. промазать.

ПРОМАЛЫВАТЬ несов. см. промолоть.

ПРОМАРИНОВАТЬ сов. 1. что маринад этип таярлау, сирке салып таярлау; 2. кого-что, перен. (намеренно задержат) биле турып иркиү; ~ дёло ѫелый год исти бир жыл дачамына биле турып иркиү.

ПРОМАРИНОВАТЬСЯ сов. маринад этип таярланыу, сирке салынып таярланыу; грибы ~лись замаррыклар сирке салынып таярланылды.

ПРОМАРШИРОВАТЬ сов. 1. (пройти маршем) марш пенен жүрүп өтиү; 2. (некоторое время) марш пенен бираз жүрүп.

ПРОМАСЛЕННЫЙ 1. прич. от промасливть; 2. прил. майлы, май сиңген, майлағав; ~а бұмáга майлы қағаз.

ПРОМАСЛИВАТЬ несов. см. промасливть.

ПРОМАСЛИВАТЬСЯ несов. см. промасливть.

ПРОМАСЛИТЬ сов. что майлау, май жағыу.

ПРОМАСЛИТЬСЯ сов. майланыу, май жағылыу, май сиңрилиу.

ПРОМАТЫВАТЬ несов. см. промотать.

ПРОМАХ м. 1. кәте, мылт; стрелять без ~а қәтесиз атыу; 2. перен. (оплошность) жаңылысын шылық, алжасын шылық, қәтелесиүшилик; сде́лать ~ жаңылысын шылық, қәтелесиү; ⚡ дать ~ сәтсизликке шылық; он пәрепи не ~ ол бәле жигит.

ПРОМАХИВАТЬСЯ несов. см. промахнуться.

ПРОМАХНУТЬСЯ сов. 1. (не попасть в цель) кәте жибериү, тийгизе алмау, тиймей кетиү, кәте кетиү; 2. перен. разг. (допустить оплошность) жаңылысын шылық, қәтелесиү.

ПРОМАЧИВАТЬ несов. см. промочить.

ПРОМЕДЛÉНИЕ с. кешиктириү, кешигиү, созыу; без ~а кешиктирмей, токтаусыз.

ПРОМЕДЛИТЬ сов. кешиктириү, созыу.

ПРОМЕЖНОСТЬ ж. анат. аралық (жыныслық ағза менен үлкен дәрет тесигине).

ПРОМЕЖУТОК м. 1. ара, аралық, орта ашықлық, бослық; ~ в несколько метров бир неше метр аралық; 2. аралық, аралыктың үакыт; ~ в десять лет он жыл аралық.

ПРОМЕЖУТОЧНЫЙ прил. арадагы, ортадагы, аралыктағы; ~ое расстояние еки ортадагы аралық; ~ая станция еки аралыктағы станция; ~ый слой ортадагы қатлам; ~ая стадия еки аралыктағы стадия.

ПРОМЕЛЬКНУТЬ сов. 1. керинил кетиү, керинип ғайып болыу, тез керинил жок болыу; ~ть перед глазами кез алдынан тез керинил жок болыу; 2. (о времени) тез өтиү, тез өтип кетиү; ~ло лето жаз тез өтип кетти; 3. перен. пайда болыу, керинү; в его словах ~ла ирния оның сөзлериnde мысыл пайда болды.

ПРОМЕНИВАТЬ несов. см. променять.

ПРОМЕНЯТЬ сов. кого-что, на кого-что алмасыу, алмастырыу; ⚡ ~ кукушку на ястреба погов. атшекти қыргайға алмастырыу.

ПРОМЕР м. 1. (действие) өлшеү; ~ дәръяны өлшеү; ~ глубини бозера көндүң тереңлегин өлшеү; 2. (ошибка при изме-

рении) өлшегендеги қателик, қәте өлшеү; ~ на два сантиметра еки сантиметр қәте өлшеу.

ПРОМЕРЗАТЬ несов. см. промёрзнуты.

ПРОМЁРЗЛЫЙ прил. тоңған, музлаган, тоңап қалған, катып қалған; ~ая земля тоңап қалған жер.

ПРОМЕРЗНУТЬ сов. 1. (оледенеть) тоңыў, тоңып қалыў, музлап қалыў, катып қалыў; земля глубокó ~ла жер әбден тоңып қалды; 2. разг. (сильно озябнуть) әбден тоңыў, катты тоңып қалыў.

ПРОМЕРИВАТЬ несов. см. промёриить.

ПРОМЕРИТЬ сов. что өлшеу.

ПРОМЕРЯТЬ несов. см. промёриить.

ПРОМЕСИТЬ сов. что әбден нйлеў, нйлеин жеткериў.

ПРОМЕТАТЬ I сов. что и без доп. ысырып жыйнаў, көп ўақыт даўамында жыйнаў; цéлый день ~ отога бир күн үдайына ысырып жыйнап гүдилеу.

ПРОМЕТАТЬ II сов. что торлаў; ~ пётли сәдел жайды торлаў.

ПРОМЕТАТЬСЯ сов. урынып шығыў; больни~ всю ночь ~лся в бреду наўкус түн бойы урынып сандырақлад шықты.

ПРОМЕТЫВАТЬ несов. см. прометать II.

ПРОМЕШАТЬ сов. что 1. (хорошо размешать) араластырыў, былғаў; 2. (некоторое время) бираз араластырыў, бираз былғаў.

ПРОМЕШИВАТЬ I несов. см. промесить.

ПРОМЕШКАТЬ сов. разг. асықпаў, кешигүй.

ПРОМИНАТЬ несов. см. промять.

ПРОМИНАТЬСЯ несов. см. промяться.

ПРОМКООПЕРАЦИЯ ж. (промышленная кооперация) өнерментлик кооперация.

ПРОМОГЗЛЫЙ прил. 1. (о воздухе, запахе) бузылған, сасылған; 2. (о погоде) қелли, силпили.

ПРОМОБИНА ж. суў қазған шуқыр, жауыннан болған қазғанақ.

ПРОМОКАТЕЛЬНЫЙ прил.: ~ая бұмаға сорғыш, сорғыш қағаз, сыя сорғыш.

ПРОМОКАТЬ I несов. 1. см. промокнуть; 2. суў өткезиў, суў өткериў; мой плаш ~ет мениң плащым суў өткереди.

ПРОМОКАТЬ II несов. см. промокиуть.

ПРОМОКАШКА ж. разг. сорғыш, сорғыш қағаз, сыя сорғыш.

ПРОМОКНУТЬ сов. жаўрап қалыў, суў болыў, суў өтиў, суў сициў; пальто ~ло пальто суў болып қалды; ~нуть до костей суў жети жүйресинен өтиў; ноги ~ли аяқларға суў өтти.

ПРОМОКНУТЬ сов. что кептириў (сорғыш қағаз бенен, сийле менен).

ПРОМОЛАЧИВАТЬ несов. см. промолотить.

ПРОМОЛВИТЬ сов. что и без доп. айтыв, үни шығыў; он слоба не ~л ол бирде сез айтпады.

ПРОМОЛОТИТЬ сов. что майдалаў, унтаў, топана айландырыў, көп ўақытка шекем майдалаў.

ПРОМОЛОТЬ сов. что тартып болыў, тартып питириў.

ПРОМОЛЧАТЬ сов. 1. үндемеў; 2. (некоторое время) бираз үндемеў, бираз сес шығармаў.

ПРОМОРАЖИВАТЬ несов. см. проморозить I.

ПРОМОРГАТЬ сов. что, прост. жиберип қойыў, абайламай қалыў, билмей қалыў; ~ удобный случай қолайлы жағдайы жиберип қойыў.

ПРОМОРИТЬ сов. кого қағыў, қалдырыў; ~ голодом аштан қағыў.

ПРОМОРОЗИТЬ сов. кого-что 1. (хорошо заморозить) тоңдырыў, тоңлатыў, музлатыў; 2. перен. (продержать на холода) суўықса қойыў, суўықса тоңдырыў.

ПРОМОТАТЬ сов. что, разг. аямай саўыу, бийпарық жумсаў.

ПРОМОЧИТЬ сов. что суўлаў, суў етип алыў, суўға басып алыў, ығаллаў, хеллеў; ~ ноги аяқларға суў өткериў; ◇ ~ горло азырақ ишиў (арақты).

ПРОМОТОВАРНЫЙ прил. санаат товарлары..., санаат товарларының...; ~ магазин санаат товарларының дүкәні.

ПРОМОТОВАРЫ только мн. (промышленные товары) санаат товарлары.

ПРОМУЧИТЬ сов. кого-что қыйнаў, азаплау.

ПРОМУЧИТЬСЯ сов. қыйналыў, азапланыў; ~ над решением задачи маселени шығарманан дей қыйланып қалыў.

ПРОМФИНПЛАН ж. (промышленно-финансовый план) промфинплан (санаат финанслық план).

ПРОМЧАТЬСЯ сов. 1. шаўып этип кетиў, зуўладп этиў, зуўылдан этип кетиў, тез этип кетиў, шаққан этиў; поезд ~лся, не останавливаясь поезд тоқтамай тез этип кетти; ~ться стрелой оқ жайдын оғындей зуўылдан этип кетиў; 2. перен. тез этип кетиў; лёто ~лось незаметно жаз билиндей тез этип кетти.

ПРОМЫВАНИЕ с. 1. жуўып тазалаў, жуўыў; 2. хим., тех. жуўып тазалаў, жуўып айрып алыў; ~ золота алтында жуўып тазалаў.

ПРОМЫВАТЕЛЬНЫЙ прил. мед. жуўып тазалайтын; ~ зонд жуўып тазалайтын зонд.

ПРОМЫВАТЬ несов. см. промыть.

ПРОМЫВКА ж. жуўыў, жуўып тазалаў; ~ полезных ископаемых пайдалы қазындыларды жуўыў.

ПРОМЫВНОЙ прил. жуўыға арналған, жуўыл хызметин атқаратын.

ПРОМЫВОЧНЫЙ прил. жуўыға арналған, жуўып тазалаға арналған.

ПРОМЫСЕЛ ж. 1. кәсип, кәр, өнер, охотничий ~ел аңшылық кәсиби; кустарные ~лы өнерментлик кәсиплер; тончарный ~ел гүзешлилк өнери; 2. мн. промыслы кән, кәрханалар; соляные ~лы дуз шыгаратуғын кәрханалар; нефтяные ~лы нефть кәрханалары.

ПРОМЫСЛОВЫЙ прил. касип, өнер, өнермент, өнерментлик, кәр; ~ая кооперация өнерментлик кооперация.

ПРОМЫШЛЬ сов. что 1. жуўып тазалаў, жуўыў; ~ть раину жараны жуўып тазалаў,

~ть желудок мед. ас қазанды жуұп тазалау; 2. хим., тех. жуұп тазалау, жуұп айрып алыу; ~ть золото алтынды жуұп тазалап алыу; 3. (размыть) жуұп кетиү, ойып кетиү, тесип кетиү; вода ~ла плотину суу плотинаны ойып кетти.

ПРОМЫЧАТЬ сов. мәциреү.

ПРОМЫШЛЕННИК м. санаатшы.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ ж. санаат; тяжёлая ~ь ауыр санаат; лёгкая ~ь жецил санаат; добывающая ~ь қазип шығарып санааты; основные отрасли ~и санааттың тийкары тараулары.

ПРОМЫШЛЕННЫЙ прил. санаат..., санаатлы, санаатлық; ~ый район санаатлы район; ~ое предприятие санаат көрханасы.

ПРОМЫШЛЯТЬ несов. чем, кого-что машкул болыу, шуғылланыу; ~ охотой аңшылық пенен шуғылланыу.

ПРОМЯМЛИТЬ сов. что и без доп., разг. былдырау, мынырау.

ПРОМЯТЬ сов. что 1. жапырып қойыу, майстырып қойыу; ~ диван диванды майстырып қойыу; 2. перен. разг. (размять) жазыу; ~ нюги аяқларын жазыу.

ПРОМЯТЬСЯ сов. разг. гезиү, гезендешилик етиү.

ПРОНАШИВАТЬ несов. см. проносить ПЗ.

ПРОНЕСТИ сов. 1. кого-что көтерип кетиү, көтерип алып барыу; ~естій чемодан до вокзала чемоданды вокзалға дейин алып барыу; 2. кого-что (мимо кого-чего-л.) көтерип етиү, көтерип барыу, тузынап көтерип етиү; ~естій знамена мимо трибуны трибунанын тузынан байрақларды көтерип етиү; 3. что алып барыу, жеткериү; ~естій мебель чөрөс глайдын вход мебельди бас қапыдан алып барыу; 4. кого-что, перен. (промчать) тез алып етиү, зуулап етип кетиү; машина ~есла на счёрез центр города машина бизлерди қаланың ортасы менен алып ети; 5. что (угнаты) куулалап кетиү, күүп кетиү, айдал кетиү; ветер ~еслә түч самал бултты айдал кетти; 6. безл. что, перен. (миновать — о беде, опасности) етип кетиү.

ПРОНЕСТИСЬ сов. 1. (промчаться) тез етип кетиү, зуулап етип кетиү; автобус ~есся по шоссе автобус шоссе менен зуулап етип кетти; 2. перен. (миновать) тез етиү, тез етип кетиү; лето ~еслә быстро жаз тез етип кетти; 3. перен. (распространиться) жайылыу, таралыу; ~есся слух хабар таралды.

ПРОНЗАТЬ несов. см. произйт.

ПРОНЗИТЕЛЬНО нареч. ашишы, шыңғырған, жаңғыртып кететуғын; ~ визжать ашишы дауыс пенен қышқырыу.

ПРОНЗИТЕЛЬНЫЙ прил. 1. ашишы, шыңғырған, кулақты жаңғыртып жиберетуғын; ~ крик кулақты жаңғыртып жиберетуғын бақырыс; 2. (сильный, резкий) күшли, етири, тесин баратырган; ~ ветер тесип баратырган самал; 3. (острый, испытующий) етири, тигилип, жеп баратырган; ~ взгляд етири көз карас.

ПРОНЗИТЬ сов. кого-что тесип етириү, түйреп етириү, шаншып тесиү,

шаншып етириү; ~ взглядом иззерни тигиү, тигилип қарау.

ПРОНИЗАТЬ сов. см. пронизывать.

ПРОНИЗЫВАТЬ несов. кого-что етиү, етип кетиү, ишке кирип кетиү; холод ~л всё тёло аяз пүткил денеден ети.

ПРОНИЗЫВАЮЩИЙ 1. прич. от пронизывать; 2. прил. етип кететуғын, денеден ететуғын; ~ ветер денеден етип баратырган самал; 3. (пронзительный) етири, етип баратырган, тесип баратырган; ~ взгляд тесип баратырган нәзер.

ПРОНИКАТЬ несов. см. проникнуть.

ПРОНИКАТЬСЯ несов. см. проникнуться.

ПРОНИКОВЕНИЕ с. 1. (действие) кириү, тусиү, етиү; 2. см. проникновенность.

ПРОНИКОВЁННО нареч. шын жүректен, тасирилип пенен, шын кеүли мешен.

ПРОНИКОВЁННОСТЬ ж. шын жүректен шықканлық, қатты тәсир етишилик, шын кеүилдик.

ПРОНИКОВЕННЫЙ прил. шын жүректен шықкан, қатты тәсир ететуғын, шын кеүилден айтылған; говорить ~м голосом катты тосир ететуғын дауыс пенен сейлей.

ПРОНИКНУТЬ сов. 1. кириү, тусиү, етиү; в комнату ~ свет бэмеге союле тусти; ~нуть в помещение жайып кириү; өжиреге кириү; 2. перен. тарау, тараулы, жайылыу, сициү; идеи коммунизма ~ли в массы коммунизм идеялары көпшиликтек жайылды; 3. перен. (понять, вникнуть), терец түсениү, билиү; ~нуть в суть дела истиң мәнисине түсениү.

ПРОНИКНУТЬСЯ сов. чем терец түсениү, терец сезиү, әбден берилүү; ~ сознанием долга минетли екенин терец түсениү; ~уважением к кому-л. биреуди сыйлауға әбден берилүү.

ПРОНИМАТЬ несов. см. пронять.

ПРОНИЦАЕМОСТЬ ж. етириүшилик, етишилик.

ПРОНИЦАЕМЫЙ прил. етириетуғын, етилизетуғын; ~е порόды етириетуғын тоныраклар.

ПРОНИЦАТЕЛЬНОСТЬ ж. терецене ойлаушылық, терец түсениүшилик, ақыллылық, данаалық.

ПРОНИЦАТЕЛЬНЫЙ прил. 1. терец ойшыл, терец түснетуғын, ақыллы, сезгир; ~ взор сезгир нәзер; 2. байқағыш, сезгир, тез түснетуғын; ~ ум сезгир ақыл; ~ человёв тез түснетуғын адам.

ПРОНОСИТЬ I несов. см. пронести.

ПРОНОСИТЬ II сов. 1. кого-что көтерип журиү, алып журиү; ~ весь день ребёнка на руках баланы күни менен колына алып журиү; 2. что кийип тоздырыу, кийип гөнертиү; долго ~ костюм костюмди көп ўақыт кийип журиү; 3. что (износить) кийип журиү, желиниү, тозыу; ~ подметки ултана желиниү.

ПРОНОСИТЬСЯ I несов. см. пронестись.

ПРОНОСИТЬСЯ II сов. 1. (пробывать в носке) кийилип журиү, кийилиү; түфли ~лись два года туфли еки жыл кийилдүү; 2. (износиться) көп кийилип жыртылыу, тозыу, тозыу жетиү.

ПРОНУМЕРОВАТЬ сов. что номерлеў, номерлеп шығыў, номер салыў, номер қойыў.

ПРОНУМЕРОВЫВАТЬ несов. см. пронумеровавать.

ПРОНЫРА м. и ж. разг. хийлекер, жылмақай, қуў.

ПРОНЫРЛИВОСТЬ ж. хийлекершилик, жылмақайлық, қуўлық.

ПРОНЫРЛИВЫЙ прил. разг. хийлекер, жылмақай, қуў.

ПРОНОХАТЬ сов. что, разг. билип алыў, билип қойыў, сезип қойыў.

ПРОНОХИВАТЬ несов. см. пронюховать.

ПРОНЯТЬ сов. кого-что, разг. 1. (о ветре, морозе) өтиў, жүйкесине тиинў; 2. перен. күшли тасир етиў, қатты тасир етиў; его ничем не ~ймёш օған ҳеш нәрсе тәсір етпейді.

ПРООБРАЗ м. келешектиң үлгиси, болажақтың өрнеги.

ПРОПАГАНДА ж. пропаганда, үқит-нәсийхат.

ПРОПАГАНДИРОВАТЬ несов. что пропагандалаў, пропаганда етиў, үқит-нәсийхат жүргизүй.

ПРОПАГАНДИСТ м. пропагандист.

ПРОПАГАНДИСТКА женск. от пропагандист.

ПРОПАГАНДИСТСКИЙ прил. пропагандистлик.

ПРОПАДАТЬ несов. см. пропасть; где наше не ~ло! жатып қалғанша атып қал!, бизики қайда қалмаган!

ПРОПАЖА ж. 1. (действие) жоғалыў, жоғалып кетиў, жойылыў; ~ книги китаптың жоғалыўы; 2. жоғалған зат, жоқ болған зат; ~ нашла́сь жоғалған зат табылды.

ПРОПАЛЫВАТЬ несов. см. прополоть.

ПРОПАРИВАТЬ несов. см. пропарить.

ПРОПАРИВАТЬСЯ несов. см. пропариться.

ПРОПАРИТЬ сов. что пуұлаў, пуұға тутыў, бираз ўақыт пуұға услай.

ПРОПАРІТЬСЯ сов. пуұланыў, пуұлаў.

ПРОПАСТЬ ж. 1. кулама жар, тик жар, түңгійық, түпсиз шуқыр, түпсиз жыра; на краю ~и түңгійықтың шетинде, түңгійықтың аүзында; 2. перен. үлкен келиспеүшилик, аразылық; междү ними леглә ~ь олардың арасында үлкен келиспеүшилик пайда болды; 3. разг. (множество) бастан асқан, дым көп, есапсыз көп; у мені ~ь дел менин исим дым көп.

ПРОПАСТЬ сов. 1. (затеряться) жойылыў, жоғалыў, жоқ болыў; 2. (исчезнуть) жоқ болып кетиў, көрингей кетиў; ~сть из виду көзге көрингей жоқ болып кетиў; кудә ты ~ь на це́лую недéлю? бир ҳәптеге дейин сен қаяқта көрингей кеттиң; ~сть бе́з вести хабарсыз жоқ болыў, бийдерек жоқ болып кетиў; 3. (утратиться) қапылыў, жоқ болыў, айрылыў, питиў; у мені ~ла охόта идти туда мениң ол жаққа барыға күштарлығын жоқ болып кетти; у него ~ла голос ол дауыстан айрылып қалды; 4. (погибнуть) набыт болыў, цветы ~ли от мороза гүллөр сууықтан

набыт болды; ~сть ни за что босқа набыт болыў; 5. (пройти бесполезно) босқа өтиў, босқа кетиў, пайдасыз өтиў, бийкар кетиў; ~ли даром мой труды мениң мийнетлерим босқа кетти; цэлый час у мені ~л даром мениң бир саат ўақытын босқа өтти; ◊ пиши ~ло! үмит жоқ дей бер!; пропади пропадом! курып кеткир!, жоқ болғы!, курып кетсин!

ПРОПАХАТЬ сов. 1. что и без доп. сүриў, айдаў; ~ побле атызы сүрип таслау; 2. бираз сүриў, бираз айдаў; ~ цэлый день кун уазына жер сүриў.

ПРОПАХИВАТЬ несов. см. пропахать.

ПРОПАХНУТЬ сов. 1. чем ийиси шығыў, ийисленип кетиў, ийиси сициў; шуба ~ла нафталыном тоннан нафталинниң ийиси шығып кетипти; 2. разг. бузылыў, ийисленину, сасыў; мýсо ~ло ет бузылды, ет сасыды.

ПРОПАШКА ж. сүриў, айдаў.

ПРОПАШНИК м. пропашник, жер сүргиши (қатар арасын жумсартатуғын, отырын жоқ етептүғын қурад).

ПРОПАШНЮЙ прил. 1. (служащий для пропашки) қатар арасын сүретуғын, қатар арасын айдайтуғын, қатар арасын жумсартатуғын; ~бй трактор қатар арасын жумсартатуғын трактор; 2. (требующий пропашки) сүрилетеуғын, қатар арасы исленетуғын; ~ые культуры қатар арасы исленетуғын егинглер.

ПРОПАЩИЙ прил. разг. 1. (безнадёжный) иси питкен, үмит жоқ, үмитсиз, гүдер үзилген; ~ее дёло үмитсиз ис; 2. (неисправимый) дүзелмейтуғын, оңбайтуғын, иси питкен; ~ий человек иси питкен адам.

ПРОПЕКАТЬ несов. см. пропечь.

ПРОЛЕКАТЬСЯ несов. см. проплечься.

ПРОПЕЛЛЕР м. пёрик (самолёттың).

ПРОПЕТЬ сов. 1. что и без доп. косық айттыў; 2. (о птицах) сайрау; шакырау (о петухе); где-то ~л соловей бир жерлерде бүлбил сайрады.

ПРОПЕЧАТАТЬ сов. разг. 1. кого-что басып шығарыў, жазып шығарыў; его ~ли в газёте оны газетаға жазып шығарыпты; 2. что (некоторое время) бираз ўақыт басыў, бираз басып шығарыў; басып отырыў (на пищущей машинке); ~сть всю ночь на машинке түннің бойы машинкада басып отырыў.

ПРОПЕЧАТЬВАТЬ несов. см. пропечать.

ПРОПЕЧЕННЫЙ 1. прич. от пропечь; 2. прил. писиүн жеткен, эбден пискен; ~хлеб эбден пискен нан.

ПРОПЕЧЬ сов. что писиүн жеткериў, эбден писириў; ~ пироги береклерди эбден писириў.

ПРОПЕЧЬСЯ сов. писиүн жетиў, эбден писиў; хлеб хорошо ~ёкся нан жақсы болып пискен.

ПРОПИВАТЬ несов. см. пропить.

ПРОПИЛИВАТЬ несов. см. пропилить.

ПРОПИЛИТЬ сов. что 1. кесиў; ~ бревно до середины бөрнене ағашты ортасына шекем кесиў; 2. (некоторое время) бираз пышкылаў, азырақ пышкылаў.

ПРОПИСАТЬ *сов.* I. кого-что жазыў, жаздырыў, жаздыртыў, тиркеў, есапқа отыргызыў, есапқа турғызыў; ~ть нового жильца жаңа келген адамды есапқа отыргызыў; ~ть паспорт паспорты жаздырыў; 2. что, кому (назначить) жазып бериў; ~ть больному лекарство кеселге дәри жазып бериў; 3. что и без доп. (некоторое время) жазып шығыў, жазып отырыў, жазып еткериў; он ~л всю ночь ол түн менен жазып отырды.

ПРОПИСАТЬСЯ *сов.* жазылыў, жазылып тиркелиў, есапқа отырыў, есапқа турый; ~ на новой квартире жаңа квартираға есапқа турый.

ПРОПИСКА *ж.* 1. (действие) жазыў, жазылыў, тиркелиў, тиркеў, есапқа отырыў, есапқа турый; 2. жазылғанлық белгиси, турый белгиси (*паспортта болады*); постоянная ~ турақты жазылғанлық; временная ~ ўақытша жазылғанлық.

ПРОПИСНЮЙ *прил.* 1. жазылатуғын, жазылыў; ~бй листок жазылыў листоги; 2. *перен.* (общественный, избитый) ҳәммеге белгили, ҳәммеге мәлім; ~ая истина ҳәммеге белгили ҳақыйкатлық; ~ые бұқвы бас ҳәріплер, үлкен ҳәріппер.

ПРОПИСЫВАТЬ *несов.* см. прописать 1, 2.

ПРОПИСЫВАТЬСЯ *несов.* см. прописаться.

ПРОПИСЬ *ж.* 1. мн. прописи (*образцы каллиграфического письма*) дұрыс жазыў үлгиси, сұлыў жазыў; учиться по ~ям жазыў үлгиси бойынша үйрениў; 2. в знач. нареч. прописью сез бенен жазыў; написать число ~ью санды сез бенен жазыў.

ПРОПИТАНИЕ *с.* 1. (действие) аўқатланыў, тамақ жеў, тамақ ишиў; 2. (*пища*) тамақ, азық-аўқат, ас.

ПРОПИТАТЬ I *сов.* кого-что, разг. (*прокормить*) тамақландырыў, аўқатланыў, тамақ бернү; асыраў, бағыў, күтиў.

ПРОПИТАТЬ II *сов.* что чем 1. сицириў, сиңдириў, ығаллаў, ызғарлаў, ҳәллеў; ~итать тряпку маслом шуберекке майды синдириў; 2. қандырыў, тойғызыў; воздух ~йтак запахом трав ҳаўа шөптиң ийисине қанған.

ПРОПИТАТЬСЯ I *сов.* разг. (*прокормиться*) тамақланыў, аўқатланыў; асыралыў, бағыльыў, күтилиў.

ПРОПИТАТЬСЯ II *сов.* 1. сициў, ығалланыў, ызғар алыш, ҳәллениў; рубашка ~ласа пәтом кейлек терге сици; 2. (*пропахнуть чем-л.*) ийислениў, ийиси шығыў.

ПРОПИТКА *ж.* 1. (действие) сициў, ығалланыў, ызғарланыў, ҳәллениў; 2. (*состав*) сорып алышы, тартып алышы.

ПРОПИТЫВАНИЕ *с.* сициў, ығалланыў, ызғарланыў, ҳәллениў.

ПРОПИТЫВАТЬ *несов.* см. пропитать II.

ПРОПИТЫВАТЬСЯ *несов.* см. пропитаться II.

ПРОПИТЬ *сов.* кого-что араққа жумсаў, араққа бериў.

ПРОПИХИВАТЬ *несов.* см. пропихнуть.
ПРОПИХНУТЬ *сов.* кого-что, через что, разг. ийтерип жибериў, ийтерип киргизиў.

ПРОПИЩАТЬ *сов.* что и без доп. шырлдаў, шырлаў (*о человеке*); шүйкилдеў (*о птенцах*).

ПРОПЛАВАТЬ *сов.* жүзип журниў, жүзип барыў.

ПРОПЛАКАТЬ *сов.* жылаў, ексип жылаў, зарлап жылаў; ~ все глаза ~ кеп жылай бериў, зарлап жылай бериў.

ПРОПЛУТАТЬ *сов.* разг. адасып журиў, адасып кетиў, жолдан адасыў.

ПРОПЛЫВАТЬ *несов.* см. проплыть.

ПРОПЛЫТЬ *сов.* 1. что, до кого-чего и без доп. жүзип етиў, жүзип барыў, жүзиў; ~ть до берега жағаға шекем жүзип барыў; ~ть по Амур-Дарьё до Нукуса Эму дәръя менен Нөкиске дейин жүзип барыў; ~ть мимо пристани жағыстың қасынан жүзип етиў; 2. *перен.* көз алдына келиў, ядқа түсіў, елеслеў, елеслеп етиў; *перед* мойми глазами ~ли воспоминания юности мениң көз алдынан жаслық шағымның еске түснүйлер елеслеп ети.

ПРОПЛЯСАТЬ *сов.* 1. что аяқ ойын ойнау, бийлеў; ~ русскую русскую аяқ ойыны ойнап бериў; 2. что и без доп. (некоторое время) аяқ ойын ойнап ўақыт өткериў, бийлеп ўақыт өткериў; ~ всю ночь түн менен аяқ ойын ойнау.

ПРОПОВЕДНИК *м.* 1. *рел.* диний, ўәсият айттышы, угитлеши; 2. *перен.* бир идеяның тәрепдары.

ПРОПОВЕДНИЦА *женск.* от проповедник 2.

ПРОПОВЕДОВАТЬ *несов.* что 1. *рел.* диний нәсийхат бериў, диний ўәсият бериў; 2. *перен.* (какие-л. взгляды, мнения и т. п.) таратыў, жайыў.

ПРОПОВЕДЬ *ж.* 1. (действие) диний нәсийхат бериў, диний ўәсият бериў; 2. *рел.* диний нәсийхат, диний ўәсият; 3. *перен.* (нравоучение, наставление) нәсийхат, ўәсият, ақыл.

ПРОПОЙЦА *м.* прост. мәскүнem, араккор.

ПРОПОЛАСКИВАТЬ *несов.* см. прополоскать.

ПРОПОЛЗАТЬ *несов.* см. проползти.

ПРОПОЛЗТИ *сов.* 1. что и без доп. жер баўырлап жылжыў, жылжып етиў, еңбеклеў; ~ не сколько метров бир нешe метр жерди еңбеклеп етиў; 2. (*вползти, заползти*) жер баўырлап кириў, еңбеклеп кириў.

ПРОПОЛКА *ж.* отаў, отақ отаў.

ПРОПОЛОСКАТЬ *сов.* что шайыў, шайкаў; ~ бельё кирди шайыў; ~ рот аўызы шайыў.

ПРОПОЛОБТЬ *сов.* что отаў, отап шығыў; ~ хлопчын пахтаны отаў.

ПРОПОЛОЧНЫЙ *прил.* отайтуғын, оталатуғын, отақ.

ПРОПОРЦИОНАЛЬНО нареч. 1. (*сопримерно*) сойкес, сайма-сай; 2. мат. пропорциялы; прямо ~ туры пропорциялы; обратно ~ кери пропорциялы.

ПРОПОРЦИОНАЛЬНОСТЬ ж. 1. (сопорциональность) сәйкеслик, сайма-сайлық; 2. мат. пропорциялық; прямая ~ туры пропорциялық; обратная ~ кери пропорциялық.

ПРОПОРЦИОНАЛЬНЫЙ прил. 1. (сопорциональный) сәйкес, сайма-сай...; ~ое тело-сложение сайма-сай дене күрүлүсү; вес, ~ый росту салмақ бойына сәйкес; 2. мат. пропорциялық; прямо ~ые величины туры пропорциялық мұғдарлар; обратно ~ые величины кери пропорциялық мұғдарлар.

ПРОПОРЦИЯ ж. 1. (сопорциональность) сәйкеслик, сайма-сайлық; 2. мат. пропорция; геометрическая ~ геометриялық пропорция; арифметическая ~ арифметикалық пропорция.

ПРОПОТЕЛТЬ сов. 1. кара терге түсүү, катты терлеү; ~ть в баңе моншада катты терлеү; 2. разг. (пропитаться потом) тер сициү; одёжда ~ла кийимге тер сицген; 3. прост. (промочиться) қылланыу, терлеу, машақатланыу; ~ть над задачей два часа мәселени шығараман деп еки saat қылланыу.

ПРОПУСК ж. 1. (действие) киргизиү, жибериү, отkerиү; пристановить ~ в зал залға киргизиди; 2. мн. пропуски қалдырыу, қалыу, келмей қалыу, бармай қалыу; посещать лекции без ~ов лекцияларға қалмай қатнасыу; 4. (мн. пропуски) қалып койған жер, түсип қалған жер, оқылмай кеткен жер, жазылмай қалған жер, қалдырып кетиү, таслап кетиү; читать с ~ами қалдырып кетиү; 5. (мн. пропуска) воеи, (пароль) пропуск.

ПРОПУСКАТЬ несов. 1. см. пропустить; 2. жибериү, отkerиү; ~ть чернила сыяны отkerиү; ~ть свет жакты отkerиү.

ПРОПУСКНЫЙ прил. жиберетугын, отkerиү..., отkerетугын; ~ый билет отkerетугын билет, отkerиү билети; ~ая бумага сорғыш, сорғыш қағаз; ~ая способность ислеп шығарыу мүмкіншилиги, өндриү мүмкіншилиги.

ПРОПУСТИТЬ сов. 1. кого-что киргизиү, жибериү, отkerиү; ~ть детей вперед балаларды алға жибериү; ~ть зрителей в зал тамашалерди залга жибериү; ~ть на выставку без билетов выставка билетиз жибериү; 2. кого-что хызмет этип үлгерүү, томийин этип; столбовая ~ла тисячу человек асхана мың адамға хызмет этип үлгерди; 3. что, через что отkerиү, арқалы отkизиү; ~ть воду через фильтр сууды фильтрден отkerиү; ~ть мясо через мясорубку гешти мясорубкадан отkизиү; 4. что (сделать пропуск) қалдырып кетиү, қалдырып қойып, таслап кетиү; ~ть слово при чтении оқынганда сөзді қалдырып кетиү; 5. что бармай қалыу, келмей қалыу; ~ть две лекции еки лекцияга бармай қалыу; 6. что (не воспользоваться) пайдаланбай, пайдаланбай қалыу; ~ть удобный случай колай-

лы жағдайдан пайдаланбай қалыу; ~ть мимо ушёй тыцламау, дықкат аўдармау, кулақ аспау.

ПРОПУТЕШЕСТВОВАТЬ сов. гезип шыбыу, айланып шыбыу.

ПРОПЫЛДЫТЬ сов. кого-что шац бастырыу.

ПРОПЫЛДЫСЬЯ сов. шац басыу.

ПРОПЫНСТВОВАТЬ сов. мәскүнемликтегиү, арак ишип ўакыт отkerиү.

ПРОРАБ м. (производитель работы) прораб (жумысты басқарыушы).

ПРОРАБАТЫВАТЬ несов. см. прораббаты 2, 3.

ПРОРАБОТАТЬ сов. 1. (некоторое время) ислеү, ислеп ўакыт отkerиү; ~ть на заводе пять лет завода бес жыл ислеү; 2. что (изучить) оқып үйрениү, танысүү, талқылау; 3. кого-что, перен. разг. (подвергнуть критике) қысыу, кемшилигин айттыу, сазайын берүү; его как следует ~ли на собрании они жыналыста келистирип сазайын берди.

ПРОРАБОТКА ж. 1. (изучение) оқып үйрениү, танысүү, талқылау; 2. перен. разг. қысыу, кемшилигин айттыу, сазайын берриү.

ПРОРАСТАНИЕ с. көгерүү, көгерип шыбыу; ~ семяи туқымның көгерип шыбыу.

ПРОРАСТАТЬ несов. см. прорасты.

ПРОРАСТИЙ сов. 1. (дать росток) көгерүү, көгерип шыбыу; зернө ~осло чөрөз недёлю дөн бир хәптеден кейин көгерип шыкты; картофель ~ос картофель көгерип шыкты; 2. (сквозь что-л.) жарып шыбыу, тесип шыбыу, көгерип шыбыу; сквозь камни ~осла трава шеп таслардың арасынан көгерип шыкты.

ПРОРАСТИТЬ сов. что көгертиү, көгерип шыгарыү.

ПРОРАЩИВАТЬ несов. см. прорастить.

ПРОРЫАТЬ сов. что 1. (разорвать) жыртыу, жыртып тесиү, жыртып кетиү, узиү; рыба ~ала сеть балык ауды жыртып кетти; 2. тесип кетиү, бузып кетиү, жарып кетиү, жағып кетиү, жарып ётиү; вода ~ала плотина суу бөгетти жырып кетти; 3. бузып ётиү, жарып ётиү; ~ать лайнию обороны противника душпаниң корганыу линиясын бузып ётиү; 4. безл. разг. шыдамай исинип айтты жибериү, бирден айтты жибериү; он долго молчал, но тут и его ~ало ол кеп ўакытка дейин үндемеди, бирақ усы жerde ол шыдамай исинип айтты жибериди.

ПРОРВАТЬСЯ сов. 1. (разорваться) жыртылыу, тесилиү, узилиү, үзилип кетиү; рукава ~алысь жең жыртылып тесилди; 2. жырылыу, бузылыу; плотина ~алась бөгет жырылды; 3. (лопнуть) жарылыу; нарыв ~ался жара жарылды; 4. өзине жол ашыу, бузып ётиү, бузып шыбыу, жарып ётиү; партизаны ~алысь чөрөз фронт партизанлар фронт аркалы бузып ёти.

ПРОРЕДИТЬ сов. что, с.-х. бирлеү, сийреклетиү, ушлеү; ~ хлопчатник пахтаны бирлеү.

ПРОРЕЖИВАНИЕ с. бирлеў, сийреклетьү, ушлэў.

ПРОРЕЖИВАТЬ несов. см. проредить.

ПРОРЕЗ ж. 1. (действие) тесип ашыў, кесип тесиў, қыйып тесиў; 2. (место) кесилген жер, қыйылған жер, ойық, кесик.

ПРОРЕЗАТЬ сов. что 1. тесип ашыў, кесип тесиў, қыйып тесиў; ~зать отверстие в чём-л. кесип тесиў; 2. кесип етиў, жарып етиў; канал ~жет степь жап даланы кесип етди.

ПРОРЕЗАТЬ несов. см. прорезать.

ПРОРЕЗАТЬСЯ сов. 1. (о зубах) тис жарыў, тис шыға баслаў; 2. (о морщинах) сзылып турыў, ойымып турыў.

ПРОРЕЗАТЬСЯ несов. см. прорезаться.

ПРОРЕЗИНЕННЫЙ 1. прич. от прорезинить; 2. прил. резиналанған, резина қосылған; ~ плащ резиналанған плащ.

ПРОРЕЗИНИВАТЬ несов. см. прорезинить.

ПРОРЕЗИННІТЬ сов. что резина қосыў, резиналаў; ~ ткань гезлемени резиналаў, гезлемеге резина қосып ислеў.

ПРОРЕЗНОЙ прил. кесилген, тилинген, қыйылған; ~ кармáн тилип исленген ки-се.

ПРОРЕЗЬ ж. кесик, тесик, тилик, ойық, тертик.

ПРОРЕКТОР м. проректор (ректордың орынбасары).

ПРОРЕТИРОВАТЬ сов. что репетиция ислеў, репетиция етиў.

ПРОРЕХА ж. 1. (дыра) жыртық, тесик; 2. (разрез у брюк) шешерлик; 3. перен. разг. (недостаток, упущение) кемшилик, кемислик.

ПРОРЕЦЕНЗИРОВАТЬ сов. что рецензиялаў, рецензия бериў.

ПРОРЖАВЕТЬ сов. тат басыў, зәң басыў, тат басып кетиў, зәң басып қалыў.

ПРОРИЦАНИЕ с. 1. (действие) алдан болжаў, алдан айтыў, ўәлийлик етиў; 2. (предсказание, пророчество) ўәлийлик, көзи ашықтық, болжаўлық.

ПРОРИЦАТЕЛЬ м. алдан болжаушы, алдан айтышы, ўәлий.

ПРОРИЦАТЕЛЬНИЦА женск. от прорицатель.

ПРОРИЦАТЬ несов. что алдағыны болжаў, алдан айтыў, ўәлийлик етиў.

ПРОРОК м. 1. рел. пайғамбар; 2. (предсказатель будущего) ўәлий, көзи ашық, болжап айтышы.

ПРОРОНИТЬ сов. что сөз айтыў, ұншығарыў, тил катыў, аүыз ашыў; не ~ ни слова бирде сөз айтпау.

ПРОРОЧЕСКИЙ прил. 1. рел. пайғамбарлық; 2. ўәлийлик, болжап айтылған; ~е словá болжап айтылған сезлер.

ПРОРОЧЕСТВО с. 1. рел. пайғамбарлық; 2. (предсказание, предвидение) ўәлийлик, көзи ашықтық, болжаўшылық.

ПРОРОЧЕСТВОВАТЬ несов. о чём 1. рел. пайғамбарлық етиў; 2. (делать предсказания) ўәлийлик етиў, көзи ашықтық етиў, болжап айтыў.

ПРОРОЧИТЬ несов. кому-чemu, что большое будущее кому-л. биреүге үлкен келешек болжаў.

ПРОРУБАТЬ несов. см. прорубить.

ПРОРУБАТЬСЯ несов. см. прорубиться.

ПРОРУБИТЬ сов. что 1. ойыў, тесиў, шаўып тесиў; ~ двери есик орында тесиў; ~ лёд музды ойыў; 2. шаўып ашыў; ~ дорогу в лесу тогайдың ишинен шаўып жол ашыў.

ПРОРУБИТЬСЯ сов. шаўып жол ашыў, шаўып жол салыў; ~ сквозь чашу деревьев қалың тогайлыштың ишинен шаўып жол салып шығыў.

ПРОРУБЬ ж. уки.

ПРОРУХА ж. разг. кемшилик, айып; ◊ и на старуху бывает ~ посл. жанылыспайтуғын жақ, сүринбейтуғын түяқ болмайды.

ПРОРЫВ м. 1. (действие) бузылыў, жыныў, жарып етиў, бузып етиў; ~ плотины бөгеттин жынысы; ~ фронта фронттың бузылыў; 2. (прорванное место) бузылған жер, жыккын жер, жыккын кеткен жер; 3. перен. үзилис; ~ в работе жумыстың үзилиске түсіүй; ликвидировать ~ үзилести жок етиў.

ПРОРЫВАТЬ I несов. см. прорвать.

ПРОРЫВАТЬ II несов. см. прорвать I.

ПРОРЫВАТЬСЯ несов. см. прорваться.

ПРОРЫСКАТЬ сов. разг. бираz изленип жүрий, бираz тимирсекин жүрий.

ПРОРЫТЬ сов. что 1. қазыў, қазып шыныў, қазып ойыў; ~ канаву жап қазыў; 2. (некоторое время) қазып еткериүй.

ПРОРЫЧАТЬ сов. ырылдаў, арасылдаў.

ПРОСАДИТЬ сов. что, прост. 1. (пробить, проломить) тесиў; атып сыйдырыў; 2. (израсходовать) жумсап койыў, исрап етиў, жок етиў, саўып койыў.

ПРОСАЖИВАТЬ несов. см. просадить.

ПРОСАЛИВАТЬ I несов. см. просалить.

ПРОСАЛИВАТЬ II несов. см. просолить.

ПРОСАЛИВАТЬСЯ I несов. см. просалиться.

ПРОСАЛИВАТЬСЯ II несов. см. просолиться.

ПРОСАЛИТЬ сов. что майлаў, май жағыў.

ПРОСАЛИТЬСЯ сов. майланыў, май жағылыў.

ПРОСАЧИВАНИЕ с. сицип етиў.

ПРОСАЧИВАТЬСЯ несов. см. просочиться.

ПРОСВАТАТЬ сов. кого, уст. айттырыў, куда түсіў, куда болыў.

ПРОСВАТЫВАТЬ несов. см. просвáтать.

ПРОСВЕРЛИВАТЬ несов. см. просверлить.

ПРОСВЕРЛЙТЬ сов. что бураулап тесиў, бурап тесиў.

ПРОСВЕТ м. 1. санлақ, саўле, жақты, санлақ жақты; ~ между деревьями ағашлардың арасындағы саўле; 2. перен. (луч надежды) умит, баҳыт, күйаныш; жақтылық; без ~а жақсылықтан үмитсиз, жақсылықтан дәмеси жок; 3. архит. ени; ~ окна инаның ени; 4. (на погонах) жолақ, жол.

ПРОСВЕТИТЕЛЬ м. билемленидиүши, ағартышы, мәдениятты ен жайдырышы, мәдениятты таратышы.

ПРОСВЕТИТЕЛЬНИЦА женск. от просветитель.

ПРОСВЕТИТЕЛЬНЫЙ прил. билем берегүни, мәдениятты ен жайдыратуғын, билем тарататуғын.

ПРОСВЕТИТЕЛЬСКИЙ прил. билем таратышы..., ағартышы..., мәдениятты таратышы...; ~ая дәйненность ағартыши.

ПРОСВЕТИТЕЛЬСТВО с. билем таратышылық, ағартышылық, мәдениятты таратышылық.

ПРОСВЕТИТЬ I сов. кого-что 1. жарық етиү, жарық тусириү; ~ күрінное яйцо тауықты мәйегин жарыққа тутып көриү; 2. рентгеннен откерип, рентгенге тузириү; ~ лёгкие өкпени рентгенге тузириү.

ПРОСВЕТИТЬ II сов. кого-что билемленидиү, билем бериү; мәдениятты таратышы.

ПРОСВЕТИТЬСЯ I сов. разг. (подвергнуться просвещиванию) рентген менен сүзлелениү, рентгенге туциү.

ПРОСВЕТИТЬСЯ II сов. (получить знания) билем алышы, мәдениятты болышы.

ПРОСВЕТЛЁНИЕ с. ақыл-еси орнына келиү, еси-акылы дұрысланыү; ~ в сознании большого аўырыудың еси-акылын тошык жайнауы.

ПРОСВЕТЛЕННЫЙ прил. кеүилли, шадлы, жайнаған, нурланған; ~ взгляд шадлы назер.

ПРОСВЕТЛЁТЬ сов. 1. жақтыланыү, жақты туциү; небо ~ло аспан жақтыланды; 2. перен. кеүиллениү, жайнау, нурланыу, шырайланыу; лицо его ~ло жузи жайнады.

ПРОСВЕЧИВАНИЕ с. рентгеннен откерип, рентгенге тузириү; ~ лёгких өкпени рентгенге тузириү.

ПРОСВЕЧИВАТЬ несов. 1. см. просветить I; 2. (светиться сквозь что-л.) жарық туциү, арасынан жарық етиү, нур шашыу; солинце ~ет сквозь түчи күн булттың арасынан нұрын шашады; 3. (виднеться сквозь что-л.) арасынан кериниү, ишинен кериниү; сквозь кружево ~ет голубая материя шилтер ишинен көк материя көриңип тур.

ПРОСВЕЧИВАТЬСЯ несов. см. просветиться I.

ПРОСВЕЩАТЬ несов. см. просветить II.

ПРОСВЕЩАТЬСЯ несов. см. просветиться II.

ПРОСВЕЩЕНИЕ с. билемленидиү, билем алышы, билем бериү, ағартышы; политическое ~е сиясий билемленидиү; Министерство ~я Билемленидиү министрлиги.

ПРОСВЕЩЁННОСТЬ ж. билемлилик, мағлыұматлылық.

ПРОСВЕЩЁННЫЙ 1. прич. от просветить II; 2. прил. билемли, мағлыұматлы; ~ человек билемли адам.

ПРОСВИСТЕТЬ сов. 1. что и без доп. (исполнить свистом) ысырыү, наманы ысырыү; 2. зүйлау, зүйлап етиү; ~ла пүля оқ зүйлап ети.

ПРОСЕВАТЬ несов. см. просеять.

ПРОСЕДЬ ж. шаштың ағы, сақалдың ағы; блосы с ~ю ақ енген шашлар.

ПРОСЕИВАНИЕ с. елениү, елгезерден этий, еленин тазаланыү.

ПРОСЕИВАТЬ несов. см. просеять.

ПРОСЕИВАТЬСЯ несов. см. просеяться.

ПРОСЕКА ж. тоғайдағы жол, ағашты шаүп испенген жол.

ПРОСЕЛОК м. аўыл арасындағы жол, аўыл ара жолы.

ПРОСЕЛОЧНЫЙ прил. аўыл аралық; ~ая дорожа см. просёлок.

ПРОСЕЯТЬ сов. что елеү, елкен откерип, елгезерден откерип, елеп тазалау.

ПРОСЕЯТЬСЯ сов. 1. (сквозь решето и т. п.) елениү, елгезерден откерип тазаланыү; 2. (просыпаться) төгилиү, шашылы.

ПРОСИДЕТЬ сов. отырыү, отырып қалыу, отыра бериү, отырып откерип; я всю ночь ~л за кийгой мен түни менен китап оқып отырды.

ПРОСИЖИВАТЬ несов. см. просидеть; часами ~ над рекой дөръяның жағасында саатлап отыра бериү.

ПРОСИНЬ ж. разг. көк аралас, кекшил; белый с ~ю кекшил ақ.

ПРОСИТЕЛЬ м. сораушы, тиленүши, етиниүши.

ПРОСИТЕЛЬНИЦА женск. от проситель.

ПРОСИТЕЛЬНЫЙ прил. сораушы, тиленүши, етиниүши, жалынышы; ~ тон жалынышы даусы.

ПРОСИТЬ несов. 1. кого-что, о ком-чём и с неопр. сораү, тилеү, етиниү; ~сить пить сүү сораү; ~сить разрешения рухват сораү; ~сить слова сез сораү; ~сить совета ақыл сораү; ~сить помощи жардем сораү; ~сить прощёния кеширим сораү; ~шү не беспокойтесь тынышызланбауыңызы етинемен; 2. кого-что, за кого-что, о ком-чём (хлопотать) сораныү, етиниши етиү; ~сить за товарища жолдасты ушын етиниши етиү; 3. кого-что и без доп. (приглашать, звать) шақырыү, мирет етиү; ~сить гостей к столу қонақларды дастурканға шақырыү, мыйманларды столға шақырыү; ~шү вас сизден етинемен; ~сить руки уст. айттырыү.

ПРОСИТЬСЯ несов. разг. 1. етиниши етиү, сораныү, сораү; ~ в отпуск отпуските жиберили сораү; он просится в школу ол мектепке соранып тур; 2. перен. (быть подходящим) шайык болышу, қолай келиү; ◊ слово так и просится с языка сез менин айт деп соранғандай болып тур.

ПРОСИЯТЬ сов. 1. (начать сиять) жарықрау, соүлесин шашыу, нурлы шашыу; 2. перен. (широко улыбнуться) жайнау, ашылыу, қуёнаныу; ~ от радости қуёнанған жузи жайнау.

ПРОСКАБЛИВАТЬ несов. см. проскаблить.

ПРОСКАКАТЬ сов. что и без доп. шаұп етиү, шаұп кетиү; мимо меня ~ли конные мениң жанымнан аттылар шаұп етип кетти.

ПРОСКАКАВАТЬ несов. 1. см. проскакить; 2. см. проскакаты.

ПРОСКАЛЬЗЫВАТЬ несов. см. проскользнуть.

ПРОСКВОЗИТЬ сов. безл. кого, разг. самал ётий, ётпели самал тийи; егэ ~ло оны ётпели самал урды, оған ётпели самал тийген.

ПРОСКЛОНЯТЬ сов. что, грам. сеплеу, сеплел шығыу.

ПРОСКОБЛЙТЬ сов. что қырыу, қырып тесиү.

ПРОСКОЛЬЗНУТЬ сов. 1. (пробраться незаметно) билдирмей ётий, көринбей кирип кетиү, көринбей ётип кетиү; 2. перен. сезилип қалыу, билинип қалыу; в его словах ~ л упрёк оның сезинен наразлық сезилип қалды.

ПРОСКОЧИТЬ сов. 1. что и без доп. (пробежать, проехать) жуұрып ётип кетиү, тез ётип кетиү, шаккан ётип кетиү, секирип атлап ётип кетиү; он ~л мимо мені мениң жаңымнан жуұрып ётип кетти; 2. через что (проникнуть, пробраться) кириү, ётип кетиү; 3. (упасты) түсип кетиү, түсіү; монета ~ла в щель акша жарықта түсип кетти; 4. перен. разг. кетип қалыу, жиберилиу; в корректуре ~ло кесколько ошибок корректурда бир неше қателер кетип қалыпты.

ПРОСКРЕЖЕТАТЬ сов. шықырлатыу, ғышырлатыу, қайрау; ~ зубами тислерин қайрау.

ПРОСКРИПЕТЬ сов. шықырлау, шықырлап қойыу, шықырлатыу, ғышырлау, ғышырлап кетиү, ғышырлатыу.

ПРОСКУЧАТЬ сов. кеүілсизлениү, мұцайыу; он весь вечер ~л ол кешти мұцайып отырыу менен ёткерди.

ПРОСЛАБИТЬ сов. безл. кого, разг. иши этиң, иши бузылыу.

ПРОСЛАВИТЬ сов. кого-что атағын шығарыу, даңқын жайыу, даңқын шығарыу.

ПРОСЛАВИТЬСЯ сов. чем атағы шығыу, аты жайылыу, даңқы жайылыу, даңқы шығыу.

ПРОСЛАВЛЕНИЕ с. атағын шығарыу, даңқын көтериү, даңқын жайыу; ~ поздравов мәртлик ислердин даңқын жайыу.

ПРОСЛАВЛЕННЫЙ 1. прич. от прославить; 2. прил. атағы шыққан, даңқлы; ~ герой даңқлы қаҳарман.

ПРОСЛАВЛЯТЬ несов. см. прославить.

ПРОСЛАВЛЯТЬСЯ несов. см. прославиться.

ПРОСЛАИВАТЬ несов. см. прослойть.

ПРОСЛЕДИТЬ сов. 1. кого-что (выследить) аңлып жүриү, изине түсип табыу, қадагалау; ~ преступника жинаятшының изине түсип табыу; 2. за кем-чем изертель, қадагалау, қадагалап отырыу, байқау, барлау; ~ за выполнением чего-л. бир нарасениң орынланыуын қадагалап отырыу; ~ за ходом игрй ойынның барысын қадагалау.

ПРОСЛЁДОВАТЬ сов. жүрип кетиү, сапарга шығыу, женелип кетиү, раұан болыу.

ПРОСЛЁЖИВАТЬ несов. см. проследить.

ПРОСЛЕЗИТЬСЯ сов. көзине жас алыу, жылау, көзинен жас шығыу, жыламсырау.

ПРОСЛОЙТЬ сов. что, чем қатламлау, қатлам-қатлам етий.

ПРОСЛЙКА ж. 1. (действие) қатламлау, қатлам-қатлам етий; 2. (тонкий слой) жуқа қабат, жуқа қатлам; 3. перен. топар, қатлам; общественная ~ жәмиіт қатламы.

ПРОСЛУЖИТЬ сов. 1. хымет етий, жумыс ислеу; ~ восемь лет сегоz жыл хымет етий; 2. (пребыть в употреблении) жумсаулыу, пайдаланылыу, усланыу.

ПРОСЛУШАТЬ сов. 1. кого-что тыңлау, тыңлап отырыу, аяғына шекем тыңлау; ~ тъ доклад доклад тыңлау; ~ тъ концерт концерти аяғына шекем тыңлау; 2. что, мед. тыңлап көриү; ~ тъ лёгкие очки тыңлау, көриү; 3. что и без доп., разг. (не услышать) еситпей қалыу, тыңламау; простите, я ~л кеширициз, мен еситпей қалдым; 4. (некоторое время) тыңлап отырыу, тыңлап бираз үақыт ёткерүү.

ПРОСЛУШИВАНИЕ с. тыңлау, тыңлап отырыу, аяғына шекем тыңлау; ~ новой песни жана қосыкты тыңлау.

ПРОСЛУШИВАТЬ несов. см. прослушать 1, 2.

ПРОСЛЫТЬ сов. кем-чем аты шығыу, белгили болыу, танылыу, атағын шығарыу; ~ чудаком ерси минезлиги менен белгили болыу.

ПРОСЛЫШАТЬ сов. что, о чём, разг. еситиү, узын қулақтан еситиү, ел аўзынан еситиү.

ПРОСМАЛИВАТЬ несов. см. просмолить.

ПРОСМАТРИВАТЬ несов. см. просмотреть 1.

ПРОСМОЛИТЬ сов. что смолалау, смола суртиү, смола жағыу; ~ лодку қайыкты смолалау; ~ канат арқанга смола суртиү.

ПРОСМОТР м. 1. қарап шығыу, көриү, көзден ёткерүү, қарап көриү; қарап оқып шығыу; ~ нового фильма жана фильмди көзден ёткерүү; ~ газет газеталарды көзден ёткерүү; 2. (ошибка, недосмотр) көрмей қалышылық, байқамай қалышылық, байқамай кетиүшилик.

ПРОСМОТРЕТЬ сов. 1. что қарап шығыу, көзден ёткерүү, қарап көриү; қарап оқып шығыу; ~ тъ свой записи винни жазғанларын қарап шығыу; ~ тъ книгу китаптар қарап оқып шығыу; 2. кого-что (пропустить) көрмей қалыу, байқамай қалыу, байқамай кетиү; он ~л ошибку ол көтени көрмей кеткен; ~ все глаза ~ тъ қарап-қарай көзлери саргайыу, еки кози төрт болыу.

ПРОСНУТЬСЯ сов. 1. оянныу, уйқыдан оянныу; рәюи ~ться ерте оянныу; 2. перен. оянныу, жанланыу; город ~лся қала оянды; 3. перем. (о чувствах и т. п.) оянныу, дөреу, пайда болыу.

ПРОСО с. тары.

ПРОСОБИРАТЬ сов. что, разг. таярланыу, таярлық көриү, жыйналыу, бираз таярланыу.

ПРОСОБИРАТЬСЯ сов. разг. таярланыу, таярлық көрилиү, жыйналыу, бираз таярланыу.

ПРОСБЫВАТЬ несов. см. просунуть.

ПРОСБЫВАТЬСЯ несов. см. просубъуться.

ПРОСОДИЧЕСКИЙ прил. лит. просодилялык, просодияга тийисли.

ПРОСОДИЯ ж. лит. просодия (1. еситилий системасы; 2. қосық бүйінларының үйқасылығы ҳаққында илим).

ПРОСОЛИТЬ сов. что ёбден дузлау, ёбден дуз салыу.

ПРОСОЛИТЬСЯ сов. дузланыу, дуз синиу; рыбә ~лась балық дузланды, балықса дуз синди.

ПРОСОРУШКА ж. просорушка (1. тары түйгии машина, тары ақлашы машина; 2. тары ақлашы дигирманы, тары жарыш дигирманы).

ПРОСОСАТЬ сов. что ётиу, тесип ётиу; водә ~ла плотину суу бегетти тесип ётти.

ПРОСОСАТЬСЯ сов. ётиу, тесип ётиу.

ПРОСОХНУТЬ сов. ёбден кебиу, кеүип қалыу; одёжда ~ла кийим кеүип қалды.

ПРОСОЧИТЬСЯ сов. 1. сыйзырып ётиу, сыйзынине кириу; в лбдку ~лась вода қайыққа сыйзырып суу кирди; 2. перен. (проникнуть, распространиться) таралып кетиу, белгилүү болыу, мәлім болыу, жайылып кетиу.

ПРОСПАТЬ сов. 1. уйқылау, уйқылап жатыу, уйқылап қалыу; ~ть три часын ушсаат уйқылау; 2. (не проснуться вовремя) уйқылап қалыу, уйқылап кешигип қалыу; он ~ли опоздал на поезд он уйқылап қалып поездге кеш қалыпты; 3. что, разг. (пропустить) уйқылап билмей қалыу, уйқылап қалып койыу; я ~л занятия мен уйқылап сабактан қалып қойдым.

ПРОСПАТЬСЯ сов. разг. уйқылап айырыу, уйқылап мәсликтен айырыу.

ПРОСПЕКТ I м. проспект (кең көше).

ПРОСПЕКТ II м. проспект (1. басылып шығатугын китап ҳәм журналдың қысқаша мазмұны; 2. бир нараси мақтап жазылған дағада).

ПРОСПИРТОВАТЬ сов. кого-что спиртлеу, спирт сидириу, спиртке салыу.

ПРОСПИРТОВАТЬСЯ сов. спиртлениу, спирт сидирилиу, спиртке салыныу.

ПРОСПИРТОВЫВАТЬ несов. см. проспиртоваться.

ПРОСПОРИТЬ сов. 1. что, кому, разг. (програть в споре) утырыу, утылыу; 2. (некоторое время) бираз айтсыу, бираз тартысыу; мы ~ли всю ночь бидалер түни менен айттысык.

ПРОСПРЯГАТЬ сов. что, грам. түрлөу, өзгерту; ~ глагол фейлилди түрлөу.

ПРОСРЧЕННЫЙ I. прич. от просрочить; 2. прил. үақыты ёткен, мәхәлли ёткен, мәлуети ёткен, сроки ёткен; ~ документ үақыты ёткен документ.

ПРОСРОЧИВАТЬ несов. см. просрочить.

ПРОСРОЧИТЬ сов. что үақытын ёткериу, мәхәлли ёткериу, срокин ёткериу, мүддәтин ёткериу; ~ платеж төлеү үақытын ёткерили жибериу.

ПРОСРОЧКА ж. үақытын ёткериу, мәхәлли ёткериу, срокин ёткериу, кешикти-

риу, мүддәтин ёткериу; ~ платеж жолеү үақытын ёткериу.

ПРОСТАВИТЬ сов. что жазыу, жазып қойыу, койып шығыу; ~ число күнин жазып қойыу; ~ ученикам оценики оқыушыларга баға койып шығыу.

ПРОСТАВЛЯТЬ несов. см. проставить.

ПРОСТАИВАТЬ несов. см. простойтъ.

ПРОСТАК м. сада адам.

ПРОСТЕГАТЬ сов. что сырый, сырый тиғиу; ~ одеяло көрпени сырый тигиу.

ПРОСТЕГИВАТЬ несов. см. простегать.

ПРОСТЕНОК м. аралық дийал.

ПРОСТЕРЕТЬ сов. что созыу, жайыу;

~ руки колын созыу.

ПРОСТЕРЕТЬСЯ сов. см. простираться.

ПРОСТЕРТЬ I. прич. от простереть; 2. прил. созылған, жайылған; ~е руки созылған қоллар.

ПРОСТИРАТЬ I несов. см. простереть.

ПРОСТИРАТЬ II сов. I. что, разг. (выстират) жууыу, жууып болыу; ~ бельё кирди жууыу, кийимлерди жууып болыу; 2. что и без доп. (некоторое время) кир жууып ёткериу.

ПРОСТИРАТЬСЯ несов. 1. созылыу, жайылыу, жазылыу; лес на севере ~ються на тысячи километров арқадағы тоғайлар мыңлаган километрге созылады; 2. (протягиваться, направляться) созылыу, жайылыу, багдарланыу.

ПРОСТИРНУТЬ сов. что, разг. жууыу, кир жууып алыу, азгана кир жууып алыу.

ПРОСТИРЫВАТЬ несов. см. простираТЬ II.

ПРОСТИЛЬНО нареч. кешириерлик, кешириүгө болғандай.

ПРОСТИЛЬНЫЙ прил. кешириүгө болатуын, кешириелтуын.

ПРОСТИТУИРОВАТЬ сов. и несов. 1. кого жалепшилик ётиу, гарлық ётиу, жалеп болыу, жалепшиликке мажбурлеу; 2. что, перен. өзин-өзи сатыу, сатқынши ётиу.

ПРОСТИТУТКА ж. жалеп, гар.

ПРОСТИТУЦИЯ ж. жалепшилик, гарлық.

ПРОСТИТЬ сов. 1. кого-что, кому кешириу, эпиу ётиу, ~ть вину айбын кешириу; ~ть долг қарзыны кешириу; 2. повел. накл. просты кешириц; простите кешириерсиз; ~, я опоздал менин кешиккенимди кешири; ◇ сказать последнее ~ мәңгиге хошласыу.

ПРОСТИТЬСЯ сов. с кем-чем 1. хошла сүү, хош айттысыу; ~ перед разлукой айрылар алдынан хошласыу; 2. с чем, перен. қол үзүү, үмит үзүү, гүдәр үзүү; ~ с мечтой қылдаан үмит үзүү.

ПРОСТО I. нареч. (обыкновенно) аңсат, окай; это ~ объясняется ~ был аңсат түсиндириледи; 2. в знач. сказ., разг. (легко) жецил, аңсат, оңай; это совсэм ~ был пүткіллей аңсат, был дым аңсат; 3. в знач. усил. частицы, разг. ҳақыйкат, дурысында, тап; это ~ безобразней! был ҳақыйкат оңбағанлық!; это ~ заглядение был дурысында да көз айрып аларлық емес; 4. в знач. ограничит. частицы, разг. (лишь, только, всего-навсего) тек, жай, әпійайы, турғаны,

ешейин; это ~ ложи! был турғаны ётирик!; ◇ ~ так ешайин, жайша, тек; ~-нáпросто жай, ешайин.

ПРОСТОВАТЫЙ прил. сада, гөдек, анқау.

ПРОСТОВОЛОСЫЙ прил. разг. жалаң бас, бас кийимсиз.

ПРОСТОДУШИЕ с. ашық кеүиллилик, ақ кеүиллилик, эпиüйайлық, садалық.

ПРОСТОДУШНЫЙ прил. ашық кеүилли, ақ кеүил, эпиüйайы, сада; ~ отвёт ашық кеүилли жуýуп; ~ человéк ақ кеүил адам.

ПРОСТ¹ I прил. 1. (не составной) жай, эпиüйайы; ~бе число мат. жай сан; ~бе предложение грам. жай гәп, эпиüйайы гәп; 2. онай, ансат, жеңил, эпиüйайы қыйын емес; ~ая задача ансат мәселе, эпиüйайы мәселе; 3. (незатейливый) ёдегиши; эпиüйайы гана; ~бе плáтье эпиüйайы гана кейлек; 4. (простодушный) сада, эпиüйайы, ақ кеүил; ~бý человéк сада адам; ◇ ~бý глазом (увидеть) эпиüйайы көз бенең, жай көз бенең; ~бý смéртный жай адам; ~бе письмо эпиüйайы хат.

ПРОСТОЙ II м. бийкар түрүү, иссиз түрүү, жумыссыз қалыў, жумыс болмай қарап түрүү, бос түрүү; ~ в работе жумыс үақытында бийкар түрүү; ~ машины машинаң бийкар түрүү.

ПРОСТОКАВАША ж. катық.

ПРОСТОЛЮДИН м. уст. қарапайым адам.

ПРОСТОЛЮДИНКА женск. от простолюдин.

ПРОСТОНАРДНЫЙ прил. уст. халайытын, қарапайым халық..., қарапайым халықтын...; ~ая речь қарапайым халықтыни тили.

ПРОСТОНАРДЬЕ с. уст. халайық, қарапайым халық.

ПРОСТОНАРДТЬ сов. ыңқылдау, ыңқылдап койыў, ыңқырысү, ыңкраныў.

◆ **ПРОСТБР** м. 1. (пространство) кеңлик, кеңислик, жазықлық, кең бослық; степной ~ дала кеңислиги; 2. (свобода, разделение) еркинлик, кеңислик, азатлық.

ПРОСТОРЕЧИЕ с. 1. лингв. қарапайым сез; 2. (общедикий язык) жай сөйлеү тили, эпиüйайы сөйлеү тили.

ПРОСТОРЕЧНЫЙ прил. лингв. қарапайым тилдеги; ~е слова қарапайым тилдеги сөздер.

ПРОСТОРНО нареч. кең, бос, еркин, жазық.

ПРОСТОРНЫЙ прил. кең, бос, еркин, жазық; ~ый зам кең зал; ~ое плáтье кең кейлек.

ПРОСТОСЕРДЁЧИЕ с. ақ кеүиллик, ақ жүреклилик, ақ нийетлилик.

ПРОСТОСЕРДЁЧНО нареч. ақ кеүиллилук пенең, ақ жүреклилук пенең, ақ нийетлилук пенең.

ПРОСТОСЕРДЁЧНЫЙ прил. ақ кеүилли, ақ жүрекли, ақ нийетли.

◆ **ПРОСТОТА** ж. 1. онайлық, ансатлық, жеңиллик, эпиüйайлық; ~ решёния задачи моселени шығарыудың ансатлығы; 2. (естественность, непринуждённость) эпиüйайлық, табиийайлық, жайдарлық; 3. (простодушие) ақ кеүиллилик, ақ

жүреклилик, ақ нийетлик; ◇ святá ~ надан адам.

ПРОСТОФИЛЯ м. и ж. разг. анқау, гөдек.

ПРОСТО|ЯТЬ сов. 1. түрүү, бир жерде түрүп ўақыт ёткериүү; минута оны ~яли мόлча бир минут шамасы олар сес шығармай турды; 2. (пробыть на стоянке) түрүп қалыў, турған жерде болыў; 3. (пробыть в бездействии) бийкар түрүү, ҳарекетсиз түрүү, жумыссыз түрүү, иссиз түрүү; парохбóд ~ял у прыстай три часá пароход жағыста уш саат бийкар турды; 4. (сохраняться) сақланыў, сақланып түрүү; этот дом ~йт ещё много лет был жай еле кеп жыллар туралы.

ПРОСТРАННО нареч. толық етил, кеңиен алып, көп сез бенең, созып; ~ выражаться кеңиен алып сез сойлөү.

ПРОСТРАННОСТЬ ж. 1. (общирность) кеңлик, ушы-кýры жоқ; ~ые владения кең жаткан меншик жер; 2. (подробность) толықлық, кеңиен алынганлық, көп сезлилк, созылыцылық; ~ изложе-ния айтыудың толықлықы, баян етил жа-зыудың узыплығы.

ПРОСТРАННЫЙ прил. 1. (общирный) кең, ушы-кýры жоқ; ~ые владения кең жаткан меншик жер; 2. (подробный, многословный) толық, көп сезли; ~ое письмо көп сезли хат.

ПРОСТРАНСТВЕННЫЙ прил. кеңлик, кеңислики.

ПРОСТРАНСТВО с. 1. филос. кеңислики, кең бослық; время и ~о — основные формы существования материи ўақыт ҳем кеңислики — материяның жасауының тийкаргы формалары; 2. бослық, кеңислики; воз-дùшное ~о хаýа кеңислиги; безвоздушное ~о хаýаусыз бослық; свободное ~о бос кеңислики; 3. (территория) жер; огромные ~а кең жерлер; ◇ бойзинь ~а мед. кеңисликтен коркыў, бослыктан коркыў

ПРОСТРАЦИЯ ж. кеүил хошсызлық, мундышлық, қапалық, ҳалсизлик, ҳамме иске немкүрайды қараушылық, селкослық; впасть в ~ю қапалыққа берилүү.

ПРОСТРАЧИВАТЬ несов. см. простро-чить.

ПРОСТРЕЛ м. разг. (боли в пояснице) шанышы, шанышып аўырыў, бел аўырыў.

ПРОСТРЕЛИВАТЬ несов. 1. см. про-стрелити; 2. что, воен. атыў, оқка тутыў; ~позиция противника жаýдың позицияла-рын оқка тутыў.

ПРОСТРЕЛИТЬ сов. кого-что атып тесиў; ~ руку қолын атып тесиў.

ПРОСТРЕЛЯТЬ сов. что и без доп. атыў, атып көриү, атып байқау.

ПРОСТРОЧИТЬ сов. 1. что (просить в строчку) тигиў, қайырып тигиў; 2. разг. (из автоматического оружия) узбей атыў.

ПРОСТУДА суýық тийиў, тымаў, аяз етиў; схватить ~у разе. суýық тийиў.

ПРОСТУДИТЬ сов. кого-что суýық тий-гизиў, суýық тийдириў, тымаў тийгизиў, аяз еттириў; ~ горло тамакқа суýық тий-гизиў.

ПРОСТУДИТЬСЯ сов. аязлау, суýық тийиў, суýық тийгизиў, тымаў тийиў,

аяз етиү; ~ в дорогое жолда өзине суұық тийгизиү, жолда аязлау.

ПРОСТУДНЫЙ прил. суұық тийген, суұықтан болған; аязлағаннан болған; болеңін ~ого характера суұық алғаннан болған кесел, суұықтан болған кесел.

ПРОСТУЖАТЬ несов. см. простудить.

ПРОСТУЖАТЬСЯ несов. см. простудиться.

ПРОСТУЖЕННЫЙ 1. прич. от простудить; 2. прил. суұық тийген, суұық урган, аязлатан; карлықкан (о голосе).

ПРОСТУКАТЬ сов. кого-что, разг. тақылдатыү, тарсылдатыү, қафы.

ПРОСТУКИВАТЬ несов. см. простукать.

ПРОСТУПАТЬ несов. см. пропустить.

ПРОСТУПИТЬ сов. бетке шығыү, устинде пайда болыү, кериниү; пот ~л у него на лице оның бетине тер шықты.

ПРОСТУПОК м. қылымыс, жазық, айып.

ПРОСТИННЫЙ прил. простиныялық; ~ое полотно простиныялық полотно.

ПРОСТИНЯ ж. простины.

ПРОСТИТЬ сов. разг. 1. суұық; чай давиб ~л чай элле қашан суұыды; 2. прост. (простудиться) суұық алдырыү, суұық тийгизиү; ⚡ его и след ~л оның изи де қалған жоқ.

ПРОСҮНУТЬ сов. что тығынү, киргизиү, суғынү.

ПРОСҮНУТЬСЯ сов. суғылыү, кириү, тұғылыү; в дверь ~лась чья-то рука есиктен биреүдиң қолы суғылып керинди.

ПРОСУШИВАТЬ несов. см. просушить.

ПРОСУШИВАТЬСЯ несов. см. просушиться.

ПРОСУШИТЬ сов. что кептириү, кургаңы; ~ одёжду кийимди кептириү.

ПРОСУШИТЬСЯ сов. кебиү, курғау; одёжда ~лась кийим кепти.

ПРОСУШКА ж. кебиү, кептириү, курғау, курғатыү.

ПРОСУЩЕСТВОВАТЬ сов. жасаү, күн керіү, күнелтіү, өмір сүриү.

ПРОСЧЕТ м. 1. (действие) санаү, санап шығыү, есалап шығыү; 2. (ошибка в подсчёте) есалтан жаңылысыү, есалтан қателесиү; 3. (промах) қоте, жаңылыс, алжасык, кемпилик.

ПРОСЧИТАТЬ сов. 1. что, разг. (привести подсчёт) санаү, санап шығыү, есалап шығыү; ~ до ста жүзге шекем санаү; ~ на счётах счёта санаү; 2. что и без доп. (ошибиться при подсчёте) есалтан жаңылысыү, есалтан қателесиү; 3. что и без доп. (некоторое время) санап ўақыт еткерү, санап отырыү, есалап отырыү.

ПРОСЧИТАТЬСЯ сов. 1. есалтан жаңылысыү, есалтан қателесиү; кассир ~лса на десять рублёй кассир он сомға жаңылысты; 2. (промахнуться) қателесиү, жаңылысыү, алжасыү; враги ~лсы душманлар қателесті.

ПРОСЧИТЬСЯ несов. см. просчитаться 1, 2.

ПРОСЧИТЬСЯ несов. см. просчитаться.

ПРОСЧИТЬСЯ ж. через ~у раза.

1) ояибастан; 2) (не пропретрзляясь) мәслиги

кетпестен; спать без ~у оянбастан уйық лау.

ПРОСЫПАТЬ сов. что тегип алыү, тегиү, шашыү, шашып алыү.

ПРОСЫПАТЬ I несов. см. проспать.

ПРОСЫПАТЬ II несов. см. просыпать.

ПРОСЫПАТЬСЯ сов. тегилиү, шашылыү; мұқа ~лась на пол ун полға тегилди

ПРОСЫПАТЬСЯ I несов. см. проснуться; я ~люсь рано мен ерте оянаман.

ПРОСЫПАТЬСЯ II несов. см. просыпаться.

ПРОСЫХАТЬ несов. см. просыхнуть.

ПРОСЫБА ж. 1. етиниш, сорау, илтимас, тилек; ~а не шуметь шаўқым көтермейиңиз соралады; по ~е кого-л. етиниши бойынша; обратиться к кому-л. с ~ой биреүге етиниш етип барыү; удовлетворить ~у етинишин қанаатландырыү; 2. уст. см. прошённе.

ПРОСЯНБЫЙ прил. тары; тарыдан исленген, тарыдан таярланған; ~ая солома тары сабан.

ПРОСЯЩИЙ 1. прич. от просить; 2. прил. соранған, тиленген; ~ взгляд соранған кез қарас.

ПРОТАИВАТЬ несов. см. протаивать.

ПРОТАЛИНА ж. қары ериген жер, кары кеткен жер.

ПРОТАЛКИВАТЬ несов. см. протолкать и протолкиуть.

ПРОТАЛКИВАТЬСЯ несов. см. протолкаться и протолкнуться.

ПРОТАНЦЕВАТЬ сов. что и без доп. аяқ ойны ойнау, танец етиу.

ПРОТАПЛИВАТЬ несов. что и без доп. от жағып қыздырыү, ысытыү, хәрдайым қыздырыү, аз-аздан қыздырыү.

ПРОТАПЛИВАТЬСЯ несов. от жағып қыздырылүү, ысытылүү, хәрдайым қыздырылүү, аз-аздан қыздырылүү.

ПРОТАПТЫВАТЬ несов. см. протоптать.

ПРОТАРАНИВАТЬ несов. см. протаранить.

ПРОТАРАНИТЬ сов. что урыү, соқлыүү, урдырыү, соқлығыстырыү.

ПРОТАСКИВАТЬ несов. см. протащить.

ПРОТАЧИВАТЬ несов. см. проточить.

ПРОТАЩИТЬ сов. 1. кого-что (пронести волоком) алып барыү, көтерип алып етиү, сүреп алып барыү; 2. что, перен. разг. (пронести какую-л. идею) ендириү, еткерү, киргизиү, қабыл алдырыү; 3. кого-что, перен. разг. (подвергнуть критике, осмеянию) сынға алыү, сынаү, кемисин көрсетиү.

ПРОТАЯТЬ сов. ериү, жибиү; снег ~л до земли қар жер көрингенше ериди, қары ерип жер керинди.

ПРОТЕЖЕ м. и ж. нескл. протеже (биреүдиң протекциясынан пайдаланышы адам).

ПРОТЕЖИРОВАТЬ несов. кому протекция етиу.

ПРОТЕЗ м. протез (соғылған қол, аяқ, түс).

ПРОТЕЗИРОВАТЬ сов. и несов. что пропрезлеү, пропрез.

ПРОТЕЭН||ЫЙ прил. протез..., протез жасайтуғын; ~ая мастерская протез мастерской.

ПРОТЕКАНИЕ с. 1. (просачивание) кириү, сызып ағыў, сызып ётиў; 2. ётиў, барыс, жағдай; ~ болэзни кеселдиң жағдайы.

ПРОТЕКА||ТЬ несов. 1. (о реке, ручье) ағыў, ағып ётиў; Амұ-Даръя ~ет по территории Каракалпакии Эму дөрдя Каракалпакстаның жеринен ағып ётеди; 2. (просачиваться) кириү, сызып ағыў, сызып ётиў; водá ~ет в лóдку суу қайықка сызып ётеди; 3. (пропускать water) суу ётиў, ёткериў, жибериў; крýша в сарape ~ет сарайдың төбесинен суу ётеди; 4. ётиў, ётип барыў; болэзнь ~ет без осложнений кесел асқынбай ётип барады; 5. перен. (о времени) ётий.

ПРОТЕКТОРАТ м. протекторат (колониальлық бағынышылықтың бир формасы).

ПРОТЕКЦИОНИЗМ м. протекционизм (1. эк. капиталистлик елларде сырт елден келген товарларга қымбап бажы белгилей системасы; 2. разе. өзиниң танысларын, жақынларын хызметке алый системасы).

ПРОТЕКЦИОНИСТ м. протекционист (протекционизмың тарепдары).

ПРОТЕКЦИОНИСТСК||ИЙ прил. эк. протекционистлик, протекционизмлик; ~ая политика протекционистлик сиясат.

ПРОТЕКЦИЯ ж. протекция (бираудың жумысларын питириў шын екинши адам тарепинен ётилген қаңдерлерлик).

ПРОТЕКШИЙ 1. прич. от протечь; 2. прил. (минувший) ёткен, ётип кеткен.

ПРОТЕЛЕГРАФИРОВАТЬ сов. что, кому и без доп. телеграф арқалы хабарлау, телеграф арқалы билдириў.

ПРОТЕЛЕФОНИРОВАТЬ сов. что, кому и без доп. телефон арқалы хабарлау, телефон арқалы билдириў.

ПРОТЕРЁТЬ сов. что 1. (продырявить) сүйкелеп тесиў, ысылап тесиў, сүйкелеп жыртыў; ~ бумагу резинкой қағазды резинка менен ысылап тесиў; ~ подшывы аяқ кийимниң ултасын сүртп тазалау; 2. (прочистить) сүртп тазалау, ысылап тазалау; ~ окно тряпкой айнекти шуберек пенен сүртп тазалау; 3. түрпиге қырыў, түрпиден ёткериў; ~ морковь геширди түрпиге қырыў; ♦ ~ глаза қозини уйқалай.

ПРОТЕРЁТЬСЯ сов. сүйкелип тесилиў, ысылап тесилиў, сүйкелип жыртылыў; брики ~ёрлисі шалбар ысылап жыртылды.

ПРОТЕРТЫ||Й 1. прич. от пртерёть; 2. прил. түрпиге қырылған, түрпиден ёткенилген; ~е йблоки түрпиге қырылған алмалар.

ПРОТЕСТ м. 1. (решительное возражение) наразылық, наразышылық, қарсылық; демонстрация ~а наразылық билдириў демонстрациясы; выступить с ~ом қатты наразылық көрсетип сейлеў, наразылық билдириў; 2. юр. қарсы болыў, қарсылық көрсетиў; ~ прокурора прокурорлық қарсылық көрсетиў; 3. фин. протест; предъ-

явить вéксель к ~у вексельди протест көрсетиүге усыныў.

ПРОТЕСТАНТ м. рел. протестант (протестантлықтың тарепдары).

ПРОТЕСТАНТКА женск. от протестант.

ПРОТЕСТАНТСК||ИЙ прил. рел. протестант..., протестантлық; ~ая цéрковь протестантлық ширкеу.

ПРОТЕСТАНТСТВО с. рел. протестантлык (XVI ғасирдеги реформацияға байланысы католик дининен айрылып шыккан христиан диншилдериниң улыма аты).

ПРОТЕСТОВАТЬ несов. против чего и без доп. наразылық билдириў, қарсы болыў, қарсылық билдириў; ~ против гоники вооружённый куралланыўға қарсы наразылық билдириў.

ПРОТЕЧЬ сов. см. протекать.

ПРОТИВ предлог с род. п. 1. (напротив) қарсында, қарсы алдында; ~ добма — сад жайдың қарсында — бағ; друг ~ друга бири-биринин қарсында; 2. (навстречу) қарсы, қарсы жағына; идти ~ вётра самалдың ерине қарсы жүриў; плыть ~ текеңия ағысқа қарсы жузиў, ерге жүзиў; 3. (наперек, вопреки) қарамастан, күткенинине қарсы; ~ ожидания күткенине қарама-қарсы; 4. (враждебно по отношению к кому-чemu-л.) қарсы; он настроен ~ меня ол маган қарсы бейимлескен; 5. (от) қарсы; лекарство ~ ревматизма ревматизме қарсы дәри; 6. (по сравнению) қарағанда; рост продукции ~ прошлого года ёткен жылғыға қарағанда енимин есіиў; 7. в знач. сказ. қарсы; кто ~? ким қарсы?; ♦ он ничего не имеет ~ ол қарсы емес.

ПРОТИВЕНЬ м. противень, наң қәлип, қанылтыр таба.

ПРОТИВЕЛЬНЫЙ прил.: ~ союз грам. қарсылықты дәнекер.

ПРОТИВИТЬСЯ несов. кому-чemu қарсы болыў, қарсы турыў, қарсы шыныў, наразы болыў, көнбей.

ПРОТИВНИК м. 1. (враг) душпан, жаў, қас; политический ~ сиясий душпан; 2. (соперник) қарсы адам, қарсы жак, бәлес; победить ~а в состязании жарыста қарсы жақты женип шығыў; 3. собир. (неприятель) душпан, жаў, душпан эскери; разбить ~а жаўды қыратыў.

ПРОТИВНИЦА женск. от противник 1, 2.

ПРОТИВНО I предлог с дат. п. (против) қарсы; поступить ~ сюести ҳұжданга қарсы ис қылыш.

ПРОТИВНО II 1. нареч. (отвратительно) жеркениш, жеркенишли, жақлас, жексурин; мне ~ маған жеркенишли; 2. в знач. сказ. безл. жеркенишли; слушать ~ тыңлауға жеркенесең.

ПРОТИВНЫЙ I прил. 1. (противоположный) қарама-қарсы, қарсы; 2. (враждебный, противоречящий) қарсы, қарама-қарсы; ~ые стороны қарама-қарсы тареллер; ~ый закону закона қарама-қарсы келетүғын; 3. в знач. сущ. с. противное қарама-қарсылық; утверждать ~ое қарама-қарсы нәрсени мақуллау; доказа-

зательство от ~ого қарама-қарсылықтан басланған дәліл; ♂ в ~ом слу́чае олай болмаса, егер усындаи болмаса.

ПРОТИВНЫЙ II прил. (отвратительный, гадкий) жаман, жағымсыз, жақпас, жеркениш, түршы; ~ вкус лекарства дәрнің жағымсыз дәмі.

ПРОТИВО- қоспа сөзлердің тәмәндеғи мәндерди аңлататығын биринши болегі: 1) бир нарасеге қарсы деген мәнини, мыс.: противотанковый танкка қарсы; 2) қарсы, қас, мыс.: противовообщественный жемійетшилике қарсы; 3) қарсы келетүгін, сәйкес келмейтуғын, мыс.: противозаконный законға қарсы.

ПРОТИВОАЛКОГОЛЬНЫЙ прил. алкоголь қарсы, алкогольға қарсы коллагенлагуын.

ПРОТИВОАТОМНЫЙ прил. атом қуалының тасирине қарсы; ~ая зашытта атом қуалының тасирине қарсы қорғаныў.

ПРОТИВОБОРСТВО с. қарсы турыұшылық, қарсы гүресиүшилик.

ПРОТИВОБОРСТВОВАТЬ несов. кому-чemu қарсы турыў, қарсы гүресиу.

ПРОТИВОВЕС м. 1. тех. противовес (тендеу жүгі); 2. перен. (противоположение) қарсысина, қарсы; в ~ этому буган қарсы.

ПРОТИВОВОЗДУШНЫЙ прил. ҳауа топылысына қарсы; ~ая оборона ҳауа топылысына қарсы қорғаныў.

ПРОТИВОГАЗ м. противогаз.

ПРОТИВОГАЗОВНЫЙ прил. противогаз..., противогазлық; ~ая маска противогаз маскасы.

ПРОТИВОГЛИСТНЫЙ прил. мед. ишек күртіна қарсы, күртты тусиретуғын.

ПРОТИВОГНОЛОСТНЫЙ прил. ширіүгे қарсы, ширитнейтуғын, ширіуден сақлайтуғын.

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ с. қарсылық, қарсы ис, қарсы ҳарекет; оқаýывать ~ қарсы ҳарекет етиў.

ПРОТИВОДЕЙСТВОВАТЬ несов. кому-чemu қарсы ҳарекет етиў, қарсы ҳарекет көрсетиў.

ПРОТИВОЕСТЕСТВЕННОСТЬ ж. тәбий-тый емеслик, тәбийтылыққа қарсылық.

ПРОТИВОЕСТЕСТВЕННЫЙ прил. тәбий-тый емес, тәбийғылыққа қарсы.

ПРОТИВОЗАКОННО нареч. заңға муýапық емес, законға қарсы, заңға сыймаслық түрде действовать ~ заңға сыймаслық түрде ҳарекет етиў.

ПРОТИВОЗАКОННОСТЬ ж. заңға муýапық емеслик, законға қарсылық, заңға сыймаслық.

ПРОТИВОЗАКОННЫЙ прил. заңға муýапықсыз, законға қарсы, заңға сыймайтуғын; ~е действие заңға сыймайтуғын ҳарекетлер.

ПРОТИВОЗАЧАТОЧНЫЙ прил. мед. бала болыға қарсы, жүкли болыға қарсы.

ПРОТИВОЛЕЖАЩИЙ прил. қарсылас, қарсыда жатқан, қарсы жатқан, қарсы жақтағы, қарама-қарсы жатқан; ~ уголь мат. қарама-қарсы жатқан мүйеш.

ПРОТИВОПОЖАРНЫЙ прил. өртке қарсы; ~е мероприятие өртке қарсы илажлар.

ПРОТИВОПОКАЗАНИЕ с. 1. юр. қарсы көрсетиў, көрсетиўине қарсы, қарсы гүүа; 2. мед. жақпаўшылық, зиянлылық, ем болмайтуғынылық.

ПРОТИВОПОКАЗАННЫЙ прил. мед. жақпайтуғын, зиянлы, ем болмайтуғын.

ПРОТИВОПОЛОЖЕНИЕ с. см. противопоставление.

ПРОТИВОПОЛОЖИТЬ сов. см. противопоставить.

ПРОТИВОПОЛЖНОСТЬ ж. 1. (несходность, различие) қарсылық, қарама-қарсылық, үқсамағанлық; ~ь взглядов көз қараслардың қарама-қарсылығы; ~ь мнений пикирлердин қарама-қарсылығы; 2. перен. үқсамағанлық; он полная ~ь своему другу ол өзинин достына хеш үқсамайды; 3. филос. қарама-қарсылық; единство и борьба ~ей қарама-қарсылықлардың бирлиги ҳәм гүреси.

ПРОТИВОПОЛЖНЫЙ прил. 1. (расположенный напротив) қарсысЫндағы, қарсысЫнда жатқан, қарсысЫнда турған; ~ый берег аргы жага; ~ая сторона улицы көшениң аргы бети; 2. үқсамаған, бир-бирине қарсы; ~ое мнение бир-бирине қарсы пикир; ~ые взгляды бир-бирине қарсы болған көз қараслар.

ПРОТИВОПОСТАВИТЬ сов. кого-что, кому-чemu 1. (сравнить, сопоставить) тенеу, текестериү, салыстырыу, салыстырып қарау; 2. қарсы қойыў, қарама-қарсы қойыў; ~ себя коллективу ол өзин коллективке қарсы қойды.

ПРОТИВОПОСТАВЛЕНИЕ с. 1. (сравнение) тенеу, текестериү, салыстырыу, салыстырып қарау; 2. қарсы қойыў, қарама-қарсы қойыў; ~ себя коллективу өзин коллективке қарсы қойыў.

ПРОТИВОПОСТАВЛЯТЬ несов. см. противопоставить.

ПРОТИВОПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫЙ прил. ҳүкиметке қарсы қойылған, ҳүкиметке қарсы қаратылған.

ПРОТИВОРЕЧИВОСТЬ ж. қарама-қарсылық, қарсы келиүшилик, қайши келиүшилик; ~ показанный көрсетиўлердин бир-бирине қарсы келиүшилиги.

ПРОТИВОРЕЧИВЫЙ прил. қарама-қарсы келетуғын, қарсы келетуғын, қайши келетуғын; ~е сведения қарама-қарсы келетуғын мағлұмматлар; ~е показания свидетелей гүйалдардың бир-бирине қарсы келетуғын көрсетиўлери.

ПРОТИВОРЕЧИЕ с. 1. қарама-қарсылық, қайши келиүшилик, бир-бирине қарсы келиүшилик; власть в ~е қарама-қарсылыққа ушырау; 2. мн. противоречия қарама-қарсылық, қайши келиүшилик, бир-бирине сәйкес келмеүшилик; внутренние ~и ишки қарама-қарсылыклар; классовые ~я классы қарама-қарсылыклар; 3. (высказывание, поступок против кого-чего-л.) қарсы болыўшылық, қарсы айттышылық, қарсы шығыўшылық; он не терпит ~я ол өзине қарсы айтқанды жек көреди.

ПРОТИВОРЁЧИТЬ несов. кому-чemu 1. (возражать, не соглашаться) қарсылық көрсетиүй, қарсы шығыў, қарсыласыў, қарсылық етиү, қарсы сейлеў; он мне всегда ~ ол магап берхә қарсы сәйлейди; 2. (не соответствовать) қарсы келиү, қайши келиү, туўра келмей; ~ действительности дақылдатық қарсы келиү.

ПРОТИВОСТОЛБЯЧНЫЙ прил. мед. сиреспе кеселине қарсы; ~ая прививка сиреспе кеселине қарсы исленгев шанышыў.

ПРОТИВОСТОЯНИЕ с. астр. противостояние (*Күннег қарама-қарсы турган алемдеги планеталардың түркү*).

ПРОТИВОСТОЯТЬ несов. кому-чemu қарсыласыў, төтепки берүй, шыдам берүй.

ПРОТИВОТАНКОВЫЙ прил. танкке қарсы; ~ое ружьё танкке қарсы мылтык; ~ый ров танкке қарсы ор.

ПРОТИВОТУБЕРКУЛЕЗНЫЙ прил. ту беркулэзге қарсы, екпе аўырыуға қарсы.

ПРОТИВОХИМИЧЕСКИЙ прил. химиялық урысқа қарсы; ~ая оборона химиялық урысқа қарсы корғаныў.

ПРОТИВОЦИНГОТНЫЙ прил. мед. цинга кеселине қарсы.

ПРОДВОЯДИЕ с. 1. мед. зәхәрге, уұға қарсы (дәри); 2. перен. шара (*унамсыз, жақпайтуын нарасеге қарсы қолланылатуын ила же*).

ПРОТИРАНИЕ с. сүртиү, сыпрыү, тазалаү, аршыў; ~ бокон эйнеклерди сүртиү.

ПРОТИРАТЬ несов. см. протереть.

ПРОТИРАТЬСЯ несов. см. протереться.

ПРОТИСКАТЬСЯ сов. разг. қысылып етиү, қағысып кириү; ~ к выходу шығыў аўызга қарай қысылып барыў.

ПРОТИСКИВАТЬ несов. см. протиснуть.

ПРОТИСКИВАТЬСЯ несов. см. протиснуть и протискаться.

ПРОТИСНУТЬ сов. кого-что, разг. сүғыў, тығыў, итерип еткериү, тығып апарыў; ~ руко күда-л. қолды сүғыў, қолды тығыў.

ПРОТИСНУТЬСЯ сов. сүғылыш, тығылыш, итерисип етиү, тығысып етиү;

~ сквозь толпұ көпшиликтин арасынан тығысып етиү.

ПРОТКНУТЬ сов. кого-что, чем шанышыў, шанышп тесиү, түйреў, тесип алыш, тесип еткнизиў.

ПРОТО- қоспа сезлердиң тәмендеги манилерге сәйкес келетуын биринши белеги: 1) дәслеки, биринши, негизги, мыс.: протопт дәслеки үлги, негизги үлги; 2) жоқарғы, бас, ең жоқарғы, мыс.: протодъякон протодьякон.

ПРОТОК м. 1. (отвержение русла реки) тармақ, сала; 2. анат. канал; жётчный ~ от каналы.

ПРОТОКА ж. см. проток 1.

ПРОТОКОЛ м. в разн. знач. протокол; ~ партийного собрания партия жыйналысының протоколы; составить ~ на кого-л. бирдейдиң устинен протокол дүзүй.

ПРОТОКОЛИРОВАТЬ сов. и несов. что протокол жазыў, протоколға киргизү.

ПРОТОКОЛЬНЫЙ прил. протокол... **ПРОТОЛКАТЬ** сов. кого-что, разг. жылыстырып апарыў, итерисип киргизиў. **ПРОТОЛКАТЬСЯ** сов. 1. разг. (пролезть, пробраться) қысылып етиү, соқылысып етиү; 2. прост. (проходить без цели) ейтүр журий, қарап журий.

ПРОТОЛКНУТЬ сов. кого-что итерип апарыў, итерип киргизип жибериў; ◊ ~ дёло жумысты алға илгерилетиү, жумысты тезлетиү.

ПРОТОЛКНУТЬСЯ сов. см. протолкаться.

ПРОТООН м. физ. протон (атом ядроның составына киретүгүн электр заряды).

ПРОТОПИТЬ I сов. что от жағыў, қызыдырыў, жылтырыў; ~ печь печьке от жағыў, печти қызыдырыў.

ПРОТОПИТЬ II сов. что (сало, масло и т. п.) еритиү, күйдирүй.

ПРОТОПИТЬСЯ сов. жанып болыў, жанып питиү; печь ~лась печь жанып болды.

ПРОТОПЛАЗМА ж. биол. протоплазма (*хадынанат ҳәм асымлик клеткаларының негизин қурашы зат*).

ПРОТОПТАТЬ сов. что 1. (дорожку, тропинку и т. п.) журип жол салыў, журип соңпақ салыў, журип жол етиү; 2. (протереть) төпкілеў, басқылаў; ~ көвөр галыны басқылаў.

ПРОТОРГОВАТЬ сов. 1. что, разг. (понести убытки) баҳасынан арзан сатыў; 2. чем и без доп. (какое-л. время) сатыў, саудаласыў; ~ целый день күн бойына саудаласыў.

ПРОТОРГОВАТЬСЯ сов. разг. 1. (потерпеть убытки) зиян етиў, зиянға қалыў, зәдел көриў; 2. сауда етисинү, саудаласыў, саудаласып түрү; ~ целый час бир saat дауамында саудаласып түрү.

ПРОТОРЕННЫЙ 1. прич. от проторить; 2. прил. көп жүрилген, дангыр; ~ая дорожка 1) (наезженная, протоптанная) дангыр жол, көп жүрилип тегисленген жол; 2) перен. (привычный, лёгкий путь) синалған жол, хәммеге белгилі жол.

ПРОТОРИТЬ сов. что ашыў, жасаў, салыў; ~ дорожу жол ашыў, жол салыў.

ПРОТОРЧАТЬ сов. разг. соррыптып түрү, соррыптып шығып түрү.

ПРОТОРЯТЬ несов. см. проторить.

ПРОТОТИП м. прототип, дәслепки үлги, негизги үлги.

ПРОТОЧИНА ж. 1. разг. (червоточна) үорт жеген ойық, желинген кемтип; 2. (скважина, промытая водой) тик тесик.

ПРОТОЧИЙТЬ сов. что 1. тех. (токарным инструментом) тесиү, тесип ашыў; 2. (пространство) желинип тесилиү, кемирип тесилиү; моль ~ла одёждуди күйе жеп тести; 3. (промыт — о текущей воде) ойыў, жуып кетиў, ашыў, жырыў, жырып жибериў, тесип кетиў.

ПРОТОЧНЫЙ прил. ағын, ағып туратуын; ~ая вода ағын суў; ~ый пруд устинен суў етип туратуын дауыз.

ПРОТРАВА ж. 1. см. проправливание; 2. хим. проправа (боялатуын материал

лар ушын қолланылатуғын зат); 3. (в гра-
вёрном деле) ойып кететүгүн нөрсө.

ПРОТРАВИТЕЛЬ м. с.-х. 1. (препарат) проправитель, уұлағыш, уұлайтуғын дәрі (түкүмдөң дәрилел тазалай ушын қолланылатуғын зат); 2. (машина) дәрилеуші машина.

ПРОТРАВИТЬ сов. что 1. (выжечь кислотой) ойып нағыс салыў, кислота менен күйдирип нағыслаў; ~ узбр на мёди мысқа кислота менен ойып нағыс салыў; 2. (обработать проправой) бояў, ийлеў, ойыу (химиялық зат арқалы); ~ көжү тери-ни ийлеў; 3. с.-х. (обеззаразить) дәрилеў; ~ зернö түкүмдөң дәрилеў.

ПРОТРАВЛИВАНИЕ с. 1. (кислотой) ойып нағыс салыў, кислота менен күйдирип нағыслаў; 2. (напр. коожи) бояў, ийлеў, ойыу (химиялық зат арқалы); 3. с.-х. дәрилеў; ~ семян с.-х. түкүмдөң дәрилеў.

ПРОТРАВЛИВАТЬ несов. см. пропра-
вить.

ПРОТРАВОЧНЫЙ прил. с.-х. дәри-
леуші; ~ая машина дәрилеуші машина.

ПРОТРЕЗВЁТЬ сов. разг. мәсткити тар-
катыу, мәслиги тарқаў, езине келиў,
мәслигинен айығыў.

ПРОТРЕЗВИТЬ сов. кого мәслигин тар-
катыу, езине келтириў, мәслигинен айық-
тырыу.

ПРОТРЕЗВИТЬСЯ сов. мәслик тарқаў,
езине келиў, мәслигинен айығыў.

ПРОТРЕЗВЛÉНИЕ с. мәслик тарқаў,
езине келиў, мәслигинен айығыў.

ПРОТРЕЗВЛЯТЬ несов. см. пропрэзви-
ть.

ПРОТРЕЗВЛЯТЬСЯ несов. см. пропрэзви-
ться.

ПРОТРУБИТЬ сов. что и без доп. гернай
шертиу, гернай шертип сигнал беріу;
◊ ~ ушы қулақтың тынышын алыў, маза-
сын алыў.

ПРОТРЯСТИСЬ сов. разг. солқылдыға
түсіу, езилип қалыў (арбада ҳам машинада
жүргендө).

ПРОТУБЕРАНЕЦ м. астр. протубера-
нец (Күннің бетине қайнаң қызып шыққан
нұры).

ПРОТОХАТЬ несов. см. проптухнуть.

ПРОТУХНУТЬ сов. порсып кетиў, сасыў,
ирип-ширип зая болыў.

ПРОТУХШИЙ 1. прич. от проптухнуть;
2. прил. порсып кеткен, ашыган, зая бол-
ған, сасыған; ~ее яйбօ ашыган мәйек.

ПРОТЫКАТЬ несов. см. пропткнуть.

ПРОТЯГИВАТЬ несов. см. проптянуть 1, 2.

ПРОТЯГИВАТЬСЯ несов. см. проптянуть-
ся 1, 2, 3.

ПРОТЯЖЕНИЕ с. 1. (расстояние) ара,
аралық, узақлық, қашықлық, бойы, узын-
лық; ~е в длину узынлық; ~е в ширину көңислик аралығы; 2. (промежу-
ток времени) даұмы, иши, бойы; ~а ~ не скольких лет бир неше жыллар
даұмында.

ПРОТЯЖЕННОСТЬ ж. см. проптажение 1;
дорога ~ю свыше пятидесяти километров
аралығы ели километдрен аслам жол.

ПРОТЯЖНО нареч. созып, узыннан-узак;
говорить ~ созып сейлеў.

ПРОТЯЖНОСТЬ ж. созылғанлық, со-
зыңылғанлық.

ПРОТЯЖНЫЙ прил. созылған, узақ; ~
стон узақ ыңғылды; говорить ~м гло-
сом созылған даұыс пенен сөйлеў.

ПРОТЯНУТЬ сов. 1. что узатыў, созыў:
~ть кому-л. руку биреүге қол узатыў;
~ть ноги 1) аяқ узатыў, аяқ созыў;
2) перен. разг. (умереть) дүньядан қайтыў,
өлиү, қазаланыў; он ~л книгу брату
ол ағасына китапты узатты; 2. что (натя-
нунье) кериў, тартыў; ~ть телефонную
линию телефон линиясын тартыў; 3. что
(затянутъ, растянуть) узаққа созыў;
~ть время узакты узаққа созыў; 4. что
(заставить долго зевчать) созыў, соза-
бериў, созып шығара бериў; ~ть ноты
нотаны созыў; 5. что и без доп., разг.
(прожить) жасаў; этот больной долго не
протянет был науқас узақ жасамас.

ПРОТЯНУТЬСЯ сов. 1. созылыў:
к нему ~улисы чын-то руки оған қарай
биреүдің қолы созылды; 2. созылып кетиў,
узақлап кетиў, узын-шубай жайылып жа-
тыў; дорога ~лась на сотни километров
жол жүзлеген километрлерге созылып
кетти; 3. разг. (вытянуться) созылып
жатыў; ~ться на диване диванда созылып
жатыў; 4. разг. (продлиться) ўакты узайыў,
узаққа сүриў, узаққа созылыў; сколько
протянеется еще эта работа — неизвестно
бул жұмыстың еле қанша узаққа созыла-
туғын белгисиз.

ПРОУЛОК м. прост. проулок, кишкене
кешес, тар кеше.

ПРОУЧИТЬ сов. 1. кого-что (наказать)
тамбисин беріу, урысыў, кейиў; 2. что
оқып үйрениў, оқытып үйретиў; он ~л
уроки весь день ол күни бойы сабакларын
оқыды.

ПРОУЧИТЬСЯ сов. оқып алыў, оқып
шығыў; он ~лся в школе семь лет ол мек-
тепте жети жыл оқыды.

ПРОУШИНА ж. үңғы; ~ топорá балта-
ның үңғысы.

ПРОФ қоспа сөзлердің төмөндеги ма-
ниларға сәйкес келетүгүн биринши болеги:
1) «касп», «каспике байланыслы», мыс.: проф-
болезни кәсипке байланыслы аүырылар;
2) «профсоюз», мыс.: профдвижение проф-
союз хәрекети.

ПРОФАКТИВ м. (профсоюзный актив)
профактив (профсоюз активи).

ПРОФАН м. надан, самсам.

ПРОФАНАЦИЯ ж. кемситнү, қәдириң
кетириү, хорлау; ~ науки илимниң қәди-
рин кетириү.

ПРОФАНИРОВАТЬ сов. и несов. что
кемситиў, қәдириң кетириў, хорлау.

ПРОФАШИСТ м. фашизмниң тәрепдары,
фашизмниң мәпин қорғауышы.

ПРОФАШИСТСКИЙ прил. фашизмниң
терепин жақалайтуғын, фашизмниң мәпин
қорғайтуғын.

ПРОФБИЛЕТ м. (профсоюзный билет)
профильт (профсоюз билети).

ПРОФБЮРÖ с. нескл. (бюро профсоюз-
ной организаций) профбюро (профсоюз
шөлкеминиң бюросы).

ПРОФГРУППА ж. (профсоюзная группа) профгруппа (профсоюз группасы).

ПРОФДВИЖЕНИЕ с. (профессиональное движение) профсоюз ҳарекети.

ПРОФЕССИОНАЛ м. профессионал, кәсипшил; певәц-~ кәсипшил қосыкша.

ПРОФЕССИОНАЛИЗМ м. 1. кәсипшиллик; 2. лингв. профессионализм (белгили бир профессиядагы адамларға тан сөйлеү обороты).

ПРОФЕССИОНАЛКА женск. от професионал.

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ прил. 1. (связанный с профессией) кәсиплиқ, кәсипке байланыслы; ~ое заболевание кәсиплик аўырыў; 2. профессионал; ~ый революционер профсоюзный революционер.

ПРОФЕССИЯ ж. кәсип, өнер, көр; по ~и кәсиби бойынша; он по ~и врач ол кәсиби бойынша врач; выбор ~и кәсип таңлау; получить ~ю өнер ийелеп шығыў; перемеять ~ю кәсибин өзгертий; овладеть новой ~ей жаңа касип ийелеў.

ПРОФЕССОР м. профессор.

ПРОФЕССОРСКИЙ прил. 1. профессорлық; ~ое звание профессорлық атак; 2. в знач. сущ. ж. профессорская профессорлар өжиреси.

ПРОФЕССУРА ж. 1. (звание, должность) профессура, профессорлық; 2. собир. профессорлар.

ПРОФИЛАКТИКА ж. 1. мед. профилактика (кеселдиң алдын алыў, ден саўлықты сақлау илажаларын ислеў); 2. тех. профилактика (алдын алыў шаралары); ~и ремонт автомашин автомобиналардың профилактикасы ҳәм ремонты.

ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЙ прил. 1. мед. профилактикалық; ~е средства профилактикалық шаралар; 2. тех. профилактикалық; ~и осмотр машин автомобиналарды профилактикалық көздөн өткериў.

ПРОФИЛАКТОРИЙ м. мед. профилакторий (дәрилеў профилактикалық мәкеме).

ПРОФИЛЬ м. 1. (вид сбоку) профиль, бир қырыннан, қантал көриниси, қанталдан көринис; 2. тех. (вертикальное сечение) профиль (бир нарасиң ортасынан кесилгенде көриниси); ~и путың жолдың профили; 3. (совокупность основных черт) профиль; ~и писателя жазыўшының профили.

ПРОФИЛЬРОВАТЬ сов. что сузиў, слеў, ирилеў, елеп өткериў.

ПРОФИЛЬРОВЫВАТЬ несов. см. профильтировать.

ПРОФКОМ м. (профсоюзный комитет) профком (профсоюз комитети).

ПРОФОРГ м. (профсоюзный организатор) профорг (профсоюз шөлкемлестириүшиси).

ПРОФОРГАНИЗАЦИЯ ж. (профсоюзная организация) профсоюз шөлкеми.

ПРОФОРМ ж. разг. проформа, сыртқы көрнис, кезаба; для ~ы кезаба ушын.

ПРОФСОЮЗ м. (профессиональный союз) профсоюз (кәсипшилдер аўкамы).

ПРОФСОЮЗНЫЙ прил. профсоюз...; ~ая организация профсоюз шөлкеми; ~ый билет профсоюз билети.

ПРОХАДЖИВАТЬСЯ несов. см. пройтись. **ПРОХВАТИТЬ** сов. кого-что, разг. этил кетиў; мороз ~л меня до костей аяз жети жүйеме дайин этил кетти.

ПРОХВАТЫВАТЬ несов. см. прохватить.

ПРОХВОРАТЬ сов. разг. кеселленүү, аўырып қалыу, наукасланып қалыу, сыркасланыу; он ~л три недели ол уш ҳәпте кеселленди.

ПРОХВОСТ м. бран. газзап, ҳарамзада.

ПРОХЛАДА ж. салқын, салқынылық, қоңыр салқын; вечерняя ~а кешки салқын; повёяло ~ой ҳаўя салқынланды.

ПРОХЛАДЕЦ м.: с ~цем разг. жай-парахат, жан қынамай, эсте-акырын; работать с ~цем жан қынамай ислеў.

ПРОХЛАДИТЕЛЬНЫЙ прил. жүрек суұтатуғын; ~е напитки жүрек суұтатуғын ишимликлер.

ПРОХЛАДИТЬСЯ сов. разг. салқынлана.

ПРОХЛАДНО 1. нареч. суұттырақ, салқын; 2. безл. в знач. сказ. (о погоде) салқын; на улице ~ дала салқын; 3. безл. в знач. сказ. (об ощущении холода) суұық, аяя; в этом пальто мне ~ был пальто менен аязлайман; 4. перен. (безразлично) салқын караў, суұық қараў.

ПРОХЛАДНЫЙ прил. 1. салқын; ~ое утро азанты салқын; 2. перен. әхмийетсиз, салқын қараў, суұық қараў; ~ое отишение к төвәрищу жолдасина салқын қараў.

ПРОХЛАДЦА ж. см. прохладец.

ПРОХЛАДАТЬСЯ несов. разг. 1. см. прохладиться; 2. перен. (медлитъ) кешкитириў, асықпаў, суұтып жибериў; 3. перен. (бездельничать) босқа ўақыт өткерниў, бийкар журиў.

ПРОХОД м. 1. (действие) этиў, жүрип этиў; 2. (место) откел, этиў орны, отетуғын жер; горный ~ таў откели; ўзкий ~тар откел; ♀ зайдний ~ анат. улкен деректесиги; нет ~а, нет ~у от кого-чего-л. жол бермейди; не давать ~а, не давать ~у кому-л. биреүге тынышылк бермеў, биреүди байзар этиў, биреүди мазасын алыў.

ПРОХОДИМЕЦ м. разг. жарамас, саяқ.

ПРОХОДИМОСТЬ ж. 1. этиў мүмкіншіліги; ~ болота батпақтың этиў мүмкіншілігі; 2. тосянылыктан этиў үқыпсылыты, жол жүриү үқыпсылығы; ~ трактора трактордың жол жүриү үқыпсылығы; 3. мед. откериү үқыбы, жүритүү үқыбы; ~ кишкок ишеклердин откериү үқыбы.

ПРОХОДИМЫЙ 1. прич. от проходить I; 2. прил. (доступный для прохода) этилетүү, этиүгэ болатуғын; ~ое болото этиўге болатуғын батпақлық.

ПРОХОДИТЬ I несов. 1. см. пройти; 2. (пролегать) этиў, дорожка ~одит по лесу жол тогай арқалы өтеди.

ПРОХОДИТЬ II сов. разг. 1. (некоторое время) қыдырыў, гезиў, откериў; он три часы ~л по улице ол уш саатты көшеде жүрип откериди; 2. (о механизмах) жүриў,

ислеў, журип түрү; часы ~ли только месяц саат тек бир ай гана жүрди.

ПРОХОДКА ж. горн. кен қазыў.

ПРОХОДНОЙ прил. 1. откел, отилетуны, отетуғын; ~ двор откел есик; 2. в знач. сущ. ж. проходная отиү будкасы.

ПРОХОДЧИК м. горн. кен қазыўчи.

ПРОХОДЯЩИЙ 1. прич. от проходить I; 2. в знач. сущ. м. проходящий журип туратуғын, отиү туратуғын.

ПРОХОДЖЕНИЕ с. отиү, журип отиү.

ПРОХОДЖИЙ м. жолаушы.

ПРОХРИПЕТЬ сов. что и без доп. кырылдау.

ПРОЦВЕТАНИЕ с. гүллениү, гүллеу, рајажланыў.

ПРОЦВЕТАТЬ несов. гүллениү, гүллеу, рајажланыў.

ПРОЦЕДЕРЫ сов. что сүзиү, сүзин откерү; ~ молокб сүтти сүзип откерү; ⚡ ~ сквозь зўбы тисленин мыңқылдан сойлеу.

ПРОЦЕДУРА ж. 1. (порядок выполнения) процедура, тәртип; ~а голосование дауыс берүү тартиби; 2. мед. процедура, емлениү; ходить на ~ы процедурага барыу, емленигүе қатнау.

ПРОЦЕДИВАТЬ несов. см. процедить.

ПРОЦЕНТ м. в разн. знач. процент; простые ~ы эпиүайы процентлер; сложные ~ы қоспа процентлер; четыре ~а дохода доходтың төрт процента; выполнить план на сто два ~а планды бир жүз еки процент орынлау.

ПРОЦЕНТНЫЙ прил. процент..., процентли; ~ые бумаги процентли қағазлар; ~ое исчисление процент есабы; ~ое содержание желёза в рудё рудадагы темирдин процентли мүедары.

ПРОЦЕСС м. 1. процесс; производственный ~ ендирис процесси; учёбно-воспитательный ~ оқыу-тәрбия процесси; в ~е исследование изертлеудиң барысында; в ~е работы жумыстың барысында; 2. мед. процесс (кеселдиң барысы); ~ в лёгких окпедеги процесс; 3. юр. процесс (суд исперин қараудың нызам бойынша белгиленген тартиби); уголовный ~ жинаят процесси, қылымыс процесси; показательный ~ корсетиү процесси; выиграть ~ процессти утыу.

ПРОЦЕССИЯ ж. процессия (көп адам жыналған салтанатлы жүрүс); похоронная ~ жерлеү процессияси.

ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ прил. юр. процессуаль, процессуальлық; ~ое право процессуаль хукук.

ПРОЦИТИРОВАТЬ сов. кого-что цитата, цитата келтириү.

ПРОЧЕРК м. 1. (действие) сзызыу, сзызып белгилеу; 2. (в графе) сзызык.

ПРОЧЕРКИВАТЬ несов. см. прочеркнуть.

ПРОЧЕРКНУТЬ сов. что сзызыу, сзызып белгилеу.

ПРОЧЕРТИТЬ сов. 1. что сзызыу; ~ть кривую ийрек сзызык сзызыу; 2. что и без доп. (некоторое время) сзызыу менен шуғылланыў, сзызыу менен ўақыт откериү; я ~л весь день мен бүгинги күнди сзызыу менен откердим.

ПРОЧЕСАТЬ сов. что 1. тарау, түтиу; ~ шерсть жүн түтиу; 2. перен. қарап шығыу, тинтип шығыу; ~ лес тогайдың ишин қарап шығыу.

ПРОЧЕСТЬ сов. разг. см. прочитать 1, 3, 4.

ПРОЧЕСЫВАНИЕ с. 1. тарау, түтиу; ~ волокна талышты тарау, мамыкты тарау; 2. перен. қарап шығыу, тинтип шығыу.

ПРОЧЕСЫВАТЬ несов. см. прочесать.

ПРОЧИЙ прил. 1. басқа, өзге, бетен; 2. в знач. сущ. мн. прочие басқалар, бетендер; ⚡ между ~им айткандай, деген мепен де, солай болса да; и ~ее хәм басқалар; помимо всего ~его булардан басқа да, булардан тыскары.

ПРОЧИСТИТЬ сов. что тазалау, аршыу, сыпырыу; ~ печиную трубу морыны тазалау; ~ желудок мед. ишекти тазалау.

ПРОЧИСТКА ж. тазалау, аршыу, сыпырыу.

ПРОЧИТАТЬ сов. 1. кого-что оқыу, оқып шығыу; ~ть рассказ гүрринди оқып шығыу; 2. что и без доп. (некоторое время) оқыу менен откерү; он ~л всю ночь ол түнді оқыу менен откерди; 3. что баянлау, айттып берүү; ~ть наизусть стихотворение қосыкты ядтав айттып берүү; 4. что айттыу, берүү, оқыу; ~ть нотацию потация оқыу; 5. что оқыу; ~ть курс лекций лекциялар курсын оқыу.

ПРОЧИТАВАТЬ несов. см. прочитать 1.

ПРОЧИТЬ несов. кого-что алдын ала болжау, ким бурыннан болжау, ким бурыннан уйгарыу; его ~ат в председательны ким бурыннан баслыкца уйгарады.

ПРОЧИЩАТЬ несов. см. прочистить.

ПРОЧНО нареч. беккем, берк, нық, мықы.

ПРОЧНОСТЬ ж. 1. беккемлик, берклик, мықылкы, мықыллык; ~таки гезлемениц беккемлиги; 2. перен. (устойчивость) беккемлик, тураклылык, шыдамлылык.

ПРОЧНЫЙ прил. 1. (крепкий) беккем, берк, нық, мықы; ~ая ткань беккем гезлеме; 2. перен. (устойчивый) беккем, тураклы, шыдамлы; ~ый мир беккем парахатылык; ~ая дру́жба беккем дослық; ~ые знания тураклы билим.

ПРОЧТЕНИЕ с. оқыу; ~е курса лекций лекциялар курсын оқыу; возвратить книгу по ~и оқылган китапты тапсырыу.

ПРОЧУВСТВОВАННЫЙ 1. прич. от прочувствовать; 2. прил. сезимли, тәсирли; ~ая речь тәсирли сез.

ПРОЧУВСТВОВАТЬ сов. что 1. (воспринять чувствами) түснүү, сезиү, билиү; 2. (пережить, испытать) бастаң откериү, бастаң кешириү.

ПРОЧЬ 1. нареч. (в сторону от кого-чего-либо) жөнине, белек, өз алдына; уйтى ~өз алдына кетиү; 2. в знач. сказ. (он) жоқ бол, көзиме көринге, жогал, кет, шық; ~ отсюда! бул жерден жоқ бол!; ~ с дорого! жолдан шық!; поди ~! бар көзиме көринге!; ⚡ руки ~! колынды тарт!; не пройдь карсы емеспен; я не пройдь пойдь в театр мен театрға барыуға қарсы емеспен.

ПРОШЕДШИЙ 1. *прич.* от *пройти*; 2. *прил.* (*прошлый, минувший*) *өткен, бурыны; ~ий год* *өткен жыл; ~ей зимой* *өткен қыс, өткен қыста;* 3. *в знач. сущ. с.* *прошёдшее өткен заман, өткен үақыт, өткен үақыялар; ◇ ~ее время грам. өткен мәзәй.*

ПРОШЁНИЕ *с. уст. сораныў, өтиниш, арза бернү; подать ~ арза бернү.*

ПРОШЕЙТАРЫС *сов. что сыйырлау, сыйырланы, сыйырлап сөйлеу, гүбирлениу.*

ПРОШЕСТВИЕ *с.: по ~ и откеннен соң, откеннен кейин; по ~ и одногоб года бир жыл откеннен соң; по ~ и срока мүддеги өткеннен кейин.*

ПРОШИБАТЬ *несов. см. прошибить.*

ПРОШИБИТЬ *сов. разг. 1. что (пробить ударом) урып тесиү, урып сындырыү; 2. кого-что, перен. (пронять) тәсир етиү, өткериү; словами его не ~ибешь орган сез өткере алмайсан; ◇ егб пот ~иб ол тершиди; слеза ~ибла көзинен жас ағып кетти.*

ПРОШИВАТЬ *несов. см. прошить.*

ПРОШИВКА *ж. 1. (действие) тигиү, сырып тигиү, кеклем тигиү; 2. (кружево) шилтер нағыс.*

ПРОШИПЕТЬ *сов. что и без доп. ысылдау, ысырыў, пысырыў.*

ПРОШИТЬ *сов. что 1. тигиү, сырып тигиү, кеклем тигиү; ~ воротник жаганы сырып тигиү; 2. тех. тесиү, тесик ашыў (металдан ислеген детальди).*

ПРОШЛОГОДНИЙ *прил. өткен жылғы, былтыргы жылғы.*

ПРОШЛЫЙ *прил. 1. бурынғы, өткен, илгері, зөзелгі; в ~ом году өткен жылғы, өткен жылы; на ~ой неделе бурынғы ҳәнде; 2. в знач. сущ. с. прошлое өткен үақыт, өткен, бурынғы; в недалёком ~ом жақында өткен; ◇ дёло ~ое в знач. воодн. сл. өткен ис, этип кеткен нәрсе; отойт в ~ое гөнерип кетиү, умытылыш (урп-адем).*

ПРОШЛЯПИТЬ *сов. что, прост. авайламай қалыў, билмей қалыў, аўзын ашын қалыў.*

ПРОШМЫГИВАТЬ *несов. см. прошмыгнуть.*

ПРОШМЫГНУТЬ *сов. разг. жылт етип шығып кетиү, жылт етип кирип кетиү; ~ в дверь есиктен жылт етип кирип кетиү.*

ПРОШНУРОВАТЬ *сов. что шнурлау, тигиў; ~ конторские книги контор китапларын шнурлау.*

ПРОШНУРÓВЫВАТЬ *несов. см. прошнуровать.*

ПРОШПАКЛЕВАТЬ *сов. что жарықларын тығып питеү; ~ стёны дийўаллардың жарықларын тығып питеү.*

ПРОШПАКЛЁВЫВАТЬ *несов. см. прошпаклевать.*

ПРОШТРАФИТЬСЯ *сов. прост. гүналы болыў, айыллы болыў, жазыкли болыў.*

ПРОШТУДИРОВАТЬ *сов. что нұкта үйрениү, жақсы үйрениү, ықлас пепен оқыў.*

ПРОШТУКАТУРИТЬ *сов. что сыйбау, сыйба шығыў; ~ стёны дийўалларды сыйба шығыў.*

ПРОШУМЕТЬ *сов. 1. (произвести шум) шаўкым салыў, шулау, гаўга туўғызыў; 2. перен. (стать известным) белгили болыў, атагы шығыў, даңқы шығыў.*

ПРОЩАЛЬНЫЙ *прил. хошласыў..., хошласатын; ~ концерт хошласыў концерти; ~ привёт хошласыў сөлеми.*

ПРОЩАНИЕ *с. хошласыў, хош айтсын; ◇ на ~ хошласыў алдынан.*

ПРОЩАТЬ *несов. 1. см. простить; 2. повел. накл. прошай хош бол, саў бол; прощайте хош болың, саў болың.*

ПРОЩАТЬСЯ *несов. см. проститься.*

ПРОЩЕ *1. сравнил. ст. от прил. простой I эпиüайы, аңсат; нбвая система машыны гора́здо ~ машинаны жана системасы эдеýир эпиüайы; 2. сравнил. ст. от нареч. просто эпиüайырақ, жецил ирек; он смотрит на это дёло ~ ол бул иске жекилирек қарайды.*

ПРОЩЕЛЫГА *м. и ж. бран. жәдигей, хийлекер, алдаўши.*

ПРОЩЕНИЕ *с. өтиниш, кеширим, кешириү; просить ~я кеширим сораў; прошү ~я кешириңиз.*

ПРОЩУПАТЬ *сов. на ощупы устал көриў, сыйпан көриў; ~ опухоль исикти сыйпан көриў; 2. кого-что, перен. разг. байқастырып көриў, сыйпан көриў.*

ПРОЩУПЫВАТЬ *несов. см. прощупать.*

ПРОЩУПЫВАТЬСЯ *несов. устал көрилий, сыйпан көрилий, барлас көрилий.*

ПРОЭКЗАМЕНОВАТЬ *сов. кого-что экзамен алыў, имтихан алыў; ~ студента студенттен экзамен алыў.*

ПРОЭКЗАМЕНОВАТЬСЯ *сов. экзаменен етиў, экзамен тапсырыў, имтихан тапсырыў.*

ПРОЯВИТЕЛЬ *м. фото проявитель (плёнка, пластинка түсирүлген сүрретти шыгаратын химиялық еритинди).*

ПРОЯВИТЬ *сов. что 1. (обнаружить) көрсетиү, билдириў, пайда болыў; ~ геройизм қаһарманлық көрсетиү; ~ инициативу инициатива көрсетиү; ~ нетерпение сабырсызылқы қылыш; 2. фото шыгарыў; ~ снимок сүрретти шыгарыў; ◇ ~ себя өзин көрсетиү, өзин танытуыш.*

ПРОЯВИТЬСЯ *сов. 1. (обнаружиться) көриниў, билиниў, пайда болыў; у него ~лся интерес к работе онда жумысқа қызығушылық пайда болды; 2. фото шыгарыў; ~ снимок хорошо ~лся сүррет жақсы болып шыкты.*

ПРОЯВЛЕНИЕ *с. 1. көрсетиү, көрсетилюй, көриниў, пайда болыў; ~ изобретательности танқырылыштың көриниү; ~ работы гамхорлық көрсетилюй; 2. фото шыгарыў, шыгарыш.*

ПРОЯВЛЯТЬ *несов. см. проявить.*

ПРОЯВЛЯТЬСЯ *несов. см. проявляться.*

ПРОЯСНЕНИЕ *с. 1. жаўдырау, ашылыў; ожидается ~ погоды хаўапың ашық болыў күтиледи; 2. ашылысыў, түсингерликтер болыў, сергеклениү; ~ сознания естиң сергеклениү.*

ПРОЯСНЕТЬ *сов. жаўдырау, ашылыў; ибо ~ло күн ашилды.*

ПРОЯСНЕТЬ *сов.* жайизү, ашылыу; взор ~л қабагы ашылды.

ПРОЯСНИВАТЬ *несов.* см. прояснить.

ПРОЯСНИВАТЬСЯ *несов.* см. проясниться.

ПРОЯСНИТЬ *сов.* что 1. (*сделать хорошо видимым*) анық көриндириүү, анық көринетугын етиүү, анық етнүү; 2. (*разъяснить*) түсиндидириүү, уғындырыүү, түсиникили етиүү; 3. (*сделать чётким*) ашылыстырыүү, түснепрелекте етиүү, сергеклендириүү; ~ сознание еслин сергеклендириүү.

ПРОЯСНИТЬСЯ *сов.* см. прояснить.

ПРОЯСНИТЬСЯ *сов.* 1. (*стать хорошо видимым*) анық көриниүү, анық болып көришиүү; 2. (*стать ясным, понятным*) түсиниүү, түсивникили болыу, уғыныүү; 3. (*о сознании*) ашылысыүү, түснепрелекте болыу, сергеклениүү; 4. см. прояснить.

ПРОЯСНИТЬ *несов.* см. прояснить.

ПРОЯСНИТЬСЯ *несов.* см. проясниться. пру, прёшь и т. д. наст. вр. от переть.

ПРУД *м.* ҳаўыз.

ПРУДИТЬ *несов.* что бөгөү, байлаү, бөгет салыу, иркиүү; ◇ хоты пруд ~ жүдө көп, ада болмас, эбден көп.

ПРУДОВЫЙ *прил.* ҳаўыз..., ҳаўыздың; ~а вода ҳаўыз суүү.

ПРУЖИНА *ж.* 1. пружина, сериппе; часовая ~а saat пружинасы; 2. перен. (движущая сила чего-л.) тетик, жүргизүши күш; ◇ как на ~ах (двигаться и т. п.) тез ҳөрекет етиүү, шаққан қозгалыу; нажать на все ~ы барлық күшлерди жумсау.

ПРУЖИНИСТЫЙ *прил.* пружинага усакан, сериппели.

ПРУЖИНТЬ *несов.* сериппедей етиүү, сериппе төрзилди етиүү.

ПРУЖИНТЬСЯ *несов.* см. пружинить.

ПРУЖИННЫЙ *прил.* пружиналы, сериппели; ~ матрас пружиналы матрас.

ПРУСАК *м.* сары наан горек.

ПРУТ *м.* 1. шақа, шыбық; йөвөй ~ тал шыбық; 2. шыбықша; желёзный ~ темир шыбықша.

ПРЫГ *межд.* в знач. сказ. хоп деп атлау, хоп деп секириүү, хоп деп ыргыу; а он ~ в окно и сбежал ол эйнектен хоп деп ыргып тусти де жууырып кетти.

ПРЫГАНЬЕ *с.* атлау, секириүү, ыргыу.

ПРЫГАТЬ *несов.* 1. атлау, ыргыу, секириүү; ~ть на одной ноге бир аяктың үстинде секириүү; 2. разг. дурсилдеү, күшли соғыү; сердце ~ет от радости күйүнганик жүрек дурсилдейди.

ПРЫГНУТЬ *сов.* и однокр. см. прыгать.

ПРЫГҮН *м.* спорт. ыргышы, секириүүши, атлаушы.

ПРЫГҮНЬЯ *женск.* от прыгүн.

ПРЫЖОК *м.* атлау, ыргыу, секириүү; ~ в высоту бийикликке секириүү; ~ в длину узынлыкка секириүү; ~ с разбега жууырып келип ыргыу; ~ с парашютом парашют пенен секириүү.

ПРЫСКАТЬ *несов.* см. прыснуть.

ПРЫСКАТЬСЯ *несов.* чем, разг. бүркиниүү, себиниүү; ~ духами этир суү менен бүркиниүү.

ПРЫСНУТЬ *сов.* разг. 1. чем (брязнуты) серпүү, бүркиүү, себиү; ~ть в лицо одеколоном бетине одеколон себиү; 2. бирден күлип жибериүү; ~ть со смеху бирден күлип жибериүү.

ПРЫТКИЙ *прил.* разг. шаққан, шалт, енли.

ПРЫТКОСТЬ *ж.* разг. шаққанлық, шалтлылық, еплилик.

ПРЫТЬ *ж.* разг. 1. (*быстро, стремительность*) тезлик, жылдамлық, жууырышлық; во всю ~ аяк-аягына тиймей, жанының барыша; бежать во всю ~ аяк-аягына тиймей жууырыу; 2. (*проворство, расторопность*) шаққанлық, шалтлық; откуда у него такая ~? ол қаяқтан буның дайды шаққан бола қалды?

ПРЫЩ *м.* безеу.

ПРЫЩАВЫЙ *прил.* разг. безеу баскан, безеу қаплаған.

ПРЯДАТЬ *несов.:* ~ ушамы қулагын тикирейтий, қулагын едирейтий.

ПРЯДЕНИЕ *с.* ийириүү; ручное ~ колдан ийириүү; машинное ~ машинада ийириүү.

ПРЯДЕННЫЙ *прил.* ийирилген; ~ая шерсть ийирилген жүн.

ПРЯДИЛНЫЙ *прил.* ийириүү..., ийиришилек ийиретугын; ~ станок ийириүү станоги.

ПРЯДИЛЬНАЯ *ж. уст.* ийирихана.

ПРЯДИЛЬЩИК *м.* ийириүши.

ПРЯДИЛЬЩИЦА *женск.* от прядильщик.

ПРЯДЬ *ж.* бурым, ерим, тулым; ~ волбс бир тулым шаш.

ПРЯЖА *ж.* ийирилген жип, ийирилген сабак; шерстяная ~ жүн жип.

ПРЯЖКА *ж.* тога, илек.

ПРЯЛКА *ж.* шарык, урыншы.

ПРЯМИКОМ *нареч.* разг. туурылап, туурылап, тууры жол менен; проезжайте ~ туурылап кете берин.

ПРЯМО *нареч. 1.* (*по прямой линии*) тууры, тиккилей, бурымай; идите ~ тууры бара берин; 2. (*ровно*) дүзиүү, тегис, бир жөн; держаться ~ өзин дүзиүү тутыү; 3. (*непосредственно*) тиккелей; приеду ~ к вам тиккелей сизикине келемен; 4. *перен.* (*откровенно*) туура бетине, ашыктанашык, бет жүзине қарамай, анық; ~ говорить ~ ашыктанашык айтамыз; сказать ~ в глаза туура бетине айттыү; 5. *в знач.* усилив. частицы шыныңда да, ҳақықатында да, барын турган; он ~ герой ол ҳақықатында да қаҳарман; я~ поражён мен шыныңда да ҳайранман; ◇ ~-таки шын, ҳақықат.

ПРЯМО- *коспа сөзлердин мәниси бойынша «тууры» дегенді билдиремтуын биринши болеги, мыс.: прямокрылые тууры қанатлылар; прямоугольный тууры мүйешли.*

ПРЯМОДУШИЕ *с.* туурылых, ҳақ кеүиллиник, кеүилшеслик.

ПРЯМОДУШНЫЙ *прил.* тууры, ҳақ кеүил, кеүилшек.

ПРЯМОДОЙ *прил. 1.* тууры, туппа-тууры, дүзиүү; ~ая линия тууры сыйык; ~ая дорого

туұры жол; 2. бурылмайтуғын, туұры баратуғын, тиккелей; ~бөе сообщение тиккелей жол қатнас; говорить по ~бому прόводу туұры баратуғын сым бойынша сөйлесінү; 3. мат. туұры; ~ая пропорциональность туұры пропорциональлылық; ~бій югол туұры мүйеш; 4. (непосредственный) тиккелей; ~ые выборы тиккелей сайлаудар; ~ая обязанность тиккелей үзгіліп; 5. перен. (явный) анық, ашықтанашық; ~ая агрессия ашықтанашық агрессия; ~бій вызов ашықтанашық шақырыу; ~ая польза анық пайда; ~бій обман ашықтанашық алдау; 6. (откровенный, правдивый) туұры, дүзүй; ~бій человек туұры адам, дүзүй адам; ~бій отвѣт туұры жуап; 7. в знач. сущ. ж. прямая мат. (линия) туұры; ◇ ~ая речь грам. туұра гәп, туұра сез; ~бөе дополнение грам. туұра толықлаушы; в ~бом смысле слова гөйтин туұры мәнисинде; ~ая кишка анат. көтөн ишек; ~ая линия родств тұуысқанлықтың туұры жақынлығы; ~ая нағындағы асас. көріп туұры гөзлеу; ~ые надобиги фил. тиккелей салықлар; ~бөе попадание гүйры туийү.

ПРЯМОЛИНЕЙНОСТЬ ж. 1. (прямизна) туұры сзызықтық; 2. перен. (прямота) туұрылық, тик минезлик, тайсалмайтуынылық.

ПРЯМОЛИНЕЙНЫЙ прил. 1. (расположенный по прямой линии) туұры сзызықтық, туппа-туұры, туп-туұры, дуп-дүзүй; 2. перен. туұры, тик минез, тайсалмайтуыны; ~ человек туұры адам.

ПРЯМОТА ж. туұрылық, тиклик; ~ отвѣта жуаптың туұрылығы; ~ характера минездің тиклиги.

ПРЯМОУГОЛЬНИК м. мат. туұры мүшешли төрт мүшешлик.

ПРЯМОУГОЛЬНЫЙ прил. мат. туұры мүшешли; ~ треугольник туұры мүшешли шүш мүшешлик.

ПРЯНИК м. пряник.

ПРЯНОСТЬ ж. жақсы ийисли нөрсе, дәмли нөрсе, татымал.

ПРЯНЫЙ прил. жағымлы, хош; ~ зáпах жағымлы ийис, хош ийис.

ПРЯСТЬ I несов. что и без доп. ийириү; ~ пряжу жип ийириү.

ПРЯСТЬ II несов.: ~ ушами кулагын тикирейтий, кулагын едирейтий.

ПРЯТАТЬ несов. кого-что жасырыу, көрсетпей қойыу, тыгыу.

ПРЯТАТЬСЯ несов. жасырыныу, көринбейу, тыгылыу.

ПРЯТКИ только мн. жасырынбақ; играть в ~ I) жасырынбақ ойнау; 2) перен. хий-лекерлик етий.

ПРЯХА ж. ийириүши ҳаял. пса, псу и т. д. род., вин., дат. п. ед. от нес.

ПСАРНЯ ж. ийтхана.

ПСАРЬ м. ийт бағышы.

ПСЕВДО- қоспа сөзлердиң «тирик», «смыкац, жалған» деген мәнини билдиретүүн биринши болеги, мыс.: псевдонаучный илий сымаклы; псевдоискусство этирик искусство.

ПСЕВДОНАУКА ж. илимсымсақлы, жалған илим.

ПСЕВДОНАУЧНЫЙ прил. илимий сымаклы, жалған илим.

ПСЕВДОНИЙ м. лақан.

ПСИНА ж. разе. 1. (мясо) ийт ети; 2. (запах) ийттиң ийиси.

ПСИНЫЙ прил. йит..., ийттиң.

ПСИХИАТР м. психиатр (психиатрия бойынша қынғыла врачи).

ПСИХИАТРИЧЕСКИЙ прил. психиатрия..., психиатриялық; ~ая больница психиатриялық кеселхана.

ПСИХИАТРИЯ ж. психиатрия (психикалық айрыулар ҳам оларды емдеү ҳақындағы илим)

ПСИХИКА ж. психика (жоқарғы нервлик ҳәрекетке тийкарланған айрықша қәсімет); здорбовая ~ сау психика.

ПСИХИЧЕСКИЙ нареч. психикалық жақтан; он ~ болен ол психикалық жақтан айрыры.

ПСИХИЧЕСКИЙ прил. психика..., психикалық; ~ое расстройство психикалық бузылыш; ◇ ~ая атака психикалық атака, психикалық топылым.

ПСИХО- қоспа сөзлердиң «психика» деген мәнини билдиретүүн биринши болеги, мыс.: психотерапия психотерапия.

ПСИХОЗ м. психоз (бас мийиниң кеселлениң жағдайы).

ПСИХОЛОГ м. психолог (1. психология бойынша қынғыла; 2. адамның психологиясын терең билетүүн киси).

ПСИХОЛОГИЗМ м. психологизм (1. филос. субъективист психологияға тийкарланған философиядағы идеалистлик бағдар; 2. адамлардың психологиясын шебер анализлейгे зәйтленишшилдик).

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ прил. психология..., психологиялық; ~ая психологиялық роман.

ПСИХОЛОГИЯ ж. психология (1. психикалық ҳәрекеттердің нызамлылығы, раңажалануы ҳам формасы ҳақындағы илим; 2. психикалық процесслердиң жыйындысы; 3. минездің өзине тән айрықшалығы).

ПСИХОПАТ м. психопат (психопатия менен айрышы адам).

ПСИХОПАТИЧЕСКИЙ прил. психопатиялық, психопатиялы.

ПСИХОПАТИЯ ж. психопатия (психиканың нормадан шыққанлығы).

ПСИХОПАТКА женек. от психопат.

ПСИХОТЕРАПИЯ ж. мед. психотерапия (айрыуды психикалық тәсир етүү арқаны емдеү үсүлү).

ПСОБЫЙ прил. ийт...; ~ая охота ийт печен ақ айлау.

ПТЕНЁЦ м. палапан; ◇ желторотый ~ аузының сарысы кетпеген.

ПТИЦА ж. күс; пёвчая ~а сайрағыш күс; хищная ~а жыртқыш күс; перелётные ~ы ушын келип, ушып қайтатуын күслар; ◇ важная ~а белгили адам; стреляная ~а көпти көрген адам, тис қақсан адам; вольная ~а еркин адам.

ПТИЦЕВОД м. күс асырашы, күс есириүши.

ПТИЦЕВОДСТВО с. кус асыраушылык, кус өснриүшилик.

ПТИЦЕВОДЧЕСКИЙ прил. кус асырайтуын, кус өсиретуын; ~ая ферма кус асырайтуын ферма.

ПТИЦЕЛОВ м. кус аўлаушы.

ПТИЦЕЛОВСТВО с. кус аўлаушылык. **ПТИЦЕСОВХОЗ** м. кус асырайтуын совхоз, кус өсиретуын совхоз.

ПТИЦЕФАБРИКА ж. кус фабрикасы. **ПТИЦЕФЕРМА** ж. кус фермасы.

ПТИЧИЙ прил. кус..., кустың...; ~е гнездо кустың уясы; ~ий двор кустың жайы, кустың кетеги; ~ий базар кус базары; ♂ с ~ьего полёта дым бийиктен; жить на ~ых правах тұрақсыз жағдайда күн көріү.

ПТИЧКА ж. 1. уменыш. от птица; 2. (пометка, галочка) белги.

ПТИЧНИК м. 1. (птичий двор) кустың жайы, кустың кетеги; 2. (работник) кус багыұшы, кус асыраушы.

ПТИЧНИЦА женск. от птичник 2.

ПУБЛИКА ж. қатнассышылар, тыңлаушылар, тамашагейлер, халық.

ПУБЛИКАЦИЯ ж. 1. (действие) бастырып шыгарыу, басып шыгарыу; ~ архивных материалов архив материаловын басып шыгарыу; 2. (то, что опубликовано) басылып шықкан нарсе, бастырылып шыгарылған нарсе.

ПУБЛИКОВАТЬ несов. что бастырып шыгарыу, басып шыгарыу; ~ законы законлады бастырып шыгарыу; ~ научные статьи в журнале или мим статьяларды журналда басып шыгарыу.

ПУБЛИЦИСТ м. публицист (жәмайеттік ҳам сиясия темаларда шығарма деректер түркін жазылуши).

ПУБЛИЦИСТИКА ж. публицистика (1. әдебий жанр; 2. собир. усы жанрдағы шығарма).

ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИЙ прил. публицистик, публицистикалық; ~ жанр публицистикалық жанр.

ПУБЛИЧНО нареч. халық алдында, көпшилик алдында, жүрт алдында; выступить ~ көпшилик алдында шығып сөйлеү.

ПУБЛИЧНЫЙ прил. 1. (в присутствии публики) халық алдында, көпшилик алдында, жүрт алдында; ~ое выступление жүрт алдында сөйленген сез; 2. көпшилик, жалпы; ~ая библиотека көпшилик китапхана.

ПҮГАЛО с. 1. (чучело) карақышы; 2. нечен. коркытышы, коркыныш.

ПҮГАНЫЙ прил. қорықкан, шоршыган; үркінен (о животных, о птицах); ♂ ~ая ворона куста бойтася поср, қорықканға қос көриеди.

ПУГАТЬ несов. кого-что, чем қоркытыү, шоршытыү; үркитиү (животных, птиц).

ПУГАТЬСЯ несов. кого-что қоркыү, шоршыү; үркүү (о животных, о птицах).

ПУГАЧ м. ойынышқ мылтық.

ПУГЛЫВО нареч. қорқып, қорқа-қорқа.

ПУГЛЫВОСТЬ ж. қорқақлық; үркеклик (животных, птиц).

ПУГЛЫВЫЙ прил. қорқақ; үркек (о животных, о птицах).

ПУГНУТЬ сов. и однокр. см. пугать.

ПУГОВИЦА ж. сәдел, илгек.

ПУГОВИЧНЫЙ прил. сәдел..., илгек...

ПУД м. пуд.

ПУДЕЛЬ м. түржи.

ПУДЛОВЫЙ, **ПУДЛОВЫЙ** прил. бир пудлық; ~бая гýря бир пудлық тас.

ПУДРА ж. пудра; ♂ сáхарная ~ қанттың унтағы.

ПУДРЕНИЦА ж. пудра күткеси.

ПУДРЕНЫЙ прил. пудраланған, пудра жағылған.

ПУДРИТЬ несов. кого-что пудралау, пудра жағыу.

ПУДРИТЬСЯ несов. пудраланыу, өзине пудра жағыу.

ПУЗАТЫЙ прил. прост. 1. (с большим животом) қарыны, қарны үлкен; 2. перен. ишили, иши үлкен; ~ самовар иши үлкен самовар.

ПУЗО с. прост. қарын, қурсақ.

ПУЗЫРЁК м. 1. уменыш. от пузырь; 2. шайше, кишкене шайше; ~ с лекарством дери салған кишкене шайше.

ПУЗЫРИСТЫЙ прил. көбикленген, көпирген; ~ая водá көбикленген суу.

ПУЗЫРИТЬСЯ несов. көбиклениү, көпиршиү; тесто ~ся қамыр көпиршийди.

ПУЗЫРЧАТЫЙ прил. разг. көбикке усаған, көпиршип турғандай.

ПУЗЫРЬ м. 1. көбик; мýльный ~ 1) сабын көбиги; 2. перен. зордан турған нарсе; 2. (волдыр) үлбирек, торсық; ~ от ожога күйгеннен болған үлбирек; 3. анат. қалта, қап, торсылдақ; жёлчный ~ от, от қалтасы; мочевой ~ қуұық; 4. (резиновый мешок) резина қашық, резина қалта; ~ со льдом муз салынған резина қалта; 5. разг. (малыш) томпак бала.

ПУК м. бир баү, бир дәсте.

ПУЛЕВОЙ прил. оқ, оқтың, оқ тийген; ~е ранение оқ тийген жара.

ПУЛЕМЁТ м. пулемёт; ручибай ~ қол пулемёты.

ПУЛЕМЁТНЫЙ прил. пулемёт..., пулемёттин; ~огонь пулемёттан атылған оқ.

ПУЛЕМЁТЧИК м. пулемётчик, пулемётши.

ПУЛЕМЁТЧИЦА женск. от пулемётчик.

ПУЛОВЕР м. пуловер (жагасы жоқ, фуфайка).

ПУЛЬВЕРИЗАТОР м. пульверизатор, бүрккиш.

ПУЛЬВЕРИЗАЦИЯ ж. бүрккиш пенен бүркүү, бүрккиш пенен себиү.

ПУЛЬВЕРИЗИРОВАТЬ сов. и несов. что бүрккиш пенен бүркүү, бүрккиш пенен себиү.

ПУЛЬС м. 1. тамырдың соғыүү; пощупать ~ тамырдың соғыүүн көриү; 2. перен. (ритм чего-л.) тиришилик, рајауланышылық; ~ общественной жизни жәмайетлик турмыстың рајауланышылыны.

ПУЛЬСАЦИЯ ж. тамырдың соғыүү, жүректи соғыүү.

ПУЛЬСИРОВАТЬ несов. тамыр соғыүү, жүрек соғыүү.

ПУЛЬТ м. 1. (подставка для нот) пульт; 2. тех. пульт (электр ямаса басқа приборлар жайласып тұратуғын орын, стол); ~ управлениі баскарыў пульты.

ПУЛ||Я ж. ок; ♀ отливать ~ маңтанип етирик айтыў.

ПУМА ж. пума (хайсан).

ПУНКТ м. 1. пункт; орын; наблюдательный ~ гузетиүш орын; медициинский ~ медициналық пункт; ссыниой ~ дөн тапсырылатуын пункт, ғәлле қабыл етиү пункти; заготовительный ~ таярлау пункти; 2. (раздел документа) пункт, болим; ~ дöгөвöра договордық пункти; 3. (момент в развитии чего-л.) мәхәл, шек, пункт; начальный ~ басланыш мәхәл; кульминационный ~ кульминациялық шеги; 4. (в речи и т. п.) пункт, болим; основные пункты доклада докладаты тийкарь бөлімлер; 5. полигр. пункт (тиографиядагы ең кишикене вишеу бирлиги); ♀ по пунктам пақпа-нақ, изли-изипен.

ПУНКТИР м. пункттир (точка ҳам қысқа сызыклар менен белгиленген сызық).

ПУНКТИРНЫЙ прил. пункттир..., пункттири; ~ая линия пункттири сызық.

ПУНКТУАЛЬНО нареч. пукта түрде.

ПУНКТУАЛЬНОСТЬ ж. пукталық.

ПУНКТУАЛЬНЫЙ прил. пукта; ~ый человек пукта адам; ~ое выполнение заказа заказдық пукта орынланыуы.

ПУНКТУАЦИОННЫЙ прил. пунктуациялық; ~е правила пунктуациялық қагыдалар.

ПУНКТУАЦИЯ ж. грам. пунктуация (иркиси белгилериниң қойылыу системасы).

ПУНСОН м. полимер. пунсон (полатка құйылған қәліп, ҳәріп құйғанда испенеди).

ПУНЦОВЫЙ прил. қып-қызыл, ашық қызыл.

ПУП м. см. пупок 1.

ПУПОВИН||А ж. анат. киндинк; обрёзать ~у киндинк кесиү.

ПУПОК м. 1. киндинк; 2. зоол. (часть желудка у птиц) жемсек.

ПУПОЧНЫЙ прил. киндинк...; ~ая грыжа мед. киндинк шығыуы.

ПУРГА ж. қар боран.

ПУРПУР м. пурпур (1. қойыу қызыл рең; 2. қызыл бояу).

ПУРПУРНЫЙ, ПУРПУРНЫЙ прил. қойыу қызыл реңли.

ПУРПУРОВЫЙ прил. см. пурпурный.

ПУСК м. жибериү, жургизү, иске қосыү; ~ пара пүү жибериү; ~ турбины турбинаны жургизү.

ПУСКАЙ см. пусты.

ПУСКАТЬ несов. см. пустить.

ПУСКАТЬСЯ несов. см. пуститься.

ПУСТЕТЬ несов. босап қалыу, босау.

ПУСТИТЬ сов. 1. кого (выпустить) жибериү, босатыү; ~ птицы на волью кусты еркінен жибериү; ~ короб на пастбище сыйырларды отлаққа айдан жибериү; 2. кого (разрешить) жибериү, рухсат етиү; ~ в отпуск отпуска рухсат етиү; ~ детей гулять балаларды қыдырыуға жибериү; 3. кого (спустите) жибериү,

киргизиү; ~ ученика в класс оқыушыны классса киргизиү; ~ пассажиров в вагон пассажирлерди вагонға жибериү; ~ ночеваться коныуға жибериү; 4. что (присесть в действие) жургизиү, ислетиү, жургизип жибериү, иске қосыү; ~ новый завод таза заводты иске қосыү; ~ часы салаты жургизиү; 5. кого-что жибериү, жургизиү; ~ конен шагом атларды адымлатып жургизиү; ~ рýсью жортақлатып шабыу; 6. что, чем (бросить) ылактырыү, ылактырып жибериү; ~ камнем в окно терезеге тас ылактырып жибериү; 7. что (разгласить) таратыу; ~ слух всея таратыу; 8. что (о растении) шыгарыү, жайыу; ~ корни тамыр урыу; ~ ростки всинидилер шыгарыү; ♀ ~ в продажу сатыуға салыу; ~ побел под хлопок пахта ушын жер айрыу; ~ ко дну тубине батырып жибериү; ~ в обращение таратыуға шыгарыү, колланыуға шыгарыү; ~ кровь кому-л. қан жибериү; ~ жильцов жайды кирейге беріу; ~ пыль в глаза өзин көрсетиү; ~ в работу жумысқа жибериү, иске қосыү; ~ в эксплуатацию пайдаланыуға беріу, иске тусириү; ~ поезд под откос поезда рельстен шыгарып жибериү; ~ в ход все средства барлық влажларды колланыу, барлық мүмкіншиликтерди пайдаланыу; ~ себе пуль в доб өзин-өзи атыу; ~ по миру қандырып жибериү, ҳақлатып жибериү.

ПУСТИ||ТЬСЯ сов. 1. (отправляться) кетиү, женеп кетиү, шығыу; ~ться в путь жолға женеп кетиү; 2. (начать делать что-л.) баслаү; ~ться бежать қаша баслаү; ~ться вдогонку за кем-л. биреүдиң изиен қуыш кетиү; он ~лся в пляс ол ойнай баслады; ♀ ~ться на хитрость хийлекерлик етиү; ~ться в подробности бастап-аяқ айта баслаү, дым қалдырмай айттып беріу.

ПУСТО 1. нареч. бос; 2. безл. в знач. сказ. бос; в комнате было ~ ежирениц иши бос еди.

ПУСТОВАТЬ несов. бос турыу, бос жатыу, босап қалыу; помещение ~ует жай бос турынты.

ПУСТОГОЛОВЫЙ прил. разг. гәубас, күм гелле.

ПУСТОЗВОН м. разг. петиүасыз, тақылдақ, мылжың.

ПУСТОЗВОНИСТВО с. разг. петиүасызылық, тақылдақсыз, мылжыңсыз.

ПУСТЮЙ прил. 1. (не заполненный) бос, күрс; ~ый чемодан бос чемодан; 2. перен. (бессодержательный) петиүасыз, мылжың, мениссиз; ~ый разговор мылжың сез; ~ый человек петиүасыз адам; ~ая книга мениссиз китап; 3. перен. (напрасный) күргақ, тийкарсыз; ~ая надежда күргақ үмит; ~ые слова күргақ сөзлер; ~ая отговорка тийкарсыз себеплер; ~ые слухи тийкарсыз хабарлар; 4. в знач. сущ. с. пустое бос, маңызыз, парызыз; ♀ ~ый руки мылжың күрс қол, еки қолын мурнына суғып; ~ая пороба горн. жарамсыз қазынды, иске аспайтуғын қазынды; ~ое место эйтей-үир тири жан.

ПУСТОМЕЛЯ м. и ж. разг. мылжың, езеб.

ПУСТОПОРÓЖНИЙ прил. разг. 1. (не-застроенный, незаселенный) бос, бос жатырған; ~й участок бос участок; 2. перен. (бессодержательный) бос, куры, мәниссиз; ~е разговоры бос экгимелер, куры сезлер.

ПУСТОСЛОВ м. см. пустомёля.

ПУСТОСЛОВИЕ с. куртақ сөзлик, езбелик, мылжынылық.

ПУСТОСЛОВИТЬ несов. разг. мылжыў, мылжыңлаў, езбелеў.

ПУСТОТА ж. 1. бослық; ~ота дома жайдаш бослығы; 2. перен. (отсутствие интересов) қызықпаушылық, интасызылық; 3. мн. пустоты тех. (пустое пространство) бослық, геүеклик, куұыс, куұысылық; ~оты в лите қуығаңда қалған бослық.

ПУСТОТЁЛЫЙ прил. тех. куұыс, иши куұыс, иши геүек; ~ кирпич иши геүек гербиш.

ПУСТОЦВЕТ м. 1. бот. туқымламайтын гүл; 2. перен. куры геүде.

ПУСТОШЬ ж. бос жер, партау.

ПУСТЫННЫЙ прил. 1. елсиз, жұртсыз; ~ый бстрор елсиз атау; 2. (бездынодный) адамсыз; ~ая улица адамсыз көше.

ПУСТЫНЯ ж. 1. шөл, шолистан, саҳыра; 2. (бездынодное, пустынное место) адамсыз жер.

ПУСТЫРЬ м. бос жер, бос жатқан жер.

ПУСТЫШКА ж. разг. 1. (полный предмет) иши бос зат; 2. перен. (пустой человек) пәтиұасыз, мылжың, мәниссиз; ләйли (о женщине).

ПУСТЬ 1. частица мейли; ~ едет қой кетеберсин; ~ посидит мейли отыра тұрсын; ~ он придет мейли ол келсин; 2. союз үстүн. (допустим) солай болағысын, солай болса да, болса да, мейли; задача, ~трудная, но выполнимая тапсырма кійын болса да, бирақ орынлауға болатуғын; ~ так солай болағысын, мейли.

ПУСТЯК м. 1. (мелочь) әхмийетсиз нерсе, әйтейір нәрсе, ешайни нәрсс; ~то ~якй бул әйтейір нәрсе; сердиться из-за ~якб ешайин нәрсеге ашылланыу; 2. (нелепость) орынсыз гәп, патиұасыз гәп.

ПУСТЯКОВЫЙ, ПУСТЯЧНЫЙ прил. разг. әхмийетсиз, әйтейір, ешайни; ~якбое дёло әйтейір нәрсе.

ПУТАНИК м. разг. шатастырышы, былгастырышы, алжастырышы.

ПУТАНИЦА ж. шатақылыш, былгасық, былгасықты, түснинкислизик.

ПУТАНЫЙ прил. шатастық, былгасқақ, түснинкис; ~ое объяснение шатастық түсниндирий.

ПУТАТЬ несов. 1. что шатастырышы, шубалтыш, шийеленистириш; ~ть нитки сабакты шубалтыш; 2. что (вносить беспорядок) алжасыш, алжастырыш, шатастырыш; 3. кого-что, с кем-чем и без доп. (смешивать) шатастырыш, шатасыш, былгастырыш, алжастырыш; ~ть имена атларын алжастырыш; 4. что и без доп., разг. (сбивать с толку) шатастырыш, габырыстырыш, алжастырыш, жолдан шыгарыш; 5. что и без доп. (сбивчиво рассказывать) алжа-

сып айтыш, жаңылысып айтыш; не ~й, отвечай яснеле габырыспай анығырақ етип жууап бер; 6. кого, разг. (вовлекать, вмешивать) қосыш, араластырыш, суғылыстырыш; не ~йте менй в это дело мени бул иске араластырмац; 7. кого (надевать путы) тусау, тусап байлау; ~ть лошадей атларды тусау; ◇ ~ть следы изин жасырыш, жол таслау.

ПУТАТЬСЯ несов. 1. шатасыш, шубалыш, шийеленисиш; нитки ~ются сабаклар шубалып қалған; 2. (сбиваться) шатасыш, алжасыш, габырысыш; ~ться в показаниях корсетийлеринде алжасыш; ~ться, решая алгебраическую задачу алгебралык мәселе шыгарыуда алжасыш; 3. во что, разг. (вмешиваться) қосылыш, араласыш, суғылысыш; ~ться не в своей деле биреудин жумысына суғылысыш; ◇ ~ться под ногами жабыса бериш, айланышылай бериш.

ПУТЕВКА ж. 1. путёвка, жоллама; ~ в санаторий санаторияға барыуға путёвка; 2. (у водителей транспорта) путёвка.

ПУТЕВОДИТЕЛЬ м. жол көрсеткиш китапша; железнодорожный ~ темир жол станицяларын көрсетиүши китапша.

ПУТЕВОДНЫЙ прил. жол көрсетиүши, жол көрсететүши; ◇ ~ая звезды анық бағдар, жарық жулдыздай көринин тутатуғын жол.

ПУТЕВОЙ прил. 1. темир жол...; ~бй обходчик темир жол сақшысы; 2. жол..., жолдыш; ~ые наблюдения жолдағы бақлаулар; ~ые записки жол жазбалары.

ПУТЕЕЦ м. 1. (инженер) жол салын үнженер; 2. (работник службы пути) темир жолши, темир жол хызметкери.

ПУТЕЙСКИЙ прил. жол...; ~ое хозяйствование жол хожалығы.

ПУТЕМ I нареч. разг. (как следует, толково) жени менен, дұрыслап, анық етип; расскажай ~ жени менен айт.

ПУТЕМ II предлог с род. п. (посредством) арқалы, жолы менен, жердеми менен; узнать ~ опробса сорау арқалы билиш.

ПУТЕОБХОДЧИК м. темир жол сақшысы, темир жол қараушысы.

ПУТЕУКЛАДЧИК м. путеукладчик (рельслерди тасеу ямаса алып таслау ушын үскенеленген темир жол поезды).

ПУТЕШЕСТВЕННИК м. саяхатшы, жолаушы.

ПУТЕШЕСТВЕННИЦА женск. от путешественник.

ПУТЕШЕСТВИЕ с. саяхат, сапар.

ПУТЕШЕСТВОВАТЬ несов. саяхат қылыш, саяхат етиш, сапар етиш.

ПУТИНА ж. балық аүлау мәйсими; весенняя ~ бөхәрги балық аүлау мәйсими.

ПУТНИК м. жолаушы.

ПУТНИЦА женск. от путник.

ПУТИНЫЙ прил. разг. 1. жонли, жарамлы, дұрыс, манили; 2. в знач. сущ. с. путное мәни, қасиет, нәтижие; из него ничего ~ого не выйдет оннан хеш қандай мәни шыклиды.

ПУТЧ м. полит. путч (бир топар адамларды мамлекетти қолына алмақшы болып ислеген ҳәрекети).

ПУТЫ мн. (ед. пүто с.) 1. (для лошадей) тусяу; 2. (верёвка, ремни и т. п.) жип, аркан, дайыс; 3. перен. кисен, бугау.

ПУТЬ м. 1. (дорога) жол; зимний ~ь қызың жол; санный ~ь шана жол; по ~й 1) (по дороге) жолда, жолы бир; 2) перен. бир жол менен, жол бойына, жөнекей; проложить ~ь жол салыу; сбиться с ~й 1) (заблудиться) жолдан адасыу, жолсыз кетиу; 2) перен. ақылдан адасыу, жолдан шығыу; 2. (сообщение, способ передвижения) жол; вбодный ~ь суу жолы; ~й подвоба тасыу жолы, алып барып жолы; на железнодорожных ~ях темир жолларда; поставить пбезд на запасный ~ь поезди запас жолға қойыу; служба ~й жол хызмети; 3. (направление, маршрут) бағыт, бағдар, жол; окольным ~ем 1) айланыш жол менен; 2) перен. басқа жол менен, асат жол менен; избрать ~ь чеरез горы таудан отетуғын жолды таңлау; 4. (путешествие, поездка) жолға шығыу, сапар, жол; в трёх днях ~й уш күнлик жол; обратный ~ь кайтарда, қайтып киятырганда; пуститься в ~ь сапарға шығыу; 5. мн. путь анат. (органы) жоллар; дыхательные ~ь дем алый жоллары; пищеварительные ~ь ас қазан жоллары; 6. перен. (направление деятельности) жол, эдис, усыл; социалистический ~ь развития рабочих движений социалистик жолы; 7. (способ) жол, усыл; ~ём переговоров съезсиу жол менен; мирым ~ём паратаптылық жол менен; каким ~ём? қандай усыл менен?; ~жизненный ~ь өмир жолы, гурмыс; счастливого ~ий жолы болсын!; вступить на ~ь чего-л. бир нарасецин жолына түсіу; стоять на чём-л. ~ий биреудиң жолында турыу; биреудиң жолына кесе турыу; проводить кого-л. в последний ~ь биреуди қайтпас сапарға жөнетиу; Млечный ~ь астр. Кус жолы.

ПУХ м. 1. мамық, тубит, пэр; лебяжный ~куйдын пари; көзий ~ ешкенин тубити; утиный ~ үйректиң мамығы; 2. түк; тополинный ~ ак теректиң түгі; ~ рыльце в ~у куры қол емес, куры алақан емес, қатнасыбы бар; ни пұха ни пера! он болсын!, сәтли болсын!; в ~ и в прах биротала, түп дәрекиен, дым қалдырымай; разодеться в ~ и в прах жудо жақсы кийиниу, жудо жарасылық кийиниу.

ПУХЛОСТЬ ж. толықлық, торсығанлык, домалақлық; семизлик.

ПУХЛЫЙ прил. толық, торсыған, домалақ; семиз; ~е руки толық қоллар.

ПУХНУТЬ несов. исиү, исип кетиу, исип шығыу; щека ~ет шеке иседи; ~ голова ~ет басың гүүлейди, мийиң айланады.

ПУХОВИК м. см. перина.

ПУХОВЫЙ прил. мамық, тубит; пэрли; пэрден исленген, тубиттен исленген, мамықтан исленген; ~ платок тубит орай-пек.

ПУЧЕГЛАЗЫЙ прил. көзлери бақырай-зи, адарақ көз.

ПУЧИН ж. 1. (морская бездна) түпнис терең ийрим, курдым; 2. (водоворот)

айланба, ийрим, гирдап; ~ ввёрнутъ в ~у бедствий пелекеттиң гирдабына упыратыу.

ПУЧИТ несов. разг. 1. безл. исиү, томпайыу, қампайыу; у него живот ~ оның иши исти; 2. что (таращить) алартыу, ақырайтыу, шәкшитиу; ~ь глаза кезин алартыу.

ПУЧИТЬСЯ несов. разг. исип шығыу, томпайыу, қампайыу.

ПУЧОК м. 1. уменьш. от пук; ~ травы бир дәсте шөп; 2. шоқ, тоң; ~ лучей шоқ сүле.

ПУШЕЧНЫЙ прил. топ, топтың; ~ая пальба топ атылыу; ~ое мясо топ жеми (басып алышылық урысын мажбүрлеп жиберилген солдаттар түйралы).

ПУШИНКА ж. 1. (частица пуха) мамық, тубит, пэр; 2. епелек, ушқын; ~и снега кружились в воздухе аспанда қар ушқынлары уйытқыды.

ПУШИСТОСТЬ ж. жумсақлық, өлпенлик.

ПУШИСТЫЙ прил. 1. (легкий, очень мягкий) жумсақ, өлпен; ~е волосы өлпен шашлар; 2. жүнли, түкли, жүнлес; ~ий котёнок жүнлес пышык.

ПУШКА ж. тоң; противотанковая ~ка танкке қарсы ататуғын топ; самоходная ~ка өзи жүретуғын топ; ~ взять на ~ку центлеу; как из ~ки өз ўактында, жуда анық; стрелять из ~ек по воробьевым иильген териц жаққан айраныца турмайды.

ПУШКАРЬ м. воен. уст. тоны.

ПУШНИНА ж. собир. тери, аң терииси.

ПУШНОЙ прил. 1. терииси баҳалы; ~ зверь терииси баҳалы аң; 2. теришилик; ~ промысел теришилик кәсиби.

ПУЩА ж. калың тогай.

ПУЩЕ нареч. прост. күшлирек, бетер, бес бетер; еще ~ оннан да бетер; ~ прежнего буриныңдан да бетер.

ПУЩИЙ прил. разг. уст. жуда күшли, хәдден тыс, артықаш; ~ для ~ей важности атын шыгарыу ушын.

пушуу, пустинш и т. д. буд. вр. от пустыть.

пушусы, пустынш и т. д. буд. вр. от пустыться.

ПЧЕЛА ж. пал ҳэрре, пал ҳэрреси; рабочая ~ пал жынаушы ҳэрре, хызмет этиүши ҳэрре.

ПЧЕЛИНЫЙ прил. пал ҳэрре, пал ҳэрренин, пал ҳэрресинин; ~ой пал ҳэрренин топары.

ПЧЕЛОВОД м. пал ҳэрреши, пал ҳэррешиның, пал ҳэррешиның, пал ҳэррешиның, пал ҳэррешиның.

ПЧЕЛОВОДНЫЙ прил. пал ҳэррешилик, пал ҳэррешиликтүрк.

ПЧЕЛОВОДСТВО с. 1. (разведение пчёл) пал ҳэррешилик; 2. (пасека) пал ҳэррешилик, хожалылы.

ПЧЕЛОВОДЧЕСКИЙ прил. пал ҳэррешилик...; ~ое хозяйство пал ҳэррешилик хожалылы.

ПЧЕЛЬНИК м. пал ҳэрре күтылары койылған жер.

ПШЕНИЦА ж. бийдай; озимая ~ гүзлик бийдай.

ПШЕНИЧНЫЙ прил. бийдай..., бийдайдың; бийдайдайдан исленген; ~ая мұқа бийдай ун.

ПШЕНИЧНЫЙ прил. сөк, шийки сөк; қам сөктең исленген; ~ая каша сек шәүле.

ПШЕНБ с. қам сөк, шийки сөк.

ПЫЖ м. писен тығын, оқ тығын.

ПЫЖИК м. пыжик (сүйүнның баласы ҳам оның териси).

ПЫЖИКОВЫЙ прил. пыжик...; пыжик терисинен тигилген; ~ая шапка пыжик терисинен тигилген малақай.

ПЫЖИТЬСЯ несов. разг. 1. (силиться что-л. сделать) тырысыў, күшениў, зор беріў; 2. (важничать, кичиться) гәрдийиў.

ПЫЛ м. 1. үст., обл. от, жалын; пирожки с пылу, с жару жаңа оттав шыққан пирожкилар; 2. перен. (горячность, страстный порыв) жедел, йош, қызығы; юношеский ~ жаслық қызығы; ~ в ~у гнёва ашыў үстинде; в ~у сражения қызығын урыста.

ПЫЛАТЬ несов. 1. (ярко гореть) лаўлаш жаныў; дровá ~ют отын лаўлаш жанып атыр; 2. қызарыў; щеки ~ют беттери қызарды; 3. чем и без дол., перен. күйиў, жаныў; ~ть гнёвом ашыў акелиў; ~ть любовью сүйиўшилик жаныў, катты сүйиў.

ПЫЛЕВИДНЫЙ прил. шаң сыйқлы, унтақ; ~ое тёплоиво унтақ отын.

ПЫЛЕНЕПРОНИЦАЕМЫЙ прил. шаң оттепутиғын, шаң еткермейтуғын.

ПЫЛЕОЧИСТИЛЬ м. 1. пылеочиститель (шаң тазалайтуғын машина); 2. см. пылеуловитель.

ПЫЛЕСОС м. пылесос, шаң тазалагыш.

ПЫЛЕУЛОВИТЕЛЬ м. тех. шаң туттық (хаңан шаңнан тазалайтуғын абаған).

ПЫЛИНКА ж. 1. (частица пылы) шаң, гирт, тозақ, шаң түйири; 2. бот. жыныс тозаңшасы.

ПЫЛТЬ несов. шаңғытыў, шаң қылыў.

ПЫЛТЬСЯ несов. шаң болыў, шаңлаңыў, шаңғыў, шаң басыў.

ПЫЛКИЙ прил. қызығылы, жигерли, жалынылы, жеделли, йошлы; ~ий юноша йошлы жигит; ~ая любовь қызығылы сүйиўшилик.

ПЫЛКОСТЬ ж. қызығылылық, жигерлилік, жалынылылық, жеделлилік, йошлылық.

ПЫЛЬ ж. шаң, гирт; угольная ~ көмир гирти; поднимать ~ шаңғытыў; ~ космическая ~ космос шаны; пустить ~ в глаза өзин көрсетиү.

ПЫЛЬНИК I м. бот. шаң қалтасы, аталақ гул қалтасы.

ПЫЛЬНИК II м. (плащ) шаңға кийетуғын плащ.

ПЫЛЬНО нареч. шаңлы, шаң.

ПЫЛЬНЫЙ прил. шаң..., шаңлы, шаңлақ; ~ая дорожка шаңдақ жол; ~ый ковёр шаңлы ғалы.

ПЫЛЬЦА ж. бот. шаң, аталақ.

ПЫРЕЙ м. бот. бийдайық, селеў, жабайы сулы.

ПЫРНУТЬ сов. и однокр. кого-что, чем, прост. сүғып алыў, шашып жибериў, тығып алыў; ~ ножом пыщақты тығып алыў.

ПЫТАТЬ несов. кого 1. (подвергать пытке) қыйнаў, азаплаў, жәбирлеў; 2. перен. (мучить, томить) азап беріў, қыйнаў, ақырет беріў, азаплаў; ~ счастья бахытты сынап көриў.

ПЫТАТЬСЯ несов. тырысыў, урыныў, умтылыў, урынып көриў, тырысып көриў; он ~лся оправдаться ол ақланыўға тырысты.

ПЫТКА ж. 1. азап, жәбир; қыйнаў, азаплаў, жәбирлеў; подвёргнуть ~е азап көрсетиў; 2. перен. азап, қыйынлық, ақырет; его жизнь — сплошная ~а оның өмири турысы азап.

ПЫТЛИВО нареч. қызығып, ҳәүесленип, қунтланып, тигилип; ~ изучать что-л. бир көрсөн қызығып изертлеў; ~ смотреть тигилип қараў.

ПЫТЛИВОСТЬ ж. қызығыўшылық, ҳәүеслик, қунтлылық.

ПЫТЛИВЫЙ прил. қызықыш, ҳәүесли, қунты; ~юноша ҳәүесли жигит.

ПЫХАТЬ несов. чем, разг. 1. ҳәүир урыў, ыссы урыў; печь пышет жаром печтиң ҳәүири урып тур; 2. перен. жайнаў, қайнап турыў; щеки его пышут здоровьем оның еки бетинин алмасы денинин, саулығынан жайнап тур; он пышет злобой оның ашыўы қайнап тур.

ПЫХТЕТЬ несов. 1. (тяжело дышать) аүыр дем алыў, тытылыў, қысылыў; 2. пысылдаў, пыскырыў, гурсилдеў; паровоз ~йт паровоз пысылдайды; 3. над чем, перен. разг. ықылдан ислеў, күшениў, тырысыў, ~еть над урбками тырысы сабак таярлау.

ПЫШКА ж. 1. (круглая булка) дөңгелек булка; 2. перен. разг. (о ребёнке или женщине) томпак, толық, семиз.

ПЫШНО нареч. сулыў, әжайып.

ПЫШНОСТЬ ж. 1. (торжественность) салтанатлылық; 2. (роскошь, великолепие) сулыўлық, әжайыплылық; ~ обстановки дәксесинин әжайыплылығы.

ПЫШНЫЙ прил. 1. көркем, сонли, урлайген; ~е волосы сонли етни таралған шаш; 2. (роскошный, великолепный) сулыў, әжайып; ~й дворец әжайып сарай; 3. перен. (натощенный) дәбделели, қопсытып айттыған; ~е фразы қопсытып айттыған сөзлер.

ПЬЕДЕСТАЛ м. 1. (постамент) пьедестал (естеликтин, сутинниң тырнагы); мраморный ~ мрамор пьедестал; 2. перен. аброй, эмел; низвёргнуть кого-л. с ~а бирдейдиц абройын түсириү.

ПЬЕКСЫ только мн. спорт. пьексы (басы қайқайған ботинка).

ПЬЕСА ж. 1. театр. пьеса; ~ имела успех пьеса жетисекенликке ииे болды; 2. муз. пьеса (кишкене музыкалық шыгарма).

пью, пьешь и т. д. наст. вр. от пить.

ПЫЮЩИЙ 1. прич. от пить; 2. прил. ишиүши, ишетуғын; 3. в знач. сущ. м. пьющий арақхор, маскунем.

ПЫЯНЕТЬ несов. 1. (становиться пьяным) мәс болыў, пъян болыў; 2. перен. мәс болыў, шад болыў; ~ от радости күйаныштан мәс болыў.

ПЬЯНИТЬ несов. кого 1. мәс қылыш, пъян етий; винô его быстро ~ вино оны тез мәс қылады; 2. перен. (приводить в воссторженное состояние) мәс болыш, шад болыш.

ПЬЯНИЦА м. и ж. арақхор, мәскүнем; сөркій ~ жуда арақхор.

ПЬЯНКА ж. разг. 1. ишкілиги көп отырспа; 2. см. пъянство.

ПЬЯНСТВО с. арақхорлық, мәскүнемлик, пъянышлық.

ПЬЯНСТВОВАТЬ несов. арақхоршылық етий, мәскүнемлик қылыш, пъянышлық етий.

ПЬЯНЧУГА м. и ж. прост. см. пъянница.

ПЬЯНЫЙ прил. 1. (нетрезвый) мәс, пъян; 2. в знач. сущ. м. пъянный и ж. пъянная мәс, пъян; 3. мәс болған, пъян болған; ~ые крікі мәс болған дауыслар; 4. (опьянющий) мәс қылышы, мәс қылатуғын, пъян қылатуғын; ~ое винô мәс қылатуғын вино; ⚡ с ~ых глаз мәс болып, маслике; под ~ую руку мәслик пенен; мертвецкі ~ый өли мәс, жуде пъян.

ПЭР м. пәр (Англияда жоқарғы дворяньлық атақ ҳәм усы атақты ийелейши адам).

ПЮПИТР м. пюпитр (нота ямаса китап қойышы).

ПЮРЕ с. нескл. пюре (мийе ямаса овоштан майдалап таярланған айқат).

ПЯДЬ ж. бир сүйем; ⚡ семи пядей во лбу ақыллы адам, дана адам.

ПЯЛИТЬ несов. что, прост. 1. (растягивать) керип, созыў; ~ шкұрқи терини созыў; 2. (надевать с усилием) тартып кийиў; ⚡ ~ глаза на кого-л. тигилип қараў.

ПЯЛЬЦЫ только мн. керги.

ПЯСТЬ ж. анат. пәнже, алақан.

ПЯТ ж. 1. см. пятика 1; 2. (опорная часть) табан, негиз, тирек; ~а арқи арк табаны; ⚡ до пят жуде узын, ерекси узын; с головы до пят басынан аяғына шекем; ходить по ~ам изинен қалмау.

ПЯТАК ж. см. пятак 1.

ПЯТАЧОК ж. 1. бес тыынылық, бес тыыны;

2. (у сенини) тумсық, мурын (шошқанын).

ПЯТЕРКА ж. 1. (цифра) беслик, бес;

2. (отметка) бес; 3. разг. (деньги) бес-

лик, бес сом, бес сомлық.

ПЯТЕРНЯ ж. разг. бес бармақ, пәнже, шапалак.

ПЯТЕРО числ. бес, бесеў, бесеўи; их было ~ олар бесеў еди.

ПЯТЕРОЧНИК м. разг. бес алышы, бес баҳасы менен оқыушы, айрықша оқыушы.

ПЯТЕРОЧНИЦА женск. от пятёрочник.

ПЯТИ қоспа сөзлердің тәмендеги мәни-лери аңлататуғын биринши болеги:

1) бес биргеліни белгилери бар заттап туратуғын ҳәм т. б., мыс.: пятитубольский бес мүйешли;

2) бес болектен ямаса олшеге бирлигинен ҳәм т. б. туратуғын, мыс.: пятитомный бес томлы; пятитажный бес этажлы.

ПЯТИБОРЬЕ с. пятеборье (спортың бес тури бойынша шынығы).

ПЯТИГРАННИК м. мат. бес қырлылық.

ПЯТИГРАННЫЙ прил. бес қырлы.

ПЯТИДЕСЯТИ қоспа сөзлердің тәмендеги мәнилерди аңлататуғын биринши болеги: 1) тең елий белгиси бар заттарды ҳәм т. б., мыс.: пятидесятиклавишний елий клавишлы; 2) елий болектен, олшеге бирлигинен ҳәм т. б. туратуғын, мыс.: пятидесятиградусный елий градуслы.

ПЯТИДЕСЯТИЛЁТИЕ с. 1. (промежуток времени) елий жыл; 2. (годовщина) елий жыллық; ~ со дня рождения туулагыны елий жыл толыбы.

ПЯТИДЕСЯТИЛЁТНЬИЙ прил. 1. елий жыллық; ~ срока елий жыллық мүддөт; 2. елий жасар, елийдеги; ~ юбилей елий жыллығына арналган юбилей.

ПЯТИДЕСЯТЫЙ числ. елийинши; ~й номер елийинши номер; ~е гёдө елийинши жыллар.

ПЯТИДНЕВКА ж. бес күнлик.

ПЯТИДНЕВНЫЙ прил. бес күнлик; ~ путь бес күнлик жол.

ПЯТИКЛАССНИК м. бесинши класстың оқыушысы.

ПЯТИКЛАССНИЦА женск. от пятиклассник.

ПЯТИКОНЁЧНЫЙ прил. бес мүйешли; бес қырлы; ~ая звездә бес жулдыз.

ПЯТИКОПЕЕЧНЫЙ прил. 1. бес тыынылық; ~ая монета бес тыынылық тәңге; 2. (стоимостью в пять копеек) бес тыыны туратуғын.

ПЯТИКРАТНЫЙ прил. бес есе, бес мөртебе; в ~ом размёре бес есе артық.

ПЯТИКУРСНИК м. бесинши курс студенти.

ПЯТИКУРСНИЦА женск. от пятикурсник.

ПЯТИЛЕТИЕ с. 1. (промежуток времени) бес жыл, бес жыллық мүддөт; 2. (годовщина) бес жыллық.

ПЯТИЛЕТКА ж. бес жыллық.

ПЯТИЛЕТНИЙ прил. 1. бес жыллық; ~ план бес жыллық план; 2. (о возрасте) бес жасар, бес жастагы, бестеги.

ПЯТИМЕСЯЧНЫЙ прил. 1. бес айлық; в ~ срок бес айлық мүддөт ишинде; 2. (о возрасте) бес айлық.

ПЯТИМИНУТНЫЙ прил. бес минутлық; ~ разговор бес минутлық гүррин.

ПЯТИРУБЛЕЙНЫЙ прил. 1. бес сомлық, бес манатлық; ~ая ассигнация бес сомлық ассигнация; 2. (стоимостью в пять рублей) бес сомлық, бес сом туратуғын.

ПЯТИСОТЕННЫЙ прил. разг. 1. бес жузлик, бес жуз сом; ~ая ассигнация бес жузлик ассигнация; 2. (стоимостью в пятьсот рублей) бес жуз сомлық, бес жуз сом туратуғын.

ПЯТИСОЛЛÉТИЕ с. 1. (промежуток времени) бес жуз жыл; 2. (годовщина) бес жуз жыллық.

ПЯТИСОТЫЙ числ. бес жүзинши; ~й номер бес жүзинши номер.

ПЯТИСИШИЕ с. бес қатарлы қосық, бес жолдан дүзилген қосық.

ПЯТИСТОПНЫЙ прил. лит. бес стопалы; ~ стих бес стопалы қосық.

ПЯТИТОНКА ж. бес тошналық автомашина.

ПЯТИТОННЫЙ прил. бес тошналық.

ПЯТИСЫЧАЧНЫЙ 1. числ. бес мыңыншы; 2. прил. бес мыңыншы, бес мың кисилик, бес мыңнаң қураган; ~ отряд бес мың кисилик отряд; 3. прил. (стоимостью в пять тысяч) бес мың сомлық, бес мың сом туратуғын.

ПЯТЬСЯСЬЯ несов. шегиниү, кейин басыү, бәсіү.

ПЯТИУГОЛЬНИК м. бес мүйешлик.

ПЯТИУГОЛЬНЫЙ прил. бес мүйешли.

ПЯТИЭТАЖНЫЙ прил. бес этажлы; ~ое здание бес этажлы жай.

ПЯТКА ж. 1. (часть стопы) өкше; 2. табан, өкше; чулбұз с двойной ~ой табаны еки қабат чулок; 3. см. пятка 2; ♦ показать ~и тез қашыу; только ~и засверкали аяқ-аяғына тиймей қашты; наступать на ~и өкшесин басып жетин жүриү; душа в ~и ушлә қатты қоркыу, жүргеги жарылғапша қоркыу.

ПЯТНАДЦАТИЛЕТНИЙ прил. 1. (о сроке) он бес жыллық; 2. он бес жасар, он бес жастагы; в ~ем возрасте он бес жасында.

ПЯТНАДЦАТЫЙ числ. он бесинши; ~а страница книги китаптың он бесинши бети.

ПЯТНАДЦАТЬ числ. он бес.

ПЯТНАТЬ несов. кого-что 1. (начаты) былау, патаслау; 2. перен. (позорить) жаманатты қылышу, шермендесин шыгарыу, абрайын тегиү; ~ репутацию абрайын тегиү; 3. (при игре в пятнашки) қалақ

ойцау, топ пешен тийгизиү, қол тийгизип қалақ алышу.

ПЯТНАШКИ только мн. разг. қалак ойны.

ПЯТНИСТЫЙ прил. ала, шубар, тарғыл; ~ая көшке тарғыл пышык.

ПЯТНИЦА ж. жума; ♦ у него семь пятниц на неделе погов. оның сезиниң туралы жок.

ПЯТНО с. 1. дақ, тамға, қасқа, дағал; корова с белым ~и на лбу қасқа сыйыр; руки в чернильных пятнах сия дағы бар қол; 2. перен. жаман атақ, жаман ат, шермендешлилек; смыть ~ позора жаман атақтан қутылыу, шермендешлилекten қутылыу; ♦ родимое ~ мец, қал; белые пятна кистерилмеген жерлер; солнечные пятна астр. күн сәүлесинде гүнгирт көлеңкеси.

ПЯТОК м. разг. бес, бес дана; ~и яй бес майек.

ПЯТОЧНЫЙ прил. өкше..., өкшенин.

ПЯТЫЙ 1. числ. бесинши; ~ый год бесинши жыл; в ~ом часы саат бескес қарағанда; ~ая часть бестен бири; 2. в знач. сущ. ж. пятая бестен бири; одна ~ая население халықтың бестен бири; ♦ рассказывать с ~ого на десятос погов. бас аяғын быластырып айтты.

ПЯТЬ числ. бес; без ~и три бес минуты кем үш; ♦ знать как свой ~и пальцев погов. өзиниң бес бармағында билиү.

ПЯТЬДЕСЯТ числ. елли, елиү.

ПЯТЬСОТ числ. бес жүз.

ПЯТЬЮ нареч. бес жерде, бес жердеги; ~ю ~ — двадцать ~ бес жерде бес — жигирма бес.

P

РАБ м. 1. қул; 2. перен. қул, еркин берген; ~ своих привычек өз әдетиниң кули.

РАБА ж. см. рабыня.

РАБКОР м. (рабочий корреспондент) рабкор (рабочий хабарыш).

РАБКОРОВСКИЙ прил. рабкорлық.

РАБОВЛАДЕЛЕЦ м. қул ийелеүши, кул ийеси.

РАБОВЛАДЕЛЬЧЕСКИЙ прил. қул ийелеү..., қул ийслеүшилик; ~ое общество кул ийелеүшилик жәмийети; ~ий строй кул ийелеүшилик дүзилис.

РАБОВЛАДЕНИЕ с. кул ийелеү, кул ийелени.

РАБОЛЕПИЕ с. жағымпазлық, жарамсақтық, жағышыу, жарамсақланыу.

РАБОЛЁПНЫЙ прил. жағымпаз, жарамсақ.

РАБОЛЁПСТВО с. см. раболепие.

РАБОЛЁПСТВОВАТЬ несов. перед кем-чем жағымпазлық етиү, жарамсақтық етиү, жарамсақланыу.

РАБОТА ж. 1. жумыс, хызмет, ис, мийнет; физическая ~а қара жумыс, күш жумысы, күш мийнети; ўмственная ~а ақыл жумысы; научная ~а илимий жумыс; общественная ~а жәмийетлик жумыс; ~а двигателья двигательдин иси; ~а

мýсли ой-пикир хызмети; 2. мн. работы жумыслар, ислер; строительные ~ы күрьылс жумыслары; полевые ~ы атыз жумыслары; ремонтные ~ы ремонт жумыслары; уборочные ~ы жийын-терим жумыслары; земляные ~ы жер ислери, жер қазыу жумыслары; 3. (служба) жумыс, хызмет; постоянная ~а туралы хызмет; место ~ы хызмет орын; поступить на ~у жумысқа кириү, хызметке орналасыу; снять с ~ы жумыстаң босатыу, хызметтен алышу; 4. (обрабатываемый материал) жумыс, ис; у меня срочная ~а мениң жумысым қыстауды; раздуть всем ~у хоммеге жумыс болистирип бериү; сдать ~у в срок жумысты мудделите тасырыу; 5. (произведение) жумыс, мийнет; у него много печатных работ оның басылып шықкан мийнеттери кел; начать ~у в журнале жумысты журналда басып шыгарыу; выставка работ известного художника көпкө молим художниктиң жумысларының көргизбеси; 6. жумыс; контрольная ~а контроль жумысы; письменная ~а жазба жумыс; домашняя ~а үйдеги жумыс; ♦ грubby ~а олақ исленген зат; ковёр тонкой ~ы шебер тоқылған гилем; взять в ~у шынталап колға алышу; у него ~а горит

в руках онъц қолы желли, онъц қолға алған жумысы гүүлеп өнеди.

РАБОТАТЬ *несов.* на кого-что, кем, с кем, над чем, на чём и без доп., в разн. знач. ислеў, ислесиў, жумыс етиў; ~ть в колхозе колхозда жумыс етиў; ~ть в полье атыза ислеў; ~ть сверхурочно жумыс саатынан тыскары ислеў; ~ть сдељено кесип алыш ислеў; ~ть по-новому жанаша жумыс етиў; ~ть над диссертацией диссертация устинде ислеў; художник ~ет над картиной художник сүрэтицин устинде ислейди; ~ть со словарём сезлик пенен ислеў; ~ть с кадрами кадрлар менен ислесиў; ~ть токарем токарь болыш ислеў; ~ть лопатой бел менен ислеў; машина ~ет исправно машина саз ислеп тур; телеграф ~ет крүглые сұткы телеграф күн-түн ислейди; завод ~ет на местном сырье завод жергилик шайки зат пенен ислейди; магазин ~ет с восьмым утрап дүкен азаны сегизден баслан ислейди; мысль ~ет ой-пикир ислейди; желудок не ~ет ас-қазан ислемейди; ~ть над собой өз билимин көтериў ушын ислеў.

РАБОТАТЬСЯ *несов.* безл. ислениў; сегодня хорошо ~ется бүгин жумыс жақсы исленнип атыр.

РАБОТНИК *м.* хызыметкер, исши; он хороший ~ ол жақсы хызыметкер; партийный ~ партия хызыметкери; научный ~ илимий хызыметкер; газетный ~ газета хызыметкер.

РАБОТНИЦА *ж.* хызыметкер хаял, рабочий хаял; ~ швейной фабрики кийим тигиў фабрикасында ислеўши хызыметкер хаял; ◇ домашняя ~ үйдеги хызыметши хаял, үй хызыметкери хаял.

РАБОТОДАТЕЛЬ *м.* жумыс берүүши, рабочий күшин жаллауши.

РАБОТОРГОВЕЦ *м.* күл алыш-сатыўши, күл саудагери.

РАБОТОРГОВЛЯ *ж.* күл саудасы.

РАБОТОСПОСОБНОСТЬ *ж.* 1. (трудоспособность) жумысқа жарамлылық, мийнетке жарамлылық; 2. (способность много работать) жумысқа үкүплилік, мийнетке үкүплилік, искерлик; большая ~ жумысқа үлкен үкүплилік.

РАБОТОСПОСОБНЫЙ *прил.* 1. (трудоспособный) жумысқа жарамлы, мийнетке жараммы; 2. (способный много работать) жумысқа үкүпли, мийнетке үкүпли.

РАБОТАЯГА *м. и ж.* разг. искер, мийнеткеш адам.

РАБОТАЩИЙ *прил.* разг. искер, мийнеткеш, жумысқа күштар, жумысқа ықласы; ~ пәрень искер жигит.

РАБОЧЕ-КРЕСТЬЯНСКИЙ *прил.* рабочий-дийхан...; ~ая власть рабочий-дийхан власть.

РАБОЧИЙ I *м.* рабочий; индустриальный ~ санаат рабочийсы; сельскохозяйственный ~ аўыл хожалық рабочийсы; железнодорожный ~ темир жол рабочийсы.

РАБОЧИЙ II *прил.* 1. рабочий..., рабочийлар...; ~ий человек рабочий адам; ~ий класс рабочийлар класы; ~ее дви-

жение рабочийлар хәрекети; 2. (населённый рабочими) рабочийлар...; ~ий посёлок рабочийлар посёлкасы; 3. (предназначенный для работы) жумыс...; хызмет...; ~ий дәңе жумыс күни; ~ее время жумыс үақты; ~ее место жумыс орны; 4. (производящий полезную работу) жумысқа арналған, жумыс...; жумыс исletи-летуғын; ~ий скот жумыс малы; ~ая лошадь жумысқа арналған ат, жумыс аты; 5. тех. ислейтуғын; ~ее колесо ислейтуғын дигершик; ~ий ход боршын поршеньниң ис хәрекети; ◇ ~ие руки рабочийлар; ~ая сила 1) (труд, энергия) жумыс, мийнет; 2) (рабочие) рабочийлар, рабочий күши; ~аём ~ей силы рабочийлар жаллау, рабочий күшин жаллау.

РАБСЕЛЬКОР *м.* рабселькор (рабочий айыл хабарышы).

РАБСЕЛЬКОРОВСКИЙ *прил.* рабселькор..., рабселькорлық.

РАБСКИ *нареч.* кулларша, кулдай, кул сыйылды; ~ подражать кому-чemu-л. кулларша бас ийиў.

РАБСКИЙ *прил.* 1. кул...; 2. (покорный, уголовный) кулларша, кул сыйылды; ~ое повиновение кулларша бойсынныў; 3. (мягкий, непосильный) кул...; ~ий труд күм мийнети.

РАБСТВО *с.* 1. ист. (общественный строй) куллық, күлшылық, күлшылық дүзилис; 2. куллық, күлшылық, күлшылық жағдайы; томиться в ~е күлшылықта езилиў; освободиться от ~а күлшылыктан кутылыў; 3. перен. (подчинение чужой воле) ериксиз бағынышылық, қол астында болынышылық.

РАБФАК *м.* (рабочий факультет) рабфак (рабочийлар факультети).

РАБФАКОВЕЦ *м.* рабфак оқыушысы.

РАБФАКОВКА *женск.* от рабфаковец.

РАБФАКОВСКИЙ *прил.* рабфактың, рабфакшылардың.

РАБИНЫ *ж.* күл хаял, шоры.

РАВВИН *м.* раввин (еврейлердин руканы).

РАВЕЛИН *м.* воен. уст. равелин (қорған алдындағы тайкарғы беркінис).

РАВЕНСТВО *с.* 1. тен хукуқлылық, тенлик; ~о гравдан в СССР СССРда граждандардың тен хукуқлылығы; ~о право хукуқтардың тенлиги; 2. (по величине, количеству и т. д.) бирдейлик, тенлик, тен-бетеңлик, барабарлық; ~о сил күшлердин барабарлығы; ~о голосов дауыслардың бирдейлиги; 3. мат. тенлик; знак ~а тенлик белгиси, барабарлық белгиси.

РАВНЕНИЕ *с.* 1. (в строю) тенлени, тенелин; ~ напротив оңға тенлени; ~ налево солға тенлени; 2. перен. тенлеси; ~ на передовиков производства индирис алдынғыларына тенлеси.

РАВНИНА *ж.* тегис, тегислик, тегис жер, жазык.

РАВНИННЫЙ *прил.* тегислик, жазыклық; ~ая местность тегислик жер.

РАВНО 1. нареч. (одинаково, в равной мере) тен, барабар, тенгел; 2. в знач. сказ. тен болады; три плюс семь ~ десятый ўшке

жетини қосса онға тәң болады; 3. в знач. союза (также) соган үксаң, сондай-ақ, сол съяқлы була да; ♦ все ~ 1) (безразлично) бары бир; мне все ~ маган бары бир; 2) (несмотря ни на что) бары бир, ҳеш нәрсеге қарамастан; он все ~ придет ол бары бир келеди.

РАВНО- қоспа сөзлердің «тең, барабар» деген мәнисин билдирутуын биринши бөлгеги, мыс.: равновесомый тәң салмақты.

РАВНОБЕДРЕННЫЙ прил. мат. тәң тәрепли, тәң қанталлы; ~ треугольник тәң тәрепли уш мүйешлик.

РАВНОВЕЛИКИЙ прил. мат. тәң үлкенлики, тәң көлемли; ~е треугольники тәң үлкенлики уш мүйешлик.

РАВНОВЕСИЕ с. 1. физ. (состояние покоя) теппе-тәңлик; устойчивое ~е тұрақты теппе-тәңлик; неустойчивое ~е тұрақсыз теппе-тәңлик; 2. (устойчивость) салмақ, тұрақтылық; сохранить ~е тұрақты болыу, тәң салмақты сақлау; 3. перен. (покой, спокойствие) бир қалыптилек, тынышлық, жай-парахатлық; душевное ~е ақыл-естиң бир қалыпте болыу; вывести из ~ ашыуын көлтириу.

РАВНОДЕЙСТВУЮЩИЙ прил. тәң тәң-тир етишүү, тәң ҳәрекет етишүү; ~ая сýла физ. тәң ҳәрекет етишүү күш.

РАВНОДЁНСТВИЕ с. астр. күн менен түнниң тәңлесиүү; весеннее ~ бәхәрги күн менен түнниң тәңлесиүү (21 март); осенне ~ гүзү күн менен түнниң тәңлесиүү (23 сентября).

РАВНОДУШИЕ с. 1. кейилсизлик, бий-парұалық, арқайынылық, немікурайдылық; проявить полное ~ толық арқайынылық көрсетүү; отнести ~ с ~м к чemu-л. бир нарсеге кейилсизлик пenen қарау; 2. (отсутствие интереса) қызықпайдылық, қызықсынбауышылық.

РАВНОДУШНЫЙ прил. 1. (безучастный, безразличный) кейилсиз, бийпарұа, арқайыны, немікурайды; ~ный человек бий-парұа адам; ~ный взгляд парксыз қарау; 2. разг. (не испытывающий интереса) қызықпайтуын, қызықсынбайтуын; он ~ен к спорту ол спорт пenen қызықпайды; 3. разг. (не влюбленный) сүймеген.

РАВНОЗНАЧАЩИЙ, **РАВНОЗНАЧНЫЙ** прил. мәнилес, мәниси бирдей, тәң; ~е величина тәң мұндарлар.

РАВНОМЕРНО нареч. тәң, тәңбе-тәң, тәң барабар, бир қалыпте; ~ ускóренное движение физ. тәң барабар тәзлестирирутуын ҳәркест; ~ распределить что-л. бир нарсени тәңбе-тәң бөлистириу.

РАВНОМЕРНОСТЬ ж. тәңбе-тәңлик, тұрақтылық, тәң барабарлық, бир қалыптилек; ~ развитие раýажланыуың тәңбе-тәңлиги.

РАВНОМЕРНЫЙ прил. тәңбе-тәң, тұрақты, барабар, бир қалыптилек; ~ое развитие барабар раýажланыу; ~ое ускорение физ. тәңбе-тәң тезлигі.

РАВНОПРАВИЕ с. тәң праволылық, тәң ҳукуқтылық; ~ граjдан СССР СССР гражданларының тәң праволылығы.

РАВНОПРАВНЫЙ прил. тәң праволы, тәң ҳукуқты; ~ договор тәң праволы договор.

РАВНОСИЛЬНЫЙ прил. 1. (равной силы) күши тәң; ~ые армии күши тәң армиялар; 2. (подобный чему-л.) әхмийети тәң, барабар; событие, ~ое катастрофе қыяметке барабар үақыя.

РАВНОСТОРОННИЙ прил. мат. тәң тәрепли, тәң қанталлы; ~ многоугольник тәң тәрепли көп мүйешлик.

РАВНОУГОЛЬНЫЙ прил. мат. тәң мүйешли; ~ многоугольник тәң мүйешли көп мүйешлик.

РАВНОУСКОРЕННЫЙ прил. физ. тәң тәзлестирилген; ~ое движение тәң тәзлестирилген ҳәрекет.

РАВНОЦЕННОСТЬ ж. тәң баҳалылық, тәң нырқалылық.

РАВНОЦЕННЫЙ прил. 1. (одинаковый по цене) тәң баҳалы, баҳасы тәң, баҳасы бирдей; ~е товары баҳасы тәң товарлар; 2. (одинаковый по ценности) тәң, барабар, бирдей; ~е рабочники бирдей хызметкерлер.

РАВНЫЙ прил. 1. (одинаковый) тәң, бирдей, сондай; ~ые сýлы тәң күшлер; ~ая оплата бирдей ҳақы; ~ый объём тәң колем; дерёвья ~ой толщинý жуýанлығы тәң ағашлар; 2. (имеющий одинаковые права и т. п.) тәң; относиться к кому-л. как к ~ому биреүге өзине тәң қатарында қарау; на ~ых основаниях тәң тийкарларда; 3. (соответствующий по величине) тәң, тәңлес, сыйбылас; расстояние, ~ое пятый метрам бес метрге тәң аралық; ♦ ~ым образом барабар, тәңбе-тәң, тәң түрде; быть с кем-л. на ~ой ноге биреү менен тәңлес болыу, биреү менен заңғилем болыу.

РАВНЯТЬ несов. 1. кого-что (делать равным, уравнивать) тәңлестириү, тәңлеү, бирдей етиү, тәң етиү; 2. кого-что, с кем-ч, разг. (считать равным) тәңлестириү, тәңеү, салыстырыү.

РАВНЯТЬСЯ несов. 1. с кем-ч, по кому-чemu тәңлесиү, тәң келиү, тәңлениү; я не берусь ~ться с ним в беge жуýрыду мен оның менен тәңлесе алмайман; 2. воен., спорт. тәңлениү, тәңлесип түрүү; ~ысь! тәңленизи!; 3. по кому, на кого, перен. (следовать примеру) тәңлесиү; ~ться на передовиков алдыңыларға тәңлесиү; 4. чemu (быть разным) тәң болыу, барабар болыу; дважды два ~ется четырём еки жерде еки төртке тәң болады.

РАД в знач. сказ. кому-чemu, с неопр. и с союзом «что» хош, шад, қуýаныш, құштар, ҳәүес, ҳәүесленип; я вам бичен ~ мен сизге күтә шадбан; мать рáда успéхам детей балалардың жетискенликлерине анасы қуýанышы; ~ зайди к вам, да нéкогда сизге барыуға құштарман, бирақ үақыт жок; ♦ ~ стараться 1) воен. уст-жан-тәним менен!; 2) шутл. куллық; ~ видеть вас сизди көриүгө шадбан, сизди көргениме қуýанышыман; и сам не ~ езим де ҳәүес емеспен, езим де қуýаны отырғаным жок.

РАДА ж. рада (1. ист. Украина да бурын болган халық, жыйналысы, кеңеси; 2. Украина да ҳәм Польша да власть органы болған совет).

РАДАР м. радар (радиолокатор).

РАДАРНЫЙ прил. радар...; ~ая станиця радар станциясы.

РАДЕНИЕ с. уст. 1. (усердие) умтылыу-шылық, тырысыу-шылық, күш салыу-шылық; 2. рел. зикир.

РАДЕТЬ несов. уст. 1. (проявлять усердие) умтылыу, тырысыу, күш салыу; ~ о дёле ис жөнинде тырысыу; 2. рел. зикир салыу.

РАДЖА м. ража (Хиндстанда феодал князьлериниң ҳәм жергилекли ҳәкимлериңин атагы).

РАДИ предлог с род. п. 1. (для кого-чего-л.) ушын, мәпинде; ~ общего дела улыума ис мәни ушын; 2. (во имя кого-чего-л.) ҳұрметине, арқасында; бола; сделать что-л. ~ дружбы дослық ҳұрметине бир нәрсә ислеу; 3. разг. (с целью) мақсетинде, мақсети менен; шұтки ~ дегиши мақсети менен; 4. уст. разг. (по причине) себепли, себептен, ушын; чегб ~ ты пошёл туда? не себепли сен ол көрага кеттиң?; ◇ ~ ббога қудай қақына.

РАДИАЛЬНЫЙ прил. радиаль..., радиальны, радиесқа бағдарланған; ~е пропёкты нового города жаңа қаланың радиал проспектлері.

РАДИАТОР м. радиатор; ~ автомобильдік радиаторы.

РАДИАЦИОННЫЙ прил. физ. радиация..., радиациялық.

РАДИАЦИЯ ж. физ. радиация (қандайда бир денениң электромагнитли нұрды таратыу); солнечная ~ күн радиациясы.

РАДИЕВЫЙ прил. хим. радий...; ~е лучий радий сәулелери.

РАДИЙ м. радий (химиялық элемент).

РАДИКАЛ I м. радикал (1. полит. радикализмниң тәрепдары; 2. узил-кесил ҳәрекеттерин, пикердин тәрепдары).

РАДИКАЛ II м. радикал (1. мат. корень табыў ҳәрекетиниң белгиси; 2. хим. молекуладағы атомлар топары).

РАДИКАЛИЗМ м. радикализм (1. теория ҳәм практика мәселелерин шешиүде түпкүлекли ҳәм узил-кесил илажларды жақтау ҳәм қолланыу; 2. радикаллардың сиясий ағымы ҳәм ҳәрекети).

РАДИКАЛЬНО нареч. шешиүши түрде, узил-кесил; ~ действовать узил-кесил ҳәрекет етий.

РАДИКАЛЬНОСТЬ ж. шешиүшилик, узил-кесиллик.

РАДИКАЛЬНЫЙ прил. 1. полит. радиал...; ~е партия радиал партиялары; 2. (решительный, коренной) шешиүши, узил-кесил; ~е мәрзы узил-кесил илажлар.

РАДИКУЛИТ м. мед. радикулит (омыртқа жуулын нервлери тәмүрларының исиниї).

РАДИО с. нескл. радио; слышать ~ радио тыңдау; передавать по ~ радио аркалы еситтириу.

РАДИО- I қоспа сөздердиң радиога тиисли биринши белеги, мыс.: радиослышатели радио тыңлаушылар.

РАДИО- II қоспа сөздердиң радиога, радиоактивликке ҳәм радиацияга тиисли сөздерди аңлататын биринши белеги, мыс.: радиолечение радиойлық емләу, радиий нүр менен емлеу.

РАДИОАКТИВНОСТЬ ж. радиоактивлик (гейпара химиялық элементлердиң атом ядроларының вз-өзинен ямаса жасалма түрде сәүлеленген белеклений); ~ ураның радиоактивлиги; природная ~ тәбийтті радиоактивлик.

РАДИОАКТИВНЫЙ прил. радиоактив, радиоактивлик, радиоактивли; ~й распад радиоактивлик болинші; ~е элементы радиоактив элементтер.

РАДИОАППАРАТУРА ж. собир. радиоаппаратура.

РАДИОВЕЩАНИЕ с. радио аркалы берүү, радио аркалы еситтириу.

РАДИОВЕЩАТЕЛЬНЫЙ прил. радио аркалы беретүүн, радио аркалы еситтиреүш; ~ая станиця радио аркалы беретүүш станция.

РАДИОВОЛНА ж. физ. радио толкыны.

РАДИОГАЗЕТА ж. радиогазета.

РАДИОГРАММА ж. радиограмма (радиотелеграф бойынша берилген хабар, магниттамат).

РАДИОЖУРНАЛ м. радиожурнал.

РАДИОЗОНД м. радиозонд (метеорологиялық прибор).

РАДИОИНФОРМАЦИЯ ж. радио мағынайты, радиоинформация.

РАДИОКОМБАЙН м. радиокомбайн (төлевизор, радиоприёмник ҳәм магнитофоннан избарат аппарат).

РАДИОКОММЕНТАТОР м. радиокомментатор.

РАДИОКОНЦЕРТ м. радиоконцерт.

РАДИОЛА ж. радиола.

РАДИОЛАМПА ж. радиолампа.

РАДИОЛОГИЯ ж. радиология (радио ҳәм басқа радиоактив элементлердиң тәсирин ҳәм оларды қолланып ҳақындағы талимат).

РАДИОЛОКАТОР м. радиолокатор (альстагы ҳәм көрінбейтүүн обьектлерди таралған радио толкынының жәрдеми аркалы анықтай).

РАДИОЛОКАЦИОННЫЙ прил. радиолокация...; ~ая станиця радиолокация станицясы.

РАДИОЛОКАЦИЯ ж. радиолокация (радио толкынларының жәрдеми менен ҳәр күйде обьектлерди табыў ҳәм олардың қашық аралықтарын белгилей усыны).

РАДИОЛЮБИТЕЛЬ м. радио хөйлескери.

РАДИОМАЧТА ж. радиомачта.

РАДИОМАЯК м. радиомаяк.

РАДИОМЕТР м. физ. радиометр (күн энергиясының жылдылық энергиясына өзегириүн көрсететүүгүн қурад).

РАДИОНАВИГАЦИЯ ж. радионавигация (кемелерди ҳәм самолётларды радиотехникалық қурулалардың жәрдеми менен басқарыу).

РАДИОПЕРЕДАЧИК м. радиопередатчик (радио еситтирийн беретүүгүн аппарат).

РАДИОПЕРЕДАЧА ж. радиопередача (1. радио арқалы еситтирий; 2. радио арқалы берилген ямаса берилетүүгүн хабар, музика ҳэм т. б.).

РАДИОПЕРЕКЛІЧКА ж. радиоперекличка; ~ городб қалалардың радиоперекличкасы.

РАДИОПОСТАНОВКА ж. радио арқалы ойын қойыу.

РАДИОПРИБОР м. радиоприбор.

РАДИОПРИЁМНИК м. радиоприёмник.

РАДИОПРИЁМНЫЙ прил. радио толкының қабыл ететүүгүн; ~ая установка радио толкының қабыл ететүүгүн установка.

РАДИОРЕПОРТАЖ м. радиорепортаж.

РАДИОРУБКА ж. радиорубка (радист ҳэм радиоаппаратура түртүгүн — көрбөльде, самолётта — хызмет жайы).

РАДИОСВЯЗЬ ж. радио байланысы, радио арқалы байланыс.

РАДИОСЕТЬ ж. радио тарауы, радиосеть.

РАДИОСИГНАЛ м. радиосигнал.

РАДИОСЛУШАТЕЛЬ м. радио тыңлаушы.

РАДИОСЛУШАТЕЛЬНИЦА женск. от радиослышатель.

РАДИОСТАНЦИЯ ж. радиостанция; передающая ~ еситтирутуүгүн радиостанция.

РАДИОСТУДИЯ ж. радиостудия.

РАДИОТЕЛЕГРАММА ж. см. радиограмма.

РАДИОТЕЛЕГРАФ м. радиотелеграф.

РАДИОТЕЛЕГРАФИЯ ж. радиотелеграфия (шартлы сигналларды радио арқалы еситтирий ҳэм қабыл етий).

РАДИОТЕЛЕГРАФНЫЙ прил. радиотелеграф...; ~ая станция радиотелеграф станицы.

РАДИОТЕЛЕФОН м. радиотелефон (радио толкының жәрдеми менен ислейтуүгүн сымсыз телефон).

РАДИОТЕЛЕФОНДАЙ ж. радиотелефония (радио арқалы еситтирий ҳэм қабыл етий).

РАДИОТЕЛЕФОННЫЙ прил. радиотелефон..., радиотелефонлы.

РАДИОТЕРАПИЯ ж. мед. радиотерапия (радий ҳам басқа радиоактив заттар менен емлей).

РАДИОТЕХНИК м. радиотехник.

РАДИОТЕХНИКА ж. радиотехника (электромагнитты төрбелислер ҳақында илим).

РАДИОТОЧКА ж. радиоточка.

РАДИОТРАНСЛЯЦИОННЫЙ прил. радиотрансляцияға байланыслы, радиотрансляцияға жататулып.

РАДИОТРАНСЛЯЦИЯ ж. радиотрансляция (радиопрограмманы байланыс сымларының линиясы арқалы еситтирий).

РАДИОУЗЕЛ м. радиоузел.

РАДИОУСТАНОВКА ж. радиоустановка.

РАДИОФИЗИКА ж. радиофизика (физиканың тарауы).

РАДИОФИКАЦИЯ ж. радиофикация, радиофикациялау, радиоластырыу.

РАДИОФИЦИРОВАТЬ сов. и несов. что радиофикациялау, радиоластырыу.

РАДИОФИЦИРОВАТЬСЯ сов. и несов. радиофикацияланыу.

РАДИОХИМИЯ ж. радиохимия (химияның тарауы).

РАДИОЦЕНТР м. радиоцентр.

РАДИОЭЛЕКТРОНИКА ж. радиоэлектроника (радиотехника менен электроникадан рајајланып шыккан айырым илим тарауының аты).

РАДИРОВАТЬ сов. и несов. что, о чём и без доп. радио арқалы хабар етий, радио арқалы хабарлау.

РАДИСТ м. радист.

РАДИСТКА женск. от радист.

РАДИУС м. 1. мат. радиус; ~окруженности шеңбердин радиусы; 2. перен. радиус, ҳарекет көнлиги; ~действий авиацияның ҳарекет көнлиги.

РАДОВАТЬ несов. кого-что, чем қуяантый, шадландырыүү; ~ успехами табыслар менен қуяантый; ◇ ~ взор қараўга жағымын көринүү.

РАДОВАТЬСЯ несов. кому-чему қуяаный, шадланыу.

РАДОН м. радон (химиялық элемент).

РАДОНОВЫЙ прил. хим. радон..., радионан, радионлык.

РАДОСТЬ нареч. қуяаныш пенин, қуяашы үү менен, шадлык пенин, шадланыу менен.

РАДОСТИЙНЫЙ прил. 1. қуяанышлы, шадлы, шадлықлы, кейилли; ~ое лицо қуяанышлы жүз; 2. (доставляющий радость) қуяандыратуүгүн, шадланыратуүгүн, қуяанарлык, шадланарлык; ~ое извёстие қуяандыратуүгүн хабар; ~ое событие шадланыратуүгүн ўақыя.

РАДОСТЬ ж. қуяаныш, шадлык; быть вне себя от ~и қуяанышы қойнына сыймай; какая ~ь, ты ужे здесь! сениң бул көрада екенлигиң қандай қуяанышы!; с ~ью қуяаныш пенин; ◇ на ~ях қуяаныштың.

РАДУГА ж. радуга; ҳәзирет Әлийдин кылышы, Ҳасен-Үсен оқ жайы уст.

РАДУЖНЫЙ прил. 1. (многоцветный) радугадай, радуга сыйылды, радуга реци, түрли реци; 2. перен. (приятный, радостный) жайын турган, шадлык, жағымлы; ~ые надежды жағымлы умитлер; ◇ ~ая оболочка анат. көздин реци пердеси.

РАДУШИЕ с. ашық шырайлышык, ҳақ кейиллик, жылды жүзлилек; проявить ~ ҳақ кейиллик көрсетиү.

РАДУШНЫЙ прил. ашық шырайлы, ҳақ кейилли, жылды жүзли; ~ приём ҳақ кейилли қабыл етий; ~ хозяин жылды жүзли хожайын.

РАЖ м. разг. қәхэр, ашыу; войт в ~ қәхэрли ҳалда болыу, ашыуға миңиү.

ражу́, рази́ш и т. д. наст. вр. от разить I.

РАЗ I м. 1. мәртебе, рет, жола, сапар, қайтара, есе; десять ~ он рет; много ~ көп мартебе; сколько ~ неше рет; не раз талай рет; в первый ~ бириши мәртебе; с первого раза бириши реттен-ак; ещё ~ және бир рет; в следующий ~ келеси сапар, келеси рет; в последний ~ соғы сапар, соғы мәртебе; ~ в год жылана бир рет; иной ~ басқа сапар; в тот ~ сол сапары, сол рет; ни разу бир рет те, хеш жола да; до другого раза басқа ретке шекем; семь ~ отмёра, один ~ отрёжь посл. жети мәртебе ёлшеп, бир рет кес; 2. (при счёте) бир; ~, два, три бир, еки, үш; ♦ ~-два и готово тезлик пеңец, ҳә дегенше; ~ за разом изли-изицен, қайта-қайта; ~ навсегда пүт-киллей, бир айты болды, биротала, узил-кесил, бәркүлла, мудамы; ~ на ~ не приходится биротала болмайды; в самый ~ 1) (во время) қолайлы ўақытта, ез ўақтында; 2) (внору) шаш-шак, жарасықлы.

РАЗ II нарец. (однажды) рет, бир ўақытта, бир мәхәлде, бир гезде, бир сапары; ~ поздно вечером... бир сапары ицир туиде...; как-то ~ бир жола; как-то ~ зашёл к нам мой старый товарищ бир жола бизикине мениң ески жолдасым келди.

РАЗ III союз условн. разг. (если) егер, егерде, екен, «са, «се; ~ ты болен, лежи егер аўырыу болсаң — жат; ~ просят, приходи шақырады екен, келиң керек; ~ так, не о чём говорить! олай болса, айтсың отырыдуың кереги жоқ!; солай болған болса, не айтаса!

РАЗ: (**РАЗОГ**, **РАЗЪЕ**, **РАС-**) приставка мына мәнилердің аллатады: 1) бөлшектеү, майдалаү, белеклерге белиү, мыс.: разбить майдалау; разгрывать тислен шашыу; разломать сындырыу; 2) айырыу, айырып қойыу, мыс.: развестить ажырастырыу; раздвинуть араларын ашыу; 3) белистириу, белистирип берүү, мыс.: раздать белистирип куйыу; разложить белистирип куйыу; 4) түрли тәрепке таратыу, таратып қойыу, шашыу, мыс.: разбросать шашып таслау; 5) «ся» жсанапты менен ҳәр тәрепке, түмлү-тусқа деген мәннеге иш, мыс.: разлететься ҳәр тәрепке ушып кетнүү; 6) керисине ҳарекет етиу, қойыу, қайтуу, мыс.. раздумать айтқанын шықпау; разлюбить кеүили суүү.

РАЗБАВИТЬ сов. что суйылтыу, суу қосыу, араластырыу; ~ спирт водой спиртти суу менен араластырыу.

РАЗБАВИТЬСЯ сов. суйылтылыу, суу қосылыу, араластырылыу.

РАЗБАВЛЕНИЕ с. суйылтыу, суу қосыу, араластырыу, суйылтылыу, суу қосылыу, араластырылыу.

РАЗБАВЛЯТЬ несов. см. разбавить.

РАЗБАВЛЯТЬСЯ несов. см. разбавиться.

РАЗБАЗАРИВАНИЕ с. разг. исрап етиү, талан-тараж етиү; ~ государственных средств мәмлекетлик қаржыларды исрап етиү.

РАЗБАЗАРИВАТЬ несов. см. разбазарить.

РАЗБАЗАРИТЬ сов. что, разг. исрап етиү, талан-тараж етиү.

РАЗБАЛИВАТЬСЯ I несов. см. разбальтесь I.

РАЗБАЛИВАТЬСЯ II несов. см. разбальтесь II.

РАЗБАЛТЫВАТЬ I несов. см. разболтаться I.

РАЗБАЛТЫВАТЬ II несов. см. разболтаться II.

РАЗБАЛТЫВАТЬСЯ несов. см. разболтаться I.

РАЗБЕГ м. жуұрыу, жуұрып келиү, пәт алыу; с ~а, с ~у пәт алыш, жуұрып келип; прыжок с ~а жуұрып пәти мешен секирип; удариться с ~у жуұрып келатырып соқлыныу; ~ самолёта при взлете самолёттың ушыға пәт алыу.

РАЗБЕГАТЬСЯ несов. см. разбежаться.

РАЗБЕЖАТЬСЯ сов. 1. (в разные стороны) жуұрып дагыу, қашыу, таралыу; дёти ~лись по углам балалар мүйеш-мүйешке жуұрып қашты; 2. жуұрыу, қатты жуұрыу; он ~лся и перескочил через канаву ол қатты жуұрып барды да салмадан секирип отти; ♦ у него глаза ~лись оның көзлери жайнап-жаснап турды, оның көзлери жайнап кетти.

РАЗБЕРЕДИТЬ сов. что аўыртыу, тийип аўыртыу; ~ рану 1) жарага тийип аўыртыу; 2) перен. гене дөртти қозгау.

РАЗБИВАТЬ несов. см. разбить.

РАЗБИВАТЬСЯ несов. см. разбиваться.

РАЗБИВК ||А ж. 1. белиү, белек-белекке айрыу, белистирпү; ~а учеников на группы окунушыларды топарларға белиү; 2. (планировка) планлау, планлац белгилеү; ~а новой улицы жаңа көшени планлап белгилеү; 3. полигр. араларын ашыу; ~а строк в наборе терилген ҳәриплердин катар араларын ашыу.

РАЗБИНТОВАТЬ сов. что бинти шешиү, бинти жаздырып алыу; ~ руку колдағы бинти шешиү.

РАЗБИНТОВАТЬСЯ сов. разг. бинти шешилиү, таңғысы шешилиү, бинти жаздырылыу; пәлец ~лся бармақтың бинти шешили.

РАЗБИНТОВЫВАТЬ несов. см. разбинтовать.

РАЗБИНТОВЫВАТЬСЯ несов. см. разбинтоваться.

РАЗБИРАТЕЛЬСТВО с. қарау, қарап шыныу, тексерүү, тексерип кериү; судебное ~ судлик пести қарау.

РАЗБИРАТЬ ||Б несов. 1. см. разобрать; 2. что и без доп. таңлау, қарап шығыу, айрыу; братъ не ~я таңламай алыу.

РАЗБИРАТЬСЯ несов. 1. см. разобраться; 2. (быть разборным) белеклениү, беллиниү, белеклерге беллиниү; этот стол легкó ~ется бул стол аңсат белекленеди.

РАЗБИТИЙ прил. разг. шақкан жигит.

РАЗБИТЬ ||А 1. прич. от разбить; 2. прил. (расколотый) сынник, сынган, сындырылган, қырратылган, күл-талқан стилиз.

ген; ~ое стекло сындырылған әйнек; 3. прил. (испорченный, повреждённый) бузылған, зыянланған; ~ая дорожка бузылған жол; 4. прил. (побеждённый) жецилған, қыйратылған, күл-талқан етилгең; ~ый враг қыйратылған душпан; 5. прил. (обеспеченный) димарсызланған, шаршаған, талдырылған; чувствовать себя ~ым өзин шаршағандай сезиү.

РАЗБИЙ ||**ТЬ** сов. 1. что сындырыў, майдалаў, күл-талқан етиў, қыйратыў; ~ть стекло әйнек шайшени сындырыў; ~ть вдребезги күл-талқан етип сындырыў; 2. что, перен. (разрушить, погубить) айрыў, үздириў; ~ть надёжды үмит үздириў; 3. кого-что (поранить, ушибить) зыян тийгизиў, жаралаш; ~ть нос мурныңа зыян тийгизиў; 4. кого-что (нанести поражение) жециў, қыйратыў, күл-талқан етиў; ~ть врага душпанды қыйратыў; ~ть наголову күл-талқан етип жециў; ~ть в пух и в прах күллиң көкке ушырып жециў; 5. кого-что, на что (разделить) болиў, белистириў; ~ть учащихся на группы окыўшыларды топарларға болиў; ~ть землю на участки жерди участкаларға болиў; 6. что (устроить, раскинуть) құрыў, тигиў; ~ть палатку шатыр құрыў; 7. что (произвести посадку) тигиў, отрызыў, жарыў; ~ть грядки қарық жарыў; при школе ~ли сад мектеп қапталыңа бағ тигилди; 8. что, полигр. арапалар ашыў, арапалар кеңейтиў; ~ть строчки қатар арапалар ашыў; 9. кого (сделать нетрудоспособным) қатардан шығарыў, жарамсыз етиў, майрыў; егер ~л паралич оны ләң майрыди, ол ләң болып қалды; Ⓛ ~ть чёл-а. сёрдце биреудиң жүргегине дағ салыў, жүргегине дарт салыў.

РАЗБИЙ ||**ТЬСЯ** сов. 1. (расколоться, разломаться) сыныў, сындырылыў, қырау, қыралыў, күл-талқан шығыў; пиалა ~ласа кесе сынды; 2. (повредить себе что-л.) зыянланыў, майрылыў, бир жерине жарахат салыў; ~ться в кровь бир жерин қанатып жарахат салыў; 3. на что (разделиться) болиниу, болинисиў; экскурсия ~лась на группы экскурсия топарларға болинди.

РАЗБОГАТЕТЬ сов. байыў, байып кетиў.

РАЗБОЙ м. 1. талауышылық, баспашилық, тонаушылық, қарақшылық; 2. перен. разг. зорлық, басқышылық; это сущий ~ был барып турған зорлық.

РАЗБОЙНИК м. 1. талауыш, баспаши, тонаушы, қарақшы; ~ с большой дороги жол кесер қарақшы; 2. разг. бран. басынушы; ах ты, ~! ха сени, баспаши!, ха сени, қарақшы!; 3. разг. шутла. (сорванец) еркетай, ойсыз (бала).

РАЗБОЙНИЦА женск. от разбойник.

РАЗБОЙНИЧАТЬ несов. 1. талауышылық етиў, баспашилық етиў, тонаушылық етиў, қарақшылық етиў; 2. перен. зорлықшылық етиў, басқышылық етиў.

РАЗБОЙНИЧЕСКИЙ прил. талауышылық, баспашилық, тонаушылық, қарақшылық; ~ое нападение талауышылық топыльыс.

РАЗБОЙНИЧИЙ прил. талауышылар..., баспашилар..., тонаушылар..., қарақшылар...; ~ья шайка қарақшылар тонары.

РАЗБОЛЕТЬСЯ I сов. разг. (расхворяться) қатты ауырыў, қатты науқаслашы, қатты кеселениү.

РАЗБОЛЕТЬСЯ II сов. разг. (об органах, о частях тела) жүде ауырыў, қатты сыркыраў; рукá ~ласы қол жүде ауырды.

РАЗБОЛТАННОСТЬ ж. разг. тәртипсизлик, эдепсизлик, коргенсизлик.

РАЗБОЛТАННЫЙ разг. 1. прич. от разболтать I; 2. прил. тәртипсиз, эдепсиз; ~ человек эдепсиз адам.

РАЗБОЛТАТЬ I сов. что, разг. 1. (размешать) былгау, шайыу, араластырыу, шалыу; ~ мукъ в воде унды сууға былғау; 2. (ослабить) босатыу, селпитиу, жаздырыу; ~ гайку гайканы босатыу.

РАЗБОЛТАТЬ II сов. что и без доп., разг. (разгласить) жайып жибериу, айттып койыу, сырды ашыу, паш етиу; ~ чужую тайну биреудиң сырын айттып койыу.

РАЗБОЛТАТЬСЯ I сов. разг. 1. (размешаться) былғаныу, былғасыу, араластырылыу, шайылыу; 2. (расшататься) босасыу, селпилеңүү, жаздырылыу; гайка ~ласа гайка босасты; 3. перен. тәртипсизлениү, эдепсизлениү; ученик ~лся окыўши эдепсизленди.

РАЗБОЛТАТЬСЯ II сов. разг. (услечься болтовней) гөп шашыу, сыр шашыу, көп сөйлеү.

РАЗБОМБИТЬ сов. что бомба дау, бомбалап шытыу.

РАЗБОР м. 1. (анализ) қарау, тексерүү, көрүп шыгыу, қарап шыгыу; таллау (грамматический); ~ содержания книги китапты мазмуны қарап шыгыу; 2. (расследование) тексерүү; ~ дела юр. исти тексерүү; 3. (sort, качество) сана; мукъ второго ~а екинши сорт ун; Ⓛ с ~ом серлеп; без ~у, без ~а 1) (не выбирая) тацламай, сайламай; 2) (не делая различия) айрыш қарамай, айрмай; 3) (не разбираясь) парыкламай, елестирмей; прийти к шапочному ~у ис тамамланаңда келиү.

РАЗБОРКА ж. 1. (сортировка) бөлшеклеу, белистириу, ажыратыу, сортлатып бөлиү; ~ книг китапларды түрине қарай бөлиү; 2. (на части) ажыратыу, бөлекшелерин ажыратыу, бөлеклеу; ~ машины машинами бөлеклеу.

РАЗБОРЫ прил. алмалы-салмалы, бөлекленетугын, куралма; ~ дом бөлекленнип алышатугын жай, бөлекленип куралатугын жай.

РАЗБОРЧИВО нареч. 1. (чётко) анык етип, тусинники етип; писать ~ анык етип жазыу; 2. (требовательно) талап етип, талап койып; ~ относиться к людям адамларға талап койып қатнасык жасау.

РАЗБОРЧИВОСТЬ ж. 1. (чёткость) аныктылык, тусинниклилк; ~ почерк жазыудың аныктылыгы; 2. (требовательность, взыскательность) қатты талап, таңлауышылық, сайлағышылық; ~ в выборе знакомых танысларды сайлап алышуда таңлауышылық.

РАЗБОРЧИВЫЙ прил. 1. (чёткий) анық, түснікли; ~ый побочк анық кол жазба; ~ая підпись түснікли койылған қол; 2. (требовательный, взыскательный) катты талап ететүгін, таңлайтуын, сайлайтуын; он очень ~ в ёде ол тамақты күтә таңлайтуын адам.

РАЗБРАНИТЬ сов. кого-что, разг. сөгиү, кейиү, жаман сез айтыү.

РАЗБРАНИТЬСЯ сов. разг. с кем қатты айтысыү, катты өжеглесиү, сөгисиү.

РАЗБРАСЫВАТЬ несов. см. разбросать и разбрёсить.

РАЗБРАСЫВАТЬСЯ несов. 1. см. разбросаться; 2. перен. көп иске қол салыу, бир жола ислеүге урыныу; он не любит ~ ол барлық нарсени бир жола ислеүди жақса көрмейди.

РАЗБРЕДАТЬСЯ несов. см. разбрестишь.

РАЗБРЕСТИСЬ сов. 1. тум-тусқа тара-лып кетиү, тұмлы-тусқа дағып кетиү; ~стись по домам үйлерине дағып кетиү; 2. перен. тара-лып кетиү, жайылып кетиү, ҳәр жаққа белиниү; мýсли ~лісь ой ҳәр жаққа белинди.

РАЗБРÓД м. келиспейшилик, ала аўызлық, талас-тартыс; ңдéйни ~ идеялық ала аўызлық.

РАЗБРОСАННОСТЬ ж. 1. пытыраңылық, шашаулық, сийреклик; ~ население елатың шашаулығы; ~ строительства күрьыстық пытыраңылығы; 2. разг. (беспорядочность) шатыслық, ыдырақлық; ~ мýсли ойдаң ңидырақлығы.

РАЗБРÓСАННЫЙ 1. прич. от разбрё-сать; 2. прил. пытыраңы, шашау, сийрек; ~е деревни шашау аўыллар; 3. прил. разг. (беспорядочный, хаотичный) шатыс, ыдырақ; ~е мýсли ыдырақ пикирлер; 4. прил. разг. бир жола ислеүге умтылату-тын; ~й человек барлық нарсени бир жола ислеүге умтылатуын адам.

РАЗБРОСАТЬ сов. что 1. шашып таслаү, шашып жайыу; ~ сено пищени шашып таслаү; ~ удобрение төгінди шашып жайыу; 2. разг. (привести в беспорядок) шашып таслаү, тәртипсиз таслай бериү; ~ бумаги қағазларды шашып таслаү.

РАЗБРОСАТЬСЯ сов. разг. (разметаться) аунау, урынныу.

РАЗБРОСИТЬ сов. что, разг. ҳәр жаққа шашып таслаү, тәртипсиз таслаү.

РАЗБРЫЗГАТЬ сов. что шашыратыу, се-белеу, бүркиү; ~ кругом воду айланы суу себелеу.

РАЗБРЫЗГАТЬСЯ сов. разг. шашырау, себелениу, бүркилиү; водá ~лась суу шашырады.

РАЗБРЫЗГИВАТЬ несов. см. разбрёз-гать.

РАЗБРЫЗГИВАТЬСЯ несов. см. разбрёзгаться.

РАЗБРЮЗЖАТЬСЯ сов. разг. гүңкілдей бериү, мыңғырлай бериү, тоңқылдай бериү.

РАЗБУДИТЬ сов. 1. кого оятыу; 2. кого-что, перен. харекетке келтириү, қозды-рыу.

РАЗБУХАНИЕ с. 1. (от сырости) исиү, исинип кетиү, көмпейиү, қампайиү; 2. (в период роста) бертиү; ~ побочек буртикардиц бертииү; 3. перен. разг. артыү, көбейиү, ҳәдден зият көбейиү; ~ штатов штатлардың ҳәдден зият көбейиү.

РАЗБУХАТЬ несов. см. разбухнуть.

РАЗБУХНУТЬ сов. 1. (от сырости) исиү, исинип кетиү, көмпейиү, қампайиү; дверь ~ла если исин кетти; 2. (в период роста) бертиү; 3. перен. разг. артыү, көбейиү, ҳәдден зият көбейиү; штаты ~ли штатлар ҳәдден зият көбейди.

РАЗБУШЕВАТЬСЯ сов. 1. дубелейдей уйтқыу, астан-кестен бола баслау; мбре ~лось текис дубелейдей уйтқы баслады; 2. перен. разг. (прийти в неистовство) то-палаң салыу, жәнжел салыу.

РАЗВАЛ ж. 1. кулатыу, қыратыу, жы-тыу, жығылуу, бузыу; 2. перен. бүлдириү, аксатыу; ~ работы жумысты бүлдириү.

РАЗВАЛПЕЦ ж.: с ~ыцем разг. 1) (раз-валку) еки қапталына тенселип; 2) (не спеша, лениво) асықпай, есте-акырын.

РАЗВАЛИВАТЬ несов. см. развалить.

РАЗВАЛИВАТЬСЯ несов. см. развали-ться.

РАЗВАЛИНА ж. 1. мн. развалины кулаган қалдықтар, қарабахана; ~ы го-рода қала қарабаханасы; 2. перен. разг. биротала шөгип қалған, отырп қалған, дәрманы қашкан; после болезни он стал ~ой ол кеселине кейин биротала шөгип қалды.

РАЗВАЛИСТЫЙ прил. разг.: ~ая по-хобка еки қапталына тенселип жүриү.

РАЗВАЛИТЬ сов. что 1. кулатыу, қы-ратыу, жығыу, уныратыу, бузыу; ~ стé-ну дийүалды кулатыу; 2. перен. бүлдириү, аксатыу; ~ работу исти бүлдириү.

РАЗВАЛИТЬСЯ сов. 1. (разрушиться) кулау, қыралыу, жығылуу, унырау, бузылуу; 2. перен. (прийти в упадок) бүлиниү, ақсау; хозяйство ~лось хожалық бүлинди; 3. разг. жантайыу, жалпайыу; ~ться в кресле креслода жантайып отырлыу.

РАЗВАЛЬЦА ж. см. развалец.

РАЗВАРИВАТЬ несов. см. разварить.

РАЗВАРИВАТЬСЯ несов. см. разва-ряться.

РАЗВАРИТЬ сов. что жете писириү, эбден писириү, көп қайнатыу; ~ мýсо ~лось жете писирилди.

РАЗВАРИЙСЯ сов. жете писириү, эбден писириү, жете писирилиү, көп қайнату; мýсо ~лось жете писирилди.

РАЗВАРНЙСЯ прил. жете писири, эбден писири, көп қайнатылған; ~ая рýба писи-рилген балык.

РАЗВЕ 1. частица вопр. (неужели, воз-можно ли) ҳаў, еле, ма, қалайына, мүм-кин бе; ~ ты не знаешь? ҳаў, сен билей-сен бе? ~ он уже приехал? ол еле, қашан-ак келип қалды ма? 2. частица разг. (может быть) мүмкин, бәлким, -бекен, -ме-кен; ~ поехали нам за город отдохнуть? қаланың сыртына дем алыйға барсак-бекен? 3. частица разг. (только) тек,

тек **фана**; придут **всё**, кроме ~ него тек оннан басқасының барлығы келеди; 4. союз егерде..., ~да, ~де, ~та, ~та; ~дан, ~ден, ~тан, ~тен, ~иан, ~иен басқа; никто не знает этого, ~ только он буны оннан басқа ҳеш ким де билмейди.

РАЗВЕБА ||ТЬ несов. что желбиретиү, желпилдептиү; вестер ~ет флаги самал байракты желбиреп тур.

РАЗВЕБА ||ТСЯ несов. желбираү, желпилдеү, жайылыү; ~ются знамена байраклар желбиреп тур; волосы ~ются на ветру шашы самалдан желбиреп тур.

РАЗВЕДАННЫЙ 1. прич. от разведать; 2. прил. барластырылган, барластырып керилген, тексерип шығылган; ~е нэдэр барластырып шығылган қазылма байлықлар.

РАЗВЕДАТЬ сов. 1. что, о ком-чём, про кого-что (разузнать) аныклаү, билиү, сопростирыү, излеү, қыдырыү; 2. что, воен. барлаү, барластырыү, тексериү; ~ расположение сил противника душинан қуши қалай орналасқанын барластырыү; 3. что, геол. барластырып көриү, тексериү, тексерип көриү, изертгелей.

РАЗВЕДЕНИЕ с. 1. жағыү, тутандырыү; ~огня от жағыү; 2. айрыү, ажыратыү; ~моста көпиди екиге ажыратыү; 3. есириү; егиү, кегертиү (растений); ершитиү асыраү (животных и птиц).

РАЗВЕДЕННЫЙ 1. прич. от развестить; 2. прил. (о супругах) айрылысқан, ажырасқан, ашамайрық болған; 3. в знач. сущ. м. разведённый и ж. разведённая ажыралған, тарқалған.

РАЗВЕДКА ж. 1. воен. (действие) барлаү, барластырып билиү, барластырып көриү, тексерип билиү; ~ боем урыс жургизип барластырып көриү; 2. геол. барлап көрнү, тексериү, изертгелеп көриү; ~ полезных ископаемых қазылма байлықларды барластырып көрнү; 3. (войсковая группа) разведка, разведкашилар топары, барлаушылар отряды; 4. (организация) разведка.

РАЗВЕДОЧНЫЙ прил. 1. воен. барлайтуғын, барластырып билетуғын, барластырып көретуғын; ~ая работа барлайтуғын жумыс; 2. геол. барлап көрилтетуғын, тексерилетуғын, изертгелеп көрилтетуғын.

РАЗВЕДЧИК м. 1. воен. разведчик, разведкаши; 2. (агент разведки) разведка хыметкері, разведка агенти; 3. геол. барластырып көриші, тексерип көриші, изертгелеші; ~ недр жер асты байлыкларының изертгелешіси.

РАЗВЕДЧИЦА женск. от разведчик.

РАЗВЕДЫВАНИЕ с. 1. воен. разведка жургизиү, разведка жасаү, барластырып көриү, барластырып билиү; 2. геол. барластырып көриү, тексерип көриү, изертгелеп билиү.

РАЗВЕДЫВАТЕЛЬНЫЙ прил. 1. воен. разведка..., барластырып билишшилик; ~ый отряд разведка отряды; 2. геол. барластырып көриү..., тексерип көриү..., изертгелеп билиү...; ~ая партия барластырып кө-

риү топары; ~ая экспедиция барластырыү экспедициясы; 3. разведкаши, разведкашилық; ~ое судно разведкаши кеме; ~ый полёт разведкашилық ушыў.

РАЗВЕДЫВАТЬ несов. см. разведать.

РАЗВЕЗТИЙ сов. 1. кого-что апарып беріү, тасып апарыү, тасып жеткериү; ~ти газеты по адресам газеталарды адреслери бойынша апарып беріү; 2. что, безл. разг. (сделать трудно-проходимым) бузыү, қыйынласыү; дорогу от дождя ~лә жауын себепли жол бузылып кетти; 3. кого, безл. прост. (расслабить, разморить) димарсыздандырыү, динекеси құрыү, әбден шаршатыү; от жары его ~лә биссылық оны димарсыздандыры.

РАЗВЕИВАТЬ несов. см. развеять.

РАЗВЕИВАТЬСЯ несов. см. развеяться.

РАЗВЕНЧАТЬ сов. кого-что абрайын төгүй, шерменде етиү.

РАЗВЕНЧИВАТЬ несов. см. развенчать.

РАЗВЕРЗАТЬСЯ несов. см. развернуться.

РАЗВЕРЗИНУТЬСЯ сов. кеннен ашылыү, ен жайыү, пайды болыү; бездна ~лась под его ногами 1) оның аяғының астында тупис окпап ойылды; 2) перен. ол қутыла алмастай аүхалга тусти.

РАЗВЕРНУТИЙ 1. прич. от развернуть; 2. прил. жаздырылган, жазык; ~ое знамя жазык байрак, кең көлемли байрак; 3. прил. (организованный в широких масштабах) ен жайдырылган; ~ое строительство ен жайдырылган қурылыш; 4. прил. воен. ен жайгай, кең ен жайдырылган; ~ый строй ен жайгай строй; ~ое наступление кең ен жайдырылган құжим; 5. прил. (полный, подробный) кең, кеңейтилип, кеңейтилген, кеңен; ~ые тезисы кеңейтилип жазылған тезислер; принять ~ую резолюцию кеңейтилген резолюция қабыл етий.

РАЗВЕРНУТЬ сов. что 1. жайыү, жаздырыү, жазыу, ашыу; ~ть ковёр гилемди жайыү; ~ть платок орамалды жазыу; ~ть свёрток түйиншикти шешиү; 2. воен. ен жайдырыү; ~ть строй стройды ен жайдырыү; 3. воен. (переформировать) қайта дүзиү, айландырыү, жаңадан кураү; ~ть батальон в полк батальонды полк етип қайта дүзиү; 4. перен. (развестить) ен жайдырыү, кең көлемде алып барыү; ~ть социалистическое соревнование социалистик жарысты ен жайдырыү; ~ть большую работу улкен жумысты ен жайдырыү; ~ть свой способности из укыбын ен жайдырыү; ~ть строительство қурылышты кең көлемде алып барыү; 5. (повернуть) изине бурыү, кейинне қарай бурыү; ~ть танк танкты изине бурыү; ~ть самолёт самолётты кейинне қарап бурыү; ~ть плечи өзин бийлеп алыу, бойын тиклеү.

РАЗВЕРНУТЬСЯ сов. 1. жайылыү, жаздырылыү; жазылыү, ашылыү; ковёр ~лся гилем жазылды; покупка ~лась сатып алынған зат ашылып кетти; 2. ен жайыү; строй ~лся строй ен жайды; 3. воен. (переформироваться) қайта дүзилиү,

айландырылыш, жақадан куралыш; 4. *перен.* (развиться) кең ен жайыү, кең өршиү, кең тараалыш; ~лось жилищное строительство тұрақ жай құрылышы кең ен жайды; егіл талант ~лся оның таланты кең өршиди; 5. (сделать разворот) изгине бурылыш, кейинге қарап бурылыш; самолёт ~лся и пошёл на посадку самолёт кейинге бурылды да жерге қоныға мейил берди; 6. *прост.* (размахнуться) керилүү, керилүп тәп қойыү; он ~лся и ударили ол керилди де салып жиберди.

РАЗВЕРСТАТЬ *сов.* 1. *кого-что (распределить)* бөлиү, бөлистириү; ~ план заготовок по районам области таярлау планын областың, районларына бөлистириү; 2. *что, полигр.* вёрстка етүү, вёрстка жасау.

РАЗВЁРСТКА *ж.* бөлиү, бөлистириү.

РАЗВЁРСТЫВАТЬ *несов.* см. разверстать.

РАЗВЕРТЕТЬ *сов.* что, разг. 1. (*дыру, отверстие*) кеңейтип тесиүү, таулаш кеңейтиү; 2. (*привести в движение*) айландырыш, айландырып жибериү; ~ колесо дигершекти айландырып жибериү.

РАЗВЕРТЫВАНИЕ *с.* 1. (*действие*) ашыү, жазыү; ~ пакетов пакетлерди ашыү; 2. *перен. (развитие)* ен жайдырыш, рауажландырыш, есириү; ~ социалистическое соревнование социалистлик жарысты ен жайдырыш.

РАЗВЕРТЫВАТЬ *несов.* см. развернуть.

РАЗВЕРТЫВАТЬСЯ *несов.* см. развернутаться.

РАЗВЕС *м.* бөлип өлшеү, өлшеп бөлистириү, өлшеп бөлиү; ~ продуктов производствада өлшеп бөлистириү.

РАЗВЕСЕЛИТЬ *сов.* кого шаддаңдырыш, кеүилин көтериү, қуўантүү.

РАЗВЕСЕЛИТЬСЯ *сов.* шадланыү, кеүили көтерилүү, қуўантүү.

РАЗВЕСЁЛЫЙ *прил. разг.* шадыман, кеүилли (*адам*).

РАЗВЕСИСТЫЙ *прил.* шақалы, шақалары салыраган; ~ карагач шақалы гүжим.

РАЗВЕСИТЬ I *сов. что (на весах)* бөлек-бөлек өлшеү, өлшеп бөлиү, бөлеклеп өлшеш; ~ мүкү унды өлшеп бөлиү.

РАЗВЕСИТЬ II *сов. что (повесить)* қағыу, асыү, қыстырыү, илиү, илип қоныү, илдирүп, илдирип қоныү; ~ть картыны сүретлерди илдирип қоныү; ~ть бельб кирди илип қоныү; 2. (*раскинуть*) жайыү, тарбайтыү; дёрево ~ло густые ветви ағаш өз шақаларын тарбайтып өсипти; ~ть ~тын уғынын тыңдау.

РАЗВЕСКА *ж.* бөлек-бөлек өлшеү, өлшеп бөлиү, бөлеклеп өлшеү; ~ мүкү унды өлшеп бөлиү.

РАЗВЕСНОЙ *прил.* өлшенип берилетуғын, өлшеп берилетуғын; ~ хлеб өлшеп берилетуғын нан.

РАЗВЕСТИ *сов.* 1. *кого (отвести)* алып барыү, ертип барыү, жеткериү, апарыү; ~ детей по домам балаларды үйли-үйине ертип барыү; 2. *кого-чего, воен. (по постам)* орынларына қоныү, орынларына апарыү;

~ часовых сақшыларды орынларына апартыү; 3. *кого, с кем (разнять)* айрыү, екинде ажыратыү; ~ спорщиков жандармилерди ажыратыү; 4. *что (разъединить)* еки жаққа ашыү; ~ мост көпирдиң араларын еки жаққа ашыү; 5. *кого, с кем (расторгнуть брак)* талақ хат бергизиү, айрыү, ажырастырыү, айрымыстырыү; 6. *что, в чём (расторгнить)* еритүү, суйылтыу, шайыү; ~ краску бояуды еритиү; 7. *кого-что* есириү, естириү; егиү, көгертиү; асырау, өршитиү; ~ фруктовый сад мийүе бағ есириү; ~ куртауық асырау; 8. *кого (расплодить)* көбейиүнен жол қоныү; ~ тараканов нан гореклердиң көбейиүнен жол қоныү; 9. *что (разожечь)* жагыү, тутандырыү, алыстырыү, қызыдырыү; ~ оғонь от жагыү; ◇ ~ пылү жарғының шапырасын шығарыү; ~ руками не қыларын билмей ҳайран болыү.

РАЗВЕСТИСЬ *сов.* 1. *с кем и без доп. (о супругах)* айрылыү, ажырасыү, айрылысыү, пекени бузыү; ~ с мүжем күйеүи менен ажырасыү; ~ с женой ҳаялы менен айрылысыү; 2. (*расторгнуться*) ериү, ерин кетиү; 3. *разг. (расплодиться)* көбейип кетиү, өршиү.

РАЗВЕТВИТЬ *сов.* что тараулау, тараулаға бөлиү, тармақлау.

РАЗВЕТВИТЬСЯ *сов.* 1. (*растенение*) путақланыү, путақлап тараалыү, шақалап кетиү; 2. *перен.* тараулағта бөлинүү, тармақланыү; дорога ~лась жол тармақланды.

РАЗВЕТВЛЕНИЕ *с.* 1. (*действие*) тараалыү, тарауланыү, тараулаға бөлинүү, шақалап кетиү; ~е корней дерева ағаш тамырларының тараалыүү; 2. (*место*) тармақланған жер, тарауға бөлинген жер, айрылыған жер; ~е дороги жолдың тармақланған жери; 3. (*ответление, отрасль*) шақал, бөлим, тарау; организация со многими ~ами көп тараулы шөлкем.

РАЗВЕТВЛЕННЫЙ 1. *прич. от разветвить;* 2. *прил.* көп шақаплы, көп тараулы, көп бөлими.

РАЗВЕТВЛЯТЬ *несов.* см. разветвить.

РАЗВЕТВЛЯТЬСЯ *несов.* см. разветвиться.

РАЗВЕШАТЬ *сов. что* илдирип қоныү, қыстырып қоныү.

РАЗВЕШИВАТЬ I *несов.* см. развесить I.

РАЗВЕШИВАТЬ II *несов.* см. развесить II и развешать.

РАЗВЕЯТЬ *сов. что* 1. (*разогнать*) таратыү, тумлы-туска ушырыү, суурырыү; ~тром ~ло пыль самал менен шаш ушып тараады; 2. *перен. (рассеяться)* таратып жибериү, дағытып жибериү, жоққа шығарыү; ~ть сомнения гуманишлыкты жоққа шығарыү.

РАЗВЕЯТЬСЯ *сов.* 1. (*от ветра*) тараалы, тумлы-туска ушып кетиү, суурылыү; 2. *перен. (расселяться)* тараалып жоқ болыү;

все мэй опасения ~лись мениң барлық қоюпсингендерим жоққа шыкты.

РАЗВИВАТЬ *несов.* см. развить.

РАЗВИВАТЬСЯ *несов.* 1. см. развойтесь; 2. (*протекать, происходить*) есиү, баспа-

латы́у; болéзнь ~ется мéдленно аўыры́у өстелик пенен баспалатып баратыр.

РАЗВИЛИНА ж. 1. (развесеный ствол дерева) аша, аша путак; 2. (место) аша; ~дорбóи жол ашасы.

РАЗВИЛИСТЫЙ прил. ашалы, аша путаклы.

РАЗВИНТИТЬ сов. что таўлап алы́у, таўлап босаты́у, таўлап босасты́ру́у; ~ замок күльптиң гейпара бөлеклерин таўлап босаты́у.

РАЗВИНТИТЬСЯ сов. 1. таўлап алыны́у, таўланып босасы́у, таўланып босап кети́у; гайка ~ласы буранды таўланып босап кетти; 2. перен. разг. қаўсау, ҳәлсизлени́у, димары кети́у; у него нерв ~лисъоның нервleri ҳәлсизленген.

РАЗВИНЧЕННЫЙ 1. прич. от **развив-тить**; 2. прил. разг. (потерявший выдержку, душевное равновесие) қаўсаган, ҳәлсизленген, димары кеткен; 3. прил. разг. (нетвёрдый, вертлявый) талма, уян; ~ая лохдка талма жүрис, уян жүрис.

РАЗВИНЧИВАТЬ несов. см. **развивать**.

РАЗВИНЧИВАТЬСЯ несов. см. **развиваться**.

РАЗВИТИЕ с. 1. (действие) еси́у, күшени́у, раўажланы́у, қүшети́у, раўажланды́ру́у; ~е мускулатуры булышык етлердиң раўажланы́уы; ~е промышленности санааттың раўажланы́уы; законы обществоенного ~я жәмийетлик раўажланы́удың законлары; 2. раўажланы́у дәрежеси, билим дәрежеси, мағлұымат; умственное ~е ақыл жағынан раўажланы́у дәрежеси.

РАЗВИТИЙ прил. 1. күштеген, раўажланған; ~ые мұскулы раўажланған булышык етлер; 2. ескен, раўажланған; ~ая промышленность раўажланған санаат; 3. раўажланған, билгир, мәдениятлы, билимли, мағлұыматлы, жетк; ~ой ребёнок билгир бала; политически ~ой человек сиясий жақтан мағлұыматлы адам.

РАЗВИТЬ сов. 1. что (раскружить, *рас-плести*) шириғын жаздыры́у, өримин жаздыры́у; ~ верёвку жильтык шириғын жаздыры́у; 2. что күшети́у, раўажланды́ру́у; ~ мұскулы булышык етлерди раўажланды́ру́у; ~ голос дауысты раўажланды́ру́у; ~ память есте туты́уды күшети́у; 3. кого-что (в умственном отношении) есири́у, ерисин кенети́у, раўажланды́ру́у; 4. что (увеличить, усилить) раўажланды́ру́у, ен жайдыры́у, есири́у, күшети́у, жоқарылаты́у; ~ промышленность санаатты раўажланды́ру́у; ~ активность масс массасың активигинг ен жайдыры́у; ~ склонность тезликти күшети́у; 5. что (расширить, углубить содержание) илгерилети́у, кенети́у; ~ чю-л. мысль биреүдің пикириң илгерилети́у.

РАЗВИТЬСЯ сов. 1. (раскрутиться, расплестись) шириғы жаздырылы́у, өрими жаздырылы́у; волосы ~лий шаштың өрими жаздырылды; 2. (окрепнуть) еси́у, күшени́у, раўажланы́у; 3. (умственно) еси́у, ериси кенейи́у, раўажланы́у; 4. (широко развернуться) раўажланы́у, ен жайы́у,

еси́у, алға басы́у, илгериле́у, күшени́у, жоқарыла́у.

РАЗВЛЕКАТЕЛЬНЫЙ прил. кеўил көтеретуғын, кеўил ашатуғын, зериккени жазатуғын; ~е фильмы кеўил көтеретуғын фильмдер.

РАЗВЛЕКАТЬ несов. см. **развлечь**.

РАЗВЛЕКАТЬСЯ несов. см. **развлечься**.

РАЗВЛЕЧЕНИЕ с. 1. (действие) кеўил көтери́у, кеўил аштыры́у, кеўил ашы́у; 2. тамаша, кеўил көтери́шилк, кеўил ашы́шылық, зериккени жазы́шылық; массовые ~я көпшилики тамашалар.

РАЗВЛЁЧЬ сов. кого 1. (отвлечь) кеўилди басқа жаққа бөли́у, кеўилди басқа нарсеге аўдары́у; ничто не могло его ~ оның кеўилин ҳеш нарсе басқа жаққа аўдара алмады; 2. (позвавите) кеўилин көтери́у, кеўилин ашы́у, зериккени жазы́у, жубантый; ~ ребёнка йграами баланы ойын менен жубантый.

РАЗВЛЁЧЬСЯ сов. 1. (отвлечься) кеўилди басқа жаққа бөли́у, кеўилди басқа нарсеге аўдары́у; 2. (позвеселиться) кеўил көтери́у, ўакты хошлық ети́у, зериккени жазы́у, кеўил жазы́у.

РАЗВОД м. 1. талақ хат бери́у, ажырасы́у, ашым-айрық болы́у, айрылысы́у; даты ~ талақ хат бери́у; получить ~ талақ хат алы́у; 2. воен. орынларына қойы́у, орынларына апары́у; ~ караулов қарауылларды орынларына қойы́у; 3. еки жаққа ашы́у; ~ моста көпирди еки жаққа ашы́у; 4. (разведение) көбейти́у, есири́у, ёршити́у; оставит на ~ көбейтүү ушын қалдыры́у, тукымға қалдыры́у.

РАЗВОДИТЬ несов. см. **развесті**.

РАЗВОДИТЬСЯ несов. см. **развестись**.

РАЗВОДКА ж. арасын ашы́у, шапырашылау; ~ пымы жарғының тислерин шапырашылау.

РАЗВОДНОЙ прил. арасы ашылатуғын, ажырататуғын; ~ мост арасы ашылатуғын көпир.

РАЗВОДНЫЙ прил. ажырасы́у..., айрылысы́у...; ~ое свидетельство ажырасы́у гүйалығы.

РАЗВОДЫ только мн. нағыслар, нағыс гүллэр, гүлли нағыслар; тарёлка с ~ами нағыслы тарелка.

РАЗВОДЬ с. айдын суу; ледяные поля с ~ами аралары айдын суулы музлык-лар.

РАЗВОДЯЩИЙ воен. 1. прич. от **разводить**; 2. в знач. сущ. м. разводящий разводящий.

РАЗВОЕВАТЬСЯ сов. разг. топалац көтери́у, шаўым шығары́у, кутырыны́у.

РАЗВОЗ м. тасып тараты́у, тасып жеткери́у; ~ грузов жүклерди тасып жеткери́у.

РАЗВОЗИТЬ несов. см. **развесті**.

РАЗВОЗИТЬСЯ сов. разг. (поднять возню) машақатланы́у, гулгулага түсүй.

РАЗВОЗКА ж. разг. см. **развоз**.

РАЗВОЗНОЙ прил. тасып таратылатуғын, тасып жеткерилиетуғын; ~ товар тасып таратылатуғын товар.

РАЗВОЛНОВАТЬ сов. кого тынышсыз-

ландырыў, ҳаўлыктырыў, тынышын кетириў; ёта весть ~ла меній бул хабар мени тынышсызландыры.

РАЗВОЛНОВАТЬСЯ *сов.* тынышсызланыў, ҳаўлыктырыў, тынышын кетириў.

РАЗВОРАЧИВАТЬ *несов.* 1. *см. разворотить;* 2. *см. развернуть.*

РАЗВОРОВАТЬ *сов.* кого-что, разг. урлаў, урлап алып кетириў.

РАЗВОРОБЫВАТЬ *несов.* *см. разворовать.*

РАЗВОРОТ *м.* 1. (*рост, развитие*) есиү, ен жайыў, раўажланыў; ~ строительных работ қурылыс ислериниң ен жайыў; 2. бурылыў, айланыў, бурлыс; ~ танктың бурылыў; 3. (*изгиб, поворот*) айланба, бурлыс; ~ы путы жолдыц айланбасы; 4. (*перелёт, обложки и т. п.*) астар, иши, ишки бети; на ~е книги китаптың иши бетинде.

РАЗВОРОТИТЬ *сов. что, разг.* 1. (*разбросать*) төңкериў, аударыў, аударып таслаў, шашып таслаў, үйип таслаў; ~ күчү камней үйинди тасларды аударып таслаў; 2. (*разрушить*) заялаў, зыян келтириў; ~ мостовую тас жолға зыян келтириў.

РАЗВОРОШИТЬ *сов. что, разг.* аударып жайыў, аударыстырыў; ~ сено пишениди аударыстырыў.

РАЗВОРЧАТЬСЯ *сов. разг.* тоңкылдау, гүңкүлдеў, мыңкылдаў.

РАЗВРАТ *м.* 1. бузықлық, бузықшылық; 2. (*испорченность правое*) жолдан шығыўшылық, бузықлық, бузықшылық.

РАЗВРАТИТЬ *сов.* 1. бузыў; 2. (*морально*) жолдан шыгарыў, бузыў, бузықлықка уретириў.

РАЗВРАТИТЬСЯ *сов.* 1. (*стать развратным*) бузықлық түсүй, бузылыў; 2. (*морально*) жолдан шығыў, бузылыў, бузықлық етий.

РАЗВРАТНИК *м.* бузық адам.

РАЗВРАТНИЦА *женск.* от развратник.

РАЗВРАТНИЧАТЬ *несов.* бузықшылық етий.

РАЗВРАТНОСТЬ *ж.* бузықлық, бузықшылық.

РАЗВРАТНЫЙ *прил.* бузық, бузылган.

РАЗВРАЩАТЬ *несов.* см. развратить.

РАЗВРАЩАТЬСЯ *несов.* см. развратиться.

РАЗВРАЩЁНИЕ *с.* 1. (*действие*) бузылыў, бузықшылық берилүү; 2. (*моральное разложение*) жолдан шығыў, бузықлық берилүү.

РАЗВРАЩЁННОСТЬ *ж.* бузықлық, бузылыўшылык.

РАЗВРАЩЁННЫЙ *1. прич.* от развратить; *2. прил.* бузық, бузылган.

РАЗВЫЧИВАТЬ *несов.* см. развиочить.

РАЗВЫЧИТЬ *сов. кого жугин түсирини, устинен жукти алыў; ~ лошадь атка артылган жукти алыў.*

РАЗВЯЗАТЬ *сов.* 1. кого-что шешиў, ашыў, жаздырыў, босатыў; ~ узел түйинди шешиў; ~ пакёт пакети ашыў; ~ руки кому-л. 1) қолын жаздырыў, қолын шешиў; 2) перен. қолын ирикпей, қолын бос қойыў, өз билдигине қойыў; 2. что,

перен. (*дать возможность развиться*) жол бериў, жол ашыў; ~ творческую инициативу творчестволық басламага кеп жол бериў; ~ войну урыс баслан жибериў; ~ язық 1) кому-л. (*заставить рассказать*) сайратыў, сейлепин жибериў; 2) (*разговориться*) кеп сейлепин жибериў.

РАЗВЯЗАТЬСЯ *сов.* 1. шешилиў, ашылыў, жаздырылыў, босаныў; узел ~лся түйин шешилди; 2. с кем-чем, перен. разг. (*освободиться*) босапыў, сақыт болыў, тыныў; я ~лся с этим делом мен бул иштен тындым; ~ у него язық ~лся оның тили шыкты, ол кеп сейлетүгүн болды.

РАЗВЯЗКА *ж.* 1. (*действие*) шешиў, ашыў, жаздырыў; 2. перен. (конец) аяқналыў, ақырын нәтийже, ақыбет; трагическая ~а аүйр қайғылы ақыбет; дёло идёт к ~е ис аяқланыға жақынласти; ~а романы романын ақыргы нәтийжеси.

РАЗВЯЗНОСТЬ *ж.* эдепсизлик, тартынбауышылық, ийбе сақламаушылық; ~ манэр қылышының эдепсизлиги.

РАЗВЯЗНЫЙ *прил.* эдепсиз, тартынбай, ийбесиз, ийбе сақламай; ~ое поведение эдепсиз минез-кулық; ~ые манёры эдепсиз қылышылар.

РАЗВЯЗЫВАНИЕ *с.* шешиў, ашыў, жаздырыў.

РАЗВЯЗЫВАТЬ *несов.* см. развязать.

РАЗВЯЗЫВАТЬСЯ *несов.* см. развязаться.

РАЗГАДАТЬ *сов.* 1. что табыў, шешиў; ~ть загадку жумбакты шешиў; 2. кого-что билиў, түснинү; я ~л его намерения мен оның ииетин билдим.

РАЗГАДКА *ж.* 1. (*действие загадки*) табыў, шешиў; 2. (*решение загадки*) билүү, түснинү.

РАЗГЛДЫВАТЬ *несов.* см. разгадать.

РАЗГАР *м.* ең қызган ўақыт, ең қызын, гажжа-таж ўақыт, мапаз; ~ работы жумыстың қызған ўақты; в сáмыи ~ полевых работ атыз жумысларының ең қызған ўақты.

РАЗГИБАТЬ *несов.* см. разогнуть; ~ работать ие ~я спини белин жазбай ислеў, тынбай ислеў.

РАЗГИБАТЬСЯ *несов.* см. разогнуться.

РАЗГИЛЬДАЙ *м.* разг. алағайым, шалагай, ацқаў, бийпаруа.

РАЗГИЛЬДАЙКА *женск.* от разгильдай.

РАЗГИЛЬДАЙНИЧАТЬ *несов.* разг. алағайымлық етий, шалағайлық етий, ацқаўлық етий, бийшаруалық етий.

РАЗГИЛЬДАЙСТВО *с.* разг. алағайымлық, шалағайлық, ацқаўлық, бийшаруалық.

РАЗГЛАГОЛЬСТВОВАНИЕ *с.* разг. панданалаў, кепирип сейлей бериў, мылжылаў.

РАЗГЛАГОЛЬСТВОВАТЬ *несов.* разг. панданалық етий, кепирип сейлеў, мылжылаў.

РАЗГЛАДИТЬ *сов.* что 1. үтиклеў, тегислеў, жыйрығын жазыў; ~ платье утюгом кейлекти үтиклеў; 2. (*расправить*) жазыў, жыйрығын жазыў, тегислеў.

РАЗГЛАДИТЬСЯ *сов.* 1. үтиклини, тегислені, жырығы жазылы; пласть хорошо ~лось кейлек жақсы үтиклиди; 2. (*расправиться*) жазылы, тегислені, жаздырылы.

РАЗГЛАЖИВАТЬ *несов.* см. разгладить.

РАЗГЛАЖИВАТЬСЯ *несов.* см. разгладиться.

РАЗГЛАСИТЬ *сов.* что жарыя қылыш, паш қылыш, айтып койыш; ~ тайну сырды жарыя қылыш.

РАЗГЛАШАТЬ *несов.* см. разгласить.

РАЗГЛАШЕНИЕ *с.* жарыя қылыш, жарыя етілі, паш қылыш; ~ воинской тайны аскерий сырдыц жарыя етилии.

РАЗГЛЯДЕТЬ *сов.* кого-что көриү, анықлатап қарау, қаралап билип алыш; ~ в темноте карагыда анықлатап көриү.

РАЗГЛЯДЫВАТЬ *несов.* кого-что видят, карат көриү, серлеү; ~ со всех сторон хор тәрепинен серлеү.

РАЗГНЕВАННЫЙ 1. *прич.* от разгневать; 2. *прил.* ашыұлы, қәхәрли.

РАЗГНЕВАТЬ *сов.* кого ашыланы, қәхәренир, қәхәрин келтириү.

РАЗГНЕВАТЬСЯ *сов.* на кого-что и без доп. ашыланы, қәхәрлени, қәхәри келиү.

РАЗГОВАРИВАТЬ *несов.* с кем, о ком-чём и без доп. сейлеси, гүррилеси; ~ по-русски русша сейлеси; не ~ с кем-либо хеш ким менен сейлеспей.

РАЗГОВОР *м.* гүррил, гәп, әңгіме, сез, гүррилеси, сейлеси; вести ~ гүррилеси; вступить ~ гонти өзгерти, сезди басқа жақка бурый; оборвать ~ гүррилди белип таслау; между ними произошёл крүйш ~ олардың арасында үлкен гәп болды; ⚡ что за ~! был не деген гәплер; никаких ~ов! хеш бир сезсан!

РАЗГОВОРИТЬСЯ *сов.* с кем и без доп. гоплеси, әңгімелеси, гүррилесе баслау, гүррилде кириси, сейлеси; оні ~лись олар гүррилесе баслады; ~ться по душам шын кеүилден әңгімелеси.

РАЗГОВОРНИК *м.* разговорник (*шет ел тилин үйренетүгүн китап*).

РАЗГОВОРНЫЙ *прил.* аүзыеки, сейледе айтылатуғын; ~ая речь сейледе айтылатуғын сез.

РАЗГОВОРЧИВОСТЬ *ж.* сезшиллик, сейледе айтылатуғын; ~ая речь сейледе айтылатуғын сез.

РАЗГОВОРЧИВЫЙ *прил.* сезшил, сейледи, гәпшил, сейлемшек.

РАЗГОН *м.* 1. (*толпы и т. п.*) куүып тараты, куүып тым-тырақыны шыгары; ~ демонстрации демонстрацияны куүып тараты; 2. (*разбег*) жууры, пот алыш; с ~а, с ~у жуурып бары менен; прижок с ~а пот алыш секириү; ⚡ в ~е орнында болмашылы.

РАЗГОНЯТЬ *несов.* см. разогнать.

РАЗГОНЯТЬСЯ *несов.* см. разогнаться.

РАЗГОРЖИВАТЬ *несов.* см. разгородить.

РАЗГОРЖИВАТЬСЯ *несов.* см. разгородиться.

РАЗГОРТЬСЯ *несов.* см. разгореться.

РАЗГОРЕТЬСЯ *сов.* 1. жаны, жана баслау, алсып жаны, тутаны, лаулап жаны, парлан жаны, ҳарлап жаны; дровя ~лись отын алсып жанды; пожар ~лся ерт ҳарлап жанды; 2. *перен.* тамылжы, қызыры, қызыл дөнү; щёки ~лись бетлерин қызыры; 3. *перен.* қызы, күнейи; битва ~лась сауащ қызы; спор ~лся дау күшеди; ⚡ глаза его ~лись оның көзлери масаладай жанды; у него глаза и зубы ~лись оның ләпсі ашылды, оның кегирдеги қызы.

РАЗГОРОДИТЬ *сов.* что айрып бөлиү, паналап белмелей; ~ комнату өжирени айрып бөлиү.

РАЗГОРОДИТЬСЯ *сов.* айрып бөлини, паналап бөлини.

РАЗГОРЯЧИТЬ *сов.* кого қыздыры; ~ коня атты қыздыры.

РАЗГОРЯЧИТЬСЯ *сов.* 1. қызы, қызы кетиү; ~ от быстрой ходьбы катты жүринг қызы; 2. *перен.* (*прийти в возбуждение*) қаны қызы, қәхәрлени; ~ в споре өзетленип қаны қызы.

РАЗГРЛБИТЬ *сов.* что талап алыш, талап кетиү.

РАЗГРАБЛЕНИЕ *с.* талау, талаушылы.

РАЗГРАНИЧЕНИЕ *с.* 1. (*разделение границ*) шегаралау, шегара белгилеу; шегараланы, шеклени, болини; 2. шеклеу, бир-биринен ажыраты, аныклау, ашық етип белгилеу; ~ обязанностей үазыйптарды бир-биринен ажыраты.

РАЗГРАНИЧИВАТЬ *несов.* см. разграницить.

РАЗГРАНИЧИВАТЬСЯ *несов.* см. разгранициться.

РАЗГРАНИЧИТЕЛЬНЫЙ *прил.* шеклитетүн, шек болатуғын, шегара..., шекленидириши; ~ая линия шегара сызыты.

РАЗГРАНИЧИТЬ *сов.* что 1. (*разделить границы*) шегаралау, шегара белгилеу; ~ районы районларды шегараларын белгилеу; 2. (*точно определить*) шеклеу, бир-биринен ажыраты, аныклау, ашық етип белгилеу; ~ понятия түснікті ашық етип белгилеу; ~ обязанности атқаратуғын хыметин аныклау.

РАЗГРАНИЧИТЬСЯ *сов.* шегараланы, шеклени, болини.

РАЗГРАФИТЬ *сов.* что графалау, сызып ханалар жасау, сызыклар тарты; ~ бумағы қағазға сызыклар сызы.

РАЗГРАФЛЕНИЕ *с.* графа сызы, сызық сызы, ханаларға белип сызы.

РАЗГРАФЛЯТЬ *несов.* см. разграфить.

РАЗГРЕБАТЬ *несов.* см. разгрести.

РАЗГРЕСТИ *сов.* что гүреү, гүреп аударысты, гүреп шашы, гүреп жайы.

РАЗГРОМ *м.* 1. (*поражение*) қыйраты, күл-талқан ети, қыйралы, жецили; ~ врага душпанды қыйраты; 2. (*разорение, опустошение*) қыйралы, бузылы, бүлини, ўайран етили; 3. *раз.* (*полный беспорядок*) әйүан-жайын болыу, астап-кестен болыш, былығын жаты.

РАЗГРОМИТЬ *сов.* 1. *кого-что* қыйраты, жеци, күл-талқаны шыгары; ~ непри-

теля душпанды қыйратыу; 2. что (разорить, опустошить) қыйратыу, бузыу, ўайранетиү.

РАЗГРУЖАТЬ несов. см. разгрузить.
РАЗГРУЖАТЬСЯ несов. см. разгрузиться.

РАЗГРУЗИТЬ сов. кого-что 1. жүк түсириү, жүк шығарыу, жүгін алышу, жүгін түсириү; ~ парохбад пароходтың жүгін түсириү; ~ верблюда түйениң жүгін түсириү; 2. перен. разг. (от части работы) жүгін жекеллетьү, жумысын аз-маз кемитиү.

РАЗГРУЗИТЬСЯ сов. 1. жүктен босаү, жүгін түсирилиү, жүгін шығарылыу; парохбад ~лся пароходтың жүгін түсирилди; 2. перен. разг. (от части работы) жүгін азайныу, жумысы кемейниү.

РАЗГРУЗКА ж. жүк түсириү, жүк шығарыу, жүгін алышу, жүгін түсириү; ~ сұнда кемениң жүгін түсириү.

РАЗГРУЗОЧНЫЙ прил. жүк түсириү..., жүк түсирилген; жүк түсириүге арналған; ~ пункт жүк түсириү жумыслари.

РАЗГРЫЗАТЬ несов. см. разгрывать.

РАЗГРЫЗТЬ сов. что кемирп сыңдырыу, тислеп сыңдырыу, тислеп шафыу; ~ орех гозды тислеп шафыу.

РАЗГҮЛ м. 1. мәсириншилил, мәскунемлик, кейинкерлик; пýный ~ мәсирип жүриүшилик; 2. перен. (необузданное проявление чего-л.) қозыўшылық, күштейиүшилил, азғынылқ; ~ реакцияның күштейиүшилигі.

РАЗГУЛИВАТЬ I нёсов. разг. қыдырыу, гезин жүриү; ~ по парку паркта қыдырып жүриү.

РАЗГУЛИВАТЬ II несов. см. разгулять.

РАЗГУЛИВАТЬСЯ несов. см. разгуляться.

РАЗГУЛЬНЫЙ прил. мөсирин жүрген, маслик кейинкерли; весті ~ образ жызни маслик түрмис кешириү.

РАЗГУЛЯТЬ сов. что, разг. кеүил ашыу, кеүил көтериү, хоўиди басыу; ~ тоскү сағынышылықтың хәйириң басыу.

РАЗГУЛЯТЬСЯ сов. разг. 1. уйқысы кашыу; ребёнок ~лся баланың уйқысы кашты; 2. ашылыу, жарқырап ашылыу; погода ~лася ҳаёа райы ашылды; 3. (разразиться) болыу, бола баслау, турыу; ~лся шторм қатты толқын турыу; 4. (дать себе волю) еркінсип кетиү, емин-еркін жүриү, тартынбау; негде емү ~тесья емин-еркін жүриүге жер жок.

РАЗДАВАТЬ несов. см. раздать I.

РАЗДАВАТЬСЯ I несов. см. раздаться I.

РАЗДАВАТЬСЯ II несов. см. раздаться II.

РАЗДАВИТЬ сов. 1. что езиү, жешишү; ~ ягоду мийүени женшиү; 2. кого-что басыу, басып өлтириү; ~ червяқа күртты басып өлтириү; 3. кого-что, перен. (нанести поражение) қыйратыу, жечиү, кул-талкан етиү.

РАЗДАИВАТЬ несов. см. раздойть.

РАЗДАРИВАТЬ несов. см. раздарить.

РАЗДАРИТЬ сов. кого-что, кому саға этиү, сыйлыққа беріү; ~ свой вёщи из затарын сыйлыққа беріү.

РАЗДАТОЧНЫЙ прил. бөлистиретүүн, үlestирип беретүүн; ~ пункт бөлистиретүүн пункт.

РАЗДАТЧИК м. бөлистирип беріүши, бөлип беріүши, үlestирипшүши.

РАЗДАТЬ I сов. кого-что, кому бөлистирип беріү, үlestириү, үlestирип беріү, бөлип беріү; ~ подарки сыйлықларды бөлистирип беріү.

РАЗДАТЬ II сов. что, разг. (растянуть, расширить) кеңейткү, созып кеңейтпү, керип кеңейтиү.

РАЗДАТЬСЯ I сов. (произучать) еситилиү, жаңалап еситилиү, жаңырып; ~лся голос дауыс еситилди; ~лся сильный треск күшли тарсылды еситилди.

РАЗДАТЬСЯ II сов. 1. (расступиться) екиге айрылыу, екиге бөлиниү; толпá ~амася аламан екиге айрылып жол берди; 2. разг. (растянуться) кеңейиү, кеңеип кетиү; саногү ~амася етиклер кеңеип кетти; 3. разг. толысыу, жууаныу; ~аться в плечах ийинлери толысыу.

РАЗДАЧА ж. таратып беріү, бөлистирип беріү, таркытап беріү; ~ подарков сыйлықлардын бөлистирилүүн.

РАЗДВАИВАТЬ несов. см. раздвойть.

РАЗДВАИВАТЬСЯ несов. см. раздвойться.

РАЗДВИГАТЬ несов. см. раздвинуть.

РАЗДВИГАТЬСЯ несов. 1. см. раздвинуть; 2. (быть раздвинутым) ысырылып кеңейиү, жылыстырып кеңейтиү; стол ~ется стол жылыстырылып кеңеиеди.

РАЗДВИЖНОЙ прил. ысырылып кеңеиитетүүгүн, жылыстырып кеңеитилетүүгүн, кеңеин жазылататуүн; ~ стол жылыстырылып кеңеитилетүүгүн стол; ~ занавес кеңеин жазылататуүн переде.

РАЗДВИНУТЬ сов. 1. кого-что жылыстырып араларын ашыу, еки жаққа айрып; ~ занавеси переди еки жаққа жылыстырып ашыу; ~ вётки шаңаларды еки жаққа айрып; 2. что ысырып кеңеитиү, жылыстырып кеңеитиү; ~ стол столды жылыстырып кеңеитиү.

РАЗДВИНУТЬСЯ сов. 1. жылысып арасы ашылыу, еки жаққа жылысып ашылыу; ~ занавес ~лся переде еки жаққа жылысып ашылды; 2. (расступиться) екиге айрылыу, екиге бөлиниү; толпá ~лася аламан екиге бөлинип жол берди.

РАЗДВОЕНИЕ с. екиге бөлиү, екиге ажыратыу, екиге айрып; екиге бөлиниү; ~ личности мед. адамын екиге бөлиниү (психикалық айрып).

РАЗДВОЕННЫЙ, РАЗДВОЁННЫЙ 1. прич. от раздвойть; 2. прил. еки, аша, екиге ажыралған; ~ое копыто аша түяқ.

РАЗДВОЙТЬ сов. что екиге бөлиү, екиге ажыратыу, екиге айрып.

РАЗДВОЙТЬСЯ сов. екиге бөлиниү, екиге ажыратылыу, екиге айрылыу; ручей ~лся булақ екиге ашаланды.

РАЗДЕВАЛКА ж., **РАЗДЕВАЛЬНЯ** ж. разг. кийим шешиш орны, шешинетүүн жай.

РАЗДЕВАНИЕ с. шешиниү, шешиндириү.

РАЗДЕВАТЬ несов. см. раздеть.

РАЗДЕВАТЬСЯ несов. см. раздеться.

РАЗДЕЛ м. 1. (действие) белиү; белиниү, белисінү, пайласыү; ~ имущество мұлкити белисінү; ~ землі жерди пайласыү; 2. бап, бөлим, шақап; в книге пять ~ов китап бес бөлимин туралы.

РАЗДЕЛАТЬ сов. 1. что, подо что (*отделать*) түрине бояү, түр беріү; ~ шкаф под дуб шкафты емен ағашының түрине бояү; 2. что (*обработать*) ислеү, таяраү, ислең таслаү; ~ грядки қарындыларда таяраү; ◇ ~ кого-л. под орех биреүеге өлгенишке кейиү, биреүеге қатты кейиү.

РАЗДЕЛАТЬСЯ сов. с кем-чем, разг. 1. (*освободиться*) тыныү, босаү, қутылыү; ~ться с долгами қарыздан қутылыү; 2. перен. (*свести счеты*) тыныү, есалласыү, әкесин танытыү; я с тобой ~усы мен сениң әкесди танытаман!

РАЗДЕЛЕНИЕ с. (действие) белиү; белистириү; ажыратыү, айрыу; ~ области на районы областя районларга белиү; ◇ ~ трудя мийнеттиң белисилүү.

РАЗДЕЛИТЕЛЬНЫЙ прил. бөлөтүгүн, белиүши; ~ая чертә белиүши сызық; ◇ ~ый союз грам. айрыү дәнекери.

РАЗДЕЛИТЬ сов. 1. кого-что, на что белиү; ~ть на равные части тек белеклерге белиү; ~ть пополам екиге тек белиү, тек жарты белиү; ~ть отряд на группы отряды топарларга белиү; ~ть работу журмысты белиү; 2. что, на что, мат. белиү; ~ть двадцать на четыре жигирманы төртке белиү; 3. кого-что, перен. (*разбединить*) ажыратыү, айрыу, бөлин түрүү, бир-бүринен айрып түрүү; река ~ла эти области даръя бул областларды бир-бүринен айрып турды; топл ~ла их жыгын оларды бири-бүринен айрып турды; ◇ ~ть чю-л. ўчастъ биреүдиң ортақласы; ~ть чужое го биреүдин қайғысына ортақ болыу.

РАЗДЕЛИТЬСЯ сов. 1. белиниү; отряд ~лся на группы отряд топарларга белинди; ~ться на части белеклерге белиниү; при голосовании голоса ~лись даус бирдүе дауслар белинниң кетти; 2. белиниү, алшақласыү; мнения ~лись пикирлер белинди; 3. (*разделить, поделить имущество*) басқа шығыу, белисиү, енши алысыү, пайласыү.

РАЗДЕЛЫВАТЬ несов. см. разделять.

РАЗДЕЛЫВАТЬСЯ несов. см. разделяться.

РАЗДЕЛЬНО нареч. 1. (*отдельно*) айрым-айрым, белек-белек, өз бетинше, өз алдына; жить ~ өз алдына жасау; эти слова нужно писать ~ был сөзлери айрым-айрым жазыу керек; 2. (*чтотко*) айқын, ашық, бөлип-бөлип, сәдде-сәдде; произносится звуки ~ сеслерди бөлип-бөлип айттыу.

РАЗДЕЛЬНЫЙ прил. 1. (*отдельный*) белек-белек, айрым-айрым, басқа-басқа; ~ое обучение айрым-айрым үйрениү; ~ое написание белек-белек жазыу;

2. (*четкий*) айқын, ашық, бөлип-бөлип, сәдде-сәдде; ~ое произношение бөлип-бөлип айттыу.

РАЗДЕЛИТЬ несов. см. разделить; ◇ ~ чё-л. мнение биреүдиң пикери менен ортақласыү; ~ чи-л. взгляды биреүдиң көз карасы менен ортақласыү.

РАЗДЕЛИТЬСЯ несов. 1. см. разделиться; 2. (*распределяться по группам*) белиниү; звуки ~ются на гласные и согласные сеслер даусылларга хэм даусылларга белинеди.

РАЗДЕРГИВАТЬ несов. см. раздернуть.

РАЗДЕРНУТЬ сов. что, разг. силким жибериү, еки жаққа тартып жибериү; ~ занавески переделерди силким жибериү.

РАЗДЕТЫЙ 1. прич. от раздеть; 2. прил. жалаңац, кийимсиз.

РАЗДЕТЬ сов. кого 1. шешиндириү, жалаңашлаү, кийимин шешиү; ~ ребёнка баланың кийимин шешиү; 2. разг. (*ограбить*) шешиндирип кеттиү, кийимин тонау.

РАЗДЕТЬСЯ сов. шешиниү, кийимин шешиү.

РАЗДИРАТЬ несов. 1. см. разодрать; 2. кого-что, перен. өжестириү, гыжак берүү.

РАЗДИРАТЬСЯ несов. см. разодраться.

РАЗДИРАЮЩИЙ 1. прич. от раздирать; 2. прил. жүректи ашытатуғын, жанды ширшытатуғын, жүректи жаратуғын; ~ий дүшү крик жүректи жаратуғын шаўқым; ~ая сцена жүректи ашытатуғын көринис.

РАЗДОБРЕТЬ сов. разг. толысыү, семирий.

РАЗДОБРИТЬСЯ сов. разг. реймшилик көрсетиү, реймшилик етиү, жумартлык етиү.

РАЗДОБЫВАТЬ несов. см. раздобыть.

РАЗДОБЫТЬ сов. что, разг. табыү, тауып алыш, излен табыү; ~ нужную книгу керек китапты тауып алыш.

РАЗДОЙТЬ сов. кого сутлилигин кебейти, сутин молайтыү.

РАЗДОЙ м. сутлилиги кебейиү, сутин молайиү; ~ короб сыйырдың сутлилигинин кебейиүн.

РАЗДОЛЬЕ с. 1. (*простор*) кеңлилек, кеңшилик, кеңислик; степибе ~ дала кеңлиги; 2. перен. (*свобода*) еркинлик, еркиншилик, емин-еркинлик, дарканышлык; ему здесь ~ оған бил жерде еркинлик.

РАЗДОЛЬНЫЙ прил. 1. (*широко раскинувшийся*) кең жазық, кең пайтак; ~ая стель кең жазық дала; 2. (*свободный*) еркин, емин-еркин, даркан; ~ая жизнь еркин түрмис.

РАЗДОР м. жэнжел, талас, керис, аразласлык, ала-аўызылык, кесиспүшилилек; семейные ~ы үй-иши келиспүшилилек; ◇ сеять ~ы дау-жэнжел туудырыу, арага от таслау; яблоко ~а дау-жэнжел ордасы.

РАЗДОСАДОВАТЬ сов. кого, чем, разг. қана етиү, ренжитиү, көүилин қалдырыү; ~этот случай ~л его был аүхал оны қана ети.

РАЗДРАЖАТЬ несов. 1. что (*вызывать боль, зуд*) қоздырыү, қымыршытыү, жуулатыү, шимиркендриү, түршикириү; ~ть

РАЗЕВАТЬ несов. см. разинуть.

РАЖАЛОБИТЬ сов. кого, чем рейимин келтириү, баўырын еритиү, мийрими келтириү.

РАЖАЛОБИТЬСЯ сов. рейими келиү, баўыры ериү, мийрими келиү.

РАЖАЛОВАНИЕ с. дәрежесин төмөнлетиү, орны төмөнлетиү, дәрежеси төмөнлеү, орны төмөнлеү.

РАЖАЛОВАННЫЙ I. прич. от разжаловать; 2. в знач. сущ. м. разжалованный дәрежеси төмөнлетилген адам.

РАЖАЛОВАТЬ сов. кого дәрежесин төмөнлетиү, орны төмөнлетиү; ~ в солдаты солдат дәрежесине төмөнлетиү.

РАЖАТЬ сов. что жазыў, ашыў, жаздырыў; ~ кулак мушты жазыў, жудырыкты ашыў; ~ пружину пружинаны жаздырыў.

РАЖАТЬСЯ сов. жазылый, ашылый, жаздырылыў; кулак ~лся жудырык ашылды; губы ~лись жабык еринлер ашылды; пружина ~лась пружина жазылды.

РАЖЕВАТЬ сов. что 1. шайнаў, гүйсей; ~ хлеб на шайнаў; 2. перен. разг. (растолковать) толық түсндириү, қайталаپ айтой, жинтикеў, мыжып түсндириү; ~ мысль пикирди мыжып түсндириү; ~ и в рот положить шайнап аўызына салыў, тек жутатуғын етип бериў.

РАЖЕВЫВАНИЕ с. шайнаў, гүйсей.

РАЖЕВЫВАТЬ несов. см. разжевать.

РАЖЕЧЬ сов. что 1. жагыў, тутандырыў, жандырыў, алыстырыў; ~ оғонь от жагыў; 2. перен. қоздырыў, күштейти, тутандырыў; ~ сабру керисти қоздырыў; ~ ненависть жек көришчилик күштейти.

РАЖЕЧЬСЯ сов. 1. жаныў, тутаныў, алысып жаныў, алысыў; 2. перен. қозыў, тутаныў, күшнейиў.

РАЖИВАТЬСЯ несов. см. разжиться.

РАЖИГАНИЕ с. 1. (напр. огня) жагыў, тутандырыў, алыстырыў; 2. перен. (напр. ненависти) қоздырыў.

РАЖИГАТЬ несов. см. разжечь.

РАЖИГАТЬСЯ несов. см. разжечься.

РАЖИДИТЬ сов. что, разг. суйықластырыў, суйылтыў.

РАЖИДИТЬСЯ сов. суйықланыў, суйықласыў.

РАЖИЖАТЬ несов. см. разжидить.

РАЖИЖАТЬСЯ несов. см. разжидиться.

РАЖИЖЕНИЕ с. суйықластырыў, суйықланыў, суйықланыў, суйықласыў; ~ грунта топрактың суйықланыў.

РАЖИМАЛТЬ несов. см. разжать; не ~ ярта аўзым ашпастан.

РАЖИМАТЬСЯ несов. см. разжаться.

РАЖИРЕТЬ сов. семириў, май басыў.

РАЖИТЬСЯ сов. разг. 1. (разбогатеть) байыў, байып кетиў; 2. (раздобыть) табыў, топлаў; ~ дөньягами пул табыў.

РАЗЗАДОРЫВАТЬ несов. см. раззадорить.

РАЗЗАДОРЫВАТЬСЯ несов. см. раззадориться.

РАЗЗАДОРЫТИ сов. кого, чем, разг. көүеслендириў, желиктириў, қызықтырыў.

РАЗЗАДОРЫТЬСЯ сов. разг. ҳөүесленниу, желигину, қызығыу.

РАЗЗВАНИВАТЬ несов. см. раззвонить.

РАЗЗВОНИТЬ сов. что, кому, о чём, разг. ҳаммеге таратыў, ҳаммеге жарыя етиў.

РАЗЗНАКОМИТЬСЯ сов. с кем, разг. араны узиў, дослықтың қойыў.

РАЗИНУТЬ сов. что, разг. ашыў, аңқайтыў; ~ пот 1) аўызды ашыў, аўызды аңқайтып турый; 2) (быть невнимательным) аңсызыл өтиў, аңсыз болыў; 3) (удивиться) таң қалыў, хайран қалыў, таңырканыў.

РАЗИНЯ м. и ж. разг. паллаўыз, аңқаў.

РАЗИТЕЛЬНОСТЬ ж. таң қаларлық, хайран қаларлық, әжайып қалдырарлық.

РАЗИТЕЛЬНЫЙ прил. таң қалдырарлық, таң қалғандай, хайран қалғандай;

~ый примёр таң қалдырарлық бир мысал; ~ое схёдство хайран қалғандай үқасалық.

РАЗИТЬ I несов. кого урыў, шабыў, соққы бериў; ~ врага душпанта соққы бериў.

РАЗИТЬ II несов. безл. чем, прост. (о сильном, резком запахе) ийслениү, ийис шығыў, ийис аңқыў.

РАЗЛАГАТЬ несов. см. разложить 3, 4, 6.

РАЗЛАГАТЬСЯ несов. см. разложиться 3—5.

РАЗЛАГАЮЩИЙ I. прич. от разлагать; 2. прил. аздырышы, бузышы, жолдан шығарышы, ыдыратышы; ~ее влияние аздырышы тәсир.

РАЗЛАД м. 1. (несогласованность) келиспегеплик, былықпайшылық; ~ в работе жумыстасы келиспегенлик; 2. (раздор, недады) келисе алмаўшылық, ала аўызылық, келиспеүшилик, шекинислилик, жедел; семейный ~ үй-иши ала аўызылық; вносить ~ келиспеүшилик туудырыў.

РАЗЛАДИТЬ сов. что, разг. 1. (испортировать) занялаў, истан шығарыў; ~ машину машинаны истан шығарыў; 2. (расстроить, разрушить) бузыў, былгастырыў, үайран болыў; ~дело исти былгастырыў.

РАЗЛАДИТЬСЯ сов. разг. 1. (стать неисправным) заняланыў, истан шығыў; машина ~лась машина истан шыкты; 2. (расстроиться, нарушиться) бузыў, былгастырыў, үайран болыў; ~дело ~лось ис былгасты; отношение ~лись катнасықлар былгасты.

РАЗЛАЖИВАТЬ несов. см. разладить.

РАЗЛАЖИВАТЬСЯ несов. см. разладиться.

РАЗЛАМЫВАТЬ несов. см. разломать и разломить.

РАЗЛАМЫВАТЬСЯ несов. 1. см. разломаться и разломиться; 2. разг. (нестерпимо болеть) жарылып аўырыў, зецип аўырыў; у меня голова ~ется мениц басым зецип аўырып тур.

РАЗЛЕЗАТЬСЯ несов. см. разлезаться.

РАЗЛЕЗАТЬСЯ сов. разг. жыртылып кетиў, сетилип кетиў, айрылып қетиў, ыдырап кетиў.

РАЗЛЕНИЙСЯ сов. разг. жалқаў болыў, жалқаўланыў, ис жақнасланыў.

РАЗЛЕПИТЬ сов. что, разг. желимин ашычы, арасын ашыў.

РАЗЛЕПИТЬСЯ сов. разг. желими ашылыў, арасы ашылыў.

РАЗЛЕПЛЯТЬ несов. см. разлепить.

РАЗЛЕПЛЯТЬСЯ несов. см. разлепиться.

РАЗЛЁТ м. 1. хәр төрепке ушып кетиүү; тум-туска ушып кетиүү, ушып таралыу; ~ птиц күслардың ушып таралыуы; 2. разг. дызыгүү, дызыгы жууыры; перескочить с ~у через что-л. бир нарсениң устинен дызыгүү секирип етий.

РАЗЛЕТАТЬСЯ несов. 1. см. разлетаться; 2. желбиреп ашылып, желбираю; поймы халаты ~ются шапанынын етеклери желбиреп ашылады; волосы его ~ются в разные стороны оның шашлары хәр төрепке желбирауди.

РАЗЛЕТЕТЬСЯ сов. 1. (улететь в разные стороны) хәр төрепке ушып кетиүү, хәр жаққа ушып кетиүү, тум-туска ушып кетиүү, таралыу; стая птиц ~лась күслардың топары тум-туска ушып кетти; 2. (рассеяться) пытыраў, шашылып кетиүү, жайрап қалып; страницы рукоописи ~лись қол жазбаның бетлери шашылып кетти; 3. перен. разг. (разиться) пыт-шыт болыу, пашақ-пашақ болыу, күл-талқан болыу, қыйраў; тарелка ~лась вдребезги тарелка пашақ-пашақ болып қыйрады; 4. перен. пушка шыгыу, жоққа шыгыу; его надежды ~лись оның умити пушка шықты; 5. разг. (набрать скорость) зымыраў, дызыгүү; сапи ~лись с горы шапалар таудан төмөн дызыды.

РАЗЛÉЧЬСЯ сов. на чём и без доп., разг. 1. (лечь непринуждённо) созылып жатыу, кесилип жатыу; ~ на траве көк шептиц устинде созылып жатыу; 2. (разместиться, расположиться) жайласы.

РАЗЛИВ м. 1. (действие) қуйыу, қуйылыу; ~ вина виноны қуйыу; ~ металла металл қуйыу; 2. (половодье) тасыу, тасыны суу бассыу, суу алма, суу тасыны; весенний ~ бәхәрги суу тасыны.

РАЗЛИВАНИЙ прил. море ~ое разг. шутл. шарал молшылығы, ишкілик молшылығы.

РАЗЛИВАТЕЛЬНЫЙ прил. құятуғын, құйыстаратуғын; ~ая ложка шомиши.

РАЗЛИВАТЬ несов. см. разливать.

РАЗЛИВАТЬСЯ несов. 1. см. разливаться; 2. (звонко петь) айтыу, сайрау; в саду ~лся соловей бағда бүлбіл сайдарды; ~ться соловьем бүлбіл болып сайрау; 3. разг. (много говорить) көп сейлеу.

РАЗЛИВИНОЙ прил. қуйып берилетуғын, қуйылып сатылатуғын; ~бе вино қуйып берилетуғын вино; ~бе молоко қуйып берилетуғын сүт.

РАЗЛИНОВАТЬ сов. что сзызқ сзызқ, сзызқ тартыу, сзызқ жүргизиү; ~ тетрәдь дағтерге сзызқ сзызқ.

РАЗЛИНОВЫВАТЬ несов. см. разлиновать.

РАЗЛИТЬ сов. что 1. (налить) қуйыу, бөллистирип қуйыу; ~лить чай чай қуйыу; 2. (пролить, расплескать) тегиүү, төгип алыу; 3. перен. (распространить) мүнкитиүү; ~лить благоухание жупар ийислерди мүнкитиүү; Ⓛ их водой не ~ольёшь олардың арасынан қыл өтпейди.

РАЗЛИТЬСЯ сов. 1. (пролиться, расплескаться) төгилди; вино ~лыйбы по скатерти дастурханга вино төгилди; 2. (выйти из берегов) тасыу, тасып кетиүү; река ~лизасы дөрөя тасыды; 3. перен. (распространиться) жайлау, таралыу, аңқыу; по его лицу ~лилась улыбка жувин күлки жайлады.

РАЗЛИЧАТЬ несов. см. различать.

РАЗЛИЧАТЬСЯ несов. (иметь различия). айырмалыққа иие болыу, паркы болыу, айырылыу, айырмасы болыу, өзгешеликке иие болыу; ~ по длине, ширине и по весу узынлығында, енинде ҳәм салмағында паркы болыу.

РАЗЛИЧЕНИЕ с. айырма, парк, өзгешелик; ~ сортов товара товардың сортларында айырма.

РАЗЛИЧИЕ с. 1. (разница, несходство) айырмашылық, парк, өзгешелик; основное ~е тийкарғы өзгешелик; ~е во взглядах көз қарастағы айырмашылық; 2. (отличительный признак) айырма, парк, өзгешелик; 3. (различение) айырыу, парк етий, танлау; дёлать ~е айырыу, парк қойыу; без ~я айырмау, паркламау; Ⓛ знаки ~я айырыу белгилери.

РАЗЛИЧИТЕЛЬНЫЙ прил. айырышы, айыратуғы; ~ признак айырышы белги.

РАЗЛИЧИТЬ сов. кого-что айырыу, айыра билиу, аңлау; ~ кого-л. в темноте қараңғыда биреүди айыра алыу.

РАЗЛИЧНО нареч. түрли-түрли, хәр қыллы, қыйлы-қыйлы, хәр түрли, түрлише.

РАЗЛИЧНЫЙ прил. 1. (несходный, разный) түрли-түрли, хәр қыллы, қыйлы-қыйлы, хәр түрли, түрлише; ~е мнение түрлише пикирлер; ~е взгляды хәр түрли көз қараслар; 2. (разнообразный, всевозможный) хәр қыллы, түрлише, түрли-түрли; по ~м причинам түрлише себеплер менен; ~е отрасли хозяйства хожалықтың хәр қыллы тараулыры.

РАЗЛОЖЕНИЕ с. 1. хим. ажыралыу, айырылыу, бөлинүү; айрыу, бөлиү; ~окиси на ртуть и кислород окиси сывап ҳәм кислородка бөлиниүү; 2. мат. жиклеу; 3. (распад, гниение) ириү, шириү, ыдырау, бузылыу; ~трупа өлкитиң ириү; 4. перен. ыдырау, бузылыу; ~армии противника душпан армиясының ыдырауы; моральное ~моральлық жақтаан бузылыу.

РАЗЛОЖИМОСТЬ ж. бөлинүүшилик, бөлингишилик; ~атом атомның бөлинүүшилиги, атомның бөлингишилиги.

РАЗЛОЖИТЬ сов. 1. что (выложить, разместить) жайластырыу, жайлау, жайып қойыу; ~вещи затларды жайластырыу; ~ книги по полкам китапларды текшерлеңдер жайластырыу; 2. что (разжечь) жагыу, тутандырыу, қалап жагыу; ~огене от жагыу, отты тутандырыу; 3. что (на составные части) айрыу, бөлиү; ~воду на кислород и водород сууды кислородка ҳәм водородка айрыу; 4. что, мат. жиклеу; ~число на множители санды көбейтиүшилдер жиклеу; 5. что (распре-

делить) бөлиү, бөлистириү, таратыў; ~ налог налогты бөлистириү; 6. кого-что, перен. (морально) ыдыратыў, бузыў.

РАЗЛОЖИТЬСЯ сов. разг. 1. (разместиться) жайласыў, жайып қойылыў; все книги ~лись в шкафу китаплардың ҳәммеси шкафка жайласты; 2. (расположиться) жайластырылыў, жайғасыў; он ~лся со своими бумагами на моём столе ол өзиниң қағазлары менен мениң столыма жайғасты; 3. (на составные части) ажыралыў, айрылыў, бөлинүү; 4. (подвергнуться гнешению) ириў, шириў, бузылыў; труп ~лся өлимтик ириди; 5. перен. (морально) ыдыраў, бузылыў.

РАЗЛОМ м. 1. (действие) сындырыш, сыныў, бузыў, қыйратыў; ~ лъда муздың сыныў; 2. (место) сынық, сынған жер; лы-лы ~а сынған жери.

РАЗЛОМАТЬ сов. что сындырыш, бузыў, қыйратыў, бузып таслаў, уныратып бузыў.

РАЗЛОМАТЬСЯ сов. сындырыш, бузыў, қыйратыў.

РАЗЛОМИТЬ сов. что сындырыш, сындырыш алыш, ~ кусок хлеба бир бөлек нанды сындырып алыш.

РАЗЛОМИТЬСЯ сов. сындырыш, сындырыш алыш.

РАЗЛУКА ж. айралық, айрылысы, айра түсүү, айрылысын кетиүү; жить в ~е с кем-л. бирдей менен айралыкта жасау.

РАЗЛУЧАТЬ несов. см. разлучить.

РАЗЛУЧАТЬСЯ несов. см. разлучиться.

РАЗЛУЧЕНИЕ с. бир-бириңен айрыш, бир-бириңен айра түсириш, бир-бириңен бөлиү.

РАЗЛУЧИТЬ сов. кого, с кем-чем бир-бириңен айрыш, бир-бириңен айра түсириш, бир-бириңен бөлиү; ~ друзей досларды бир-бириңен айра түсириш.

РАЗЛУЧИТЬСЯ сов. с кем-чем и без доп. бир-бириңен айрыш, бир-бириңен айра түсириш, бир-бириңен бөлиү; надолго ~ бир-бириңен узак ўақыт айра түсириш.

РАЗЛУЧНИК м. народно-поэт. айралықка салыўши, айралықка түсириш.

РАЗЛУЧНИЦА женск. от разлужник.

РАЗЛЮБИТЬ сов. кого-что кеүили сүүшүү, кеүили кайтыш, сүймөү, жақтырмай.

РАЗМАГНИТИТЬ сов. 1. что магнитизислендириш; ~ стала полатты магнитизислендириш; 2. кого, перен. разг. (лишить собранности) ықласын кетириш, дықкатлығын айрыш.

РАЗМАГНИТИТЬСЯ сов. 1. (утратить магнитные свойства) магнитизислендириш; 2. перен. разг. (утратить собранность) ықласы кайтыш, дықкатлығын қайтарыш.

РАЗМАГНИЧИВАТЬ несов. см. размагнитить.

РАЗМАГНИЧИВАТЬСЯ несов. см. размагнититься.

РАЗМАЗАТЬ сов. 1. что, по чему жайылтып сүйкеү, жайылтып жағыү; ~ краску бояуды жайылтып жағыү; 2. что и без доп., перен. разг. (растянуто рассказывать) жайып сүйкеү, жайып жағыү, созып сөйлеү, мыжыү.

РАЗМАЗАТЬСЯ сов. жайылып сүйкелиү, жайылып жағылыү.

РАЗМАЗНЯ разг. 1. ж. (каша) сүйиц шэүле, жарма быламық; 2. м. и ж. пре-небр. (о нерешительном человеке) бос, ыдырак.

РАЗМАЗЫВАТЬ несов. см. размазать.

РАЗМАЗЫВАТЬСЯ несов. см. размазаться.

РАЗМАЛЕВАТЬ сов. кого-что, разг. жаман етип бояү, көркемсиз етип бояү, турпайы етип бояү; ~ стёны дайуалды жаман бояү.

РАЗМАЛЁВЫВАТЬ несов. см. размалевать.

РАЗМАЛЫВАНИЕ с. ун етиү, ун етип тартыш, унтақлаү, унталалаү.

РАЗМАЛЫВАТЬ несов. см. размоловать.

РАЗМАЛЫВАТЬСЯ несов. см. размоловаться.

РАЗМАХ м. 1. (взмах) пёт, пёт алыш; 2. тех. (величина колебания) тербениш шеги; ~ майтника маятника тербениш шеги; 3. (расстояние между крайними точками чего-л.) қулаш; ~ крыльев самолёта самолёт қанатларының аралығы; 4. перен. кең ен жайыў, кең қулаш жайыў; ширбый ~ строительства курылыштың кең ен жайыў; ~ революциялық ҳәрекеттиң кең ен жайыў; ♀ с ~у керилип; ударить с ~у пёт пешен урыш, керилип шабыш, керилип урыш; удариться со всего ~у пүткүш пёти менен келип урыш, перескочить с ~у через что-л. пёт пешен секирип етиш.

РАЗМАХИВАТЬ несов. чем силтеү, былғау; ~ руками колын былғау.

РАЗМАХИВАТЬСЯ несов. см. размахнуться.

РАЗМАХНУТЬСЯ сов. чем пёт алыш, керилүү; ~ и ударить керилип турып урыш, керилип турып шабыш.

РАЗМАЧИВАТЬ несов. см. размочить.

РАЗМАШИСТО нареч. 1. (свободно, широко) кең қулашлы, аинан-саннан; ~ шагать аинан-саннан басыү; 2. ашық-ашық, сийрек-сийрек; ~ писать араларын ашық-ашық етиш жазыү.

РАЗМАШИСТОСТЬ ж. 1. кең қулашлы, аинан-саннанлық; ~ движение ҳәрекеттиң кең көлемлилігү; 2. (почерк) ашық-ашықлық, сийрек-сийреклик.

РАЗМАШИСТЫЙ прил. 1. (свободный, широкий) кең қулашлы, аинан-саннан; ~ движение кең көлемли ҳәрекетлер; 2. ашық-ашық, сийрек-сийрек; ~ письменный сийрек-сийрек жазыү.

РАЗМЕЖЕВАНИЕ с. 1. шегараланыү, шегаралау, шегараны айрыш; 2. перен. (разграничение) белгилениш, белинисиү, белиниси.

РАЗМЕЖЕВАТЬ сов. что 1. (разделить между) шегараладау, шегаралап бөлиү; ~ земли жерди шегаралап бөлиү; 2. перен. белгилеү, шеклеү, балисиү; ~ сферы деятельности ис ҳәрекеттиң шегин белгилеү.

РАЗМЕЖЕВАТЬСЯ сов. 1. (разделиться между) шегараланыү, шегараланы бөлинүү; 2. перен. (определить границы

дeятельности) шеклениү, шек белгилениү, бөлүсүү; 3. перен. (идеологически) араны ашыү.

РАЗМЕЖЕВЫВАТЬ несов. см. размежевать.

РАЗМЕЖЕВЫВАТЬСЯ несов. см. размежеваться.

РАЗМЕН м. 1. усақлау, майдалау; ~ дөңег ақшаны усақлау; 2. разг. алсысү, алмасыу; ~ фигүр шахм. фигуралады алмасыу.

РАЗМЕНИВАТЬ несов. см. разменять.

РАЗМЕНИВАТЬСЯ несов. см. разменяться.

РАЗМЕНИЙ прил. майда, усақ, алмасатуғын; ~ые дөңьги майда ақшалар; ~ая монета майда пул.

РАЗМЕНЯТЬ сов. что майдалау, усақлау, устасыу; ~ десять рублей он сомды майдалау.

РАЗМЕНИТЬСЯ сов. разг. 1. чем алмасыу; ~ пёшками шахм. пиядаларды алмасыу; 2. перен. усақ-түсекке берилиү; ~ на мёлочи усақ-түсекке берилиү, усақ-түсекке күшин жумасау.

РАЗМЕР м. 1. (величина) өлшем, көлем; ~ комнаты өжүренин көлеми; 2. (величина денежной суммы) мугдар, шама, сан; ~ зарплаты мийнет ҳақының мугдары; 3. (мерка) размер, өлшем; 4. (относительная величина, масштаб) мугдар, өлшеш, есе; в полном ~е толығы менен; в десятикратном ~е он есе; принять широкие ~ы кең түрде болыу; 5. лит. өлшем (косык ритминин тийкары болып еспаланатуғын айрым элементтердиң комбинациясы); 6. муз. өлшем (музыкалық такттеги ритмлик бирликлердиң мугдары).

РАЗМЕРЕННЫЙ 1. прич. от размёрити; 2. прил. (плавный, ритмичный) өлшемлик, бир саз, салдамлы.

РАЗМЕРИТЬ сов. что 1. өлшеү, шенеү, өлшеп шығыу, шенеп шығыу; ~ участок участокты өлшеү; 2. перен. өлшеү; ~ свой силы өзиниң күшин өлшеү.

РАЗМЕРТЬ несов. см. размёрить.

РАЗМЕСТИЙ сов. что сыпрыү, артыу, тазалау; ~ снег қарды артыу.

РАЗМЕСТИТЬ сов. 1. что жайластырыу, жайластырыу, орналастырыу; ~ товары по блокам товарларды текшелерге жайластырыу; 2. кого-что орналастырыу, жайластырыу; ~ приезжих келиүшилерди орналастырыу; 3. что (распределить) бөлистириү, бөлистирип таратыу; ~ заказы заказларды бөлистирип таратыу.

РАЗМЕСТИТЬСЯ сов. жайласыу, орынласыу.

РАЗМЕТАТЬ I несов. см. разместить.

РАЗМЕТАТЬ II сов. (раскидать) шашып таслау, жайып таслау; ~ сено для пропускни кептириү ушын пишени жайып таслау.

РАЗМЕТАТЬСЯ сов. созылып жатыу, керилip жатыу; ~ во сне тусинде керилip жатыу; ~ на постели тесектиң устинде созылып жатыу.

РАЗМЕТИТЬ сов. что белгилеү, белги салыу, тамфалау.

РАЗМЕЧАТЬ несов. см. размётить.

РАЗМЕЧТАТЬСЯ сов. разг. эрман етиү, қыял етиү, қыялланыу.

РАЗМЕШАТЬ сов. что былгау, қарыстырыу, арадастырыу, салып еритиү; ~ сахар в чай чайга қант салып еритиү.

РАЗМЕШИВАТЬ несов. см. размешать.

РАЗМЕЩАТЬ несов. см. разместить.

РАЗМЕЩАТЬСЯ несов. см. разместиться.

РАЗМИНАТЬ несов. см. размить.

РАЗМИНАТЬСЯ несов. см. размиться.

РАЗМИНИРОВАТЬ сов. и несов. что минасындырыу, миналарды алып таслау.

РАЗМИНКА ж. спорт. қол аягы жазыу, қыздырыу.

РАЗМИНУТЬСЯ сов. с кем-чем 1. (не встретиться) жолысы алмау, ушыраса алмау; мы с вим ~лись бизлер онын менен ушыраса алмадык; 2. (при встрече) жол берииү, дорожка ўзенская, ~ться трудно жол тар екен, жол берииү қыйын.

РАЗМИНОЖАТЬ несов. см. размножить.

РАЗМИНОЖАТЬСЯ несов. 1. см. размножиться; 2. биол. кебейиү; ~ делением белиниү арқалы кебейиү.

РАЗМИНОЖЕНИЕ с. биол. кебейиү, кебейтилиү, ербиү, ершиү; бесполое ~ жыныссыз кебейиү.

РАЗМИНОЖИТЬ сов. 1. кебейтиү; ~ рукопись кол жазбаны кебейтиү; 2. (расплодить) кебейтиү, ербитиү, ершитиү.

РАЗМИНОЖИТЬСЯ сов. 1. (увеличиться в числе) кебейиү; 2. (расплодиться) кебейиү, ербиү, ершиү.

РАЗМОЗЖИТЬ сов. что мылжалау, майдалап шабыу; ~ кость сүйекти майдалап шабыу.

РАЗМОБИНА ж. шуқыр жер, шуқанақ.

РАЗМОКАТЬ несов. см. размокнуть.

РАЗМОКНУТЬ сов. жибисиү, жибиү, жибиг кетиү; сухарӣ ~ли в воде сухарӣ сүода жибисипти.

РАЗМОЛ м. 1. ун етиү, ун етип тартыу; ~ зернә дәндү ун етиү; 2. ун; мука́ крүпного ~а или тартылган ун; мука́ мёлкого ~а майда тартылған ун.

РАЗМОЛВКА ж. кишкене кериспе, кејисиүшилик, кишкене урыс-кејис; семейная ~ үй-ишиндеги кишкене урыс-кејис.

РАЗМОЛОТЬ сов. что ун етиү, ун етип тартыу; унталалау, унтақлау; ~ пшеницца бийдайды ун етиү.

РАЗМОРИТЬ сов. кого, разг. бийхал етиү, қалтыратыу, хәлсиретиү; жарә его ~ла, от жары его ~ло ыссы оны ҳәлсиретти.

РАЗМОТАТЬ сов. что, разг. шешиү, жаздырыу; ~ шёлк жипекти жаздырыу.

РАЗМОТАТЬСЯ сов. шешилиү, жаздырылыу; клубок ~лся шуўмақ жаздырыльды.

РАЗМОЧИТЬ сов. что жибтиү; ~ сукарӣ сухариди жибтиү.

РАЗМЫВ м. 1. (действие) дегиши, суу жууып кетиү, жар таслау; ~ плотины плотинаны сүйдүп жууып кетиү; 2. (место) дегиши алған жер, таслаган жер.

РАЗМЫВАТЬ несов. см. размывать.

РАЗМЫКАТЬ несов. см. разомкнуть.

РАЗМЫТЬ сов. что дегиши алый, сүү жүүп кетиү, жар таслау; река ~ла берег жатаны даръяның дегиши алды.

РАЗМЫШЛЁНИЕ с. 1. ой, ойлау, ойланыу, ой жүүртүү; дать время на ~е ойланыуга ўакыт берүү; 2. мн. размышлени (думы, мысли) ой, пикир, ойланыу; после долгих ~ий узақ ойланылардан кейин; наводить на ~я ойланыуга мажбур етиү.

РАЗМЫШЛЯТЬ несов. о ком-чём, над чем ойланыу, ойланып кериү, ойланып қарау.

РАЗМЯГЧАТЬ несов. см. размягчить.

РАЗМЯГЧЕНИЕ с. 1. (действие) жумсатыу, жумсартыу; жумсау, жумсарыу; ~ кóжу терини жумсартыу; 2. жумсасыу, босасыу; ~ мозга мед. мийдиц босасыу.

РАЗМЯГЧИТЬ сов. 1. что жумсатыу, жумсартыу; ~ кóжу терини жумсартыу, телетинди жумсартыу; 2. что, перен. босалатыу, босатыу, жумсатыу; ~ сердце жүректи жумсатыу.

РАЗМЯКАТЬ несов. см. размáкнуть.

РАЗМЯКНУТЬ сов. 1. (стать мягким) жибиү, жибисиү; сухарй в водé ~ли сухари сууда жибипти; 2. перен. разг. (о чловеке) жалбырау, жалбыраклау.

РАЗМЯТЬ сов. 1. что (делать мягким) жумсатыу, жумсартыу; ~ кóжу терини жумсартыу; 2. (размесить) ийлөү, қарыстырыу; ~ глину ылайды ийлөү; 3. когда-что, перен. разг. күрсын жазыу, бойын жаздырыу, қыздырыу, гездириү; ~ ноги аятын күрсын жазыу.

РАЗМЯТЬСЯ сов. 1. (стать мягким) жумсау, жумсасыу, босасыу; 2. ийлениү, қарыстырылыу; глина ~лась ылай ийленди; 3. перен. разг. күрсын жазылыу, бойын жаздырыу, қыздырылыу, гездирилиу.

РАЗНАРЯДКА ж. разнарядка (бөлистирий хаты, болип жибериү хаты).

РАЗНАШИВАТЬ несов. см. разносить I.

РАЗНАШИВАТЬСЯ несов. см. разноситься I.

РАЗНЕРВНИЧАТЬСЯ сов. разг. күйгелеклениү, кызбаланыу.

РАЗНЕСТИЙ сов. 1. что (доставить) таратыу, таркыту, апарып беринү; ~ести газеты по домам газеталарды үйлерине апарып берүү; 2. что (разместить) орынлы-орнына жазыу, жазыстырып қойыу, откерип қойыу; ~ести счета по книгам счёктарды дэптэрлерге откерип қойыу; 3. что, перен. (распространить) таратыу, таркыту, жайып жибериү; ~ести заразу оба кеселин таратыу; 4. что, перен. (разбить, разрушить) қыратыу, тас-талқанын шыгарыу; бүря ~еслай лодку в щепки дауыл кемени қыратти; 5. что, перен. (развеять) таркыту, пытыратыу, дагытыу; ветер ~ес түчи самал бултты дагыты; 6. когда-что, перен. разг. (разбранить) жерден алыш жерге салыу, сөгүй, кейиү, урсыу; 7. безз. когда-что, разг. (разбудить) исириү; щёку ~еслой шекеси исти.

РАЗНЕСТИСЬ сов. 1. (быстро распространяться) тез таралыу, тез жайылып кетиү; 2. (о звуках) еситилиү, таралыу.

РАЗНИМАТЬ несов. см. разнять.

РАЗНИЦА ж. 1. (несходство) айырмашлык, өзгешелик; ~ во взглядах кез қа-раслардағы айырмашлыклар; 2. (различие) парк, айрма, айырмашлык, өзгешелик; ~ в цене баҳадары парк; ~ в расстоянии аралыктың айрмасы; ♂ это большая ~ бул пүткілләй басқа вәрсе; какая ~? кандай айрмасы бар?

РАЗНОБОЙ м. ҳэр түрлилік, ҳэр қыйлылык; ~ в правописании дұрыс жазыу-дагы ҳэр қыйлылык.

РАЗНОВИДНОСТЬ ж. түр, қыйлы; ~ пшеницы бийдайдың тури.

РАЗНОВРЕМЕННЫЙ прил. турли ўақытта болғай, ҳэр қыйлы ўақытта болатуын.

РАЗНОГЛАСИЕ с. 1. (отсутствие согласия) талас-тартыс, ала аўызылк, келиспешилик; ~е во мнениях пикирлердеги келиспешилик; междю ними ~я олардың арасында талас-тартыс бар; 2. (противоречие) қарама-қарсылык; ~я в показаниях свидетелей гүулардың көрсетүндеги қарама-карсылыклар.

РАЗНОГОЛОСНЫЙ прил. 1. түрли дауыслы, үнлеснейтуын, алыспайтуын; ~е пёснес түрли дауыслы қосык; 2. түрлише сесли, түрлише дауыслы; ~ые птицы түрлише сесли күслар.

РАЗНОИМЕННЫЙ прил. турли аталаатуын, атлары басқа, ҳэр қыйлы аталаатуын; ~е заряды физ. түрли аталаатуын зарядлар.

РАЗНОКАЛИБРНЫЙ прил. 1. түрли калибрли, ҳэр қыйлы калибрли, ҳэр қыйлы калибрдеги; ~е оружие ҳэр қыйлы калибрдеги қурал-жарақ; 2. перен. разг. (разнородный) ҳэр түрли, ҳэр қыйлы; ~ая мебель ҳэр түрли мебель.

РАЗНООБРАЗИЕ с. түрли-түрлилік, ҳэр түрлилік, ҳэр қыйлылык, түрлишелик; ~е впечатлений тәсирлердин түрлишелиги; для ~я бир түр ушын.

РАЗНООБРАЗИТЬ несов. что ҳэр түрли етиү, ҳэр қыйлы етиү, түрли-түрли етиү.

РАЗНООБРАЗНЫЙ прил. ҳэр түрли, ҳэр қыйлы, түрли-түрли; ~е книги ҳэр түрли китаплар.

РАЗНОПОЛЫЙ прил. биол. ҳэр түрли жыныслы, ҳэр қыйлы жыныстыга.

РАЗНОРАБОЧИЙ м. қара мийнет жумсашыны (қаныгелиги жок) рабочий).

РАЗНОРЕЧИЙ прил. бир-бирине сәйкес келмейтуын, бир-бирине қайши келетуын.

РАЗНОРДНЫЙ прил. ҳэр түрли, ҳэр қыйлы; ~е вещества ҳэр түрли заттар.

РАЗНОС м. 1. (доставка) таратыу, таркыту; ~ пакетов пакетлерди таратыу; 2. (записи) орынлы-орнына жазыу, откерип жазыу; ~ счётова по бухгалтерским кийгам бухгалтериялык китапларга счёктарды откерип жазыу; 3. разг. (выговор) кейис, кейиснама.

РАЗНОСИТЬ I *сов.* что кийип кеңейтиү; кийип үлкейтиү; ~ тұғли туфлилерди кийип кеңейтиү.

РАЗНОСИТЬ II *несов.* см. разнести.

РАЗНОСИТЬСЯ I *сов.* кийилип кеңейиү; кийилип үлкейиү; салоги ~лись етик кийилип кеңейди.

РАЗНОСИТЬСЯ II *несов.* см. разнестись.

РАЗНОСКА ж. см. разнбс 1, 2.

РАЗНОСНЫЙ *прил.* 1. таратылған хатларды..., жиберилген хатлар тиркелетунын, жиберилген документтер тиркелетунын; ~ая книга жиберилген хатлар тиркелетунын китап; 2. разг. кейисли, сегисли; ~ая статья в газете газетада кейисли макала.

РАЗНОСТОРБНИЙ *прил.* 1. хәр тәрепли, хәр тәреплемели; ~ее образование хәр тәрепли билим; ~ий человек хәр тәреплеме билимли адам; 2. мат. түрли капиталлы, хәр қыллы капиталлы; ~ий треугольник түрли капиталлы үш мүйешлиник.

РАЗНОСТЬ ж. 1. (различие) түрлишеслик, хәр түрлилік, хәр қыллылык, айрымалык, баскалақ; 2. мат. айрмана, айрымашылык.

РАЗНОСЧИК м. 1. таратышы, апарып берүүши; ~ газетауды апарып берүүши; 2. (продавец) көтерип журуп сатышы, қолда алып журуп сатышы.

РАЗНОСЧИЦА женск. от разносчик.

РАЗНОХАРАКТЕРНЫЙ *прил.* түрлише характерлы, түрлише минезли.

РАЗНОЦВЕТНЫЙ *прил.* түрли ренли, түрлише ренли, хәр қыллы ренли, түрли түстеги; ~е ткани түрлише ренли гезлемелер.

РАЗНОЧИНЦ м. ист. разночинец (XVIII — XIX ғасырде Россияда дворяндардан басқа қатламнан шықкан интеллигент).

РАЗНОЧТЕНИЕ с. түрлише оқылыу (адебий шыгарманың тайкарғы текстинин қандай да бир бөлиминин варианты).

РАЗНОШЕРСТНЫЙ, **РАЗНОШЕРСТЫЙ** I. (разномастный) ала, түрли рендеги, түрли түстеги; ~ые ләшади түрли рендеги атлар; 2. перен. разг. (разнообразный по составу) хәр түрли, хәр қыллы; ~ая публика хәр қыллы қалайық.

РАЗНУЗДАННЫЙ I. *прич. от разнудать;* 2. *прил. (без удела)* суұлығы шыгарылған, суұлығы алынған; ~ конь суұлығы алынған at; 3. *прил. перен. (распущенний)* жүүенсиз, тортисиз, бийбастақ, өз билдигин ислейтубын.

РАЗНУЗДАТЬ сов. 1. *кого* суұлығын алыу, суұлығын шыгарыу; ~ ләшадь аттың суұлығын алыу; 2. *кого-что, перен.* жүүенсиз жибериү, тортисизликке жол қойыу, бийбастақлық жол қойыу. өз билдигин ислеү.

РАЗНУЗДЫВАТЬ *несов. см. разнудать.*

РАЗНУЗДЫВАТЬСЯ *несов. см. разнудаться.*

РАЗНЫЙ *прил.* 1. (неодинаковый, иной, другой) хәр қыллы, хәр түрли, айрымайтырым, еки басқа, түрлише; ~ые миңния түрлише пикирлер; в ~ое время хәр қыллы ўақытта; оні живут в ~ых домах олар еки басқа жайда туралы; 2. (разнообразный) түрли, түрлише, түрли-түрли, хәр қыллы; 3. разг. (всякий, всевозможный) хәр түрли, хәр қандай, қыллы-қыллы; бүкет из ~ых цветов хәр түрли ғүллерден испенген шемен; 4. в знач. сущ. с. разное хәр қыллы, наубеттеги, хәр түрли.

РАЗНОЮХАТЬ *сов. разг. что* 1. (распознать по запаху) ийисин алыу, ийискеп билиу, ийисинен билиу; 2. что и без доп., перен. (разузнать тайком) астыртын билиу, жасырын билиу.

РАЗНОЮХАТЬ *несов. см. разнюхать.*

РАЗНЯТЬ *сов.* 1. что (развединить) айрыу, белиү, белеклеү; ~ на части белеклерге белиү, белеклерге айрыу; 2. кого, разг. (напр. дерущихся) айрыу, арашаляу, арага түрү.

РАЗО- приставка «раз» орнина қолланылады: 1) «й» алдында, мыс.: разойтись таралыу; 2) даңыссыз сеслердин алдында, мыс.: разогнуть иймегин жазыу; разорвать жыртыу; 3) изиңен «ъ» келетүгүн даңыссызыдык алдында, мыс.: разобью сындыраман; разолью төгемен.

РАЗОБИДЕТЬСЯ *сов. на кого-что и без доп., разг. катты кеүилине келиү, кеүили калып, зейни кайтыу, өкпелеу.*

РАЗОБЛАЧАТЬ *несов. см. разоблачить.*

РАЗОБЛАЧАТЬСЯ *несов. см. разоблачаться.*

РАЗОБЛАЧИТЬ *сов. 1. кого, разг. шутл. (раздеть) кийинин шешиндириү; 2. кого-что (раскрыть, обнаружить) эшкәралыу, айбын ашыу, сырын ашыу; ~ предателя сатынның сырын ашыу.*

РАЗОБЛАЧИТЬСЯ *сов. 1. разг. шутл. кийинми шешнилиу; 2. (раскрыться, обнаружиться) эшкәрә болыу, айбы ашылыу, сырь ашылыу.*

РАЗОБРАТЬ *сов. 1. кого-что (раскрыть) алыу, сатып алысып кетиү, үлесип алысып кетиү; покупатели быстро ~ли товары карыйдарлар товарды тез сатып алысып кетти; 2. что (привести в порядок) тортислеу, тортиске салыу, ретке салыу: ~ть веши затларды тортислеу; мы ~ли все книги бизлер барлық китапларды тортиспелек; 3. что (разнять на части) белекшелерге айрыу, белеклерине белиү, белеклеп ажыратыу; ~ть стансик станокты белеклерине белин ажыратыу; ~ть печь печти бузыу; 4. что, полигр. таркатыу, териүли нарсени таркатыу; ~ть наборы таркатыу; 5. что (рассмотреть, обсудить) карау, додалау, таллау; ~ть вопрос мәселени додалау; ~ть дөло в суде исти судта карау; 6. что, грам. айрыу, таллау; ~ть предложение по частям речи гөпти сөз шақаплары бойынша таллау; 7. что (понять) таныу, аныклау, түсниниу, ажыраты алыу; я не ~, о чём шла речь сөз не хаккында екенин мен түснібедім; 8. кого-что, разг. (хватить) кеүилине*

келиү; егб ~ло сомнение оның кеүилине гүдиклениү келди; 9. кого, разг. (опьянить) тез тасир етиү, мәс етиү.

РАЗОБРАТЬСЯ сов. 1. (привести в порядок) тәртпике салыў, тәртпилеў, ретлеў; 2. в ком-чём (понять) тусиниү, тусинисү; ~ в сложном вопросе қыйын мәселеге тусинисү.

РАЗОБЩАТЬ несов. см. разобщить.

РАЗОБЩЕННОСТЬ ж. ара үзиклиги, қатнасық жоклығы.

РАЗОБЩЕННЫЙ 1. прич. от разобщить; 2. прил. арасы үзилген, қатнасық үзилген.

РАЗОБЩИТЬ сов. 1. кого-что, с кем-чем (разорвать связи, общения) араларын үзиү, бир-биринен айрылыу, белип жибериү, дагытыү; 2. кого, перен. (сделать чуждым друг другу) араны үздириү, қатнасыкты болдырмау.

РАЗОВЫЙ прил. бир ретки, бир сапарты, бир ретлик; ~ билёт бир ретлик билет.

РАЗОГНАТЬ сов. 1. кого-что тум-туска күүйү, дагытып жибериү, таркатып жибериү, күүйп жибериү; ветер ~л облақа самал бултларды таратып жиберди; 2. что, перен. тарқатыу, жазыу, таслау; ~ты скүкү зеригиүди тарқатыү; 3. что, разг. (увеличить скорость) қатты айдау, тез айдау; ~ты машину машинаны қатты айдау.

РАЗОГНАТЬСЯ сов. разг. тезлигин артырыу, жокары тезликке жеткериу.

РАЗОГНУТЬ сов. кого-что дүзиүлеу, иймегин дүзиүлеу, иймегин жазыу; ~ твоздь мыйыкты дүзиүлеу; ~ спийнү 1) белин жазыу, бой жазыу; 2) перен. қысыүметтөн азат болыу.

РАЗОГНУТЬСЯ сов. дүзиүлениү, жазылыу, тиклениү.

РАЗОГРЕВАТЬ несов. см. разогреть.

РАЗОГРЕВАТЬСЯ несов. см. разогреться.

РАЗОГРЕТЬ сов. кого-что жылтыру, қыздырыу, ысытыу; ~ обед аўкатты жылтыгу; ~ мотёр моторды қыздырыу.

РАЗОГРЕТЬСЯ сов. жылыу, жылыныу, қызыу, қыздырылыу, ысытылыу.

РАЗОДЕТЬСЯ сов. жақсы кийиниү, бензиү.

РАЗОДРАТЬ сов. что, разг. жыртыу, жыртын таслау.

РАЗОДРАТЬСЯ сов. разг. (разорвать) жыртылыу, жыртылып кетиү.

РАЗОЗЛИТЬ сов. кого, чем қажэрленидиү, қажэрин келтириү, өшиктириү, ашыны келтириү, жинин келтириү.

РАЗОЗЛИТЬСЯ сов. на кого-что и без доп. қажэрлениү, өшигиү, ашыу келиү, жинни келиү.

РАЗОЙТИСЬ сов. 1. таралыу, тарап кетиү, тарқау, дағыу; ~тись в разные стороны ҳәр жаққа таралыу; разойдисы тарқац!; 2. (расселяться) таралыу, тарқау, тарқасыту; түчи ~шліс по небу бултлар аспанга таралып кетти; 3. перен. (исчезнуть) жоғалыу, жоқ болып кетиү; морщины иа лбу ~шліс маңлайдагы жыйрықтар жоғалды; 4. с кем-чем, перен.

(не сойтись) дусласпау, жолығыспау, ушыраспау, келиспеү, сәйкес келмеү; их пути ~шліс олардың жоллары бир-бирине дусласпады; ~йтись во взглядах кез қарастарлың сәйкес келмеүн; 5. (о супругах) айрылыу, айрылысыу, айра тусиү; ~йтись с жеибй ҳаялы менен айрылысыу; 6. перен. (распространиться) тарқалыу, жайылыу; слухи ~шліс по городу мыш-мыш хабарлар қалаға жайылды; 7. (разминуться) алжас тусиү, гезлеспеү, ушыраспау; мы с ним случайно ~шліс биз оның менен тосаттан алжас түстик; 8. (израсходоваться) жумсалыу, сауылыу; дөнгиги ~шліс пул сауылды; 9. (оказаться расплоданным) сатылыу, сатылып болыу; весь тираж книга быстро ~шёлся китаптың путкил тиражы тез сатылды; 10. (разъединиться) айрылыу, ашылып турыу; побы пальто ~шліс пальтоның пешлерин ашылып турды; половицы ~шліс тахта жүйлери айрылып турды; 11. (раствориться) ернү, ерп кетиү; сáхар ~шёлся в стакане кант стаканда ерп кетти; 12. разг. (опасть) кетиү, қайтыу; бұхоль ~шліс исик қайты; 13. перен. (разбушеваться) қүшнейү, хәйнажленү, қутырыу; дождь ~шёлся жамғыр қүшнейди.

РАЗОБ м. разг. бир рет, бир мәртебе, бир сапар; еще ~ тагы бир мәртебе; ~другой бир-еки сапар.

РАЗОМ нареч. разг. 1. (вместе, одновременно) бир жола, бирдең, қосылып, бир үакытта, бирге; 2. (в один прием) бир жола, бирден, бир ретте; прочесть всё ~ берин бирден օқып шығыу; 3. (сразу, мгновенно) бирден, көз ашып жумғанша, биртекта, хә дегенше.

РАЗОМКНУТЬ сов. что 1. айрылу, ажыратыу, жаздыру; ~ ток эл. токты жаздырыу; 2. воен. ашыу; ~ ряды қатар араларын ашыу; 3. (раскрыть) ашыу.

РАЗОНРАВИТЬСЯ сов. кому, чем, разг. жақпау, упамау.

РАЗОРАТЬСЯ сов. прост. қатты бақыру, қатты қышқырыу, дадлау, дадланы.

РАЗОРВАТЬ сов. 1. что жыртыу, жыртып алыу, жыртып таслау, айрылып алыу, айрыру; ~ты письмо хатты жыртып таслау; 2. что, безл. (взорвать изнутри) жарыу, жарып алыу; 3. что, перен. (прекратить) узиү, қойыу, тоқтатыу; ~ты связи байланысты узиү; 4. кого (растерзать) заялап кетиү; волк ~л овцү қасқыр қойды заялап кетти.

РАЗОРВАТЬСЯ сов. 1. жыртылыу, жыртылып қалыу, айрылыу; шуба ~алась постын жыртылды; 2. (взорваться) жарылыу; бомба ~алась бомба жарылды; 3. перен. (прерваться, нарушиться) узилиү, узиликесе тусиү, бузылыу, тоқтау, тоқтатылу; ⚡ хоты ~тись отка түссең де; емү не ~атысь ол екиге бөлине алмайды гой.

РАЗОРЫТЬ сов. 1. кого (довести до нищеты) қутын кетириү, ҳалдан тайдырыу, гедейленидиү, дийұнанышылыққа алып келиү; 2. что (пустошить, разрушить) бұлғиншиликке салыу, бұлдириу, қый-

ратыў, ўайран етиў, бузыў; ~ гнезд уяны бузыў.

РАЗОРІТЬСЯ сов. куты кетиў, ҳалдан тайыў, геделениў, дийўанашилыққа ушыраў.

РАЗОРУЖАТЬ несов. см. разоружить.

РАЗОРУЖАТЬСЯ несов. см. разоружиться.

РАЗОРУЖЕНИЕ с. куралсызландырыў; куралсызланыў; всеобщее ~ ғалаба куралсызланыў.

РАЗОРУЖИТЬ сов. кого-что 1. куралсызландырыў; 2. перен. (подорвать волю к борьбе) гүресиў тилегин сөндириў, хужданы өрлетьпеу.

РАЗОРУЖИТЬСЯ сов. 1. (стать безоружным) куралсызланыў; 2. перен. карсы гүресиў тилеги сөниў, хужданы өрлемей.

РАЗОРЯТЬ несов. см. разорить.

РАЗОРЯТЬСЯ несов. см. разоряться.

РАЗОСЛАТЬ сов. кого-что ҳер тәрепке жибериў, тум-туска жибериў, таратып жибериў; ~ письма хатларды тум-туска жибериў.

РАЗОСТЛАТЬ сов. что жайыў, тәсөй, салыў; ~ көвәр гилемди тәсөй.

разотрү, разотрёшь и т. д. буд. вр. от растереть.

РАЗОЧАРОВАНИЕ с. кеүил қайтыў, кеүил қалыў, кеүил қалышылық, пушайманышылық, түңилишшилик; глубокое ~ терең кеүил қалышылық; его постыгло ~ ол түңилишшиликке ушырады.

РАЗОЧАРОВАННЫЙ 1. прич. от разочаровать; 2. прил. пушайман болған, пушайман жеген, кеүили калган, кеүили суыған, туңилген; ~ тон түдилген дауыс.

РАЗОЧАРОВАТЬ сов. кого, в ком-чём кеүил қалдырыў, пушайман етиў, түңилдириў.

РАЗОЧАРОВАТЬСЯ сов. в ком-чём кеүил қалыў, пушайман болыў, түңилиў.

РАЗОЧАРОВЫВАТЬ несов. см. разочаровать.

РАЗОЧАРОВЫВАТЬСЯ несов. см. разочароваться.

РАЗРАБАТЫВАТЬ несов. см. разработать.

РАЗРАБОТАТЬ сов. что 1. ислеў, таярлаў; ~ землю жерди таярлаў; 2. (исследовать, подготовить) ислеп шығыў, иске таярлаў, дүзип шығыў, жасап шығыў; ~ проект ислеп шығыў; 3. перен.

жетилистириў, комбильлестириў, жақсылай; ~ голос дауысты жақсылай;

4. горн. қазып алыў, қазып шығарыў; ~ рудник рудниктеги қазылма байлықларды қазып шығарыў.

РАЗРАБОТКА ж. 1. ислеў, таярлаў; ~ а землий жерди таярлаў; 2. (плана, вопроса и т. п.) ислеп шығыў, иске таярлаў, дүзип шығыў, жасап шығыў; 3. горн. қазып шығарыў, қазып алыў, алып болыў;

~ а рудник рудниктеги кенди қазып шығарыў; ~ а юглы көмиди қазып шығарыў;

4. мн. разработки (место добычи чего-л.) шығарылатуғын жер, қазып шығарылатуғын жер; торфяные ~и торф қазылып шығарылатуғын жерлер.

РАЗРӘВНІВАТЬ несов. см. разровнять.

РАЗРАЖАТЬСЯ несов. см. разразиться.

РАЗРАЗИТЬСЯ сов. 1. басланыў, басланып кетиў, бурк ете қалыў; ~ласы бүрә дауыл бурк ете қалды; 2. чен, перен. жибериў, коя бериў; он ~асы хөхтом ол қарылдаш күлип коя берди.

РАЗРАСТАТЬСЯ несов. см. разрастись.

РАЗРІАСТИСЬ сов. 1. есип үлкейиў, есип көбейиў, есип жетилиў; деревья ~ослысь ағашлар есип үлкейди; 2. үлкейиў; бород ~бесса кала үлкейди.

РАЗРЕВЕТЬСЯ сов. разг. шыңғырып жылай баслаў, бақырып жылай баслаў, енрип коя бериў, екирип коя бериў.

РАЗРЕДІТЬ сов. что 1. (сделать реже) сийреклеу, сийрекситиў, алағатланыў; 2. (стать менее насыщенным) сыйылтыў, жәнцилтиў, сыйдырып жылай ~асы думан сийрексиди.

РАЗРЕДИТЬ несов. см. разредить.

РАЗРЕДЖАТЬСЯ несов. см. разредиться.

РАЗРЕЖЕННОСТЬ ж. сийреклик, сыйылтык; ~ воздуха на больших высотах үлкен бийиклите хаұанын сийреклиги.

РАЗРЕЖЕННЫЙ 1. прич. от разредить; 2. прил. (менее густой) сийрек, сийрекленген, алағат; ~е посёвы сийрекленген егіндер; 3. прил. (менее насыщенный) сийрек, сыйык, сыйдырып; ~й воздух жәнлиген ҳаўа.

РАЗРЁЗ м. 1. (действие) кесиў, қыйыў, қыркыў, тилиў; 2. (порез) кесик, кесик жер, тилинген жер; ~ на рукé қолданы кесик; 3. қыйык, тилик, жырма, тилинген жер; ~ платья көйлектиң қыйығы; 4. (сечение) кесик, қыйык; попречный ~ көлденен кесик; продольный ~ узынаша кесик; вертикальный ~ тик кесик; ◊ ~ глаз көз қыйығы.

РАЗРЁЗАТЬ сов. что и без доп. кесиў, қыйыў, қыркыў, тилиў.

РАЗРЭЗАТЬ несов. см. разрезать.

РАЗРЭЗАТЬСЯ сов. кесилиў, қыйылтыў, қыркылтыў, тилиниў.

РАЗРЭЗАТЬСЯ несов. см. разрезаться.

РАЗРЭЗНЙ прил. 1. кесетуғын, қытатуғын; ~ой нож қатар кесетуғын пышақ; 2. қыйыкли, тиликли, жырмасы бар; ~ай спінка пальто жырмасы бар пальто.

РАЗРЕШАТЬ несов. см. разрешить.

РАЗРЕШАТЬСЯ несов. 1. см. разрешиться; 2. безл. с неопр. рухсат берилүү, рухсат болыў, рухсат етилиў; күрить не ~ется темеки шегиүге рухсат етилмейди.

РАЗРЕШЕНИЕ с. 1. (действие) шешиў, шешилиў, ҳал етиў; ~е вопроса мәселениң шешилиў; ~е спора тартыстың шешилиў; 2. (позволение) рухсат, ерк, ыктыяр; с вাশего ~я сизин рухсатының бенен; получить ~е рухсат алыў; дать ~е

рухсат бериү; 3. (документ) рухсат хаты; он предъявил ~е на проезд ол кетиүге бөрилген рухсат хатын көрсетти.

РАЗРЕШИМЫЙ прил. шешилетуғын, шешилерлик, шешиүгэ болатуғын.

РАЗРЕШИТЕЛЬНЫЙ прил. рухсат берилетуғын, рухсат етилетуғын, рухсат етилгэн, рухсат бериү..., рухсат етиү...; ~ документ рухсат бериү документи.

РАЗРЕШИТЬСЯ сов. 1. что и с неопр. (дать разрешение) рухсат бериү, рухсат етиү; ~ть гулять қыдырыуға рухсат бериү; емү ~ли уехать оның кетиүнне рухсат етилди; ~ть книгу к печати китапты басып шыгарыуға рухсат етиү; 2. что (решить) шешилиү, ҳал етиү; ~ть противоречия карма-қарсылықларды шешиү; ~ть проблему проблеманы шешиү; 3. что (устранить) сапластырыу, жоқ етиү; ~ть сомнения шубелдерди жоқ етиү, гүдиклерди сапластырыу; 4. повел. разрешите (форма вежливости) мүмкін бей?, бола ма?, рухсат па?; ~те куртый? темеки үгігүе мүмкін бей?

РАЗРЕШИТЬСЯ сов. 1. (получить решение) шешилиү, ҳал етилиү; загадка ~лась жумбақ шешилди; вопрос ~лся положительно мәселе унамлы ҳал етилди; 2. (закончиться) шешилип болыу, тамам болыу, пітиү; всё могло ~ться очень просто барлығы да аңсат шешилиү мүмкін еди.

РАЗРИСОВАТЬ сов. кого-что 1. (украсить рисунком) сүүртлеу, әшеклейеу, сүүртлеп таслау; ~ обложку тетради дәйтердиң қабын сүүртлеп таслау; 2. перен. разг. (расписать) мақтаүын жетириү, тәрнилеу.

РАЗРИСОВЫВАТЬ несов. см. разрисовать.

РАЗРОВНЯТЬ сов. что, чём тегислеу, тег-тегис етиү; ~ площадь майданды тегислеу.

РАЗРӨЗНЕННЫЙ 1. прищ. от разрözинть; 2. прил. пытыраны, белек-белек, айрым-айрым; 3. прил. (несогласованный, разобщённый) пытыраңы, бирлесиксиз.

РАЗРӨЗНИТЬ сов. что белеклейу, айрыу.

РАЗРУБАТЬ несов. см. разрубить.

РАЗРУБИТЬ сов. что, чем кесиү, шабыу, айрыу, майдалау; ~ дерево ағашты кесиү.

РАЗРУГАТЬ сов. кого-что, разг. урсыу, кейиү, сегиү.

РАЗРУГАТЬСЯ сов. с кем и без доп., разг. урсып қалыу, кейинсиү, сөгисиү.

РАЗРУМЯНИТЬ сов. кого-что қызартты, қып-қызыл етиү; морбоз ~л его щеки сууык оның шекесин қызартты.

РАЗРУМЯНИТЬСЯ сов. қызарыу, қып-қызыл болыу.

РАЗРУХА ж. үайраншылық, бүлгиншилик, қыйраушылық, опатшылық.

РАЗРУШАТЬ несов. см. разрушить.

РАЗРУШАТЬСЯ несов. см. разрушиться.

РАЗРУШЕНИЕ с. 1. (действие) үайран етиү, бүлдириү, қыйратыу, бузыу, опат етиү; 2. (результат) үайраншылық, қыйраушылық, бүлгиншилик, опатшылық.

РАЗРУШЕЛЬНЫЙ прил. үайран ететуғын, бүлдиретуғын, қыйрататуғын; ~ая война үайран етегуғын урыс.

РАЗРУШИТЬ сов. что 1. (превратить в развалины) үайран етиү, бүлдириү, қыйратыу, бузыу, опат етиү; ~ дом жайды бузыу; 2. перен. (расстроить, напр. планы) иске асырмай, бузыу.

РАЗРУШИТЬСЯ сов. 1. (превратиться в развалины) үайран болыу, бүлинүү, қыйралыу, қыйрау, бузылыу; 2. перен. бузылыу, өззилениү; его здорбье ~лось оның саламатлығы өззилени; 3. перен. (не осуществиться) бузылыу, иске аспау; планы его ~лись оның планлары бузылды, оның планлары иске аспады.

РАЗРЫВ м. 1. жарылыу; ~ снаряда снарядтың жарылыуы; 2. үзилиү, тоқталыу; ~ дипломатических отношений дипломатиялық қатастыры үзилиү; 3. (место, где разорвано) үзик, үзилген жер; ~ сэрдце жүрек жарылыуы.

РАЗРЫВАТЬ I несов. см. разорвать.

РАЗРЫВАТЬ II несов. см. разрыть.

РАЗРЫВАТЬСЯ несов. см. разорвать-ся; ~ сэрдце ~ется жанын ашыды.

РАЗРЫВНОЙ прил. жарылма, жарылыш, жарылатуғын; ~ая пүля жарылма оқ; ~бий снаряд жарылатуғын спаряд.

РАЗРЫДАТЬСЯ сов. өкирип жылай жибириү, өкирип жылай баслау, аңырап қоя бериү.

РАЗРЫТЬ сов. что 1. қазыу, қазып шыгыу, геүлеу; ~ холм төбешикти қазыу; 2. разг. (раскладывать, привести в беспорядок) актарыу, актарып шашыу, аүдарып-тәңкериү.

РАЗРЫХЛИТЕЛЬ м. жумсатышы машина; ~ грунта жер жумсататуғын машина.

РАЗРЫХЛИТЬ сов. что босатыу, жумсатыу; ~ землю жерди жумсатыу.

РАЗРЫХЛИТЬ несов. см. разрыхлить.

РАЗРЯД I м. 1. (класс, группа, категория) топар, категория; ~ растёный еснимликлердиң топары; 2. разряд, дөреже; түр; иметь ~ второй ~ по плаванию жүзүү бойынша екинчи разряды болыу; 3. мат. разряд, катар, орын; цыфра первого ~а биринчи разряд цифры.

РАЗРЯД II м. 1. (разрядка) оғын алыу, оғын шыгарып алыу; ~ ружьё мылтық оғын шыгарып алыу; 2. физ. разряд; электрический ~ электр разряды.

РАЗРЯДИТЬ I сов. кого, во что, разг. (нарядить) безеү, жасандырып кийиндириү, безендериү.

РАЗРЯДИТЬ II сов. что 1. оғын алыу, оғын шыгарып алыу; ~ ружьё мылтық оғын шыгарып алыу; 2. физ. разрядлау; ~ электрическую батарею электр батареясын разрядлау; 3. перен. (уменьшить напряжённость) босаңластырыу, пәсейтий, пәсеплестириү.

РАЗРЯДИТЬСЯ I сов. разг. (нарядиться) безениү, кийинип безениү, жасанып кийинү.

РАЗРЯДИТЬСЯ II сов. 1. (об оружии) оғын шыгарлыу, оғын шыгарылып алыну; 2. физ. разряд етилиү; 3. перен. босаңласыу, пәсеплесиү.

РАЗРЯДКА ж. 1. (оружия) оғын алышу; оғын шығарып алышу; 2. физ. разрядлау; 3. перен. (ослабление) босаңластырыу, пәсендестириү; ~ международной напряжённости халық аралық кескинликти босаңластырыу; 4. полигр. разрядка (хариплердин араларын ашиқ етеп териү).

РАЗРЯДНЫЙ прил. спорт. разрядлық, разрядка жататуғын; ~е нормы разрядлық нормалар.

РАЗРЯЖАТЬ I несов. см. разрядить I.

РАЗРЯЖАТЬ II несов. см. разрядить II.

РАЗРЯЖАТЬСЯ I несов. см. разрядиться I.

РАЗРЯЖАТЬСЯ II несов. см. разрядиться II.

РАЗУБЕДИТЬ сов. кого, в чём пикиринен айныту, ойлаган ойынан қайтарыу.

РАЗУБЕДИТЬСЯ сов. в чём пикирден айну, ойлаган ойдан қайтыу.

РАЗУБЕЖДАТЬ несов. см. разубедить.

РАЗУБЕЖДАТЬСЯ несов. см. разубедиться.

РАЗУВАТЬ несов. см. разуть.

РАЗУВАТЬСЯ несов. см. разуться.

РАЗУВЕРИТЬ сов. кого, в чём исениминен тандырыу, исениминен айныту, исениүди қойдырыу; ~ кого-л. в неосновательных подозрениях бирдейді тыйкарсыз гуманланыудан тандырыу.

РАЗУВЕРИТЬСЯ сов. в ком-чём исениминен таныу, исениминен айну, исениүди қойу; ~ в друге достына исениүди қойу.

РАЗУВЕРЯТЬ несов. см. разуверить.

РАЗУВЕРЯТЬСЯ несов. см. разувериться.

РАЗУДАЛЫЙ прил. народно-поэт. гайратлы, дәү; ~ добрый мөлдең гайратлы сошаша жигит.

РАЗУЗНАВАТЬ несов. см. разузнать.

РАЗУЗНАТЬ сов. что, о ком-чём билиу, билип алышу, сорастырып билиу.

РАЗУКРУПНИТЬ сов. что майды белеклерге белиу, киширейтиу; ~ трест трести киширейтиу.

РАЗУКРУПНИТЬ несов. см. разукрупнить.

РАЗУМ м. ақыл, ес, аң, пәм; ♂ у него ~ помутился онъың ақылы өз жайында емес; у него ум за ~ захбидт ол ақылынан адасып жүр.

РАЗУМЕНІЕ с. 1. уст. (понимание) түснүү, билиу, уғыу; 2. (точка зрения) түснүү, аңлау, аңгарыу, пәмлеу; по моему ~ю мениң түснүүм бойынша.

РАЗУМЕТЬ несов. что, под чем (подразумевавши) айтакшы болышу, демекши болышу.

РАЗУМЕТЬСЯ несов. 1. (подразумеваться) түснүлиу, мәниси аңлатылыу, аңгарылыу; под этим словом ~ется следующее было сказано темендегише мәни аңлатылады; 2. в знач. вводн. сл. разумеется элбетте, белгилүү, мәлім, өз өзинен түснүкли; ~ется, он придет элбетте, ол келеди.

РАЗУМНО нареч. ойлап, ойланып, ақылға салып, ақылга муўапық, ақылга сыйрлыктай; ~ поступить ойлап ис етиу, билип ис етиу.

РАЗҮМНЫЙ прил. 1. (обладающий разумом) ақыллы, если, пәмли; ~ое существование ақыллы маклук; 2. (толковый, рассудительный) түснүпаз, ақыллы, аңлы, ойшыл; ~ый ребёнок ақыллы бала; 3. (логичный) ақылга муўапық, ақылға сыйялых, ақылға сойкес; ~ый ответ ақылға муўапық жууап.

РАЗҮТЬ сов. кого-что аяқ кийимин шешиү, аяқ кийимин шешиндириү, аяғын шешиү; ~ ребёнка баланың аяқ кийимин шешиү; ~ правую ногу оң аяқ кийимин шешиү.

РАЗҮТЬСЯ сов. аяқ кийимди шешиү, аяқ кийимди шешиниү, жадаң аяқланыу.

РАЗУЧИВАТЬ несов. см. разучить.

РАЗУЧИВАТЬСЯ несов. см. разучиться.

РАЗУЧИТЬ сов. что үйренип алышу, жақсы үйрениү, ядала алышу, кембиль болышу; ~ новую песню жаца косык үйрениү.

РАЗУЧИТЬСЯ сов. с неопр. билгенин умытыу, ядынан шыгарыу, умытып кетиү, шығысып кетиү; ~ играть на рояле рояль шертидөн шығысып кетиү.

РАЗ- приставка (см. раз) «е», «ю», «я» дағыслыларының алдында «раз» приставкасының орнына қолланылады, мыс.: разъединить бир-биринен айрыу.

РАЗЬЕДАТЬ несов. см. разъесть.

РАЗЬЕДАТЬСЯ несов. см. разъестся.

РАЗЬЕДИНИЙТЬ сов. кого-что бир-биринен айрыу, бир-биринен ажыратыу, айрылыстырыу, үзиу, үзилистириү, кесиү; ~ проводя сымлады бир-биринен ажыратыу; нас ~ли (по телефону) бизди сейлесип атырган жеримизден үзилистириди.

РАЗЬЕДИНИТЬСЯ сов. бир-биринен айрылыу, бир-биринен ажыратылыу, үзилий, кесилю.

РАЗЬЕДИНЯТЬ несов. см. разъединить.

РАЗЬЕДИНЯТЬСЯ несов. см. разъединяться.

РАЗЪЕЗД м. 1. тарқасыу, қайтыу, қайтып кетиү, дағсыу, тарқасып кетиү, дағсып кетиү; ~ гостей қонақлардың қайтыуы; 2. ж.-д. разъезд; 3. мн. разъезды жол журиү, хәр жакта жүриү; он всё время в ~ах ол бәркүлла жолда жүреди, ол бәрхә ҳәр жакта жүреди; 4. воен. разъезд, атылар топары; кавалерийский ~ атлы эскерлер топары.

РАЗЪЕЗДН||ОЙ прил. 1. қатнап туратуғын, қатнайтуғын, аралап жүретуғын; 2. (предназначенный для разъездов) жол жүрүлетуғын, жол ушын, жол..., жолға арналған; ~ые дөңгөн жол пұлы; 3. ж.-д. разъезд..., разъездлик; ~ый путь разъездлик жол.

РАЗЪЕЗЖАТЬ несов. аралай, аралап журиү; хәр жакта қатнап турьу; ~ по делам службы хызмет пenen аралап журиү.

РАЗЪЕЗЖАТЬСЯ несов. см. разъехаться.

РАЗЪЕСТЬ сов. что жеү, жеп қойыу, күйдириү; ржавчина ~ла желёзо тот темирди жеди; кислота ~ла ткань кислота гезлемени күйдири.

РАЗЪЕСТЬСЯ сов. разг. еселең жеү, карыны жарылганша жеү, ишип-жеп тойыу.

РАЗЪЕХАТЬСЯ сов. 1. (уехать) тарқасыў, қайтыў, қайтып кетиў, дағысыў, тараң кетиў, тарқасып кетиў; гости ~лись мийманлар дағысты; 2. разг. (уехать друг от друга) ажырасып кетиў, айрылып кетиў; супроти ~лись ерли-зайылылар ажырасып кетти; 3. с кем-чем и без доп. (размножаться) белек кетиў, өз алдына кетиў, тарқасып кетиў, дусластаў; 4. с кем-чём и без доп. тайсаллаў, бурылып жол бериў; дорожка такая узкая, что трудно ~ться жол соншелли тар болғанлықтан бурылып жол бериў де кыйын; 5. разг. (при скольжении) тайып кетиў, тайып алшайып; лыжи ~лись лыжалар тайып алшайып кетти.

РАЗЪЯРЕННЫЙ 1. прич. от разъярить; 2. прил. қәхәрли, қәхәрленген, ашыуландын, жығырданы қайнатып; ~ зверь қәхәрленген жырткыш хайын; 3. перен. (неистовый, неукротимый) күтырынған, бурқасынлаган.

РАЗЪЯРИТЬ сов. кого қәхәрленидирип, ашыуландырып, жығырданы қайнатып.

РАЗЪЯРЯТЬСЯ сов. қәхәрленип, ашыуланип, жығырданы қайнатып.

РАЗЪЯРЯТЬ несов. см. разъярить.

РАЗЪЯРЯТЬСЯ несов. см. разъяряться.

РАЗЪЯСНЕНИЕ с. 1. (действие) түсндириў, уғындырыў, түсниник бериў; 2. түсндириў, түсндирип, аплатпа; официальное ~ ариалуы түсниник бериў, расмий түсндириў.

РАЗЪЯСНИТЕЛЬНЫЙ прил. түсндириў..., түсниник...; ~ая работа түсндириў жумысы, түсниник жумысы.

РАЗЪЯСНИТЬ сов. что, кому түсндириў, уғындырыў, түсниник бериў; ~ правило кодекс түсндириў.

РАЗЪЯСНИТЬ несов. см. разъяснить.

РАЗЫГРАТЬСЯ сов. 1. что (пьеису, роль и т. п.) ойнаў, атқарыў, шертиў; 2. что ойнаў, таслаў; ~ть в лотерёю лотереяга ойнаў; 3. кого-что (изобразить) көрсетти; 4. что ойнаў; ~ть партию в шахматы бир қол шахмат ойнаў; 5. кого-что, разг. (поднять на смех) хәзиллеў, дегише етіў, дегисип тийиў; они его ~ли олар оны хәзиллеў; ~ ~ дурака ақмақлық етиў.

РАЗЫГРАТЬСЯ сов. 1. (увлечься игрой) ойынга қызығыў, ойынга қызығып кетиў, ойынның қызығына түсіў; дети ~лись баалалар ойын қызығына тусти; 2. (начать хорошо играть) үйренисе келип тәүир аткарыў, тәүир ойнай баслаў; 3. перен. (достичь сильной степени) гыжаў, көтерилиў, турыў, гүжиў, күшнейиў; буря ~лась самал күшеди.

РАЗЫГРЫВАТЬ несов. см. разыграть.

РАЗЫГРЫВАТЬСЯ несов. см. разыграться 2, 3.

РАЗЫСКАНИЕ с. 1. (поиски) излеп табыў, қыдырып табыў; 2. мн. разыскания (исследования) изертлеў, изертлестириў.

РАЗЫСКАТЬ сов. кого-что излеў, излеп табыў, қыдырыў, қыдырып табыў, тауып алдыў; ~ пропавших жогалғанларды излеп табыў; ~ нұжниую книгу керек китапты тауып алдыў.

РАЗЫСКИВАТЬ несов. см. разыскать. **РАЙ** м. 1. рел. бейиш, жөннет; 2. перен. ҳәзли жер, пайызылы орын, рәхәтли түрмис, рәхәтли жер.

РАЙ қоспа қысқартылған сөзлердің «район» мәнисин беретүүгүн биринши блеги, мыс.: райздравотдел райздравотдел.

РАЙСПОЛКОМ м. (районный исполнительный комитет) райисполком, райат-ком (районлық атқарып комитет).

РАЙКОМ м. (районный комитет) райком (районлық комитет); ~ пárтии районлық партия комитети; ~ комсомбла районлық комсомол комитети.

РАЙОН м. 1. район, жер; пригородный ~ қала қапталындағы район; югольный ~ көмир шығатуын район; промышленный ~ санаатлы район, санаат районы; заводской ~ заводлар орналаскан район; 2. (административно-территориальная единица) район; Чимбайский ~ Чимбай районы; 3. район, орын, жер; ~ военных действий урыс ҳәрекетлери районы.

РАЙОНИРОВАНИЕ с. районластырып, районларга бөлнүп, районларга бөлниүп; ~ областей областъларды районларга бөлниүп.

РАЙОНИРОВАТЬ сов. и несов. что районластырып, районларга бөлниў.

РАЙОННЫЙ прил. районлық, район...; ~ совет районлық совет.

РАЙОНДО м. неска. (районный отдел народного образования) районо (районлық халық билимленидирип бөлими).

РАЙСКИЙ прил. 1. рел. бейиш...; жөннет...; 2. перен. (прекрасный, очаровательный) гөзэл, өжайып, хәзлик, рәхәт; здесь ~ий уголок был хәзлик жер, бул рәхәт жер; 3. (счастливый, безмятежный) баҳытлы, қызықлы, бостанлық; ~ая жизнь баҳытлы түрмис.

РАЙСОВЕТ м. (районный совет) райсовет (районлық совет).

РАК I м. шаян; ♫ показать, где раки зимуют экесин танытып.

РАК II м. мед. рак кесели; ~ желудка қарын рак кесели.

РАКЕТ I ж. ракета; пустить ~у ракета атыў; сигнальная ~а сигнал ракетасы; космическая ~а космослық ракета; ♫ ~а-носитель ракета алпын ушыышы.

РАКЕТА II ж. см. ракетка.

РАКЕТКА ж. спорт. ракетка.

РАКЕТНЫЙ I прил. ракета...; ~ая техника ракета техникасы; ~ое оружие ракета куралы.

РАКЕТНЫЙ II прил. спорт. ракета...; ~ая сётка ракета сеткасы.

РАКЕТОДРОМ м. ракетодром (ракеталарды сынап көрип җам ушырып ушын ускенеленген арнаулы орын).

РАКЕТЧИК м. ракеташы.

РАКИТА ж. ак сөкит, ак тал.

РАКИТНИК м. 1. (кустарник) ак сөкит путалығы; 2. (заросли из ракит) ак сөкит орманы.

РАКОВИНА ж. 1. бақаншақ; ~ моллюска моллюск бақаншагы; ~ улитки

суу ёгиздиц бақаншагы; 2. (водопроводная) раковина, науаша; 3. раковина (металлың ойық жеринде бос құйыссыз); ◇ ушнáя ~ анат. қулақ қалқаны.

РАКОВЫЙ I прил. шаян, шаянның; ~ суп шаян сорпа.

РАКОВЫЙ II прил. мед. рак кесели, рак кеселиниң...; ~ая óпухоль рак кеселиниң исиги.

РАКУРС м. ракурс (1. фигураның ямаса бир нәрсениң үзақтан көринген сүрети; 2. фотографияда, кинода бир нәрсениң үзақтан анық болмай сәйлемелеп көрниши).

РАКУШКА ж. см. раковина I.

РАМ||А ж. 1. рама; картина в золочёной ~е зернеген рамадагы сүрет; 2. рама; оконная ~а терезе рамасы, әйнек рамасы; 3. тех. рама; лесопильная ~а ағаш кесетүүн рама, ағаш жаратуфын рама.

РАМАЗАН м. рел. рамазан.

РАМК||А ж. 1. рамка; фотокарточка в ~е дөгереги рамкалы фотосүрет; траурная ~а қайғыры белгилери менен жийекленген рамка; 2. мн. rámki (пределы, границы чего-л.) шек, шама, шегара; действовать в ~ах зақона заңың шегарасынан шығып кетпей ҳарекет етий.

РАМПА ж. театр. рампа (сақнаның маңай алдына жасалған, жақтылағыш жабаптар қойылған қыр жиік).

РАН||А ж. 1. жара, жарахат; огнестрельная ~а оқ тиғиен жара, перевязать ~у жараны таңыу; 2. перен. дөрт, от күйик; душёвная ~а жүректиң дөрти.

РАНГ м. 1. (степень, разря) ранг, дөреже; дипломатические ранги дипломатиялық ранглар; капитан первого ранга биринши ранга капитаны; 2. мор. ранг; крейсер первого ранга биринши рангтағы крейсер.

РАНЕЕ нареч. см. раньше; он придет не ~, чем через неделю ол бир ҳәлтеден бериде келмейди.

РАНЕНИЕ с. I. (действие) жарадар етий, жарадар болыу, жаралау, жараланыу; 2. (рана) жара, жарахат; тяжёлое ~ айыр жарахат.

РАНЕНЫЙ прил. 1. жарадар, жарахатлы, жарадар болған, жаралапған; ~ боёц жарадар жаўынгер; 2. в знач. сущ. м. раненый и ж. раненая жаралы, жарадар.

РАНЕТ м. ранет (алманың бир сорты).

РАНЕЦ м. ранец, аспа қапшык.

РАНЖИР м.: по ~у 1) (по росту, по величине) бойына қарай қатарда түрүү; 2) перен. (по значимости) охмийетлигиге қарай, зәрүрлигине қарай, кереклигине қарай.

РАНИМ||ЫЙ прил. әлжүүз, гийнешил; ~ая психика гийнешил психика.

РАНИТЬ сов. и несов. кого-что 1. (настичи рану) жарадар етий, жаралы етий; 2. перен. (причинить страдание) жүргегине күйик салыу, жүргегине дөрт салыу, жүргегине от салыу.

РАННИЙ прил. 1. ерте, ерте келетүүн, ерте түсетүүн, ерте басланатуфын; ~ий вечер ерте геүгим; ~ий сев ерте басланатуфын егис; ~ая веснá ерте бәхәр; ~ая зым-

няя ночь қыстагы ерте түсетүүн қысқы түн; 2. (утренний) азанғы, ерте, ертепеки; ~ая пора азанғы мезгил; ~ая птичка I) ерте сайдитуғын қус, ерте бақыратуғын қус; 2) перен. ерте оянатуғын адам, ерте туратуғын адам; 3. (прежде временный) ўактысыз, мезгилсиз, ўактышан бурын; ~ая смерть ўактысыз өлим, ўактысыз фаза; ~ее развитие ўактынан бурын рајажланыу, мезгилсиз жетисиү; 4. (рано созревающий) ерте шығатуғын, ерте жетисетуғын, ерте писетуғын жүзим; 5. (о начальном периоде чего-л.) дәслепки, ертепеки; ~ее действие дәслепки балалық шақ; 6. алташы, дәслепки дәүир; ~ий романтизм дәслепки дәүир романтизми; ~не рассказы Гóрького Горькийдик дәслепки гүрициплері.

РАНО нареч. 1. ерте, ерте менен, ертепел; ~ утром ерте азанда; ~ вечером Кешкурын, ертепел; ~ весной ерте бәхәрде; 2. (прежде временно) бурын, ўактынан бурын, ўактынан илгери; он пришёл слишком ~ ол ўактынан көп бурын келди; 3. (заблаговременно) алдын ала, ертепел; мы выехали ~, чтобы не опоздать кешикпей ушын бизлер ертепел кеттип; 4. безл. в знач. сказ. ерте, ўакт ерте; ещё ~ еле ерте; ещё ~ обедать туслик аўқатқа еле ўакт ерте, ◇ ~ иль поздно ақыр-аяғында, кашанда болса, түбинде.

РАНТ м.rant, ултанның жиігі; сапоги с рантом рантты стик.

РАНЬШЕ нареч. I. сравнил. ст. от нареч. рано ерте, ертерек, бурынырақ, алдын, илгери; 2. (до какого-л. времени) бурын, ерте, илгери, алдын; сдать работу ~ срока жумысты муддатинен бурын ислеп беріү; 3. (сначала) ~уели, едеп, баста, дәслеп алды бурын; ~ выслушайте, а потом говорите дәслеп тыңлап алып соынан сейлем; ~ узны, а потом говори ~деп билеп ал, оннан кейин айт; 4. (прежде) бурын, бурынырақта, ертерек; ~ здесь жили мой друзья бурын был көрада мениң досларым турған еди; ◇ ~ времени ўактынан бурын.

РАПИРА ж. рапира (уши топыр төрт қызыл наиза).

РАПОРТ м. рапорт; отдавать ~ рапорт беріү; принимать ~ рапорт қабыл етий.

РАПОРТИЧКА ж. разг. рапортичка (белгили жумыстың орынланганы жөнинде қысқаша есап-табель).

РАПОРТОВАТЬ сов. и несов. что, кому, о чём рапорт беріү.

РАПСОДИЯ ж. муз. рапсодия (халық қосық-танецлары темасында инструменталлық ямаса оркестрик шығармасы).

РАС- приставка (см. раз) ызыңсыз да-үйсисзлардың алдында «раз»дың орнына қолланылады, мыс.: расколоть айрыу, жарыу.

РАСА ж.раса.

РАСИЗМ м. расизм («төмөн» ҳәм «жоқарады» рассалар бар деп тастыбылайтүүн реакциялық сиясат ҳәм илімге қарсы теория).

РАСЙСТ *м.* расашыл, расашы.

РАСЙСТСКИЙ *прил.* расашыл, расалық.

РАСҚАЛІВАТЬСЯ *несов.* см. *раскáяться*.

РАСҚАЛЁННІЙ *1. прич.* от *раскалить*; *2. прил.* шоқ қылып қызартылған, қыздырылған, шоқтай қызған, қоздай етип тапланған; ~ое желёзо шоқ қылып қызартылған темір; ~ый песок қыздырылған күм.

РАСҚАЛІТЬ *сов.* что *қыздырыў*, шоқ етип *қызартыў*, таплаў, қоздай етип *таплаў*; ~дóкраснá қоздай етип *қызартыў*.

РАСҚАЛІТЬСЯ *сов.* қыздырылыў, қызыў, шоқтай қызарыў, қоздай болып тапланыў.

РАСҚАЛЫВАТЬ *несов.* см. *расколоть*.

РАСҚАЛЫВАТЬСЯ *несов.* см. *расколоться*.

РАСҚАПРИЗНИЧАТЬСЯ *сов.* разг. наз-

ланыў, шытайлық етиў, тырысқақлық етиў, қысықланыў.

РАСҚАПЫВАТЬ *несов.* см. *раскопать*.

РАСҚАРМЛИВАТЬ *несов.* см. *раскор-*

мить.
РАСҚАССИРОВАТЬ *сов.* кого-что тар-

катыў, дагытыў.

РАСҚАТ *м.* *1. мн.* расқаты гүрилдеў, гүркиреў, гурилди, шаўкым, гүрсилди; ~ы грóма кектиң гүркиреў; ~ы смéха күлкинин шаўкымы; *2. (разбег)* қатты пот алыў; сáни получили большой ~ шана қатты пот алып кетти.

РАСҚАТАТЬ *сов.* что *1. (развернуть)* жаздырылыў, жайыў, жазыў, ашыў; *2. (раз-*

гладить катком) жыйрығын жазыў, бүклемин жазыў; *3. (сделать тонким, пло-*

ским) жазыў, жайыў; ~ тéсто қамыр жайыў, зуýланы жайыў.

РАСҚАТИСТЫЙ *прил.* гүрилдеген, гү-

рилдили, гүркирекен, шаўкымлы, ўарла-

ған.

РАСҚАТИТЬ *сов.* что *1. (катя, придать*

скорость) домалатып пот беріў; *2. (в раз-*

ные стороны) ҳэр жаққа домалатыў.

РАСҚАТИТЬСЯ *сов.* *1. (приобрести*

скорость) домаланып пот алыў; *2. (в раз-*

ные стороны) ҳэр жаққа домаланып кетиў.

РАСҚАТЫВАТЬ *несов.* *1. см.* *раскатать*;

2. см. *раскатить*.

РАСҚАТЫВАТЬСЯ *несов.* *1. см.* *раска-*

таться; *2. см.* *раскатиться*.

РАСҚАЧАТЬ *сов.* что шайқаў, тер-

бетиў; ~ качели аткөншекті тербетиў;

2. что (расшатать) шайқаў, босасыў;

~ көп қазықты шайқаў; *3. кого, перен.*

разг. қозғаў, ҳәрекетке келтириў, иске жетиў.

РАСҚАЧАТЬСЯ *сов.* *1. тербелиў, тең-*

селин, шайқалыў; качели ~лись аткөншект

шайқалды; майтник ~лся майтник тербел-

*ди; *2. (расшататься)* шайқалыў, босасыў;*

3. перен. разг. (выйти из состояния апатии)

қозғалыў, ҳәрекетке келиў, иске кири-

сиў.

РАСҚАЧИВАТЬ *несов.* *1. см.* *раскачать*;

2. чем *былғаў, шайқаў; ~ на ходу сúмкой*

жүріп баратырып сумкани былғаў.

РАСҚАЧИВАТЬСЯ *несов.* *1. см.* *раска-*

чаться; *2. разг. (при ходьбе)* шайқалыў;

он ходит ~ясьь ол шайқалып жүреди.

РАСҚАШЛЯТЬСЯ *сов.* қатты жетеле бас-

лау, шақалып жетелий.

РАСҚАЯНИЕ *с.* өқиниш, өқиниў, тәүбе етиў, тәүбеге келиў,райдан қайтыў; его мұчило ~ оны өқиниш қайнады.

РАСҚАЯТЬСЯ *сов.* в чём өқиниў, тәүбе

етиў, тәүбеге келиў,райдан қайтыў.

РАСҚАРТИРОВАТЬ *сов.* кого-что квар-

тиларга жайластырыў, квартираларга

орналастырыў; ~ полк полкты квартира-

ларга орналастырыў.

РАСҚАРТИРОВАТЬСЯ *сов.* квартира-

ларга орналасыў.

РАСҚАРТИРОВЫВАТЬ *несов.* см. *рас-*

квартировать.

РАСҚАРТИРОВЫВАТЬСЯ *несов.* см.

расквартироваться.

РАСҚАСИТЬ *сов.* что, прост. урып қанатыў; ~ иос мурын урып қанатыў.

РАСҚАВАСИВАТЬ *несов.* см. *раскáсить*.

РАСҚВИТАТЬСЯ *сов.* с кем, разг. *1. (рас-*

платиться) еспасыў; ~ с должниками

карзыздарлар менен еспасыў; 2. перен.

(отомстить) еш алыў, кек алыў; ~ с вра-

гáми душпашылардан еш алыў.

РАСҚИДАТЬ *сов.* кого-что, разг. шашып

таслау, жайратып таслау.

РАСҚИДИСТЫЙ *прил.* тарбак шақалы,

шақалары жайылып есken; ~ дуб шақа-

лары жайылып есken емен.

РАСҚИДИЙ *прил.* жаздырылатуғын,

кенеитилетуғын; ~ стол жаздырылатуғын

стол.

РАСҚИДЫВАТЬ *несов.* *1. см.* *раскидать*;

2. см. *раскинуть.*

РАСҚИДЫВАТЬСЯ *несов.* см. *раскинуть-*

ся 1.

РАСҚИНУТЬ *сов.* что *1. (широко расста-*

вить) созыў, жайыў, керип жайыў, жазыў;

~ ноги аякты жазыў; ~ руки қолларын

жайыў; *2. (расставить)* керип орнатыў,

курыў; ~ шатёр шатыр қурыў.

РАСҚИНУТЬСЯ *сов.* *1. разг. (лечь)*

созылып жатыў, керилip жатыў; ~ться

на постели төсектин үстинде созылып жа-

ттыў; 2. (расположиться) жайласыў, орна-

ласыў; у реки ~лся лáгеръ даръяның жага-

сында лáгеръ орналасты.

РАСҚИПАТЬСЯ *сов.* разг. қызыў,

ашыўланыў, ашыўы келиў, ашыўға ми-

ний.

РАСҚИСАТЬ *несов.* см. *раскиснуть.*

РАСҚИСНУТЬ *сов.* *1. (о тесте)* ашыў;

2. разг. (стать вязким, топким) батпақла-

ныў, журиүге болмай қалыў; от дождей

дороги ~ли жаўынан жолдар батпақла-

ныў; 3. перен. разг. (стать вязким) мылжыраў, мылбыраў; ~нуть от духоты

қапырықлыктan мылбыраў.

РАСҚЛАДИЙ *прил.* жыйналма, жый-

налмалы; ~ая кровать жыйналма кэт.

РАСКЛАДУШКА ж. раскладушка, жыйналмалыс кот.

РАСКЛАДЫВАТЬ несов. см. разложить 1, 2, 5.

РАСКЛАДЫВАТЬСЯ несов. см. разложиться 1, 2.

РАСКЛАНИВАТЬСЯ несов. см. раскланиваться; $\diamond$ перестать ~ с кем-л. ашым-айрык болыу, ала жиши узисиу.

РАСКЛАНЯТЬСЯ сов. с кем и без доп. ийилин сөлем бериү, бас ийип сәлемлесиү, төжим бериү.

РАСКЛЁИВАТЬ несов. см. расклéить.

РАСКЛЁИВАТЬСЯ несов. см. расклéиться.

РАСКЛЁИТЬ сов. что 1. (разъединить склеенное) желимиң қопарып алыу; 2. ҳэр жерге жабыстырыу, ҳэр жерге желимлеп қыстрыру, желимлеп жабыстырып шыгыу; ~ айши афишаlardы желимлеп қыстрыру.

РАСКЛЁИТЬСЯ сов. 1. (о склеенном) желими ашылыу, желими айрылыу, желими қопарылыу; 2. перен. разг. (разладить-ся) бузылыу, былгасыу, үйран болыу; дёло ~лось ис бийгасты; 3. перен. разг. (расхордиться) мазасы қашыу, бойы аўыр тартыу, бийжагдайланыу; он совсём ~лся ол күтэ бийжагдайланды.

РАСКЛЕПАТЬ сов. что мыйыгын ашыу, шегесин алыу; ~ котёл қазаның мыйыгын ашып алыу.

РАСКЛЁПЫВАТЬ несов. см. расклéять.

РАСКОВАТЬ сов. кого-что 1. тағасын алыу, тағасын алып таслау, нәлин алыу, нәлин алып таслау; ~ лошадь аттын нәлин алыу; 2. (освободить от оков) шынжырдан босатыу, кисенин алыу, кисеннен босатыу, бугаудан босатыу.

РАСКОВАТЬСЯ сов. (о лошади) тағасы алныу, нали алныу.

РАСКОВЫВАТЬ несов. см. расковáть.

РАСКОВЫВАТЬСЯ несов. см. расковáться.

РАСКОВЫРИВАТЬ несов. см. расковырить.

РАСКОВЫРЯТЬ сов. что, чем, разг. 1. шукылау, шукып тесиү, геүлеп қеңейтиү; 2. (расщипать, содрать) тырнау, аўзын алыу.

РАСКОЛ м. 1. полит. жикшиллик, келиспеүшиллик, бөлинүү, бөлининшисилик; 2. рел. ист. раскол (*Россияда XVII асирдиң орталарында бир неше мәждәблердин жүзеге шыгысы менен пайдалын диний ҳарекет*).

РАСКОЛАЧИВАТЬ несов. см. расколо-тить.

РАСКОЛОТИТЬ сов. что, разг. 1. (что-л. ваколоченное) жарыу, айрылыу, бузыу, усатыу, унтақлау, бөлшеклеу; 2. (разбить) сындырыу.

РАСКОЛОТЬ сов. 1. что, чего бөлиү, майдалау, усатыу, сындырыу; жарыу, айрыу; шагыу (*orex*); ~ саҳар қант майдалау; 2. кого-что, перен. (внести разногласие) бөлиү, алалық салыу, айрыу, жик шыгарау, ала аўызылк туудырыу.

РАСКОЛОТЬСЯ сов. 1. (на части) бөлинүү, майдаланыу, усатылыу, сынды-

рылыу; жарылыу, айрылыу; шағылыу; опрех ~леся гоз шағылды; 2. перен. (распасться) бөлинин кетиү, таралыу.

РАСКОЛЬНИК м. 1. рел. ист. (участник раскола) раскольник (*расколлық ҳарекетке қатнасышы*); 2. перен. бузакы, ала аўызылк туудырышы, арага от салышы.

РАСКОЛЬНИЦА женск. от раскольник.

РАСКОЛЬНИЧЕСКИЙ прил. 1. рел. ист. раскольниклик; 2. перен. бузакышылк, бузакышыл, ала аўызылк туудыратуышы, арага от салатуғын; ~ая дёательность ала аўызылк туудырышы ҳарекет.

РАСКОПАТЬ сов. 1. что қазыу, қазып алыу, қазып шыгарыу; ~ землю жерди қазыу; 2. что (произвести раскопки) қазып табыу, ашып алыу; 3. кого-что, перен. разг. (отыскать) тинтип табыу, ақтарып табыу, аударыстырып табыу.

РАСКОПКА ж. 1. қазыу, қазып алыу, қазып шыгарыу, қазып табыу; ~ кургана қорғанды қазыу; 2. мн. раскóпки қазып излеу, қазып қарастырыу, қазып тексерүү, қазып аныу.

РАСКОРМИТЬ сов. кого, разг. багыу, багып семириү.

РАСКОРЯК||А м. и ж. прост. талтак аяқ; ходить ~ой талтаклап журүү.

РАСКОРЯЧИВАТЬ несов. см. раскоря-чить.

РАСКОРЯЧИТЬ сов. что, прост. тал-тайыу; ~ ноги аякларын талтайтыу.

РАСКОСЫ||Й прил. қыйын, шақан, қыйтар; ~е глаза қыйык көзлер.

РАСКОШЕЛИВАТЬСЯ несов. см. раско-шёлиться.

РАСКОШЕЛИТЬСЯ сов. разг. жомартла-ныу, сакылылык етиү.

РАСКРЫВАТЬ несов. см. раскроить.

РАСКРASИТЬ сов. что рендеу, түрли реңге бояю.

РАСКРASИТЬСЯ сов. реңлениү, түрли реңге боялыу.

РАСКРАСКА ж. 1. (действие) реңлеу, түрли реңге бояю; 2. (расцветка) рең, түр, нағыс; яркая ~ ткани гезлемениң ашык реңи.

РАСКРАСНЕТЬСЯ сов. қызырыу, қызырып кетиү, қып-қызыл болыу, бурыштай қызырыу; ~ на морозе суұқта қызырып кетиү.

РАСКРАШИВАТЬ I несов. см. раскра-сить.

РАСКРАШИВАТЬ II несов. см. раскро-шить.

РАСКРАШИВАТЬ I несов. см. раскра-сить.

РАСКРАШИВАТЬ II несов. см. раскро-шить.

РАСКРЕПОСТИТЬ сов. кого-что 1. ист. крепостнойлыктан азат етиү, крепостнойлыктан кутылдырыу; 2. перен. азат етиү, азатлық шыгарыу, тенликке жеткериү.

РАСКРЕПОСТИТЬСЯ сов. 1. ист. кре-постнойлыктан азат болыу; 2. перен. азат етилиү, азатлық шыгыу, тенликке жетиү.

РАСКРЕПОЩАТЬ несов. см. раскрепо-стить.

РАСКРЕПОЩАТЬСЯ несов. см. раскрепо-ститься.

РАСКРЕПОЩЕНИЕ с. 1. *ист.* крепостнойлықтан азат етиүү, крепостнойлықтан кутылыу; ~ крестьян дийханларды крепостнойлықтан азат етиүү; 2. *перен.* азат етилиүү, азатлыкка шыгарылыу, төңлике жеткерилүү.

РАСКРИТИКОВАТЬ сов. кого-что қатты критикалаү, қатты сынга алышу.

РАСКРИЧАТЬСЯ сов. разг. 1. (начать кричать) бақыра баслау, шаўқын шыгарыу, бажылдай баслау; 2. на кого-что (наброситься с криком) ашыуланып төлинүү, бақырып төпиниүү.

РАСКРОЙТЬ сов. что 1. пишиүү, кийим пишиүү; ~ материал материалды пишиүү; 2. разг. (рассечь) жарыу, жарып көриү, жарып кесиүү, кескилеу, тилкимлеу.

РАСКРОШИТЬ сов. что майдалай, унталай, уйатылай, тууралай; ~ хлеб нан тууралай.

РАСКРОШИТЬСЯ сов. майдаланыу, унталыу, уйатылыу, тууралыу; хлеб ~лся нан тууралды; зуб ~лся тис уйатылды.

РАСКРУТИТЬ сов. что жаздырыу, шыйрагын жазыүү, таркатау.

РАСКРУТИТЬСЯ сов. жаздырылыу, шыйрагын жазылыу, таркатель.

РАСКРУЧИВАТЬ несов. см. раскрутить.

РАСКРУЧИВАТЬСЯ несов. см. раскрутиться.

РАСКРЫВАТЬ несов. см. раскрыть.

РАСКРЫВАТЬСЯ несов. см. раскрыться.

РАСКРЫТЬ сов. 1. что ашыу, ашып жиберүү, ашып қойыу; ~ сундук аршаны ашыу; ~ глаза 1) көзин ашыу; 2) кому, на что, перен. анынын айтыу, шынын айтыу, расынын айтыу; 2. что (распахнуть) ашыу, ашып қойыу; ~ оконо эйнекти ашыу, терезени ашыу; 3. кого-что жалаңашлау, шешиндириүү; ~ ребёнка баланы шешиндириүү; 4. что (развернуть) ашыу, жаздырыу; ~ книгу китапты ашыу; ~ зонтик зонтики жаздырыу; 5. что, кому (сообщить) ашыу, айтыу, билдириүү; ~ тайну сырын ашыу, сырын айтыу; 6. что, перен. (разоблачить) эшкәралау, эшкөра етиүү, бетин ашыу; ~ заговор тил бирнектириуди эшкәралау; 7. что (установить путём исследования) ашыу, табыу; ◇ ~ свой карты ойындағысын айтыу, кеүлиндегисин айтыу; ~ объятия кому-либо күшагын ашыу, қарсы алышу.

РАСКРЫТЬСЯ сов. 1. ашылыу, ашып жиберилиүү, ашып қойылыу; чемодан ~лся чемодан ашылды; глаза ~лись 1) көзлери ашылды; 2) перен. анынына түснүү, шынына жетиүү; 2. (распахнуться) ашылыу, ашылып кетиүү, ашып қойылыу; айрылыу; ворота ~лись дэрүаза ашылды; 3. (обнажиться) жалаңашландырылыу, жалаңаш болыу, шешиндирилиүү; 4. (развернуться) ашылыу, жаздырылыу; книга ~лась китап ашылды; зонтик ~лся зонтик жаздырылды; 5. перен. эшкәраланыу, эшкөра болыу, усти ашылыу; преступление ~лось жинаяттың усти ашылды; 6. ашылыу; цветы ~лись гүллөр ашылды.

РАСКУДАХТАТЬСЯ сов. разг. қақалау, қақалай баслау.

РАСКУЛАЧИВАТЬ несов. см. раскулачить.

РАСКУЛАЧИТЬ сов. кого кулаклардың жер-мүлкүн алышу, кулаклардың жер-мүлкүн орталық етиүү.

РАСКУПАТЬ несов. см. раскупить.

РАСКУПИТЬ сов. кого-что сатып алышып кетиүү, барлыгын сатып алыш питкөрүү.

РАСКУПОРИВАТЬ несов. см. раскупорить.

РАСКУПОРИВАТЬСЯ несов. см. раскупориться.

РАСКУПОРИТЬ сов. аүызын ашыу, тығызын ашыу; ~ бутылку шийшенин аүйзын ашыу.

РАСКУПОРИТЬСЯ сов. аүызы ашылыу, ашылып кетиүү, тығызы ашылыу.

РАСКУРИВАТЬ несов. 1. см. раскурить; 2. что и без доп., разг. (проводить время за курением) шегип отырый.

РАСКУРИТЬ сов. что тутандырыу, алыштырыу; ~ папирбосу папиросты тутандырыу.

РАСКУСИТЬ сов. 1. что тислеп майдалай, шайнап майдалау, тислеп сындырыу, тислеп бөлинуу; ~ орех гозды тис пепен сындырыу; 2. кого-что, перен. разг. (понять) сырны билинуу, түснин қалыу.

РАСКУСЫВАТЬ несов. см. раскусить 1.

РАСОВЫЙ прил. раса..., расалық; ~ая дискриминация расалық дискриминация.

РАСПАД м. 1. ыдырау, бөлиниүү; ~ лёгкого мед. өкпенин ыдырауы; 2. (на составные части) бөлиниүү, белеклерге бөлиниүү; радиоактивный ~ радиоактив белеклерге бөлиниүү, радиоактивлик бөлиниүү; биологический ~ биологиялық белеклерге бөлиниүү, биологиялық бөлиниүү; 3. перен. кулау, бузылыу; ~ колониальной системы империализма империализмий колониальлық системасының кулауы.

РАСПАДАТЬСЯ несов. см. распасться.

РАСПАИВАТЬ несов. см. распайтъ.

РАСПАИВАТЬСЯ несов. см. распайтъся.

РАСПАКОВАТЬ сов. что таңғысын ашыу, таңырын шешиү, шешип алышу; ~ вёщи затлардың таңғысын ашыу, затлардың таңырын шешиү.

РАСПАКОВАТЬСЯ сов. разг. 1. (распаковать свои вещи) ~ затларының таңғысын ашыу, ~ затларының таңырын шешиү; 2. (развязаться — о пакетах) шешип кетиүү, ашылып кетиүү.

РАСПАКОВЫВАТЬ несов. см. распаковать.

РАСПАКОВЫВАТЬСЯ несов. см. распаковаться.

РАСПАЛАЙТЬ сов. разг. 1. что (расплатить) қыздырыу, қақсатыу, күйдирүү, жағыу; 2. кого-что, перен. (привести в сильное возбуждение) қыздырыу, канын қыздырыу, ашыуын келтириүү, ашыуландырыу, қаҳрге миндириүү.

РАСПАЛАЙТЬСЯ сов. разг. 1. (расплатиться) қызыу, қақсау, күйнү, жағылыу; 2. чем

и без доп., перен. разг. (прийти в сильное возбуждение) қызыўланыў, ашыўы келиў, қаны қызыў, қәхәри келиў.

РАСПАЛЯТЬ несов. см. распалить.

РАСПАЛЯТЬСЯ несов. см. распалиться.

РАСПАРИВАТЬ несов. см. распарить.

РАСПАРИТЬ сов. 1. что (размягчить действием пара) пүүга тутып жумсартыў, пүүлап жумсартыў; ~ кожу терини пүүга тутып жумсартыў; 2. кого-что, разг. (до пота) терге батырыў, кара тер етий.

РАСПАРЫВАТЬ несов. см. распороть.

РАСПАРЫВАТЬСЯ несов. см. распороться.

РАСПАЛЬСТСЯ сов. 1. (рассыпаться, развалиться) қыраў, қыралыў, майданыў, бөлинүй, унырап жыгылыў; 2. (на составные части) бөлинүй; молекула ~лась атомы молекула атомларга бөлинди; 3. перен. дағысыў, тараң кетиў, тарқаў, тарқасып кетиў; **кружок** ~лся кружок дасты.

РАСПАХАТЬ сов. что айдаў, сүриў, шүдигерлаў; ~ целинү тың жерди сүриў.

РАСПАХИВАТЬ I несов. см. распахать.

РАСПАХИВАТЬ II несов. см. распахнуть.

РАСПАХИВАТЬСЯ несов. см. распахнуться.

РАСПАХНУТЬ сов. что 1. ашып қойыў, ашып жибериў, кеңейтип ашыў; ~ дверь қапыны кеңейтип ашыў; 2. пешин ашыў; ~ пальто пальтоның пешин ашыў.

РАСПАХНУТЬСЯ сов. 1. (широко раскрыться) ашылыў, ашылып кетиў, кеңейтип ашып қойылыў; оқиб ~лось терезе кеңейтип ашылды; 2. (об одежде) пешин ашылыў.

РАСПАШКА ж. айдаў, сүриў, шүдигерлаў; ~ землі жерди сүриў.

РАСПАШОНКА ж. ийт көйлек.

РАСПАЙТ сов. что дәнекерин еритип ашыў, кепсерин еритип ашыў.

РАСПАЙТЬСЯ сов. дәнекери ерип кетиў, кепсери ерип кетиў.

РАСПЕВАТЬ несов. что и без доп. қосық айтый, жырлаў; ~ пёсни қосық айтый.

РАСПЕКАТЬ несов. см. распечь.

РАСПЕЛЕНАТЬ сов. кого қундағы шешілій, бесиктен шешип алыныў, жергегинен босатып алыныў; ~ ребёнка баланың қундағы шешілій.

РАСПЕЛЕНАТЬСЯ сов. қундағы шешілій, бесиктен шешип алыныў, жергегинен босатып алыныў; ребёнок ~лся бала бесиктен шешип алынды.

РАСПЕЛЕНДАТЬСЯ сов. 1. (увлечься пением) изин үзбей қосық айтый; 2. (о птицах) шакырыў, сайраў; 3. (начать петь хорошо) аңсат айтый, даўысы сазланыў, хаузы сазланыў; он ещё не ~лся ол еле ҳаузын сазламады.

РАСПЕЧАТАТЬ сов. что 1. (снять печать) мөрин бузыў, мөрин сыйырыў, мөрин бузып ашыў; 2. (вскрыть) ашыў, ашып кериў; ~ письмо хатты ашыў.

РАСПЕЧАТАТЬСЯ сов. ашылыў, ашып керилий (хат, пакетти).

РАСПЕЧАТЬВАТЬ несов. см. распечать.

РАСПЕЧАТЫВАТЬСЯ несов. см. распечататься.

РАСПЕЧЬ сов. кого, разг. жекириниў, қысына алыў, кейиў, урсыў.

РАСПИВАТЬ несов. 1. см. распить; 2. что, разг. ише бериў, асықпай ишиў; ~ чай асықпай чай ишиў.

РАСПИЛ м. 1. (действие) пышқылаў, жарғылаў, пышқы менен кесиў, жары менен кесиў; продольный ~ узынына кесиў, тигине жарғылаў; поперечный ~ кесесине кесиў, кессине жарғылаў; 2. (распиленное место) кесилетуғын жер, кесиле баслаған жер, кесилген жер.

РАСПИЛИВАТЬ несов. см. распилить.

РАСПИЛЙТЬ сов. что пышқылаў, жары, жарғылаў, кесиў, тилиў; ~ бревно ағашты жары менен кесиў.

РАСПИЛКА ж. пышқылаў, жарыў, жарғылаў, кесиў, тилиў; ~ лёса ағашты жарғы менен кесиў.

РАСПИНАТЬ несов. см. распять.

РАСПИНАТЬСЯ несов. перед кем исендирий, иннандырый.

РАСПИСАНИЕ с. расписание; ~ урбоков сабакларды расписаниеси; ~ поездов поездлар расписаниеси.

РАСПИСАТЬ сов. 1. что жазыў, жазып қойыў; ~ слова на карточки сеззерди карточкаларда жазып қойыў; 2. что (записать) жазыў, жазып шыгыў, жазып қойыў; ~ счета по книгам счётларды китапқа жазып қойыў; 3. что (разрисовать) ренделеп сүүрет салыў, реңделеп нагыс салыў; 4. кого-что, перен. разг. (обрисовать, описать) асыра баян етиў, асыра сүүретлеў; ~ проиншествие ўақыны асыра сүүретлеў.

РАСПИСАТЬСЯ сов. 1. (подписатьсь) қол қойыў; 2. в чём, перен. ирон. мойынлаў; ~ в собственной глупости ез акылсызылығын мойынлаў; 3. с кем и без доп. разг. (зарегистрировать брак) некеден етиў.

РАСПИСКА ж. 1. (подпись) қойылған қол; 2. (документ) тил хат; долговая ~а қарыз алғаны ушын берилген тил хат; выдать ~у тил хат бериў; 3. (запись) жазыў, жазып қойыў; ~а счетов по книгам счётларды айрым китапларга жазып қойыў; 4. (разрисовка) реңделеп сүүрет салыў, нагыслап сүүрет салыў.

РАСПИСНОЙ прил. сүүрет пенен нағысланған; ~ потолок сүүрет пенен нағысланған тебе.

РАСПИСЫВАТЬ несов. см. расписывать.

РАСПИСЫВАТЬСЯ несов. см. расписываться.

РАСПИТЬ сов. что, разг. ишип қойыў, ишип тамамлаў, ишип түүеснү.

РАСПЛАВИТЬ сов. что еритиў, балқытыў; ~ металды металлды еритиў.

РАСПЛАВИТЬСЯ сов. ериў, балқыў; сталь ~лась полат ериди.

РАСПЛАВЛЯТЬ несов. см. расплавить.

РАСПЛАВЛЯТЬСЯ несов. см. расплываться.

РАСПЛАКАТЬСЯ сов. қаты жылай баслаў, жылап жибериў, еңиреп жылаў.

РАСПЛАНИРОВАТЬ сов. что 1. (наметить план) планлау, планластырыү; ~ работу жумысты планластырыү; ~ своё время өз үақытын планластырыү; 2. планын дүзүй; ~ сад бағдың планын дүзүй.

РАСПЛАНРИОВКА ж. планын дүзүй, планын жасау.

РАСПЛАСТАТЬ сов. кого-что 1. (разрвать пластами) тилмелеп кесиү, тилип кеспелеү, катламап кесиү; ~ рыйу балыкты тилип кеспелеү; 2. жайыү, жазыү; ~ крыва канагларды жайыү.

РАСПЛАСТАТЬСЯ сов. жайылыү, жазылыү, жазылып жатыү; ~ на земле жер бетинде жазылып жатыү.

РАСПЛАСТЫВАТЬ несов. см. расплатасть.

РАСПЛАСТЫВАТЬСЯ несов. см. расплатасться.

РАСПЛАТА ж. 1. төлеү, ҳақыны төлеү, ҳақысын төлеү; ~ а посчетам счтлар бойынша төлеү; 2. перен. (возмездие, кара) өш алыш, кек алыш; наступий час ~ы өш алыш үакты жетти.

РАСПЛАТИТЬСЯ сов. 1. с кем и без доп. (уплатить) есаласыү, төлеп кутылыу, төлен кутылысыү; ~ с долгами карыларды төлеп кутылысыү; 2. с кем, за что, перен. (отомстить) өш алыш, кек алыш; ~ с врагами душманаи өш алыш; 3. за что, перен. (понести наказание) жаза алыш, жазасын тартыу, сазайын тартыу.

РАСПЛАЧИВАТЬСЯ несов. см. расплатасться.

РАСПЛЕСКАТЬ сов. что шайыү, шайып тегиү, шайып тегиү.

РАСПЛЕСКАТЬСЯ сов. шайылыү, шайып тегилюү, шайып тегилюү.

РАСПЛЕСКИВАТЬ несов. см. расплескать.

РАСПЛЕСКИВАТЬСЯ несов. см. расплескаться.

РАСПЛЕСНУТЬ сов. и однокр. что шайып тегиү, шайып тегиү.

РАСПЛЕСТИ сов. что тарқатыү, өримин тарқатыү, өримди жаздырыү, қамытыү; ~ косу бурымды тарқатыү.

РАСПЛЕСТИСЬ сов. тарқатылыү, өрими тарқатыү, өримди жаздырылыү, қамытылыү.

РАСПЛЕТАНИЕ с. өрими тарқалыу, тарқатылыу, жаздырылыу.

РАСПЛЕТАТЬ несов. см. расплести.

РАСПЛЕТАТЬСЯ несов. см. расплестиесь.

РАСПЛОДИТЬ сов. 1. кого көбейтиү, өсириү, туудырып өсириү, туқымын жайыү; 2. перен. көбейиү, көбейип кетиү.

РАСПЛОДИТЬСЯ сов. 1. көбейиү, өсиү, тууып өсиү, туқымы жайылыү; 2. перен. көбейиү, көбейип кетиү.

РАСПЛЫВАТЬСЯ несов. см. расплыться.

РАСПЛЫВЧАСТЬ ж. 1. (неотчётливость) анык емеслик, гүнгиртлик; ~ линий сызыктыц анык емеслиги; 2. перен. (неопределённость) гумилжилик, айын емеслик.

РАСПЛЫВЧАТЫЙ прил. 1. анык емес, гүнгирт; ~е линии анык емес сызыклар; 2. перен. (неопределенный) гумилжи, айын емес; ~й ответ гумилжи жууап.

РАСПЛЫБЫТЬСЯ сов. 1. (растечься) жайылыү, жайылып кетиү, тараляү; черийла ~ыльс по бумаге сия кағазға жайылды; 2. перен. разг. (растягиваться) семириү, семирип кетиү; ◇ его лицо ~ыльс в улыбке оның бети күли шырайда жайылынырады.

РАСПЛЮЩИВАТЬ несов. см. расплодить.

РАСПЛЮЩИТЬ сов. 1. что (сделать плохим) жалпайтыү, жалпак етиү, урып жалпайтыү; ~ шляпку гвоздя мыйыктың басын урып жалпайтыү; 2. кого-что (раздавать) женшиү, езиү, шатыү.

РАСПОЗНАВАЕМЫЙ 1. прич. от распознавать; 2. прил. аныклауга болатуын, билүгеге болатуын, таныуға болатуын; ~е признаки билиүгеге болатуын белгилер.

РАСПОЗНАВАТЬ несов. см. распознать.

РАСПОЗНАТЬ сов. 1. кого-что (определить, узнать) аныклаү, билүү, таныу; 2. что, прост. (разгадать, выведать) билив алыш, тусинип алыш; ~чи-л. иамёренния бирдейдиң нийетин билип алыш.

РАСПОЛАГАТЬ I несов. см. расположить.

РАСПОЛАГАТЬ II несов. 1. кем-чем (иметь в своём распоряжении) бар болыү иле болыү, қарауында болыү, ыктырында болыү; он ~ет большими деньгами ол ақшага бай; ~ть свободным временем бос үакты бар болыү; ~йтэ мной мен сизин ыктырызыда боламан; 2. к чему (настраивать) өзине тартыу, хөүеслендириү, хөүесин келтириү; обстановка ~ет к работе жағдай иске хөүеслендирди.

РАСПОЛАГАТЬСЯ несов. см. расположиться.

РАСПОЛАГАЮЩИЙ 1. прич. от располагать II; 2. прил. (внушающий симпатию) өзине тартышы, хөүесин келтириши; ~ая виешность өзине тартышы сырткы коринис.

РАСПОЛЗАТЬСЯ несов. см. расплозтись.

РАСПОЛЗТИСЬ сов. 1. (о насекомых, пресмыкающихся) өрип тараү, өрип таралып кетиү; 2. разг. (разорваться) жыртылыу, ыдырап жыртылыу, ыдырап тозыу, сүзилиү, айырылыу, тозыу; рубашка ~лась көйлек ыдырап тозды; 3. перен. разг. (растечься) жайылып кетиү; пятно ~лось по скатерти дақ дастурканың бетине жайылып кетти.

РАСПОЛНЕТЬ сов. семириү, толысыү, жууаныү.

РАСПОЛОЖЕНИЕ с. 1. (размещение) орналастырыү, жайластырыү, жайластыры, жайластырып қойыу; орналасыү, жайласыү; ~е войск по квартирам аскерлердиң квартиラларға орналасыў; 2. жайласыү, орналасыү, орналасатуын жери, турған орыны, турған жери; ~е мебели в комнате бөлмеде мебельлердин орналасыў; ~е сада бактыц орын; в местах ~е войск аскерлердиң турған жеринде; ~е на местности орынларга жайластырыү; 3. (симпатия) хөүеслениү, хөүес болыу, кеүил кетиү, ысық кериү, жақын керинү; чүвствовать ~е к кому-л. би-